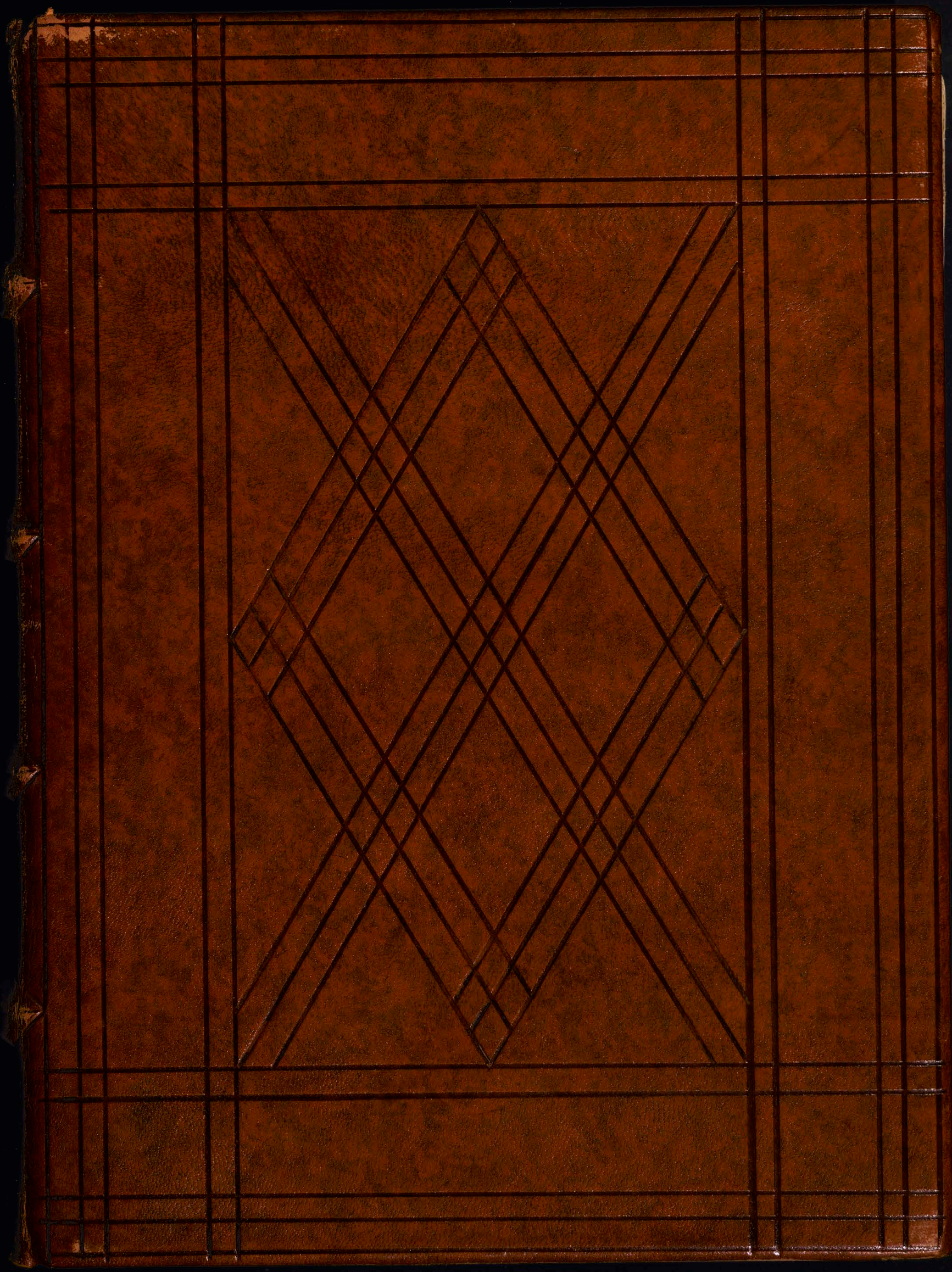

Rękopis i jego oprawę wyrestaurował introligator Jan Wyżga w r. 1936. Dano nowy grzbiet (stary nie był zdobiony), nową przednią okładkę (której niedostawało), nowe wyklejki i nowe karty ochronne.

I

N. 3 nn. 1519

In nomine patris et filii et spus sancti amen. Quamuis ea que in hoc tractatu de deo genuerint prologo sacre libri cui hic liber est annexus habere non possint nisi ea que operationem ipsius dei et opera creature complectitur ne tamen opera mea specie mendacii a qualitate veritatis pensata videar non recte meo stratui xv. horis. n. viii. quas natura ad operum operationem aptas dedit assumpsi. Est autem duplex dei opatio vt dicit philosophus. Una quidem operante nequaquam deficiente et est quo ipse eternus ipsum vt intelligere velle alia quecumque eternitatem habentia facit. Alia vero in tempore quam ipse statuit vt calefactio ignis et congelatio aque et quecumque alia vo in eo quod ipsa ce appetit deo supervenientia in eo quod intelligit ipsi quidem et eorum esse de potentia dei pendet. Et eius operatione sufficienter demonstrata in primo libro huius operis de cognitione dei volumine. Unde ad completa ipsius de creatione eius tractatum de eadem operatione quedam breviter prosequi videbor. Quorum primum est de operationibus quas deus in principio mundi fecit. Secundum de operibus sex dierum. Tertium de opere hominis. Quartum de opere quietis. Quintum de opere propagationis. Sextum de opere restaurationis. Septimum de opere glorie. Primum igitur de operibus quas deus in principio mundi fecit. Dilecti boetius nec sine causa dicitur et verum dicit quod omnium scientiarum origo et principium ad id quod aucta perducitur ab optimum sumere quod nulla alia substituere nulla doctrina magis instruit nullus usus approbat. Ipse nobis secuta sunt ea ipse diligenter ubi hoc tria sunt omnia et eadem sentire quemadmodum platonem testimonio eius auctoritate illustrari sic autem platonem plurimum in deum verum deum creatorem auctorem veritatis illustrandum et studiosa diligentes hanc eadem veritatem tamen augustinus tria primum librum de cognitione vere vite sic dicit. Profecto vita rationalem ad hoc creatam ut frueretur sui vero deo intelligendo diligendo diligendo et conservando habuit bene vivat. Ho igitur creatorem suum agnoscere non potuit. Ideoque beatitudo teste isidoro lib. ii. de summo bono. Et dicit oportebat eam quidem intelligere per creaturas vestigium summo ad intelligendum deum creatorem. Ab insensibilibus surgens ad sensibilia a sensibilibus surgens ad rationalia a rationalibus surgens ad creatores per quos apostolus paulus ait ad rho. i. Invisibilia dei per ea que facta sunt a creatura mundi intellecta conspiciuntur et ipse deus velut aut aliquis alius artifex aliquod opus aliquod efficit ut ipsa vita ait beatus ambrosius spiritu loquitur ad rho. i. deum quia invisibilis est eius aspectus invisibilia sua per opera facta ostendit. Deus quidem mundum fecit opera sua per quedam invisibilia sua manifestavit. Ut per eum intellectu posset sibi deus autem cuncta fecit ipse illud per quod videbo celos tuos opera digitorum tuorum lunam et stellas que tu fundasti. Et alia fecit eum sapientia sua per quam omnia in sapientia fecisti. Et ideo quia creatura deducit ad cognoscendum deum. Sed dicet beatus thomas quod gentiles licet ex creaturis deum cognoscere non potuerunt quia non potuerunt ab alio esse posse transire constituunt nichil preter creaturas quod viderunt existimabant deos dicentes aut ignem aut spiritum aut aerem aut animal aut lunam aut stellas aut aquam aut solem deos creaturas attribuebant et ideo scripsit primum dicens homines vanum et mutabile deum lapidem et ligneum opposuerunt et quidam dicens non cognoverunt operum manuum eius destruet eos et non edificabit eos. Et ad romanos tradidit eos deus in reprobum sensum et sic summi philosophi patuerunt et ypocrite iudei et pagani et hoc cum statuam scripturam legis nec scripture et gre meditatus de creaturis mundi dicit psalmista delectasti me domine in factura tua et in operibus manuum tuarum meditabor et ego vo. is. michee do opus domini metes eos eleuate et oculos vestros et videte quis creavit ista transtulerunt et cum magis amauerunt. Ne de natiuitate domini vt de visibilibus dei cognoscamus per hec invisibilia eius cupiamus. Sic summi philosophi cognouerunt deum per creaturas et super eos extollit

q̃ filios iſrel tamq̃ gente ſibi peculialem gubnacone diget i nuebat q̃ lcomo
dabl tubilis et fortiſſimi p ſampſonẽ laceꝛato oſtendebat deq̃ iudicũ .viii. legũ
miſi ꝓpm vezo deu et hoīez q̃ adiſaturu ſalut huane cruente et rugentez
tamq̃ lco demutaꝛet figurabat q̃ puoꝛi nutꝛic ſmarmꝛ p elizeu ꝓphaam
et viꝛo dei ſuſtatato ꝓtendebat deq̃ iiij. ceꝛ. iiij. ſtbut. in bomtas dei qua
mele mlcꝛ ggrone illuſtꝛauerat et ido poſt puꝛi ſuſtatati ſuſtepcõe gaudioſa
mtꝛ ſubdit nut ggnoui q̃ vir dei ſto es et vm dei in ore tuo vezo ⁊ et ſt de
mlꝛ auctitatib ſuꝛ ſꝑtide potꝛ hoc ide ondi ere quo iam qpe ſumoꝛ ſpheꝛ
patꝛiaꝛchaꝛ et ꝓphaꝛ iudicu et ⁊ regu modq opandi ctꝛa creatoꝛi dei ggrone
motez duxerit hoīo et ꝛacoīo et q̃ty h̃ ita ſt. no ty p̃ cauſaꝛ q̃ et platone
ſuſſ. no. notãd habeꝛi pt ſeu potuit. me doctꝛina docthe oꝑtelorꝛ vl itelorꝛ
t ſpiaconꝰ i uelatone dict em ylatius maior diſſitudo q̃ ſtitudo ad ẽtoꝛez
t ſpit. i. petiq̃ ety vt d̃ ſtugy de q̃ ⁊ q̃ cogitati poterit ymo n̄ ymq̃ odq vidt
nt auꝛis audiuit nt in coꝛ hoīs aſcendit eminẽcia creatoꝛ ſuſtactꝛ q̃ = quando
creatuꝛ ggnoſcꝛ papue cu dia obtenebꝛata viſu i diuina luce ſe ſola oſtẽde
no poſſit cu intellect ne ⁊ ſe adca ſ odq noticiaꝛ adiume ſol .iij. ꝑ. ꝑ. hoth̃y potent
hylaꝛiꝰ d̃ .q. d ẽtim in ſenſu mihi labeꝰ ⁊ in i tlligẽ ſtupoꝛ et i ẽmone no tm
infinitas ⁊ ctꝛ ſſlenau i ꝓpit. vy ſmm ꝓphi ꝓſuꝛ noticia no habuerit q̃ ꝑt
vmbꝛa ctꝛ de longinco videꝛut veꝛitate ſeſiactꝛ i q̃uitu tm̃at vt ayagi ſata
omiꝰ q̃ odi iiſ. d̃ glo ſup i d̃ ldo. ſ. vꝛſibilia dei ctꝛ d̃ de ꝑt et filio diſputa
uerut ꝓphi ⁊ ꝓꝓ ſa noticia no habuerit. Aud ẽo ⁊ m̃ bem tho i ſpto et bo
ven ⁊ q̃ ꝓphi by ggnouerit attributa ꝓꝓ ſ. ẽ potentia ſapiaꝛ et ctꝛ appatu
ſꝓ ſa vt d̃ ſtugy. q̃ d̃ uuit deu ctꝛ vvv d̃ plon. q̃ dixit q̃ de q̃ ect i ſpiratꝛe
bamoꝛ ⁊ by. d̃ q̃ appatu q̃ ⁊ bomtas diaꝛ ignoꝛasse q̃ no dei bomtꝛ ⁊ ſibi
ꝓꝓ et ſuis i gentiꝰ attribuebat ſuꝑ i. ad ſ. ſu deu ggnouſſet no d̃ dia
glorificauerit nt grad egerut ⁊ euanuerut in cogitacoꝛ eoꝝ ſuoꝝ vt caiaꝛ
q̃ potſſim dei bomtꝛ beneficiaꝛ ſ. eſſem q̃ ſiut cultoꝛ i beſtꝛ i carnacoꝛ
paſſionũ no ggnouerut. et iuſto bona ꝛetuꝛ. diffialimu ẽ m̃ ẽtim ẽ = modo ẽtiam
ggnoſcꝛ ſdm ꝓa ſpm ſm i veſtigando q̃ ꝑ veſtigia ſu em i na gnalib et qui est
gnalꝰ diſtictonem faciat ꝓꝓ. ꝑ h̃ poſſumꝰ ꝓphi alqꝰ diſtictonem
ggnoſcꝛ ꝓꝓ. ſ. ẽ vꝛez et filiu ⁊ i na no diſtinguꝛ amaꝛ et amoꝛ nt
ꝓceſſionẽ nt ſpitꝰ et q̃ſpiꝛat et ꝓꝓ. h̃ ſumi ꝓphi addiſtictonẽ ꝓſone
ſꝓ ſa ⁊ m̃ ꝓa ꝑ ueſtigia dubiez in naturalib no potuerit attigꝛ et ido
poterat dici i ſcꝛt. ꝓ. ſto. negꝛ ſ. ſꝓ ſa ⁊ audiui et q̃ius ꝓphe et pa
tꝛiaꝛche magꝰ ggnouerit ſpm ſm qz Gen. j. dꝛ ſꝓ dm fꝛebat ſup aq̃s
et ysa. ho. ſꝓ dm ſup me et ctꝛ maioꝛez ggꝛonez habuerut de deo q̃
ſumi ꝓphe qz vt d̃ ſtugy ſup ⁊ cabul omẽs. ꝓ. i. ẽ micta tpm ẽuit
ſtꝛa ſpualiu patꝛ. plg em apoſtꝰ q̃ abꝛam. plg ꝓphe q̃ moiſes i diuina
ſapiẽ eruditi ſt. vy dauid ꝑfectꝰ i tlligẽ ⁊ ſuaz ceteꝛo d̃. ſup ſenes i tllexi
ꝓg i nuit ſe plg de diuina ſnt ẽ ꝛe piſſe ty no ggnouerut ita ꝓfte ſ. ocd
hoīes tpe gꝛie qz mlti mlti ꝛeges et ꝓphe voluerut vid q̃ vos videt et au
dit q̃ vos audit. luc et no vidꝛut nec audierut luc. x. et deſtg q̃ dem no
eat in luce nt in doꝛ eat em lux i illumiaꝰ oem hoīez venientez in hunc
mudu .ioh. p̃o. ⁊ mudꝰ i. no poterat accipꝛe creat em opa coꝛpoꝛea ſo
iiſ. et totꝰ in maligno poſitꝰ ſ. edit ꝓ a .ioh. v. ay em adrenat ſ. filij dei in
carne totꝰ mudꝰ cat igne i flamat ſcꝛꝰ et i fructuoſꝰ et ido ſil ꝓtꝰ
deſiderauerit aductui eiꝰ vt mudu i flamatu i fructuoſu ſcandat dicit ſ. ſtratꝛ ecli de ſup ⁊ h̃. q. ad ꝓmu

et nubes pluet iustu q̄ adsecudu ꝺ̄ñm erat tra z̄ gimet saluatore q̄ ad tmum
ysaie .xlv. et tercij regu .x. dem fuit p̄ ēliam no erat amis hys tres z pluuia
nisi iux̄ ore mea ꝺ̄ba Iſti aut amici ꝺ̄bi no fuit tos nr̄ pluuia detinuit
Jacobi .v. et no pluit annos iij. et mēses .vj. Ose iij. anos ītelligut tā tempoa
et pḡ nr̄e culpe et legis septe et in hys tbꝰ amis no venit ꝓbꝰ. ſm̄ pdicatoꝝ
et salut sue septuā p̄ ꝑe gr̄ie no stare venit nisi post mēses vj. therse aut
soto q̄ ym tres sut z Job. o. et habitu ꝑetuz vt ho q̄ cōmanuit et fāz
huic adaptꝫ ad ꝓhibendū ij. ſte celi catharacte cepetut apiri et vētus sue
septuā cepit uxori sue atrida ceda mūs ad gr̄estat i pluuia doctrina mea stillabit tos
ut vt tos eloquiū meu q̄ imbre sup herbam et q̄si stille sup gr̄mina pluuie sic et ym z dc
cm̄ antz i calumatonez vt tm ndatꝰ ēat deꝰ in Judea .ꝓbꝰ. bo v. et adhuc
no omnd nunc aut fidelis ortu vsq̄ ad octasu laudabile noꝝ cig pceptū
tm̄ deꝰ fuerauit filios isrl in deserto pane celi mūs illd panc celi dedit cig
nunc aut ꝺ̄ño suo sc̄ī scripture suciat ocs hoies pceptꝰ madatu fuit apli
negotiis pdicauit vm dei ppe tribulatōē corp̄ post hoc madatu fuit cig
vt i ocs gētes euangliū detolgaret Matth .xxviij. z Marc .xvj. tamtz
i mudu ymisit pdicare euāliū omi ēatuē q̄ et oca ym est fudamētu totꝰ
sac̄ scripture q̄ sac̄ septuā vt dixi ēta ph̄m pi li. ſcnt. ait reddit q̄ diuisurie
gmedabit ꝓ ab emenda pdiosa musice gtentia deꝰ dixi t pīo pmi
libꝰ sedo a numerosa copiosa magnice largitia ꝺ̄ño q̄ itendo pceptꝰ quo ad
huc libꝰ Dixit ꝺ̄ño z̄ o a fluidencia gñosa clarisice dignissima
to affluēti deliciosa mellifice saluatiua Diuisꝰ gr̄sedo z gēto mbrio
i pcahdo ca ad pīa alios libros ꝺ̄ño date ca tribuito z dixi gr̄ sedo
q̄ sac̄ scripture reddit gmedabit a munificēti copiosa magnice largitia sue
cm̄ septuā a nulla ēatuā dari potuit q̄ ipaz no habuit teste dño Job q̄ t
vocauit etez mouet gonez vt gr̄ sapia venit et q̄s z̄ loco itelligēt et
fines ūmet dicēs absodita z ad ortū or̄m iunctat volucres q̄ sub celi la
tet pdicto z mons dixerut nūq̄ meo audiui q̄ famaz cig deꝰ itelligt viaz
cig et ipe nouit hoai cig ipe em̄ fines mudi ītuet et oia q̄ subtelo sunt
i spicit Cum gr̄ dat q̄ no habz ꝓ elencos a nulla ēatuā postulat
ueru pa z largitia vite vt p̄z gemit lot cōdem sac̄ septuē na Job vi dt
saluatoꝝ pa q̄ ego locut sum̄ spo et vita st vnde et sac̄ septuā sp̄ dixit
dei dia ym vite ꝓ ideo q̄ z̄ ipse q̄ndā vitaz ꝺ̄ño semē mūs i. q̄ dici ad
ebreos ep. iiij. viij. est ꝓmo dei et penetrabilior omi gladio ancipiti eo
q̄pat semi lut. viij. Et dr̄ semē z ym dei ideo q̄ indicat vita ꝺ̄ño sup via
ob vj ipo saluatoꝝ dicente ad duodī discipulos nūq̄ vos vult abire q̄ et
petrꝰ ad q̄ ibim̄ ꝺ̄ba vite ētne habes ideo q̄pat lumi cu dr̄ lucna pedib⁹
meis ym tuum et lume semit meis ꝓbꝰ. c. prim̄o Ideo q̄ q̄fert vita ꝺ̄ño
panis deut. viij. no i solo pane vivit ho z i oi vō q̄ ꝓced ab oe dei Et
id i spect saluator q̄ath iiij. ideo q̄pat panis ētnā. ꝺ̄ño Cibauit illu pane
vite et itellect et aq̄ salutat sapiēc potuit illu Quarto Quia duc
ad vita ētnaz ꝺ̄ño fons q̄ duc ad altu sui originiꝰ Job iiij. dixit saluator
mulier samaritane q̄ bibebat ex aq̄ q̄ ego dabo ei no sitiet i ētnu z fict
i eo fons aq̄ salientis in vitam ētnaz Et ideo q̄pat fonti ētne ꝓbꝰ fons
sapie ym dei in excelso et t̄ssq̄ illig madata ētna sc̄ī madata dei que
data st i sac̄ septuā sc̄ī ꝺ̄ño dixi madata ētna eo q̄ est via de
mendi ad vita ētna vnde q̄ath ꝺ̄ño dr̄ st mis ad vita i ꝺ̄ño Suauia
data Di i. vid vita et diligēs dies vide bonos ꝓbꝰ ꝺ̄ño decade ad

omne genus venit equalibus sedibus esse sapere ꝺ̄ñm

...ram ...ptm ...ptuaz et api ...obs tuos et vide ...batuthij. Cum hec ...z ...tia que
...alutif ...acit et ...anct ...es ...ſi cū ...tato conatu et tanto ſtudio adiſca ...
...me cū ...pt ...anitate ...or ...cutidam vt ſalti ...ſuadaz q̄nto mag ...ſuſſ ...ptua
...z nob ...diſcenda et ſumo deſiderio ...amplectenda q̄ no ſolu ...z ...ſuatia ...a
...tiua ...de corpm ...z ...tia aia ...z vn mgr huiꝰ ...ar magnꝰ medicꝰ vemtꝰ de
celo ...i ...toto ...ludo ...acit regē dnt ſoh. vi. totu hoiez ſalutu ...ci ...ſabato
...z curado ...d ...i corpe et ...i aiā q̄ no ...pt ...aliq̄ ...alua corpat ...mēa ...acit q̄ty
...fact ſanctā ...ptua quic ...z ...ca ſapiēa quid ...ſumo ...atoꝛ ...postulat debemꝰ et non
...ab ...aliq̄ ...catura ...i nā ...catula ...caz ſapiēaz dat ...nīq̄ potuit q̄z ...paz no habt
teſte ...ipſo ſob q̄. ...po ...uſ. ſui lib. mouet hāt gonez vide ſup hāt ...uctoritat
...tu ...g ...nt dat ...g no habz ...porz. ...ccc. ...o anilla ...catula postulat debem ſa
...pienaiaz ...iacobi. ...po ſi q̄s aut ...eſtio ...digz ſupra postulet ...am a deo q̄ dat
...mnib affluēt et no imꝓꝑcat et dabit ei ...ia ...ilio ...ſapiēs ...vij. optauī
et dat ...z michi ſſ ...vocauit et vent ...me ſſ ...ſpo ſapiēs ſi ...n ...ph
...pt dignitez illiꝰ huanc ſapiēs dyo ...po ...ſ ...q̄ iuſte putat no hūana
poſſeſſio ſelo ...n deo hut ...z honez q̄a q̄nto mag ...actiſſ ſupra
deo ſtelo deo diā ...mediatiſſe depende ...ca ...po ...ob ...n ſapiā dono
deo q̄t et ...o ...ſunt ſſ et ...z ante q̄ ...ui ...pe ...n ...auit illa ...ſpūſto et vid
et diminuauit et mensꝰ ...z et effud illa ſup oīa opa ſua et ſup oez
carnem ſedm datu ſuu ...pbuit illa ...aliqētib ſe et ...o ne hoiez ...q̄ caeū ...a
iſtiꝰ diuine ...ptue manēt ...i ſtmi ſupplicadū ...z deo pn vt illay ...apciat
mittedo vn ſuū ſ. ſatāy ſptuaz q̄ ...y ſtenāt ...oez et ...z q̄ dauid dyt
...riſit vn ſuū et ...mauit eos q̄ ſicauit ...ā ...pn ...loco ...t ...paſupta

In quibus ...bis ſt vt audiſt ...e ...uct ...uyor ...āz ...uyor ...lib ...ualiu ...tage ...a
...muit ...po ...muit ...i ...ſe di ...at ...mira ...leiendo et ...t q̄ ...ad ...pm ...lib ...et ...t
...at ...z ...miſit q̄z miſit ...celo q̄z ...altiſſim ...de q̄ ...in ...pb. ...Cum ...tu ...n ...altiſſim
ſup oez ...ciraz ſcdo ...tagl ...mi ...ator ...pdcanda ...bontas et ...t ...tigitiu
...ui diat ſuum q̄z nos ſum ...ouib ...pplis et ...ues paſcue ...ig ...z ...ſte
...dit ...uina ſapia ...ſtitie ...uinc ...gnio ...uami et ...t ...u ...vm q̄z
...ver ...m ...aco ſtm ...z ...to ...muit ...ſte ſam ...ſtutco et ...tagl ibi et ſa
nauit ...os ...uſ ...i ...acobi. ...po ſuſtipite inſtitu ...m q̄ ...pt ſanat ...as ...eus
et ...ſdo miſit ...m ſuū et ſanauit ...os et q̄z ...m ...icē ...no ...o ...uc
...ſtus ...ducta ...z ...ca ...pm ſuſ ſay ...ca ...m ...lib ...et vltra duo.
diuina ...augiete ...lemetia ...ca ...lib ...ſeptē ...z ...m et ...m ...uſ ...poſſe
meu ...declarabo et ſic reſtat ſolu ...m ...mi ...po ...declarand ...Dyci q̄.o
...z ...q̄ ...t ...ib ...miſſ ...tagitur ...mi ...ator ...pdcanda ...bontas et ...t ...ta
...q̄ ...ad ...z ſum q̄ ...z ...me ...pno ...poſſeſſ ...m ...ad ...m ...da ſt ...atone
...ecaco ...z nos ſum ...populꝰ ...ig et ...ues ...et ...m ...t ...luez ...bontas ...ator
...q̄ ...o ...ia ...p ...ipm ...ca ...ut ...ob ...po et ...ib ...ab ...o ...iuatu ...z ...e ...z viue
...o ...ſte ...eli et ...ucta ...q̄ ...etyc ...dit ...q̄ ...at valde ...bō ...ey ...p ...m ...uq̄
...ſ ...te ...pſ. ...d ...imite ...di ...a ...uicesimo ...po ...pmala q̄ ...aiore ...ſacda ...d ...ā
...tuca nob ...portuit ...timari q̄ ...az ...ecit ...p ...d ...ecit et ...q̄ ...ecit ...i
...ch ...q̄ ...ecit ...q̄ ...z ſ ...p ...q̄. ...p ...m ...z. ...dipt ...z ...ca ſut ...ia ...q̄ ...q̄ ...ece
...it ...z ...bō ...z ...m ...m ...uctor ...z ...ellenaor ...o ...m ...ars ...ficator ...di ...po ...m
...cauſa ...elior ...p ...t ...bom ...ator ...adeo ...bono ...hac ...t ...cauſaz ...q̄ndi ...ndi

ā solo deo

restaurata

[illegible]

Nullus miretur legens presentem replicacionem, modo consueto de [illegible] in [illegible] non [illegible] quia in primo nullum [illegible] habui
cui replicassem, eo quod antecessor meus vitam finiverat suam, et postquam incepi [illegible], noviter [illegible]
me alter inceperat [illegible], cui [illegible] in omnibus meis principiis posterioribus, similiter in fine [illegible]
retrograde debui replicare, [illegible] doctorum ex mandato, qui quidem ab hac replicacione me
habere noluerunt supportatum. In hac igitur et in aliis nichil non imputetur, quia hec causa [illegible]
extitit replicacionis.

Supra in primo libro magr determinauit de deo quātū ad rēnem sue naturalis
p̄fectionis / in isto sc̃do determinat de ipso magīro eius p̄fectō et bonitas relucet in
ꝑibus creaturis / et in rebus creatis / Et quia ī ordine doctrinali / in p̄a determinat
de emanatione creaturē a deo ī gnali / in sc̃da de ipsis rebus a deo creatis in
ſpali / ibi de angelica / p̄ma distinctio habet octo capitula / in quorū p̄o ostēdit
ꝙmodo res distincte emanauerunt a deo p creatōz / et ipsi tres / et cum hoc
visibilium et inuisibiliū distinctio a deo / dat⁹ / imo / et hanc phat p illud
dicit ꝓphe Genesis primo / in principio deus creauit celū et terrā / q̄ dicit nō / q̄ ly
in principio tripl̄ exponit⁹ ꝙo in p̄o ante alia / Cōe illos / qui dicunt mundū
fuisse a deo mediante intelligentia / p̄o creata / Sc̃do sic ly in p̄o / ī / i p̄o instanti tpis /
Cōe eos / qui dicunt mundū fuisse ab eterno / Tertio sic ly in p̄o / i / in filio / ita ut no
tet⁹ filium causā efficiēt / et exemplar / p quadā appropriatōz creatōis celi et tre
Iste nōdū / imo apud theologos / pre distinguit / 2o principium est tripliciter / et
dicit in duos primos accipiendo / et p̄r 2 pre principium dicit⁹ / Sc̃do / principiū
esse inchoatiū / vel inchoationis esse / / et hoc pt esse dupl̄ / scz ex̄o / et 2 p̄ma
diuine que inchoantis / et est deus p̄ma creatura / et ex istis datur alia / et iste
modus dicit⁹ primus / imo / 2 ex̄o inchoatiue / 2 vel intra / Sc̃a ipsa distinctio
actio ex vi tripli sue quinā / esse apd inchoationē sic 2 p̄ma in sola creatura /
et iste modus tripli quoniam ad primū modū imo / 2 quātō inchoatiue /

Quapropter liber sacrus vnū esse rerum principiū omnia non plura ut quidā
putauerunt

Creationē rerū insinuās scripta
deum esse creatorē principiū ex
tpis atq; omnium visibiliū et in
visibiliū creaturārū / in principio sui ostendit
dicēs / In principio / creauit deus celū et terrā /
Hic nego ex hac ratione posita / et ex dicto libri sapientie / dicit duos errores plures /
primus p quē dicit / tria esse prima principia / Secundus / excludit / et malitiam
dicit⁹ / q̄ deus nō esset creator / ppter rerū / et artifex vel opifex / quia si non esset
deus omnia scirent / ex materia ꝓpter / ex qua nihil aliquid facere / Sed vterq; error excluditur p dicta alia auctoritatis ut patet nō tria sint / et
hos errores errorū / imponit apuleius platonicus / i primo libro de de
mone platonis / dicēs prima principia tria esse / scilicet deum / materiam / principia
que formarum / quas ideas vocat / Sed in hoc q̄ ponit materiam primū esse
non principiatum errauit / quia creata est a deo / p quē omnia alia ab eo creata
sunt / Ideo q̄ potuit videri eam errasse si non intellexit eas esse i mente diuina
sicut ea bonaventura

Hys etenim verbis moyses spiritu dei afflatus in vo principio a deo creatore mundum factum refert eli dens errorem quorundam plura sine principio fu isse principia opinantium. Plato namque tria in tia estimavit deum scilicet et exemplar et materiam et ipsam increata sine principio et deum quasi artificem non creatorem

Tercia particula huius capituli in qua ostendit quid sit creator distinguens inter facere et creare proprie dictum dicens quod homo vel angelus bene potest dici factor artifex et opifex sed non creator quia hoc deus sibi soli retinuit subdit quod creare tamen sepe capitur pro facere communiter loquendo vel formam inducere

Creator enim est qui de nichilo aliquid facit et creare proprie est de nichilo aliquid facere facere vero non modo de nichilo aliquid operari sed etiam de materia unde homo et angelus dicitur aliquid facere sed non creare vocatur quoque factor sive artifex sed non creator hoc enim nomen soli deo proprie congruit qui et de nichilo quedam et de aliquo aliquid facit ipse est ergo creator et opifex et factor sed creatorem nomen sibi proprie retinuit alia vero etiam creatur

8

communicauit. In scriptura tamen creator sepe accipitur tamquam factor et creare sicut facere sine distinctione significationis.

Tertium 2m in quo magister remouet quoddam dubium circa dicta. Quia crederet aliquis quod ex noua productione rerum fieret aliqua mutatio in deo. Et dicit magister quod non. Et hec est 2a huius distinctionis. Et hanc declarat quia agere, creare et facere aliter dicuntur de deo quam de creatura, quia deus aliquid facere non est aliud nisi per voluntatem eius eternam aliquam nouam rem incipere esse. Deus enim non sic facit ut transeat de otio ad actum vel de quiete ad motum sicut nos. Deinde declarat dictam conclusionem exemplariter per similem, quia multa fiunt a calore et lumine solis nulla mutatione facta in sole. Et nota actus proprie dici potest actio exterior sensui patens et tunc interior occulta actio dicitur minus proprie actus, quia non ita communiter apparet, neque vocatur actus vel actio que est accidens et in genere actionis. Et comprehendit actionem creature tam manifestam quam occultam. Et talis actio forte semper est motus vel vel ad in motu et de motu. Et tunc actus qui est substantia rei cuius est actus minus proprie dicitur actus. Et intelligit semper actum quo aliquid manifeste agitur et constituitur in effectum. Quod hec verba scilicet facere et agere et huiusmodi non dicuntur de deo ea ratione 2m quam dicuntur de creaturis.

Verumtamen sciendum est hec verba scilicet facere, creare, agere et huiusmodi alia de deo non posse dici secundum eam rationem qua dicuntur de creaturis. Quippe cum dicimus eum aliquid facere non aliquem in operando motum illi intelligimus inesse vel aliquam in laborando passionem sicut nobis solet accidere sed eius sempiterne voluntatis nouum aliquem significamus effectum id est eterna eius voluntate aliquid nouiter existere. Cum ergo dicitur aliquid facere tale est

ac si dicat, iuxta eius voluntatem vel per eius
voluntatem nouit aliquid contingere vel esse, ut in ipso
nichil noui contingat sed nouum aliquid sicut
in eius eterna fuerat voluntate fiat sine aliqua
sui mutacione vel mocione. Nos vero operando
mutari dicimur quia mouemur, non enim sine mo-
tu aliquid facimus. Deus ergo facere vel agere
aliquid dicitur, quia causa est rerum nouiter
existencium. Dum eius voluntate res noue esse
incipiunt, que ante non erant absque ipsius
agitacione, ut actus proprie dici non queat, cum
videlicet actus omnis in motu consistat. In deo autem
motus nullus est. Dicunt enim ex calore solis aliqua
fieri contingit, nulla tamen in ipso vel in
eius calore facta mocione vel mutacione. Ita
ex dei voluntate noua habent esse sine mu-
tacione auctoris, qui est unum et solum prin-
cipium omnium.

Capitulum 3m in quo circa materiam creacionis et rerum principia excludit duos errores

[illegible]

prima

9

aristotilis primus est per quem posuit tria principia rerum materiam formam et deum qui operatur. Secundus per quem dixit mundum eternum et ipsum numquam incepisse. Sed spiritus sanctus loquens per moysen hos errores exclusit dicens deum creasse mundum et significans solum deum esse eternum et omnipotentem per hoc quod omnia fecit ex nichilo et sola voluntate. Sed contra dictum de primo errore opponitur. In phisicis primo phisicorum ponit tria principia rerum naturalium materiam formam et privationem. Respondetur quod sub specie et materia intelligitur tertium scilicet privatio quia reducitur ad materiam. Unde dicit ibidem phisicus. Nam principia quodammodo sunt tria quodammodo duo. Sed inter illa tria principia materia forma privatio non intendebat numerare primum principium efficiens quod hic dicit operatorium. Sed in xii methaphisice et alibi de illo fecit mentionem. Et si illa principia de quibus hic loquitur intellexit non esse prima simpliciter sed in genere et illa esse creata a deo bene intellexit. Si autem contrarium opinatus est erravit. Dicendo etiam mundum semper fuisse. Si hoc quod est semper intellexit sic i. ab initio temporis ita quod lii semper solum distribuat pro duratione temporali tunc bene intellexit. Si autem intellexit mundum simpliciter fuisse ab eterno tunc erravit.

Respondetur quod duo sunt quoad esse licet tria quoad fieri

Aristoteles vero duo principia dixit scilicet materiam et speciem et tertium operatorium dictum. Mundum quoque semper esse et fuisse. Quod catholicum est docet.

Concludit quod spiritus sanctus hunc errorem evacuavit cum disciplinam veritatis tradidit qui dixit deum creasse mundum in initio temporis.

Horum ergo et similium errorem spiritus sanctus evacuans veritatis que disciplinam tradens deum in principio temporis mundum creasse et ante tempora extitisse significat ipsius eternitatem et omnipotentiam commendans. Cui voluisse facere est quia ut prediximus ex eius voluntate et bonitate res nove existunt.

Causam quam in quo ostendit quod deus non solum est causa efficiens ut supra dictum est sed etiam causa finalis creaturarum rerum. Et ista est quarta. Et si hec quarta non possit probari ex parte notis tamen pie est credenda. Videns enim deus quod sua bonitas posset multis rebus communicari sine diminutione eiusdem bonitatis ideo ipsam aliis communicare voluit et communicavit.

Credendum est causam omnium creaturarum visibilium et invisibilium non esse nisi bonitatem creatoris qui suam bonitatem voluit communicare creaturis. Ex quo patet quod dei bonitas est causa effectiva creaturarum et etiam est finis in quem ordinantur.

Credamus igitur rerum creaturarum celestium vel terrestrium visibilium et invisibilium causam

non esse nisi bonitatem creatoris qui est deus unus
et verus. Cuius tanta est bonitas ut summe bonus
beatitudinis sue qua eternaliter beatus est, alios ve-
lit esse participes quam videt communicari posse, et mi-
nui omnino non posse. Illud igitur bonum quod ipse
erat et quo beatus erat sola bonitate, non necessitate
aliis communicari voluit, quia summi boni erat prodesse velle,
et omnipotentissimi nocere non posse.

Secunda pars capituli in qua ostendit quomodo ex ista causa finali creature sub esse differenti emanaverunt. Et intendit dicere quod ex quo deus voluit suam bonitatem et beatitudinem communicare alteri et nulla creatura potest esse capax istius beatitudinis nisi rationalis, ergo creavit creaturam rationalem ut summum bonum intelligeret et illud intelligendo amaret, amando possideret et possidendo frueretur. Et distinxit creaturam rationalem, ita quod quedam esset incorporea, quedam corporea. Quare rationalis creatura facta sit.

Et quia non valet eius beatitudinis particeps
existere aliquis nisi per intelligentiam, quam quantomagis
intelligitur tanto plenius habetur, fecit deus ra-
tionalem creaturam que summum bonum intelligeret
et intelligendo amaret et amando possideret et pos-
sidendo frueretur. Cumque hoc modo distinxit ut pars una
in sui puritate permaneret nec corpori uniretur scilicet an-
geli, pars corpori uniretur scilicet anime. Distincta est itaque
rationalis creatura in incorpoream et corpoream et

Dicit Bo. Deo quod agere propter finem, sed non sic sicut creature, quia creature agunt propter desiderium finis, eo quod cuilibet acquirit bonum ab alio quod esse hic non potest, nam desiderium est ex parte non habiti, sed deus operatur propter amorem finis, amor enim est ratio illius quod habetur. Et quia deus bonitatem suam perfecte amat, et ex hoc quod multiplicatur per modum quo est possibilis ex sua simplicitate, ex quo provenit utilitas creature, inquantum similitudinem divine bonitatis accipit, et ideo dicit Bo. quod bonitas dei fuit prima causa rationalis creature, et quod deus fecit eam propter bonitatem suam.

incorporea quidem angelus, corporea vero homo vocatur

ex anima rationali et carne subsistens. Conditio

ergo rationalis creature primam causam habuit dei bonitatem

Causam quaeritur in quo ex dictis infert solutionem quarundam questionum. Prima est qua quaeritur quare homo vel angelus sit factus. Et respondet quod propter bonitatem dei. Et hanc solutionem probat per Augustinum de doctrina christiana dicentem quia bonus est deus sumus. Ex hoc patet quod deus fecit nos propter bonitatem suam non ex necessitate, sed ex libera voluntate. Et quamvis deus fuerit bonus ab eterno, ex hoc non sequitur quod fecerit nos ab eterno, quia esse ab eterno est contra rationem creature, sed fecit nos quando voluit. Cum ergo quaeritur quare et ad quid facta sit rationalis creatura, respondetur breviter quod propter dei bonitatem tamquam propter ultimum finem, et propter suam utilitatem tamquam propter finem sub ultimo fine. Rich. Quare creatus sit homo vel angelus

Ideoque si quaeritur quare creatus sit homo vel angelus

breviter sermone respondeo potest propter bonitatem eius. Unde

Augustinus libro de doctrina christiana quia bonus est deus

sumus, et inquantum sumus boni sumus.

Secunda questio. Ad quid facta est creatura rationalis. Respondet ad laudandum deum et ei serviendum et ad fruendum deo, non quod deus indigeat eius laude vel servicio, sed quia ex hoc ostenditur bonitas creatoris et utilitas creature. Nota quod hic laus et servicium dei, pro eadem causa computantur cum utilitate rationalis creature sive beatificatione eius, quia coniuncta sunt aut consequentia, unum ex altero. Item nota quod deus voluit et vult ut homo serviat sibi, et ut hoc facere posset et deberet, dedit illi mundum quasi in feudum. Et ideo iustum est ut hereticis dei fidem non servantibus omnes auferantur hereditates, etiam temporales, sicut quando aliquis feodalis rebellis est domino temporali, dominus autem sibi feudum quod dedit sibi. Hugo huic concordat.

Et si quaeritur ad quid creata sit rationalis creatura,

respondetur ad laudandum deum et serviendum ei et ad

fruendum eo in quibus proficit ipsa non deus. Deus enim

qz infinito no e possibilis addicio

pfectus et summa bonitate plenus nec augeri pt nec

qz indiuisibilis et omnino possibilis no e possibilis diminucio

minui. Cum ergo rationalis creatura facta e a deo re-

qo ad tam efficiente — qo ad finale

ferendum est ad creatoris bonitatem et ad creature utilitatem

refert omnem efficientem — refert omnem finalem

Breuissima responsio cum queritur quare vel ad quid facta sit rationalis creatura

Dum ergo queritur quare vel ad quid facta sit ra-

nalis creatura breuissime rnderi pt propter dei bo-

s. 2. q. tam efficiens et finalis principaliter — et hec e tam finalis minus principalis ut creatura rationalis

nitatem et suam utilitatem utile nempe ipsi est seruire

Aug. li. 2 mod. c. 3.

deo et frui eo. Factus ergo angelus siue homo propter

beatus

deum dr esse non qz creator deus et summe bonus

angeli et homines — pbo. xv

alterutrius indiguerit officio qui bonorum nrorum non egz

auctoritate cuiusdam sancti dicentis qui deo seruit carnem regit mundo et omnibus seruitus dei est ei libertas

sed ut seruiret ei ac frueretur eo cui seruire regnare est

aliquis homo — deus

In hoc enim proficit seruiens non ille cui seruitur

Hic ondit quare alie creature corporales non rationales facte sunt et dicit quod sicut homo factus est propter hoc ut seruiret deo sic mundus factus e ut seruiret homini. Ex hoc infert quod propter hoc homo positus e in medio inter deum et creaturas ut deo superiori seruiat et a creaturis inferioribus seruicium recipiat. Et ambo ista seruicia sunt ad bonum hominis et ipsius utilitatem a deo ordinata. Sicut factus est homo ut deo seruiret sic mundus ut seruiret homini

Hugo li. 1° p° de sacr. parte 2a c° p° Aug. li. 2 mod. c. 3.

Et sicut factus est homo propter deum i. ut ei

pbs et constituisti eum super opera manuum tuarum

seruiret ita mundus factus est propter hominem scz ut ei

dignitate — petrus de ethia

seruiret. Positus est ergo homo in medio ut

homini — deo — deo et mundo — seruire et frui

et ei seruiretur et ipse seruiret ut acciperet utrumque

accepit — a mundo

et reflueret totum ad bonum hominis et quod accepit

dicit b. tho. duplicem ordinem instituit deus in universo primum principalem secundum quem omnia ordinantur in ipsum alium secundum quem una res iuuat aliam in perueniendo ad similitudinem diuinam. Secundum dicitur ex mente ordo pcium uniuersi ad inuicem est propter illum ordinem qui est in bonum ultimum. Omne quod illud ex quo prouenit alicui aliqua utilitas finis eius est

Et hoc tamen est dubium aut sic quod illud ex quo prouenit utilitas non habet participationem diuine bonitatis nisi secundum ordinem eius ad hoc cui est utile sicut sunt partes ad totum et accidentia ad substantiam quia partes non habent esse absolutum nisi in toto et accidentia non sunt nisi sunt subiecte quibus utilitas prouenit. Quedam autem sunt que habent participationem diuine bonitatis absolutam ex qua prouenit utilitas alicui rei. Et talia essent etiam si illud cui ex eis prouenit utilitas non fuerit. Et sic angeli et omnes creature propter hominem facte sunt. Sic etiam homo factus est propter reparationem ruine angelice quia hec utilitas secuta est et a deo preuisa

obsequium. et quod impedit. Ita enim voluit sibi deus
ab homine seruiri ut ea seruitute non deus sed
homo seruiens iuuaretur / et voluit ut mundus ser
uiret homini. et exinde similiter iuuaretur homo
Totum igitur bonum hominis erat / et quod factum est propter
ipsum. et propter quod factus est ipse

Hic ex dictis infert unum corollarium. Quia omnia aliqualiter sunt nostra / Beata enim
trinitas est nostra ad perfruendum / angeli ad conuiuendum qui licet nunc sint nobis
superiores. tamen in eterna beatitudine erunt nobis equales. Et etiam aliquomodo in presenti
vita nostri sunt / quia ad nostrum usum et ad custodiam nostram deputati sunt.
Dicunt res dominorum dicuntur esse seruorum. inquantum seruiunt illis rebus utuntur. Reliqua
etiam omnia nostra dicuntur / quia ad nobis seruiendum sunt a deo deputata
Notandum est / quod homines in patria erunt equales angelis. Hoc intelligendum
est scilicet per gratiam / per quam supernaturaliter ita sublimabitur humana natura in iustis
hominibus / quod secundum diuersa iustorum merita ad diuersos ordines angelorum assu
mentur / iuxta illud Math. 22. Erunt sicut angeli dei in celo

Istud est in glossa super id. Ro. 8. Quomodo non cum illo omnia nobis donauit

1. Cor. 3.

Omnia enim ut ait Apostolus nostra sunt scilicet su
periora et equalia et inferiora. Superiora quidem
nostra sunt ad perfruendum ut deus trinitas. Equa
lia ad conuiuendum scilicet angeli qui et si modo nobis
sunt superiores in futuro erunt equales. Qui et
modo nostri sunt quia ad usum nobis sunt / sicut res
dominorum dicuntur esse famulorum non dominorum sed quia sunt ad
usum eorum. Ipsique angeli in quibusdam scripture locis

et ita non possesiue quia milles potest uti equo regis

nobis seruire dicat. Jum ꝑ nos i mmste-
rii mittuntur

Clarij septimj/ In quo remouet quid dubij/ Quod/ q̃ sepe reputat in sc̃ptus/ q̃
homo factus sit ꝑter reparacõ angelice ruine/ Et hoc aliquis credet/ supplia
et Sed magis vult/ q̃ simt hȳ dicta ista motiua nõ obstante tanta causa
sup̃ius dicte simt pl̃es/ sed hec c̃ magis principalis Quod d in septima
aliq̃s homo factus ꝑ reparacõem angelica ruine

De homine quoq; in sc̃ptua miterdu repi-
q̃ factus sit ꝑter reparacõe angelice ruine
Quod nõ ita est mtlligẽd q̃ nõ fuisset ho
factus si nõ peccasset agelo/ Sed q̃ mtel
aliaꝫ causas papuas h eaq; nonilla exti
tit vna igit sup̃iora et eccl̃ia mta cta
sit misera q̃ ad finem nobis facta

Clarij septimj/ In quo ita ꝓcedit solut vnaꝫ quęstiõ ostẽdẽs aiã hiã
sit corpi vnita/ cui hȳ videtur esse maioꝝ dignitatis sicut mag̃ sit corpe
tendet tript/ homo/ Cuius deus sic placuit/ Circa hoc sciẽdũ q̃ in sc̃ptuꝫ sup̃ue
vnionis aiãe cũ deo/ et eaq; sup̃ius p vnionẽ caltis/ Et hoc declarat satis plures
inducẽs ad hoc dicta apli/ Quod ꝑtet magis vnitum/ ut ihc i corpe mortali
et multa tedia aiãe sanctis plus meruit/ Quod z liqꝫ/ q̃ in ea tristicie videa-
dicẽ/ sciẽdũ rõnaliq; seu aiãe hiãaꝫ esse dignissimaꝫ creaturaꝫ Oppõ de an
gelo/ qui videt esse digniorẽ ꝑtẽ maioꝝ ymo sumpliciter et mtelligẽtiã/ Ad
q̃ si loqm̃ de ꝑtãte angeli ad hominẽ q̃nd ad naturã dignitatis/ tuc angelꝰ
est sup̃ior homine/ q̃ angelica nãt sup̃ior e hiãa/ ut ꝓz ex multis locis
sacre sc̃ptuꝝ Si aũt de ordine ꝑtis et ꝑtãte ad tũ/ tuc sunt pares/ q̃
ꝑt vnitaꝝ Quod/ sc̃z ad etiaꝫ beatitudinẽ immediate ordinatã/ Et cuius hec mtelligi
tur/ q̃ aiã hiã nõ habet dignitatẽ cãtatis sup̃ue quo ad istud/
sit vnita corpori

Solet eaq; queri/ cũ maioꝝ dignitatis

prima

~~debet~~ esse anima si absque corpore permansisset

cur unita sit corpori. Ad quod primo dici pt.

quia deus voluit et voluntatis eius causa

querenda non est. Secundo aut dici pt. quia ideo deus

voluit eam corpori uniri ut in humana condi

cione ostenderet exemplum novum beate unionis que est

inter deum et spm in qua diligitur deus ex toto cor

de et videtur facie ad faciem. putaret enim cre

atura se non posse uniri creatori suo tanta

propinquitate ut eum tota mente diligeret et cogno

sceret nisi videret spm qui est excellentissima creatura

tam infime i. carni que de terra est in tanta

dilectione uniri ut non valeat artari ad hoc

ut velit eam relinquere. Sicut Aplus ostendit di

ces. Nolumus corpore expoliari sed supervestiri

per quod ostenditur spm creatum spiritui increato inef

fabili amore uniri. Pro exemplo igitur future so

cietatis que inter deum et spm rationalem in glificatione

eiusdem pficienda animam corpeis indumentis et terre-
nis mansionibus copulauit. luteamque materiam fe-
cit ad vite sensum vegetare, ut sciret homo quia si
potuit deus tam disparem naturam corporis et anime
in federacionem vnam et in amicitiam tantam coniungere,
nequaquam ei impossibile futurum rationalis creature humi-
litatem, licet longe inferiorem, ad sue glorie participacionem
sublimare. Quia ergo pro exemplo rationalis spiritus
in parte usque ad consorcium terreni corporis humiliatus est,
ne forte nimis in hoc depressus videretur, addidit
ei prouidencia ut postmodum cum eodem corpore glorifica-
to ad consorcium illorum qui in sua perstiterant pu-
ritate sublimaretur, vt quod minus ex dispensacione
creatoris sui acceperat conditus, postmodum per gratiam
eiusdem acciperet glorificatus. Sic ergo conditor deus rationales spiritus
varia sorte pro arbitrio voluntatis sue disponens
illis quos in sua puritate reliquerat sursum in ce-
lo mansionem, illis vero quos corporibus terrenis

sociauit deorsum in terra habitacionem constituit / vtrisque
regulam proponens obediencie / quatenus et illi ab eo vbi
erant non caderent / et isti ab eo vbi erant / ad id
vbi non erant ascenderent / fecit itaque deus hominem
ex duplici substancia / corpus de terra fingens / animam vero
de nichilo faciens / Ideo eciam vnite sunt anime
corporibus ut in eis deo famulantes maiorem
mereantur coronam

Capitulum octauum in quo recolligit supradicta. Et subdit modum procedendi in sequentibus quia primo intendit dicere / de creatura rationali incorporea / postea de aliis post sacramentum trinitatis de creatura tripartita agendum est et prius de dignioribus angelica

Vel concludit quod circa triplex genus creature sua versetur intencio scilicet circa spiritualem non vnitam et spiritualem vnitam et circa corpoream tantum.

Ex premissis apparet rationalem creaturam / in
angelicam et humanam fuisse distinctam quarum
altera tota est spiritualis i. angelica / altera ex parte
spiritualis et ex parte corporalis i. humana. Cum itaque
de hiis tractandum sit scilicet de spirituali et corporali
creatura de rationali et non rationali / primo
de rationali et spirituali i. de angelis agendum
videtur / ut a continuitate creatoris / ad cognicionem
creature dignioris / ratio nostra intendat. Deinde

ad consideracõne corpee/ tam illius que est
rõnalis/ & illius que nõ est rõnalis deste
dat/ vt tinitat mẽate sacmẽtũ/ triptite ere
atuẽ/ ei & conarcatap atq; cõmgencid/ se
quat2 dcumctid

Deus
Dcciũ sit tm vmi principiũ omn atẽ se visiblm et invisiblm rerũ effectm
ery nõ duo sut pncia ignia vnd bonap altap malorp go a'q; vr patre po
ery venit pncipe mdi vbi dya'q; verat mdi principq; et similr po tenz
regmd mcid nõ 2 de ghor mdo gre/ sste ghor ggit solq dcy sab p2 qz id
nuchtid idq; nõ 2 aptid facẽ mpl id/ et go vr & qo sit stabz sic oliq
res sut cactine dco & a'q; vnet de talo nõ de tato mdo mr velle pste
p3 relit et go pphetap gre sic vel go dcy p pstat pdcy uctp volumtq
ggit causa omn/ et sste tue alctine/ cui nuchil nomi sunat pspit nõ relit
oppotiõ pdunt fidei tactos gre hppo bint & qp dcy agt adgs gre cui agt
libẽ sunc pducendo sunc qsmadũ gre p2a/ nõ 2 alicui vel ctr deũ qui sit
denodo pducta esse/ sp2/ si nõ tue ggnit pstat & tres cactin/ cung olim dant
fidei et ar2 vẽe sic di alicui nõ est pducta in esse sit di tue nõ a
a se esse spit/ nõ ab alio di a se/ tue ggret simpr ydoneis/ nusbe/ qz tam res
ggret/ nusbe appacẽt/ ffim ce go di võ ab alio tue habẽ initiu/ & illa e3
& qlibet res ctr deũ quicq habuit pncm sm go se/ & andcy nõ intellexit
nc sna p2a sunt abscõ/ p3 go sunc et cui pcõ gre go nulla cãtud 2 omn
vnsbiliu et invnsbiliu at deũ pncm effectm/ p2 qz tue id esse nõ simpt qnq
omn at se quotcunq vnsbiliu et invnsbiliu/ p2 nulla cãtud 2 pncm omn/ et hmdi
2 pncm/ nõ qlibet incepit cre/ go solq dcy/ & ca se/ qz spualiu et corpaliu
nõ sunt duo pncia ignia/ sed voluerut manr multitudi/ hmo se qz go 2
vnd gra go 2 pncipio qdam res incepit p cã dcy/ qz/ qz spir go nuchilo
nuchil cui presse p3 pducat pce vel nõ dcy/ i ptu poncis oia/ cauialit sicl
et ad nlm sui ordinis/ & qz cão quo ad voz pfectz vir cre impol
hm auctilas 2 pphe/ go/ a'q; p2a pte nota 2/ p2a pte p3 qz dcy libẽ effunt
et agit oia q effunt nõ agit adgs go pe nõ gnat/ et si sic tue sumpt2.
tcnt2 i nuchilo go gre2a qz deus p voltez efficace 2 ca omn at se go
oia at se a sne pdcm pncipio pducut et nullo cop mlt nec
sua indigena hm qz gaut dna bonitas 2 abmoo pncm effectum sunc
ca efficiet omn vnsbiliu et invnsbiliu at se hoc eadẽ bonitas a pncipio
2 omn ca sunal/ p2 qz rõnalez/ ad qz cauit ut sunal dco seruere et uroleq

ũ 2go
ũ 3go
ẽ 4go
ũ 5go
ẽ 6go

ut illa venali ad fructu dco famulan[te] go q̃ vel a[n]i ꝓpf̃ p̃ de se et q̃dam
ad p̃ter illas no ꝑt aliqua ẽtud go q̃d ẽtuc ad p̃ma nẽ dr̃ ad aũct
allegatas dd̃ q̃ mdo ibi ca[pi]t̃ q̃ corrupte p̃d q̃d m̃ mdo q̃d z[ac] dd̃ q̃
auctas ca[pi]t̃ (dd̃ rõ intelligi de ꝯpis q̃ pnẽ nã agit dr̃ aut libẽ et omnes
ludaic agit q̃d 2as nẽ a[n]i et ꝯ aplos dnt nõ sut ꝓpꝑ vocãt ni q̃
ꝯ ea mali nõ patit ea q̃d ꝓs dd̃ q̃ ꝑ voluit et nẽ q[uo]d abet° volunt go
abtio fiat ut dr̃ ꝯ dcloꝝ ꝛ ꝓ libro

volunt deus ꝑ ꝯpis mah no pot ꝑ gra ꝛ

Q Distincto dcdo posꝝ tractant de creatõe et creatis rerum m̃ generali ꝑt ꝑsequit̃ de eis
m̃ spali (et dui[n] m̃ tres ptes (m̃ p̃ma tr̃at de ẽtud pnẽ spuali (m̃ 2a (&
pte corpali (m̃ tria de p̃my spuali (et p̃my corpali (dcdo mouet distinctõe
xi (3a m̃ 16 distinctõe (et (p̃mo dubit (quido (et vbi angeli sut creati (2o de gdtibꝫ et
quibꝫ ꝑcedentibꝫ sut dcoꝝ · distinctõe 3a (1 p̃mo tr̃at de tpe creationis et loco (3o de sepa
angelop (et dubit ꝛ ꝛpetit ea (m̃ quorꝝ p̃o ꝑsonã matcdo et ordine ꝛ ꝓ ꝛ x · dui · ꝛ
discedendi (et patet Circa q̃ considerãda sunt de angelis a ratõe cor ꝑ
ausonẽ ꝛ gñlit
dis. 4. (2o spalr
determat de bonor
dignitate dis. 4.
Circa p̃m ꝛ fat.

De angelica itaq; natura (h p̃mo cõ
sideãda st (2ndo creata fuit (et vbi
(et qualis facta (3u p̃mo condit[us] (2ndõ ẽlic
effra ausioe quoꝝdam (de excellẽa quoq; et
ordinibꝫ (et donoꝝ dra (et de officijs (ac no
minibus (alys q̃ plibꝫ (aliq̃ dicenda sut

Circa (dr̃ m̃ quo ꝑsequit̃ ꝓm sup̃ ꝓpositũ (q̃ creati sint angeli et ꝛ
p̃mo (q̃ sint creati ante creationem reli et tre (p illud ẽsa p̃ma (sed
creata est sapia (dd̃ quida p sapiã sepe intelligi (silus dei (ut tota
trinitas (q̃ creata nõ est (igitur oportet hic dm̃ intelligi de nã angelica (
que creata est (et que m̃ scriptura sepe vocatur vita · sapia · et lux (ut
patet p augin̄ libro qfessionũ (q̃ rõ (q̃ angelica nã dia[n] vita (sapia · et
lux (ꝑt multis actualiter vita · sapia (et lux (et multis applicatis (ad p̃ma
vitã sapiã et lucẽ (q̃ creata sut (et tolle et ꝑsta vita sapia et lux ·
dcm̃ subtia sut angeli (p̃ dicat m̃ que videnti[us] sibi obuiãt alie tres diuisiones

Q uedã auctoritates ĩmuere videnti[us] q̃

Q ante omẽ creatũ (creata sut angli (unde

Et nō potest hic capi sapya pro sapʒa diuina que est filius dñi. sed pro nā angelica

distinc°

illud/ primo om̄/ accata ꝫ sapiā/ quod intelligi de angelica nā/ que i scriptura sepe uocatur sapia et lux de/ nra sapia illa/ que deus ē/ cāta nō filius em̄ sapia pr̄ ē gemita/ no ſca/ nec cāta/ et tō tinitas vna sapia ꝫ/ que no ſca· nec cāta ꝫ nec gemita/ vel procedes/ de angelica igr̄ vita illd

accepied ꝫ/ de q̄ dicit scriptuā/ q̄m ſca ꝫ/ sz primo om̄/ ſic arguit ad oppositū p illud genes/ primo/ in prīo creauit deus/ celū et tiam/ et p illud ps̄l/ primo tu dne tiam fundasti/ q̄ angeli nō sunt creata aī creatōr celi et tie ꝯcludit 2 op ſic auctas sz in prīo creauit deus celū, et tiam/ pt auctr̄ gloriā/ p̄o sic in prīo ſ̄ inchoato· sz in filio/ ergo/ sic nō pbat· li· 2us/ ca°· p/ et li· 3ij ca° 20/ sic nō caput hic ſ̄ p̄o instanti· eq/ et hoc oppono pot hic mr et studi/ ꝫ sic/ in prīo· tēp̄ cui ē mensura/ esse celis/ mutat/ et hic dicit esse ꝫ oppositū/ quod pot hic mr/ natue/ et idē sicut tempꝰ ē celū ē/ primū mensue i mensurato/ et op̄ tale esse i tpe primū mensurati ē mensura/ sic hic esse ē i nā celi/ primū sōre suo actu/ sic q̄ hoc esse/ ſ ē mutatū corpal natue/ multū placet/ q̄d no esse/ ut ita dicā/ et in illo ſca sunt celū et tia/ sc in prīo ē tēp̄ ad angelicā/ nisi hic tue ante firmam/ tres opiones aī tactas ponit/ scz oppt dicgo li· 2· cap° ca° 20/ sed nō vī/ q̄ ista oppo sit ē· duabꝰ quas hic ponit magr/ ita q̄ q̄ ad illā reducat/ ista/ q̄ concedit op̄ata dicunt possime sumendo nō videt esse aliud/ q̄ ē post nō ē/ nil mutabile mensurat

Sed rursū in alia scriptuā dicit in prīo ce· de ce· ce· et in pphetia· dicāo tu dne terā fundasti/ et opa m· t· sti· c/ et vide· queda

Secunda

Declat quo contrarietas sequatur

15

contrarietas oriri ex assertionibus istis / nam si primo omnium creata est sapientia / omnia post ipsam facta videntur / Et ita post ipsam facta videntur celum et terra / et ipsa facta ante celum et terram / Item si in principio creavit deus celum et terram / nichil factum est ante celum et terram / nec ipsa sapientia facta est ante celum et terram / Cum ergo hec contraria videantur / nec in divina scriptura phas sit aliquid esse contrarietatis / requiramus intelligentiam veritatis /

Tractatus 3us / in quo solvit predictam questionem per istam quaestionem / Cum simul creata est spiritualis creatura / angelica et corporalis / probatur per illud Eccli. 18 Qui vivit in eternum / creavit omnia simul / omnia i. spiritualem naturam et corporalem que comprehendunt / omnia creata / quia mixta ex his componuntur / Ex hoc patet / quod angeli non sunt prius creati tempore quam ista corporalis natura elementorum / Quid sit tenendum docet / premissas auctoritates determinans

in hac proposita questione

Videtur itaque hoc esse tenendum / quod simul creata est spiritualis creatura / i. angelica / et corporalis / Eccli. 18 Sed quod potest accipi illud Salomonis Qui vivit in eternum / creavit omnia simul i. spiritualem et corporalem naturam / Et ita non prius tempore creati sunt angeli quam ista corporalis materia quatuor elementorum / Et tamen primo omnium creata est sapientia / quia si non tempore precedit tamen dignitate

Audet ad dictum Eccli. primo

racione sue minor poreitatis

Chaos indigesta moles

[illegible]

Confirmat q̄z ſuam p̄ Aug⁹ cum opponit illud genesy p̄mo In p̄n̄cio creauit deus celū z̄ terram / vt p̄ celū intelligi posset anglica et ſpualis creatura / et p̄ terram corpalis / intelligendo hȳ in p̄ncipio i. in meo tpe / vel ante omnia quia ante p̄mo facta / et nichil ante ipsa fuit corpalis et ſpualis creatura / affirmat auctoritate

Quod autē ſmul creata fuit ſpuale corpale q̄z creatura Aug⁹ ſup̄ genesy apte ondit / dicens p̄ celū et terram / ſpuale corpale q̄z c̄atura intellexit / et h̄ creata in p̄n̄cio / i. tpe / ſed in p̄n̄cio / q̄z p̄mo facta ſunt /

Hic opponit dom Aug⁹ ſtatim ſup̄ positū / et dicit / ergo antea nichil fuit creata / nō ex tpe / vel in tpe / nec tempus in tpe creatum / et ita ab tpe / cruce probat per anglos esse celū et terram / illius tpis sunt / go nō ita fuit ex tpe / nec in tpe c̄atus / et p̄ hoc vult Aug⁹ / hic talem intendit vere magr / et deus cepit esse dns / ab tpe / et nō in tpe / vel ex tpe / sed cepit esse dns / cū tpe / et nō in tpe / vel ex tpe / et nō / p̄ istud nō dicit ibi Aug⁹ / q̄ deus nō fuit dns angl̄ / q̄ret tpe / nec hoc ibi vult / sed hȳ cōcedit / vt q̄ hȳ vult dicit / nil tpis / et / in illud tpis / q̄ est mutabile / et nil tpis hic vocat c tpe / plenum tpis / vel dicit / q̄ deus nō cepit esse dns / in tpe / c̄ in plenum tpis / sed ante q̄ret tpis / sic in p̄n̄cio mundi tpis / et sic p̄ glosam tuet et salvat q̄ tpe mundi et michil est ante / nec celū z̄ terra / in cuius p̄n̄cio tū tpe creata fuit / sed non ex tpe /

Antea em michel fm̄ nec celū tpis fm̄ est / ante ſpuale / i. angelicā nāz / et ante corle / i. materiā illam / qua⁹ elementa confusam / illa em̄ tū tpe c̄ata sunt nō ex tpe vel in tpe / aliqua pte eius / et ita q̄libet a tpe dicit / q̄ d⁹ fuit in tpe / et nō totū q̄ fuit in toto / nec totū tpe / et ita dicit de illo re q̄ fuit ex tpe et in tpe

ma illa q̄z facta simul cū tpe nō dicūtur esse facta ex tpe / et in tpe

Sed in mistanth hpiō

drant nec tempus · m tpe ēatū ē / qz no fuit tps
ꝑus tꝑ esset relū et tia / vnde Augꝰ m li d t:
drat · cꝫ deus fuit dñs / anteqꝫ esset tpus et
no m tpe cepit esse dñs / quā dñs fuit tpis
quādo ee cepit tpus / nec vtiq tpus cepit ee
m tpe / qz no erat tpus / anteqꝫ / mapet quid

hoc tractat qꝫ dicit / cꝫ angelica nā et cōlis / nec pmit simul cū tempe et cū mūdo · nec incepit ante nec post / et hoc placet ꝑ dilectꝫ dñtez / cꝫ nulla ēatud / creata ē ante creaturā cꝫ dicꝫ Augꝰ · dicd ē nec in tpe / qꝫ tpe / et cū tpe / sed cū tpe / cū em inciptat ordo / m tpis / trenatz tpe / cum ve simultatem / sit cꝫ hoc michil dicit sm qꝫ nil m / nisi qd creditz tpe / et ideo illa q̄stio fuit simul / nō drat esse qꝫ nil m / sed cū tpe ꝫ ea
Quod simul cum tpe et cum mūdo cepit corpalis et spualis creatura

Simul igr cū tpe / fca ē corpal et spual
ēatura et sic cū mūdo / nec fuit antea aglica
ēatura qꝫ mdꝫ / cuius ut aut Augꝰ nulla ēatura
ante tpa
ē cꝫ scla / ꝫ a seculis cū quibꝫ cepit

Cum igr in quo nosse debent et supiq dicd / qꝫ dcm bti / sēm̄ i originali
esto post primū sup illud ad Hebr primo / creuam primsti nō mōdano deus
ante scla cond / nobi bta mā habet cū ipa scla / nobi dt / cꝫ pō multa
tpa prā nodū implent amoꝝ q̄ta pus tpa q̄tas scloꝝ elapsa pus
celitus ꝫ finisse / in quibꝫ angeli fuerut dō / et qua aūte videtur
aliqbꝫ qz cū mūdo incepit tpa scla / sed cū mdꝫ sint tpa et cū sit mutabilis
i quo angeli dō fuerut / nō qd dt in tpis hoc dt qꝫ tpe suo / qz ille
sunt in septo millenario / sed nos simꝫ iam in septo a creatōe mūdi
et hanc sm̄ sēm̄ dicit Augꝰ de ciu dei li. xij. ca. vi.
sed si hoc quod textus dicit civitas pus civitatē / tm̄ ē vā civitas qꝫ sicut dt
bta / findet tpo / cꝫ in angelo est tria q̄dare / primo esse cum / cum nisi
dicit seculū nil creat / sed operatoꝝ ipius in qua res in ipa nā cōsistat

p spes innatas in qua est vicissitudo et aliquis modus motus vel mutationis
et mensuratur tempore, quod tamen est aliud ab eo quod est numerus motus celi (3° operationes
qua verbum intuetur et fit in participatione eternitatis et beatitudinis et 2° quod sunt
multe beatitudines participate, ita et eternitates, quamvis beatitudo eternaliter sit tamen
una, thomas.

Ieronimus tamen super epistolam ad titum aliud videtur sen-
tire dicens. Sex milia nec dum nostri temporis implentur
annorum et quantas prius eternitates quanta tempora quantas se-
culorum origines fuisse arbitrandum est in quibus angeli
throni dominationes ceteri que ordines servierunt deo absque
temporum vicibus atque mensuris et deo iubente substi-
terunt. His verbis quidam adherentes dixerunt cum
mundo cepisse tempus seculare sed ante mundum extitisse
tempus eternum sine mutabilitate et in eo angelos
immutabiliter et intemporaliter astruunt deo iubente sub-
stitisse eique servisse

Hic magister approbat dictum suum superius cum protestatione quadam. Et tandem rendit
ad auctoritatem Ieronimi et vult eum Ieronimus non dixit hoc asserendo sed aliorum opinionem
recitando vel potest dici quod loquitur ad modum apostoli qui ponit tempora eterna, hoc est
eternaliter in divina providentia disposita.

Nos autem quod prius dictum est pro captu intelligentie nostre ma-
gis approbamus salva tamen reverentia sectorum in quibus nichil
temere asserendum est et id Ieronimum dixisse non ita sentiendo
sed aliorum opinionem referendo arbitramur

ps̄eq̄r de loco creac̄ angl̄oz.

Quer̄ quid m quo dicit vbi creati sint angeli / et videt ista fides xp̄i dicy simul omnes creati fuisse cū celo empyreo / et in eo stetisse et hoc probat p illud dñi cuꝫ gloriad̄ luce 10. vidi satanā q̄si fulgur de celo cadentē / sed p celū hic intelligi firmamētū / ut dicit Strabo / cū celū stellatū / quia stetit 2a die sm̄ / igit̄ opz stetisse / intelligi de celo empyreo / Hic confirmat stetisse p beda dicentē / dy celum empyreū mox ut creatū est angelis repletū est / et sic empyreū nō a calore / sed a splendore / Hic quod beda de repletione / igit̄ nō de intelliḡ / repletione scripturē vel sensuū / sed q̄si omnes angeli creati vbi sunt / sicut trinitas dicitur repleta hominib̄ / q̄m habitatorēs eius sunt sufficientes et m mō / apte p illa cm̄te / Tertiū / Item dubitat ista lectio / cū me laudent astra nō et tutum et p astra ista / intelligit angelos / sed q̄ eque angeli sunt spūales sine et simplices / nō sunt organa laudis / sed q̄ loquit̄ de laude angelor̄ / metali nō vocali / vocal tm q̄m quedā sunt m sp̄ / p̄ resultores / vel p aere aeris q̄ / applicatus extractis / et pulmonis / sed p aerem respiratū et respiratū / sed nō q̄ / in celo nō d aer / vel hoc erit p corpus celeste / q̄d d m medio spacij celesti m quamo celest / ut aliqui dicunt / ad quod fiet vera reuelacio / sicut adm̄ fit de statu nō prius / petri de tha. vbi angeli mox creati fuerunt m empyreo s̄ celo / q̄ sm̄ statim angelis fuit repletū

Nam ostensū est / quōd creata fuit angeli-
ca natura (nūc attendendū) vbi sua fuit / et
simoꝫ quandā auctoritatē euidenter videtur.
angelos / ac eosdē fuisse in celo / et inde cecidisse /
quosdam ꝑ superbiam / alios vō q̄ nō peccauerunt
illic p̄stitisse / vñ dñs in euāo dicit / et videbam satha-
nā sicut fulgur de celo cadentē /
Per appellatur hic celū firmamētū / quod
sed die sm̄ / sed celū splendidū / q̄d de
empyreū / igneū / a splendore sua dicit /
Quod statim sm̄ angelis repletis / quod est
supra firmamētū / et illud empyreū quidam

Bonaventura in quodlibeto dicit de q̄ celo / q̄ ꝑ. ad hoc q̄ dicit nūc ꝑ. ꝑ. 7 ꝑ. de celo igneo / q̄ est celum empyreum / et sic de aliis

distinctio

expositorum sacre scripture / nomine celi intelligi volunt

ubi scriptura dicit · In principio cre. de. ce. et t. / celum

inquit Strabus non visibile firmamentum hic appellat · sed

empyreum · i. igneum vel intellectuale / quod non ab ar

dore / sed a splendore dicitur · quod statim factum / angelis reple

tum est / unde cum me laudarent astra matutina etc. de

hoc quoque Beda ita ait / hoc superius celum / quod a volu

bilitate mundi secretum est / mox ut creatum est / sanctis angelis

repletum est / quos in principio cum celo et terra conditos

testatur dominus dicens / ubi eras / cum me laudarent astra

matutina et iubilarent omnes filii dei / astra ma

tutina et filios dei / eosdem angelos vocat / celum

enim in quo posita sunt luminaria / non in principio

sed secunda die factum est. Ex hiis liquet quod in em

pyreo omnes angeli fuerunt ante quorundam rui

nam · simul quoque creati sunt angeli cum celo empyreo

et cum informi materia omnium corporalium

Capitulum sextum in quo ostendit quomodo ista fuerunt facta seu creata. Et vult quod quartam

istam quod omnium visibilium materia et invisibilium natura simul condita est et utraque secundum

aliquid fuit informis et secundum aliquid formata. Et hanc declarat per hoc / quia

materia corporalium in principio habuit formam confusam et a grecis dicebatur chaos donec

postea formaretur et distinctas reciperet species / Sed quamvis natura angelica prius esset

formata quo ad naturam, non tamen quo ad gratiam confirmationis, quam postea acceptura erat. Et hoc confirmat per Augustinum super Genesim, qui vult quod per celum intelligi potest natura angelica informis non conversa ad creatorem, et per terram materia que nondum erat formata secundum omnem decorem et qualitates suas. Quod simul creata est visibilium et invisibilium natura, et utraque informis fuit secundum aliquid, et formata secundum aliquid.

Hugo de sacramentis libro primo parte V c. V

Simul ergo visibilium rerum materia et invisibilium natura condita est, et utraque informis fuit secundum aliquid, et formata secundum aliquid. Sicut enim corporalium materia confusa et permixta, que secundum Grecos chaos dicta est, in illo exordio conditionis primarie, et formam confusionis habuit, et non habuit formam distinctionis et discretionis, donec postea formaretur atque distinctas reciperet species, ita spiritualis et angelica natura in sua conditione, secundum naturae habitum formata fuit, et tamen illam quam postea per amorem et conversionem ad creatorem suum acceptura erat formam non habuit, sed erat informis sine illa. Unde Augustinus multipliciter exponens premissa verba Genesis, per celum dicit intelligi informem naturam spiritualis vite, sicut in se potest existere non conversa ad creatorem in quo formatur, per terram corporalem materiam sine omni qualitate que apparet in materia formata.

A simili probatio

Item sepius in quo mouet dubium ista / quia cum sint plures in quibus empyreo / ut dr in apoc. quia essent angeli sint creati in celo empyreo / ut dr in apoc. quia essent angeli ascendat in celum et equabo altissimo / ergo illud non est / tendit de lucifer quod ibi primo intellexit essentiam dei cum perficeret voluit lucifer quod ibi primo intellexit essentiam dei cum perficeret voluit lucifer quod ibi primo intellexit essentiam dei cum perficeret voluit lucifer

Hic queri solet. de in celo empyreo fuerunt angeli creati cum fit sint quo ut legit in ysaia dicat lucifer ascendam in celum et exaltabo solium meum et ero similis altissimo / deo ibi celum vocat deo celsitudinis / cum perficeret voluit. et de tale

ascendam in celum :i: ad equalitate dei

Verum angeli et quilibet creatus spiritus determinate sunt in loco. ergo non requirit primo sic / locus et locatum pro se sunt ens totus indiget locato et extra locatum indiget loco / deo nullus locus ipse ad presentiam eius indiget spiritu creato / nec spiritus alicui loco et remoto loco primo non desinet angelus esse sic primo nihil aliud requirit determinatum loci ergo nec angelus esse ergo sed dicit quod aliud et in mundi et in mundi loco primo esse et quod tenet pro loco a mundi magistro ad hoc videtur quod aliud esse creatum requirat locum sine spiritu sic / quilibet loco affecto in quo determinate esset angelus requirit quod in loco infinite longitudinis posset esse et eo modo pro determinato quod non videtur et dicitur et sit quod impossibile quod sit in loco parabili quadrato cuius latitudo requirit quod possit esse in loco infinite longo quia tali quadrato quilibet quadrangulo minori lineis equidistantes sunt equalem basim est equilis ut patet per euclidem / et sic infinite longitudinis sunt equali basi posset applicari quadrangulo quia sic non locus finito determinato ad magis non ad minus ita quod esset duo magis in quo posset sibi minus de aliis sed nullum videtur quia non videtur si aliqui esset vanum in aere aliquo loco cadat quod celum et si caderet et quod deperet de in eo pili si desiccato deperitur vel pro pro strabo et beda qui dicit sunt nunc allegat in hac distinctione quod stabit ut sunt in celum empyreo repletum de angelis et quia videtur quod angeli et celi spiritus sunt in loco primo dicit quod sic patet quia non de distincto de diuisis medio quando in loco vel de de in loco pro tunc pro seu comensurato

Dicit bo. non dicit sufficit celi de deo et globus quia creatus et celi et quia est una de gloriosa de actus celi de quia duplex diuisus obiectum creatum finitum gloriosum / hoc est superior enim celo non sicut sed digniter / est unus deus celo non attributo sed sua et diuisa de unus ad omnia non de celsitudinis in quo celi sit de ipsum de esse sibi aut aliis sue spiritualia sue corporalia sunt empyreo celi sit / hoc patet quia quamvis et bene ergo / sicut quod impossibile / est quod de de se sedet adoptio dei et bene ergo et exaltato super omnes choros angelos / sic patet quod est quod de de adoptio pro de omnibus esse aut quia quidam sic de quod adoptio quia pro nobis bonis pro vel empyreo celi quotlibet bene angelos quia quod / hoc et de quia celi aliqua de in celi audiat quia angelus / hoc et de quia celi quod impossibile quod sit bene et quia

que p eos solent recipi et de ea in loco p diffinicoem quod est sic ea in loco dep
ri nō in alio et qz de pō nō hic nō tuus qz planū ē q eā angelq nec
aliqs ipius sit qz ē nō posse loco quipiā et go solū intelligo de z nō
est ē nullo quoniā ptes angelq et quilt sue ipius cuby in qua nalia ad
eons in aliqo determinato situ ut loco limitē de hoc qz sīptuā nō apte dicit
aliquid ideo nō habeq inp equitū doctoes sentiūt et qz si nullū ruq pdo
determinatū dispicio vtq admittit et magne prud pūdū omnip requit
nō esset ordo go recte qz pa hō minima elegātia vtq omnip admittit turbaret
ordine ista enq minima ipietas qz qz si est minima elegantia vt iniusta et
si quarde nō esset admittit saltem et ptes omnip ordinate sic simili si eent
constituēt omnip ordo q nec cepte loca nec cepte nāe create prius repuu
gnat pluēs esse i eodē loco pz qz nō ipugnt cp pluēs forte creatas in
eodē loco go quia tz ad angelos nūq occupet occupet locū ip fort ostensa a ly
omnip nō quemt pluēs creates ipius ea in eodē loco prie qz minima ipietas
quitatis magne pūdū prud omnip repugnt hō ordini ipiq hō si eent ipse
create pluēs in eodē loco est minima ipietas prud create pūdū ad ipse sunt
nobiliōes partes omnip qz pz d pa qz et simod patet ly plata qz po
nūq eātq ipe p creatq d vbiq et p ly vbiq vel distin sunc intelligi.
destructe z si et d pa nāe de intrede hugo li. pō. de sacrīs ptes z calo
18 qz illa pz pa. cumlibet ipe creatq p creand d sic in aliquo situ qp
nō i nali et creatq qp go ipius ipietas naliby nō posset esse d nali qz quia
alīs eodē vnde qua in duplo ipietas posset ēy se esse i quadruplo et i infinitū
est illa pz qp go d nā. dicta qp quod pbabile qp dicēs ly plēt doctores
nūq in quo ad esse nec magis in quo nō pt ee sed magis in quo
ptē est et pt ee go pz pa pt dūc tres simul pbāt go primū sic qz d duc
magis in quo go qz pt pz pa pt dūc tres simul pbāt go primū sic qz d duc
situ qp ēy pt nō posset esse in maiori utz p qm tunc pretey spiritq nō
pt ille situs ipius nō possit qz qz angelq nec go indigētia sui ut go
indigētia loci absolute loquendo sed secundū vnūq d i loco pz qz eodē pt
esse simul actū ad plures actus et go loco nō d ipsi indigēt saltē ut loq
vē za nō potest plures eodē ēy nāq in quo ipo assumat go pūc duc pretes
ut dr supra et ideo deus omnes angelos sub ambitu simpley eidē qdlibet
pt tradūc auctōes doctoū nō volūc ad pz p ipz vltiq nō solū et
diuersos est determinatq et go ex eodē nō predit nō patz eadē de quoūc loq posset
aliqd figurē ēy quātitatē esse equal illi sb in stat sed quod nō in stat qp pes
st sub illa pmanē

pt ducēs sny caput alioq pd sic sonat s pt nos in bndy n. nō pt i aeonūc tabiq eōi ea pe
dispon pēi modi p quos pt z nō vnp in pt qs dlit ya finali q pueāt ad cognoi
nēy aliud pō nisi eēd tūc in posteū aut eloq theologi nō gendat ea pūs ymo z quisq
dud p de loquē q qdy pōt. 1. eēdē qdy. 8. qdy. 9. qc in alibi eēdē

distinctio

Distinctio tercia. Dictum est supra quando et ubi creati sunt angeli, in hac distinctione ostendit quales facti sunt seu creati quantum ad naturam et gratiam et ad culpam. Et habet octo capitula, in quorum primo vult istam questionem, quia angeli in primordio sue creationis quatuor sunt tributa, primum est simplicitas essentie, secundum est distinctio personalis, ita quod unus angelus personaliter ab alio distinctus est, tertium est vigor divine cognitionis et aliarum rerum et vigor dilectionis, quia in ipso angelo est intelligentia memoria et voluntas, quartum est libertas arbitrii. Ratio quod dicit quatuor angeli attributa et enumerat sex vel vii, tamen tria illorum pertinent ad unum, quia intelligentia memoria et voluntas sunt partes ymaginis. Item nota illa quatuor sunt angeli ex creatione, nam in creatione sua illa a suo creatore receperunt, primo quidem eis simplicitas, secundo distinctio a corpore, secundo personalitas per quod distinguitur a forma, mixtione seu anima, tertio rationalitas prout distinguitur a brutis, quarto liberum arbitrium per quod distinguitur a vegetabilibus et sensibilibus, que naturaliter agunt et non libere. Etiam distinctio personalis unus angelus distinguitur ab alio angelo. Vel aliter dicatur quodammodo sufficientia illorum quatuor, angelus potest quadrupliciter considerari, primo in se, sic convenit ei essentie simplicitas, secundo considerat in respectu ad alterum angelum, sic quidem ei personalis discretio, vel in respectu ad deum, sic ratio per quam in deum elevatur, vel in respectu ad subiecta sibi, sic liberum arbitrium per quod potest operari aliqua. Quales facti fuerunt angeli quatuor eis attributa fuerunt in ipso initio sue conditionis.

Ecce ostensum est ubi angeli fuerunt, mox ut creati sunt, nunc consequens est investigare quales facti fuerint in ipso primordio sue conditionis. Et quatuor quidem angelis videntur esse attributa in initio sue subsistentie, scilicet essentia simplex, id est indivisibilis et immaterialis, et discretio personalis, et per rationem naturaliter insitam intelligentia memoria, voluntas sive dilectio, liberum quoque arbitrium, id est libera inclinande voluntatis sive ad bonum sive ad malum facultas, poterat enim per liberum arbitrium sine violentia et coactione ad utrumlibet propria voluntate deflecti

Sca⁹ 2ᵐ m quo ꝙput ardes adhuc ꝙtem m ꝑdis attribuit et ꝓmo penes ipos
dissenacz/et volt ista ꝙ 2ᵃˢ dr̄ angelꝰ dr̄it ⁊m nacᵉ subtilte. et ⁊m intellige
ꝑticipate/ctꝫ liberi arbitrij habilte/quor ꝓm ꝓmet ad ista ssdm ad formā
⁊m ad ptatem/et hoc dicit m cōmibz/cenā ponit cōa dr̄it/ꝛc ꝙ aliqua
ipsit cenacz melioz alijs/et formaz ꝑfectiuz/et quedā sunt alijs lōgiora
et agiliora/dr̄ eciaz sūo mō est de natā spūali/ita ꝙ dīna sapiā ⁊ ꝓpe
creatōnis aūlor/aliquibz dr̄it dona maiora/alijs minora/quibz nichilomin⁹
post quoz dr̄it maiora minora gre ista de dr̄/ꝙ angelꝰ nullꝰ vigoris
nō est alio infirmioz/qz nō d̄ ibi infirmitas ⁊ mors ꝓpter quo d̄ ignis
dr̄it ⁊ dicit aliquis ⁊m angelos est simplicitas/go ibi est equalitas cenac
cōz ꝙ equales sunt/nec ꝓmus qōitarunc/dr̄ nō quatuō ad dignitatez
nāe ⁊ omnes angeli fuerunt equales m cibz ⁊m essenaa/sapiā/z libēate
arbitrij

Hic considerāndū est/qz m ista spūali/et
sapiā ronali/et libertate arbitrij/q omnes
merūt/omnes equales fuerūt/ut sit prima
cōsideāo de ista/secda de forma/tercia de po
testate/psona quippe ista ē sapiā forma/ac
tutiū ptas/et ad istam quā ptinet nāe
subtilitas/ad formaz nō intelligēte ppria
tas/et ad ptate volut dr̄ ronalis habilitas

Hic dicat q dentes sit mille

Ille igit cenae ronales/que psone eānt/
et spūe eānt/natura ꝙ simplices/dr̄ vita im
mortales/differentes cenae temutatē/et dr̄te
sapiē ꝑspicuitez/atqz dr̄itez arbitrij habilite.
rite habuisse intelligut/dr̄ m cōrpibz/non

habere, ꝙ quas promisit inclinātur ad bonū ꝓpter

dra est / scdm essentiam / ac formam / et pondus / quae
dam enim aliis meliorem ac dignioremque essentiam et for
mam habent / et alia aliis leviora / atque agiliora
sunt / ad hunc ergo modum / credendum est / illas spiritua
les naturas / convenientes sue puritati et excel
lentie / et in essentia / et in forma / et in facul
tate / dras accepisse / in exordio sue conditionis /
quibus alii superiores / alii inferiores dei sapientia consti
tuerentur / aliis maiora / aliis minora dona prestantes /
ut qui tunc per naturalia bona aliis excellebant / ipsi etiam
post per munera gratie eisdem presset / Qui enim
natura magis subtiles et sapientia amplius
perspicaces creati sunt / hii etiam maioribus gratie
muneribus prediti sunt / et dignitate excellentiores
aliis constituti / Qui vero natura minus subtiles
et sapientia minus perspicaces conditi sunt / minora
gratie dona habuerunt / inferiores quoque constituti
sunt / sapientia dei / equo moderamine cuncta

ordinat(ssm ipā facultate arbitrij/dra amad:
vtenda z/ssm dentes naturē vtute/et dentes
cognitis/et intelligēe vim et sicut dēus
vigor/et substitute naturē/nfimitate no
adiuuat/nior ep cognito sapiē ignoratiz
no ingelt/sic libertas nferior/nullaz ar
bitrio naturē voluntate imponit.

Clarij z ym/in quo apparet angelos adiuuari/pences cōcuencias et equalitē spēz
/et volt istaz qz dz omnes aiāe m ssot ssut/qz sint ssue/et indissolubiles
les et imorles/et m subditi dent/deinde ponit se a plēna ssolutē ssq
matie de dra et distīcte angelorz/et quattit tractatū oim/qui oiind sccat
t pondē. mō et inqud sapie. ssi/qz quorz vbiz nullū nō/dry a deo cucta
ssolutiz/sicut mī. ab omte/et qz quilibet ssce vnius/ctud tenet gradz sedy
rep/se ssut sicut mī/et ssot patet/qz oiz res ē m mō. i m cta distatia.
a deo/suma equalitet nūs ctaz habet distatiaz ad vnū/ssc oiz res ē m
mesud/qz omnes ctate/est finite et limitate ssfrenue/taz in suo ē/qz m
sua pcta agendi. ssi. nss. dne res cta data/habet suū pondz/habet
nāz suū/appetitū ad aliqd/i quo sua nā saluat et ssicit/ut cātura vniuad.
pdicā ssq libet sapie true omnia/z eqlia habuit angeli

m subtilitate ssue/m capacitate inferiore/m habebat arbitriū/
substantie

Et sicut m pdict angeli dssebat. ita eaā
in quibz hic vnit et sunt
quedaz qnā et equalia habebāt/qz ssue eāt/
inequalles/qz ssot arguit quidā/qz angeli
talēs sunt/qles dēus creauit/ssc dicit/qz
ssolubile et
dissolubile p
die ssepti/p
mortale. et
imorle viui
omnibz. et equale erat/m subtilitate no essētie
qz medio et minori in ers est ssbla/
et intelligēa sapiē/et libitate voluntat dentes
qz alij angeli alijs nūg ssspirates creati sst

Vnde dicit Egidius. q nigz hic 3
z ssptz intelligit eadē
nāe hz q omnes eaturē nā
omnes equalis dicūt ssptz
g° eis est ree issc ssptz nisi
tantū et indissolubiles

cant ꝯ has distinctiones intelligibiles invisibiliu
naturaꝝ / ille solus comprehendere potuit / et pon
deraē / q̄ cuncta fecit / in pondere / numero / et mensura
Cum q̄r / in quo determinat de quibusdam angelorum quibus ad ꝑfruendā / et
talis quid collata vna facit (primo reddit voluntatē boni (2o illuminat intellectū
2o elicit dilectionē actu / et circa hec ꝓcedit ista pe duas i ꝫ ptes (in 1a determinat
de bonitate et malitia angelorum / in 2a de corpe cognitōe / in 3a de corpe dilectōe (
2a ibi hec inquirunt / 3a ibi · Solet etiaꝫ / Circa vna hec primo mouet istam
questionē / an angeli fuerint creati boni aut mali / et vtrū fuit aliqua mora
inter creationē et lapsum angelorum vel nulla Vtrū boni aut mali iusti aut iniusti
Primo q̄r quid. iniusta creata sunt angeli / an aliqua mora fuit inter creationem et
lapsum

Illud quoq; investigande dignum videtur: quod
et a pluribus queri solet. / vtrū boni an mali
iusti vel iniusti creati sint angeli / et an aliqua
mora fuit / inter creationem / et lapsum / vel sine
mox
mora fuit inter creationem et lapsum / vel sine
mora fuerit / inter creationem et lapsum / vel sine
mora fuerit / inter creationem et lapsum / vel sine
mora fuerit /

Putauerunt enim quidam angelos qui ceciderunt
creatos esse malos, et non libero arbitrio in maliciam
declinasse, sed in malicia a deo factos esse, nec aliquam
fuisse moram inter creacionem et lapsum, sed ab initio apo-
statasse. Alios vero creatos fuisse plene bonos, qui
opinionem suam muniunt auctoritate Augustini super genesim
ita dicentis: Non frustra putari potest ab initio temporis
diabolum cecidisse, nec cum sanctis angelis pacatum aliquam
vixisse, et beatum sed mox apostatasse. Unde dominus
ait: Ille homicida erat ab initio, et in veritate
non stetit, ex quo creatus est, qui staret si stare voluisset.
Idem in eodem: Non frustra inquit putandum est ab ipso
initio temporis vel condicionis sue diabolum cecidisse, et nun-
quam in veritate stetisse. Unde quidam in hac mali-
ciam libero arbitrio non esse flexum, sed in hac (quamvis
a deo) putant esse creatum. Dominum id beati Iob: Hoc est inquit
initium figmenti dei, quod fecit deus, ut illudatur
ei ab angelis eius. Et propheta ait draco iste

quē formasti ad illudend̄ eā/ stram̄ p̄mo fact̄ sit
malue/ inuidꝫ/ et dyabolꝫ/ nō volūte deprauatꝫ
Hyt alys qꝫ testiōꝫ vtūt²/ qui dicūt angelos q̄
recesserūt creatōr fuisse malos et sine mora
corruisse/ eos vō/ qui psteterūt/ pfectos et beatos
foc̄/ astruūt/ eātos auctoritē Aug⁹ q̄ sup genesi
dicit. p celū sīficari creatuꝝ spūalē/ qab quo
dio quo sēā/ et pfectā/ et bītā esse mp̄;

Hyc ponit opinionē gēnā dicentē/ ouēs angelos ab initio creatōs fuisse bo
quā refert ostēdit nos et nostros/ salte sc̄os fuisse creatōs et sine vicio/ nō tm̄ habēbat ea
quos audiebā ab eod̄ doctore/ et hy dicūt/ q̄ alīq̄ sunt mora nūl̄ culpe et lapsū angelorū/ set
pīo pe[illegible] ex ista auct̄ ducūt eōs bonos/ et sāc̄os potuūt et debuīt p libertē arbitrīd
fuisse malos/ sed nō potuūt effici p̄ma vite rectitudo/ nisi p additōē gr̄e dei/ q̄ quibusdā addita
est/ nō aliis affirmatiue (et hoc placet ei q̄ dicit sup genesi) qui dī angelicā
nāz p̄ confirmatē creatōz et ordinē dictū/ posteā formatōz/ et luce appellatōz
Item placet istis quōz rōne tali creatōr optimꝰ nō pt esse causa mali/
q̄ q̄ q̄ angelū nō sunt facti mali nō ēa lucē q̄ dicat fuisse q̄ o
fuisse/ q̄ cū dī ista imputet deo/ sc̄ mitto/ et p̄ma sue creāc̄ois omīa
dereīt/ tunc hic accepē ista/ p̄ē/ quod a p̄nāco/ et ūd p p̄mio/ q̄d ē posicio
Tulios sīma plabilis/ qui dicit omīa angelos creatos ꝑ bonos/ z aliq̄
fuisse inoxios mt arcuam z causam

Hijs aut̄ ūdē. omīes angelos eātos ee bo
nos/ et m ipō creatōis p̄mordio bonos extitisse
i sine vicio/ iustos q̄ fuisse i incedētes/ sc̄ nō iustos
i virtutū excūciū habētes/ nodū em̄ pdita erat vtu
tibus/ q̄ statuly apposite fuerūt m q̄fmatōe/ p gratiā
aliys/ p libēz arbitriū supbiētibus/ et ideo cadentibus

aliquam etiam fuisse morulam aiunt inter creationem et
lapsum vel confirmationem, et in ista brevitate temporis omnes boni
erant, non quidem per usum liberi arbitrii, sed per creationis
beneficium, et tales erant qui stare poterant, id est non
cadere per bona creationis, et cadere per liberum arbitrium.
Poterant enim peccare et non peccare, sed non poterant
proficere ad meritum vite, nisi gratia superadderetur, que
addita est quibusdam in confirmatione. Et ad hoc
confirmandum utuntur testimonio Augustini qui super gen.
dicit angelicam naturam primo informiter creatam et
celum dictam, postea formatam et lucem appellatam, quando
ad creatorem est conversa, perfecta dilectione ei inherens
unde prius dictum est, In principio creavit de ce. etc.
et postea subditum, dixit deus, fiat lux et facta
est lux. Quia primo agitur de creatione spiritualis
nature informis, postea de formatione eiusdem.
Ratio quoque obviat illis qui dicunt angelos crea-
tos fuisse malos, non enim potuit creator optimus
auctor mali esse, et ideo totum bonum erat, quod ex

ipso illis erat / et totum bonum erat / quoniam ex ipso totum
erat / hoc modo probatur / quod boni erant omnes angeli
quando primo facti sunt / sed ea bonitate qua natura incipiens acceperat

Tertium quintum / in quo magister astruit sedam opinionem et vult istam conclusionem quod omnes angeli sunt creati boni et hanc probat per Augustinum super genesim / et per illud genesis primo vidit deus cuncta que fecerat et erant valde bona. Item probat ratione eiusdem beati Augustini / quod diabolus non sit creatus malus quia sic tunc deus dampnasset aliquid quod creavit nullo eius de merito precedente / quod est falsum. probacionem Augustini contra illos inducit / qui dicunt angelos factos malos / verba Iob determinans que illi pro se inducebant

Ideoque Augustinus / exterminans opinionem eorum / qui angelos creatos fuisse malos putant / auctoritate et ratione eadem probat bonos fuisse creatos / et verba premissa beati Iob / que illi pro se inducebant quomodo sint intelligenda aperit / ita dicens super genesim / Omnia inquit fecit deus valde bona / naturam igitur angelorum bonam fecit / et quia iniustum est ut nullo merito / hoc tamen aliquo deus dampnaret / quod creavit / non naturam sed voluntatem malam / puniendam esse credendum est.

Hic respondet ad auctoritatem Iob de figmento et vult quod diabolus dicitur figmentum et nucium figmenti non ita quod per figmentum intelligatur diabolus malus in sui creatione / sed corpus aereum quod deus propter suam maliciam coaptavit. Nota quod secundum illos qui dicunt angelos habuisse corpora aerea / ante ipsorum casum illa corpora fuerunt impassibilia / sed post lapsum deus convertit illa in qualitatem grossioris aeris ut sint passibilia / ut dicitur infra distinctione octava capitulo primo / quia tale corpus decebat perversam voluntatem / et sic delusa est diaboli perversa voluntas

Aug. ot. 1° 22ª

Nec eius natura significata cum dicitur hoc est initium figmenti dei etc. sed corpus aereum quod tali voluntati aptavit deus vel ipsam ordinationem dei in qua eum etiam invitum fecit utile bonis vel ipsius angeli facturam quia et si prescieret deus voluntate malum futurum fecit tamen eum providens quanta de illo sua bonitate esset facturus.

Secundo exponit dictam auctoritatem cum dyabolus dicitur initium figmenti dei non ex eo quod deus ab initio fecit eum malum sed quia fecit naturam eius et quamvis prescirent eum futurum malum tamen fecit eum ut de illo bonis prodesset et ut ei illudatur ex eo quod sua temptatio prodest bonis ad augmentum meriti sanctorum.

Tercio dicit cum ipse dicitur initium figmenti quia ipse precedit antiquitate et principatu malicie omnes malos.

figmentum ergo dei dicitur quia cum sciret deus eum voluntate malum futurum ut bonis noceret creavit tamen illum ut de illo bonis prodesset hoc autem fecit ut illudatur ei illuditur enim ei cum sanctis proficit temptatio eius sicut et mali homines quos deus malos futuros providens creavit tamen ad sanctorum utilitatem illuduntur cum prestatur sanctis eorum temptatione profectus sed ipse est initium quia precedit antiquitate et principatu malicie hec autem illusio fit angelis malis et hominibus per angelos sanctos quia subdit eis angelos malos

et homines malos/ut nō qntū mitt⁹ ꝑ qntū si-
nocere mitt⁹ possit/ Ecce apte ondit/quali pdca vba job
mtligeda sint/et angelicam naturam bonā
creatā/asserunt/

Cum scptā in quo ondit/quo beatꝰ Augꝰ videt ad aucte euangelicū
dcm dyalꝯ mich⁹ in vitate stetit/et volt/q nō debet ita mtelligi/q dyalus
fuit creatꝰ malus a deo bonus/quia si sic/tūc nō creasset/a quo cū recedisse
se mich⁹ stetisset/debet ergo ita mtelligi dcm statum postq creatꝰ ꝺ/a vitate
se aūtit/et debit dcm dyalus nō potuit esse ꝑsonꝰ sine casu/Ecce quā
sapiā ꝫ fructus/pjectis/ ad fructū a deo pio data/et addit Augꝰ/ꝑsciā
ut fruat ꝫ creatꝰ/nō ab eo cui quod accepit/sed creatꝰ ab eo quod accepisset si
sub deo et eius obedientia esse voluisset/Ecce ipse dicit Augustꝰ angꝰ qdm
fuit ebi dr Qui ergo casus ꝑsonē esse nō potuit/ipse sit ꝓficiatur ꝑsonā
fuisse quedā/quoꝝ nomina nō pt habet ꝓ cās inscīdēs/qualis sint dyabi
ꝑsonā casus/aut habetur ꝓ sapiaz ꝑsonā beatorꝝ et ꝓ visione
et ꝑpetuā vitā nō potuit angelus esse ꝑsona sine casu/q nō habuit pcedē
tiaz talis sapiā fructū esset/nec ꝫ sapiā q apd ipm tūc erat potuit esse fructus
dumne pjectꝰ/q nec debuit nec potuit angelus sine deo unq⁹ beatificatꝰ
fuit ꝓveniatꝰ nil unquā desuit scīe et nō beatꝰ/et ꝓ hanc vitaz nō potuit
esse ꝑsona sine casu/nec ꝫ debuit aliqd optare ꝑter suū ōno/sed ꝙ ꝑte
dei/quia nō debuit de pjectū talem fructū revelandū angelo essentiā
ne sine parte culpe eū afflixit/Nec go ꝑt illud visionē ꝓ dupliꝯ sapiā
ssꝫ ꝓ ꝑsonā q ē beatꝰ/et unā ꝑsonā q ē nō beatꝰ/repugnando ds duplicē pjectū
ssꝫ angelū vel dei/nec dr bē angelū/q nequit porꝰ dissipari/ex his datur
Intelligēdū sunt ꝑdicta vba dm docens evidēter angelos esse ēatos bonos
2 post creatos cecidisse.

Dicendū/qualiter vba dm/que supꝰ posuit
intelligenda sunt apit/vbi creatꝰ sua que
pdixit vba determinat evidēter docens/ange
los fuisse creatos bonos/et post creatōē
mtposita aliq̄ morula cecidisse ita mdens
ꝫ putat dyabolꝰ mich⁹ i vitate stetisse/mich⁹

beatam vitam duxisse, sed ab initio cecidisse, non sic
accipiendum est, ut malus a bono deo creatus esse
putetur, quia ab initio non diceretur cecidisse, non enim
cecidit si talis, i. malus factus est, a quo enim caderet
factus ergo prius, statim a veritate se avertit, potestate propria
delectatus, beatitudinem vite dulcedinem non gustavit, quam
acceptam non fastidivit, sed nolendo accipere amisit.
Sui ergo casus prescius esse non potuit, quia sapientia
fructus est pietatis. Continuo autem ut factus est cecidit,
non ab eo quod accepit, sed quod acciperet, si deo subdi vo-
luisset. Ecce hic aperte declarat angelos bonos esse cre-
atos, et post creationem cecidisse. Et fuit ibi
aliqua morula licet brevissima

Hic magister quod dictum est de morula confirmat per Origenem qui dicit super Ezechielem quod ille serpens antiquus dyabolus non statim super pectus suum gradiebatur, sicut Adam et Eva non statim peccaverunt, et ipse non fuit semper serpens, quia deus maliciam non fecit. Deinde concludit, et patet

Quod Origines confirmat super Ezechielem dicens
Serpens hostis contrarius veritati non tamen a principio
neque statim super pectus et ventrem suum ambulavit.
Sicut Adam et Eva non statim peccaverunt, ita

serpens / aliquando / non serpens / cum in paradiso deliciarum mo
raretur / deus enim maliciam non fecit / Ecce aperte dicit
post creacionem interposita morula cecidisse.

Deinde plenius exponit auctoritatem euangelicam supra dictam quod ille scilicet diabolus ab
inicio i. statim post inicium sue creacionis et non diu post fuit homicida / quia
occidit seipsum peccando / qui homo, [illegible] xiij. de. zizania supersemmata dicit
inimicus homo hoc fecit / Et iste in veritate non stetit / quia statim ab illa prima apostatauit
Item aliter exponit dictam auctoritatem / ab inicio fuit homicida i. ex quo creatus fuit homo /
quem per inuidiam seduxit et ad mortem perduxit / Deinde concludit et patet /

Ideoque verba illa sic accipienda videntur homicida erat
ab inicio vel mendax i. statim post inicium / quia sibi dei
equalitatem promisit / et seipsum occidit / qui homo dicitur
in euangelio / nec in veritate stetit / quia in ea non
fuit / sed ab inicio temporis i. statim post inicium temporis apo
statauit / Potest eciam sic accipi illud / ab inicio homici
da fuit vel mendax i. ex quo homo conditus fuit
quem per inuidiam in mortem precipitauit et fallaciter
seduxit / Ex predictis igitur liquet / angelos omnes
bonos esse creatos / et post creacionem quosdam cecidisse
a bono / quod habuissent si perstitissent

Capitulum septimum / in quo ostendit / quam perfectionem habebant angeli a principio sue cre
acionis / Et primo quantum ad cognicionem / et vult istam conclusionem / quod angeli ante casum
vel confirmacionem habebant naturalem cognicionem triplicem / Sciebant enim quod facti erant / et a quo
facti erant / et cum quo facti erant / quia cum mundo / Item habebant noticiam boni
et mali / ut scirent quid esset faciendum et quid fugiendum / Ratio circa hoc quod angeli

ante casu et ꝙfirmacõz habebant sciam ꝑfectam sui ꝑ se dei
sui ꝑ se ꝛo creatiue corpalis mota ꝑ vel infra ꝑ se steu habebant facultatẽ
practicã qua sciebat quid ꝙ̃ appetendi et quid respuendi ꝛ̃ ꝛ̃ ꝛ̃ fuit in
angelis ꝑa ante casuales ꝙsummacõz

Hic inquiri solet quãz sapiãz habuerit aĩa
casa vel cõfirmacõz erat in ea naturalis ꝛ̃
gnitio triplex qua sciebat ꝙ̃ facti eãnt et a ꝙ̃
facti eãnt et cũ quo facti eãnt et habebant
aliquãz bonã et malã notitiãz intelligẽtes
quid appetendi vel respuendi illis foret

Quam octauam in quo ordine habebat dilectiõz et quale et rõne scilicet
ꝙ̃ habebat dilectiõnẽ qua deum et se aliquos diligebat ꝑ quam ꝛ̃
nõ meebantur qua deum et se aliquos diligebat ꝑ quam ꝛ̃
angelica est quedam media inter diuinã et humanã ita ꝛ̃ de ꝑ
tudo ra intellectiua est ꝑ dictã rationalẽ que est tripla vel quadruplex ꝛ̃
intellectus humanus est sicut forma et aliud ab intellectu ꝛ̃ intellectus angelicus
et aliud ab intelligente nisi ꝛ̃ acquisita a re intellectus ꝑ et infusa a
deo ꝛ̃ ꝛ̃ ꝛ̃ ꝛ̃ et ꝛ̃ summa q. i. ar. ꝛ̃ ꝛ̃ ꝛ̃ ꝛ̃

Vtz ageli i ſiplicit nat̃ pſpicuant̃ mtlit̃ et libtate arbitrij cum ſit eſſen
tie ſ[ecundu]m oēs ſuas t plā eque ſimplicit̃ go pt̃s / ad ītiū no dr̃ ibi a plā / et plr
de tcte go / ar̃ pd̃ p̃z ad ſunt omēs / ndumplicit̃ q̃ ſic vnus ſimplex no ē magis
ſimplex alio aliās no eſſet ſimplex ſed q̃ntū go (q̃ t̃z ad ītūs vtz ſit
ſimplicit̃ tato ſpiēs go q ſic ē ſimplicia ſunt eque ſpiēd q̃ angel
ſpiāle q̃ ſpiāle mtlligētie ſunt equales dr̃ati / ſic / ſcma vel angeli mtel
ligunt ea q̃ mtelligunt / p̃ cōgs ad p̃ ſpiēs ibi mat̃ / aut acſſtus ei p̃z
tunc vnus no mtelligit plia mat̃ ſpiāta / q̃ alter ibi no p̃ ſpiē tunc ar̃
quibuscūq mtelligibili putato ſpēc p̃ illas ſpiēs mtelligit vnus ſ[ecundu]m alt̃ / et magis
q̃ intuitiue cognoſcit tñe ſimplex rñdeō cognoſcit aiam (q̃tū ſpiāt̃ de libertate ar
bitrij / q̃ p̃ tucte q̃uct̃ voluali creatiue p̃ effectū / go / et cū / q̃ ſiplex no po
tuerit cogi go ſed opp̃ / ē q̃ eſſe angl̃ ar̃ ibi dr̃ cū ar̃ co
ſpōnd et mōrales caut / ſucdut equales / ſed no ar̃ p̃bitate nat̃ / et itel
ligētia ſapie / et libertate arbitrij go ſ[ecundu]m q̃ q̃ ſimplex oppō q̃ndo et
diat̃ priuatū ſ[ecundu]m / ideo p̃t diſtingui ſimplicitas mpta diſtincta ſpōſitū (
poſſit go mpta ea que m̃ nāliby ſcripſi ponē m̃ q̃ē dupler / vna ē ex mat
ia et ſor̃ / alia ē accīs que eſt accidēs ad ſor̃ / vnū alia ē ſpōnd
ītia integralis / alia m̃ gradualis / et ar̃ q̃ſ ſimplex ſit capi ex priuatū
illoꝝ / p̃ſumq̃ ergo ad p̃ntē intelligē queſtiōē vtr̃ ſit ſiplex q̃ no ſit
ſpōn tūc q̃ mā et forma p̃d̃ aliq̃ dicūt q̃ actu et p̃z / aut p̃d̃ ſ[ecundu]m ea dicte (2
ſe ſiplicitas negāt no ſolū actualez q̃ndā ſed cūc aptitudinalē ſ[ecundu]m q̃ſdā /
(aut p̃d̃ totū q̃ p̃tib̃ ītegrāt / aut p̃cise illud no quo dcūq aliquid gradualr
ſpōnd (ſc p̃ter ī eſſencialiby ymaginam̃ quaſi gradualē latitudinē / dicto
nō q̃ libertate arbitrij ar̃ dupler vnus ſ[ecundu]m q̃ p̃ſtit̃ dicat̃ abilitas ſcēndi ī actū
voluntatis / alius ſ[ecundu]m q̃ dicat̃ priuatio coactionis q̃ nunc ſit p̃ma q̃ſdā ſtā nulla
creatura ē ſic omēs ſimplex q̃ liy ſimplex ſunt omēs q̃ſdā ī nō ſili ſimplicitate /
ſ[ecundu]m q̃ ſic ſolus deꝰ eſt mere ſimplex / (q̃ ad nullū q̃ſdā ſpōnibilē q̃ illa ſic ſtāte q̃ ſo
quēdo de ſimplicia ſunt negat̃ q̃ſdā et q̃ſdā ſpōnibilē cū alio / angelo no ſunt
ſimplices q̃ſdā q̃ loquēdo de ſimplicia ſunt oppōnt̃ q̃ſdā ſpōnē p̃o et ſ[ecundu]m o
angeli ſunt eq̃ ſimplices / p̃z q̃ talis no nullū ē q̃ſdā / q̃ cui nulli ſit q̃ſdā
q̃ no p̃z q̃ tūc q̃ſdā / q̃ q̃ cōtra no / p̃mo patet q̃ nil illa ſcā q̃ſdā ſpōnē
a nulla vel no ſi p̃z tūc q̃ſdā ar̃ p̃ō ad oppōz q̃ ar̃ tūc q̃ſdā vnus ſpōnē q̃
forma ſ[ecundu]m q̃ forma ſpōnalis nobilior et p̃fectior eſt q̃ no ſpōnē q̃ſdā q̃ loquēdo
de ſimplicia ar̃ q̃tū ad p̃ſens ſ[ecundu]m / ſed ſequēs m̃ nōtabili / no omēs ſunt eque ſiplices
ſed vnus ſimplicior alio patet vnus eſt p̃fectior q̃ſdā p̃fectio go / q̃ tz q̃
nōli et ar̃ nota eſt de ſc q̃ illa ſequēs q̃ vnus angelus habet p̃fectiō
naturalis q̃ alter / patet q̃ p̃fectio nāliū poteſtatiū q̃ſdā p̃fectio q̃ſdā
eſt illis go ſequēs q̃ q̃ no omēs angeli ſunt eque mtelligē p̃ſpicaces / q̃
no omēs habent equalem aptitudinē ad eāde mtelligēdū go / q̃ tz q̃ nōli
et ar̃ p̃z q̃ q̃ne p̃ced / ad ſua cōcluſio eſt q̃ ad ſcām fundamto ſc̃ q̃ q̃ / no
omēs angeli ſunt equales m̃ libertate arbitrij / p̃mo ex dicto libertate / p̃z q̃ no
omēs ſunt eq̃ habiles ad vtendū m̃ actū voluntatis go / q̃ tenet q̃ ſo nōli
et ar̃ patet ut ī p̃ced q̃ habilitas ſequēs p̃fectio nāle mtellectus et voluntatis

g°
2 g°
3 g°
2 g°
4 g°

Dubitatur ꝙ sit pmꝫ loquendo de libertate ꝛc̃o omnes angeli sunt equalis libertatis
patet cui illis illoꝝ possit dici. Sed hec dicta dicta sunt magis dubia nō ista
simplicitas angelorꝝ & dubium videtur cui ire ex uno et eodem angelo sit aptus gra
dualis (et multa negat hoc maxime ꝓhice loquendo) plures tres sequentes dictas
tenet ꝙ sic. et vr̃ mos tuc ꝓd ymaginant̃ ꝑtes nil stare ꝛc̃ ꝓbatur
ꝙ tres sint in ꝑdo quo ad opinionē i dubiū. Aliud dubium dicta simpliciter
utrū plures angeli sunt vel possit esse eiusdē speciei et vr̃ posse in loco mobili
probatur ꝙ nō ex inequalis a nō & tres unus indumdum sub una spē. Sed
breuit̃ ꝙcūq; sit de isto videtur utrūq; quod valde possibile sit et hoc ꝑ sic ex pole
te dei annichilet aliquē angelū et tuc ītus & ex dei pceptū angelū precipe
re loco illius et nō & nichil ad reuocandū ita annichilatū ego. Sed unde attendū
in eis dicta ꝑcepta nō & nob manifestū sed hoc & do notū ex eos effectus ex
ꝑientes distinguit. De libertate vō arbitrij sunt multa dubia quid vi auctoritatis ex
libertate eruditi an in ꝑmo instanti potuit peccare. et an eadē sunt ꝑsentes su exis
et multa alia tam de bonis ꝙ malis et de ꝙbus plus videbit in ꝙsequentibus
Quod dicta ꝑ ex dictis

Quales angeli fuerunt creati quātū ad ñaꝝ quātū ad ꝛuocē ꝛalis ꝙ erudit̃ qlis sit
creati ad imaginē & ꝑlā

Distinctio quarta diui magri erudit quales angeli sunt creati quātū ad gradus naturales
et creati quātū ad gradus non naturales ꝙ sunt supernalis beatitudo et malicia ꝙ
no naturales. que sit formalis et materialis. Circa 1m quales creati sint quātū ad gradus. alias,
utrū angeli fuerunt creati ꝑfecti et beati. vel imꝑfecti et miseri. Et habet tria capitula in quorū ꝓmo quer
ꝙ 3o nec ī miseria nec in beatitudine. 2o nec miseri nec beati. 3o sed imꝑfecti. Circa
1m. ꝙ miseria nō & imꝑfectio ꝓpter. ꝙ angeli nō fuerūt imꝑfecti. nulla fuerit miseria
ꝙ ea ꝓbatio et ꝑsuasio de hoc qui tenebatur. ꝙ isti sunt in statu beatitudinis
ꝓpter. Sed contrarium videtur. quia peccauerunt. ergo fuerunt miseri. Et ꝓbatur
gelli qui cecidit nō ꝑstructus casui sed ꝙ ipsa ꝑsc. Aut ꝙ mutauit se
fuerunt et noluerunt. nec tamen erant mali. Aut ꝙ cecidit ꝙ & ꝑsuasus. aut
ꝙ ꝑter ꝑceptum ꝙ ad angelos qui ꝑstiterunt. ꝙ certi isti nō sunt beati
mali nō sunt ꝑfecti. sed casui. Et credit ꝙ forte deus nolunt eos creasse
quod ꝑtim vel ꝑsum sunt. et alios voluit creasse ꝙ ꝑstant manserunt
Et ꝙ isto videt̃ posse dici ꝙ angeli qui ꝑstiterunt sunt aliquo bto ab casum
aliqui ꝙ isti sunt de statu sui. Secundo est ꝙ secundū dupp̃ ꝓbatur ꝙstio una
est de ꝑfectis alia de beatitudine. Primū nō ꝙ ꝑfectio. quinq; est ꝙ beatitudo ꝙ quinq;
est beatitudo. est ꝑfectio. sed nō quātū ꝙ beatitudo. ad est naturale nature. sed ꝑfectio
tas ad naturale. ꝙ ad innaturale. Et deo sunt quidā multi ꝑfecti. ꝙ quidā nō.
est una beatitudo ꝙ status cui bonoꝝ ꝑfectus ꝛc̃. Contrarium ꝓbatur ꝙ
Statum quēstionis. Et ꝙ 1o. Sed dupp̃ una ꝑfectio et nō ꝓfecta. Similitudo sine mac̃
et de beatitudine (et de beatitudo ꝑfecta. quia sola beatitudo ꝑfecta nō) et ꝑfecta dicitur sine mac̃
nō (et ꝑfecta dicitur mac̃ et ꝑfecta. quia de beatitudo pura. ꝙ ꝑfecta. pleritudinem
quod bonū. et ꝓfectū de eadē. et tertio ꝑfecta. et ꝑfecta. vltimo volē quod aut potest ꝓpe
(Sed ꝙ in eadē angeli. nō ꝓbatur. ꝙ adhuc voluit nāl̃ (deus ꝙ nō) ad ordinē
nulla ꝓfecta. Secundo. nō. Sed nō ꝙ ꝑmo. ꝙ angeli vltimo quod. sed ꝙ cadit ea ī actu
ꝓpa (ꝙ ꝙ) culpa. et miseria. damnatos. impassibles. et ad ꝑfecta. ꝙ ꝑtinet ꝛc̃ (sed ꝙ ꝙ
et (de beatitudine) ꝓpter. ꝙ deus ꝙ nō sunt beati. Et ꝙ ꝙ ꝙ
ad ꝑfectā. ad nocumenta. sed nō ea ꝙ ꝙ. et ea ꝙ ꝙ. ad angelos. ꝙ ꝙ. sed
ꝙ ꝙ. ad ꝙ. ꝙ ꝙ. ꝙ ꝙ. ꝙ

Distinctio

An bt̄os et p̄fectos creauit angelos / an miseros et imp̄fectos

Post hec videndū ꝫ utrū p̄fectos et bt̄os creauerit
deus angelos / an miseros et imp̄fectos / ad quod p̄t dici / q̄ nec ī bt̄ie
nec in miseria creati sūt / Miseri enī ante pcc̄m ēe
nō potuerūt / q̄ ex pcc̄o miseria ē / Nam si nō fu
isset pcc̄m / nulla esset miseria / Beati quoq̄ nūq̄
fuerūt / illi q̄ ceciderūt / q̄ sui euētꝰ ignari fuerūt
i pcc̄ati / et supplicij futuri / Si enī lapsū suū
p̄scierūt / aut vitare voluerūt / ꝫ nō potuerūt / et
ita erant miseri / aut potuerūt / ꝫ noluerūt / et ita
erant stulti / et maligni / Ideoq̄ dicimꝰ q̄ nō
erant p̄scij euētꝰ sui / nec eis data ē cognicio
eorū que futura erant / sup̄ eos / Boni vō / qui
p̄stiterūt / sue forte bt̄itudinis p̄scij fuerūt / Unde
Augꝰ sup̄ genēn / Quō inq̄t bt̄us int̄ angelos
fuit / qui futuri pcc̄i atq̄ supplicij p̄scius nō fuit /
Quirit̄ autē cur nō fuit / forte deꝰ dyabolo re
uelare noluit / quid fc̄turꝰ / vel passurꝰ ēet / Ce
teris vō reuelare voluit / quia ī veritate mā
suri ēent / His vbis Augꝰ videt̄ significare
q̄ angeli qui corruerūt / nō fuerūt p̄scij sui casꝰ

Quarta

ideoque beati non fuerunt. Et quod angeli qui perstiterunt beatitudinem sibi affuturam prescierunt, atque de ea certi in spe extiterunt, unde quodammodo iam beati erant. Et revera si ita fuisset, posset dici illos aliquomodo fuisse beatos, alios vero non, qui nescierunt eventum suum.

Sed hoc magis opinando et requirendo dicit Augustinus quam asserendo, unde et huic opinioni opponens consequenter subdit: Sed quare discernebantur illi a ceteris, ut deus istis, que ad ipsos pertinerent, non revelaret, aliis vero revelaret, cum non prius ipse sit ultor quam aliquis peccator, non enim dampnat ipse innocentes. Hic videtur innuere quod nec peccaturis futurum malum nec permansuris futurum bonum revelaverit, ideoque nec illi qui ceciderunt unquam

distincto

/ner illi qui pstiterunt/vsq; ad cōsuacz/beata fuerint/

quia bti nō poterant esse/si de bitudine ei nō essent/

vel si dupnacōnis meti essent/vnde Augs⁹ in eode

dicit mgt. de angelis/qd in suo gne bti esse potuit dup

nacōnis/nec salut meti/quibus ner spes esset:

q mutandi essent in melius/minima presūptō

est/cuius em bti esse potuit/qbz ē ita sua bitudo/

Quia bitudo requirit rectitudinē sui status Sed angeli nō fuerit recti de futuro cuz status q angeli nō fuerit recti bti

Quia ad bitudinē nō solū requirit def visionis sed etiā bitudo

Colendit qd dicit/q angeli nō fuerint creati beati/nisi p bitudinez/status incōtcie intelligaz/qui vtiq; precurrit/cuz illa obiaz sufficiat ad beatitudinē dei visio et taleq; habebant angeli/tenet. b. v. q̄ plēa requitur ad bitudinē cognitio/ sed pstā teneo/m deu/talis aūt nō d̄z esse/nō d̄z ad scientiā/precurrens ali nō est/nisi aliquis sit ētus de primapōe/notā d aut/q angeli nō creati sunt/nisi de illis qui creduntur/et licet cōis dei visio sit meti/tota/ tēs cui debet assequi scientia/q tubi ēra beatz dum beati sunt ēati angeli et videz q sit vera bitudo Augs⁹ dicit libro de mdbitatiōe sc̄e trinitatis/ primo honoris ordine constituta/lapsi sunt/et minus honor ē bitudo/ vbi vbi do culpe/et tales creati sunt/et de ita bitudine loquit bitudo Augs⁹ in libro pallio et in aliis locis Summa colligit pdictoz ōsiderās omes angelos ante gsumacōz vel lapsum nō fuisse bos in pbitudine acceptat illis statū i no tēc in quo fuint ante casum

Ex pdictis colligit/q angeli qui corruerūt/mic⁹ fuint beati/nisi bitudinez aliqs acceperat illū statum innocencie/in quo fuint ante peccm/illi vō qui pstiterūt/ aut suaz beatitudinez futuraz deo reuelante pscierūt/ et ita spāliter/aliquo beati fuint/vel meti certi tudine sue bitudis/et ita alii bti nō fuint/sic illi qui ceciderunt/in at qd postig dem ē pbabilig videt

Scitz q oms angeli erāt nō fuerāt certi de corū futuro statu Ita equalit nō fuerāt creati bti. Ex quo aūt lapsi sūt distinctio bonoz angelorz a malis quia fuerāt cert bi creati

Clam ꝫ in quo rndet ad aliam partem questionis pmi/ ay angeli fuerunt
creati pfecti Et volt dicere ꝫ/ qđ pfecti pluribus modis dicit/ uta quodam fuerunt
pfecti/ quodam nupfecti/ tamen pfecti dicit tpe/ quod ꝫ tripus/ quod habet ad omne
quod exigerunt a habe/ ꝫ illud tpus/ in angeli fuerunt creati pfecti/ aliud dd
pfecti ꝫ naturaliter/ qđ habet quicq est a debitum ut expedit ad naturalem
sue glificationem/ in plures angeli fuerunt pfecti/ post glificationem pfectionem 27 mag
dicitur pfecti/ nu nullum aliquid deest/ et a quo omnia bona pcedunt
et sic solus deus est pfectus/ Rnsio ad id q̄ queba ay angeli essent
aliqui pfecti ay ipfecti dicit q̄ pfecti 2m aliqđ 2 nupfecti 2m aliqđ

Ad hoc aute quod queba dicit pfecti vel nupfecti 53
fuerit creati dicit pt/ ꝙ quodam pfecti sunt et
quodam alio nupfecti/ (nō em omnes dicit aliqui pfecti/
& pluribus)/ dicit naturaliter pfecti tribus modis est em
pfectus sm tpus/ et est pfectus sm nāz/ et omnino
Sed hoc pfecti dicit pfectionem nō gratie/ sed status/ status aute est aliquis pomi dupl/ aut simpl
aut in gre dicit pfectionem a meritis/ hec dupl/ aut angelus pōt a deo in tpe vestigi.
et pfecti pfecti
de tertia/ qđ
pducta ad finem
gre et ordinem
ibi apprehendit et
ad quem pfecti ꝫ tpe
angelus creatus
tura nobilis/ in
deum q̄ pfecti
gelus/ quidam nul
creati nupfecti

salte pfectus/ sm tpus pfectus ꝫ/ quod habet quicq tpe
pfectionis et tpis
nec creatus pfecti et tpis a deo/ quia tpis
recrit/ et tenebit sm tpus habet/ et hoc modo a
pfecti et tpis
gelo erant pfecti/ ante confirmatos vel lapsum/ sm
nāz/ pfectus est/ quod habet quicq debitum ꝫ uel
expedit sue nature ad glificatos/ et hoc modo
pfecti fuerunt angeli post confirmatos/ et erunt pfecti
post resurrectos/ nunquam salte et sume pfectus est/ cum
nichil unquam deest/ et a quo nunquam cadet bo
quod est solus deus/ (prima igit pfectio est nature
in gra gfecta solus de.
secunda nature glificate/ tertia nature increate

Quod tribus modis dicitur pfectum secundum tempus sim̄ naturaliter et similiter perfectum

Qo dispc

pdicta breuit tangit addēs qualēs fuīt angeli i gressu et aūssione

hic incipit dpplogat et pz

Quales fuerūt angeli in creacōe / consū ex hom

ss et nō mali / et usti i noctēt / et pfecti quo

dāmō alios vō impfecti / beatos nō fuerūt vsq

ad cōfirmacōnē / nisi beatitudo acquisiat ut iaz

dem e / ille status i noctēe et hoc q̄ quōdā fuit

Vtrum angeli fuerunt creati beati. Et videt q̄ sic q̄ clare

deū vidē est esse beat q̄ cū angel p̄ de trinit cū videāt / visio ē tō nāt

ex p̄ nāti sue creacōis angeli clare viderūt deū nat ad angelū nō co

gnoscat defuisse sed simpl nāturā ideo nō cognouit deū p̄ beatūdō sed i speci et

cū i sua cognōe nō viat fatasmate nō cognouit deū absolute ex clare Contra 3m

nō pris fuīt bēd beat q̄ mali dānati sed mali nō fuīt beati ergo q̄ alios

corp dapnāt retorquētur i solū deū cognouit q̄ nō p̄sistēt et corp demēt p bon nō fuīt

Ista q̄e p̄ ignaz d̄ eo q̄d quit q̄ nō vid vsq̄ creati fuīt t grāt et q̄ ignauit bti

dctā dispicaz q̄ nō vsq̄ angeli indigucīt grā ad hoc q̄ deū mitoie diligerēt

q̄ nō vsq̄ instruīt finaliz beatitudo / quo ad dctā quitaz / de p̄ est distinguēdū q̄ bti do

dupl̄ st̄ sūt vno p̄e et pfecte alios large et impfecte p̄oo angeli nō fuīt

creati beati / et illa st̄ q̄o p̄a p̄ / nulla e pfecte bte qui nō h̄ q̄q̄ ut ex i p̄o

sue creacōis angeli nō habuīt q̄q̄ voluīrat ad q̄ pz p dnggm 12o de trinitate

vbi aut q̄ e beat̄ 2 qui h̄ q̄q̄ velt et nichil mali velit / maiz pz q̄ corp aq̄

q̄ cōdiate appetūnt ideo cecidīt / Sed st̄ angeli a principio fuīssēt pfecte bēd nulla

corp cadē petūssēt finaliz q̄ pz de fide i ac q̄ dicīt fuīt / q̄ez pbo / q̄ i actu pfecte

beatus intelligī ut includā actq̄ meritoīs quo deq̄ tā pfecte diligīt ut aīam ab

aīmā nulla possit seperāt / Sed cognoīt de statu largo et impfecto / tūc angeli fu

erūt creati beati q̄z q̄ nō mag fuīt multi beati a p̄a sm q̄dicē q̄ ipo i p̄dicto

vel vtroq̄ in hoc mundo / sed sm dnggm sti dicīt bēd ig et multi / q̄ez pz / mdrem

pt dnggm 2o de ciū dei ca 12o / de cruce cui illos ppos thoīes i p̄dicto integrē au

dīat beāt fuīsse ante p̄mi cui thodie nō impudent beātos vetes / quos video

pfecte ac iuste q̄ac virtus duce fuīe cīue scripture q̄ssatz / Sed multo plus cuncti

angeli cognouīt deū a p̄ncipio sue q̄dicōis / q̄ in ascensione qō plus malibus

quicuq̄z ipo possit cognoscēt deū / Sed ipi posuit thomīes beatificāi in ascensione

dei et status separatoz ut io ethico patet ig multo magis angeli a principio sue

creacōis potuīt dici fuīsse bēd / de 2o arto dici pt q̄ dupl̄ e grā ut

pdixit in tno libro s. grā gr̄ data et grā gr̄tum faciēs / p̄a grā fuīt creati

cuncti angeli nō aūt in 2a et illa pt q̄o 2a et 3a / p̄ma gr̄a q̄z omne donū

dei et spūs vtutis et cognicōnis cuiq̄ mīta nō predūt / est grā gr̄ data

deo cui mlti donū et pfectōnis et spūs vtutis et cognicōnis deus tribuit

angelos tam bonos q̄ malos / sicut q̄ de exercitu 2 8 de p̄mo qui creadit

ad gratiã ante quod gratiã liberã arbitrii ipse no sufficiat ut bñs thomas tenet
nec requiritur aliquis habitus gratie gratum faciens et meritã dispositiue ut vna alia opinio
ponit ad hoc sufficit quedã motio sue impressio a deo qua mouetur sue
impellit sequendo errantem conuertitur ad deum et est disposita ad gratiã suscipiendã
(et ista est mutatio dextre excelsi) vbi aut ipse deus de cui dono
procedit et causa / et sine eius cooperante et auxilio impossibile nos bene velle vel
facere (de se ad) dicit bñs augustinus dupliciter considerari homo ut ex anima nobili
domino deo et ut ipse no requirit meritã dicere qz sicut deus dat gratiã sequenti
sine vllis precibus meritis sed ex sua liberali bonitate ipse petentibus et volentibus
et pulsantibus ad celestia et eternam beatitudinem ipse introducit sine vllis meritis precedentibus
et alias ipse gratiam beatitudinem ut habet ioh. xvij. (et sancti) sine ut dicit apostolus
primum alios (et ipse dicto ex dilectione requirit meritã qz ut ipse gemit relatus
ad meritã) aliqui cum p meritum absolui no pt (sed vbi deus quos elegit angel.
liberat donauit sicut primos primi de pdigno reddidit / et dicto ex primis primi
vbi primus precepit mentiri sicut precepit dupliciter cum ex ore magistri teneat videri
ex libro / vbi vbi meritã precepit duraturã primus patet tenet rõnes doctoris qui
ait ipse / vbi vbi sine aliqua impressione duraturus et solida precisa natura
et in corde mundi fuit meritã et primus angelorum quam dicat ysidorus estimo ex
multis meritalibus scripturis precepit mihi a deo vbi sint ipse creaturas (dicit ysidorus
vnde dicit quod deus ex quibet angelo a quo sine sua expressa meritum sunt
debite proportionata no cognoscat distincte sine ex ipsa causa cognoscat ex effectu
deum ipsum qui sua clarte efficit malos angelos facultates / ipse angelos cognoscat ex
effectu / loquendo de sua natura mala / non angelus primo mali cognoscat peccata / et
cognoscendo peccata ipse effectus cognoscat deum qui sit causa eius

(distinctio quinta) sup. magr determinat de angelis quoad statum quem habuerunt a sua
creatione / hic determinat de illorum qui ceciderunt ruina / et illorum qui perstiterunt gloria
(hic vel ibi diuisa est sup. qualis angelica creatura sunt / hic queritur vtrum deus ad
nutum ex ruina et conuersio / (et dicit vij. capitulo / vij quorum primo velit qualis
(celestis) prima eorum post creatos angelos quidam sunt quasi ad deum / quidam aut
(et deficit timeus illud celestis (quia ex ea caste deo subiecte (quia a deum odiet vel
illa mundi / ex superbia ex qua mali angeli voluerunt esse deo pares / a matre
mundi (ex a quo cum sunt illuminati (ex vij. eis cepit lucem dei supra / alios sunt
creati (ex a quo cum sunt illuminati ex gratia eis apparet deum alios no sic esse
ex impressio malicie / ex defectione gratie / vñ q primus statim subtrahetur / ipse
ex nunc ei apparet / ut conuertent / (et ista sine angelo quem vñ teneã (ex a quo
ex lucet vnicus esset bonus / vij vel sunt duplices / ex quibus instos fecit / alios malos
(et vñ sunt voluntaria (dicunt illud vbi dr (quia sunt ipse deo hoc (dicit
multis ipse odiet summum bonum (et ex angelo loquunt de angelis assumptis / que sit
ex obstinatio / et vij illa scripturis odit deus quilibet / no ut summum bonum / ex ut
vltores et vltores / (et multa vij hic mã no tenet augen (et dicit q si no
habuerunt gratiã cooperantem / hic no debuit eis imputari (ex a quo primi / malum
no potuit sibi nec effectualis sine beatitudo (et ad illud dicendum augen
respondet inferius /

Quinta

De conversione et confirmatione stantium et aversione et lapsu cadentium

Post hec consideratio adducit inquirere quales ef-
fecti sunt dum dividerentur aversione et conver-
sione. Post creationem namque mox quidam conversi sunt ad crea-
torem suum, quidam aversi. Converti ad deum fuit ei cari-
tate adherere, averti odio habere vel invidere. Invi-
die namque mater est superbia, qua voluerunt se pari-
ficare deo. In conversis vero, quasi in speculo, relucere cepit dei
sapientia, qua illuminati sunt. Aversi vero excecati sunt. Et
illi quidem conversi sunt et illuminati a deo gratia apposita.
Isti vero excecati sunt non immissione malicie, sed
deserctione gratie, a qua deserti sunt, non ita quod prius dedi-
ta subtraherentur, sed quia nunquam est apposita, ut converterentur.
Hec est ergo conversio et aversio, qua divisi sunt,
qui natura boni erant, ut sint, alii supra illud
bonum per iusticiam boni, alii illo corrupto
per culpam mali. Conversio iustos fecit,
aversio iniustos, utraque fuit voluntatis
et voluntas utrique libertatis.

Ca^m secundum in quo ostendit causam conversionis et aversionis angelorum et dicit
quod causa fuit libertas arbitrii i. habilitas voluntatis ad eligendum hoc vel illud
Et dicit quod non erant creati volentes averti vel converti sed post creationem alii
elegerunt malum alii bonum et ita deus dimisit lucem a tenebris

c 2 Habebant enim omnes liberum arbitrium quod est libera
ptas et habilitas voluntatis rationalis poterant enim
voluntate eligere quodlibet et ratione iudicare et discernere
in quibus constat liberum arbitrium nec creati sunt
volentes averti vel converti sed habiles ad volendum
hoc vel illud Et post creationem spontanea vo
luntate alii elegerunt malum alii bonum Et ita
discrevit deus lucem a tenebris sicut dicit scriptura
i. angelos bonos a malis et lucem appellavit
diem tenebras vero noctem quia bonos angelos
gratia sua illuminavit malos vero excecavit

de libero arbitrio tamen docet quid sit

Ca^m 3^m in quo movet questionem istam utrum liberum arbitrium sufficit angelis
bonis ad conversionem vel utrum gratia fuit eis data per quam converterentur Videtur
et vult istam questionem quod angelis conversis ante ipsorum conversionem fuit data gratia cooperans
Probatur quia sine illa gratia non potest humana creatura proficere quamvis per se cadere possit
Notandum per intellectum illorum quod de peccato possumus tripliciter loqui primo quo ad inchoationem
consummationem et confirmationem Ita peccatum diaboli inchoatum in presumptione statim ut pulchritudinem
suam vidit presumpsit consummatum in ambitione quia presumendo de se appetiit quod
supra se fuit confirmatum in aversione per odium et invidiam quia dum obtinere non
potuit quod peciit invidit et odio habuit Ita conversio habuit initium
et complementum initium per aspectum seu cognitionem complementum per affectum seu a
morem talis enim affectus est conversionis complementum post creationem datum est aliquid statibus
per quod converterentur nec merito aliquo sed gratia cooperans

c 3 Si autem queritur utrum post creationem conversis
aliquid collatum sit per quod converterentur idest

diligent deum / dicimus / quia eis est collata gratia

cooperans / sine qua non potest proficere rationalis creatura

ad meritum vite. Cadere enim potest per se / sed proficere non

potest / sine gratia adiuvante

Ponit septimam conclusionem istam. Cum angelis non fuit data gratia operans / probatur quia gratia operans est / qua iustificatur impius / qua non indigebant angeli boni / quia non erant impii / sed cooperans est / qua adiuvatur liberum arbitrium ad benevolendum efficaciter et perseverandum in bono / de qua plus dicetur infra distinctione xxvii.

Rationandum quod ex hoc habetur differentia inter gratiam operantem et cooperantem / operans gratia per quam iustificatur malus / cooperans vero / qua iuvatur bonus ad bonum volendum et ad bonum operandum / et ad finaliter perseverandum / Et vult quod boni conversi sunt ad magis bonum / non perdito bono quod prius habebant. Qua gratia indigebat angelus / et qua non

Non indigebat angelus gratia operante / per quam iustificaretur / quia malus non erat / sed qua ad diligendum deum perfecte / et obediendum adiuvaretur / operans quidem

... impio fit

... a iuva

... in omnibus

... erandum

... ea agere

... perans

... ligerent

... perdito

... 32

... angelorum malorum primum peccatum fuit superbia / probatur ex dictis / et probatur quia in initio omnis ... superbia / sed primum inter omnia peccata fuit peccatum dyaboli / ergo ... / quia non ... aut ex concupiscentia carnis aut concupiscentia ... superbia vite / sed primum peccatum non potuit esse carnis nec potuit esse appetitus ... quia spiritus istis non indiget / ergo necesse est quod fuerit superbia vite ... Secundum primum peccatum lucifer fuit superbia / probatur ex ... lucifer ut habetur ex textu ysaie ... similitudinem dei ... ibi ascendam in celum ... similis altissimo / sed non ... hoc de celo empireo quia ibi erat / ergo de celo ... / sed ... non ... nisi equalitas ... non quod dux ... similitudo dei ... equipparantie sive equalitatis et imitationis ... similitudo ... appetitus ordinate et inordinate / ordinate ut appetatur similitudo in ... que nunc sunt aptitudinis et divine acceptionis ... sunt perfectiones et decores ... inordinate vero ut appetatur illud quod non decet vel deo non placet ... appetat hominibus presse vel se de adversariis vindicare / similitudo equalitatis ... potest appeti ordinate / sed aliquo modo est appetibilis aliquo modo non / nam omnimoda similitudo ... appetibilis quia non potest cadere in cognitionem sive intellectum / et ideo nec in appetitum / et si ... equalitatem non appetit equalitatem sed suam ficcionem / ... similitudo in aliqua ... ut in divina presciencia ... credo quod potest appeti ... ergo quod dyabolus ... appetit similitudinem imitationis quodammodo equalitatis / et hoc apparet si attendatur ... et modus appetendi / dyabolus enim appetit aliis presse ... / ... presse quod fuit imitationis / et hoc quidem aliquando optimus si stetisset / ... ita quod sine meritis et sine datione / et ita quod nulli subesset / et hoc est solius dei / et hoc ... non presse non optimus ... / et ita probatur quod appetit / et probatur ... quod appetit ... et ita quod nulli subesset

... naturam inocentia

ad maius bonū quod no habebāt/et ē ſra iſta
cōuerſio ꝑ gr̄az cooperantē libēs arbitrō/que gra/
alijs qui recederūt apposita no ſunt/

Aliud quartū m quo obiect ꝙ ꝓlōz ꝓmus/quia ſ̄ eſſet vā/tūc angelis
malis no eſſet imputandū/ꝓpter caſum/quia no peccāt/ſine gr̄a cōuer-
ti qua no habebant/et ita ꝓpter culpā ꝓpter/no eſt eis data/q no pot
ſeruat (tndet magr̄ per duas ꝓclones/ꝓma/et ē ſeptima m ordine ꝛ
illis quibus ſunt gr̄a data no ſunt data ꝓpter ꝓpter meritā/ꝓbā quia
aliās no ſ̄ſſet gratia ſ̄ly ſit ī putandū illis q̄ auſi ſunt

Deinde a quibuſdā obia ſolet/no ē īputādū
illis/qui auſi ſunt/et no cōuerſi/q̄ ſ̄ gr̄a/
cōuerti no poterāt/ſ̄ illa no ē eis data/nec
culpa illorū fuit/q̄ no ē data/quia ī eis nulla
culpa adhuc poſſedit/ad quod dicit pt/q̄m q̄-
bus apposita ē ipa gr̄a/no fuit ex mitō cor̄ū/
aliquā/uel/no eet gr̄a/ſi ex merito quod eſſet/
ſic lege/ex mito q̄d ſ̄ ante/
gr̄a cum dicit
ante gratiam/daretur

Octāa ordo angelicus cadentibus no ſunt data gr̄a ꝓpter ꝓpriam culpam/
ꝓbatur ſexta ꝓpter quā no poſſunt ſe cōuertere/tamen poterant ſtare/donec
ſuſſet eis data et quia ſ̄ no fecerūt/ideo ꝙ culpam corp/meruerunt
ut eis non daretur/Nota/q̄ in ſ̄ magr̄ ſ̄ non tenet/q̄ poterāt ſtare ſine
gr̄a/ſed habuerūt gr̄am per quam ſtare poterant/et illam voluntarie dimiſit
Qua culpa/no ſ̄ eis ē gr̄a data/qui cadere

Quod vō alijs no ē data/culpa ex ꝑte corp fuit/
Quia cum ſtare poſſent noluerūt/quoſq̄
gr̄a apponēt̄/ſicut alij ꝓſtiterunt/dōc illis/

ſ̄ q̄ vedlet ex ꝑte debitū eſt et no ex

cadentibus p̄ superbiaꝫ/eis grā apposita ſ̄t/aſpte/
ergo cadencia culpa/in hoc deprehendi pt/qz
licet ſine grā necpret pficē/qua nondū
acceperant/p id tamē quod eis collatū erat
i cautē/potant no cadē/idest ſtarē/qz michl
erat quod ad caſū eos compellēt/ſ̄ ſua ſpon-
tanea voluntate declinauīnt/qđ ſi no fecīſſet
qđ datū z alys/vtiqz dictum et iſtis.

Caūd quītū m quo quit vtr̄ angeli bni m[ulti]plicatione ipſoꝝ ſint beata
ſet an quaz bītudo meruerit/de ꝓmo dicit qz ſic/de 2o ſtatur oppoſitū/ꝓma/
dicit/qz ſic/et gdit/qđ ꝓmꝰ ang̃ⁱ ipſoꝝ/et mītud fuit ſmā tpe/ſed mītud pfec
ſet cumpatē ꝓmiđ/de iſti gdunt/qđ meruerit p gram bītudo illy dunt/qz no
meruerit p illam gram/ſed illuc mēdū p obedīam/que nob impendit
impiu dei/et ex iſtoꝝ ꝓmiđ pcepit mītud/et hoc opinio plus placz mihi
gro/qz aly dunt/qz tam i affinacōe/qz aute/meruerit p gram/q precedunt/
et mgē/in ſua opiōe qmt no tenez/Cui ergo quītus vtr̄ i qlibet bonoꝝ
angloꝝ/mītud pcepit ipſoꝝ ꝓmiđ/vel ſt ſcrutū/tendo/qz ita qđ fuit
duplex opinio tendit dicunt/qz m eis ꝓmiđ pcepit mītud/et hoc no
tamē fuit iſtud/qz no z mītud ſuc gra/nec z ibi magnū mītud/vbi
no eſt magnū obſtaculū/et qua m angelis ꝑter natuē velocitez/et qđ
bonus mītud no potuit pcedē ꝓmiđ mītud duo qdigui/ſ̄ ſi aliquod
qmt no tenez/vz qz ꝓmꝰ pcepit mita/et ideo alia opinio ponit/qz
m angelis bonis mītud pcepit. pcedē ꝓmiđ mītud duo condigna
no tpe ſed natuē/et hmoi eſt/qua gra naturē pcedit gram/et no gra
meruit/m libō arbitrio/motus ordinatus/facit illud nutrimēt/et expenſat
mītud ſcdm qz/ſ̄ gratie/no ſcdm naturē opeꝝ/ideo no angelis data ſit
ſine gra/et libeꝝ arbitrium. duo ſit computa gre/dicit qz m ſua diuer
ſone ſufficiater meruerunt glificaci/et hoc opinio habet melig ſimila
mētū/et qmt tenet/qua meritū ſimulatus m̄ pfectū. voluntatē.
/non m̄ multitudine ſpecieꝝ/bona vocāt hoc et alia.

q̃ angeli in ipa cõfirmacõe bti sunt sed vtq̃ eam meruerit p gram tunc sibi data ambiguu ꝑ deb⁹ diuisa sentant

Hic queri solet vtr in ipa cõfirmacõe bti sint angeli et an ipa beatitudine aliquos meruerit vtq̃ in ipa cõfirmacõe bti sint plures celestat auctoritate et ideo p̃ statu habendo vtq̃ nõ p gratiã tunc sibi data ipa beatitudine meruerit ambiguum ꝑ cumbuscõ cum placet q̃ eas meruerit p gratiam quas in cõfirmacõe precepit simul q̃ eis imitu et primu fuisse dicut nec imitu processisse primu tpe ꝑ ea aliqs aute videt q̃ beatitudine qua vtq̃ tempore meruit in cõfirmacõe p gratiam tunc appositas nõ meruerit dicendus tunc no fuisse eis collatas gratias ad mendꝫ ꝑ ad bte vitedu nec tunc eis datu esse bonu quo merent ꝑ quo felicit fruerent ad aut in primu tunc accepit p obsequia nobis exhibita ex dei obediẽcia et reuẽcia meri dur et ita primum precessit mita et hoc mihi magis placere fateor

Sett q̃ pedes q̃ nõ vidit deus et nõ deus pedes q̃ pedes gdam et nõ deus pedes q̃ pedes gdam et nõ deus pedes q̃ pedes gdam

Hactenus septa supra mgr Det'mat de edificiõe honorp angelop et aliop
malop in generali/hic Det'mat de ruina corp/qui ceciderut in spali decãdi
loco de quo ceciderut/et loco in que ceciderut/et pò Det'mat de descensu
ipop in aerem caliginosu/2o de descensu ad infernu/et dnt hic distinct
i 4 tpa/1 in primo casu ondit qui ceciderut/et erat istus gradus/ex de duob
gradibus et ordinibus ceciderut aũ/mit quos lucifer fuit omnib cadẽ
tibus excellentior/nec inter stantes aliquis fuit eo dignior/pter ptm
phat ep ipe/secund fuit aliqui de monbs/et aliqui de malois psentiarũ/
tertiũ/hic casus de ipis ceciderunt/4us ptes phat primo p illud Job. 9.
qui est primus vias dei q ipe. 2o p illud Eccles 28. Tu sigillacũ similitudis
plenus sria/et pfectꝰ decore/et hic appetunt ipsi de lucifer/ptes 2o p illud
Eze. 28. Omnis lapis pciosus operimentu tuu/sup quo dicit ipse ep ceteros
clariores fuit/et ideo lucifer creatus est ysaye. 14. dicit ysydorꝰ de
eo/ep ille lucifer eminentiꝰ suę nature et sue creationis/cũ suę
creatorꝭ/intendit sublimit/ep eiusdẽ deo equare/et velut/vio quid p imitaꝭ
ipse/sed p equalitatẽ petere/contra illud exponit dns Ecclesiastes 5. Tu
es cherubin extensus/videtur ep nõ fuit de supmo ordine/qr seraphin est
superior cherubin/videtur/ep fuit de seraphin/et talis interpretatiõ videtur
dicere cherubin/plenitudo scie/quia nõ erat inflammatꝰ caritate/sed plꝰ
quã/ideo aliqui eius dicitur cherubin/Et de malois 2 moribꝰ quos
ceciderunt/mit quos vnus fuit celsior s lucifer.

et dicitur est minister
i fecit sibi. q. pre
nhis luxit

Preterea scire optet/qm̃ sicut de malois.
angelis de malois 2 moribꝰ
et de moribus eoꝝ pstiterunt/ita dicendũ
cadentes lucifer
est gradu quidẽ corruerunt/mit quos vnus
fuit omnib alijs cadentibus excellentior/nec ut
stantes aliquis. eo fuit/dignior/sic testimonio
auctoritatis mirat̃ dicit em̃ Job/pre pnapiũ
viarũ dei et in Ezechiele legit̃ tu sigillum
similitudinis/plenus scia/et pfectus decoris
in deliciis paradisi dei fuisti/quod dignis exposi
nec aut ignoto m eo subtilior e nã comicis

in illo ymago dei similis insinuat impressa. Item
in Ezechiele legitur omnis lapis preciosus operimen-
tum eius i. omnis angelus qui operimentum eius erat
quia ut dicit Gregorius in aliorum comparatione ceteris clarior
fuit. Unde et vocatus est lucifer sicut testatur Ysayas
Quomodo cecidisti lucifer qui mane oriebaris etc. Qui
non unus ordo sed unus spiritus accipiendus est. Qui teste
Ysidoro postquam creatus est eminentiam nature et profun-
ditatem scientie sue perpendens in suum creatorem superbit
intentum quod etiam se equare deo voluit ut in Ysaya
dicitur in celum ascendam super astra celi exaltabo soli-
um meum et ero similis altissimo. Similis quidem deo volu-
it esse non per imitationem sed per equalitatem potentie.

Cum 2m in quo ostendit statum et locum malorum angelorum post peccatum et vult quod
2am istam lucifer cum suis complicibus quos secum traxit testante scriptura re-
cepit habitationem caliginosi aeris ad nostram exercitationem et hanc probat per dictum
apostoli ad Ephes. vi° prout patet. Notandum quod magister hic videtur approbare opinionem
Gregorii sancti Thome quia Damascenus sequebatur platonicos qui angelos dixerunt
esse deos et super speram lune creatos demones vero infra speram lune et ipsos qui
permanserunt deputatos ad custodiendum homines alios ad temptandum et sic lucifer
fuit de ordine inferiorum. Nam magister hic in littera dicit eum de celo empyreo
cecidisse.

Et tante superbie merito de celo i. de empireo in quo
cum aliis fuerat deiectus est in istum caliginosum

Unde et quomodo deiectus fuit merito sue superbie

aerem cum omnibus sue pravitatis consortibus. Nam ut

Johannes ait in apocalipsi: Draco de celo cadens secum

traxit tertiam partem stellarum, quia lucifer ille aliis

maior non solus cecidit, sed cum eo alii multi qui

ei in malicia consenserunt, eosque cadentes huius cali-

ginosi aeris habitaculum excepit. Et hoc ad nostram proba-

tionem factum est, ut sit nobis causa exercitationis. Unde

Apostolus: Colluctatio est nobis adversus principes et potes-

tates mundi huius, et adversus rectores tenebrarum harum,

contra spiritualia nequitie in celestibus, quia demones qui

sunt spirituales et nequam, in hoc turbulento aere no-

bis propinquo, quod celum appellatur, habitant. Unde et

Diabolus princeps aeris dicitur.

Item probat aliter dictam conclusionem quo ad hoc quod de loco dixit. Et hoc probat ex remotione aliorum locorum, quia isti mali angeli non sunt digni habitare in celo propter ipsorum superbiam, et in terra non convenit eos habitare nec debent, ne nimis infestent homines, ideo deo disponente detrusi sunt in aerem caliginosum usque ad finale iudicium, tunc detrudentur in ignem eternum. Contra videtur quod in terra habitent demones, quia adventum exercitium deputati sunt. Et in dyalogo legitur quod quedam mulier comedit lactucam et statim fuit obsessa. Respondet bo. ven. super litteram, quia deus providit eis de loco extra nos, ne nimis acriter temptent, et non nimis remote, ut nos exercitent, et quod ibi habitent voluntas dei est, et quod nos temptent permissio dei. Et cum triplex sit aeris interstitium, dicitur quod in media regione habitant, ubi est tribulatio et varietas impressionum, ubi nives et grandines et pluvie generantur, sed hic est quod frequenter tempestates

Quare non est concessum eis habitare in celo

Non enim est eis concessum habitare in celo quia clarus est locus et amenus nec in terra nobiscum ne homines nimis infestarent. Sed iuxta petri apli doctrinam in epla canonica traditam in aere isto caliginoso qui eis quasi carcer usque ad tempus iudicii deputatus est. Tunc autem detrudentur in baratrum inferni secundum illud Ite maledicti in ignem eternum qui paratus est diabolo et angelis suis

Capitulum 3m in quo ostendit ordinem malorum angelorum adinvicem et vult ista quoque tam inter angelos bonos quam inter malos est prelatio sicut inter homines. Et hanc probat per dictum apli prima Cor. xv cuius dicti glosa ordinaria hic ponitur et dicit quod ista prelatio cessabit in futuro quia non erit necessaria. Et ratio est quia tunc cessabit timor et regnabit caritas nec erit inter presidentes et subditos aliqua dissensio. Sed nunc quidam presunt uni provincie quidam uni homini quidam uni vicio. Et ex hoc a quibusdam viciis aliqui maligni spiritus nominantur ut patet in litera. Nota quod magister tangit illud dictum apli prima ad Cor. xv ante medium. Deinde finis erit cum tradiderit spiritus Christus regnum deo patri et evacuaverit omnem principatum et potestatem et virtutem et dominationem. Unde Daniel x princeps regni persarum restitit michi. Item nota 2m papiam Mamona apud hebreos divicie dicuntur et idem apud syros. Unde mamon ille demon dicitur qui divicias et lucra preest. Quod demones alii aliis presunt et habent quasdam prelationes

Et sicut inter bonos angelos alii aliis presunt ita et inter malos alii aliis prelati sunt et alii aliis subiecti. Quamdiu enim mundus durat angeli angelis et homines hominibus et demones demonibus presunt sed in futuro omnis

euacuabitur prelacio ut docet Apls. Habent quoque secundum
modum sciencie maioris vel minoris prelaciones
alias maiores vel minores. Quidam enim vni pro
vincie alii vni homini alii vni vicio presunt. Vnde
dicitur spiritus superbie spiritus luxurie et huiusmodi quia
de illo vicio maxime potest homines temptare. Ago
nominatur. Inde eciam est quod nomine demonis divi
cie vocantur scilicet mamona. Est enim mamona
nomen demonis quo nomine vocantur divicie
secundum syriam linguam. Hoc autem non ideo est quod dya
bolus in potestate habeat dare vel auferre di
vicias cui velit sed quia eis utitur ad hominum temptacionem
ac deceptionem

Capitulum xiiii. Et est 2a pars huius distinccionis. Ubi querit utrum omnes demones
sint in isto aere caliginoso vel aliqui sint in inferno. Respondet quod aliqui de
scendunt ad infernum ad deducendum ibi animas malorum et aliqui sunt ibi
continue vel saltem alternatis vicibus ad puniendum animas illic deductas. Quia autem
anime malorum sunt ibi. Hoc probat ex eo quia Christus descendit ad inferos
educens inde animas iustorum relinquendo ibi animas impiorum. Et infernum
momordit. 2m illud Osee xiii. Ero mors tua o mors ero morsus
tuus inferne quia mordens minorem partem abscidit maiore relicta.

An omnes demones sint in hoc aere caliginoso an aliqui sint in inferno

Solet autem queri utrum omnes in isto aere
caliginoso sint an aliqui iam sint in inferno

alb nunq

ꝙ in inferno cottidie descendat aliq demoni.
verisile est/ qm alas illuc cruciatibus deducat.
set ꝙ illuc/ aliq semp sint. alternat̄ forte viabꝫ.
nō procul ē arb̄/ qm illuc alas detinet alter cri
ciat/ ꝙ aute alc maiorꝫ illuc descendat alterꝫ
puiant̄ ergo constat/ ꝙ xpūs ad inferos descen
dit ut iustos qui ibi tenebat educeret/ si em
iusta illuc descedebat. multomagis iustos/ et
sicut tradit auctoritas. cū iustos eduxit. iccirco
ibi reliqt/ qm mordit eum infirmū. nō absorbuit
Clarū qntū/ in quo ponit duas opiones de loco lucasel. et cū destructis
cuius/ una optima dicat/ ꝙ sit ligatus in inferno a tpe illo quo victus fuit
a xpo in deserto/ vel in passione/ Alij dicūt/ ꝙ ligatus sit in inferno ab
eo tpe quo credit de celo/ et ꝙ solutus ē tpe antixpi/ vn dr apoc
xx°. vi°. vidi angelum ligantem eum p annos mille/ et misit eum in
abissum/ et dicit glo. mille ann sunt tempus a passione xpi usq ad finem/
et nō ꝙ iste duc opiones ducit in religatione lucasel/ sed in tpe et
causa religationis dicit/ ut sc̄d glo nō ꝙ diabolus tpe martyr̄ et primitiue
eccl̄e egit violenter/ nō agit fraudulenter. ꝙ fidelius subiungit/ sed tpe antixpi
agit utroq modo/ quia tunc ꝓsequet̄ fideles p tyrannos. p hereticos. p false
fratres/ usq; tunc submittet ecclesie subtilioꝫ/ ut credit/ qz finaliter a primo
statu ruentes et optio in quo ꝓpe secundū canones eis eccl̄ie quod
tpe domitus tunc erit tantorum ad deceptionē tpe multos ꝙcauos ꝙ diu-
turnitate tpis acquisitos/ tpe erit ad sue diligentie et audiocis ꝓter
tpis brevitate/ et ideo dicit dns et ꝓpter/ ꝙ tunc tanta erit tribulatio magna
est/ et ut dicit hugo de sacro libro. ē ꝓpe vn/ ꝙ ibi tribulatio nonnisi mod
durabit tribus annis/ et sex mensibus. Quidā putāt lucasel religatū
ex quo cepit tentare xpm et victus est quem dicut ꝓmum hominē cepisse et vicisse

distinc°

De lucasel autē ista opinat̄/ ꝙ ibi religatus

sit et ad nos temptandos non habeat nec accessum

Quia in apocalipsi legitur Cum consumati fuerint mille

anni solvetur sathanas de carcere suo et exiet

et seducet gentes quod erit in novissimo tempore

antixpi quando erit tribulacio tanta ut eciam

si fieri potest moveantur electi quem ibi religatum di

cunt ab eo tempore quo temptavit xpm in deserto vel

in passione et victus est ab eo ipsum putant primum

hominem temptasse et vicisse et secundum deum sed ab eo

victum esse et ideo in inferno religatum alii autem

putant ex quo cecidit pro peccati sui magnitudine illuc

fuisse demersum

Capitulum sextum in quo magister ponit suam opinionem circa hoc dictum et vult quod sive lucifer sit detrusus ad infernum sive non tamen credibile est eum sic esse ligatum quod non habet nunc tantam potestatem nos temptandi quantam habebit tempore antixpi non tamen in se sed in membris suis ut in antixpo et ceteris mal

Quod lucifer non habet potestatem quam habebit tempore antixpi etc

Sed sive ad infernum demersus sit sive non cre

dibile est eum non habere facultatem accedendi ad

nos quam habebit in tempore antixpi in quo frau

dulenter ac violenter operabitur et ideo forte dicitur tunc solvendus quia

tunc dabitur ei a deo potestas temptandi homines quam modo non habet

tentandi homines ad eorum purgacionem et probacionem ac meritum

Questio

Capitulum septimum et ultimum in quo ponit opinionem quorundam de amissione potestatis aliorum demonum. Et est origenes super Josue capitulo 12 in principio qui dicit quod quando homines iuste viventes vincunt dyabolum tunc iste dyabolus victus alios homines temptare non potest vel simpliciter vel saltem in isto vicio in quo temptando est devictus. Quod demones semel victi a sanctis non accedunt amplius ad alios

c. E. 1

Alijs quoque qui a sanctis iuste et pudice viventibus vincuntur potestas alios temptandi videtur adimi. Unde origenes puto inquit sane quod sancti repugnantes adversus istos incentores et vincentes minuant exercitum demonum velut quamplurimos eorum interimant ne ultra phas sit illi spiritui qui ab aliquo sancto caste et pudice viviendo victus est impugnare iterum alium hominem. Hoc autem quidam putant intelligendum tantum de illo vicio in quo superatus est ut si de superbia aliquem virum sanctum temptat et vincitur ulterius non liceat ei illum vel alium de superbia temptare.

Utrum peccatum primi peccantis angeli alijs occasionem ruine fuerit a peccandi. Quod non nullus fuit primus peccans angelus ergo quia non et alium arguitur sic quia vel fuisset aliquis primus prioritate temporis vel dignitatis non primum quia omnes mali simul corruerunt sed boni simul confirmati sunt alias non esset simul et sic lux divisa a tenebris nec videtur quod possit dari secundum quia cum in statu innocentie omnes fuerint eque innocentes et nichil mali quod esset corrigendum videtur quod nulla fuisset ibi prelatio vel ordo dignitatis. Secundo arguitur sic tunc peccatum primi angeli precessisset peccatum aliorum sed alij prius cognovissent peccatum ipsius et cum ipsum peccatum sit casus et fuerit ergo cognovissent

prauit/ita q̄ nulli debet occasio aliqua ad peccandi/ et illa opio ē pcepti sanc mutil
ligit sed nō eo qđ ēt pcepti et pētuū illa opio aq̄ lucifer pbuit occasi prauari
aliqs ita q̄ pceptū sūm pceptū nō tpe sed eo/ qđ causa lazare quē dñs tpe
ad ciuitatē/ ita q̄ sūm tpe ny lucifer fuit appetitū et cuius oppositū et ny aliqs pceptū
et appetitū/ et ita sūm prauum tpe/ et ad qđ ē obiectū q̄ scribi dr̄ apparuit ny
dientes/ qđ sed ē credere/ et ny audire fuit obstructum/ tue sūm fuit tpe et
obstructum/ licz nūq̄ obstructum quidē tempus/ volui eū/ ut pl̄ ubi ēt̄ ymaginat
Z a opio ē aq̄ pcepti lucifer nō potuit ut eū pceptū sed contra tpe/ et illa fuit
illi fraudi/ qz ratiōe ad pcepti impetū cognitū obiecta quod ē pceptū/ et indi
natū affectū/ nec nō sed a pudo petuit hic cognitū et indignatū affectū/
(ꝫ q̄ pus tpe licz sorte ꝓceptū habuit cognitū/ et deinde inordinatū affectū/
qz vide contra ē aliqs modicū angelus/ q̄ nisi pius cognouerit illicitū sup
bicti lucifer/ et post tpe ei ꝓcessit/ ita q̄ tpe et quilibet corp superbiunt et
appetit tpe liberū absq̄ limitatione voluntatis/ et qz tpe nō ꝓsupponit sc̄ppe
i scripto ꝓcepti absq̄ lucifer/ q̄ sint superbi/ ideo sibi ꝓcessit tanq̄ culpa/
ita q̄ placuit eis/ q̄ lucifer illi subiect et q̄ tpe ad lucifer/ pe erat liberū
q̄ illa rō/ voluntas corp libitū/ et qz tpe ē de fide/ et scripta nullū esse dt.
et ideo pe quilibet tenē opio quod vult (et rō) pōt dicis opiōis fidelis ē
solue ita q̄ rō/ (qz rō ois cuius pars pōt/ et ideo videt ē glia rō cui
possit solui ad qđ nec rō ad pōs nō potest rō dr̄ q̄ vtiq̄ nō rō illius opio
et de potest dici tale dictū ē tpe tale quod ad rō q̄ ita q̄ pceptū
sūm ꝓcepit rō videt rationē (dr̄ q̄ rō illius vtiq̄ potest dici q̄ nō statim
ut prauum credit/ sed potuit ꝓcepit p̄ inuidiā q̄ suadit (et pceptū sūm nō stati
reuelauit/ ita q̄ modico tpe creditit et tue aliqs reuelauit/ et tue ꝓcepit
et pccm credidit q ad rō dr̄ q̄ cadi prauū quo ad ꝓcepi sed nō ord eodem
ad qđ nec qđ qz ita nō ē sufficiēs vō n publicet/ lapsus tuam q̄ aliud de quo
creditio sed cadi quia tota natura tuam periit/ et qz nō sunt conuersi q̄
sic tō periit/ sed nō periit tō nā angelica sed vna pars eius/ et cadi
nō ē simile qz p̄mus angelus nō decepit alios tēptādo sed potuit deplorari eis
apparendo sed primus spūs fraudulēt decepit et ideo magis dignum fuit spūs
reprobi q̄ angelus

Distinctio septima /supra mgr determinauit de angelis q̄ntū ad statum quo
stabiliti a sua creatōe/ et de caditu eius/ et statum q̄ponit/ hic de
terminat de confirmatōe boni spūs/ et obstinatōe mali spūs/ et dicit de
tali ꝓ quo ꝓmo volūt illud q̄ dr̄ q̄ boni angeli ad deū conuersi ita cō
firmati sunt p gr̄am q̄ ꝓcedere nequeāt/ et mali ita obstinati q̄ hi velle
nō pnt q̄mus aliquādo voluit bonū/ quia aliquādo voluit id qđ deus
volt/ et hoc qz hoc q̄ et iustū est/ hi nō voluit qz bō voluit nō bene Z
boni angeli adeo sūt confirmati p gr̄am ut peccare nō possint et mali ita
obdurati q̄ malo ut bene velle nequeant

Q De v. cō ꝓ et obj
vpra dicit ē/ q̄ angeli cōfirmati
p gr̄am cōfirmati sūt/ et q̄ ceciderunt/

a gra dei deserti sunt. Et boni quidem intatum confirmati sunt per gratiam quod peccare nequeunt. Mali vero per maliciam adeo sunt obstinati quod bonam voluntatem habere sive bene velle non valent. Et si bonum sit quod aliquando volunt, volunt enim aliquando aliquid fieri quod deus vult fieri, et utique illud bonum est et iustum fieri nec tamen bona voluntate illud volunt nec bene volunt.

Calculus 2m in quo obicit contra istam primam quod sic. Si boni non possent peccare nec mali bene operari tunc non haberent liberum arbitrium quod est falsum quia tamen quia liberum potest flecti ad utrumque tam ad bonum quam ad malum. Et confirmatur hec ratio per dictum Ieronimi qui dicit quod solus deus peccare non potest. Alia omnia possunt cum sint liberi arbitrii vel igitur angeli non habent liberum arbitrium vel mali possunt fieri boni et econverso. Quod utique liberum arbitrium habent nec tamen ad utrumque flecti possunt.

Sed cum nec boni peccare possint nec mali bene velle vel bene operari videtur quod iam non habeant liberum arbitrium quia in utramque partem flecti non possunt cum liberum arbitrium ad utrumque se habeat. Unde Ieronimus in tractatu de filio prodigo dicit: Dolus deus est in quem peccatum cadere non potest. Cetera cum sint liberi arbitrii in utramque partem flecti possunt.

Hic videtur dicere quod omnis creatura in libero arbitrio constituta potest flecti ad bonum et ad malum. Quod

si est ergo et boni angeli et mali ad utrumque flecti

possunt ergo et boni possunt fieri mali et mali boni

Hic magister respondet ad ista obiecta et vult quod 2am quamvis angeli boni peccare non possint nec mali bene agere tamen habent liberum arbitrium. Probatur quia boni spontanea voluntate per gratiam tamen adiuti bonum eligunt et malum detestantur et mali spontanea voluntate a gratia tamen destituti bonum vitant et sequuntur malum. Igitur etiam mali habent liberum arbitrium quamvis depressum et corruptum. Sed contra illa obiectio potest rationalis pro ad opposita ergo angelus et dyabolus possunt ad opposita. Respondet quod quantum est ex natura vertibiles sunt sed per appositionem caritatis iam non possunt verti que non excidit in prima

Ad quod dicimus quia boni angeli tanta gratia confirmati sunt ut non queant fieri mali et mali adeo malitia obdurati sunt ut non valeant fieri boni et tamen utrique habent liberum arbitrium quia et boni non aliqua cogente necessitate sed propria ac spontanea voluntate per gratiam quod adiuti bonum eligunt et malum respuunt et mali similiter spontanea voluntate a gratia destituti bonum vitant et malum sequuntur et habent mali liberum arbitrium sed depressum atque corruptum quod surgere ad bonum non valent

Capitulum 3m in quo specialiter determinat de qualitate liberi arbitrii bonorum angelorum post ipsorum confirmationem et vult tertiam conclusionem istam Boni angeli post ipsorum confirmationem habent magis liberum arbitrium vel liberius arbitrium quam ante. Probatur quia liberius est arbitrium quod non potest servire peccato quam quod potest sed bonorum angelorum arbitrium post confirmationem non potest servire peccato. Igitur quod vel quamvis et auctoritate beati Augustini pro utraque parte. Ex boni post confirmationem liberius arbitrium habent quam ante

Bonum vero arbitrium habent multo liberius post confirmationem

ca° 13

ep̄ ante/ yt em̄ tradit Augs̄ i enchiridion no

ideo eā̄t libero arbitrio/ qz male velle no

pnt/ aquito quippe libeiue z arbitrio/ qđ no

pt fuiue pcd/ ep̄ quod pt/ neqz culpabiliz z volu-

tas/ aut voluntas no est/ a' libi dicenda no e/

quia ita sit esse voluit/ ut ee miseri no polium/

nolint. fz nec pfus velle possint/ no pnt utiqz

ita agli velle malu/ vel velle ee miseri/

Sic ergo videt tractare istiom/ qua queri potest/ unde fiat ipse angelis
bonis ep̄ peccare no pnt/ ad hoc videndo volt istaz ep̄/ dicz ang bonis no
no pnt peccare/ hoc no fiat ep̄ nā/ sed ep̄ gra/ p̄/ quia si hoc fieret ep̄ nā
tuā essez autē confirmatoz ipoz fuisset impeccabiles/ qđ tz de sc̄is electis aut
quib̄ patet/ p̄ deū dicz/ q̄ aperiēs ut patet plane in libz/ q̄ dubitā ep̄re
diabolū no pnt ep̄re bonū/ vel hoc esset ep̄ pte dei. ep̄ deus no posset resi
cā volūtez diabli/ aut ep̄ pte diabli/ aut ep̄pte pcd/ no ep̄pte dei qz si vellet
posset/ nec nāle angelis/ ep̄ illig deū ē ea/ nec ep̄ pte pcd/ ep̄ tūc no esset
insuntū pecc̄ ipōz/ ratiōna vertut̄ tenet ep̄ ep̄pte illig illoz pcc ē defec-
pcd vōne culpe/ et nāe et vōne status/ qz cōis ē ep̄ status mihi cum alest
cuiz grā/ et p̄ dd ep̄ no esset in infuntū morbid ipōz/ qui tz ē curabil
ē/ aliquib̄ morbo maior in aliquo statu est curabilis/ et minor in aliq
no/ sicut in pene aliqs morbo est incurabilior/ et i minore curabilis/ sic status

Neqz hoc habet ex natuē/ fz ex grē confirmatiz
grē natiz cōfirmatiz/ pccāe potuit angelis/ et
quidaz eāz peccauit/ et demones facti sunt/
sende Augs̄ m. li. ca°. quarimus/ creaturaz
natuā celestiū mori/ qz peccāe potuit/ natiz et

Demon interpretatur quasi sciens ut peritus diabolus autem quasi deorsum fluens vel superbie pondere deorsum corruens cecidit

distinctio

5

angeli peccauerunt et demones facti sunt / quorum est dya-
bolus princeps / et qui non peccauerunt peccare potuerunt
Et cuicumque creature rationali prestatur / ut peccare non
possit / non est hoc nature proprie / sed dei gratie

Hic magister respondet ad duplex dictum beati Ieronimi allegatum in oppositum. Et primo ad hoc quod ipse dicit / Quod solus deus est impeccabilis / ~~ex gratia~~ / verum est / a natura / licet angelus bonus nunc sit impeccabilis ex gratia / Ad 2m in quo dicit Ieronimus / Quod cetera cum sint liberi arbitrii possunt flecti in utramque partem / Respondet / quod hoc debet intelligi 2m statum in quo creati sunt / non 2m statum 2m quem per gratiam sunt impeccabiles facti vel indurati / Et ad hoc dictum respondet ibi Quod ergo etc. Et ultimo tunc magister incidentaliter respondet ad unum dictum ysidori quod etiam posset adduci in contrarium / ibi Similiter et illud. Dubitatur hic / an mala voluntas demonum sit variabilis / Respondetur / quod de mala voluntate demonum tripliciter possumus loqui / Primo quo ad deformitatem / et illa non variatur per desinentiam vel variationem / Secundo quantum ad prauitatem et ita semper prauus est / sed aliter nunc quam prius primo enim appetiit cum proposito obtinendi nunc autem quantum in se est scit non posse consequi / 3o quantum ad actum / et talis non semper est in eodem quia fit variatio 2m genus peccati huius vel alterius et aliquando potest ab uno cessare sed numquam ab omni potest cessare / 9o Augustini

Ideoque solus deus est qui non gratia cuiusquam sed
natura sua / nec potuit / nec potest / nec poterit peccare /
Ecce hic insinuatur / quod angeli / ante confirmationem
peccare potuerunt / sed post confirmationem non
possunt / Et quod poterunt / fuit eis ex libero arbitrio
quod est eis naturale / Quod vero modo non possunt
peccare / non est eis ex natura / id est ex libero arbitrio / sed
ex gratia / ex qua gratia etiam est / ut ipsum

Aliquid naturale dicitur dupliciter uno modo propter naturam complementum sive ignem naturale / sursum ascendere / et incendere / Alio modo propter naturam defectum sive ignem naturale est quod potest extingui / sic libero arbitrio naturale est posse bonum / sed ex natura defectum advenit sibi posse malum

Quantum est de natura adhuc peccare possunt

liberum arbitrium | iam non possit seruire peccato

Quia post confirmationem angeli | non possunt ex natura peccare | sicut ante | non quod debilitatum sit eorum arbitrium | sed confirmatum

Non ergo post confirmationem angeli de natura sua sicut ante peccare potuerunt | non quod liberum arbitrium eorum | debilitatum sit per gratiam | sed ita potius confirmatum | ut iam per illud non possit bonus angelus peccare | quod utique non est ex ipso libero arbitrio sed ex dei gratia | Quod ergo Ieronimus ait Cetera cum sint liberi arbitrii in utramque partem flecti possunt | accipi oportet secundum statum | in quo creata sunt. Talis enim et homo et angelus creatus est | qui ad utrumque flecti poterat | sed postea boni angeli per gratiam ita sunt confirmati ut peccare non possint | et mali ita vitio obdurati | ut bene viuere nequeant

Quod ergo aperit quomodo predicta verba Ieronimi sint intelligenda

Dicitur et illud Isidori intelligendum est angeli immutabiles natura | immutabiles sunt gratia | quia ex natura in primordio sue conditionis mutari potuerunt ad

boni sine ad malu/ sed post "per" gratiã ita bono adhuc
a bono

sit/ ut inde mutari nequeant/ ad hoc eis re-

pugnat/ gra/ nõ natura

Clare qm/ in quo spãlit' cecidit virtute malos angelos rec opacõne mlitie
et volt illaz qs/ qm quãt ista sint p malitiã obduratã qm nõ sit vivacitas
sue cognitionis nãlis pnati/ et hoc declarat p vsum dictõis qm habet
tps acumen scie/ ex tripli causa/ ex subtilitate nature/ ex longa experientia
et ex practica de sactis angelis/ cui gaudet dugs sup genesi ad litã ult
et qm sine addit/ q malignus spus aliquotiens alicui reuelat futura que ipse facit futura
sunt/ illa diuando ptinent/ nota/ q demones simul occulta et aliqua futura
sui ingenii ppetuitate/ ut cogitationes aie/ p impssiõs spleni sui in corpe
et etiaz aliqua futura reuelata/ nãli sua voluntate/ spleni sunt occulta futura/
et aliqua talia que ipsi faciunt p sepos quãdo/ alicui sine mittut/ et alicui
q faciunt p membra sua/ p malos spiritus quos sunt sequaces illa/ q ois ppria-
rent/ dicti demones/ sunt aliqua futura q ipsi no faciunt/ nec ppe nr p alios/
/ sed sunt ea ppe reuelata/ vel p cursum siderum/ vel p alios alia nãlia/ ut per
reuelationes angelorum aut ppheta/ de Castro. Dubitat/ an demones aliqua
cognoscant a sanctis angelis/ et vr qm nostra sint minima dei et angelorum/
Rõ/ qm ita est/ ut patet p dugm et ypsum/ et hoc de aliquibus quia/ qz minus
dei sapia/ implet p malos voluntates suas/ ut eis illi obviat/ deus quandoque
dicitur voluntates suas/ quas sunt de reuelatione sequentis peccati p eius seductionem
vel quia ut mali qs eos puniant et boni premium pendant eis. Et mali angli
vivacem sensum non pdiderunt et quibus modis sciant

Et licet mali angeli ita p malitiam sint
alias obduratio mentium negando et impugnando
obstinati/ vivaci tamen sensu nõ pmittuntur
de futuris bono suo
sunt pnati/ nam ut tradit ysidorus triplici
ideo sunt boni angeli
acumine scie vigent demones/ subtilitate
naturalis/ experientia temporis/ et reuelatione superno
quibus adiuti quia sunt tam libros quam
rum/ de hoc eciam dicit aug in spu ma
gaudet
lia/ quedam vero de talibus rebus nosce per
ingenium
mittunt/ partim subtilitate sensuum pti experi
mentis/ partim subtilitate naturarum/ quas p membra sua p malos quos sunt sequaces ea q ab ipsis fiunt aut p ipsos
aut aliquo alio modo non latent et quibus est de illis pt aliqua cognita habent/ de aut de rebus
q sunt futura/ et tm dicta sunt p reuelationem superiorum spirituum

tpor callidiores ppter tam magna longitudinem vi
te / ptim sanctis angelis quod ipi ab omipotenti
deo discunt iussu eius sibi reuelantibus / aliquando
aut idem nefandi spus / q ipi acturi sunt / velut
diuinando predicunt

Ca. 7 quaeritur / in quo ondit virtute demonum in operacionibus adeo / et vult ista quoque
quam magice artes / diuinaciones et miracula magorum / fiunt scia et virtute demonum
qui fecerunt serpentes Exo. 7. et ranas ibidem 8. / et hoc declarat de magis pharaonis
muscas minutissimas facere non potuerunt / quia ptas non fuit eis data desuper
ad faciendum hoc signum / et tunc post pauca ibi datur aut ondit / quare illa
scia diuinacionum et arcium magicarum sit demonibus a deo data / et dicit
quod vel ad fallendum fallaces / ut magi egipciorum / et ipi egipcii fallebantur a demo
nibus / vel ad admonendum fideles / ne aliquid talium facere desiderent / ne ruant
per hoc in ydolatriam / vel ad probandam iustorum paciam / et hec omnia probat per beatum
Augustinum 3o de trinitate Quod magice artes / virtute et scia dyaboli valent / quia virtus
et scia est ei a deo data / vel ad fallendum malos / vel ad amonendum vel exercendum
bonos

Quorum scia atque virtute / eciam magice artes
exercentur / quibus tamen tam scia / quam ptas a deo
data est / vel ad fallendum fallaces / vel ad admonendum
fideles / vel ad exercendam probandamque iustorum paciam
Unde Augustinus in iii. li. de trini. / video inquit / infirme
cogitacioni / quid possit occurrere / cur scilicet ista miracula
eciam magicis artibus fiant / Nam et magi
pharaonis / serpentes fecerunt / et alia / sed illud
est amplius admirandum / quo magorum potencia

que serpentes facere potuit, vel ad muscas mi-
nutissimas ventum est, omnino defecit, qua tercia
plaga egiptus cedebatur. Ibi certe defecerunt
magi dicentes: digitus dei est hic. Unde intelli-
gi datur, nec ipsos quidem transgressores angelos
et aereas potestates in ymam istam caliginem
tanquam in sui generis carcerem ab illius sublimis
etheree puritatis habitacione detrusos, per quos
magice artes possunt quicquid possunt, valere aliquid
nisi data desuper potestate. Datur autem vel
ad fallendos fallaces, sicut in egiptios, et in
ipsos eciam magos data est, ut in eorum spiri-
tuum operacione videntur admirandi a quibus
fiebant dampnandi, vel ad admonendos fideles
ne tale aliquid facere pro magno desiderent.
Propter quod eciam nobis in scriptura sunt
prohibita, vel ad exercendam probandam
manifestandamque iustorum paciencia.

non autem aliquid valere possunt nisi data de super potestate.

Aug: 8 de ciuitate dei ca. 19. Dicit quod exercere artes magicas damnabile est. Et in eodem ca. Dicit quod legibus eciam humanis puniuntur. Item Lem: XX Anima que declinauerit ad magos et ariolos interficiam illam de medio populi sui.

Capitulum septimum in quo ostendit modum operandi talia miracula per artem magicam et primo excludit unum errorem circa hoc et vult istam conclusionem Non est credendum prout aliqui credunt materias rerum visibilium demonibus admitti obedire sed potius deo a quo ista potestas derivatur, probatur quia si sic tunc magi in egipto non defecissent in tercio signo ex transgressoribus angelis non servit ad nutum materia rerum visibilium

Nec putandum est istis transgressoribus angelis ad nutum servire hanc visibilium rerum materiam sed deo potius a quo hec potestas datur quantum incommutabilis iudicat

Capitulum septimum in quo excludit alium errorem et vult istam conclusionem ex demonibus ex eo quod magi fecerunt per illos ranas et serpentes creatores dici non debent, probatur quia solus deus creator est omnium rerum et etiam occultorum seminum latentium in rebus naturalibus ex quibus res alie similes producuntur. Ratio hic in fine ideo dicit ut ita dicam regulis quia regule proprie et veritate sunt que rectificant voluntatem in agendo non que naturam, tamen habent cum illis quasi simile quia sicut voluntas facit rem ad imitationem sue regule sic natura ad imitationem rationis seminalis ex non sunt creatores licet per eos magi ranas et alia fecerunt sed solus deus

Nec sane creatores illi mali angeli dicendi sunt quia per illos magi ranas et serpentes fecerunt non enim ea ipsi creaverunt omnium quippe rerum que corporaliter visibiliterque nascuntur occulta quedam semina in corpore mundi huius elementis latent que deus originaliter eis indidit

Ipse ergo creator est omnium rerum qui creator est visibilium seminum quia quecumque nascendo ad oculos nostros exeunt ex occultis seminibus accipiunt progrediendi hic primordia et incrementa debite

de seminibus omnium corporum quorum creator ipse solus creator est

Quia aliquid est concreatum materie omnium corporalium ex quo agens dum agit educit formam

magnitudinis distinctiones quas formarum ab origina-
libus ut ita dicam regulis sumunt.

Hic declarat istam conclusionem per duo similia. Primum est quod sicut parentes non dicuntur creare proles nec agricole fruges, sic nec demones creant res que fiunt per magicam artem. Et subdit modum operandi eorum dicens: Quia ex acumine sensus et diutina experientia habent noticiam de talibus occultis seminibus et rerum virtutibus intrinsecis. Et ideo sub debito temperamento debitis temporibus collecta et electa comportant, ita quod valde celeriter oritur ex illis comportatis quod volunt. Sciunt enim que commixtio congruit corpori serpentis que rane etc. Ergo nec bonos angelos nec malos putandum est esse creatores. Sicut parentes non dicuntur creatores filiorum nec agricole frugum ita nec boni angeli nec mali et si per eorum ministerium fiant creature.

Sicut ergo parentes nec dicimus creatores hominum nec agricolas creatores frugum quamvis eorum extrinsecus adhibitis motibus ista creanda interius dei virtus operetur, ita non solum malos sed nec bonos angelos fas est putare creatores, sed pro subtilitate sui sensus et corporis semina istarum rerum nobis occultiora noverunt, et ea per congruas temperationes elementorum latenter spargunt atque ita et gignendarum rerum et accelerantorum incrementorum prebent occasiones. Sed nec boni hec nisi quantum deus iubet, nec mali hec iniuste faciunt nisi quantum iuste ipse permittit. Nam iniquus malitia voluntatem suam habet.

Regule proprie et usitate sunt que rectificant voluntatem in agendo. Non que nam quia non facit ad mutationem rationis seminalis ut pro homine non faciat asinum nec ecclesiam.

Iniquus habet a se voluntatem malam, a deo vero potestatem iuste accepit.

Iustam ptate autem non nisi iuste accipit sive
ad suam penam sive ad aliorum vel penam malorum
vel laudem bonorum

Hic ponit secundum simile pro declaratione eiusdem conclusionis. Cum sicut nullus potest mentem hominis iustificare nisi deus tamen homo tam malus quam bonus potest evangelium predicare mediante quo aliqualiter mens suo modo iustificatur. Sic creationem rerum deus interius operatur solus. Et hoc declarat exprimendo modum factionis rerum tam a bonis angelis quam a malis et etiam ab hominibus qui fit per contemperationes rerum et subtilius ab angelis et celerius quam ab hominibus. Nota quod non est omnino simile quod magister hic ponit in principio quia iustitia non est seminaliter in anima sicut res corporalis producenda in elementis. Sed in hoc est simile quia ex neutra parte prodit effectus per humanam operam nisi deus intus operetur. Item nota quod per veritatem predicant qui ab ipsa veritate moventur per occasionem vero illi qui moventur ab aliqua occasione temporali ad docendum unde dicit ad philippenses primo ante medium quidam propter invidiam et contentionem quidam autem propter bonam voluntatem christum predicant quidam ex caritate etc. Sicut iustificationem mentis ita creationem rerum solus deus operatur licet creatura exterius inserviat

Ponit aliud simile per quod declarat propositum quod mali angeli non sunt creatores

Sicut ergo mentem nostram iustificando formare non
potest nisi deus predicare autem extrinsecus evangelium
etiam homines possunt non solum boni per veritatem sed
etiam mali per occasionem ita creationem rerum vi
sibilium deus interius operatur exteriores autem
operationes atque contemperationes sive occasiones ab
angelis tam bonis quam malis vel etiam hominibus
adhibentur sed hec ab hominibus tanto difficilius
adhibentur quantum desunt sensuum subtilitates et
corporum mobilitates in membris terrenis et pigris

vnde qualibuscuq angelis/vicinas causat ab
elemetis contrahe. qñto facilius z̄ tato mita
bilioris m̄ fugnoi opibus corp existit celei
tates qđ nō z̄ creator/nisi qui pnapalr ista
format/nec quisq̄ hoc pt/nisi vnq creator deq
aliud est em ex intimo ac sumo causarum
ratione conde ac mistrae creaturā qđ fat
solus creator deus/aliud aute pro distribut
ab illo virtutes et facultatibq/aliqua opatione
formisq̄ admouē/ut tuc. nl tuc. sic. uel sic.
creat quod creature/ista quippe digmar ac p̄
mordialit̄ m̄ quadā textura elementor tucta
uaz cōta st̄/sed arreptis opportunitatibq̄ prodeunt

Aliud dr ad

Aliud z̄ distributos
virtutes naturalis
rebus indidit opifex
Deus em distribuit
rebus naturalibq vires et
facultates quib⁹ eas
ut faciliꝰ agant

Aliud octauū/m quo audit/q̄ demones multa put p̄ magā sine virtute dei
tamen multa talia facē p̄hibent. dīna virtute/cum eis facē potuissent
qui fecerūt ranas et sciniphes m̄ egypto/et hoc dicūt p̄ diuinā/ne
aute possint et quē difficile est cognoscē/imo impossibile sine speciali
et deinde ponit alia/similia de homine/nō/q̄ impedire/malis angelis
quod facē volunt/multiplicē/quē a tā minuta/quia pō ipsoz nātur quā
habent nō pt̄ tm̄ extendit/nadaq̄ a tanta distancia/et hoc dupl̄/aliqñ per
obstaculū angelicū/vt legitur de raphaele et asmodeo Thob. 8./aliqñ a minori
iudicio diuino/ut Job. 2°. ire m̄ malis tuis est/vnde aliq̄ illicita
prohibita/quae p̄hibita sunt quibq̄ talia sunt notatores et arces magice
dicunt doctores/q̄ pt̄ tra p̄ceptū p̄hibita/imo q̄ dat causā suspicādi/aliq̄
cui dyalis fingit se esse sanctū licet no sit/reputat se peritū magice
et m̄ hoc extollit̄ et superbit/deū/quia sunt caeci infidelitate/nā quidā
demones assumit se cognitum. sicut fidem m̄ illis verbis q̄ dicit/et ita

Dubitat̄ vtr̄ liceat vti misteriis demonū/videt̄ q̄ sic/q̄ licet invocare auxiliū vnius potentis/ut
et demonis/q̄ deus dedit vim aliquibq̄ herbis et lapidibq̄ q̄bq̄ demonis/q̄ pellit̄ ad aliq̄ facta/
verbis aut dicendis licet vti/ps̄ Ro. p̄ tentabā xp̄o/vbi p̄cipit̄ eidē qui ḡsulunt magos
et aiolos/et q̄ nō licet addere vel minuere ḡsiliū xp̄i alicui/et legendū sanū quia p̄sentiēdo
ḡsulunt p̄ualis xp̄s/et angeli b̄ō docet/a xpō dicūt diuinationes et signa/et auctē vanis
esse adhibitis/q̄ p̄ multa quedā ad demones/q̄ tanta sunt/ergo illicita/nō licet vti obsequio eoꝝ
Ps̄lo pe de tuis/misteria dyaboli vocāt̄/q̄ p̄ aut tāq̄ sanctū dīna virtute/q̄ supra/sed aliq̄ tanta p̄ altera
nupando/sicut aliqñ sacerdos legit/q̄ est licitū/aut tāq̄ sanctitate aut amicā ei invocando
et hoc est illicitū et p̄hibitū/ad p̄mū d̄r/q̄ virtute dei/et simile de patre/q̄ pater in virtute istius nob baptizatur/
nō se demon/ad 2m̄ d̄r/q̄ virtute dei et virtute dīna nobis dimittit aut tibi a deo/
ad vltī q̄ deus q̄ssit vti licet/sed vbi magis aut auctoritatibq̄ deus illaq̄ vim dedit

venit infidelitas / quia nullus fidelis debet credere / habere eos potestatem / nisi de quanto deus permittit / 3o / quia sunt occasio idolatrandi / quia propter familiaritatem illam volunt habere reverentiam ab hominibus et quod oblationes fiant ipsis. Quod angeli mali possunt per naturae vigorem quae non possunt propter deum vel bonorum angelorum prohibitionem i. quia non permittuntur

Illud quoque sciendum est quod angeli mali / quedam possunt per naturae subtilitatem quae tamen non possunt adimplere / propter dei vel bonorum angelorum prohibitionem. i. quia non permittuntur illa facere a deo vel ab angelis bonis / possent utique fecisse cinifes / qui ranas serpentesque fecerunt / quedam vero non possunt facere etiam si permittantur ab angelis superioribus / quia non permittit deus / unde Augustinus in li. iii. de trin. ex ineffabili dei potentia fit / ut quod possent mali angeli si permitterentur / ideo non possunt quia non permittuntur / neque enim occurrit alia ratio / cur non potuerint facere cinifes / qui ranas serpentesque fecerunt / nisi quia maior aderat dominatio prohibentis dei per spiritum sanctum / quod etiam magi confessi sunt dicentes digitus dei est hic. Quid autem possint per naturam / nec possint propter prohibitionem / et quid per ipsius naturae suae conditionem facere non

Aut quia impedit ne faciant quod possunt / aut quia non dedit eis posse illa / et loquitur de potentia naturali

Aut quia impedit ne faciant quod possunt / aut quia non dedit eis

Exodi 8

Exodi 7

c. 16

c. 2

Exodi octavo

Augustinus ibidem c. 21

dyabolus artem hanc adinvenit / qui se expelli fingit / cum voluntarie obediat / et quamvis ab homine requiri posset de re perdita / sed non ad demonem / quia demon interrogatus non respondet super talibus nisi per quedam pacta et venerationes et admirationes seu invocationes illicitas

sinantur homini explorare difficile et ymo impossi-
bile / nouimus hominem posse ambulare et neque
hoc posse / si non permittatur volare autem non posse / et
si permittatur / sic et illi angeli quedam possunt facere /
si permittantur ab angelis potentioribus ex imperio
dei. Quedam vero non possunt / etiam si ab eis permittantur
quia ille non permittit a quo illis est talis nature
modus / qui etiam per angelos suos illa plerumque
non permittit / que concessit ut possint

Utrum per confirmationem angeli boni facti sunt impec-
cabiles et mali in peccato irreparabiliter obstinati. Quod non / boni
possunt se avertere et peccare et mali possunt bene velle et se a malo suo convertere
ad deum ergo contra nota est / Arguitur quia tam boni quam mali sunt liberi / alioquin con-
firmatio vel obstinatio tolleret libertatem / et ideo possunt in utrumque oppositorum. Secundo sic
deus potest bonis auferre gloriam et gratiam et malis apponere ergo contra tamen quia si auferret
bonis gloriam ipsi essent sicut in primo statu in quo poterant peccare ergo et tunc
si auferret maliciam a reprobis dando gratiam planum est quod possent bene velle et mereri
vitam eternam. Tertio sic si peccatum dyaboli esset irremissibile et irrecuperabile vel hoc est ex
parte dei vel ex parte nature dyaboli vel ex parte culpe non primum quia misericordia dei infinite
maior est quacumque culpa et ergo semper promptus est ad dimittendum etiam si dyabolus
peteret indulgentiam sicut legitur de sancto martino quod promisit dyabolo quod deus
indulgeret sibi si peniteret / nec est ex parte nature dyaboli quia illa de se bona est et ad
bonum ordinata et patet auctoritate Augustini de fide ad petrum ubi dicit si humana
natura postquam a deo aversa bonitatem perdidit voluntatis ex seipsa rursum habere potuisset
multo possibilius haberet natura angelica / que quanto minus gravatur pondere terreni corporis
tanto magis hac esset predita facultate. Quarto sic si dyabolus irremissibiliter esset
obstinatus in peccato / et cum semper sit in actu videtur quod continue peccaret secundo continue demeretur
et per consequens continue pena sua intenderetur et cum hoc stet in infinitum videtur quod simpliciter
in perpetuum erit pena eius infinita quod non videtur posse stare. Ad oppositum arguitur
in bonis angelis non est aliqua potentia ad malum nec in malis aliqua potentia ad bonum
ergo consequentia vera / contra nota / et arguitur primo de bonis / quia boni per confirmationem habent perfectam

etitudinē de pretia bīne sua alicuī bti nō esset ꝙ nō habēnt pfrat, etitudiē
ꝙ pepet ab illo statu eadē ꝙ de malis nō patet quia st dimittit ꝙ id
ꝙ est angel cstus / hoc quomodo est mortu, sed mortuus utrū meli ꝙ ref
Ista illa opiō videnda sunt tria primo quid libtas stat quātū ad volitate
nalē utrū hō ꝙ peccare nō possit et hō quātū stat libtas ista ꝙ hō age
nō possit / 2o quo et quare pmus dyalis sit intermediale / 3o utrū dyalis
opponit tractatū / 4o liber est qui nō cogit / vel qui nō pt ab aliquo
cogi / 5o nō pt opponi subiectū / 6o liber ē qui nō ē alicui seruitute ligatus
/ uel ꝙ nō ē sibi debitor obnoxius / hoc ad oppositū libertas in volitate
pmus appellatur admittē / et est de nā volitatis ꝙ cogi nō pt / 2o qđa
ꝙ deo sibi nō ē ppe seruitū / ē ad et libertas ista pmo / ꝙ potius ppe dyalis
creata est libtas primo capta / 2o tali libtate ē d' nā volitatis sine naturali
tractū / go ꝙ ita, sed nā nō possit amouere / apud i esse principale / et
tollit libertē volitatis / ꝙ ita libtas ē ita, i dyalis sicut i angel stat ꝙ
in bti angelis ē vel libertas volitatis 2o tñ libertē / ꝙ ita nullo sue
sibi alicui seruituti pmo / go ꝙ vel ꝙ ita ꝙ nichil / et pmo nouū ē de ipo alis ceut
ppter impiā ꝙ bti / 3o illa sequit 2a ꝙ vel libtas volitatis et pfectū nō
auere / velit quo vult / pt illa ꝙ sumā libertas ē in volitate dna / nullo
pt velle malū / ut declarat sunt libro primo go / et ꝙ ad posse velle malū
ē pmo quomodo sunt ꝙ libertas vel pmo / pt sumitur go 3o ꝙ in vtroq
angelis nō est libertas arbitrij / 2o / pt vel sue ꝙ obstinati pt pmo / sed
pot bene velle / pt hō velle ē virtute et libe actu elicē / sed illo libtas nō sue
ut dt go pmo / et go si dyalis salut aliqui opus ꝙ dñe ē bonū / hō ꝙ fit
vel aliq̄ reiterata malū / sed ad precepta dei ꝙ a tota ecclesia fit ꝙ minime,
et impia / et pc cuncta mala nō pt go sed tm restat 2o pcipe pt ꝙ dyalis
nullo bene velle nec pt mala vendi / ita ꝙ primo sunt ē simo immediate
de pte pt go 6a ista dyalis nō possit hō velle / sed primo sunt ē simo immediate
et immediate / nō est ex pte dei / nec ex pte nāe sed dyalis / nec ex pola pte culpe /
sed ex pte ꝙ dyalis nō est in statu merendi / illa go quo ad pte primo pati / ad deum
nō pt auctor ipius mali patet / hō tñ nā illa nō pt ordinata ad dapnōē /
hō pt tñ cuncta primo dyalis nō insunte effectu primo pcedit ex pte dei
operat omnia efficax et go nō videt aliud nisi ꝙ pt ex pte status meriti hō
stout pte gratiā grauit pcedit / immediate ē primo / ipsum dñe pte / hō post
mortē cuncta pertinēt pmo pt primo dicitur pt mortale simpliē bonū volitatis
ad meritū et ad remediū peccati pt resumē hoc et angeli sunt pfecti status
unita nisi ad confirmatos / vel capti / et ideo ex pte status. ē ex pte meriti / et pte
volunt damnati ꝙ in dupto ꝙ pt esset aut cap ꝙ ex omnibus mortē pt cuncta
bti aut sunt ex pte status meriti / sed qualis bti pc sunt ex pte status meriti ꝙ

1 go
2 go
3 go
4 go
5 go
6 go

male pello nō possint hoc pt̄ sic ymaginat̄ qz ẽ ydu visus actuat̄ subiect̄ luc
ppetuitat̄ sibi/ omnib⁹ pib⁹/ nō pt̄ dcrpi ita lucz/ et sunde tactꝰ ita calor ym
pic cultꝰ bonꝰ/ ꝙ luce diuinitat̄ nō tam posse sue nat̄ optima proportio
est ibi positꝰ/ et vōb qñ caloꝛ sūme et illius ineffabilis cultat̄ velut tactu ꝑ
actu delectabilissio mo²/ et ideo nūq̄ potit dcrpi et nūq̄ cessat qz ens illud sūm
bonꝰ appet̄ pt̄ optatꝰ et nūq̄ vt ꝙ ppter ad ipm bonū/ et ideo quietꝰ est de
statu/ ꝓpꝛ/ ꝙ beatitudo optatꝰ/ cessat nō pt̄ / sic go p̄a duo patet vz qđ ab
beata habei sunt et ꝙ pcedit nō pt̄ ꝙ sed 2m vō ad ay dyalꝯ qđ pcedit et de
mentat² ideꝰ qz tpl̄s a sic opio prima dicit qz aliq qz ꝺ spūalis et valde
subtilis natura/ ideo statꝰ cōuersione vel aūsione sunt mutabꝰ/ ꝙ timo
ita qz bonū sunt/ mutabꝰ/ qz amplentꝰ/ nō plus qz tuc/ incidut²/ et malꝰ
ita aūst qz/ nec amplentꝰ deficiut² ꝙa opio qz dicꝰ qz qđ/ nouabꝰ ma
liciabꝰ ꝙtrogitat et fat/ et ideo qđ pcedit et deficiet nō solid ad mꝰ
pcessꝰ et defectꝰ sed cetꝛꝰ 2m statꝰ ꝙa opio qz elegedo/ vnd ꝛndeo qz
vtatꝰ/ dicit dyalꝰ quo ad tenciale nō deficiūt sed nec bonꝰ nec malꝰ sunt
qz statu/ ꝛndi et deficiūdi sed bꝰ actudtalꝰ/ qz bon angeli qz/ mysteria
q̄ secuit ita ꝙcessꝰ inducendo ad bonū/ nō incidut² tencial cultatꝰ ut prius
intenꝰ/ sed solid actus/ qđ et ꝙ defectꝰ replꝰ/ et illa opio vt̄ magꝛ su
stinenda est ideo ꝓ illa nūc pt̄ ponī qz illa que qđ est sphia i ozie/
dyalus qđ et semp pcedit et pcedet sed nō ꝑ defect² ut defectꝰ/ pz ꝑa
pt̄ tm ꝑ et ipfectus est blasphemus et blasphemꝰ tm de pfect⁹ inapib⁹/ 2a
pt̄ patet qz dict⁹/ tm nō est in statu ꝛndi vel deficiūdi/ et qz illo pz qz
nō sequit⁹ a et b aguē omo ꝑfect⁹ actꝰ/ et a nec go et b/ et sed nō
sequit⁹ a et b aguē omo ꝑfect⁹ actꝰ et tm cū omnib⁹ suis circūstancijs
et a dunct² go b dunct²/ ꝑ loquendo de ceūli nito ut dicitꝰ/ pz qz dict⁹
ꝺ aliq bonꝰ vult uducē ꝑsonꝫ ad salutē/ et simili bonꝰ ꝙ illud id vult/
/ et ꝑ tm ꝑ angelus malus vult uducē ꝑsonꝫ ad pcidū/ et codē modo
ꝑsono ad pcidū/ ꝙ ad vnū satis patet qz dictus/ ꝙ ad pmū qualit̄ cum
vera libertate nō stat pcessꝰ et qualit̄ cūctꝰ tm mali libere pt̄ stare pcessꝰ
sed 2m dd qz vñ est nō obstantib⁹ omnib⁹ pmissis qđ deꝰ creaꝛ posset uste
mutare totū statū omiū sed nec habem⁹ loqui de lege ordinata pmut/
et 2m illaꝫ nec bonꝰ pnt pcedere nec malꝰ bꝰ agē/ ad 3m pz ꝑ sc̄dam
ꝙclꝰ ad 4m pz ꝑ illa q̄ iam tm̄dute in vltimo pte ꝙclonis dcta fuit/

Distinctio octaua Supius egit de pfate demonū nūc tractandꝰ eoꝝ/ hic dctat
de angelis bonis et malis q̄tū ad corpoꝛ assumptōꝫ/ et de pfate angelorꝫ
tam bonorꝫ qz malorꝫ nūc bonis/ et dnt² in sc̄o tractꝰ in quoꝝ pmo mouet
statꝰ questiōꝫ vtꝝ angeli tam bonꝰ qz mali habeant corpa sibi nāliꝫ vnita/
et circa hoc tractat opiōꝫ quoꝝdam dicentiū/ qz omnes angeli a pmo creatiōis
sue cōsummatiōꝫ et lapsu habebat corpa aerea/ de supiore et purioꝛ parte
aeris formata/ ad faciēd habilia nō ad patiēd/ et qz ꝑ lapsū retinuerūt
sua/ sed cadentibus/ corpa sua sunt grossata/ ꝙ quo crassati sūt in aēm grossū
et caliginosū/ ut possint pati ab igne eternali/ sed tm̄ corpa sūt adhuc
ita subtilia/ qz ab homine sentiri nō pnt/ et isti allegant ꝑse dicꝰ cum ibi
ꝑ ponitur/ qui loquntꝰ ꝑ patꝰ tm̄ntur qui assumūt

Dñi angeli oñes corporei sint/ q̄ q̄busd̄ visū/ quibus augr̄ ꝯsentiē videt/ dicēs angelos oñes ab exordio habuisse corpa ēnia et spūalia/ sed in ortu/ mutata in deteriꝰ/ malorꝰ corpa/ ut in eis possent pati

Solet eaꝫ in q̄one vsari aput doctos/ utrū angeli oñes/ bonꝰ sc̄i/ ac mali/ corporei sint/ et corpa habeat sibi ornata/ ord'alicui putat/ ministres vbis augr̄/ qui dicē vide/ q̄ angeli oñes/ ante cōfirmatiōē vel lapsū/ corpa aerea habuerūt/ de puriori ac supiori aerib⁹ pte sorta/ ad facies babilia/ no ad pacies/ set angeli bonⁱ/ qui psistunt/ talia sūt q̄lia corpa/ ut in eis possint facē/ et no pati/ que tante sūt tenuitat⁹/ ut a mortalib⁹ videri no possint/ nisi supueniēte alicui grossiori corpe/ et assumpta videndi/ deposita q̄/ videri desinunt/ angelis vero malis/ mutata sūt in casu corpa/ in deteriorē q̄litatē/ spissioris aeris/ sicut em a loco dignori/ in inferiorē locū/ et in caliginosū aerem/ dejecta sunt/ ita illa corpa tenuia/ et transformata sūt in deteriora corpa et spissiora/ in quibus possunt pati a supiori elemto/ et ab igne/ et q̄r augr̄ esse

Pe. ostensa opinione fuit aquinas pbans q̄ sic dicit ps. q̄ dñi dñi/ dñi/ dñi/

videtur super genesim ita dicens | demones aerea
dicuntur animalia | qui corporum aereorum natura vigent
nec per mortem dissoluuntur | quia prevalet in eis ele-
mentum aptius ad faciendum quam ad patiendum | ad
patiendum enim humor et humus | ad faciendum aer et
ignis aptitudinem prebent | transgressores vero angeli
cum principe suo nunc dyabolo tunc archangelo non mirum
si post peccatum in hanc caliginem detrusi sunt | neque
hoc etiam mirum est | si conversi sunt ex pena in aeream
qualitatem | qua possint ab igne pati caliginosa
tamen aeris tenere | tamen permissi sunt | qui eis quasi carcer
sit | usque ad tempus iudicii | Ecce his verbis videtur Augustinus
id tradere | quod quidam opinantur de corporibus angelorum

Talis 2m in quo magister recitat opinionem contrariam | que vult quod tam angeli mali
quam boni sunt incorporei | et quandoque assumunt corpora deo disponente | ad agendum
aliquid circa nos | quo officio peracto illa corpora in quibus nobis apparuerunt de-
ponunt | Et dicit quod angeli boni quandoque in talibus assumptis corporibus hominibus
locuti sunt sine distinctione personarum | ut abrahe ad radicem mambre genesis
xviii | et exodi xx in datione legis | Aliquando in persona vel ex persona patris filii vel spiritus
sancti | Et ad dictum Augustinum supra allegatum pro opinione contraria dicunt | quod non loquitur asser-
tive | dicendo | quod angeli sunt corporei sed narrative | et hanc opinionem non tenet ecclesia
Quibusdam videtur augustinum non ita sensisse | sed opinionem referendo

Hoc autem eum alii dixisse astruunt | non ita sen-
tiendo | sed opinionem aliorum referendo | quod ex ipsius verbis

Octava

Diuidrae volūt / quibꝫ aut / dēmones dicāt aeria

animalia / nō aut / sunt / ita eis quidā dicebat / de

habitacōe nō caligīosi aeris inquit / detrusi

sūt / nō opīnado ꝑ rei vitatē assendo / eū tradi

disse dicāt / qđ ipius distinctō locauꝭ ondit

Dicāt ꝙ plīmos catholicos tātodē in ẖc cōue

nisse / atqꝫ id cōtendere dauisse / ꝙ angeli incor

porei sunt / nec corpa hnt sibi vnita assu

munt aute aligndo corpa / deo iubente / adim

plendi mistery sibi a deo iūcta / eade ꝙ post

expletꝫ deponūt / in quibꝫ corpibꝫ homibꝫ ap

paruerūt atqꝫ locuta sunt / et aliqñ ꝺ̄s locu

tī sunt ex ꝑsona dei ſſme distīcte aliquꝫ

ꝑsone / aliqñ ex ꝑsona pīcipūl ſſnl ſſpē sti /

Gen 3m / in quo tātat modestā de apparitōe dei / et volūtate ꝙ / debuit ap

patuit hominibꝫ in ſſōr corpali aliqñ sine distīctōe ꝑsōe / aliqñ ꝺ̄s distīctē

ꝑsonali ſſmo sunt ꝛ ad horā / et hoc ꝙ fiebat ꝑ angꝫ ꝛo dīnte / nōcꝫ ſſpe

legit angelꝫ apparuisse et locutꝫ fuisse / et aliqñ ex ꝑsona dei indistīcte et

ſſmo / qñ tres viri apparuerūt abrahe gen. 18. nocꝫ tres locūtꝫ vice alicuꝫ

ꝑsone distīcte ꝛm. dicꝫ libro. ꝛo. de timte ca. prīo / ubi ꝺ̄s / qñ data sunt loca

nuncte ſyna. etc. ꝑo. si sine quictura / textus ibi intelligā ſſte apparuit

angelꝫ / et locutꝫ ꝛ ex ꝺ̄s ꝑsōe pīcipūl gen. ꝛo / qñ vocauit dnūs adaꝫ ꝙ prīo

ſſtm ait. ꝛo. ſſte ꝛ filiꝫ meꝫ dilecte ſſtm ex ꝺ̄s ꝑsōe filiꝫ trīn dnūs audi apparue

runt locꝫ genesi ſſtm qñ rubi

ꝺ̄s ꝙ / ꝛ angꝫ / ꝛ

2ª de trinit° Item apparuit sine locucõe angelus nr̃põ filij damuchi 2º tres
vidit quatuor vnus adorat tres quasi/similis filio dei /ut ibi dr Item oppõ
sub ss. m̃ ygnius duabꝫ appariciõibꝫ dictis de yposta filij /ut m̃ exponit
loc̃ oppon̄t dr̃ Item m̃ mote sym̃a qꝫ dicta est loc̃ ser cui dicitur
fit oppositu tertij ut dr dr̃ m̃ dicto libro 2ª de trinit° ca° 2º Item apparuit
sine locucõe luce 39. Et deinde sub̃ sub̃ corpalibꝫ sic sicut colubba
m̃ apparuit dr̃ m̃ dicto libro ca° 11 de Baptº qz deus antiqs pribus m
corpalibꝫ illis formis apparuit

c3 Dubitandꝫ ẽ/ deũ m̃ corpalibꝫ formis
apparuisse hominꝫ/ sicut dr̃ m̃ 2º li de trin
dicit/ cõfert/ diuisa scripturꝫ testimonia ex qbꝫ
deũ m̃ corpeis figuris hominꝫ apparuisse
probat/ et aliquando ex psona dei/ sine distinc
tione/ aliquando sub distinctione psonarꝫ/ scr
monem esse factum ab

Quar̃ qr̃/ m̃ quo ista ex̃ sup̃ dictꝫ mouet quom trinitas/ et quit/ aut
deus apparuit hominꝫ m̃ corpe creatũ/ imediate/ denouo/ ad hoc creata/
/ aut mediãte angelo habente corpus/ et hoc quit/ aut ipa corporalis
apparicio fit p corpꝫ angelicum/ aut p corpus assumptum/ corpꝫ angelicum.
supresumptum/ Circa hanc ẽ. tres. hic mouẽt tripũ questio/ circa quã tres partes/
tres modos/ quibꝫ pt dna apparicio estimari/ 1ª est ut aliqꝫ nouum
creatum creetur/ ad hoc/ ut m̃ca deus apparat et hoc vel ꝑ ꝑticã
mitigatã formatio corpis/ vel ꝑ missum angelorum/ 2ª modum ut angeli
corpa sua/ nãr̃ eis vnita/ diuersimode tñ formet/ ad diuersos diuersis
similitudines/ 3ª est ut sup̃ corpa/ q sunt angeli alia grossiora assumat.
quasi induta/ m̃ quibꝫ videatur/ et vide/ istorũ falsus est/ et supponit
angelos habẽ corpa/ apis nãr̃ vnita s. tho. Et hanc dicit mouetur hoc
triplex quom/ tñ no soluit/ dicit nec angel/ est ꝑ/ quãdocumque loquendo este
modus verus/ q/ angeli hominꝫ apparentes/ assumebãt corpa denouo figu-
ta/ q placuit tñ materna/ pcipue d' tho. de ypostasi quom/ quaz ponit angel
quẽcunq; tñ ad exhibendꝫ hmõi corpalẽs apparicões/ creatiõ nouã sit fiãta/ ãy
angeli/ qui ante cãnt missi/ et si ipi missi sunt vtz seruata ãgelte sua spualis or-
aliqñ spẽm corpalẽ de corpulẽtiõ nãr̃ assumpsint/ ãy sua ppria corpa mutauerit
m̃ ꝑtz sue actõis
dpcam

Sed vbi deus hominꝫ et corpalibꝫ angelis/

apparuisse asserit / perplexam questionem proponit.
quam nec absoluit querens / utrum in illis cor-
poralibus apparitionibus / creatura aliqua crea-
retur / ad illud opus tantum / in quo deus hominibus
appareret / an angeli / qui ante erant / ita mit-
terentur / ut manentes in suis spiritualibus corporibus /
assumerent ex corpulenta inferiorum elementorum
materia / aliquam speciem corporalem / quam coap-
tatam / quasi aliquam vestem mutarent / in
quaslibet species corporales / veras quidem / an corpus
suum proprium / verterent in species aptas actionibus
suis / per virtutem sibi a deo datam / aut enim ita
Augustinus in iii. li. de trinitate / querendum est in illis
corporalibus antiquis formis et visis / utrum
ad hoc opus tantum / creatura formata sit / in
qua deus / sicut tunc oportuisse iudicauit
humanis ostenderetur aspectibus / an angeli qui
iam erant / ita mitterentur / ut ex persona dei

distinc°

loquerentur / assumentes corporalem speciem / de creatura
corporea: in usum ministerii sui / aut ipsum corpus suum
cui non subduntur / sed subditum regunt / mutantes atque
vertentes in species quas vellent accomodatas / atque
aptas actionibus suis / secundum attributam sibi a cre-
atore potentiam / sed fateor vires excedere intentionis
mee / utrum angeli manente spirituali sui corporis qua-
litate / per hanc oculcius operantes / assumant ex inferi-
oribus elementis corpulentioribus / quod sibi coaptatum
quasi aliquam vestem mutent / et vertant in quaslibet
species corporales / et ipsas veras / sicut aqua vera
in verum vinum conversa / a domino / an ipsa propria corpora
et sua transforment / in id quod volunt / accomoda-
tum / ad id quod agunt / sed quod horum sit quoniam homo sum /
nullo experimento comprehendere valeo / sicut angeli qui
hoc agunt / attende lector quia questionem propositam
non solvit / sed indiscussam relinquit / utrum angeli
qui mittebantur / servatis suis propriis spiritualibus
corporibus supervestierentur aliqua corpulentiori

spe / in qua possent videri / an ipm corpus muta
rent / et transformarent in quacumque vellet spem
in qua possent cerni / in quibus verbis videtur.

Augustinus attestari angelos esse corporeos / ac propria
et spiritualia habere corpora

Solutio istarum trium questionum

Sciendum quod tapido creacionis quinti / per formacione corporis facta per ministerium angelorum videtur prima pars huius questionis esse concedenda. Sed 2a pars et 3a possunt negari / quia supponunt angelos esse corporeos / secundum opinionem Platonicorum / quod tamen communiter non tenetur ab Ecclesia.

Tamen quantum / in quo magister mouet dubium circa dictum superius circa apparicionem dei et volt istam questionem deus in specie sue essencie numquam mortalibus apparuit et hanc probat per illud Exo. 33 non videbit me homo et viuet. Et per illud Jo. primo deum nemo vidit unquam. Item probat eam racione tali. Omne visibile est mutabile sed essencia dei nullomodo est mutabilis ergo nullomodo visibilis. Et apparicionis facte patribus sunt facte per creaturas. Et tunc concludit magister per verba sua et patet. Sed contra dicta opponitur de Moyse ubi dicitur quod loquebatur facie ad faciem. Numeri xii. Respondetur quod non potest videri per essenciam sed Moysi attribuitur familiaritas quantum ad contemplacionem secundum quam alios prophetas excellebat. Et quando dicitur de raptu Pauli respondetur quod talis non fuit corporalis visio sed per raptum extra corpus. Bona ventura quod deus videbatur a Moyse quantum ad apparicionem et quantum ad contemplacionem et in utraque 1a alios prophetas excellebat. Familiaritas notatur cum dicitur facie ad faciem. Et ibi subintelligendum est quod in subiecta creatura. Eminencia contemplacionis cum subditur palam non tamen fulgebat visione ymaginaria seu figurativa sed intellectuali quia vere intelligebat deum etc. Quod deus in specie qua deus est numquam mortalibus apparuit

Ceterum hec velut nimis profunda atque obscura
relinquentes illud indubitanter teneamus quod deus
in specie essencie sue numquam mortalibus appa
ruit. Sicut Moysi famulo suo dicit non vide
bit me homo et viuet. Et in ewangelio Johannis
legitur deum nemo vidit unquam. Visibile enim

quicqꝫ nō est/ quod nō sit mūtabile/ ꝑō ssa sue
essencia deꝰ cuꝫ nullo mō mutabilis ℨ/ nullo
modo ꝓt ꝓsens esse visibilis /ꝓmde alia oia
que pribus visa sunt/ cum deus illis pntāet
ꝑ creaturaꝫ. sua esse manifestus ℨ/ et si nos lat
quo ea mstrio angelis fecit deus/ ꝙ angelos
ℨ esse sua dicaꝫ/ audeo ugꝫ fiducialr dicē/ nec
deū prem/ nec ꝑbiū eius/ nec ꝓm eiꝰ q̄ dmo
deꝰ ꝙ ds ꝙ ℨ/ atq; ꝑm quod ℨ/ illo nō esse
mutabile/ ac ꝙ sic mutaꝫ esse visibilem

Cum ꝙpnd/ in quo mouet aliꝫ quēstiō de modo quidā demond̄ hominiꝫ
et quēt utꝝ demones intret corpa hom/ et dicit/ ꝙt arguit ꝙ sic dicta ny
cipha. ꝙtiꝫ. 8. et ayrest ꝑ. et. 9. et luce. 9. leguꝫ homēs fuisse obsessi a
demoniis et curati leguꝫ a ꝙpe/ et a sctis in pluribꝫ locis sc̄ptuꝝ/ Cui ibi de
hoc autem videt mgr/ et vult istaꝫ q̄ꝫ demones nō ingrediuntꝫ animas
hoim sctas/ quia hoc sōlus deꝰ est/ sed solū ꝑ effectū malicie et sug
malis suggestionibꝫ et oppressionibꝫ dicit. ibi fieri (et hanc ptē ꝓsequit ꝑ dicendum
et sedum/ quoꝝ auctōrē hoc ponit (et quod dicit sed applicatōe et oppōne
vnii. i sic sit vnū/ ut applicatis et oppositis vnitꝫ ei/ cui se applicat ei qđ
oppōnit/ ꝙtem ista littꝝ quē dicit supra de deo ꝙm nō possitꝫ incorpeus
ḡrā/ ꝙ forte incorpeꝫ attribuit deo tamen ei soli oppōnit. ꝓpter quoꝫ dicta
ꝙ angeli sunt corpa/ vel ꝙ. quo forte ꝙ et vera ex ḡnūs ipi angeli
sunt incorpei tm̄ quasi corpeis ḡtibꝫ ꝓpter ꝓpitatē diue vis dugꝫ de
spū et alia ea ꝙ sic inquit dicitꝫ vocal creatui corpea ℨ/ angeli et
omne viuens corpeū licꝫ nō eque sensitat et. vi. de vbi ad vbi de iij
libro Ocemandy ca. 17/ ꝓpter quod forte melius est ꝙ nō cum poete/ spe
cies videtur ponē. ꝙ angeli habeant corā/ Sed dubitatꝫ an illabi put arabꝫ
demones et vr ꝙ sic nec illabi est alicui ei intima ꝑfundi dz cui dicit
applicaꝫ indiuidui vide ꝙ ei totū suū applicat. ubilibet admittꝫ/ et hoc vidꝫ dia
clappius Beatꝫ. thō in sctō/ illabi aliquid alicui mutat ꝙ illud/ mimi

ꝙ ꝙ ꝙ

sit ei / et q̄ minime vr̄ ministrē operib' m̄ illo d̄o nichil tale p̄t esse vr̄ aie nisi solus deus qui est vbiq̄ adunita et adaptata / et ita solus dominus ihūs aie p̄t illabi / nec aia ex sui natura et substantia deo appropiat / et vbiq̄ est deus / vñ dō. ven. p̄posito magis aia vnit̄ ad interiora sui et ceteris gradit / tanto magis vnit̄ et tingit / vnde bñs augst̄ de fide ad petr̄ dicat / inest singulis spūbus nichil tamen / quo a singulis distinguit̄ / sic ep vnus m̄ alios sui est / dō deo aia quanta spūs est / nō p̄t esse in demone nec demon in ea q̄ est si dicat̄ q̄ demones ingrediant̄ aias ut habetur̄ luce. q̄. sunt duo in quib' demones / vbi ḡles pntauerat diabol vbi intrauerat ppius / sed ppius nō egrit̄ de corpe sed de aia go et diabol / dic q̄ nō intrant diabol ex defectu p̄s ex effectu. quia in aia equalit̄ aliquos effectus / sicut malas voluntates / et mentes ad discursa prona / no autem sic ep sit ad me in aia, luc. 8 in corpe potest esse admixta sicut et angeli sunt / sed dic q̄ dō pudenter applicat̄ indupli vbiq̄ / dicit ep hoc intelligendo de applicatione actuali nō ex statu. Item dubitat̄ vtr̄ demones intra corpa hom̄ esse p̄nt / deus tñ in scp̄ tam angeli bni q̄ mali sunt ptates circumscripti corpa nra / et quia vbi operant̄ aliquid / ibi sunt / sed hoc p̄t esse dupliciter in loco / et ita corp̄ ibi illabit̄ lucet nō adhuc tñ ita p̄ns sunt sup p̄s affigat ptates organis / quorū operationes p̄ demones mutat̄ ad mutationes organorū / sed illa nō pnt̄ ad vota / quia voluntas nō dependet ab organo et nō quia nō repugnat spūi simul esse cum corp̄ ut vult durandus q. 8. d. demones p̄ natur̄ suā subtilit̄ p̄nt quocunq̄ corpa penetrare / et in eis subsistere / et hoc ex suo ptatis p̄nt ea tamen et quibus / et ita q̄tum ad de ptate et subtilitate nat̄ / p̄nt cor̄ quanta intrare / et egredi / nō p̄plet̄ a superiori tute / et ep̄ p̄mittit̄ intrare et egredi. duo obstare / et hoc solū ex p̄missis dicta sit / demon tñ nō est tunc in homine primo ut forma informata penetrando / sed ut agentia a corp̄e q̄ sed dubitat̄ ab eo / an aia et tota in qualibet p̄te corp̄is videtur ep demon illabit̄ anime quidē ep nō ex / sic simul in cor̄ quanto / aia in nutritivis demon ut assistens corpi et aie / et q̄ tota in talibus corpib' p̄t eam motu progressiuo q̄ sed operationes actuales et passiuas / sicut sentire, gaudere, tristari / et alias operationes que requirunt organa p̄ria / sumpta nō p̄nt exerceri et p̄ apparentiam tristari / hoc est ep solus monstrat ob et palpebras et mittit admirabiles / cibus tñ ille nō assimilat̄ p̄ manducationē / et dicit ep resolutis in quattuor matias / hoc doctor subtilis / ita etiam sibi in p̄bitas matias sed illa ppō post resurrectionē ep tribus ille sunt resolutis corporis illud assimilare sibi virtus demonis intrans corpa hom̄ ay ob malum effectum dicit̄ natura hom̄ sanabit̄ et illabat̄ motibus hom̄

Illud etiam considerandum videtur / utrū demones / sive corporei / sive incorporei sint /

hominum substantialiter intrent corpora eorumque animabus
illabantur. An ideo intrare dicantur quia malicie
sue effectum ibi exercent dei permissione opprimen-
do atque vexando eas vel in peccatum pro voluntate
sua trahendo quod in homines introeant atque ab
eis expulsi exeant. Evangelium aperte declarat
commemorans demonia in quosdam ingressa
ac per Christum deiecta. Sed utrum secundum substantiam fuerint
ingressa an propter malicie effectum dicantur ingres-
sa non adeo perspicuum est. De hoc autem Gennadius
in diffinicionibus ecclesiasticorum dogmatum ait: Demo-
nes per energiam operationem non credimus substantialiter
illabi animae sed applicatione et oppressione uniri. Il-
labi autem menti illi soli possibile est qui eam
creavit qui natura subsistens incorporeus capa-
bilis est sue facture. Ecce hic videtur insinuari
quod substantialiter non illabantur demones vel introe-
ant corda hominum. Beda quoque super illum

Et deteriat questionem Autoritati Evangelica

Explanat Auto Gennadii

Hoc idem explanat Auctoritate Bede

v° ca°

locū actuū aplorū. vbi petrus ait ananie

Cur tēptauit vel impleuit sathanas cor

tuū dicit notandū q̄ mētē hominis iuxta

sbā nichil implere possit nisi creatrix trinitas

q̄ tm̄ modo scdm̄ opacōē et volūtatis instinctū

anima de hijs que sunt creata impletur

Implet vō sathanas cor alicuius nō quidem

ingrediens in eum et in sensum eius neq̄

introiens aditū cordis siquidē ptās hec solius

dei est sed callida et fraudulenta deceptōe aūt

in affectū malicie trahens p cogitacōes et incē

tiua vicorū quibus impleuit ergo satha

nas cor ananie nō intrando sed malicie

sue vires inserendo Idem spūs immundus

flamma virtutū ex cordibus fidelium expul

sus doctoribus veritatis venenū persecucō

nis infundit hijs auctoritatibus ondit q̄

demones nō sbaliter intrant corda hominū

ꝑ ter malitie effectu de quibꝫ pelli dicit[ur]

cū nocē non ſimiliter.

Vtrū angeli i quietis ſiue aſſumptis corpibus poſſint opacões vitales exercē

Arguit[ur] q̄ nō. Angeli nō ꝓnt quīgi corpibꝫ nec ea aſſumē. Go q̄ ſtā / a[d] 1m patet / q̄ omnis quietꝫ vel aſſumpt[us] tendit ad id quod / Sed ēp angelo et corpe nō ꝓt fieri aliquod vnū / cū nō ſit forma aliq̄ corpis nisi formaliter. Sed ad id ſit (dicta tunc angelꝫ aſſumit ꝓpter aliquā indigēciā alicui⁹ eoꝝ nō relictā ſi quā ſimile aſſumeret / ſtitas ꝓp (vel ꝓpter indigēciā nr̄i ēpandi (vel nr̄i ēpandi / nō ꝓnt tūc nō poſſet eſſe ſine corpe (nec 2m quia vtus abſtracta. a corē ē fortior ad opandū q̄ quieta go 2o ſic dicta vel aſſumēt corpꝫ aereū vel ſū taſtiū / Si 2m tūc ſolū ficte aſſumēt / Si ꝓm tūc cū appareāt ē fortia vbi ēpet corpꝫ nē organizatū et figatū et oꝝ gradū ēpet q̄ſtima dicta vel talia corpa eſſent celeſtia vel eterna / nō ꝓnt q̄ tūc oꝑet reſtituī ꝑtes de celo quod nō ē ḡus Si eterna / vel ſumpta vel aumpta / nō ꝓnt q̄ tūc nō eſſent apta ad figuras et colos / nec 2m q̄ tūc i dimiſſoe corpis fieret repletio ſicut in aliis ſumptis et ꝑpus appareret vbi pūcto facto q̄d patet / made ſtin ad argūt[um] ſpa / q̄ nō poſſet creari ſi aſſumēt corpa vitales operões ēpet / q̄ tūc angeli poſſent vegetare corā aſſumpta / et ceca et ꝑa ſanare / et ſili quare / ad 1m dicno ſtin et ꝑ q̄ ſūd illa ſunt pulcri operatiues vitales et 1m ſtr ſili pulcr ꝑ tepus thob vltī vbi rapt[us] dr̄ut videbat. q̄d vobiſcū conuerſ[us] et bibē / ego vō cibo inuiſibili vobis / et go 1o q̄ nō vē ſūd ſolū appāēnt / maducauerit thob dicit ꝑ ſepta q̄ ſepe dr̄ angelos celū apparuiſſe / et go vō ſint nāt quieta vel aſſumpta / et q̄ miracla vitalia nō fierēt ſicut / go vō ēpetur operacões / q̄s faciebat ꝑ cor̄ ſūd conuerſ[us] ad ſca illa tpa vidēnda ſunt ca / primo ay habeāt corā ſibi quieta / 2o ay q̄d aſſumāt / et ad q̄d aſſumāt corpa / 3o ay ꝑ illa viuificē operāt[ur] opa vitalia / ca 4ta ꝓnt ſunt cauſa aliq̄s ſonat ad angelū / q̄d ſunt dubiū et ſunt opiões ꝑa ſunt q̄ oēs angeli i ꝑmo ſue creacōis habuerūt corpa ſubtilia ſibi quieta / et ꝑ bonis angelis ita ſunt ꝑ glām conſummata q̄ corpoꝝ oculis vidi nō poſſunt / ꝑ demonibꝫ vō ēpet ꝓnt / ſunt i ſummo iuſticiꝫ conuerſa / ita q̄ ſunt ad peccandū apta ꝑa ſepulo aq̄ / nō q̄ſt a ꝑmo habuerūt quieta corpa nāt / ſed q̄ ꝓpter lapſū ēpet ꝓnt / dyalo d corā allegat[um] / ut ꝑ eo cauſa ſibi pena ꝓcurat / ꝑa vō opiō q̄ nec a ꝑmo habuerūt corā quieta / nec cauſa demonū habeāt aliq̄ ſibi ad peccādū allegata / ſed q̄ omnes tam boni q̄ mali ſunt ſibi ſpiritales a corpibꝫ ſeparati / go dr̄ dicē ſt q̄ ꝑa q̄ſta / angeli nō habuerūt a ꝑmo

i 90

nec habent corpora sicut naturaliter quieta illam quam satis iam quiete tenet doctores et ~~[illegible]~~
persuadet quod eam ex textu ~~[illegible]~~ de illo qui dixit legio mihi nomen est quia legio
continet 6666 et non videtur visibile quomodo tot corpora in uno corpore fuissent. Item tunc creatura
distinctio illa esset qua doctores distinguunt in creaturam pure corporalem et pure spiritualem
et partim corporalem et partim spiritualem. Secunda quod non oportet corpus alligatum dicitur ad hoc 2 g°
quod patiatur penam sensus ab igne infernali. Probatur quia etiam anime dampnatorum in inferno
existentium non patientur penam sensus ad diem iudicii quod est falsum et erroneum.
Ex illa cum precedenti sequitur quod inter illas tres opiniones tertia est verisimilis sustinenda
patet cum prima necessitatem non habeat ~~et forte~~ nec veritatem. Quantum ad 2m sit quarta rationabilis 3 g°
ista 3a in ordine tam boni quam mali angeli quoque assumunt corpora ad exercendum
circa homines spiritualia ministeria vel officia. Illa patet quia nec boni angeli
ad suum esse nec etiam ad bonum esse simpliciter indigent corporibus sed ad manifestandum
se hominibus et ad consolandum eos sive confortandum. Alias enim eos videre non possemus et
ideo ut nobis condescendant assumunt corpora. Demones vero quoque assumunt ad spiritualiter
temptandum et decipiendum homines. Sed de qualitate corporum et modo suscipiendi sive assumendi
sunt tres opiniones. Prima dicit quod assumunt corpus elementare non simplex sed ex
omnibus elementis compositum mixtum. Secunda dicit quod assumunt solum unum simplex sicut
aerem et illum ingrossant in una parte plus quam in alia ita quod in eo apparet diversitas
partium corporis. Et etiam ex diversa ingrossatione faciunt in una parte plus lumen susceptibilem
quam in alia et apparet diversus color. Tertia opinio dicit quod non assumunt solum unum simplex
sed aliquando aliquid de aliquo elemento ita quod aliquid vaporis sive exalationis terrestris ad
miscent. Et satis facilis diversitas partes ingrossant mixtum modo 2e opinionis iam dictum
nec oportet angelos longe discurrere ad querendum aliquid terrestrem cum quiete in aere super nos
aliquid sit aeri propter continuas exalationes admixtum. Et licet quelibet illarum opinionum
possibilis sit tamen prima videtur minus verisimilis quia ponit corpus perfecte mixtum quod non
videtur sed tactum est in articulo 3o. Et ergo aliarum quelibet potest sustineri. Et quecumque illarum
duarum tenetur potest poni. Quarta ista 4a in ordine corpora per angelos assumpta non sunt vera corpora ~~assumpta~~ 4 g°
humana patet cum non habeant formam humanam. Angelus enim non est in tali corpore ut forma sed
solum ut motor et utitur eo velut instrumento nec etiam habet aliam formam que informaret
ut daret formam membris corporis diversis. Et ergo solum est ibi similitudo corporis
humani per quam apparet. Sed quantum ad 3m notandum quod sicut tangitur in 4o articulo operationes
vitales principaliter sunt primo operationes vegetative que sunt nutritio ad quam reducitur in animalibus
cibatio et alia operatio est generatio. Deinde sunt operationes vitales sensitive potentie. Sed notandum quod
huiusmodi operationes possunt dupliciter consideri uno modo in completo sui esse alio modo solum secundum aliquid
sui. Exempli gratia ut cibatio que est opus vegetative potest consideri secundum totum quod requiritur ad ipsam
in ipsa enim est cibi sumptio et consumptio. Est etiam ibi conversio cibi et unio in corpus
nutritum. Sic similiter ad generationem plura concurrunt primo seminis per nervos et virtutem et calorem
tali specie competentes constitutio sive recipio et est ibi seminis sic perfecta transfusio et su
scepcio. Modo possunt ergo consideri vel secundum ista omnia vel secundum aliqua. Et ergo sit quod ista 4a 5 g°
in ordine angeli sive boni sive mali non exercent operationes vitales in assumptis
corporibus secundum totum quod requiritur ad perfectionem illarum sed solum aliquos actus talibus quo
ad aliquid similes. Illa patet cum nec nutritio nec generatio quo ad totum illud quod
ibi requiritur possit eis competere. Sed possunt aliquid simile facere sicut cibum sumere et consumere.

de quibus Aug. li. 5 de ci. dei cap. 23 sic ait [illegible] possunt angeli [illegible] corporaliter [illegible] femina [illegible]
[illegible] fama [illegible] distinctio [illegible] de quibus [illegible] dubitandum non [illegible]
[illegible] et famosi quos vulgo incubos vocant improbos [illegible]
[illegible] et quosdam demones quos dusios galli nuncupant [illegible]
[illegible]

[illegible] non in se convertere. Sic etiam mali angeli velut succubi possunt ex permissione dei viri succubere et semen suscipere, et postea velut incubi in feminas per pollutionem transfundere, et ex hoc ut aliqui velut etiam homines generari. De operibus vero potest sensitive non est dubium quod angeli non exercent per corpus, et ergo magis pertinent ad operationes animales utuntur corporibus et exercent operationes potest secundum locum motrem. Ad rationes ad primam. Solum verum est ubi fit unio forme cum materia non autem oportet ubi de unione motoris et mobilis. Alie patent ex positione. Ad aliam vero in oppositum dicendum quod non sunt fictio quia naturaliter angeli cibum sumebant et consumebant.

Distinctio nona. Supra determinavit magister de hiis que pertinent ad statum creationis angelorum et ad distinctionem eorum per conversionem et aversionem a deo. Hic determinat de hiis que pertinent ad dignitatem bonorum angelorum, de distinctione ordinum et officiis eorum. Et dividitur in octo capitula in quorum primo de numero ordinum et ierarchiarum. Vult duas conclusiones. Prima quod novem sunt ordines sive chori angelorum. Et istos nominat et numerat hic in littera. Secunda quod in istis novem ordinibus sunt tres ierarchie, id est tres satis principatus, et in qualibet ierarchia sunt tres ordines, et hoc ex eo ut similitudo sancte trinitatis in eis expressa designetur. Deinde dicit istas tres ierarchias secundum Dionysium et patebit distinctio. Secundum quare tamen tres sunt ierarchie, ponitur ratio, quia triplex gradus in angelis distinguitur, secundum quod illuminantur. Primo secundum quod illuminationes et cognitiones procedunt a principio universali quod est deus, et ille modus convenit prime ierarchie, et secundum illud denominantur que immediate ad deum extenditur. Secundo prout hec rationes dependent ab universalibus causis creatis, et hoc convenit secunde ierarchie. Tertio prout hec rationes applicantur singulis rebus, sic convenit infime ierarchie. Item nota quod durandus facilius exprimit hoc, ita dicens: licet omnes angeli beati immediate videant divinam essentiam, in qua visione eorum beatitudo consistit, ea tamen que circa nos agere debent, ut nos reducamur in deum, non aliter operantur, nisi de quanto illa eis revelantur et de eis illuminantur, et talia ministeria que per eos fiunt circa nos habent ordinem. Nam quidam de illis immediate illuminantur a deo, ut supremi, alii mediate ut medii per supremos, et infimi per medios, et hec est lex deitatis, ut dicit Dionysius, infima per media ad suprema reducere et describit secundum hoc dicens: ierarchia est ordo beatorum spirituum sub deo in recipiendo divinas illuminationes, ut ab ipso reducantur in deum. De ordinum distinctione et quot sunt.

Post dictationem de creatione angelorum et distinctione bonorum et malorum per [illegible] et [illegible] restat

Post predicta superest cognoscere de ordinibus angelorum, quid scriptura tradat, que in pluribus locis esse novem ordines angelorum promulgat, scilicet angelos archangelos principatus, potestates virtutes, dominationes thronos.

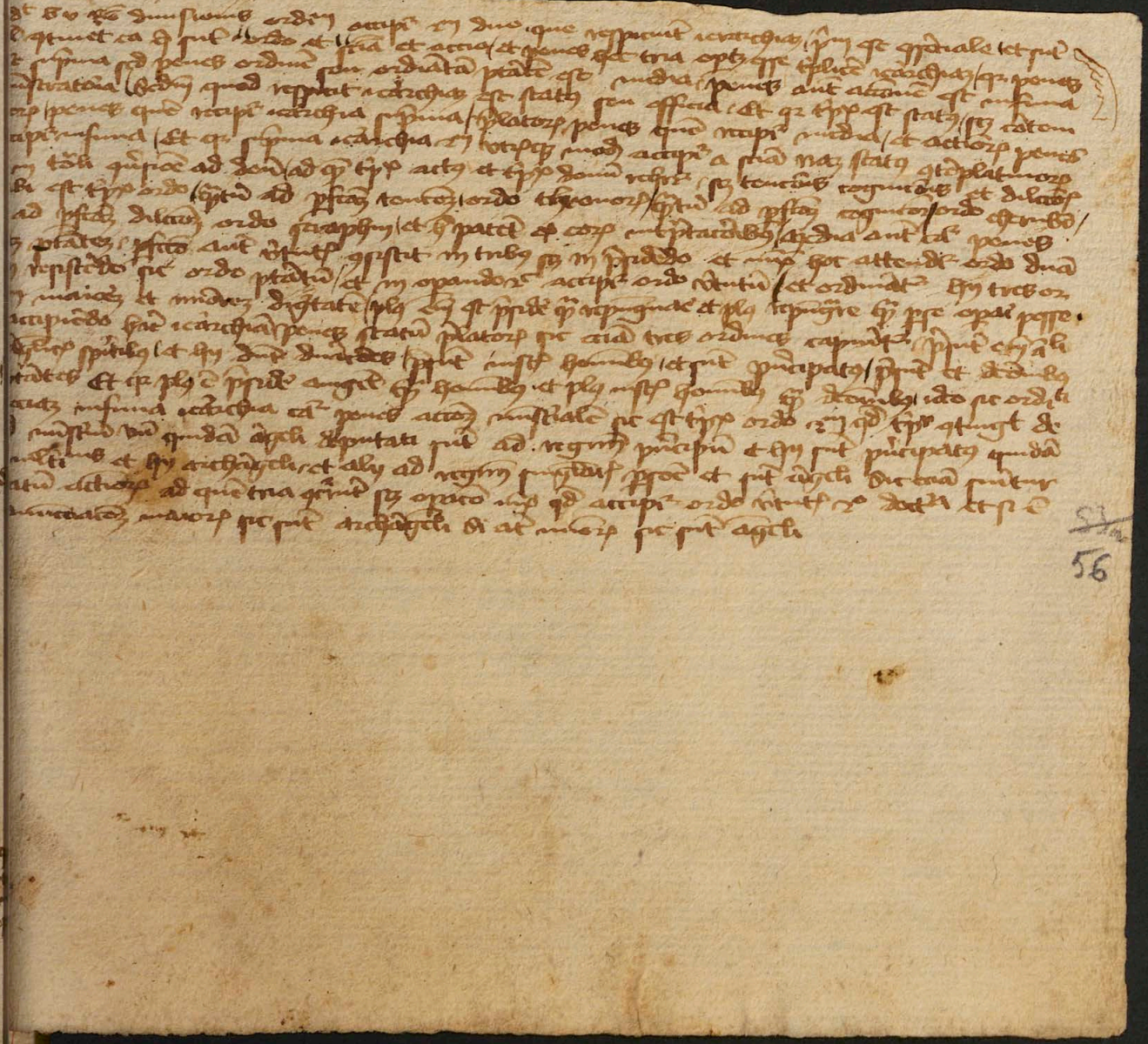

56

Superiores, Seraphin Cherubin et Troin

Quorum primi considerant dei bonitatem.
Secundi dei veritatem, Tercij dei equalitatem

Medij tres. dominationes, principatus, potestates,

Quorum primi regunt officia angelorum
Secundi presunt capitibus populorum
Ultimi potestatem coherent demonum

Inferiores. Virtutes. archangeli et angeli

Ad quorum pondus pertinet miraculorum operatio
Ad secundos maiorum negociorum denuntiatio
Ad tercios humane custodie sollicitudo

Nona

cherubim et seraphim et inveniuntur in istis or-
dinibus tria terna esse et in singulis tres ordi-
nes ut trinitatis similitudo in eis insinuetur
impressa unde dyonisius tres ordines angelorum
esse tradit ternos in singulis ponens sunt enim
tres superiores tres inferiores tres medii
superiores seraphim cherubim throni medii
dominationes principatus potestates inferiores virtutes
archangeli angeli

Capitulum vii in quo ostendit quid sit ordo dicens quod ordo angelorum dicitur multitudo celestium spirituum qui aliquo munere gratie divine concordant sicut conveniunt et concordant in naturalium datorum munere. Et hoc declarat a supremis usque ad inferiores et adducit pro hac declaratione dictum beati gregorii in quadam omelia et satis plana est littera. Quid appellatur ordo et que sit ratio nominis cuiusque

Hic considerandum est quid appelletur ordo deinde
utrum ab ipsa creatione fuerit distinctio illorum ordinum.
Ordo angelorum dicitur multitudo celestium spirituum
qui inter se in aliquo munere gratie simi-
lantur sicut et in naturalium datorum participatione
conveniunt ut verbi gratia seraphim dicuntur qui
pre aliis ardent caritate seraphim enim interpretatur

ardens vel succendens. Cherubin qui per alios in
sciencia eminent. Cherubin enim interpretatur
plenitudo sciencie. Thronus dicitur dei sedes.
Throni autem vocantur ut beatus Gregorius ait qui
tanta divinitatis gratia replentur ut in eis
sedeat deus et per eos iudicia decernat.
Dominaciones vero vocantur qui principatus et
potestates transcendunt. Principatus dicuntur qui sibi
subiectis que sunt agenda disponunt eisque
ad explenda divina misteria principantur. Po
testates nominantur hii qui hoc ceteris po
tencius in suo ordine acceperunt ut virtutes
adverse eis subiecte eorum refrenentur potestate
ne homines temptare tantum valeant quan
tum desiderant. Virtutes vocantur illi
per quos signa et miracula frequenter
fiunt. Archangeli qui maiora nunciant.
Angeli qui minora

Capitulum tercium in quo ostendit quare ordines angelorum sortiti sunt, ista nomina et ut
istam questionem, quia hec nomina non sunt angelis data propter se, sed propter nos ut ipsi et ipsorum 1
officia nobis, ex ipsorum cognominacione innotescant. Et accidit quod singuli ordines 2
nominantur a donis gratiarum que quamvis sint omnibus communia, tamen aliqui inter eos
hec dona sublimius possident quam alii. Deinde dicit quod ordo supremus et excellen- 3
tissimus trahit nomen a dono excellentiori scilicet a caritate, et licet iste ordo habeat
scientiam et alia dona excellentius, tamen ista dona reliquit inferioribus ordinibus
ut ab eo denominentur ordo sequens et sic deinceps. Quia hec nomina non propter se sed
propter nos eis data sunt que sumpta sunt ex donis gratie que non habent singulariter sed excellenter
a precipuis nominantur

1 Hec nomina illis non propter se sed propter nos
data sunt. Qui enim sibi noti sunt contemplacione no-
2 bis innotescunt cognominacione. Et nominantur
singuli ordines a donis gratiarum que non singula-
riter sed excellenter data sunt in participacione. In illa
enim celesti patria ubi plenitudo boni est licet
quedam data sint excellenter nichil tamen possidetur
singulariter. Omnia enim in omnibus sunt non quidem
equaliter quia alii aliis sublimius possident que tamen
omnes habent. Cumque omnia dona gratiarum superio-
res ordines sublimius et perfectius preceperint tamen
ex precipuis sortiti sunt vocabula inferioribus
cetera reliquentes ordinibus ad cognominacionem
ut seraphim qui ordo excellentissimus estimatur
tam dilectionem quam cognicionem divinitatis et cetera

ordinibus

virtutum dona / ceteris omnibus sublimius percepit / et tamen ab excellentiori dono i. a caritate / nomen accepit ille superior ordo / maius enim donum est caritas quam scientia / Item maius est scire quam iudicare / dicta namque informat iudicium / ideoque secundus ordo a secundo dono i. cognitione veritatis appellatus est cherubim / ita et de aliis intelligendum est / Assignatur / ergo excellentia ordinum secundum excellentiam donorum / Et tamen sicut Gregorius ait / illa dona omnibus sunt communia / omnes enim ardent caritate / et scientia pleni sunt / sic et de aliis / sed superiores aliis excellentius / ut iam dictum est ipsa acceperunt / a quibus et nominantur / unde Gregorius in illa summa civitate quisque ordo eius rei censetur nomine / quam plenius accepit in munere

Maior autem horum est caritas

Ad 18

Capitulum 4m in quo movet unam instantiam / contra dicta / Si enim quilibet ordo angelorum nominatur ab illo quod plenius possidet / tunc videtur sequi quod cherubim sit maioris scientie quam seraphim / quod est falsum / quia plus diligens / plus cognoscit / Respondet quod cherubim non ideo nominatur a scientia quod omnes ordines precellat scientia

1 ... dominum sit tante dignitatis et excellentie quod alios debeat denominari aliquis ordinum superiorum / sed quia ordo cherubim plenius accepit caritatem quam ad inferiorum ordinum aliquam tamen non denominatur / quia cum sit dominum precellentissimum / excellentissima ordini appropriatur.

q seraphim nō denoiat a scia nō obstate q sit pfectioris scie qm cherubim
Eo q pfectiori t digniori dono pollet qm sit scia scz dono caritatis
sed inferiores tm vel pt dia q denominatur ab isto dono quod p aliis donis excel Et go dz denoiari
lenciq possidet nō pre aliis ordinibus Questio ex verbis gregorij

ab illo dono qd in eo p aliis donis fulget

59

Sed oritur hic questio tal. Si quisq ordo
ab illo dono nominatur quod plenius possi-
det tunc cherubim in scia preeminet omnibus
quia a scia nominat. Sed qui magis diligit
plus cognoscit. Tantum enim ut tradit aucto-
ritas cognoscit ibi quisq quantum diligit. Itaq
seraphim nō solum in caritate sz eciam scia preemi-
net. Ideoq auctoritas illa sic videtur intel-
ligenda ut comparacio nō referatur ad omnes or-
dines sz ad quosdam scz inferiores. Ille enim or-
do nō plenius seraphim accepit sciam in munere
sz plenius aliis ordinibus qui sunt inferiores nec
nominat. quisq ordo ab omni re quam plenius
aliis accepit sz ab aliqua rerum quas accepit vel
pt comparacio referri nō ad ipsos ordines sz ad alia
dona nec ad omnia alia dona sz ad quedam
Dicit enim homines cum plura habeant dona

distinctio

et ita unusquisque ordo denominatur et ita dono quod in eis paliis donis fulget ut seraphin a caritate cherubin a scientia

et ab illis denominantur

quedam aliis excellencius possident, ita forte

quidam

et angeli quibusdam muneribus magis pollent

Dicit B. Thomas, 2m quod unusquisque ordo est altior ita etiam a perfectiori nominatur. Et quamvis ea que sunt superiorum participant quodammodo ab inferioribus, tamen nomina non debent esse confusa, sed distincta. Et hoc autem quod aliquod nomen

et aliis quibusdam minus nominent proprie rem, duo requiruntur. Primum quod hoc quod sit per nomen habeatur perfecte secundum completum actum, ita quod sit ultima perfectio eius, quia omnis denominatio est a forma que dat esse rei. Secundum quod sit est principium operationis et a digniori. Unde hoc est quod participatio intellectus, et quia non habet plenum actum, ut sine inquisitione et ymaginatione intelligere possit, ideo in ordine intellectualium non ponitur. Similiter quamvis sensus habeat secundum completissimam operationem rerum omnium animalium, quia tamen sentire non est ultima perfectio eius, non ponitur in ordine sensitivorum, sed in ordine rationalium, quia rationis actum plene habet. Et est actus eius inquantum est homo. Secundo hoc, et hoc dicitur quod donum superiorum est in inferioribus secundum quandam participationem et non secundum completum actum, ideo ab eo non possunt denominari. Contrario dona inferiorum sunt in superioribus eminentius, sed quia in illis actibus non est complementum eorum, ideo ab eis denominari non debent. Et inde est quod dicuntur sibi in denominationibus cedere, quia superior ordo ab actu excellentiori nomen sortitur. Et quantum

Tamen quantum in quo movet questionem utrum dicti ordines angelorum sic fuerint distincti a principio creationis sicut dictum est. Et arguit quod sic. Ex eo quod de omnibus ordinibus dicuntur dyaboli cecidisse. Item apostolus vocat demones principatus et potestates, unde quod ante ipsorum lapsum erant de illis ordinibus. In oppositum arguitur, quia ante lapsum non ardebant caritate, nec pollebant scientia, nec in eis sedebat deus, alias non cecidissent. Ergo tunc non erant seraphin, cherubin, throni etc. Utrum hii ordines ab initio creationis ita distincti fuerint

Iam nunc inquirere restat utrum isti ordines a crea-

cionis initio ita distincti fuerint. Quod ita fuerint

creationis

distincti a primordio sue conditionis videtur

testimonio auctoritatis insinuari quod tradit de sin-

gulis ordinibus aliquos cecidisse, de ordine

namque superiori lucifer ille fuit quo nullus

dignior conditus est. Apostolus etiam principatus

et potestates tenebrarum nominat, ostendens de ordi-

nibus illis cecidisse. Qui cum in malum ministerium

exceant / nō tn̄ penitus nominibus ordinum suorum priuati
sunt / sed nō videtur illud posse stare / nō enim tunc
caritate ardebant / nec sapiencia pollebant / neque in eisdem
deus sedebat. Si enim hoc habuissent nō cecidis-
sent / nō ergo tunc erant seraphim vel cherubim
vel throni.

Respondet magister ad illam questionem / et vult / quod nō fuerunt ordines ab initio / sed post confirmacionem bonorum angelorum facti sunt / Sed ex hoc dicto insurgit dubium / quia si nō fuerunt ab initio / quomodo dyaboli dicuntur de omnibus ordinibus cecidisse / Respondet / quod nō dicuntur ideo de ordinibus cecidisse / quod in ordinibus fuerunt / sed quia in omnibus fuissent si perstitissent / Nota quod prepositinus et alii qui tenent / quod omnes angeli fuerunt creati in gracia / tenent hunc dicto magistri oppositum / vel quod omnes angeli fuerunt in ordinibus / Sed ex responsione magistri ad hanc questionem patet / quod distinctio ordinum nō est a donis naturalibus sed a gratuitis / Et idem vult difficultas ordinis superius posita capitulo 2o. / Hugo autem respondet ad hanc questionem libro suo sententiarum tercio capitulo 2o / ita quod videtur concedere distinctionem angelorum semper fuisse / quia ipse considerat distinctionem naturalium / Et ideo dicit ad obiectum / Cum quamvis nō semper a principio creacionis arderent caritate / tamen in hoc ordo ille seraphim erat distinctus ab aliis / quia abilior erat ad diligendum ceteris

Ad hoc dicimus / quia ante casum quorundam
nō erant isti ordines / quia nondum nō habebant dona
in quorum participacionibus conveniunt / sed quibusdam
cadentibus aliis apposita sunt / eisque qui ceciderunt
collata fuissent eadem dona si perstitissent
Deoque scriptura dicit / de singulis ordinibus
aliquos cecidisse / nō quia fuissent in ordinibus
et postea corruerunt / sed quia si perstitissent eorum

aliqui in singulis fuissent ordinibus qui et in
natuē tenuitate et in forme pspicacitate drntes
gradus habebat sicut illi qui pstiterunt. Alij enim
ut pdiximus supiores alij inferiores conditi sunt.
Supiores qui nā magis subtiles et sapia ani
plius pspicaces. Inferiores qui nā minus subti
les et intelligēcia minus pspicaces fcti sunt.
Has aut invisibiles drās invisibiliū solus
ille ponderare potuit qui omnia i mīo et po
dere mensura disposuit. i. in seipso q̄ ē mensura
omni rei modū pfiges et mīs. oī rei spem
pbes et podus. omnē rem ad stabilitatē
trahes. i. trimans et formans et ordians oia

Eam sextum in quo magr quit de alia qone utrum omnes angeli eiusdem ordinis sint equales. Et quidam tenent q sic. Sed magr tenet q nō. Et hoc pbat de lucifero qui si pstitisset fuisset de ordine supremo et fuisset dignior aliis eiusdem ordinis. Item declarat hoc a simili. Quia alius ē ordo aplorum alius martirum. tn apli nō sunt omnes equales nec martires. sed unus ē altero dignior.

Utrum omnes angeli eiusdem ordinis sint equales

Preterea considerari oportet utrum omnes ange
li eiusdem ordinis equales sint. Ita ēe qui
busdam placuit. Sed nō ē hoc pbabile nec

assertione dignum quia lucifer qui fuit de collegio superiorum ipsis etiam dignior extitit qui aliis excellentiores creati fuerant. Ex quo percipitur quod si perstitisset in ordine superiori fuisset et aliis eiusdem ordinis dignior extitisset. Sicut enim unus est ordo apostolorum et alter martirum. Et tamen in apostolis alii sunt aliis digniores. Similiter et in martiribus alii aliis sunt superiores, ita et in ordinibus angelorum recte creditur esse.

Capitulum septimum in quo quaeritur an hoc sit verum quod decimus chorus compleri debet ex hominibus, ex quo tamen sunt novem chori, nec fuissent decem etiam si alii perstitissent, et praesertim cum homines non constituant chorum vel ordinem specialem, et ad ordines novem angelorum assumantur, aliqui ad supremum, aliqui ad alium, secundum exigentiam meritorum secundum beatum Gregorium. Illud autem dictum de decimo ordine videtur trahi ex parabola illa salvatoris. Aut quae mulier habens dragmas decem, et si perdiderit dragmam unam, nonne accendit lucernam etc. Luce xv. Quae parabola et etiam istam praecedens exponitur de Christo et de genere humano. Respondet magister quod hoc dictum de choro decimo sic intelligi debet quod de hominibus restaurabitur casus angelorum, quorum tot corruerunt, ex quo posset fieri chorus seu ordo decimus. Et ideo dicit apostolus ad Ephesios primo: Omnia restauranda in Christo quae sunt in caelo et in terra.

Quomodo dicat scriptura decimum ordinem ex hominibus compleri cum non sint nisi novem ordines

Notandum etiam quod decimus ordo legitur de hominibus restaurandis. Sed cum non sint nisi novem ordines, nec plures fuissent etiam si illi qui ceciderunt perstitissent, movetur lectores quomodo scriptura dicat decimum ordinem compleri ex hominibus. Gregorius

VA xxiiii

Nonq° ad quemcunq° officij : sz primij

Luce xv a omelia que mulier habens dragmas decem quod exponens ibi gregorius ait decem dragmas mulier habuit quia novem sunt ordines angelorum sed ut compleretur numerus electorum decimus est creatus

nam dicit homines assumendos in ordines angelorum quorum alij assumuntur in ordine superiorum qui scilicet magis ardent caritate alij in ordine inferiorum qui scilicet minus perfecti sunt ex quo apparet non esse de hominibus formandum decimum ordinem tamquam novem sint angelorum et decimus hominum sed homines pro qualitate meritorum statuendos in ordinibus angelorum

Solutio

ergo legitur decimus ordo complendus de hominibus ex tali sensu dictum fore accipi potest quia de hominibus restaurabitur quod in angelis lapsum est de quibus tot corruerunt unde posset fieri decimus ordo propter quod apostolus dicit restaurari omnia in xpo que in celis et que in terris sunt quia per xpm redemptum est humanum genus de quo fit reparatio angelice ruine tamen non minus salvaretur homo et si angelus non cecidisset

Alia ponit dicit quod quidam assumuntur ad ordines angelorum et quidam faciunt x chorum et ista est diversificata quod quidam dicunt quod solum virgines assumuntur ad ordines angelorum quia angelica conata est virginitas ut dicit Ieronimus alij vero constituunt x chorum sed hoc non quia petrus et magdalena multas virgines in perfectione excedunt alij dicunt quod solum perfecti assumuntur sed minus perfecti x chorum constituunt sed quia homini et angelorum sit una beatitudo et ex eis futura est una ecclesia ut sic fiet unum ovile et unus pastor et ideo dicit b. t. plus consonat dictis sanctorum quod omnes electi assumuntur ad ordines angelorum aliqui ad supremum aliqui ad infimum et aliqui ad medium ad hoc ut dicit Ieronimus ut quod homo non habet ex condicione nature habeat ex dono gratie et hec assumptio procedit partim ex liberalitate dei ut quod homo minus accepit per naturam deus suppleat per gratiam et partim ex condicione meriti humani et angelici angeli enim uno actu et quasi in instanti hoc totum meruerunt quod habent homo vero toto tempore vite sue potest mereri premium et essentiale et accidentale et utriusque augmentum et hoc merito xpi qui est mediator dei et hominum qui non angelorum sed semen abrahe apprehendit ut dicit apostolus hec ille et dicit b. t. unde est hoc quod unus angelus ad premium alterius ascendere non potest et homo ad premium angeli potest dicit quia meritum hominis est efficacius quam angeli primo propter difficultatem que est actio maioris conatus secundo propter continuum augmentum gratie quod potest esse in homine ut de virtute in virtutem proficiat ex quo homo est divinus viator quam angelus fuit tertio propter meritum xpi quod quidam est infinitum quam merita nostra ex ipsius merito habent efficaciam de corpore autem hominis dicit b. v. sed in statu vie seu meriti anima sequitur locum corporis et in terra habitat cum tamen nata sit sursum esse sic enim in statu primo et prime corpus sequitur locum spiritus et ibidem erit ubi natus est esse spiritus non propter se sed propter eum cui coniungitur et loco in eisdem sedibus locatur cum angelicis spiritibus ad quorum dignitatem per gratiam est humanus spiritus sublimatus

Ubi ponit de materia hac tres opiniones vna eustachij comentatoris aristotelis qui in comento super sextum ethicorum dicit nullam tantam perfectionem aliquis sive sperare potest ut ad operationem intellectuum separatorum pertingat et secundum hunc hominum qui ad gloriam assumuntur esset x ordo inferior novem ordinibus angelorum

Albertus di. 9 ar. 8 ad ultimum dicit quod beata virgo licet specialem gradum in supremo ordine sed non facit specialem ordinem quia ordo ponat multitudinem ordinatam in gradu uno genere sed hoc est ibi specialem propter filij dignitatem et in primo di. l. ar. lo. 7 dicit quod licet dicatur ex altata super choros angelorum et super choros archangelorum nihil est nisi divina altitudo non tamen est exaltata ad equalitatem divine altitudinis quia adhuc distat a dignitate divina [illegible]

¶ Capitulum octauum / in quo remouet dubium quo ex iam dictis quis crederet / quod non plures homines saluarentur quam angeli ceciderunt / Et vult illam esse / quod iuxta numerum persistentium angelorum homines saluabuntur. Et hoc probat per gregorium in quadam omelia qui ad hoc allegat dictum deutro. 32. Statuit terminos populorum etc. secundum vnam translationem que habet angelorum. Deinde dicit / aliquos tenere contrariam opinionem. Et istam confirmat per Augustinum in Enchiridion. Sed magister respondet ad illud dictum Augustini. Quod ipse intendit dicere / quod non pauciores saluabuntur quam angeli ceciderunt / non tamen negat / quin plures saluabuntur. Et ad hoc allegat originale eius / ut patet in littera. Quod homines assumuntur iuxta numerum stantium

Non enim iuxta numerum eorum qui ceciderunt / sed eorum qui permanserunt homines ad beatitudinem admittuntur / unde gregorius / Superna illa ciuitas ex angelis et hominibus constat / ad quam credimus tantum humani generis ascendere quantos illic contigit angelos remansisse / sicut scriptum est in cantico deutronomii. Statuit terminos populorum iuxta numerum angelorum dei. Aliquibusdam tamen putatur / quod homines reparentur iuxta numerum angelorum qui ceciderunt / ut illa celestis ciuitas nec suorum ciuium minorem prouetur / nec maiori copia regnet. Quod Augustinus in Enchiridion sentire videtur / non asserens de hominibus plus saluari quam corruit de angelis / sed non minus ita dicens. Superna ierusalem mater nostra ciuitas dei / nulla ciuium suorum minorositate fraudabitur / aut vberiore etiam copia regnabit

fortasse

c. 8

7 Quidam dicunt secundum numerum lapsorum angelorum homines reparandos

(uecqꝫ em̄ mīm cauit scrō hom̄ /cauit imdiꝫ deꝰ
nouuꝫ ꝫ in quoꝫ locū succederēs filij catholicæ
mris /que sterilis apparebat m̄ tris mee pace de
qua illi cesserūt /sine vllo tpis timō pmac
but sed illoꝝ ciuiū mīs /sue q̄ꝫ sū q̄ fuit sū
qui futuꝝ ꝫ /m̄ cōtemplacōe ꝫ eius artific /q̄
vocat ea que nō sūt tamq̄ ea que sūt /cre

apte dicat nō mīm de hom̄b salual ḡ̄ tr
ruit de angel sed plus no asserit

Vtrum celestiū ordinū distinctio tpis angelic spitibꝫ sit a natura

q̄ sic /ordo distinctio q̄nt omnib angelic /spitibꝫ tam bonis q̄ malis /q̄ ꝫ
ꝫ eqno mali nō sint m̄ gra /et tm̄ q̄nt eis distinctio ordinis /q̄ nō videtur
esse q̄ alio imp̄ q̄ nāl /et p̄ nō /pz q̄ pacibus tm̄ eccīe m̄ demonib ꝫt placet ordo
nut dom̄ē distinctio septa q̄ sic /distinctio ordinis cā ꝫ distinctiꝫ nāl ꝫ nō ꝫt
q̄ superiores sint qui sunt hñt magis subtiles /et capaces sed subtilitas et capacitas
sit a nāt q̄ ꝫ dr̄ p̄ tertiū /aut q̄ vbi dr̄ dant virtutib ꝫ ꝫ pacis dicte /et
planū est q̄ sequitur de dono superadditꝫ nāt q̄ ꝫ nālia dat et ḡtuita
et dr̄ nō vr̄ sic /nō q̄ deus nō dat gras /q̄ q̄ nō accipit /q̄ cui deꝰ ꝫ
cumply sit dare gras videtur q̄ qui magis capax /ꝫ nālia q̄ magis dat ei
gras q̄ sic /nō /pz q̄ a nāt nil a gra di ꝫ q̄ctur intellectꝫ ꝫ q̄ omib angelis
ꝫ pib fuit dandꝫ simul cuiꝰ ꝫ sic /nec et pbatur /q̄ nō videtur vnꝫ /ad cui
sit fuit ordinis celestis nō potest integre imp̄ ꝫ ꝫ qui sunt cuiꝰ nāt ꝫ aut
q̄ spacio nō sunt recepti ad ordines angelicos cuiꝰ dñi dicit fides catholica
q̄ /et q̄ ꝫ /2 q̄ sepe ḡtis michael nālia nūq̄ ꝫ de gra ḡtuita facere q̄
ḡtia quo ꝫ supp̄ omne et quit aliud cumpat cui distinctiꝫ ordinꝫ m̄ angel /et tm̄
quit vtꝫ pt a nāt q̄ /ꝫ ꝫ adhuc q̄ sunt nūq̄ ꝫ m̄ p̄ distinctis nouē q̄t
assignāt ordines angelicos q̄ tres p̄t pertinere /et m̄ qualibet tres ordines /sed
duas de talib ordinib assignāt /alii cui assignāt octo duos dyos alii tres q̄ /nō
tm̄ ꝫ duas /nūq̄ sunt aliud medij alteꝝ /m̄ p̄ tm̄ rationis quo ad ordinē
ante gerendū /q̄ p̄t pertinere ꝫ /ꝫ ꝫ /et rubū /cui /et trones cui /m̄ alios ante
distinctos /nāt dyos sit ordinat /q̄ m̄ 2a veritā p̄t ordines duabus /partes
virtutes /m̄ 3a veritā ponit principatꝫ archangelos angelos /sed q̄ 2a pars
p̄t duabus principatꝫ partes m̄ 3a p̄t virtutes archangelos angelos /illa at distinc

pone ideo quia triplex est status unus quidem platonis alius aristotelis
tertius pythagore status ponit primus celestes ad tales autem status tria requirit ut quidam
quod esse quietum ad deum vt dilectio cognitio et tactus quo ad primum
quo ad cherubim quo ad seraphim primum quidem vocat deum quidem et unum ordinatum
ordinata autem plures assistit mysticis sic ut principiando ut replicando et copulando
est quidem dignus et quidem quod semper repugnare et repugnare magis et semper quod ideo a
dyonisio ordinatur primus duationes secundo potestates tertio virtutes alios quidem celestia
primum status medium sic platonis et similiter simul tres adducit ipsum enim angeli angelos
ipsis ipsum et bonus hominibus ipsum et demonibus et ideo ipsos presunt per duationes et
principatus et potestates primas vero duplex assignat primo primum actus mysticale tripartitum
quidem aliquem deputat ad regendum seu mysticum aut ad regendum propriam aut multitudinem
aut proprie simplicem et ideo duplex primo presunt principatus secundo archangelos tertio autem
alios primas quidem vite actuum et hic triplex est mysticum vel mysticum quando vel deorsum
et hoc duplex vel deorsum et rursum maiora vel minora et ideo ipsos per presunt
virtutes secundo archangelos et angelos et ita quidem omnibus ultimis primum ista quidem simplicium
vel quidem vel mysticum aut deorsum ordinem et sufficiat primas autem sacras et predictas
quidem ad primum nos quidem quod magis ponit mysticum sive deitatis ordo et multitudo
celestium spirituum qui nunc sic alios minime gratis similant sic et malum donorum pulchre
capacem quidem hoc ipsis verbis ordo angelicus notificat quidem ad male sive finitum sive
dicit multitudo celestium quidem ad completum sive forte quia deo nunc sic alios minime sed
et ita quidem illa deficiat status immutat quidem ordinem nos omne quod defectus sed a natura
celestium spirituum sive angelos quidem nunc illa vita nulla non sufficit quidem ab sit deum ordine
beatitudo qui nunc vocari ad ordinem angelicum quod sit esse celestibus ipsos quidem
de sed a primum quidem ad omnia et quidem omnibus reputatur impletio malum causa
primum quidem deus sic diligere super omnia primas quidem ordo angelicus est dispositum ipsa
habet nulla proprietas quidem ordo celestium spirituum completum est a dei gratia quidem quidem non est
a natura impi dispositum ut dicitur ipsos non videtur quidem quo sit impius a dei gratia ipsos
ipsius sequitur corpus quidem si angeli non fuisset in gratia creati quidem non fuisset in eis
ordo completum sed solum dispositum habet quidem dictus ideo sequi quidem quod creati si sunt
sed solum cuncti nullis coelestibus patrii illa quia quod completum nunc dispositis
est. cui non sunt in gratia cui creati dispositum non sit quidem quia non sunt prima nulla
habilia ad recipiendum gratia sed substituta per culpam primas secundo quidem ordo angelicus
pulchra quidem sit deus in natura primum cui deus gratia quidem status talium forte et
completum in deus vel natura vidit in dispositis ipsa gratia quidem ordo et
quidem de ordine celestium spirituum sive autem quidem quia cuncti nunc sed fuisset quidem sit cuncti
talis et gratia primum quidem ab nullis assumitur de ipsum ad deorsum autem ipsis celestium
accepta quidem quia primum ponit primum deorsum angelorum ad ab ordo pulcher quidem
aquilis primis sic nullis a locatis in aliquo ordine inter cui equalis gratia cui illi spiritus
sed nulla descendunt de hac vita qui non sint essentia gratia cui deus sed patriae
primum in infantibus baptismi et forte de nullis aliis quidem non quia non plene videt repletur
trinitas angelorum primum cui nullis ipsum sunt alii sanctis de illo primo et de multis
aliis et primum quia dicit quia essentia non quidem in nullis inter dispositis et completum est
pulcher ipsum quidem ubi deus implet per gratia medium a deum nullis potest impedire

1 90
quidem
2 90
3 90
4 90
5 90
6 90
7 90
8 90
9 90

Ad rones ad primu patet ex corp° 2ª. 2ª q. 64 q. 1 Ad 2m similr pz ex dict. Ad 3m vide q. 113 a. 1 ad 2m ly scdm dicat causam dependentiæ ad ipsum et ly vel dicat motum cordis sine conatu ista ex no scdm dicat capacitatem ad actualem ipsam et ad affirmam dicendo ex dictis ergo etc.

Distincta tercia hui° negocii determinant de distinctione ordinum huius determinat de mistio ordinatorum et primo determinat de mistio angelorum in ordine ad deum mittentem illa assistunt et ab ipso mittunt 2° in ordine et quarto ad homines mittendo ab eis existendo 3° determinat de ista in pposito quit de tali quesito vtrum omnes angeli boni ad extera missa mittant et ista ter ponit quorundam opinionem secundo reprobat semper deo assistunt et missi mittunt et ter probat per illud dan. vii. milia milium ministrabat ei et decies milies centena milia assistebant ei ter per dionem vii. ca° angelice ierarchie dicentem quod superiora agmina ab infimis minime recedunt et no sunt vacua officiis no ex eo desistunt angeli assistentes et ministrantes per assistentes intelligunt ministrantes ista nec no docente sed mediante angelo inferiorum augmod simt superiores ierarchie per ministrantes intelligunt illa quæ ista cetera docet ministrat sive ad gradus regimen vnius sive ad plurales regimen aliquando pendet ex hoc de mente vulgi ista Tiy omnes celestes spiritus mittuntur et ponit duas opiniones et auctoritates quibus vtitur inducit

Hoc erat investigandum vtrum omnes illi celestes spiritus ad exteriora nuncia mittantur

dum putat aliquos in illa minime esse qui sunt

per officia exeunt alios qui nunquam semper assistunt

sicut scribitur esse in daniele milia milium mi-

nistrabant ei et decies centena milia assistebant

existentem diuisim in hierarchia que sacer principa-

tus dicit de placide spiritum aut superiora illa agmina ab infimis minime recedunt quia ea quæ

pertinet visui exteriorum officia nunquam sunt huius

auctoritatibus inducit quod angelos mittit et isidorus innuit

per dictum dauid ministrantem angelorum quidam ministrorum angelorum ad angelos alius ministrorum angelorum ad nos prima mentio fit dicit vicit hoc ne ad nos et ly gerunt eum hoc huius scilicet angelis ministrantibus et ministrorum hierarchie sed ordinis saltem

dicit ministrantium
qui ministrat ministri
celum

Capitulum 2m in quo ponit opinionem contrariam, quod omnes angeli mittuntur de quolibet ordine probat per illud dictum Ysa. vi. volavit ad me unus de seraphim qui est supremus ordo angelorum. Si ergo de supremo ordine missus est, non est dubium quin de quolibet alio ordine mittantur, vel aliquando missi sint. Item 2o probat idem per dictum apostoli ad Hebr. primo ubi dicitur omnes administratorii spiritus in ministerium missi propter eos qui hereditatem capient salutis. Item 3o probat hoc ex eo, ex quo creator omnium filius dei ad inferiora descendit per xvi. Exivi a patre meo et veni in mundum, ergo non debet alicui indignum videri si angeli de superioribus ordinibus mittantur. Et hanc opinionem magister astruit. Obiectio contra illos.

Quibus obicitur quod Ysaias ait volavit ad me unus de seraphim qui ordo superior est et excellentior, ideoque si de illo ordine mittuntur non est ambigendum quin etiam et de aliis mittantur.

Aplus quoque ait omnes sunt administratorii spiritus in ministerium missi. His testimoniis asserunt quidam omnes angelos mitti, nec debet indignum videri si etiam superiores mittantur, cum et ille qui creator est omnium ad hec inferiora descendit.

Capitulum tertium in quo movet dubium tale, ex quo omnes angeli mittuntur, ergo omnes sunt

mitty et angeli dei / Quaꝛ ergo tꝛꝫ vnus ordo / sꝛ mſrm̃ habet nom̃ angeloꝰ
dꝛet / qꝫ quidꝫ dꝛaut / qꝫ aliqui ex officio eis iniuncto ſepe mittut⁹ / et illi vocant⁹ an
geli et archangeli / et omnes alij mittuntur / tꝫ raro / et qꝫ ea ſpalia ex qnem
dispensatꝫ libertate / et ꝑpt hoc illi nō vocantur angeli / ſed tm̃ ſolū qꝫ mittuntur
ꝛ illud ꝑ dei nūi fiunt angeli ſancti ſpūs / Dubitat⁹ vtꝝ demones mittantur
a deo ſm̃ tꝫ ar. b. v. qꝫ missꝫ dꝛat impiū et auctatꝫ quo ad mittentē / et obedi
quo ad missū / quē nō ē alꝫ dyabol⁹ tꝫ cū mittit⁹ / quē ē mittere / ut voluit
formet⁹ / et ꝙ nō ꝙ dyabl̃ missio ſed ꝑmissio / quia deus ꝑmittit ꝙ eū aliquꝫ
Ad ſi omes mittut⁹ cur vnus tm̃ ordo nomiē angeloꝰ censet⁹

c. 3

Hꝛc arꝛitur quēstio. Si omes mittut⁹ et mitty
dei exꝛstut / quaꝛ vnꝫ tm̃ int̃ nouē ordines /
/ angeloꝰ nomē censetur / Ad quod quidam
dꝛaut / omes quidē mitti / ꝑ alios ſepiꝰ et ꝑſi
ex officio iniuncto / quū ꝑpe angeli vl archangeli
nomiant⁹ / alios vō raius mitti / Ad quos dissensus oborta / quū ea angeloꝰ nō
ſcriū ſuſcepit / etiam nomen assumit / vn
ꝓpter Quū facit angelos ſuos ſpūs / cuia illi
qui nō ſpūs ſt aliqꝫ angeli / mitty fiunt
Ca. qui / in quo ſpecialr tractat / de hys tribus angel / michael / gabriel / raphā
et de quo ordine ſunt / et dꝛaut aliqui / qꝫ ſunt / de ſupiꝰ / Item dꝛaut quidā / qꝫ
noīa nō ſunt ordinū / ſed ſingulaꝛum angeloꝰ / alij dꝛaut / qꝫ ſunt noīa officioꝰ /
ſicut ſ̃ per / ita qꝫ nec iſte / nec ille dicitur raphael / ſed quilibꝫ mittit⁹ ad medicand / et ga
briel qui mittit⁹ ad fortia / michael / ut ꝓ qꝫ nūpiatꝝ ibi dictuꝫ / nomē / Alij
alterant⁹ / de nomibꝰ angeloꝰ maloꝰ / ut sathan / leuiathan / belial / et cetera
volunt / qꝫ sunt noīa singulaꝛum dyaboloꝰ / alij dꝛaut / qꝫ sunt noīa qnā plu
rū dꝛaut / nisi qꝫ ex nūpiatꝝ ibi nomē / Et nō ꝛra pūs / istuꝝ ea⁹ obi dꝛ / Et
putat illū ꝛcꝫ / qꝫ ipſi ſic putatꝝ / ꝙ esse ꝙdam septē / cuia michael dicit
ē ponī / ordine principatuū / gabriel aut dꝛ esse de ordine archangeloꝰ / ea
ꝑ placet aut ꝑ ponī in ordine angeloꝰ / qꝫ ea que ipe ꝛra singulaꝛ ꝑtt ex ꝛcuit / ipe
Item nō / qꝫ in septē malis angelis nūer⁹ nominat⁹ dꝛ / in / Sathan / Leuiathan / Be
lial / ad corp. / et Leviatan / Job xl / et Behemoth / Job xl / et asmodeus / Tobie
3° Item Abiron / Apoc. xp / et dyabolus / dꝛ vꝛp alij istoꝝ noīa sunt nomiā

damet ꝙ michael
vnꝰ de principib⁹
primis / venit in
adiutoriū meum

o thobie xij ego
sum raphael
angelꝰ vnꝰ de
septem qui
astamus ante
dñm meum

ppria psonarum vel societatum incertum est / quamvis probabile sit quod Asmodeus sit proprium nomen dyaboli et vehemeth / quia hoc videtur sentire scriptura Rich. super litteram. Dubitatur utrum omnes angeli assistant / unde sanctus Tho. in scripto assistere dicuntur angeli ad similitudinem illorum qui regi assistunt. Et vult quod illi dicuntur proprie assistere / qui omnes illuminationes immediate a deo percipiunt, et hoc solum convenit supremae ierarchiae / alii enim per media illuminantur. Et quamvis omnes angeli immediate divinam essentiam videant, non tamen omnes in ipsa divina essentia videant / quod ad eorum ordinem seu ministerium pertinet / et illo proprie loquendo non omnes assistunt. Item dubitatur utrum angeli per executionem ministerii in contemplatione retardentur / quod angeli beati nullam operationem habent quae non sit de essentia beatitudinis et contemplationis ipsorum / nam sicut artifex considerat opus / simul etiam cum hoc administrat / ita quilibet bonus angelus simul contemplatur et ministrat / et tale ministerium est de essentia beatitudinis quod ad pro intitudinem. Putant quidam michael gabriel raphael de superiori ordine fuisse / et sunt haec nomina spirituum non ordinum

Et putant illi michael gabriel raphael de superiori ordine fuisse / michael interpretatur quis ut deus / gabriel fortitudo dei / raphael medicina dei / nec sunt nomina ista ordinum sed spirituum / Et dicunt quidam singulorum horum unius proprie ac singulariter nomen spiritus esse / alii vero non unius singulariter ac determinate / sed nec huius nec illius esse nomen / secundum qualitatem eorum ad quae nuntianda vel gerenda mittuntur / dicunt et demonum quedam nomina sunt / que quidam putant unius esse propria / alii vero communia pluribus / dyabolus quippe qui grece ita vocatur / et terminator interpretatur / vel deorsum fluens / hebraice dicitur sathan i. adversarius /

Unde et recte dicitur michael ut dicitur apocalip. xij michael et angeli eius pugnabant cum dracone

Dicitur si mittitur ad ferrum nuntianda dicitur gabriel vel ad medicandum dicitur raphael si ad pugnandum michael

Dyabolus quippe qui grece ita vocatur / et terminator interpretatur / vel deorsum fluens / hebraice dicitur sathan i. adversarius

distinctio

2a ad cor. 6

Dicitur et belial i. apostata et absque iugo. Dicitur etiam

leviatan i. additamentum eorum et alia plura re

pies nomina, que vel unius spiritus sunt propria vel pluribus communia

Capitulum v. in quo ostendit quomodo 2a opinio respondet ad motiva prime dicens. Quod Da
mel et Dyonisius dicunt quosdam angelos semper deo assistere, quia raro mittuntur
et tunc quando mittuntur, ceterum manent in presentia et contemplatione creatoris, sicut et alii
angeli qui frequenter mittuntur. Quod nota, angelus non dicitur a deo mitti per intermissionem
contemplationis, aut per locum, quia ut Beda dicit, intra deum currunt, quocumque mittantur, deus
enim ubique est, et etiam ipsi nullam actionem habent, quia non esset conveniens corporis beatitudinem, per quamlibet
enim operationem in contemplationem dirigunt. Dicit enim artifex, quia artem operatur simul et semel
considerat rationes et rationes artis et exequitur opus, sic angelus simul contemplatur deum et mi
nistrat. Sed mitti dicitur, quando ab invisibilitate recedens visibilis apparet hominibus, et redire dicitur
ad deum, quando deposita visibili specie in pristinam invisibilitatem deo plenam revertitur. Hic. Quomodo
determinant predictas auctoritates que videntur adversari hiis qui dicunt omnes
angelos mitti

11

Qui autem omnes angelos mitti asserunt, pre
missas auctoritates, Damel scilicet et Dyonisii ita
determinant, dicuntur superiora agmina deo assistere
et ab intimis numquam recedere, non quin aliquando
mittantur, sed quia rarissime ad exteriora prodeunt,
neque tunc ab intimis recedunt, sed dei presentie
et contemplationi semper assistunt, quod etiam fa
ciunt qui semper mittuntur.

Capitulum vi. in quo ponit aliam solutionem et vult, quod de superiori et media ierarchia
angeli non mittuntur ad extra, et hoc voluit Damel et Dyonisius, sed bene superi
ores mittuntur ad medios et medii ad infimos, et illi ad homines, et
verificatur dictum apostoli, quod omnes sunt administratorii spiritus. Et tunc ibi vel per omnes
tangit solutiones, quas prima opinio supra posita posset dare ad motiva 2e opinionis
et primo ad dictum apostoli posset dici, secundum hanc opinionem, quod loquitur de omnibus angelis inferioribus

ierarchie. Ad dictum ysaie posset dici, cum iste angelus ille missus non fuit de ordine seraphin, sed ex officio sic dicitur, quia venit ad nuncciandum et delicta ysaie consumendum, et quelibet opinio aliam evadere potest. Quos alii dicunt mitti et quos dicant non mitti cum determinatione auctoritatum que videntur adversari sibi

Alii vero dicunt tres ordines supremos scilicet seraphim cherubim et thronos, ita creatori deo assistere quod ad exteriora non exeunt. Inferiores autem tres ad exteriora mitti, tres vero medios inter utrosque consistere non modo dignitate vel loco sed etiam officio, quia preceptum divinum a superioribus accipiunt et deferunt ad inferiores. Ideoque cum supremi medijs et medij ymis atque hij hominibus preceptum dei nunciant, merito omnes angelos nunciari dicunt. Et ob id forte Apostolus dixit omnes spiritus administratores esse filij et mitti in ministerium vel per omnes non singulos ordines sed de inferioribus ordinibus angelos singulos complexus est. Illud vero quod ysayas dicit per verba dyonisij determinant dicentes hij spiritus qui mittuntur percipiunt horum vocabulum quorum gerunt officium

dyonisius in celesti hierarchia filii angelorum
qui missus est ad Esaiam non fit dubium
Seraphim propter
partic[ipationem] ardentis
[illegible] [illegible] dicti Seraphim
quia illuminant
ceteros ignem: sic ergo
intelligendum est omnium
horum superiorum unum
quemlibet quatenus dicuntur
ab ipso ignis participant
et secundum hoc omnes
nos possunt dici mittere
inquantum inferiores
aut mittuntur: participant
enim superiores
ordines ignis et ipse quidam
ordo [illegible] angelorum
sacratissimum dyo
nisius [illegible]
de celesti hierar
chia

Unde dicit illum angelum qui missus fuit ad ysa-
yam ut mundet et mundet labia ipsius fuisse de
ordine seraphim sed ideo dictus fuit seraphim
quia ardentes ignem
illuminat
plenius et vehementius ignem et ardentia delicta ysaie

Circa quam omnes celestes spūs ad exteriora ministeria quibus deputātur

Quæritur quomodo celestes spūs sunt missi ad dei complacentiam si ipsi complacent ex ipsa dei complacentia ex hoc videtur quod non. Quia ad hoc quod aliquis mittat alium videtur quod requiratur quod ipse habeat aliquam auctoritatem vel dominium super illum quem mittit. Sed hoc non est in deo respectu angelorum. Ergo videtur quod non mittat eos. Item

sed dicit rōne (q̄ aut̄ supiꝰ velut magis m lūc glie illuiat; alys occulta reue
lant (ita q̄ ipse lūc p alios q̄ lucet / et sic dr illuiat / et qz velut magis
piri de sua pte / alys q̄ pte inflat / ideo dr purgat / et q̄ ingf ppa pfectꝰ
sua / q̄ p alios dissipat / et dr cata pfice nel purgat apos inferos illuiando
(re malorū lūc cacuata dicant / q̄ posset aplīs tacꝫ ignorātia (ut ab ra pcedit
(re similr de pfectis (q̄ d mo illuiandi / quo aut̄ pt illuiat aut̄ nl dicꝫ utꝫ
nisi q̄ stat pt tpr ymaginat / unus q̄ fiat p modū lūcis irradiatis / q̄ / q̄ ibi de se cui
infundat / uel cata angelo q̄ꝰ p modū specii se offerat / ut se offerat velut speculꝫ
in quo appeat quid sit / inter angelū q̄ꝰ q̄ fiat p modū lūcis illuiatꝫ appareat
re videtur quodā / q̄ aliq̄ spūalis locucio / aut̄ posset fieri nisi re sibi suas cogitatus
reuelaē q̄ / q̄ quo aduertit / q̄ loqui / q̄ dicꝫ tūc d dicto sunt intt̄ uere accepta p
ūba ul sigā apposita / et placita / ita sup cogitatē addit aliquid / loqui eq̄ dei nō
est solū ipm intelligere deū / sed addit / uolū etiā aliquid effari / q̄ reuelatꝫ / quādo
alīs adiuta / creatur agit / q̄ nō addit / ūba et signa / et nō solū effari q̄
angelus pt spūs p quia intelligit / pte ad alīm / ita q̄ / et ipse intelligēdo suas co
talis cpit d magis ūtus / et / q̄ illaꝫ angelus pt alii suas cogitatōes reuelaē /
et occultaē / q̄dō placet / sed quātū ad q̄ dr illaꝫ / rōne / q̄ custodia agēdi ipsius
quo ad dm / uel re bonū / uel malū / q̄ / re bonū / q̄dā ul acquisita ul augmē-
tandi / uel re malū deficiendi / uitandi et diminuendi / tūc sit / p̄ / re / uel
bonū / uel malū deficiendi uitandi / et diminuendi / tūc sit p̄ / re / uel
tenere pstitisset / illa quo ad p̄ma pte patrīs p̄ / ut dicunt doctores / sed p̄ septuā
ubi dicit / q̄ angeli corp̄ ordinat re / et / q̄ / angelis mādant ut custodiant /
sed quo ad 2ā pte p̄ / q̄ ipo / q̄ / statu nō indiguisset reuocāde a malo /
indiguit tū efficaē m bonō / re fuisset sibi anglica custodia nāda / et q̄
p illo sit uōc pūadet / q̄ tō sunt sic / uel ipo ul indiget efficaē i bonō
habitu / ul ducē ad finē / et efficacē / ul indiget ut reuocet a malo / uel
ut cuitet / uel admīg / ne peccet faciat / et aliq̄ usq̄ ad ultimū ita q̄ / q̄dā
i hac uita uiuit / q̄dā / q̄ / q̄ / ipi nō sunt ab angelis deputati ad custodia /
sed solū sunt angeli / ad ministra sunt deputati / q̄z / q̄ / nullus effari / p̄sūmat /
ad custodiā angeli potēdit ita ipm q̄dē / cū nō prauit / nō potuit peccare / nec
actor nō distrahitur a q̄placēde / sed pt̄ / q̄ / ad primū dr / q̄ angelū p̄ q̄tūcunq̄
uidet sīl 2ā nē / q̄ ergo sit mōs q̄dēdi / q̄ / ponē / q̄a ubiq̄ deū p̄sens
ministrat alicui alteri / pt̄ / re / ubi q̄ ad ipm esset mōs q̄dēdi / sed aliq̄ nō p̄
ministrat ipsi / sed pt̄ deū / sīl alias p̄ q̄ / q̄dē

Distinct. 9ª: Supra distinctōe p̄cēdēnā / misit determinat de missiōe angelorū p̄ q̄ ad deū mittit ab ipo mittunt / hic determinat de ipsorū missiōe / quibus ad hoīes
qui ab eis custodiuntur / et dicitur m̄ scd̄ cala / m̄ primo uult istā q̄ / quilibet
spūs de mō ēlitor / habet angelū ad ipius custodiā specialē deputatū / et hoc
probat p̄ deū beata serāmini sup illud exodi 18. angelū cor̄ ipius uidē faciem
p̄ mea / qui nō solū loquitur de electis sed gñr de oībus hoīnibus

Quod quelibet anima habet angelum bonum ad sui custodiam deputatum et malum ad exercitium

Illud quoque sciendum est quod angeli boni deputati sunt ad custodiam hominum ita ut quisque electorum habeat angelum ad sui profectum atque custodiam specialiter delegatum. Unde in ewangelio veritas a pusillorum scandalo prohibens ait: Angeli eorum semper videt faciem patris. Angelos dicit eorum esse quibus ad custodiam deputati sunt. Super quem locum Jeronimus tradit unamquamque animam ab exordio nativitatis habere angelum ad sui custodiam deputatum. Inquiens ita: Magna dignitas animarum est ut unaquaque habeat ab ortu nativitatis in custodiam sui angelum delegatum.

Hic magister specificando istam materiam vult istam conclusionem quod quilibet homo a nativitatis sue exordio habet unum bonum angelum ad sui custodiam et unum malum ad ipsius exercitium deputatum, quorum primus specialius intendit saluti sui hominis et secundus specialius et plus quam alii eius dampnationi. Et hanc vult Gregorius. Sed contra litteram que dicit ab exordio nativitatis, contra tamen dicunt doctores quod etiam in utero materno angelus deputetur homini ad custodiam. Respondetur quod nomine nativitatis intelligit nativitatem communiter sive in utero sive ex utero.

Gregorius quoque dicit quod quisque unum bonum angelum sibi ad custodiam deputatum et unum malum ad exercitium habet. Cum enim omnes angeli boni nostrum bonum velint, communiter quoque saluti hominum

studeant ille tamen qui deputatus est alicui ad custodiam eum specialiter hortatur ad bonum. Sicut legitur de angelo thobie et de angelo petri in actibus apostolorum. Similiter et mali angeli cum desiderent malum hominum magis tamen homines ad malum incitat et ad nocendum fortius instat ille qui ad exercitium eius deputatus est.

Tamen 2m in quo querit utrum singulis hominibus sint singuli angeli deputati vel unus pluribus. Et arguitur quod non singulis singuli, quia plures sunt homines quam angeli, quia tot sunt homines electi quot sunt angeli boni, ut patuit supra di. ix. Et plures sunt homines mali quam boni igitur etc. Sed contra litteram in qua magister dicit quod tot sunt homines electi quot angeli boni, tamen magister supra dicit proxima posuit duas opiniones quarum una dicit contrarium respondet per idem et quod altera est probabilior igitur illi adheret.

Utrum singulis hominibus singuli angeli an pluribus unus deputatus est

Solet etiam queri utrum singuli angeli singulis hominibus an unus pluribus ad custodiam vel ad exercitium deputatus sit. Sed cum electi tot sint quot et boni angeli sunt, plures constat esse omnes simul bonos et malos homines quam boni angeli sint, et cum tot sint electi quot angeli boni, et angeli boni plures sint quam mali, plures quoque sunt homines mali quam boni

Ambigendum

Nō est ambigum / plures esse homines bonos, q̄z [illegible] / q̄z sint mali angeli / et plures ee malos /

homes / q̄z sint mali angeli / uel bōi angeli /

Hic solut questionē ppositā / et uult istam ꝓtz ad ois angelos deputari pl̄ibus hominib⁹ uel ꝑ eosdem tpe / uel saltem ꝑ diuersos tpa / et dicit / quōd de diuersis / q̄z hoc ꝓcedit / quia homines decidut / et alii illis succedut / et sic nō sunt / ꝙ uolut aliqui / q̄ illi qui sunt in aliquo tpe sint / quilibet habeat suū angelū bonū et malū / sed hoc oportet / q̄ illi qui nō sunt deputati istis hominib⁹ pl̄ibus / ꝓpter deputent alios / nec ē mirū / si omnes angelos deputat multis hominib⁹ / q̄z bonus homo deputat in tota custodia melioꝛ q̄ malus / cū de⁹ ꝓuidet omnib⁹ / ꝓuidet plures modos angelorū custodiarū / et dicit ꝑ / q̄ custodiut homines ꝑ aliquos dormientes / uigilet / ꝑ aliquos ꝓcedentes a corporalibus pcul / et hoc exercendo de corpore uel soluendo reddendo ne obdormiat / aliquos ꝓuidut ne media ꝑ fluuiū pcipitet / ut aqua ꝑ medium eos ꝓ ꝑsint minime / et ita ꝓgressus fit q̄ nisi diuersi angeli essent deputati ad homines ꝑ tpa ꝓuidendos / q̄z diuersi ad homines ꝑ tpa ꝓuidendos / et simpe medium ꝓuidet deputat medium alterū / sicut in libris medicoꝛ⁹ q̄ angelus diuinus nō sinat pusillū ꝓpe ut ꝓcipitet libenter ab medio cupidus diuertere / quia eo nato magis exercebat ad accipiendū sibi diuersa / et ꝑ mortē pusilli effectu sunt tales putei medium / q̄ admistā pedagogi / homines diuersi rigidos / fiunt fructuosi et rigidi grossi corpe ne effundat⁹ ad lapsū / uel cadat in lubricos / et ē malus / q̄z laborat in q̄ ꝑ portat / ut de helya in celū rapto / ꝙ admistā matus / sicut ꝑ de pusillo / q̄z raptus a lupis / quos lupe diligentissime nutriuit et custodierunt / ꝙ ipsa bestie / ꝙ ex eis ꝓcedit / q̄ nō sit / quod nisi diuersi angeli ꝓpe sic uidetur / ne cadat corpus pascebat ꝓpter / q̄ induxit angelos / dicit de ꝓpter eorum ut pascat te / et ꝑ quos ꝓpter nil ꝑ agelos / qui mouent corpus ad appetum uelut⁹ creatoris / ita cadat corpa et cadunt corpa custodita sunt a corpus / quod tñ de ꝙ nō corpus ꝓcedit ꝓpter ꝓstat de cadentibus / hoc custodiut admistā mutus / nec ad aquā cadit / ꝓpter cadat q̄ ꝓmisit deus / ne cadat ad aquā nec ignē. Ille ꝓpter q̄ ꝓpinat / licet ad oia soluus deus / ut sit / dicit ꝙ uolūtas / q̄ angelorū custodū obtenta talia facere / quos dignos uidet / et oia nisi ꝓpiciatū dei fierent angeli frā / et si aliqui uindicat / uel nō uindicat iuxta creatoris oia dicta sint ad ꝓpiciatū et uoluntē ꝓpriā / ꝓpter dubitat / sic est ꝓpter malos quibus deputati sunt nō inuidi / uolūtes / q̄z cognoscunt uoluntē dei quia uult ut relinquat eos qui a patre suo recesserunt / et q̄a uolūtē suā se dare tradiderunt. Confirmat unū angelū pluribus hominibus deputari siue sit / siue diuersis tribus

Sexto dicit / unū oportet / unū eundē q̄ angelū bonū uel malū / pluribus hominibus deputari ad custodiam / uel ad exercitium / siue ecō

tpe/ſue diſſis tpibus/ſ3 eo autē dicamꝰ eoꝝ
tpe/uel diſſis tempibus/quia vidē ꝯbuſda
/ꝙ omes homes qui ſunt in aliquo tpe ſi
guli ſinglos angelos habē pnt bonos vel
malos/quia licet maior mīe ſit hom
cōputatis ſimul omnibus qui fuerūt et
ſunt et futuri ſunt qⁱ angelorꝫ/ꝫ quia
homes decedētibꝫ hominꝫ ſuccedūt/et ideo
mꝝ ſimꝫ ſit/m hac vita/angeli vero
mꝝ decedūt/ſ3 ſimꝫ omes ſunt/ee poteſt
ut ſingli homi/du m hac vita ſint/ſingu
los habeat angelos bonos vel malos ad ſui
custodiam vel ad exercitū deſtinatos/ceteꝝ
ſue ita ſit ſue no/no ꝛ dubitādꝫ vnīqꝫ
habē angelū ſibi deputatū/ſue pluribꝫ
ſimꝫ deſtinatꝫ ſit/ſue vni ſingulariter/
nec ꝛ inficiandꝫ vni angelū pluribus
hominibꝫ ad custodiā deputari/ꝫ vni
homini pluriū custodia deputetur

magſ ſufficiat plenē ſcire
exponendū ꝛ dicendū ſ3 et cet.
tpe vel de virgine et quib
homo ſpāle habeat
remā ſpāle agere/et
ſ3 et apud quē mor
tenet per d ple de
ſcelꝫ et agre/et ꝙ ma
ſt tot ſcire/et quib
quo poſſet ſpāle exercē
et cet q. dſſerēdo ſcelꝫ
dēt ſupplē ꝙ intendēdo
diligēcia agere/et cet
ſt vnꝰ ſ3 pleꝫ ſcelꝫ
ſed nō pt adeſſe/et hoc
et pte mali homīs
dicend nō dēt habeat
angelꝫ/et deꝰ ꝙ dēt
eſpo dēt vnī/et cria
dēt ei custodiā/et pe
dēt et de ... dicendū

ſ3 et pe dt ꝙ mali eſſe ſt ſpe et
bonꝫ et pfi interpretat
ſt eſſe ſcire/et ſpiale
magſ d multiplicate
dmo dt/et illi q ſunt
custodia deputati/ſcē
ſt eſſe ſcire/et ꝙ ſcire
tēdunt/et deꝰ d ſt ...

ſ3 hoc ponit ꝛ opicꝰ et d custodi et d ꝓdicatōe/seu vide assert
ſ3 habeant ſpāles angelꝫ/et deꝰ ſcribꝫ et pharis ſcribꝫ
nō vident/ſ3 pdicant et ꝓphetāt vtē/et ꝙ pte ſunt ꝓpalati tocia corpta et ſingli diabꝫ ſunt
ꝙ ad malū ſcire/et ꝙ tāt custos
cuiꝫ ē natus/qui
a malo retrahat
et ad bonū inducat

/uti ut corp quisq; dicat/ suu habe dnm/ vel

epm/ vel abbatem

Clarij zry/ m que cp dictus monet modetez quor/ ozna eq̃uo angli ministrat
sonnby ipos custodiendo et diligendo ad salutem ut sup̃i dr̃i 2/ sto quil vtus
ipi angeli boni cp hoc ꝓficiat t mito uel ꝑmo mittendi cp ministrat/ et pt ponit
oplo tractu ꝓtz assimilatiõ quoniꝰ/ cp in vtq; ꝓficiat/ et ipi dicit/ cp caritas
qua dilig̃t deꝰ et nos/ est ipse sub angl dr̃i ꝑmi/ et mitto/ ad hoc/ ꝓut ꝓpter
nobis mꝑdut obsequi/ ꝑmi/ ꝑut ꝑ ipm sue bonꝰ/ et ipi dicit/ cp angli boni
ꝓficiũt cottidie m̃ bene et cogitando/ sed ꝑ hoc/ que dicit/ cp caritas angelor
qua angli deꝰ et nos dilig̃t/ d ipos mitto et ꝑmi/ q̃ dicit/ id ut pt esse
vna et trina/ dr̃i cp caritas ip duos/ mota vna in deꝰ alteri in ꝓxi/ ꝑmoti
moto credit eos in ꝑmi/ cp t mitto/ petro q̃ste ꝑ hoc cp statim p̃dixit cp ante
t bis ꝓficiut/ q̃ go bis/ no d statu ꝓsue cp omnib; bonis dicit q̃ dr̃i
hoc d intelligenda de bene grandi acridtal/ no cruali/ pc. vtus angeli
bom proficiunt in mito uel ꝑmo usq; ad tudinem

c3

Pretea illud consideral oꝑtet/ vtus angeli

bom t/ mito vel t ꝑmio ꝓficiat/ usq; ad ul

tant quoꝝ. q t vtius ꝓficiunt.

dicit/ cp t mit ꝓficiat/ atq; cottidie mag

multiplicly and ty multiplicy

ac magis meant/ quibus dr̃i vide/ cetu cp

f. ex ministrio resultet ad inferiora dei

cottidie hom vtilitatibus defuunt/ oꝝ cp

inserviunt

ꝑfectibus studet/ quibus caꝝ michi demũ/

videtur. cp et in ꝑmo proficiat/ sz mco/

in qbꝫ constat meritis

gmcõe et dilcõe dei/ licet em ut aiunt

cõfirmacõe/ beatitudie acceꝑint etiã atq;

ꝑfect augetur in oꝝ cottidie beatitudo

multiplying and augmt

/ quia magis ac magis dilig̃t atq; ꝑfruit

de celesti hierarchia

Et est eorum caritas qua deum et nos diligunt
et meritum et premium meritum quia per eam et
obsequia ex ea nobis impensa merentur et in
beatitudine proficiunt et ipsa eadem est pre-
mium quia ea beati sunt

Hic isti de ista opinione probant unum superius dictum, videlicet quod angeli proficiunt in cognitione divina. Et hoc per ysaiam dicentem capitulo lxiii in persona angelorum. Quis est ille qui venit de edom. Et per illud psalmi: Quis est iste rex glorie. Ex quibus sequitur secundum istam opinionem quod angeli plenius cognoverunt incarnationis misterium post complexionem incarnationis et spectantium ad ipsam quam ante. Ergo etiam profecerunt et proficiunt in dei cognitione. Et hoc confirmat per illud dictum apostoli ad ephesios iii: Que sit dispensatio sacramenti etc. Super quo dicit Ieronimus: angelicas dignitates prefatum misterium plene non intellexisse nisi post passionem Christi et predicationem apostolorum. Nota glossa super illud ysaie lxiii dicit quod edom interpretatur terrenus vel sanguineus et sic mundus. Bosra firma vel munita et sic infernum vel Ierusalem ubi dominus passus est et resurrexit. Et ut ibidem dicitur Bosra est civitas neque in edom neque in terra promissionis sita sed in axab. Auctoritatibus confirmat quod dicit

Et quod angeli proficiant in cognitione ac per hoc
in beatitudine testimoniis sanctorum confirmat
dicit enim ysayas ex persona angelorum Christi
ascendentis magnificentiam admirantium. Quis
est iste qui venit de edom tinctis vestibus
de bosra. Et in psalmo: Quis est iste rex
glorie. Ex quibus apparet quod misterium verbi
incarnati plenius cognoverunt angeli post

passio

cōplecōne / q̄ ante / Et sicut in cognicōe huius
mistery profecerūt / ita dicūt eos in deitatis
cognicōe proficere / Qui autē in huius mistery
cognicōne pfecerint Euidēt aplus docet di
cens / Que sit dispēsacō sacramēti absconditi
a seculis in deo / ut inotescat multiforis sapia
dei / p ecclesiā / pncipibus et potestatibus i celestibus
Sup quē locū dicit Ieronimus angelicas dig
tates / pfatū misteriū / ad purū nō intelle
xisse / donec cōpleta ē passio xpi / et aplorū
pdicatio / per gētes dilatata

Item xpi / in quo obiat per augm sup eundē locū apli / et habetur originaliter
[illegible] 7° sup gen ubi dicit qz nō latuit angelos illud misterium antequam fieret
Et ita in hoc videtur discordare augm et ieronimus / Sed ibi attende magr videt concor
dando / q maiores angeli scierunt / sed minores nō / saltē ita cōplete / Et i hoc
magr sequitur haymonē / Et hys infert quod qz angeli pficiunt i cognicōe diuinorum
misteriorum usque ad ultimum iudicium et in bti[illegible] / Nota q haymo sup eplam ad ephe
ca° 3° ubi dicit / ut inotescat multiformis etc / In originali sic dicit / illis qui
maiores sunt dignitatis et p quorum misterium illa nunciata sunt / cognita sunt ex parte
ut pote consiliariis et nunciis / illis vero qui minoris ptatis sunt pt esse ut eis incognita sunt
Qz in hac sma / videtur augm adversari Ieronimo

Hys autē videtur augm cōtradicere sup eundē
locū eple dicēs / nō latuit angelos miste
rium regni celorum / q opportuno tpe reuelatū ē

pro salute nra. Illis ergo a seculis innotuit supra
memoratum misterium, quia omnis creatura
non ante secula, sed a seculis est. Determinacio predictarum auctoritatum
Attende lector, quia videntur dissentire in hac
sentencia illustres doctores. Ideoque ut omnis repu-
gnancia de medio tollatur predicta, Haymonem
sequentes ita determinamus, ut illis angeli qui
maioris dignitatis sunt et per quorum ministerium
illa nunciata sunt, ex parte cognita a seculis
fuisse, ut pote familiaribus et nunciis. Illis
vero qui minoris dignitatis sunt, incognita
extitisse dicamus, usque impleta sunt et per
ecclesiam predicata, et tunc ab omnibus angelis
perfecte fuerunt cognita. Constat itaque omnes
angelos in cognicione divinorum misteriorum
secundum processum temporis profecisse. Unde non incongru-
enter ipsi dicunt sciam angelorum ac beati-
tudinem augeri usque ad futuram consumacionem.

quādo m̄ ſcīa ac beatne pſtiſſm̄ erit vt nō

augeatur ampliꝰ/nec minuatur

Ca¹ quītū/m quo tractat alīq̄ opīōēs dicentiū/q̄ angēli nō pſciunt m̄ cogitōēs
dei ꝑ bene m̄ cogmāc nec ēpatiōes/ut m̄ mſtio mentiōnis/ſtcm dnt/q̄ non
pſciunt nec pſciunt m̄ dilectōe dei/q̄tū ad vnū mēdi/ꝑc q̄ cultus poſt ipoſ
ſitionē m̄ eis augmentū/ſed bñ pſciunt hītū ad m̄ mitatē/ꝑc q̄ bona plūa ſciunt
q̄ illa cālē habita/q̄ pus fuerūt (ſed hec opīō rūcta/nō aſſtit plūa poſita
ſup̄ m̄ ſtatū ꝓcīs/nō q̄ hec dēj m̄ liūt ſta cauſa dicūt² m̄ cālē nō pſcīſſe
poſt cōfirmatē/ūmle eſt hec dēj illi vīa de cālē ꝓpī noſtra libro 2°. diſtīcte
is ca/q. eſt ſtūd dīa² de cālē tm̄ cōfirmatōe ſed nō de vīj de nūā q̄ adhūc
pfectū² eſſūs cōfirmatē (ſtcm dr hec ꝑ eſſe q̄ ignis nō ange² ꝑ ſe ꝓpīes
calefactat q̄ pus ꝓpe cū m̄ſimū tūc cālē ꝑ nō mītēdi lūc multiplicētur
opa d. Caſ/q. ſed ꝑ liūt m̄ce oppūt ſc angēli mali cottidie dmōnū² nōs
tptādo ſc bona aūt cottidie mōnū² nos custodiēdo/ad ut d° q̄ boni mōnū²
no ſmūj cōuciale quod eſſtit m̄ gaudio de vīſōe creatōis/et de creatōe
dei actualē quod eſſtat m̄ gaudio de creatūā/ūmlr dmōes dmōnū² quo
ad ſupplicīū quod ꝓpūt q̄ vīſōe creatūe/q̄ plus ꝓfūt² ab ignē dei nō
q̄ ad iſd quod ꝓpūt q̄ cōgnīcia vſionis dīne Illum opīo qui dicit
angelos m̄ quibuſdam ꝓdictor non ꝑfecſſe a gra cōfirmacionis

Hly aūte dicūt angelos m̄ cōfirmatē/tā

ta dīuīnitatis dilectē atq̄ noticia/fuiſſe ꝑ

fectā/ſcīt m̄ hōīs vltīus nō pfecerūt/meritū ꝑ=

fectū ſūt/pfecerūt tm̄ m̄ ſcīa rei q̄rtiq̄.

/ſicut m̄ cognitē ſacīmētī m̄ōrādis/et

huiūmōi/ſed nō m̄ gtēplatē deitatis/q̄

tinitatē m̄ vnitate/atq̄ vnitatē m̄ trīte.

nō plene mtelligūt/ſiue mtelleūl ſūt.

/q̄ ab ipā cōfirmatē ꝓcepīt/ſta cauſa dūt

m̄ cālē/nō profeſſe ꝓ cōfirmatōe/quia

eorum caritas postea non est aucta / et sic dicunt
eos non profecisse in meritis. scilicet quantum ad vim
merendi sed quantum ad numerum meritorum / plura enim
bona fecerunt postea / que tunc non fecerant / sed
eorum caritas ex qua illa processerunt / non est
aucta / ex qua tamen meruerunt antequam ista adde-
rentur quantum postea his adiectis / illud vero
quod alii superius dicunt probabilius videtur / scilicet
quod angeli usque ad iudicium in scientia et in aliis proficiant

Ca. sextum / in quo dupliciter instat contra primam opinionem iam approbatam / et respondet ad obiecta. Et primo per dictum ysidorus de summo bono dicentem / quod angeli in verbo dei omnia sciunt. Respondet / quod non dicit vel omnes angeli. Nec dicit / quod sciant omnia perfecte. Et ergo bene stat hoc dictum ysidori cum prima opinione. Secundo obicit / quod eandem per gregorium in libro dyalogorum ubi querit de angelis bonis dicens / Quid est quod illi nesciunt qui scientem omnia sciunt / qui dicit / nichil. Respondet / quod hoc sic intelligitur / nichil nesciunt quod spectat ad ipsorum beatitudinem. Hoc est clare videre deum trinum et trinitatem in unitate et unitatem in trinitate. Item notandum quod gregorius omelia 34 de cherubim dicit quod secundum creature modum eo plene omnia sciunt quo visioni conditoris per meritum dignitatis appropinquant. Et in eadem quidem de omnibus angelis dicit / Quis ibi aliquid nesciat / ubi ipsum omnes simul fontem scientie videt scilicet deum. Item libro moralium xii in medio super illud Sive nobiles fuerint filii eius sive ignobiles non intelligent etc. sic inquit / de animabus sanctis sciendum est quia qui intus omnipotentis dei claritatem videt nullo modo credendum est quod sit foris aliquid quod ignoret. Hugo de novo castro

Quedam auctoritates videntur obviare probabiliori sentencie

Quibus tamen videntur obviare quarundam
auctoritatum verba / ait enim ysidorus in libro de summo bono angeli in verbo dei omnia

sciunt antequam fiant. Sed nec omnes nec omnia
perfecte angelos scire dixit. Et ideo in scientia ipsos
proficere non removit. Gregorius quoque in libro dy-
alogorum ait: Quid est quod ibi nesciant ubi
scientem omnia sciunt? Videtur dicere quod omnia sci-
ant angeli et nichil sit quod nesciant. Sed
accipiendum est hoc de hiis quorum cognitio be-
atum facit cognitorem, ut sunt ea que ad misterium
trinitatis et unitatis pertinent.

Distinctio xxv. Superius determinavit magister de creatura pure spirituali. Hic determinat
de creatura pure corporali. Et primo in hac distinctione determinat de productione
materie. Secundo quo ad distinctionem sequentem de creatorum distinctione. Et primo determinat de
simultate creationis rerum corporalium. Et dividitur in sex capitula. Et in primo ponit unam
conclusionem in qua omnes concordant quod deus simul creavit celum id est angelicam naturam et
terram id est quatuor elementorum materiam adhuc informem et rudem quam greci vocant
chaos. Contra litteram ubi dicitur in principio creavit. Quod eadem erat materia celi et terre ex
qua omnia facta sunt que sola tunc erat, ergo non erat tunc celum et terra. Ro. v dicit
quod quatuor expositiones sunt ibi. Prima expositio quod celum et terra eadem materiam nominant
prout de ipsa debebant fieri spiritualia, celestia et materialia. Secunda expositio dicit celum
id est angelicam naturam et terram id est materiam primam. Dicit tertia expositio per terram intelligi terreum
elementum et per celum tria alia elementa que in modum nebule circumquaque circa terram
erant oppansa. Quarta expositio et communis per celum dicit intelligi celum empireum
et angelica natura per terram materiam omnium corporum aliorum et elementorum et sparsarum aliarum.
Iste dicitur in littera ante omnem diem. Videtur sequi quod aliquod tempus fuit quod nec
fuit dies nec nox. Respondetur quod tempus non dividitur sufficienter in diem et noctem
nisi secundum statum nostrum presentem. Tunc autem fuit tempus et nec nox nec dies fuit.
Post cognitionem de angelis habitam agitur de aliarum rerum creatione et precipue
sex dierum distinctione

Hec de angelice nature conditione dicta sufficiant, nunc superest de aliarum quoque rerum creatione ac precipue de operum sex dierum distinctione nonnulla in medium proferre. Cum deus in sapientia sua angelicos condiderit spiritus, alia etiam creavit, sicut ostendit supra meorata scriptura genesis que dicit in principio deum creasse celum, id est angelos, et terram, scilicet materiam quatuor elementorum, adhuc confusam et informem, que a grecis dicta est chaos, et hec fuit ante omnem diem. Deinde elementa distinxit et species proprias atque distinctas singulis rebus secundum genus suum dedit, que non simul ut quibusdam sanctorum patrum placuit, sed per intervalla temporum, ac sex dierum volumina

ab his qui dixerunt hec omnia esse simul facta, distincta, et ornata

distinctio

Eidem Aug. sup. Gen. que imperfectum dedicat c. 8. ibidem et in fine quod nil horum temere affirmari potuit, declarat tamen finaliter ut notavi quod distinctio facta est in 6 diebus, tamquam ad partem lunaris

Gregorius Ieronimus Bede

Ut aliis visum est formavit

Capitulum 2m in quo narrat opiniones contrarias de formatione et distinctione rerum in suas species. Quidam volunt quod ista distinctio seu formatio simul facta sit, et quod materia informis non precessit istam distinctionem tempore, sed natura tantum. Et hoc videtur velle Augustinus 4o super Genesim ubi videtur sentire quod omnia sunt simul creata in materia et in forma. Alii dicunt quod ista distinctio et formatio rerum facta sit per intervalla sex dierum. Et hec est opinio beati Gregorii Ieronimi et Bede, et hec plus videtur concordare textui biblie in libro Genesis. Quod Hugo de sacramentis libro 5o parte 5a versus finem querens quamdiu mansit materia corporalis sub informitate et confusione, sic respondet Michi videtur quantum convincere valeo inter creationem et dispositionem rerum ordinem quidem temporis, sed nullam fuisse moram interiectam, ita ut vere dici possit hoc post illud factum fuisse, sed inter hoc factum nullam omnino dilationem intervenisse. Addit etiam ibidem quod in primo principio temporis eodem prorsus momento simul cepit esse visibilium omnium materia, et invisibilium essentia, id est angelica natura, et utraque quodammodo formata et quodammodo informis. Consequenter idem capitulo 21 loquens de luce que est opus primi dispositionis, docet quod simul cum facta est lux corporalis, et a tenebris divisa, angelica natura in conversis facta est lux, et divisa a tenebris aversorum. Et his 2m ipsum patet tempus casus lapsorum et mora status eorum si qua fuit. De casu. Quod sancti tractatores videntur super hoc quasi adversa tradidisse, aliis dicentibus omnia simul facta in materia et forma, aliis per intervalla temporum.

Quidam namque sanctorum patrum qui verba dei et archana excellenter scrutati sunt super hoc quasi adversa scripsisse videntur. Alii quidem tradiderunt omnia simul in materia et forma fuisse creata, quod Augustinus sensisse videtur. Alii vero hoc magis probaverunt atque asseruerunt ut primum materia rudis atque informis quatuor elementorum commixtione atque confusione tenens creata sit, postmodum

vero per intervalla sex dierum ex illa materia re-

rum corporalium genera sunt formata secundum

species proprias. Quam sententiam Gregorius Jeronimus Beda

aliique plures commendant ac preferunt. Que etiam

scripture geneseos unde prima huius rei ad nos

manavit cognitio magis congruere videtur.

Capitulum tertium in quo revertitur ad primam conclusionem declarando quare ista massa informis

vocetur diversis nominibus. Et primo vocatur terra, ex eo quia terra inter alia elementa

est minus speciosa, sicut quamque materia rerum non erat speciosa, ex quo non fuit in species distincta.

Secundo dicitur inanis et incomposita propter elementorum confusam commixtionem. Inanis

supple a specie et ornatu, et incomposita, quia adhuc non erant diverse res composite

seu coniuncte ut nunc. Tertio dicitur abyssus propter confusionem, quia abyssus est sine

fundo, et sit aliquid quod non est transmeabile vel penetrabile. Quarto dicitur aqua,

ex eo quod est primordialis materia omnium, sicut humor est primordialis materia terre nascentium

et animalium. Et ideo spiritus dei dicitur ferri super aquas, sicut voluntas artificis

dicitur ferri et fertur super rebus per ipsum fiendis, quia ista materia subiaceat

voluntati creatoris ita ut faceret ex ea quicquid vellet. Deinde ibi: Hiis omnibus. Quinto

dicit quod ista massa invisibilis et insensibilis vocata est diversis nominibus rerum sensibilium,

ut imperiti clarius intelligerent opera dei. Tandem dicit quod tenebre erant super faciem

terre, id est absentia lucis, quia tenebre nichil sunt positive. Quomodo per intervalla temporis

res corporales tradite sunt, et quare illa confusa materia vocetur terra abyssus

aqua

Secundum hanc itaque traditionem ordinem

atque modum creationis formationisque rerum

inspiciamus sicut supra memoratum est. In

principio creavit deus celum, id est an-

gelicam naturam, sed adhuc informem ut quibusdam

terra

Inanis

Abyssus

Aqua

massa

placet et terram i. illam confusam materiam quatuor
elementorum quam nomine terre ut ait Augustinus contra
manicheos ideo appellavit aquas quia terra
inter omnia elementa minus est speciosa et illa
maius erat et incomposita propter elementorum
omnium commixtionem. Eandem etiam vocavit abis-
sum dicens et tenebre erant super faciem
abyssi quia confusa erat et commixta et
specie distincta carens. Eadem etiam ma-
teria informis dicta est aqua super quam
ferebatur spiritus domini sicut superfertur fabri-
candis rebus voluntas artificis quia subia-
cebat bone voluntati creatoris quod formandum
perficiendumque inchoaverat quia sicut dominus et
conditor preerat fluitanti et confuse materie
ut distingueret per species varias quando vellet et sicut
vellet. Hec ideo dicta est aqua quia omnia
que in terra nascuntur sive animalia sive arbores

vel herbe et similia ab humore incipiunt for
mari atque nutriri. Hiis omnibus vocabul
vocata est illa informis materia ut res
incognita notis vocabul insinuaretur impe
ritoribus et non uno tantum. Nam si uno tantum si
gnificaretur vocabulo hoc esse putaretur quod
consueverant homines in illo vocabulo intel
ligere. Sub hiis ergo nominibus significata
est illa materia confusa et informis quae nulla
specie cum atque tractari poterat i. nominibus
visibilium rerum que inde future erant propter
infirmitatem parvulorum qui minus ydonei
sunt invisibilia comprehendere. Et tunc erant
tenebre i. lucis absentia. Non enim tenebre
aliquid sunt sed illa absentia lucis sicut
silencium non est aliqua res sed ubi sonus
non est silencium dicitur. Et nuditas non aliqua
res est sed in corpore ubi tegumentum non est

Vacuitas

miditas dicatur/sicut manitas no ē aliquid
solidū aut dicut

ꝑ manis dicatur locus ē vbi corpus no

est/et manitas absencia corpis

Hic obiect qtra hec quod supra dixit/q tenebre nichil sut/nec q̄ nō sint aliq̄d
quia tenebre inant̄ inter creaturas que bndicut dñm dauid. ꝑ. vbi dicitur
bndicate lux et tenebre duo/q̄ tenebre sunt aliquid tenet nisi/q̄ tenebre
aliquo capiūt ꝑ luas absencia/ꝛ nichil sut. Aliquo capiūt ꝑ aeris obscuri
uel ꝑ obscura qualite aeris/vel pro nebulosite uel diaphanicite nō illuminata/ꝛ est
aliquid/ꝛ cū m dauide dicō q̄ hugo libro primo ꝑte prima cap̄ 1 uta oppot
luas greci ꝑ ē/q̄ ꝑ celū tenebras. et aquas id intelligāt sc̄z illud qđ supra dixim⁹
quod erat materia informe celeste alias alia est ꝑ tenebras qui et notū elementū
quod calcamus/q̄ abyssū/profundū et immensitatē profunditas seu grauitas ad ꝗ abditio
tatis. vel dicō ꝑ tenebras ut esset pelagus aquarū receptaculū/de qua causa omnia
fluuia aquarū ꝑducta fuerūt sunt derivata/et hec ut dicat tue patulo
adhuc situ et vacuo horrendo inepte manet ꝑfectat/nō abyssū ut dicit
erut m tra et ideo sup ipam tenebre/ex inde ꝑ sutud erat illuminata/ubi ꝑ ipm
celū tenebre fuit vbi nata est esse lux et nō alibi. Et ideo dicit scriptura te-
nebras fuisse sup facē abyssi et nō m ipā de. Cas. Quo ꝑ tenebre
dicunt/non esse aliqd et quod dicunt ꝑ esse aliqd

Vide ay
Attende/quia hic dicat augo tenebras sup ꝑpriū auctore vbi nō dicit tenebre ꝛc

non aliquid esse/cū alibi tenebre inter
distinct 2 ꝑ q tenebra ꝑ se negatiua
luas uel ꝑuatiua cuius
creaturas ponatur/que bndicut dñm
dicit m
vnde vbi dicitur bndicate lux et tenebre
dominū/deoq̄ sacendū ꝑ tenebras duas
differē formalis
modis accipiūt vel pro luas absencia
vbi nō cuius tenebre alicui sc̄
qualiē supra accepit augus/suis qua
ꝑ ꝑuatiue sumit
differd modis
vel secundo modo dicitur
accepōnem non sut aliquid/ut p aere
i diaphanicitate obscura nō illuminatu
obscuato/sue aeris obscura qualitate/et sm

hoc aliqua res creata est / ideo sic dicit tene-
bras fuisse tunc super faciem abyssi quia
nondum erat lux. Que si esset / et superesset
et superfunderetur / sed nondum lucis gratia / opus suum
deus venustavit / que postea in primo die formata est /

Capitulum xvii. in quo circa materiam informem de qua supra dictum est movet duas questiones
prima / quare dicitur informis. an ex hoc quod tunc cum creata erat nullam formam
habuit / secundo quaerit ubi producta fuerit / et quantum spacium occupaverit. duo hic consideranda sunt / quare illa materia confusa / sit dicta informis / et ubi adesse prodiit quantumque in altitudinem ascenderit

De qua / prius quam tractemus / duo nobis
discutienda occurrunt. primum / quare illa materia
confusa et informis dicatur / an quia omni forma
caruerit / an propter aliud / secundum / ubi ad esse
prodierit / et quantum in altum ascenderit /

Hic magister respondet ad primam questionem per istam conclusionem. quod illa massa habuit formam / sed confusam et non pulcram / sicut nunc habet formas pulcras et diversas / quia postea sex dictionibus de quibus dicitur Genesis primo disposita est a creatore per varias formas / et distincta in diversas species. Et istam conclusionem probat per hoc / quod non est possibile esse aliquam rem corporalem sine forma. Ad primum breuis responsio

Ad illud ergo quod primo positum est breuiter respondentes dicimus / illam primam
materiam / non ideo dictam fore informem
quod nullam omnino formam habuit / quia non

Ratio quare materia sine forma esse non potest licet sit prior et forma posterior est / quia materia dependet a forma / potentialitas enim actum respicit / materia necessariam ordinationem habet ad formam / et licet sit prior generatione / tamen est posterior complexione

aliquid corporeum tale existere potest, quod nullam habeat formam, sed ideo non absurde informem appellari posse dicimus, quia in confusione et permixtione quadam subsistens, nondum pulchram apertamque et distinctam receperat formam, qualem modo cernimus, facta est ergo illa materia in forma confusionis ante formam dispositionis. In forma confusionis prius omnia corporalia materialiter simul et semel sunt creata, postmodum in forma dispositionis sex diebus sunt ordinata. Ecce absolutum est quod primo in discussione propositum fuit, scilicet quare illa materia dicatur informis.

Hic solvit questionem 2am supra propositam. Et dicit quod ista materia fuit formata in loco in quo nunc formata consistit. Et illa pars que nunc est terra consistebat in medio, et alia elementa tria nunc existentia per modum nebule confuse permixta circumdabant eam, ita quod apparere non poterat. Et sic tota ista moles extendebatur ad tantam altitudinem ad quantam iam pertingit summitas nature corporee, cuius pars superior erat subtilior et media grossior. Et dicunt aliqui quasdam aquas supra firmamentum esse de parte superiori huius molis. Et hec tota sententia est Hugonis. Dubitatur utrum informitas materie precessit tempore distinctionem. Augustinus vult quod informitas talis non precessit tempore, sed origine seu natura prius erat. Alii autem ut Ambrosius dicunt quod precessit tempore. Sanctus Thomas concordat illos opiniones. Et vult quod aliter informitatem accepit Augustinus et aliter alii, quia Augustinus accipit informitatem pro carentia omnis forme, et non precessit tempore informitas, ut notum est. Nam materia non precessit quod sit ens sine forma, alias diceretur ens actu sine actu. Alii autem doctores informitatem materie accipiunt non secundum hoc quod excludit omnem formam, sed ut excludit formositatem et decorem. Sed dubitatur quid deerat tunc illi materie

Respondetur quod tripliciter formositas tunc deerat primo pulcritudo lucis ubi dicitur Tenebre erant super faciem abyssi. 2° quia terra tunc erat aquis cooperta. i. materia illa fluibili et propter hoc dicitur terra autem erat inanis et vacua. 3° quia non erat ornata herbis et plantis et ita vacua. Dubitatur an tempus sit concreatum materie informi. Dicit Thomas prima parte q. 61 articulo ultimo vult quod quidam doctores ponunt quatuor que simul creata fuerunt. videlicet naturam angelicam celum empireum materiam corporalem informem et tempus. Et illud tempus sicut et materia non erat in toto formata perfecte sed postea secundum opera sex dierum tempus fuit formatum et distinctum per dies et noctes et annos et motus celestes diversos. Et materia illa non erat subiecta motui primi mobilis sed oportuit esse motum secundum successionem concepcionis sicut in angelis fuerunt vel secundum similitudinem aliqualis duracionis et ita illa quatuor simul creata postea successive fuerunt ornata ut patebit. Ostenso qualis fuit mundi facies in ipso primordio incipit prosequi operum sex dierum distinccionem

Nunc superest quod secundo proponebatur explicare

ubi scilicet illa materia substitit et quantum in

altitudine porrigebatur. Ad quod nichil te-

mere asserentes dicimus quod illa prima rerum

omnium moles quando creata est ibidem ad esse videtur

prodisse ubi nunc formata consistit. Eratque

terrenum hoc elementum in uno eodemque loco medio

subsistens ceteris in una confusione permixtis

eisdemque circumquaque in modo cuiusdam nebule

oppansis ita involutum erat ut apparere

non posset quod fuit. Illa vero tria in una

permixtione confusa circumquaque suspensa

eo usque in altum porrigebantur quousque nunc

summitas corpee nature ptingit / Et sicut qui
busdam uidetur / vltra locu firmamenti exten
debatur illa moles / que in inferiori pte spissi
or atq grossior erat / in supiori vo rarior et le
uior et subtilior existebat / de qua rariori sba
putat quida fuisse aquas / q sup firmamen
tu esse dicunt / talis fuit facies mdi in pncio
prius q rcipet forma vel dispositionem

Ca^m quintu / in quo occasione cuiusda dicti sup de massa informi prosequitur de formatione rerum dicens / qz deus in sex diebus distinxit res / et in formas diuersas redegit / qui cuncta simul materialiter creauit / et die septimo quieuit i. cessauit facere noua creaturam 2^m speciem / quia in sex diebus species rerum distinxit / et nichil postea fecit quod non continetur primordialiter sub aliqua specierum prius factarum et quamuis postea multa operatus sit et modo operetur prout dicitur Jo. v. tamen continentur sub dictis speciebus
hic rndet ad id qd scdo quebatur

Nunc superest ut dispositionem illam / qualiter p
fecta sit / ordine prosequamur / sex diebus sic
docet scriptura / genes. distinxit deus et in
formas redegit ppias / cuncta / que simul ma
terialiter fecerat / pfecit q opus suum die sexto
et sic die deinde septimo requieuit ab
omni ope quod patrarat / i. cessauit noua
creaturam facere. Sex enim diebus sex rerum

pt firmamenti ornatur / in quinta aer et aq ornatur / in sexta terra ornatur

Circa mundi principium in illo quod ad substantiam fidei pertinet, omnes quecumque, quia concedunt mundum incepisse et creatum esse. Sed quo modo et ordine factus sit, quod non pertinet ad fidem nisi per accidens, quia sacra scriptura tradit, ibi diversificati sunt doctores, quia Augustinus vult, quod in principio aliqua res fuerunt in propriis naturis distincte, ut corpora celestia, quatuor elementa, substantie spirituales, alia vero in rationibus seminalibus, ut materia, plantas, homines, et que omnia prodeunt in naturis propriis producta sunt illo opere quo post senarium illorum dierum, deus naturam prius conditam administrat. De quo Joh. v. Pater meus usque opus et ego opor. Sed Gregorius et alii ponunt in distinctione rerum, ordinem temporis esse servatum, et est via communior et magis litere servit, tamen b. Thomas plus placet via beati Augustini, et rationem ponit, ut in questione sua.

genera distinxit, nichil quoque postea fecit, quod in aliquo illorum non contineatur operatus est tamen postea sicut veritas in evangelio ait pater meus usque modo operatur, et ego operor illud

aliquo modo

Jo. v.

Capitulum sextum in quo ponit unum notabile circa iam dicta, et vult, quod deus quadrupliciter dicitur operari. Primo operatur omnia in verbo suo eterno, id est per verbum suum disponendo. Secundo omnia de nichilo creando, Eccli. 18 Qui vivit in eternum creavit omnia simul. Tertio sex diebus varias species creaturarum distinguendo. Quarto operatur cottidie ex primordialibus seminibus res producendo, et ne pereant reformando et conservando. De quatuor modis divine operationis

Quatuor enim modis ut Alquinus sr. Genesim ait operatur deus. Primo in verbo omnia disponendo. Secundo in materia informi quatuor elementorum de nichilo eam creando. Unde Qui vivit in eternum creavit omnia simul, omnia scilicet elementa, vel omnia corpora materialiter simul creavit. Tertio per opera sex dierum varias distinxit creaturas. Quarto ex primordialibus seminibus non incognite oriuntur nature, sed note sepius reformantur ne pereant;

Alcuinus

Alchimus

Loquendo de operibus generalibus

Sed dicitur tamen de novo creantur anime interpretative. Ratio secundum Augustinum quia dicitur cessavit facere novam creaturam, intelligitur id est novam speciem creature. Non enim iam facit novam creaturam cum similem in specie non fecerit.

Utrum quis corpalis rerum mā tō sit et absq; actuali formalitate sit producta dr nō / nō ē aliq̄ quis corlis resp mā go
ē stā/q nō dr p̄ q ecclestis et trestis nō ē cōis mā/go dr p̄ q d'nā mac̄
ē q̄ sit ip̄ō ad formā/tali aut p̄ē ē alicui puncto/sed mā cū quantitate
ē pār corpedus go resp q̄ dr sic q nō sit tō mā simul producta p̄
totū grey p̄ē vbi distribuit illa p̄ē dies distantes producta et dr vnde sic
dac̄ septima ordinat ordine sp dicq 2m ordine duratiuus seu tps nō 2m
ordine naturē nec 2m ordine dignitatis/cū ip̄e sit dignissima creaturaq corlis
debuit caus producta/sc dici assita ad ēptū ad ordine nac̄ debuit producta
polis et lue prec̄ producaq placitaq et leuitaq/et go restat q̄ intelligatur
2m ordine tps et go successiue sicut dict lia corlia sint producta q̄ dr
q̄ nō sit absq; actuali formalit producta pupole ē mēq; ēpe sine forma
go/q nō dr q̄ mā d'sc nq esset n̄ quā p̄ē sed q̄ nō sit go q̄ sit
q̄ sc/mod sed et ordo q̄ rebus nec formal priusq; sit mupole ē aliquid
rem ēpe sine illis/aliosq; posset aliq̄ res ēpe m q̄ nō esset vestigiū timp
go mupole ē mēq; ēpe simpl sine forma et go q̄ sta q dr vr p̄ ēpe
tepty grey vbi dr ēpe sint gradatos celi et tre m duę q̄ cat dry celū et tra
et omne vltiū agn/et go vr q̄ simul p̄ē cōi quā cruū erunt metiū
creant ora simul q dr vr/a p̄ta p̄ē debet q̄ē esse q̄ē ē unaq̄ status
maiosq̄ p̄ē/sit maiosq̄ p̄ē ē sil omne producē q̄ sine go vr cū producto resp
sit ouplā dine p̄ē q̄ sit prime sta q̄ cura vsq; q̄ē q̄ē sit go vr dr sic ad
tdmitur tres difficultates/pmo/et go 2m q̄ cruū ē acti/quā vlq ora
corlia fuerunt mēq vna 2m ēpe seu vq/q dr vlq ora corlia fuerunt sil creata/
vel successiue p ēpe dies/tribus vlq mā corlia sunt cata inferiorib ltra q̄ po
inferiorib et p̄ē forma q̄ta p̄ē nō/q̄ sit tres ordines in hac mā/p̄a q̄ cele
stia nō fuerunt mēq/et go nō omne corlia ē una mā/2a dicit q̄ celestia fuit
mēq sed nō cuncta vnis ad mā inferiorē/3a dr q̄ celestia et tiestia ē una mā
2m vq ēpe/et lia adhuc quedā illaq tenuē/pepit et a pluribus tenuit/quia
tm quā dicebat aliquis ēpe q̄ et go ista sit q̄/una ē mā omne corlia vsq
loquebā de vnte 2m ēpe/q̄ illa salte sonat dra dicebā cuncta in hac distincte
et sufficat q̄ salte nostra saluaq et fundatu nō fuerunt mētes/fundatu cuq
pulc opinio primaq est q̄ celestia nō fuerunt mēq vel saltē nō fuerint materia
cuncta vnis ad inferiorib q̄ mā ē ip̄ō ad formā/et ideo vt ip̄ō ad corpes
sed q̄ hoc fundamentu nō valent vel tollit nō cogit dr sic/q̄ q̄ hoc sequit
q̄ corp ēpe/et quodq; aliud glificatu nō q̄ret appetitu q̄ mā ita q̄ nunq nō
habet materia status p̄ē dr sc/et p̄ē q̄ q̄ cuq fundamento cui nō sit ip̄ō
ad aliq formā sed limitata ad illaq quā aliq habet/et sic sit ēpe de
celestibus q̄ hic sit ubi mā/limitata tpe ubi ad formā celi/p̄ē tpe pmo.

Ad 1m q̄ ista/licet quo ad sta et vq successiue sup̄ sit cuq cuq corlium tpe
celestiū q̄ tiestiū mā/tpe quo ad aliq mā inferiorē ē altiq q̄dcunq q̄ mā
superiorē/illa p̄ē q̄ aliq dicit/q̄ ad 2m. q̄ inferiorē subiecta motui et ālteri superiorē
sed mā celestiū/et si quo ad aliquid pm sit subiecta motui nō tpe ālteri
et dr. B tpe aliq mā inveniē subiecta tpi/pe aliquibq cui inveniē subiecta
tpi/et non motui non ālteri/et ēpe ē in celo empireo/pe aliquibq q̄ti et
motui sed nō ālteri sicut in aliis corpibq celestibq/pe aliquibq vel inveniē subita

qualitati motus et ẽnetati sicut in ẽstẽ inficibus q̃ sed quo ad ẽm alid nonꝺ
q̃ sit ẽpe p̃ꝰ due oplõe p̃a q̃ omia sunt simꝺ et no solu ĩ mã sed et in
suis formis distincte pducta / et q̃ pp dict defect ꝑt simpliter ẽtingit ẽpe
facilit rape no possent / vel aliq pp dict potuit ꝑt simaliq nullat et no
tñ aliq / et ẽpe sonat dupl sup ꝑm ad lit q̃ alia opa d scm et sunt alior
doctorꝫ qui dicit q̃ in effigie mã omnd simil sunt pducta et dupl ꝑ pp dict
sucessiue ꝑtes formis distincta / et q̃ ia q̃ ad doctoribꝫ recipꝫ q̃ dicit q̃ ẽ ĩ ẽtie 3 9°
ista bñ via tenẽda sunt simil tam ĩ mã ẽ ĩ applenãto formatꝫ pducta / illa
est quid ut deus d doctorꝫ / ꝓsuadetur quia tñ tenet scic dict distincta eẽ
dẽbatur et ita ꝙ ꝑ ꝓpꝫ ẽtingit ẽpe ꝓpõ de quo sunt q̃ ad lit̃ intelligẽtur
go tñ no debuit dare imediate errantes errorꝫ q̃ tradẽbat sic sing scitꝫ no ẽt
sing / et q̃ quia ad lit̃ ita ꝑt sing / de ẽnẽte no stetꝫ dicto / q̃ ꝓpe loquẽdo
no ẽdicebat dungy cui nec dicit q̃ nec inquisitio potest ꝓpõ et go nil dẽbat
sed q̃ ita potuit et ẽpe stat tñ illo quod aly dicunt q̃ tñ ad ẽm alid nõ q̃ quia 3 9°
esse tractat̃ informe ꝑt intelligi dupl / uno q̃ illam formam habuit alius q̃
aliquid formal habuit sed no ita determinate sic nec dupl ꝑtes unius ĩ suis
formis ẽtis distincte sed sunt distincte q̃ nõ q̃ quia ita ẽpe sunt dupl
potẽtie secundꝫ cui pnõ via ꝓbabilꝫ ꝓpetꝫ dicit q̃ quia nãq̃ nuꝑle est
ẽpe sine forma / eo q̃ d mã nec / est q̃ sit alia ꝑs q̃ntit / q̃ de rõe omis
est subesse ul nesse uni ꝑ ꝓpetꝫ / vbi dicit q̃ nil ẽ q̃ sit aliq̃ cum
nichil / sed breuit tñ dẽpẽdẽs nales no dantur ꝑ pnõ ẽtichia sed ẽ ẽtie
ad motu ul tñsmutatꝫ q̃ dicit q̃ q̃ ĩ ẽtie ista / ꝓpõ est nãq̃ ẽpe q̃ quia ꝓpr 2 9°
sine forma / q̃ntit̃ informãte / ẽpe mã dẽt ꝑtes et ꝑtiã a q̃ntit̃ sõ et no dependꝫ
ẽpe simꝑ a forma / go q̃ ẽtie tñ quicq̃ talia possit deus abnuiãs ẽpare
talit̃ sine q̃ntate / aly ꝓpõ ꝑtes ꝑ tñ mã sit ꝑtiãd et no sõ ut ẽ ꝓpꝫ / et
q̃ no dependꝫ esse a sõ / ꝑ tñ ꝑtiãd forma q̃ a q̃ quo ad pnõ / liq̃ ꝑ dẽ ꝓtꝫ 2 9°
deus potuisset et possit mã pducere sine forma modꝫ ꝓdupt aqꝫ ẽpe q̃ quãq̃
multa habuisset forma / illa ꝓ ꝑ nugꝫ et quid omnes logicos q̃ a q̃
mã cõcludi ꝙ pnõ habuit forma / sed no ita distincta ꝙ pnõ ꝓbꝫ sicut 3 9°
nec quit ꝑtes unius / illa ꝓ q̃ talis distincta sicut ẽ ꝙ oꝑibꝫ scꝫ dicꝫ ut
tenet scotꝫ et alij / ut ĩ ꝓcto ad 2m dicꝫ ꝙ / ꝙ illa ty sine sua ẽ q̃ doctoꝫ
ꝑ ingeniũ q̃ ꝑ ẽ ẽffigie habuit illa mã quãq̃ forma q̃ ty ꝺ a ꝑtes sint
subtilior q̃ ꝺ alia et nichil dispta / no ty q̃ illa ꝓcta forma / cat ꝙ sufficit
ecta dispõe ad alias introducẽdas / sicut ꝙ nãli dispõe culpam ad
sed formas introducẽdas depẽdebat a deo q̃ ꝑ ty ꝓ quid ꝺo omnes sint soluti
sed ꝺ vestigio viꝝ q̃ adhuc ĩ mã nuda esset vestigiũ ꝑe ẽ fõ nuda / quia
aut pulcꝛa sine ꝑtes / modꝫ et ordo q̃ ad illas vel que ad aliud allegat auctor
ntates q̃ omnia simil sunt pducta dicꝫ q̃ quid intelligi debet no q̃ distincte
forte habuerunt sicut ideꝫ tenet / sit q̃ aliqꝫ videtur q̃ suadẽs ideo dicꝫ ad
ꝓpꝫ / q̃ ꝙ ope q̃ducimus no solu debuit manifestari creaturis potius / sed ad
ꝓnus sapiãs / sapiã vel artifex plus ꝓpendit ꝙ hoc q̃ ordinate et pulcre
fit q̃ q̃ pulcre fiat go ꝛc

Distinctio quinta supra negue determinauit de creatore materie/ hic determinat de creatore genitu et distinctione/ et primo in hac distinctione determinat de ope 1ª diei/ et diuiditur in .q. talia/ in quibz primo/ ostendit ista q̃ 1ª operatio distinctionis fuit formatio lucis/ et quia quia per tenebras quas inducit nox quod videbat fieri tanq̃ subtractio q̃ sunto distinctio resp̃ cepit a luce/ p̃ qua certũ formabat/ posset videri et nua nisi etiam q̃ sed dic̃ distinctio resp̃ incepit a luce/ p̃a ad d̃/ quia lux & quas qualitas/ in qua aera celestia quantũ ad corpibz insidentibz/ ut ens igne vel ad tpubz ad corpibz imperf̃ lucidis in aliquos/ lucet cumq̃ per ens lucet corpis celestiq̃ et ista eque est qualitas sic quas/ quecunq̃ ab ea/ glificatio resp̃ formatio et distinctio intelligitur/ sicut in quadam nali inchoatio fit a quibz formis/ q̃ in p̃ma libro suis unit vita plante/ ppria vita animalis/ ppria vita spis/ vel licentius ita ea d̃/ quia distinctio resp̃ no appet nisi p̃ manifestacõ sed ois manifestatur p lucem/ q̃ oppositis in tenebris no appent nulli plicitas fructus resp̃ et distinctio/ q̃ stata luce supuenente appent/ q̃ lux dñi resp̃ distinctio/ certũ ad apparentia q̃ q̃ no potuit ppter dpgõ inceptoq̃ tpis nisi p̃ factoq̃ diei et noctis/ sed dies no potuit fieri sine luce/ sic optuit lucem fieri p̃ma die/ ḡcem de gls/ Lux fuit p̃ma distinctionis operatio

Primo autem distinctionis opus fuit formatio lucis/ sicut ondit scriptura

Genesis que commendata rerũ informitate/ ostendit distinctionem a luce inchoatuit/ subdens dicens

Dixit deus/ fiat lux/ et facta est lux/ et vidit deus lucem/ quod esset bona/ et diuisit lucem a tenebris/ appellauitq̃ lucem diem/ et tenebras noctem/ factumq̃ est vespere et mane dies unus/ Congrue inquit ornatus/ a luce inchoauit/ unde cetera que creanda erant videntur

Tamq̃ in quo monet unaq̃ questio/ et quid qualis sunt illa lucis/ an corpalis vel spualis/ et videt/ q̃ p̃ intelligi de utraq̃/ de spualium de

per formas spiritualis.

1 2º de ope 1ª die. dis. 1ª 3º de ope 3ª die. ubi Aug dicit deo. Congregent aque

nā angelica que facta fuit lux / p confirmacionē post adhesionē creatori / quā deus tūc diuisit a tenebris / quā eam in bono confirmauit / de corporali eciam intelligi pt / vt de nube lucida / que nō est creata / sed facta ex mā pmaceute / et cū ista incepit prima dies / et ante illam nec fuit dies nec nox / licet esset tempus. Qualis fuit lux illa corporalis

Si quitur qualis illa lux fuerit corporalis. scz an

vel spualis / id rndemus quod a sanctis tra-

ditū legimus / dicit enim Augs quia lux illa

corporalis / vel spualis / intelligi pt / si spualis

accipitur / angelica nā intelligitur que prius

informis fuit / sz postea formata est / cū ad

creatorem suū conuersa ei caritate adhesit

cuius informitatis creacio supius significata

est / cū dcm est in principio creauit deus ce-

lum / et terram / hic vero eiusdem formacio

ondit / cū autē ait fiat lux / et facta

lux / hec ergo angelica creatura prius

tenebre / et postea lux fuit / quia prius

habuit informitatē et imperfectionē

et ita diuisit deus lucē a tenebris

Nam ut ait Augs super gen / huius creature

distinctio

informitas et imperfectio fuit / antequam for
maretur in amore conditoris / formata vero
est / quando conversa est ad incommutabilem lu
verbi / Si vero corporalis fuit lux illa / quod
utique probabile est / corpus lucidum fuisse intelli
gitur / velut lucida nubes / quod non de nichi
lo / sed de preiacenti materia formaliter / factum est
ut lux esset / et vim lucendi haberet / cum quo
dies prima exorta est / quia ante lucem nec
dies fuit nec nox / licet ante tempus fuit

Capitulum 3m in quo querit / ubi sit facta ista lux / Et vult istam questionem cum hec
lux prima facta est ubi sol nunc movetur / quia ipsa locum et vicem tenens sol motu
suo diem faciebat et noctem / eodem tramite circumcurrens quo nunc sol / prout declarat
Dubitatur / quomodo lux illa diem et noctem faciebat / Greci sicut Basilius et Damascenus
dicebant / quod hoc faciebat per emissionem / et contractionem radiorum divina virtute / sicut et
sol in passione Christi radios retraxit / Alia via / doctorum catholicorum / quod motu
suo faciebat diem / sicut modo sol facit / et per absentiam noctem / Et quod dicitur
divisit deus lucem a tenebris / hoc est intelligendum secundum emisperium / ita quod semper in uno
erat lux et in alio tenebre / sicut modo est de sole / Cum lux facta est ubi
sol apparet que inter aquas lucere poterat

Si autem queritur / ubi facta est lux illa / cum
abyssus / omnem terre altitudinem tegeret / potest
dici in illis partibus esse facta / quas nunc
illustrat solis diurna lux / nec mirum lucem

in aquis lucere posse, cum etiam nautarum opera-
tione sepius illustrantur, qui in profundum
mersi, misso exore oleo, aquas sibi illu-
strant, que multo rariores fuerunt in principio
quam modo sunt, quia non dum congregate
fuerant in uno loco, facta ergo lux illa
vicem et locum tenebat solis, que motu
suo circumagitata, noctem diemque discernebat.
Ubi igitur primo lucem apparuisse verisimile
est, ubi sol cottidiano cursu circumvectus
apparet, ut eodem tramite lux circumcurrens, ac primo
ad occasum descendens, vesperam faceret, deinde
revocata ad ortum auroram, id est mane il-
lustraret, et ita divisit deus lucem et te-
nebras, et appellavit lucem diem, et te-
nebras noctem.

Capitulum quintum in quo occasione cuiusdam dicti supra de die ponit multiplicem
acceptionem huius nominis dies. Et primo accipitur dies pro illa luce, que
illo triduo antequam fierent luminaria mundi tenebras illuminabat. 2do dies dicitur
illuminatio facta in aere, quam nos diem artificialem appellamus. 3do dicitur

spacium .24. horarum / Et de hac die loquitur scriptura dicens / factum est vespere et mane dies unus / et hanc declarat adducens ad hoc auctoritatem Bede super Genesim / ut patet

Quod dies diversis modis accipitur

Hic notandum est / quod dies diversis modis accipitur in scriptura / Dicitur enim dies / lux illa / que illo triduo tenebras illuminabat / Et dicitur illa dies illuminatio aeris / Dicitur etiam dies spacium viginti quatuor horarum / Qualiter accipitur cum ait factum est vespere et mane dies unus / Quod ita distinguendum est / factum est vespere prius / et postea mane / et ita fuit dies unus expletus / viginti quatuor horarum / dies scilicet naturalis / qui habuit vesperam / sed non mane / Mane enim dicitur finis precedentis / et initium sequentis diei / quod est aurora / que nec plenam lucem / nec tenebras omnino habet / Mane ergo / primus dies non habuit / quia nec dies precesserat / qui sequentis diei initio terminaretur / et eo precipue / quia luce apparente / mox super terram / plenus atque clarus dies extitit / qui non ab aurora / sed a plena

Tra. b t ꝑ[ma] dicit no ab aurora/ abijt tenus/ usq
ḡ[quam] esse ſcit/ qz a plena luce
q̄ e q̄ndiu eſt q̄ nunc alq̄s dicit no Tra. Decima
ſcripm ſit ab ortu ſ[ecundu]m dies no habuiſſe tal ꝓpa
ſed ſ[ecundu]m q̄ ꝑ dies dicit no habuiſſe tale ꝓpa

Tra. b t ꝑma dicit no ab aurora de no ſcripſſe aurora/ ꝙ ſup illa q̄ ꝓcedebat nocte ꝓdic.
m̄ videlic̄ tenebra nō fuit/ ſed q̄ ꝓpe illi illuminatio tenebre q̄nqꝫ ad ortū/ ſecut
nocte eſt/ ꝙ ſ[ecundu]m aurora nunc eſt ſimꝫ noctis/ et ꝑma dicit/ ꝙ tunc nox cadit

luce inchoauit/ et in mane ſequet̄ dies
ſe in ſ[ecundu]m ſ[ecundu]m

cōſumatus ꝫ/ unde Beda ſup gen̄ dicebat
[illegible] accipit ꝙ luce ꝓpa/ nec ꝓra tenebras ſ[ecundu]m ſ[ecundu]m
ꝓpinqua
ſ[ecundu]m ut dies a luce inapet/ et in mane ſeqt̄.
dies quę ſ[ecundu]m ſ[ecundu]m ſ[ecundu]m.

dies tendet/ ut opa dei/ a luce inchoaſſe.
ſequentes

et in luce cōpleta ee ſignificabit/ felicis
ſ[ecundu]m ordinē ultimꝫ lucis ſ[ecundu]m ordinē diērum

aute dies/ mane habuerit et veſpam/ ſcđo
quiſq; a ſuo mane inapiet/ uſq; ad alterius/

diei mane tendebatur.

Tra. ordinē/ in quo ꝓſequitur de nāli ordine cōputandi dicēs/ et vult ſtatꝫ
ꝓpe/ dies/ nāli ordine/ debet cōputari a mane ī mane/ ita ꝙ dies artificialē
ꝓcedens/ et noctē ſequens quingat̄/ eo ꝙ ſ[ecundu]m a luce oritur ī tenebras ꝑ ſeip̄m/
ſed ꝓpter miſtice ſcīm ē/ ut dies cōputet̄ a veſpa/ in veſpam/ et noctē ꝓcedens
diei ſequenti iungat̄/ eo/ ꝙ ſ[ecundu]m ꝙ ſ[ecundu]m ad lucē redit a tenebris ꝓpter/ et q̄
dicebat ꝙ aplūs dubitꝫ adiecit ꝙ erat aliq̄s tenebre ꝛc ꝙ ſ[ecundu]m addit iungat̄ ī
ſequentē/ quo iſta ſubtilis lucidi. de qua erat ſup dictꝫ ē/ motu ſuo ſcīt veſpam/
oriendo et mane oriendo/ et ſ[ecundu]m ꝙ noctē in illo tempꝫ antiq̄ oriebat ſ[ecundu]m
ſunt omnes tenebroſa/ ſed tandē clarius oriebat̄ ꝓpterea De naturali ordine com
putandi die/ et de illo qui primū introductus ē

Hec eſt naturalis ordo inſtituendi dies/ ut
ſ[ecundu]m ſ[ecundu]m ſ[ecundu]m naturę
ſ[ecundu]m ſ[ecundu]m ſ[ecundu]m

cum iuxta naturalem ordinem precedens dies sequenti
nocti adiungi debeat quia homo a lucem per
peccatum corruit in tenebras ignorantie et
peccatorum deinde per xpm a tenebris ad lu-
cem redyt vnde Apostolus Eramus aliquando tenebre
nunc autem lux in domino primus itaque dies
non ab aurora sed a plena luce incipi-
ens et post paulatim vesperam occidente
luce excipiens mane sequentis diei expletus
est vnde Beda occidente luce paulatim
et post spatium diurne longitudinis inferiores
partes subeunte factum est vespere dicit nunc
vsitato cursu solis fieri solet factum est autem
mane eadem super terram redeunte et alium
diem inchoante et dies expletus est vnus
xxiiii horarum fuit quoque nox illo triduo
omnino tenebrosa que post creata sydera
aliqua luce claruit

Cau sptiu/m quo quit/quare sol factus est eque illa lux ⁊mo creata/sicut diem et noctem/ridet/q forte illa lux tm illuminabat pres superiores/et pc ad illuminandu infiond tongitud erat sicut solem/Vel/licet put omia egreut illumata/tm sol die sole fulgor dici nuerit est/et dies claficata est/sed si qrit qd de illa luce stans e/fo sole/ridet/q forte de illa corpus solis est formatu/vel m eadm pte celi illa lux vnita est sole/ita q̃ non pe separi/Q̃ndm est/q de ista influxu sint ꝑz nobis die di/vnq/q m̃ pcem/matiaq̃ sit vnita/Sed/modo q manet eid sole ut infra tangit m lra/q̃ q eo ea factus est sol/q̃ q eo ea fecit sunt ord cet lucida celo.

Cum sol status est si lux illa sufficiebat

- sicut patet ostensum dei

Solet aute quei quare sanctus ⁊ sol si lux illa

c.6

faciendi diem sufficiebat/ad hoc dia pt/q

sancti spiritus lumen

lux/forte supiores partes illustrabat/et

ad illuminandu inferiore/solem fieri opportebat/

vel potius ideo/quia sco sole/dei fulgor

altius ⁊ ampliꝰ eis mitto luce radiant

quo sanctus sol

dies postea/q̃ ante/si no grit/quid de ea

luce fuit/tm mo no apparat/pt dia/

tm modo quando dicit supra b v.

de ea corpue solis formatu/aut m ea

pte celi esse m qua sol ⁊/no q ipa pt sol

sol inferabit

/sed sic ei vnita ut discerni no valeat

Cauy sptiu/m quo quit/quo deus dupit/fiat lux/tndr/q nec tpalit/nec quo
vertis eternu no mutabilit/nec linguaꝝ habuit/qua loquerent/nec aliquis
erat/qui illaꝝ vocem optet audire/Et go illud dicit dei referetur ad naturam
verbi dei etim/q quod omnia fecit/deus/deus ergo dicendo verbum/ablativo/sic di
sposuit/ut omnia p ipm/sicut m tpa/no/nuge ideo quit de hac eque/q̃ dicit
dupit est verbum/sc̃z interno cogitatum/et eternum vocis/quorum utrum tpale
sed sicut solu corpale no ipm/ideo quo ad ipm dicat tpa/quo ad ea corpalia/
sed ⁊ sic q̃ dicitur dupit et facta sunt/sc̃ dupit ablativo/tunc facta sunt ablativo/
Item tunc mpi genuit dicit tunc no effecit opa sex dierꝰ/tndetur/q dicit dei

unde plurales dicit scriptura ego fecimus tunc

spr quĉ effuj mysr adstra lucr scmcl deus dixit adhuc/qz uno vbo eĉuo omnia ꝑduxit ꝛc̃ Quid sit accipiendi illud dixit deus ay sono vocis id dixit ay alit illud dixit ay alio mo augo sup grẽy tradit

c 1

ecclo. intexit dixit. nõ tpaliꝫ, non sono vocis sed in verbo sibi coeterno

Pretẽa inuestigandꝫ est. quid accipiendꝫ
ayo scõs grẽy sp̃
sit quod aut dixit deus/ utrum tempalit. fiat
i eternalit in vbo mentis
vel sono vocis illud dixerit/ay aliomodo augo
libro 1. c. ij
super grẽy tradit/ nec tpalis/ nec sono vocis
locutꝰ esset Deus.
deũ fuisse locutũ. quia si tpalis/ et mnta
et p lingua
bilis/ et si corpalis dicatur fuisse/ vox di
ꝑ vocalis
nec lingua erat qua loquatur/ nec cãt
et ita esset mysticũ
que optet audiri et intelligi/ Bene ergo
i ad vbũ ꝑ nãm vel ad filiũ qui natꝰ est ꝑ
vox dei/ ad natiuꝫ verbi ꝑ quod omnia

facta sunt/ refertur/ Dixit ergo deus fiat ꝛc̃

verbo

nos

Nouũ potuit. h. v. applaudere quia licuit accipere sensum qd
et dixerunt/ sed ista ꝑ sunt qd dixerit/ et qz illatꝫ ebrietas
non ter alterat

nec tpalis nec sono vocis ꝑ m vbo dei

temperat

effatꝰ actus addit/ ꝛc̃ dicit/ est aliquis effatꝰ/ in quo dicit effunxit se/ et qz nõ dicit, deus
dixit/ sine causa ꝓducit in q̃ esse dicitur/ sine aliq̃ ad intendendũ. quia quia voluit diuinit/

ꝓpter eternalẽ

libr

coeterno. i. vbo genuit tpalis i q̃ est/ et ut/ pe capi nõ dicit
filium eternalitꝫ
dixit deus fiat/ nec est ubi inquisitio/ qz ly fiat nõ solũ imperat ꝓpr actũ in pe/ sed ex quo
ad quem manifestatio/ et ꝓpter vim dicendi vo fore dicit/ ad ambo qz deus ꝓducat/ et nõ

vsqz creaturã inclusive

libr

et dispositus abeterno/ ut fieret. i. pe/ et in
tempore quo
ordinato
quo factum est dispositus/ et q̃ quid omnia ꝓdixit/ ꝛc̃ antiq̃ esset ordinat
vox dei/ ad nãm vbi
p quo omnia facta sunt/ referuntur/ et ad illud dicit sequitur creatura fiat/ nõ
statim et tunc/ sed loco et tpe/ qz nõ tunc omnia ꝓdixit ordinauit fieri/ sed
statim grauide fieri uoluit. Dispositus ꝑ ꝓducitur in tpe/ per cuius ꝓductionem in tpe/ dispositio
eterna/ nõ solũ erat qz res ꝓducuntur/ sed est quedo ꝓducuntur/ ꝛc̃ dicit in plibꝰ dictis/ et cui dispo-
eterna/ q̃ ly statuere sed est in tpe/ ille

ꝓpter quĉ sit dispositio eterna

Aliꝰ etiam in quo occasionem dicti statuit predecessor quid/ quo intelligendũ est
pater opat in filio/ nec ꝑ filium seu ꝑ spm sanctũ/ omnia pre scitum fecisse legunt/ et
qz hoc ipsum quidam suspicati occasionem dicendi/ qz pr optatur ꝑ filium tanqz per

instrumentum / Quod fides catholica non admittit / Et tunc ibi non est / Augustinus respondet / quod illud debet sic intelligi / quod pater operatur cum filio et spiritu sancto / et nichil operatur sine eis adextra

Quomodo accipiendum sit illud quod dicitur pater operari in filio vel per filium in spiritu sancto

Hic queri solet / quomodo accipiendum sit quod dicitur pater operari in filio vel per filium vel in spiritu sancto / hoc enim scriptura frequenter nobis proponit / ut / omnia in sapientia fecisti domine i. in filio. Et in principio i. in filio creavit deus celum et terram / Et id per quem fecit et secula / Super illum quoque locum

103 psalmi verbo domini / celi firmati sunt etc. dicit Augustinus quod pater operatur per verbum suum et spiritum sanctum / Quomodo ergo hoc accipiendum est / putaverunt quidam heretici quod pater velut auctor et artifex / filio et spiritu sancto in rerum operatione quasi instrumento uteretur / ex predictis verbis errandi occasionem sumentes / quod velut blasphemum atque sacre doctrine adversum abiciat pia fides

Hic aperit ex quo sensu intelligatur pater operari in filio vel per filium

Non est itaque intelligendum / ideo scripturam frequenter commemorare / patrem in filio operari / vel per filium / tamquam filius non possit facere / si ei pater

distinc°

non porrexisset dexteram vel aliquod instrumentum

fuit patris operantis sed potius illis verbis patrem

intelligi voluit cum filio et spiritu sancto operari

et sine eis nichil facere

Hic ponit unam obiectionem heretici contra hanc solutionem quia iuxta dictam expositionem similiter iste esset concedendum filius operatur per patrem et spiritus sanctus operatur per patrem et filium quia cum patre et filio. Respondet quod ideo primum convenienter dicitur et non secundum ut in patre monstretur auctoritas quia filius et spiritus sanctus habent a patre ut operentur sic habent esse a patre et non econverso. Contra hanc expositionem fingit hereticus

Sed dicit hereticus hac ratione posse dixisse filium operari per patrem vel in patre et spiritum sanctum cum utroque vel per utrumque quia filius cum patre et spiritus sanctus cum utroque operatur. Sed breviter respondetur ideo illud dictum esse et non istud ut in patre monstraretur auctoritas non enim pater a filio sed filius a patre operatur et spiritus sanctus ab utroque. Ideoque filius etiam per spiritum sanctum legitur operari quia cum spiritu sancto operatur hoc ipsum a filio habenti ut operetur

Calid nouum / in quo ponit aliam expositionem istius dicti / pr̄ operatur per filium vel in filio i. pr̄ genuit opificem omnium / ut pr̄ iudicat per filium / i. pr̄ genuit filium iudicem omnium / Et ita hic debet exponi / pr̄ et filius operantur per spiritum sanctum / i. spiritus sanctus procedit a patre et filio qui est operator omnium / Et hanc expositionem probat per Crisostomum super epistolam ad hebreos.

Contra litteram que hic in fine dicit patrem esse causam filii / Quia causa est ad cuius esse sequitur aliud tamquam causatum / sed filius non est aliud a patre / igitur / Dicendum quod hic causa quinter accipitur pro principio et non proprie / quia proprie importat rationem principii essentialiter dicitur 2m petrus

Alia expositio predictorum

Potest et aliter illud accipi / ut dicatur pr̄ in filio / vel per filium operari / quia eum genuit omnium opificem / sicut dicitur per eum iudicare / quia genuit iudicem / Ita et per spiritum sanctum dicitur operari / sive pr̄ / sive filius / quia ab utroque procedit spiritus sanctus factor omnium / unde Johannes Crisostomus in expositione epistole ad hebreos sic ait / non ut hereticus inanit suspicatur / tamquam aliquod instrumentum patris extiterit filius / neque per eum dicitur pr̄ fecisse tamquam ipse facere non posset / Sed sicut dicitur pr̄ iudicare per filium / quia iudicem genuit / Sic etiam dicitur operari per filium / quia eum constat opificem genuisse / Si enim causa eius / pr̄ est / secundum quod pr̄ est multo amplius eorum causa / est / quia per filium facta sunt / hec de opere prime diei dicta sunt

Utrum in distinctione rerum copalium luce p̄a oīs sit formata

[illegible] nō lux ordinate prius ad ſphm motus / et est ppe ſphm motū / et go si nullus esset ſph̄s motus / lux finite esset / go videt q̄ in opa formatōe trāp debuerit poni et alia specialia formata / que posset prius lucere / q̄ ipa fuit lux / et post illa / q̄ postea posset q̄ re. et illa lux fuisset ad decorē et ornatū mundi et finalr go prius debuit fieri firmamentū q̄ illa lux et q̄ ceteris paribus illius quod ornat debet antiq̄ fiat cuius ornatus sit hoc magis fuisset q̄ illa lux causasset diey et nocte vt vō tertij dicit sed q̄ vō sexti q̄ nō hoc fuisset p̄ medium diurnum ita q̄ tenebre fuisset media nocte q̄ q̄e medietas in celo nō ſtet nō ſphm q̄ adhuc nō fiunt orbes distincti q̄ patet sic moui ab ipo tue q̄e fuisset dicet re. nō fuisset nec ꝑ tertiū q̄ caret tenebris media nocte et q̄ re q̄ tue sol et stelle fuisset ſuſſlue / et est talis lux desit adhuc apparere ad nō videt q̄ aliq̄ de opibus illoꝝ ſpō dicp fuisset annichilata q̄ re. sic vel illa lux q̄ret ſbā nec actibus nō ſphm nō ſbā nō sit ppe ſphm lux vō est ppe ſphm nec ꝑ tertiū q̄ nō vō q̄ ꝑ̄ in distincte opa debuit esse actus ad ſbā sit nobilior actibus / ſbā ꝑ̄ nature et tertiū q̄ ꝑ̄ q̄ vō bitū quia deus ꝑ in prima die fuit opacta de ſpductōe vap / vna q̄ dicat ad ſpud et in quā ſpmus distincte ſpducta / alia q̄ cōelia solid̄ nā sol et ſphe ſpducta / ſed quere. in quo ſmus probi et forte distincta / est ꝑ̄ hoc certū d̄ luce ad duplū vna / prima appellat de luce ſpuali. prima de nā aquatica / alia vō d̄ cōelū ad lucē / est quia sicut in ꝑ̄a patuit illa ꝑ̄a magis quā accipitur / go sit go ꝑ̄a ista / ꝑ̄ distincte vap corpalium ꝑ̄ sint aliq̄ corp̄ lucida destincte formatū / illa ꝑ̄ p̄ticip / ſphm autē magis assignat cuiusdā dicā / ut in alia q̄ formata creatū videat / est certū alia vō mistica q̄ ꝑ̄a ſpualis scōrū / aia dependet a luce diuina q̄a quod / tale corp̄ lucidū / et p̄ illuminatōe ſpuū et patria / caret diei / et p̄ absentiā sine defectu illuminantis / noctem / illa sit ꝑ̄ q̄ ſphm / dies d̄ nō nondū q̄ aliū ſbe dicat quida dotōr gre sit damascen̄ et alii latini / ſphm nocte dicit q̄ lux illa nō mouebat sed quia subtrahit radius / et quia cumpit / et qui cumpit cubat dicy / et qui subtrahit facit noctē / et q̄ nō sequit de nāli / si ꝑ̄ ꝑcepit diua / latinū vō doctōr dicit q̄ mouebat orbicular / ꝑ illustrat ptes sequaces cui prius adhe / et ꝑ̄ venit ad alia / ꝑ̄ absentiā lucis caret tenebre / q̄ vocatur nox ꝑ̄ nō nocet / ſbe ille motus ſit voluntarius / et go ſit poni q̄a q̄ ista ſphm quod corp̄ lucidū sic sunt de diua ſcriptū / q̄ circulant mundū / illa ꝑ̄ alias nō videtur quia voluntarie ſcripsit dicit et nocte / et quia vnus ꝑ̄ma et vltimū tetigit de nā illius lucis vap sicut ſbā nil nocte q̄ vō q̄ in q̄ de hoc sunt opiōes tres / ꝑ̄a dicit q̄ lux ſit corp̄ / et q̄ diffuse lucis fiat ꝑ minuta corp̄a ad illo lucido / diffusa / alia dicit q̄ lux ſit ſpūalis lucido / 3a dicit q̄ lux ſit q̄litas in lucido / et luci q̄litē / accē q̄ sit go q̄ q̄ corp̄e ista / lux nō e corp̄ tū quia ꝑ̄ma opinio / ꝑ̄ q̄ lucida celestia sicut sol et alia / dicit q̄ssupta nil adhuc sunt altūa / ꝑ̄ illa opīo ſbā e ybata 2o d̄ aia / et de ſpū et ſbāto q̄ q̄ quita / lumen et quid lux in corp̄ lucido / nid e fort ſpūalis / ꝑ̄ ad talis / nō ſphm ſbā q̄ et hoc ꝑ̄ vij q̄ / lux e q̄litē / lucido / et lumen q̄litas in aere q̄ addūtur tū q̄ / nō sunt duabus quia lucet ē forma corp̄ alia inꝑfecte / dicit q̄ videlicet illas q̄litē esse ſbā / sicut forma ſbāle / ꝑ̄ ē dicit q̄ lucida radiate lucē et influentia ꝑducat effectū suū / et in illa ꝑducto pallens agit forma ſbālis / ꝑ̄ ꝑ intelligi ſ quia lux ad corp̄ nil ſbā quia intelligit corp̄ lucido ſbāle / et nō solid̄ q̄litas / vt vō aliqui dicūt d̄ qualte ſumpt / tud fuit q̄ſt / ut ꝑtet q̄ duce q̄ et ꝑ̄ ſbā ē duce ad ꝑma vide q̄ corp̄ illud lucidū / nō solid̄ fuit d̄ q̄ſtio ſſm vigē ſed certū ſit ꝑ̄ influentia

ad vol

Scdm̃ chomo nō debuit fieri nisi ꝑ̃ posset ꝙ̃ nūles ꝑ̃at ny actū/ scd aūd nō
potuisset si media ad hoc ordinata nō habuisset/ nō cū petut vide ꝙ nō ēsse lup
/et ideo q̃uent q̃ ꝑ̃mo formāt̃ lup q̃ dd ꝙ dd q̃ nō sciū ad ornatū cēli
ad illustrādū illa ꝑ̃ supioꝝ ny q̃a sunt sp̃ta q̃ dd ꝙ et q̃t dny d̃ pcepit
chomo sed de hoc q̃ arguebat q̃ illa lup debēt adhuc appārere et q̃ scdm et sol
suffluēnt/ ōdūtend q̃ de illa luce sūt q̃ modū dicendi vng d̃ q̃ scīs lunarib
conuersa sūt ny mīc̃ practez/ dcm̃ d̃ q̃ madrit cū ꝑ̃c et ideo vidi nō ꝑ̃ nec
bs̃ est suffluā q̃ lucy et ōnes scīe inde vigoratur/ ny q̃ q̃ ꝑ̃ scīs sit sol
q̃ q̃ nō solū sol sed cād alia lūaria omnd sunt q̃ ipā scd

q̃ dñs mcas .xiiij. ny q̃a dēmāt de q̃ dñs dicendus ꝙ̃ dicī/ ny q̃ firmamtū
q̃ scīs/ et dnt̃ ē ip̃e cēla/ ny ꝑ̃mo dicat q̄ dēus scīat firmamtū ī medio aq̄ꝝ
rōs/ et istud est cēlū sydereū de aq̄ scīs/ deīa sicut cēlū cuq̃ magꝝ est
firmtū sit q̃ aq̄ūs/ q̄ sī illud firmamtū q̃ aq̄ūs q̃ sīs/ dcm̃ q̃ aq̄ sunt sup̃
dūby/ q̃ ista aq̄ sup̃ firmamtū q̃dēs nō sunt fluide/ sed sunt sic glacies
solidate/ q̄ualēs aūd sunt/ et ad q̄d facte nouit dēus q̃ scīat/ dcm̃ dñs
tūa dicat/ q̃ crīstallꝰ sit lapis de aq̄ scīs/ dcm̃ Bolūg dt/ q̃ sit ꝑ̃ciꝰ lapidꝰ . o Crīstallꝰ
nūlis ꝑ̃ut zaphyr/ et q̃ nō fiat q̃ q̃gelade/ et si ꝑ̃at ēsse/ q̄ inuenit ī
cypro insula mar̃ valde calida vbi nūq̃ q̃gelatur aq̄/ dcm̃ ꝑ̃. d̃ t̃ q̃ dupp
est ꝑ̃cies crīstalli vna q̃ aq̄ūs/ alia nom̃ de opacōne sād dicī qua fūm est
firmamtū ꝙ̃

sīde dicī q̃ scīs/ cēli sīdera/ et ꝑ̃cie q̃ scīs

D ixit quoq; deus/ fiat firmamtū
sīt dē A ꝑ̃ scīs/ sīt dē
scīs sub scīs/ sīt dē
ī medio aquaꝝ/ et diuidat aq̄s
ab aquis/ diuisit q̃ aquas q̃ eānt sub
firmamto/ ab hys q̃ eānt sup firmam
tum/ dcm̃ q̃ ita factū est/ vocauitq; deus firmamtū celū/ et factū est
vespe et mane dies secundus/

Hic creatio/ dicit aūt Beda sup̃ genesi
qu cūq; ꝑ̃ nomē firmamti intelligat/ cēlū aēr q̃d dicī/ sed trī ꝙ dicī/ et ꝑ̃pte orbē lunarē/
sīe et cēlū empyreū/ dcm̃ q̃ aq̄ūs sūt aq̄ q̃ sīs/ et q̃d dicī
sed firmamtū dcm̃ q̃ firā sūt sīdera/ aūt suppōte sūt
tractū orbē/ q̃ sūt sub firmamto/ ornatū sūt et q̃stez/ q̃d nūq̃d ī dē
ꝑ̃ꝑ tūc ēātē/ sed fūcte et ꝑ̃te ī firmato/ sīe et orbē/ q̃d ꝑ̃pte intelligēs ī
dē orbēs dcm̃ aq̄ūs/ dcm̃ aēre/ et ī tra/ et suppōste sūt
tate/ dcm̃ ī
trāsēūtes/ ab cmpsūdēs/ ad ꝑ̃fūdēa q̃dēsēt dē cēlū/ et ēy nūq̃ fore ꝑ̃ūt et
motū sīg nō ꝑ̃ctū/ sed/ ꝑ̃ ꝑ̃ ꝑ̃ ꝑ̃ q̃ intelligēdy/ q̃ dicī cēlū sūt q̃ aq̄ūs
q̃ ꝑ̃ ꝑ̃ nūsīt ꝑ̃ ꝑ̃ ꝑ̃

ī p̃ medio mar̃
firmt̃ aqua
sup̃ ip̃a aq̄
ī ma
ma firmo n
loco d̃ elemēt̃ ꝑ̃ ꝑ̃
firm̃

celū sīdereū
q̃ ꝑ̃ ꝑ̃ ꝑ̃
sīpte ꝑ̃ ꝑ̃

ī firmamēto celi
ī celo sīdereo

ī firmamēto celi
crīstallino

ī celesta q̃
nōn aq̄ sīs
q̃ntur

ī ꝑ̃ ꝑ̃ ꝑ̃
ī ꝑ̃ ꝑ̃ ꝑ̃
a celo
aqueo et cēo
supmo

Nā

ꝑ̃ ꝑ̃ ꝑ̃ ꝑ̃

distinc°

alie, de quibus dicitur: Qui tegis aquis superio-
ra eius. In medio ergo firmamentum est, id est syde-
reum celum, quod de aquis factum esse potest credi.
Cristallinus enim lapis cui magna est firmitas
et perspicuitas de aquis factus est. Quomodo aque super celum possint esse et quales sint
Si quem vero movet, quomodo aque, nam fluide, et
in yma labiles, super celum possint consistere, de
deo scriptum esse meminerit: Qui ligat aquas
in nubibus suis. Qui enim infra celum ligat
aquas ad tempus vaporibus nubium retentas,
potest etiam super celi speram, non vaporali tenui-
tate, sed glaciali soliditate suspendere, ne
labantur. Quales autem et ad quid condite sint
ipse novit qui condidit. Ecce onusum est his
verbis, quod celum factum sit, scilicet illud in quo fi-
xa sunt sydera, id est quod excedit aerem, et de qua
materia scilicet de aquis, et quales sint aque que super id
celum sunt, scilicet ut glacies solidate.

Quarto quo ponit alias opinio dicendo q̄ locus quod est sup̄ aerē usq; ad fine
celi stellati est ignee nature Et huic videt̄ q̄rtadecī Augustin sup̄ gen̄ ad litt̄ dicens
q̄ aque que sup̄ firmamētū sunt ubi supponunt in guttulis minutissimis est̄ vaporalit̄
tracte Et hec q̄rta opinio videt̄ irrationabile cum hoc quod sacra scriptura videat̄ innuere q̄ est ve
rissimum celi vim propriū elementū aqua cui quidē modo pertinat̄ q̄ sicut sup̄ aerem
nubes removet aqua Unde colligit aquas esse sup̄ firmamentū sed ignis ubi sunt du
bitat Q̄ secundo est de nostro celo ppe loquendo dicat per d'. sunt. viij. cōmuniter
tenentes aquam quod ab aliis dicat̄ esse falsum ppter solidit̄ Et aliqui qui accipiunt dictorum
tribuendū dicunt q̄ unus de primis modernis dicunt aplos posuisse q̄ primum mobile
tertium est firmamentum cui vi scientia inferiorum quorum nullus et distantia nobis incertum q̄
stellas seu ipsos planetas firmamentum cui ornatus stellis Ideo dicat celum stellatum
primum unus est orbis saturni primus orbis jouis Deinde orbis martis Deinde sol qui
est quarti⁹ Neptunus orbis veneris Deinde mercurij Ultimus luna Et isti orbes ad finem
celi aquei et empyrei faciunt 9 celos Et q̄ celum cuius dignitatem sit a principe
nobilius et luminosius Et hec duo primo quia nil de lucido celius et actualius sic de celo
vel sua ars est aliquis sphere ignis Deinde q̄ pter supradicta et inferiora venit
deinde unus pte supradicti q̄ nostra ab igne Et vocat ultimum celum etherium infimum
vocat celum aereum Tertio ponit celi Et quidam dicunt ppe a celando ubi q̄ sint
et infimo co q̄ ipsi ubi equites ab aqua et tria celat a quibus celis libet nos deus
corporales sed solum spirales Licet non sustinet q̄ dicta dicat q̄ sup̄ firmamentum nulle sint aque
sicut t̄ motu nudo deus potuit ubi supra ad integrum aridum corde sic sup̄
celum stellatum potuit celum aqueum ad refrigerandum aridum etherium et q̄ ille aq̄ ubi quic
sup̄ firmamentum posuisset ad sit mag nobile q̄ deus ordinate nō solum gradit
ut ubi sunt sed causa dignitatis ppter ubi Et ro dicit̄ q̄ celum de aquis
q̄ ubi esset aq̄ elementalis et a q̄ liberet spem aq̄ consecut̄ q̄ ad aquas ipse
i alium ppter quietem q̄ sicut in ista vita et ibi ppter aquas ista q̄ sit receptiū lumi
nis ubi nō gratuitas sed hic ubi est nō frigiditas sic hic q̄ iste aq̄ sint frigide
formal⁹ et effective ille solum effective Et q̄ ille aq̄ ad vitas nō sint cuius natus
ne ignitum ad corruptibilitatem q̄ ignitum ad generacē nō ignitum ad tumultū de pertubatis

Alij putant illud celum igneū esse natūe quibus consentit augustinus
plato aplos et damascen

Quidam vero celū quod credit aer spa
tia igneam naturam dicunt afferentes sup aerē
puru ignē esse qui dicitur celum de q̄ igne
sydera et lunaria fieri esse coniectat quibus

Augus consentire videtur / utrum vero nomine firmamenti
celum quod excedit aerem / an ipse aer hic intelligatur / Idem Augus quaerit nec absoluit / magis
tamen approbare videtur celum illud hic accipi
quod spacia aeris excellit / Aquas autem que
super illud celum sunt / dicit vaporaliter trahi / et
leuissimis suspendi guttis / sicut aer iste nubilosus / exalatione terre / aquas vaporaliter trahit
et per subtiles minucias suspendit / et post
corpulentius conglobatas pluuialiter refundit
Si vero potest aqua sicut videmus ad tantas
per veniens minucias / ut vaporaliter feratur super
aerem / aquis naturaliter leuiorem / cur
non credamus etiam super illud leuius celum
minucioribus gutis et leuioribus immanere
vaporibus / Sed quomodo ibi sint / ignoramus
Sed ibi esse non dubitamus

Capitulum 3um / in quo quaerit que sit figura celi / Respondet / quod quamuis auctores i. et scriptores diuinarum scripturarum figuram celi non ignorauerint / tamen spiritus sanctus per eos hoc noluit reuelare / quia huius rei scientia non est necessaria ad salutem

[illegible]

Que sit figura firmamenti [illegible]

Queri etiam solet, cuius figure sit celum

Sed spiritus sanctus, quamvis auctores nostri sciverint, per eos dicere noluit, nisi quod prosit saluti hominum.

Hic movet aliam questionem utrum moveatur firmamentum, et arguitur quod non, quia si sic tunc non est firmamentum, quia firmamenti est stare stabiliter et non moveri. In oppositum arguitur ex motu siderum positorum in firmamento. Respondet magister ad primam rationem quod non dicitur firmamentum propter stationem, sed propter firmitatem. Ad secundam dicit quod dato quod firmamentum staret adhuc nichil prohibet astra moveri. Dubitatur utrum tantum unum sit celum. Respondetur secundum Aristotelem [illegible] 6 [illegible] in summa prima parte celum tripliciter capitur: uno proprie et naturaliter, secundo per participationem, tertio metaphorice. Naturaliter celum dicitur corpus sublime luminosum actu vel potentia et incorruptibile per naturam. Et secundum hoc ponuntur tres celi: primum totaliter lucidum quod dicitur empireum, secundum totaliter diaphanum quod dicitur aqueum et cristallinum, et illud vocant aquas que sunt super firmamentum, tertium partim diaphanum et partim lucidum, sicut sidereum celum. Et illud dividitur in 8 sperias in celum stellatum et septem sperias planetarum. Secundo celum dicitur per participationem alicuius proprietatis celestis, sicut spatium inter terram et sperias lune dicitur celum, sicut Damascenus illud vocat celum aereum. Tertio dicitur celum metaphorice, scilicet ipsa sancta trinitas, de qua dyabolus dixit: ascendam in celum, id est adequabo me trinitati divine sive deo.

Queritur etiam si stet an moveatur celum. Si movetur inquiunt quomodo est firmamentum. Si stat quomodo in eo fixa sidera circumeunt.

Sed firmamentum dici potest non propter stationem sed propter firmitatem vel terminum aquarum intransgressibilem. Si autem stat nichil impedit moveri et circuire sidera.

q.ª q.ª m quo quit tenuit deus no benedixit / dicit secundo sicut alys videt
quia humor ē magis altitatis et diuisionis sm̄ magr. hystorie dicit / q.ª
die / clendit medius / sz aer / distinguebat a supremo / sed nō ab infimo / ꝛ̄ quus
dici ꝛ̄. tio die cōsumatū est / et ita hodierno tūc dici / refert ad vesperū
tenuit tenuit septimū / de opere sāc̄ dici / qđ m alys dicit

Q ꝛ̄ hec queri solet quare dic no
dem sicut m aliop dicop opibus videt do
q esset hominis sacramtū aliquod h'comen
dutur / deo em fortasse no hic dem. qđ
sc̄ho vā ē sed no ē tradita / sed magis allegorica / et hic humor nihil aliud mōstrat nisi
recedat ab vnitate / q̄ tñ p̄ter vnū recessit q̄ m̄ / ideo q̄ per p̄ma creatura dumo / sc̄ per
aliud em̄ / et recessit sicut m alys q̄ sm̄ / q̄ humor ē
essz ab vnitate vtl et pfecto sc̄ signat q ē valde exercitus

altitatis / et signū diuisionis

q.ª dixit quitu / m quo determinat de ope tūc dici / cum aq̄ congregate sint aque i loco
unū / sz ad maiz ut hmor splendet m aere / et ita figuratur / et p̄ducit herba
germinādi dicit b.o. sede die quo tra p̄ducta est / q̄ ea herbe et lignū pro
ducta sunt / valde quot ypo ꝛ̄ erroꝛ q̄t patet / nec credēd ut dicit baptista
q sol esset ea principal tūc nascendi / p̄ dicta / q tra ē vir platarū et pot
p̄ / sed cōd q̄ plate et herbe sint q̄ cōmodius tūc dici ei sunt radicatus
assignē transeūdo q̄ ipa humectū et oleum / et q ē so quāc tra q̄ pessimus
creatura q̄ firmamētū / huius est ornata / q̄ ornatus sunt nō ē qualitas et
quidā sunt tūc / et q̄tū minucdia nō apparet q̄ latet sub tra et modicū
distat ab ea de opē tūc dici q̄ congregate sint in vnū locum

Sequit dixit deus congregēt aque
gue sub celo sint in locū vnū et appa
reat arida / tūc dici opus ē congr
facto aquarū in vnū locū / congregate
ēm sunt omes aque celo infiores in vna
matrice / ut lux q̄ p̄mo biduo / aquas

b v. nec aud
sunt ass̄ q̄re
gary in vnū /
q̄ ipsi elemēta
aquē. deinde
spencer vult
et inclinatione
ad loud sp̄ncy
semul debitū
hoy congregatū
fuerūt et ter
minatōs ad situ
dare locū q̄tū

h hoc vltimū dictū
solum ꝛ̄ nō videt
mysterialiter dici q̄re
q̄ aque in locū /
q̄a mobiles ad locū est
tunc q̄ nō / ē aque
nōdū erant p̄ducte
q̄ nulle sed q̄ in locū

clara luce lustraverat, in puro aere cla-
rior fulgeat, et appareat terra que cooperta la-
tebat, et que aquis limosa erat, fieret arida
et germinibus apta. Eodem enim die protulit
terra herbam virentem lignumque faciens fructum.

Hic quaerit incidenter, ubi tot aque sunt congregate et simul comprehense. Respondet quod in concavitatibus terre sunt partim recepte. Item aque prius rariores postea sunt condensate. Et ideo quamvis multa sint maria et flumina, tamen propter continuationem omnium cum mari magno dicuntur in unum locum congregate.

Si autem queratur, ubi congregate sunt aque
que totum texerant spacium usque ad celum,
potuit fieri ut terra subsidens concavas partes
prebet, ubi fluctuantes aquas recipet.
Potest etiam credi primarias aquas rariores
fuisse que sicut nebula tegerent terras,
sed congregatione esse spissatas, et ideo fa-
cile in unum posse redigi locum. Cumque
multa constet esse maria et flumina
in unum tamen locum dicit aquas congregatas

propter continuacionem omnium aquarum que in terris
sunt / Quia cuncta flumina et maria magno
mari iunguntur / Deoque cum dixit aquas con-
gregatas in unum locum / propter continuacionem omnium
aquarum / deinde dicit plaliter / congregaciones
aquarum / propter multifidos sinus earum / quibus omnibus
ex maximo mari principium est

Capitulum sextum / in quo determinat de opere quarte diei / in quo eciam distinguit
opera ornatus ab operibus creacionis / et distinccionis / et vult / quod primis diebus tribus
machina universitatis sic fuit in suis partibus distincta / Quia prima die formata est
lux / que omnia illustraret / 2a die facta est distinccio superioris partis mundi scilicet nature
celestis / 3a die facta est distinccio inferioris partis mundi scilicet aeris aque et terre / tres vero
dies sequentes ad ornatum pertinent / Quarto de quo in illo capitulo dicitur pertinet ad ornatum
celi in quo creata sunt duo luminaria sol et luna / Quintus pertinet ad ornatum
aeris et aque / Sextus ad ornatum terre / De opere quarte diei quando facta sunt luminaria

c 6

Sequitur dixit deus fiant luminaria in
firmamento celi / et dividant diem ac no-
ctem / In precedenti triduo disposita est
universitatis huius mundi machina et partibus
suis distributa / formata enim luce prima
die / que universa illustraret / duo sequentes
dies / attributi sunt / supreme et infime parti

mundi firmamento scz aeri terre et aque / nam

secunda die firmamentum desuper expansum est

Tercia vero aquarum molibus / intra receptacula

sua collectis terra est revelata / atque aer

serenatus. Quatuor igitur mundi elementa / illis

diebus suis locis distincta sunt / et ordi-

nata / Tribus autem sequentibus diebus orna-

ta sunt illa quatuor elementa / Quarta enim

die ornatum est firmamentum / sole luna et

stellis / Quinta aer in volatilibus / et aque

in piscibus ornamenta acceperunt / Sexta

accepit terra / iumenta et reptilia et be-

stias / post que omnia factus est homo de terra

et in terra / non tamen ad terram nec propter terram

sed ad celum / et propter celum

Nota quod ad esse et sbam sed quod ad bene esse et officium.

Tam spirituale quam corporale ad inhabitandum et ad perfruendum.

Tractatus septimus / in quo prosequitur intentum suum de ornatu celi. Et vult istam questionem / celum debuit prius ornari quam alia elementa / probatur quia dignius est elementis / et ideo quarta die ornatum est celum sole et luna et aliis sideribus / Item secundo subdit causam finalem sideris / quia ideo facta sunt / ut pars mundi inferior per ea illustraretur / ne esset habitantibus tenebrosa / et per consequens tediosa / Item propter hominum et aliorum animalium infirmitatem / et propter noctis decorem / que decoratur luna et stellis / et propter aliqua animalia debilem visum / habentia / que claram lucem solis sustinere non possunt

Determinat quare
lamaria celi facta
fuit

Distinc°

Ante omnia alia de ornatu celi agit sicut pus fieri est
spe et dicte

firmamentu

Q via igitur celum cetis elemtis spez
al' spes

elementi

spiritibz et bal.

prestat pus q̃ alijs fuit et ideo ante alia
ornatur in quarto die quo fuit sydera

fuit

Que ideo fa fuit. ut pea illustret. inferior

q̃ ideo quia

pars ne esset habitatibz tenebrosa. infit

ante solis

mitata q̃ homi prouisu ꝑ ut cũcurrente sole

ad

potuerent die noctis q̃ viassitudine ꝑpter

homines ꝑ

q̃ d sol id facty est tantu quo fuit viarum dia et nocti

q̃ nullis quis

dormiendi vigilandi q̃ necessitate. Et eadem
ideo. ne nox indecora remaneret. ꝑ lua ac

sideribz consolarent homes quibz i nocte

ꝑ fol. 20

ꝯ.

ꝯpandi necessitas inualuit. Et quia queda

fuit data d ꝑpetuo fieri homi ꝙ deberet alicui d nocte aperi et ipo ut ipsius fulgore lucis
et ecl ꝑpt queda analia d die ꝓsumi nd ꝓsit nc cuiq fruendi gratia ꝓpata.

aualia sint. que luce fecte no pnt

ut uestibus uasorum mixtura

Ca igit ordinand in quo quid quid intelligat illud deus ꝓpue et sint in sig et
tpa dep hoc ei dicto vide q tpa die q̃to cu ꝓsideribz incepit ꝯtinuz in q ꝓ
tpa debeq intelligi vicissitudine acerue q̃libꝫ sq lucez diei et obscuitate noctis
que sydera sint in sig ꝯmitatis et ꝯpetuitatis Item q̃ ꝓ ea et ꝑ eor cursu distinguu
dies et anni et ptes ei ut estas hyems ver autumnus ipsis sideribz et ꝑ eor
motibz distinguit Et ꝓpter dicor distinguu ꝓ sydera q̃ anni illa sicut hore
no possint cognosci et cognosce licuit et sunt in signa cuctuum naturaliu et tpa
.i. in distinctis quor tpoꝝ et dieb. i. in distinctis dicor et noctiu Et anni. i. ad di
stinctionem annor q̃ nouus q̃ nullus duplex accipitur signu ꝓ luna ꝓ duplo oppo
sitor cum signum vno ad significandu et tuc est ꝑfecta luna sed qui
in signa. i. ad significatu suor et valet tpus annor et dicor

hoc de signis nõ bene sunt Bonauentura tenet

tpus attende in mutatione actus q̃tu ad calet et frigo valet dicor
q̃tu ad lucem et tenebras valet annor q̃tu ad reuolutiõem eor duor
et secundu celestia dicit que signa nõ quozcuq sufficiũt ꝓ corp plus quor

xpa sunt ea secut qubrum 2 ventorp hr opponit damasq (vel eria) corp qpca pre
sgulat diua prudencia/ secut fuit illa que aduenit in finali iudicio/ de qbz
luce. xpi. dicit signa in sole et luna et stellis/ aliorp aut q sut a li. ac. no
sunt sig ep institute diua/ sz pocq ad fruda illa. detraht fictio ydiana/ uel
fallacia dyabolica/ di aute sgnd scripturas &c/ sz ad distinctiõ/ tue et seruatz
et sunt in sig. 2. in distinctiõ tpm dierp et annorp/ et sz magis ostendat hui⁹
uty hoc dr/ sicut lunaria in fine ecclie et Kundal dicz et noctiz/ ita ẽ
et nob/ ep duplex et motz lunaris/ unus qui ẽ ad motũ ultimi ẽ sup polos
pbles/ ab occidẽte i orientẽ/ p ecliptic/ quo motu renolunt⁹ semel quoh nali
die/ et Kundat dicz et noctiz/ ut dr in ẽ. sicut sol in tauro/ sicut luna
et stellas in p. no. Alius ẽ corp motz ppius quo sol nat⁹ in circulo obliquo
sz in zodiaco/ in quo ty sig⁹ sibi/ et ty motu placitaz in illis signis et
maxie solis/ sit significatio et distinctio tpm dierp et annorp/ et cuiusp sit/
qua qualit⁹ sint tpa aeri/ ventis/ aquis/ et ignibus/ q distinx p motu sol
in zodiaco sicut ad nos accedit uel a nobis elongat/ distinct enim dierp sit
p eundẽ motũ/ quia ne dies crescant/ ne decrescant/ nec dies sint maiores/
nec noctes maiores/ nec dies et noctes equales. ty ẽ p illud motu acquir
Kundat solstitia/ sz æquale et autumnale/ Aut enim in distinctiõ annorp ty eadẽ
motu solis in obliquo circulo/ sino sint ẽ in signis tpm annorp et dierp ap
uidetz/ sicut ẽ apd ptam/ qr uidi accipiunt festiuitates suas ty eundẽ sol
sicut ypiam ty eundẽ solis.

Quod aute subditur/ et sint in signis et
stellis aut ẽ stellis/ q̃ solis stat sz ad pcz et distinctiõ tpm/ sic no ad qc ut ifrendat
ipse institutis/ sumpsimus/ ea q̃ in diuersis diuersi gentes/ et multo dies nostra ne cellat
q̃ edit in pta/ et dies/ et annos/ quo accipiẽdi sit tpa/
Kundat dicit/ et qc tã pdit sol/ sz eadẽ q̃ dies/ tpa hoc q̃ dies
sz tã/ qc qui qui tã distinctos/ nã ap cant
solet/ sta em dies videt/ qi quarto die ce-
pissent tpa/ cui pus triduũ sine tpe no fuit/
o
decem tpa/ que fuit p sydera/ no spacia mo
tus/ magnitudis/ et distantie/ sed qualitates aeris/ tempestatis/ et serenitatis/
tacp/ sz uarietatẽ aeree qualitatis debeq
accipe/ quia talia motibus siderũ fiunt sic.
dies/ et ãm/ quos uicinate nouũ fiunt em
in signis tẽpestatis et tepestatis/ et tpa

quia per ea distinguimus quatuor tempora anni scilicet

ver · estatem · autumpnum · et hyemem / vel sunt in

signa et tempora i. in distinctionem horarum temporis / quia

prius quam fierent ordo temporum nullis notabatur indi

tiis / vel meridiana hora vel quelibet hora

hec quarta die facta sunt.

Capitulum nonum in quo determinat de opere duorum elementorum / et de opere quinte diei / et dicit

quod opus quinte diei est formatio piscium propter ornatum aque / et avium propter ornatum

aeris / et dicit quod pisces et aves sunt de eadem materia scilicet de aqua / et de hoc

cavit ecclesia dicens in ymno huius diei / magne deus potentie qui ex aquis

ortum genus / partim remittis gurgiti / partim levans in aera. De opere quinte diei quando

creavit deus ex aquis volatilia et natatilia

Distinctio quintadecima incipit

Dixit etiam deus producant aque reptile

anime viventis / et volatile super terram etc. Opus

quinte diei est formatio piscium et avium quibus

duo elementa ornantur et de eadem materia i. de

aquis pisces et aves creavit / volatilia le

vans in aera / natatilia remittens gurgiti

Utrum firmamentum quod a philosophis vocatur quinta essentia cum

ipsis elementis inferioribus conveniat in natura. Et arguitur

quod sic / firmamentum est nature ignee ergo quod est / ad primum probatur omne summe calefactivum est

de natura ignis / firmamentum est huiusmodi ergo / ad secundum patet quia caliditas per se et summe convenit

igni / et tertium non est / cum etiam celestia producant ignem in istis inferioribus / secundo arguitur ad

idem sic ignis inter corpora universum constituentia est magis nobile quam aqua et terra ergo

non est verisimile quod scriptura non velit in aliquo opere distinctionis intelligi / sed quia nullibi

facit oppinio sub uoce ignis vel q̃ in nõe firmati ea intelligit q̃ q̃ dr̃ firmatũ
est de natura aq̃ q̃ ea nõ alij vr̃ pate q̃ dicũ q̃ dicit aquas sup̃ celos esse
et sup̃ celũ q̃ firmatũ dicitur celũ aqũ pari rõne vel q̃ alia sint liquida q̃ dr̃
tpr̃ib⁹ ea uel ꝑ nullũ simpl̃ nã quesit sup̃ alio cor̃ simpla mpr̃ sit liquid nec
cũ illo alio sup̃ quo quesit vel sit subtilior co dicũ aque sup̃ celos equales q̃q
dr̃ celũ firmatũ; nã quesit sup firmatũ et q̃ vel sint dr̃ nãr subtiliores firmato
vel sunt eiusd nat̃ dicũ nõ vr̃ q̃ sint subtiliores cũ eadr̃ aer ille infim⁹ dr̃ nãr
sit subtilior aqua et q̃ vr̃ q̃ sint eiusd nat̃ cũ nã firmãti et q̃ q̃ vadat
dr̃ quia firmamtũ sunt quita corpa q̃ sit simpl̃ regulãe et ꝓportõe et finitũ
ab omni ḡne/ q̃ q̃ dr̃ cũ celũ infima pars q̃ sit quãta et corpea et sub ḡne
q̃ntũ ⁊ q̃ntũ q̃ nõ q̃ pũ nõ ꝓt igne et aqua quibꝫ nõ celũ magis
vadat̃ in q̃ firmamtũ/ quo ad appellatõ/ appar̃ et apparẽs/ sunt eq̃ tactũ
est in dr̃ et q̃ de tpr̃ est videndũ ⁊ q̃ nõ q̃ q̃ sit dupl̃ intelligi q̃
q̃ firmatũ sit eiusd nat̃ in q̃ ea aqua vel cadr̃ cũ igne/ aliõ q̃ intelli
gẽtia ꝓpter aliquas subtilitates in igne/ aut cadr̃ in aq̃ quitates ꝓt quar̃
subtilitates dicit̃ firmatũ quemd cũ eis in nã/ et si nõ simpl̃ et in tota/ in
quo ad alia et in ꝓpõe q̃ nõ q̃ ideo nõ q̃ de firmãto et ligato/ q̃ videntur
q̃dr̃ dicta doctor̃ dei in tpr̃e dicẽ q̃ celũ sit de nã ignis/ dubit̃ cui dicat
tria ꝓtuor q̃ cor̃a mdi/ que tria ꝑtes sint humor⁹ humid⁹ aer et lux et q̃ lucẽ
intelligit igne di igitur firmatũ est duob⁹ de eis in q̃ sit de nã ignis/ dubit̃
hinc dupl̃ q̃ in ꝓio creatõis erat hec tria celũ elemẽtũ et alia tria ꝑfectoe
quadr̃ vtr̃ ad altius corpa creatur̃ cũdquãq̃ apparẽtia et q̃ sub videtur
celũ sub alijs ꝓpõend⁹/ de aqua vel ido mouẽt q̃ ꝑceptũ manifeste
dicat esse aquas sup̃ firmamtũ et hec quidẽ dicẽt q̃ celũ crystallin⁹/ et tria hec
est tpr̃ modus dicẽdi alij dupl̃unt q̃ tria nãr sup̃ celũ quod firmatũ sunt
quita cõnexa apud philos nõ sint aque cõles sed crystales/ et si ꝑceptura ep̃i hec nõ
sunte dicit/ sciut q̃ aq̃ sup̃ celos sint/ debet intelligi de celo aereo q̃a via q̃ntũ
simpl̃ ꝑceptũ dicat q̃ sunt tria nãr aq̃ corpulẽta/ sed nõ quo ad eius q̃ntũ
apud nos quitas sed celũ intelligẽtia tria aliqua simplicia q̃ncta et tria hec sunt
pauca scientie/ et sit ꝓba q̃ quo ad id quod dr̃ hec q̃ ꝓba/ celũ sunt firmamtũ
nõ quiet cũ igne in nã/ primo ea q̃ncta/ q̃ q̃ celũ nõ dr̃ igneũ aliqua 1 90
esset ita exẽple sicut ignis cui dr̃ tota pars et simile tpr̃e hec q̃
dicit quiet cũ igne in nã/ ea q̃ncta 2do hec aliqua sint nãr igne q 2 90
cadr̃ nãr sint in celo hec q̃ tria q̃ nõ ea ad pz de luce a qua sepe q̃ dicit
denominatus ignis/ et maxime ab angl̃o simile agilitas ad motũ et ꝓmptas
actiuitatis et hmõi/ que ora cadr̃ actiua sunt in celo dr̃ phi pũ denominant igneũ
a caliditate que actiua in celo nõ dr̃ cũ nõ sit susceptiua ignis/ et q̃ dubit celũ nõ
esse de nã ignis/ et quo ad hec verba dubitant et sciũ doctorũ nõ ꝓbant q̃ 3 90
ad id q̃ 2o in arth̃ tenẽtur vbi de aqua vbi sunt aq̃ sup celũ et sit ista/ aq̃
celos sunt sup̃ firmamtũ pz illa cui sciptura hec dicat cum ut dr̃ augl̃ 2o
sup̃ geñ ad litr̃ maior d auctoritas q̃ quam magna capacitas et q̃ hec pz q̃
pma apud quos rata nõ est suscipienda ignis tam̃ hmõi que sciptur̃ veritatẽ
hec cui repugnat lex que dicat q̃ dicat intelligi de celo aereo cui textui
postea dupl̃ firmamtũ postea in medio aquaꝝ/ post dicat q̃ possint scribi in
firmamto celi et baptizẽ vocitat illas aquas in scio euangelio q̃ncta q̃ aq̃ sup̃ 4 90
celos sunt sup̃ firmamtũ equites nõ sunt omnino euisdẽ nãr cui aquis elementaribꝫ
apud nos equitibꝫ/ ꝑ quia si esset ignis et frigide tue ꝑtes vnitꝫ nõ esset

nā & ordinatissime situate quod est scīm et ⁊ ꝺ cū sit ꝺ naley ordine ꝙ ḡiu
ora sint sup̄ lemod ḡmo ouo ꝙrent ubi violate ⁊ ꝙ ḡ scīpt ⁊ ⁊ ꝙ aque
ille sup̄ structe solū ⁊ aliquis quecunq; ⁊ aliq̄ ꝙte sint cumꝫ nāc cum
eis ꝺcendat ꝙc nisi nos ꝙcipue/ut puta ⁊ ꝑ ꝑmte que actual vtiq; ꝺ ⁊
ḡmte nō stupꝫ ꝺuc ⁊ ꝑ frigꝺe nō aliquid ꝺuc et aliquid ꝺuc ut cū
ꝙ vtiq; est frigꝺa essent sed ꝺuc ꝙ nisi nō solū essent et vtualit ꝺ cacy
actualit et frīa ⁊ est frigꝺa sed ista q sup̄ firmatū est nō ꝺ actuale frīe
⁊ ⁊ se liq habeat vtiq; nisi ꝺ ⁊ ⁊ ⁊

animantibus

animantibus / utrum post peccatum hominis ad vin-
dictam creata sint / an potius creata in no-
xia peccatoribus nocere ceperint / Dane dici
pt. quod creata nichil homini nocuissent, si
non peccasset / puniendorum namque vitiorum et
terrendorum / vel probande et perficiende virtutis
causa nocere ceperint / fuerunt ergo creata
innoxia / sed propter peccatum facta sunt noxia /

Capitulum 3m in quo quaerit utrum animalia parva et minuta cum aliis die sexto sint facta vel postea ex corruptione rerum provenerunt / Respondet quod illa quae de corporibus animalium nascuntur ex putrefactione non fuerunt creata cum aliis nisi materia / sed illa quae ex terra vel aqua vel terre nascentibus fiunt illa fuerunt creata cum aliis / Et nota quod illa animalia quae sunt de universitatis integritate in ista die sexta facta sunt / alia non / Deinde ibi omnibus dicit / Quod ultimo factus est homo / tamquam dominus et possessor omnium creaturarum terrestrium / Quod hic b. t. diversimode aliqua in sex diebus processisse dicuntur / aut ut in principiis activis et naturalibus / et secundum similitudinem speciei / ut ea quae generantur ex sibi similibus in natura / aut ut in principiis activis materialibus sed non secundum similitudinem speciei / sicut animalia quae ex putrefactione generantur / aut ut in principiis disponentibus et non activis et secundum similitudinem speciei / ut animae rationales / Quedam vero ut in potentia obedientiali / ut illa quae fiunt miraculose

utrum minuta animalia tunc creata fuerunt

Hic capitulum in eodem libro habetur sic precedens capitulo xiiij ... ortis ex putrefactione

Aug. de genesi ad litteram libro tertio c. xiiij.

De quibusdam etiam minutis animantibus questio est / utrum in primis conditionibus creata sint / an ex rebus corruptis postea orta sint / pleraque enim de humidorum corpo-

distinctio

i. fumositatibus

corruptionibus

ut papilionis et bibiones qui generantur ut scarabei

terre

vicijs vel exalationibus siue de cadauerib

gignuntur. Quedam etiam de corruptione

ut quedam rane ut vermes gurgulioes

lignorum et herbarum et fructuum. Et deus

auctor omnium est. Potest autem dici quod ea que

de corporibus animalium maxime mortuorum na

scuntur cum animalibus creata non fuerint nisi

potentialiter et materialiter. Ea vero que ex terra

vel ex aquis nascuntur vel ex eis que terra

germinante orta sunt tunc creata fuisse

non incongrue dici potest. Quare post omnia factus est homo

Omnibus autem creatis atque dispositis

nouissime factus est homo tamquam dominus

et possessor qui et omnibus preferendus

erat. Unde sequitur: vidit deus quod esset

bonum et ait faciamus hominem

ad ymaginem etc.

Capitulum xvi in quo revertitur ad tractandum latius opinionem 2am positam supra distinctione xvi capitulo 2o de similitudine creatorum et est Augustini quod omnia sunt simul creata et distincta ita quod ista distinctio rerum que iam narrata est esse facta per sex dierum volumina facta est in eodem instanti quando deus creavit celum et terram, quia tamen aliqui arbores et plante et aliqua animalia producta sunt formaliter ex virtutibus seminalibus. Et illi doctores qui sequuntur Augustinum dicunt cum eo quod Moyses loquens in genesi rudi et carnali populo iudeorum temperavit modum sue locutionis loquens de operibus dei et de deo ad similitudinem hominis qui successive et per moras temporum sua opera perficit, cum tamen deus illa opera simul fecerit. Et ideo Moyses refert divisim deum illa opera fecisse quia non potuit simul dici et exprimi ab homine quod a deo simul potuit fieri. Et isti de hac opinione non intelligunt sex revolutiones diversas sibi invicem succedentes sed tamen sex genera rerum que simul facta sunt [illegible] materialiter.

Sed antequam de hominis creatione tractemus

distinctione xvi capitulo 2o

quod supra breviter tetigimus plenius versantes

clarius faciamus. In hac enim rerum distinctione

catholici tractatores dissentire ut supra

dis. xvi

diximus inveniuntur aliis dicentibus res omne

creatas atque distinctas secundum species suas per

intervalla sex dierum quorum sine quia littera

genesis magis insurgere videtur atque ecclesia

catholica magis approbat ideo actenus

studiose docuimus quomodo ex illa communi materia

prius informiter facta postea rerum corporalium genera per sex dierum volumina distincti

recitat omnia sex dierum facta in generali quantum ad similitudinem [illegible]

Notandum tractatores catholici quando loquuntur assertive non dissentiunt quia quod asserunt per revelationem sancti spiritus dicunt qui sibi ipsi contrarius esse non potest sed cum loquuntur opinative quia opinio sepe provenit ex probabili coniectura in qua homo frequenter decipitur decepcione que est pena peccati non culpa a qua vix aliquis catholicus tractator immunis fuit. Et hec dissensio reprehensibilis non est quia licet aliquando discordant in iudicio tamen concordant in animo quia omnes veritatem dicere volunt

distinc°

sint formata. Alijs autem videtur quod non
per intervalla temporum facta sint, sed sil
ita formata ad esse prodierint. Quod Augustinus
super genesim pluribus modis intitulat ondere
dicens. Elementa quatuor ita formata
sicut modo apparent ab initio extitisse
et celum sideribus ornatum fuisse. Quedam
vero non formaliter sed materialiter tunc facta fuisse
que post per temporis accessum formaliter distincta
sunt, ut herbe arbores que et forte quedam
animalia. Omnia ergo in ipso temporis initio facta
esse dicunt. Sed quedam formaliter et secundum species
quas habere cernimus, ut maiores mundi partes.
Quedam vero materialiter tantum. Sed ut dicunt Moy
ses loquens rudi et carnali populo locu
tionis modum temperavit, de deo loquens ad
similitudinem hominis, qui per moras
temporum opera sua perficit, cum ipse sil

opa sua fecit / unde Augs. Deo inquit moyses
diuisim refert deum opa illa fecisse / quia non
potuit simul ab homine dici / quod a deo sil
potuit fieri. Item potuit diuidere scriptura
loquendi tpibus / quod deus opandi tpibus
non diuisit. Illi qui hijs auctoritatibus et
alijs huiusmodi inherentes dicunt quatuor
elementa ac celi luminaria ita formata
simul esse / et habuisse / illos sex dies quos
scriptura memorat / sex rerum genera i. distinc
tiones appellant / que simul facte sunt / ptim
formaliter / ptim causaliter

Cap. quintum / in quo determinat de die septimo in qua legitur requieuisse deus / non quia
lassus esset uel fatigatus in operando / sed requieuit i. cessauit nouam producere crea
turam / i. noui generis uel noue speciei / cuius nec materia nec similitudo precesserit
talem postea non produxit / sed tamen adhuc cottidie operatur prout ueritas dicit Johannis v
v. to / res et species rerum continuando et conseruando. Rom. 8. v. Duplex est perfectio uniuersi
una principia / et secundum esse permanens / que attenditur in completa existentia principiorum / et
completo numero specierum / que species nam generis participant / secundum rectam et ordinatam intentionem
nature. Alia est secundum ipsius esse decurrens / hec consistit in productione eorum que per tempora decurrunt
et sibi conuenienter succedunt / ex cuius successionis ordinatione resultat que uniuersitatis pulcritudo
et perfectio. Secundum primam productionem deus uniuersum in sex diebus ad esse produxit quantum ad
completam existentiam principiorum et numerum specierum / licet continuo operatur ad multiplicationem individuorum
Notandum / adhuc eorum que fiunt successiue / que fiunt producta in prima rerum distinctione in simili / sed non in

rone seminali ut aue volatiles/ q my fili pducte sit aut est cata alia ade/ post
emq pducti nō pduct noua spēs/ alia sut que sut pducta ria my sibi/ p my
rone seminali/ ut ea q gnantur p putrefactiōz/ et p quemlibz dnsatz spēr id
alia sut q sut pducta et my rone seminali et my sibi similia/ ut plante/ alia
et alia q pducuntur p pagrationē/ et ad hec ora/ ora reducunt/ uta cy dry mesil
non facit qd pius nō fecit/ vel my rone seminali/ uel my suo fili/ et p̄ dicē
dre septid ab oūd ope quieusse Quo intelligendū sit deum requieuisse
ab oīm ope suo

Iam de septie die regre/ aliqd nos lo
gdy 2 c.
qui optet/ septū est em quia complet
(petim bed p̄ pcta n̄ ꝑ̄ nom. gcq
deatur fect
deus die septimo opus suū/ et riquit/
qm est de complendo volū
die septimo ab omisso ope/ quod pat
et p̄ fecte fecerit
rat/ requiesse dicat deus die septio nō
quasi opando lassus ab omisso opere
Beda
sēs qm p̄t de mūdi p̄fectiōe
omisp̄ p̄dicat aut ppō creat
p̄ut q̄dm̄ dr
dry scripse mond
ad femina aut
dne resp/ 96 v c
dr mund nomd dr dry
nouū creatē/ deus
cessauit/ quia noua creatura/ facit/ cessat
requiescē em cessare dicat/ vbi aliqs
lapsi/ nō habebāt requiē dicta die
Sab.. dcb a 1. die nō cessabāt/ regre
sūo quietudē qre p̄t habens cessauit/ ad similitudē
p̄fecto/ sed qē opus imperfecti p̄fecto/ die em dr ab ope
cessasse/ quia
ad p̄fecti/ 96 r c
mundū deduxit
acendis gentibus creatuē/ qz vlt̄ no
1. scz p̄ius nō fecit/ sit mūdi seculū/ et ī pio fili/ et mb̄ scz
ua nō condidit usqz nc/ tame
fecte vo
vt vitas m̄ eternā/ ait/ opā p̄ri filio
antiqte cessauit et q̄uietē dicte/ ac
nō cessat vt dic dry
fuit nouū creatū/
ymo multa fecit mi
raculoꝝ/ et q̄tra
plura cessauit nāc
et q̄uotidie facit
vt sē sepe nouū
faciat dicit septimū
illos nouū dr dry
ad filios/ scripsit
ac aliqd p̄ceptū
ꝑ̄ q̄ p̄t p̄ma
ria et my scīe/ nec q̄l
sub sole nouū/ 96 v

ſcz adminſtracoz corpꝺ̃ geneꝛo/ que tuc ſta
tuta ſuit/ creatore/ cm̃ vtus/ ad ſubſiſtẽdi
omn̄ creatuꝛ/ ſequod ergo dicit̃ pr̃ mos/
uſq; mo opat̃/ et ego oper/ illud/ vm̃ uſq
creatuꝛ/ adminſtracoz ondit/ die igr̃ ſcp
reqeaut/ ut noua creatura vltiq; no facta/
aliq; matia/ uel ſimilitudo no̅ pceſſit/
ſed uſq; mut opat̃/ ut qd̃ qdidit cotinuẽ
et gubernac/ no ceſſet/

Quarto ſeptimo/ m̃ quo monet qm̃ xp̃us deus/ die ſeptimo complent opꝰ ſuũ/
ſuũ t̃ ſto die ceſſauit ab om̃ qꝛe/ eſt addit/ qꝛ die ſepta qſumat deus opus
ſuũ t̃ alia tꝛiſlatoꝛ/ et t̃ hic/ nulla eſſet qꝛe/ qꝛ die ſepta ſta ꝫ qſumacio
om̃/ vt pꝛ op ſeptiñ/ que ibi ſequit̃/ vidit deus cucta q̃ fecerat/ et erant
valde bona/ quod oppoit/ augr̃ et vlt/ qꝛ qdlibet erat bonũ/ at dia ſimil
aggata/ erat valde bona/ qꝛ op ipſe omib; ſimul aggatis/ ſuppt totius vni
uerſi admirabilis pulcitudo/ Sed quo dr̃ qſumaſſe uel cpleuiſſe opꝰ ſuũ
die ſeptio t̃ alia tꝛiſlatoꝛ/ dicit/ qꝛ die 7o opus ſuũ benedixit et ſanctifi
cauit de ipſo/ qui aliquid opꝰ ſcriſſe dicit̃ in dedicacõe tẽpli/ Ideꝛ
ſ. t. hic/ Impleto opꝰ ſcoꝝ/ qꝛ tꝛiſlatoꝛ nõ ꝑcordat/ tꝛiſlatoꝛ enim ante ꝫ
ſumacoz aſcribit ſeptio die/ Deꝰ tꝛiſlatoꝛ alia quidpoit augr̃ die ſcpto et vltio
ri/ aut aliqm̃ ſed uolui/ Quo poſuit ſcpto die augr̃ Alia/ ſuiomittigit̃ vna die
ſeptemplici ꝛõe/ putauit/ ſz angelica cognitio/ ſpr̃ ꝑ ꝺ̃ deum ſequendo/ tue cuilibet
re ꝑfecte eſt diſtinguenda/ quia una eſt totalis/ qua res habet ee ꝺ̃ ꝑ ſuis
omib; ſpecialib; ꝑfecta/ nec integrata/ talis quale ſcpto die/ qꝛ pꝛ ſcp
die nulla creatura nõ addita/ eſt/ que aliquo m̃ opib; ſcp die ꝑceſſiſſet/ Alia ꝺ̃ ꝑfecte re qua habet ꝑ ſuũ ſuũ/ ee ſcdm̃ ꝑfecte nõ
dicit̃ ſeptime die/ m̃ qua deus ab omib; opib; ſuis/ ceſſauit/ m̃ ſuis/ Et ſcdm̃ hr̃ deus
Sequendo ꝺ̃ alios/ alio diſtinguit̃ rei ꝑfecte/ qua qdã ꝺ̃ ꝑ/ et ꝺ̃ t̃ qꝛe dr̃ cõſumaſſe opꝰ
ut hr̃ tꝛiſla. lxx/ qa qſuã q̃ ee ſcdm̃ integritatem ꝑcũ vniuſi/ ſexto die ꝑfta ee/ et pꝛ 6 dies ſumoꝝ
nulla creatura noua nõ addita ee/ q nõ aliq. mõ m̃ opib; ſcx dieꝝ eſſet. Deꝰ aut cõ
ſumaſſe 1o die/ qa qſuã rei et ꝑfte qm̃ res hr̃ ꝑ fine tue ſta eſt/ vn̄ tue deus ab oib;
opib; dr̃ quieuiſſe/ m̃ ſe ſic m̃ fine/ Tria/ qa pꝛ ꝑfte opꝰ cuiꝰlz diei ſpus ſanctꝰ ſignificat
ei dr̃. Vidit deus op eet bonũ ut dr̃ Aug̃ m̃ po. t̃ Sed ſeptenarius aut nũs ſpũ ſcõ
aut lex. q ſeptiformis dr̃ t̃ munere/ go qui. qſuã opꝰ del. 1o diei aſſcribit.

ꝯ vr̃ habet/ que debetur dici septe/ ellia ē 2ª que est opacō tci/ qua 2ª d'aud
dr̃ser̃ qretur dica septimo/ qr̃ cessate opacōe qua deꝰ nr̃ instituit/ nrcpt ppa
gradus opacō/ in toto anno/ qua deꝰ/ in rebꝰ fecit vsq; nō/ ꝯ dr̃ 2ª
2ª end̄ ē t deꝰ quies oppª/ motu/ oppª cēs habet effundr̃ vel illa/ dicat dies
quet̄/ uit dicau̇ quietē qꝫ cessat/ ab opacōbꝰ qbusdꝫ est cēs qꝫ sufficiend̄ ē dñs
re mundi/ quo relictas/ dicatur quietē in vltio fine/ ago absistit/ deobꝰ vltis
motū aliquis quet̄ trāsferr̃ ad deū/ ut dica quietē/ nō sit qꝫ opacō ea qꝫ oportuit
deficiat sicut sit apud nos/ qr̃ ea opacō sua cōna est/ et cōtinua sua ē/ ipe efficit
ut creatura tpaliter sit/ nec pr̃ dr̃ vsq; dic cessasse qꝫ ppa in rebꝰ motꝰ sicut/ continua
si cui opacō creaturā nec ad mouendū cessante/ creaturā esse defuncta/ sed sic cessasse
dicit vsq; dic qr̃ deinceps creaturis/ nouū nō fiat/ hic est 2ꝰ quoddā dr̃
quietē deꝰ/ qui sufficiendo inuenit vt sit tale simpl̃ vel absolute 2ª ē quies
creatura 2ª/ qua in scipō sufficiendo nec vel relatiue ad creaturā dr̃ dr̃ deꝰ suf
ficiendo inuenisse in scriptura/ creaturis sibi placuisse/ qr̃ oia quidē sit ꝑ valde
bona vbi ingr̃ in lra dr̃ oppōs tpr̃/ quid dic vsq; nichil quidem affert/ qr̃
manifesta sui et ppria subdit qꝫ sui bona/ vbi ty sic intelligēs qꝫ deus talibꝰ
indigeat qui ē eis sufficiendo sic studiosus inuenit deꝰ sic oia ad scipm̄ ordi
nans/ in scipō sufficiendo inuenit. Sed qualit̄ accipiēdꝫ sit qꝫ deus dicat̄ com-
plesse opus suū septimo die/ ea tm̄ requiescit ab omī opē suo

Sed queritꝰ quo vsq; die dicat̄ deus com-
plesse opus suū/ ea die septima/ sanctificando/ nichil nouū faciendo/ ea qꝫ ille dies
nō talibus operā
a preceptis/ qꝫ imple
mentū ad preceptis
qui octauꝰ ad nouꝫ
ppte cessationē ab
opē qd̄ faciendi diuinū
sabbatū/ quādoqꝫ
nō attendē ima
dies/ qr̃ nec finē
habet/ et ea nō
dies vsq; ad habē
dum/ dr̃ pr̃ ea
omnibꝰ dies nouꝫ
sed sit regressus
ad pr̃ā

requiemꝫ/ nec aliquod genꝰ nouū rep faciat
alia tamen trāslatio habet/ et cōsumauit
deus die sexto opa sua/ quē nichil q
stroms affert/ quia manifesta sui/ qm ea
sua sui/ et omnī operatio ea die ppria/ sic
scriptura dicit cum ait/ vidit deꝰ cuncta
que fecerat et erant valde bona/ omnia
quidē naturaliter bona erant/ nichil qꝫ ī

sui natura vicij habencia et sunt bona que co-
didit deus etiam singula. Simul vero universa valde
bona quia ex omnibus consistit universitatis
admirabilis pulcritudo. In qua etiam illud quod
malum dicitur bene ordinatum et loco suo positum
eminencius comendat bona ut magis pla-
ceant et laudabiliora sint dum comparantur mala.
Sexto igitur die facta est omnium operum consumacio.
Ideo premissa oritur questio. Quomodo dicatur deus
die septimo complevisse opus suum quod hebra-
ica veritas habet in quo tamen nichil novum cre-
asse dicitur. Nisi forte die vij° dicatur comples-
se opus suum quia ipsum benedixit et sancti-
ficavit sicut subiicit scriptura. Benedixit deus
diei septimo et sanctificavit illum. Opus enim est
benediccio et sanctificacio sicut Salomon aliquid
operis fecit cum templum dedicavit

benedictio

Sanctificatio

Quam septimanam quo determinat de benedicto dei septimo et dicit quod eadem benedixit et sanctificauit quia ipsum præter ceteros diebus sanctificari præcepit esse propterea dicendum ut die sabbati sanctificet et addit de quo eadem dicta de ceteris in quibus diebus sanctificatis sed totum tempus applectunt in quibus diebus et post dies septimanarum unius temporis ad primum et repetitionem nouum primi quinque dies transacta in rei veritate non reuertatur sed alius oppetunt illud tempus nouum. Iste die septimo oppetunt quod quidem et audit et creauit benedixit de quo dies septimus debet benedicto et sanctificato nisi benedictio dei per donum collatum et multiplicatum et cetera tue rebus quidem ipsum esse et quidem ab multis que ad hoc data et ut dimittere preparet quibus possunt et de septimo die debet benedicto et sanctificato septimo die operibus requietis quinque sanctificato debet deputato ad cultum diuinum ut per deum qui vere quidem in quibus rebus quidem non equeunt sed rebus ordinatis in quibus a quo summa bitudo operibus et ita non in quibus eius aut a quibus nisi distans ipsum sed ab quibus in quo a quo mundi benedicto operibus in quibus et die quibus cultui diuino quidem quibus et ceteris sed sine meritis oratione deo

aue sit sanctificatio et benedictio septime die

Ista vide dicit nisi ex mense et sabbati ex sabbato ex quarte hac tali dicit quibus etiam ex his pri et sicut in sex diebus data sunt et septima illius sanctificato et benedicto. Ista pro decursu diei mundi et nostri et benedicti operationem in eis facturi et nostri sanctificato et benedicto

Quum aute die sanctificasse et benedixisse de

quibus quidem ista de mystica sanctificato et sabbatum

quia mystica preter benedicte et sanctificate,

cum dicant in lege dicat demonstrato,

sanctificare die sabbati et inde est quod mense

rando dies usque ad septem procedit et di

cimus septe esse dies quorum repetitione

omne tempus agitur non quis alius, sit ab

illis dies octauus nonus et sic de ceteris,

et quia in sex diebus res gesta destitua

sunt et in septimo his non fuit nouum

gestum res institutum fuit his in eo quasi

in eam sunt dicendum nudius nono abhinc quidem quotidie nos sabbatis a mundi in aliis aut diebus sunt nisi gestum dicendum quod sit sabbatis et quod ipsum quotidie nos sabbatis et quod ipsum quotidie nos sabbatis et quod ipsum quotidie nos

quida nouus status sanctificacoms opez et requi-
cacoms opifias pt cacy sic expom illud ꝯ
pleuit, die septimo opus suu & comple-
tu et cosumatu vidit

Verum omnis mutatio rerum infra celum existentiu
a celestibus corporibus dependeat effectue cy sic pz pmo per
totum dictu cpm pmo sciant lunatica ut sint mgis et tpa/ et sic de mysteriis
dicat nō mitigz scripsit de tpe mysteriis/ sed d' mutacoibz que ita tpis acciduit my
steriis misceribz/ gdz 2o pz 3o q̄ sic cp magi cognouint naturaz saluatas exortu
stelle s. ygn stellis subesse ppi natuitas multoz vr cp oia alia subesse cor
pis vnd vō dictat cp ignobilia regantur p nobiliā/ et go ad celestia cor omnibz
illis misceribz sint nobiliā et digniora/ vr cp nichil penitz sit in hijs misceribz
quod nō regulet et mute celestia et ideo cp dicit pmo nichil ex ptingz est
istis sinibz lacoibz supioribz ut inde tota cuius city gubernet ex dz et cp sic
sic nunqd esset cp ips ipsid ad aliq libi attribuit nō subesset/ sed ips d stiq ut vr
go/ q nō aliq p 2a pte pz sic cp sola astroz diuersitate seruari possit/ quia quot et quaz
mouet vadut/ q̄dcunq city astruo go astroz influxu de natibz hoim et
electionibz horaz multoz eueniz/ vidat eueniatz/ qui hij respuunt libeq arbitriu/
quod esse nō posset nisi astra sup actus voluntatis aliquid cogerent/ go
Sed dnus dz di cp esset vel tuc ste cp omnes actus hoim essent pprij et pticulares/
q̄ hz ad quod quod dz celestia i ipis nullo agut/ ut pz/ sit pticulare/ et cp ipis sa
tuit/ cp virtutes et vicia inesset hominibz a nat/ sed ips d deturpac ordiez vnusq.
cp alij nāt sint bō et alij nāt mala/ et repugnat ratiōi voluntati/ et dict sacra male quidz go q nō cp operacoes sue mutacoes ipis
misceribz ipsis sufficiat i gne/ sue in dupli dra/ sed q sue dra ppij nō libeq.
sicut ea que sue dra nō omo corpalia/ alia sue q sue dra ppij libeq/ sic sut
opa sue mutacoes q sue dra ppij voluale/ adutrij ty/ cp mutacoes cor ppij
voluale/ pue dupl q̄ pdi/ quia nil q sue dra ppij tale pū actus ipis/ pue ipis
nullij nil sucdra/ vel pue d voluitas/ et tue adhuc nō cp opacoes
voluntatis sue dupleo/ quodd dicatz/ q sue opacoes aduntia/ quodd adhe
que dup mutatz et sue opacoes p quas adhe operat sua mutacoi dicatz/
dedd nō cp aliquid affirme q̄ sue ipis dicatz sup d pte nullig dupl
vel caudo nil phibedo/ caudo tpis cp nil ut gnaliz a se ipsum sue dispositi
po et hoc dicatz sc mistu gnis/ d quodd gnat gnatz/ 2o ipsum operatiu utz a pacto

2° agencia dispondria mãj dur q̃ aliquid calid' v̄ frigid' gradib' lic, non
sumpt' deprehendit ab eis / phibeo dic' aliquid habe calidit' sine effectu qui v̄
dupl' vel ppr nil patiendo / 2° frigid' effectu phibet actor sui frigid' ꝑ vinolē
ligna dic' impedic' actor ignis q̃ ign' ꝓmiss' sit ꝑ q̃ ista / ad aliq' q̃ q̃ 1 go
sit ita ꝓpe cælia / cor celestia et papire lunaria q̃ntū effectu ip'a q̃ sic dic'
omnia mouentia et mota / mutabilia / reduc' ad vlt' motū immutabile / sic altissima
celestia debent reduci ad altissima celestia / et ita q̃libz / et ꝑ ea / et impta
q̃ ipse ostendit / sunt altissima celestia / dispositus dicta supra cor celestia q̃ et / primas
q̃libz / illa inferiora altiora / et sic talibz ẽ similitudo / dic ꝑ ordinem vni-
uersi q̃ q̃ vniq̃q̃ illoꝝ p'ior et q̃ 2 q̃ dicta effectus m̃ ipse insibiliz loquendo
effectu dic' effectibz sic mutationibz / et istis patebz q̃ dupl' insistendo ad ꝓ q̃
si duo spacia omnino sint equalia / et omnia q̃ insiq̃ q̃ntū dc ꝓportionalibz equalit' se habent. 2 go
et sit dupl' effectus equalis q̃ ab aliq' ca dupl'ficate / sed ita equalis ipse et po-
tius reduc' ad primū ens / q̃ illa ens se habet semp' secundū eadem sint immutat' et q̃ equalis
dare alias causas extra primū et illi / similiter ita quod ille de
sua nā non habeat insistere sup' cælia / et q̃ ita vt aliud inst' q̃ sint cor celestia.
et stellę lunaria / et p̃ eadem q̃ ad equalis / q̃ ens p̃ dupl' quod dupl' situat'
celestia lunaria / valde notabile vt effectus / eadem ita eadem spacia valeat q̃ dz equalis
celestia instituat ipsos insibiliz et magis ita quantū vnicuiq̃ q̃ sint hic insibi-
lis dupl' dupl' dicit rotundū magis dicit q̃ ita de se non habet ens dz ꝑ
intellig' / ita q̃ vna intellig' mouet' q̃ntū ad quidē vnicuiq̃ / dz ꝑ motū ita vide'
alios valde ideo q̃ intellig' de sui nā non ꝓductiua quidditis / vnibz / et q̃
non vt quid ens dz posset instituere et motū localis celi ex non sufficiat ad
quidē et q̃ dicit modo q̃ sic esse ab aliq' decisū ligno non sit vnicuiq̃ ens sibi
similis vtute quidē dic celestia sint simplicia ad ens tangit primordiale pri'us / et q̃
remanet / omnia quidē et corporalia / et dz quidē sibi ꝑ inferiora imperfecta q̃
imitando q̃ ipse et pue appetunt / intellig' post dupl' ꝑ voluntatis / aliquo a celebz
deprehendere effectus / cadit effectus deprehendi sunt q̃ntū / primo / et ens omnia suas partes / q̃
deficere / intellig' post sint esse in istis inferioribz / effectus cautus a separatis et fata
similibz q̃ ex cautus a celebz q̃ ens ad stellas et fatalitatis subiunt celebz / non
quicq̃ est ens ens et ens fata sed stellas intellectus cautes intellectus non solum quidē
a fatalitatibz prudentes ex imprimit' / intellectus / et q̃ patet primo duo modi enim
quod ex effectus q̃ntū sede 2° no ex debitū q̃ dispositus q̃ntū q̃ 2 cor celestia ad
equalis sunt mutationes voluntas sibi esse / et admittat eadem / non q̃ sint effectus
eadem eadem effectus q̃ntū / impi 2 aliq' 2 ens p̃ dispositus q̃ cor celestia non
possint quidē velle / velle non / aliquid / q̃ q̃ quo ad duas partes illius modi ens / q̃ ens q̃ non li
2° / alia pars p̃ q̃ tue vos pue patet q̃ntū / et actus pue non sicut ens tollat
totū mittere vel demittere ens q̃ dispositus q̃ntū possit / q̃ p̃ q̃ sup pue nihil
instituit / ens q̃ primus / non melius dispony aliud requirat maior pulcritudo
ad ens distinctū quod ex bonū ab appetibile bonū / et ꝑ eadem aliquo ꝑ unaq̃
dispositus q̃ celestia cor celestia non q̃ub ad actus volutas intuitus / ut ꝓhibetur 2° / 2 go
q̃ q̃ non pue velud ꝑma actus voluntas creatus ꝓdic / q̃ libz vos posse velle

vel nolle q vi. q. tra tale q̃ fuit vel put q̃ve velut phibetia ꝛ̃o/ p̃ tp put dppbie
q̃ mone actꝫ volũt̃ simlr impedie/ et sic. ꝛ̃o phibedo q̃ve q̃ p̃ tpis q vi q
tra tale put actꝫ volũtat impatos sue eternalr impedie ee pmos/ et ad
eos effine q̃ve/ illa pietas patet cui scpe vbr velut cuq; alii ee p̃ q̃ sic asserp
sit go q̃ad reducs ad pma dr q mabe loquit de imitatoibꝫ nãlibꝫ et sud &
sic̃ que reppient volũt libertate q̃d ꝛ̃ dr q astra no pdu no habuerut
vbr sup nat̃r ꝓbatorũ sed potiꝫ ee/ no eiꝫ natiõe fuit ꝑ stellã sic
fuer magi ad stella nouã ꝛ̃e nat̃r tãti regis nisi dei qui aple eis reue
lasset uel ꝓbabilr spãs ad hoc mouisset. q̃a dr & hic q fuit nãs et tra cãlia
et de hoc patet p̃ i. pbãe tra pmas duas sues q̃d ꝛ̃ q̃ꝛ q quo ad actꝫ repi
rebꝫ libertatꝫ arbitrij no fuit cal̃e nisi dispbile et dr q astra q astra
disponut cor̃a fuit aliqua q̃rtudꝫ ꝑ nobilꝫ cotudine

¶ Distincta pri. Supra magr determinauit de creatura pue spuali sic angelica/ et postea
de creatura/ pue corpali ut de pduct̃e matie/ et aliꝫ vtp cõtinet/ hic incipit det̃
mare de creatura ꝓpta q spuali et cõtinet ut de hoĩe/ et diuidit in. ca. p̃
quoꝝ pmo determinat de institutõe hois/ et p̃ ꝓpone ordine doctꝫ/ q̃ueus diuit
crualis finis sit ho. Quia p a deo/ ad ymaginem et similitudinem dei/ et hoc placet p
illud gen. i. faciam hoĩem ad ymaginem et similitudinem nram/ et p̃bia faciam/ ondit
vnus esse operis trini ppositi/ et p̃ hoc q̃d dicit ymaginem ondit q̃ se ad ẽpla
trini ppositi/ et hoc ꝑ dicta faciam cõe/ no fuit deus aut/ quoꝝ no d vna ymago cui deo/
sed sunt deus in pria psõ ad filiũ et spm scm q̃ꝛ dr. i. v. qa ho. alias creaturis
spiritualibus ꝓtulit et dignit̃e/ ideo hic/ quo ad ornatũ tãe. que dicit copm vnig dicit ho
a bestijs segregatus/ et hic bestie/ et omnia/ sint creata a buidem tinit̃e/ tq hois creatio
i hoc quod dr faciam/ palam apd buidem tinit̃ attribuit/ ut ondat/ q̃ in hoc onditur
tinitas esse expressa seu manifestata/ q̃ p ymaginem/ in aliis aut no/ sed solũ p vestigium/
hoc no/ ymago ꝓpie est similitudo expressa/ vltimoꝝ terminoꝝ rei/ manifestatiua ei de qo
est similitudo expressa/ q̃ꝛ d natura genꝰ nil sped nil individui tui/ p̃ q̃ individuum
p aliquid/ exprimat tm ꝓpria et vltima sue speciei tantũ/ q̃d dr tue ymago/ hic hic
esse/ p̃ esse/ et p̃ al/ ho/ et individuum humanitatis/ et hoc no pertinet ad ẽsse nãle
nec hois/ nec individui sed ad pfectũ ẽsse ymaginis/ sed ad sola q vltra hucusq
esse nãle/ hic ecclia cotra hoc vitat dicit esse p̃tonal vel creatum vitat esse
diuinũ/ et vnũ et trinũ et equalẽ/ p̃ nec et hoc vocat et vltide finitis dicit equalẽ/ q
hoc esse ẽ cõle/ dei vel spuale/ hoc vnũ d nobile/ dei vel diuole/ hoc cõ esse
est sensibile et hic et nunc/ dei vel intellectuale et ip et vbique/ et ho vel cotra hoc
nec aliqd brutũ ad ymaginem dei/ et ho dr augo sup gen/ ho d tui ad ymaginem
dei i ca pte m̃ et specialr brutũ ꝑ pe dr de hoĩe creatione vbi cõsidand
est quoad creatus sit ho/ et q̃liter institutus/ que duo sup̃ tractatu sunt/ et q̃liter
fuit et q̃liter lapsus/ postremo qualiter sit reparatus/ que discutienda sunt

Hijs exclusis/ quod sup̃ d ho

creacōne premissis effectui mancipare
atq; ordine explanare. nunc suscipimus ubi
hec considerānda videntur. scz quare cre
atus sit hō et qualiter institutus et qual
vel quo factus. deinde qualiter sit lapsus
postremo qualiter et p que sit reparatus. hoc
autē primo loco et scdo posita i. causa crea
cōnis hūane et modū institucōnis supius
p modulo nre facultatis tractavimus. ideo
superest ut qual vel quo factus sit discu
ciamus. In genesi legitur faciamus hoiem
ad y. et s. n. In eo qd dr faciamus vna
operacō triū psonarū ondit. In eo vero
quod dicit ad ymaginem et si. n. vna
et equal sba triū psonarū monstrat
Ex psona enim patris hoc dr ad filium et
spm scm non ut quidam putant angelis

quia dei et angelorum non est vna et eadem

ymago et similitudo

Et verius in superioribus quam in inferioribus. Et verius in viro quam in mulieri, licet hic non sit tanta distantia quia non recipit secundum speciem. Declarat sic quia ymago consequitur naturam intellectualem, que multo dignior est in angelo quam in homine, homo enim dicitur rationalis propter obumbrationem lumine intellectualis, licet non ita proprie sit in eo sicut in homine, quantum ad aliquas proprietates consequentes, sicut quod homo dominatur inferioribus creaturis, quia cum sit decimus fecit homo ad ymaginem et similitudinem. Subdit ut presit volatilibus celi etc. Similiter quia sicut deus est in toto universo, sic angelus in toto corpore, sed solum est in quo, non tamen. Sed cum tunc non sumus facti ad ymaginem angeli, ergo angelus mediat inter deum et nos. Dicit Bernardus inter deum et nos nullum est medium quo ad obiectum beatitudinis, quia nostra mens immediate in deum tendit, a quo est immediate vivificata per gratiam. Est tamen medium quo ad gradum naturae, sicut angelus.

Ca. 2m in quo ostendit quo capiatur ymago in verbis supradictis. Et dicit quod potest capi pro ymagine increata, ad quam factus est homo, vel pro creata in qua factus est homo. Primo capit Beda ymaginem super Genesim, utrum hic ex sua auctoritate. Dicit tamen magister quod sententia increata, improprie dicitur ymago, quia ymago gerit aliquam similitudinem ad quod ymitandum facta est, ut ymago cesaris, sed improprie dicitur ymago, id ad cuius similitudinem aliud fit. Sicut exemplum dicitur illud quod sumitur ex aliquo, et exemplar dicitur illud a quo illud sumitur, tamen sepe verum ponitur pro alterum, sic est in proposito. Si ymago capitur pro sententia trinitatis in hoc loco. Quia ymago et similitudo hic a diversis accipitur varie.

Ymago autem et similitudo in hoc loco vel increata intelligitur, i. trinitatis essentia, ad quam factus est homo, vel creata in qua factus est homo, et ipsa in homine concreata. Increatam enim ymaginem que deus est intellexisse videtur Beda cum dicit non esse vnam ymaginem dei et angelorum, sed trium personarum, et ideo personis non angeli sit ibi sermo. Improprie

tamē ymago dicat quia ymago ad aliud

dicatur relatiue cuius similitudinē gerit

et ad quod existendo ſcā ſ. Sicut ymago

cesaris que ipsius similitudinē p̄ferebat

ipm q̄ quodāmodo repraesentabat nempe aut

ymago dr̄ id ad quod aliud sit. Sicut

exlū. ppe dr̄ quod sumitur ex aliq̄. exem

plar ex quo sumitur aliquid. pomit̄ ty

aligd abusiue alterius p alterū. ſta et vnd

ppe accipit ymago eēncia tinitat. ſi ty

ea nomine ymaginis. ch̄r loco intelligat.

q Cay ty. ly quo remouet vnaz opinionz. ēra dicz ſup̄. de ymagine dicz est

cay ſup̄. distinc. 24. dicz silues ppe dr̄ ymago. pri. ēp hoc quidā dixerunt. q

ſpūs nō dicēt dia. ymago dei. ſed by. posset dia ad ysignand dei ſine. ch̄r. ty

dicz ſtum opinionē. magr allegat aplm p̄a ad corp̄. vbi dr̄ cay vir ē ymago

et gloria dei. ch̄r. ty dicz cuius ly quo opinio vult. q p ysignez intelligi silues

arg̃ pc. ſtruma ſ. ymago ſtat vbi q̄ solo filio. tuc nō by dicēt. q̄cy pc ad ysignez

patris. q̄ filius ysignat solus pri. ſ. et nō tota tinitas. q nō. 6. v. dicebat. q ipse ē ysignat

dei. idco q̄ est ipsius essentie plitudo. q̄ nō. q̄ de ēncia ysignat. ſ. tā. emā-

nato. cōfigurato. et expresso. emanato. quidē ē ly omnia. vnite. ſubē. et

ly. differēcia. q̄ nō. solū ē ly dicit. q̄. ſic solus filius ē ysignat. pri. alia est

emanatio ē. ſsorūte et ēncia. ſ. ē. et q̄ ē. quātū. nō. ipse quat. ſ. et ysignat

pri. dr̄ ē. ē. filio. alia ē. emātio ē. omnia. nāli. dēsorūte et ēncia. q̄ ly

quarta option. tēsorūte. ēncia. et q̄ nō ē. artificialibus ysignat. cōfiguratio

attēdit. ty tra q̄ stat. ly deo. nāz vbi p̄mo ē. ſ. vnus. ſic deus ēncia. et ſ. est

ē. quod creatura. pc aīa. ly quarta. pte corpis. ſ. ty ly deo. ē. ppria. vt sic vbi ppria

ab alia

una predit / sic vna ḟa ab alio predit / licz nō ē omnēda plitudo / ſz̄m m̄ dō ē pfa
m̄ qm̄ ſue tra ꝛ̄ ego p̄incipat / distinct̄ poſſificat / et ordo quemcūq; hō ē ſpecia
aūt ē vnitas p̄ter ſp̄z nūerū tacit̄ ergo p̄incipat / intelligēda / unde magnus /
et velocitas ab vtroq; predic̄ / ut vult aug̃ / ḟ expreſſioz autē tra audit / ſc̄o immediata
reducēd m̄ deū / vñ deus nō ſt ḟ ptas / ſumma lux / ſumma bonitas / licz ſcat ordo ad
ſui laudē / ſc̄o ad ꝛ̄m / ſcat ordo ad ſui maieſtatē / tertio ad ꝛ̄m / ſcat ordo ad ſui
quietē / quarto ad ꝛ̄m / et qz nō ē pfecta laus / niſi ſit qui appet / nec maieſtatica /
niſi ſit qui intelligat / nec pfecta beatitudo / niſi ſit qui eā vti valeat / et ḟ
ſolid ē verū ad creaturā / ſ̄cet ens ḟ ſe / nata ē laudare / et laude appetē / vitatem
cognoſcē / et nēe alias et dona m̄ vſq; ſunt aſſumēda / ḟ quibus ꝛ̄ quia p̄ illas
creaturas / ſed p̄cipue ḟ ordinē m̄ dei / ſ̄dm̄ / quod oppoſitū audit / ē. pfecto ordo /
ſc̄z ad ꝛ̄m p̄tez ſuperiora tēnit ſuperi m̄ dei tendit / ſz̄m ē intenſū / impleri / qz
ut ḟ vnitas / ad cētis occupāt ſ̄ / ſed nō m̄ ſolo deo / impleri pt / ḟ qd ē capi
tale / ſ̄ infinite / ſc̄o quibus ꝛ̄ qd ḟ ſt deū / ymago optimo cōo q̄ putauit
filiū / per ymaginē et ſimilitudinē / hic accipi

ī dīnitate

Filius vō / ꝑ ymago prīs dr / ſic ſup̄ /

a ꝑ dr ē ad alio aūdte et ē ꝑcedti

b

za

in tītatu de tīn ſz̄m / unde ſuerūt

diſtinxerunt

nōnulli / qui uta diſtinguēt / ut yma
ginē in hoc loco intelligent filiū / hoc /
vō nō ymaginē / ſz̄ ad ymaginē factū dr
cēnt / Quos refellit aplūs dicēs / vir qdē
ḟ ymago / et glia dei / ſ̄t nauz ymago
1 homo / cui dict̄ ſicī ad ymaginē nō /
ſ̄ta q̄ ymago ibi ſtict ꝑ ḟ filio
qz ad filiū dr ſicī / alioqn̄ nō dict̄ /
ad ymaginē nr̄az / Quo em̄ nr̄az dict̄ /
ſ̄ ſalus
Cū filius / ſolus prīs ymago ſit /

Hic recitat aliam opinionem circa istam materiam quorundam dicentium per ymaginem debere intelligi filium per similitudinem spiritum sanctum qui est similitudo utriusque. Et ideo dicit ad similitudinem nostram plurali, ita quod ly nostram referatur ad similitudinem et ad ly ymaginem subintelligatur meam. Et ista opinio dicit quod homo sit ymago et factus ad ymaginem et similitudinem dei, hoc est ymago ymaginis et similitudinis

Vera ad

Fuerunt autem et alii perspicacius hec tractantes qui per ymaginem filium et per similitudinem spiritum sanctum intelligerent, quia similitudo est patris et filii, et ideo pluraliter putaverunt dici nostram, id referentes ad similitudinem tantum, ad ymaginem vero subintelligendum est meam, hominem vero et ymaginem esse et ad ymaginem et similitudinem esse factum tradiderunt et ymaginem ymaginis esse et similitudinis

Capitulum quartum in quo dicit quid sentiendum sit de hac opinione et vult quod quamvis hec distinctio ymaginis et similitudinis vel ymaginis create et increate ut supra capitulo 2o non sit reprobabilis sed tamen quia non est fundata super scripta ideo potius querenda est ymago in ipso homine. Et 2m hoc vult istam hominem quod 2m mentem id est animam rationalem homo factus est ad ymaginem et similitudinem dei. Istud quod mens humana, 2m memoriam intelligentiam et dilectionem est ymago trinitatis. Secundum innocentiam autem quam tenet in declinando malum et faciendo bonum est similitudo trinitatis vel aliter et secundo ymago consideratur in cognitione veritatis similitudo vero in amore virtutis vel 3o similitudo consideratur in essentia eo quod mens est immortalis et indissolubilis. Sed ymago dicitur quantum ad omnia alia.

essuac sup addita que formam exprimat anime respicit ꝛc ymago gr̃ ẽptiã ad
formam / dissimilitudo ẽptiã / ad naturam / put ad ppõ allegat Augꝰ / ꝛc ꝓpter
dr̃ homo ꝛm dr̃ fruc̃ est ad ymaginẽ et similitudinẽ trinitat̃ / ꝛt q̃ ipse dr̃
ymago dei / ẽpõ / quia ymago dei ẽ m ipo / sed tal gr̃ ỹpo / ꝛc pictura ẽpõ
ad tabl̃ / ppr̃ picturã / ymago dr̃ / que in ipa tal q̃nẽ ẽ / ꝛc tal gr̃ calid
et frigid / nõ dr̃ / ꝛ per auctat sacr̃ scripturã / ad ỹpm / ꝛc dicebã / inuocata
oppon̄ / ut tangꝰ in ipis vel dicebã / vno. de ỹpm̃ meãta ꝛt ẽpr̃ / primo
ut ymago et similitudo referꝰ / ad id / scz ad ẽcuiad in tribus ppriis /
ꝛc ut referꝰ ad id / ꝛ ad ppria filij / ꝛc ut ymago referꝰ ad filiũ / et spi-
tudo ad ppria spus / et alias nõs magr̃ replicat / hic sustinet posset / ꝛm̃ huic
arguit de nõiãte / quia dina / essentia nõ dr̃ ppr̃ ymago / ꝛm̃ d̃ substãtie /
quia filius nõ est ymago mea / et d̃ ꝛ per q̃ dr̃ aq̃ ipse nõ ẽ ỹpm / sed ad ỹpm
ꝛm̃ arguit / de nõitudine quia auctez ꝙ scriptura nõ tr̃ / ꝛ bede oppon̄ / ꝛpata
de ymagine creata / et ꝛ tripl̃ vno / ut ymago predict̃ similitudo / tal gr̃ q̃
ymago d ẽ naturã / sed similitudo m ẽtuit / bede ut similitudo promittꝰ
ymaginẽ / ꝛ dr̃ q̃ ymago est m pñ cognoscendi / sed similitudo ẽ pñ
diligendi / ꝛc ut ymago scripturã similitudinẽ / ꝛm̃ veru / et ꝛ dr̃ aq̃ similitudo
tr̃ ẽ nat̃ ỹpm / m forma / et omnẽ tpm̃ nichil nr̃ apparet et sustinet / ꝛt nõ
q̃ ipse dicꝰ ad ymaginẽ dei / vel nõiãtis q̃ est / essentia dina / ꝛc d ẽpõ bede
os gr̃ dupl̃ quia vel cadit ppr̃ capta p ymaginẽ / et similitudinẽ sc filius
ꝛc est ꝛa opinio / vel alia capta p ymagine / sic filius alia p similitudinẽ sc ipse /
similis / ꝛc est opinio tria / si autez dicꝰ ad ymaginẽ ẽtus / scz ẽ tute humana tr̃
ymago dei pr̃ dina trinitat̃ / nichil intelligẽ ac et dilectus / vel ymago pr̃
dei vitat̃ cognitã / vel omnia anime formalia / quibus a retro entibus distinꝰ /
dilectus vel gr̃ tuentia nostra et amicta virtus / vel nostre et virtut̃ amoꝝ / vel
ipa essentia anime / que est ymago de entibus / Hec hoc̃ simia apparat / sed ymi-
gines et similitudines dei in homine quendas / et cõsiderandas docet / ut ymago /
et similitudo creata intelligat̃

ỹgnes ꝛ similitudines q tantas ꝛ ad hõ d.s.

Ueritatẽ hec distinctio / licz rõnabil

pemto nõ videat̃ / ex demedro moriũ /

ꝛ auctoritatibꝫ scripꝝ nõ manat / cõ

gruentius in ipõ homine ymago et

similitudo dei quenda et cõsideranda

factus ergo hõ. ad ymaginẽ di

et similitudinem secundum mentem, quam irrationabilibus
ancellit, sed ad ymaginem secundum memo-
riam, intelligentiam et dilectionem, ad similitu-
dinem secundum innocentiam et iusticiam, que in
mente rationali naturaliter sunt, vel ymago
consideratur in cognicione veritatis, simili-
tudo in amore virtutis, vel ymago
in omnibus aliis, similitudo in essencia,
quia immortalis et indivisibilis, vnde
de augustino in li. de quantitate anime, anima
facta est similis deo, quia immortalem et
indissolubilem fecit eam deus, ymago
ergo pertinet ad formam, similitudo ad
naturam, factus est igitur homo secundum
animam ad ymaginem et similitudinem
non patris vel filii vel spiritus sancti, sed totius
trinitatis. Ita et secundum animam dicitur esse homo,

ymago dei/ quia ymago dei mo est/ sic
ymago dē · et tabula/ et pictura que m
ea est/ sed ppter pictura que i ea z/ sil
et tabula z ymago appellat z/ ita ppr
ymagine tnitat z/ eciaz illud m quo est
hō ymago/ vnde ymagine vocatur

Ca m qtū/ m quo ondit/ quo dubit ymago cōuenit hom et filio/ dei
ezma hō dr ymago dei/ et cū hoc ad ymagiez dei/ sed filius dr ymago
nō tm · ad ymagine/ nō z/ ezma filius m diuis · natus equal nō eciaz
homo nō creatus est/ et nō equal/ qualitate/ pō quadā similitudine. applicatz
deo/ et hoc declat p augg vij decim · et m fine addit/ dicēs hmōi
qp hō pt ymago dei appet qp humano corpe/ et ymo statura/ q ē erecta
et hoc cōgruit alie/ que debet esse erecta ad deū et m celū vnde
arist/ p creatione/ q dubitat an hō pt ymago dei nā/ et vī qp sic qz
a nā inest ei/ hō · ven · qp hō nō habet similitudē dei/ p formā artificiale
sed p ymaginē formā naturalem/ p suas potias nā ei nuditas/ qm hō nō ē ygo
artificiat/ sed nāl/ sed nō est ymago coīalis/ qz aliud ē dici ymago nāl
et coīalis. nā ymago coīalis sup naturaliter addit conuenientiaz et equalitē
m cadē nā/ et ita esse ymaginē nāle/ quod homo/ sed nō ymaginē qualem/
quod pōli filius dei q est vera ymago dei/ q dubitat/ vtrū ymago dei
pfect sit m masculo q m forma resp · qp ymago ptinet ad suū ē pūr
spāle · aīa/ et eius potentias/ et ptinet ad illa nō ē distinctū masculi et
femine/ sed vnū nō suū nō et libet/ nō si q dicat ymago pfect ptinet ad hoc q
et cū hoc pficiendi ut vir caput mulieris ita cū illa aīa tota/ et totū corpus
tam modo ymago resp · m masculo q m forma/ q ad hoc dubit · cuiaz vna
pma ppria sequit m creatione homis et dicat/ faciam/ m alijs ait oppbz
m tertia ppria/ ut dicit · resp · quia m homine nō potuit reppi vestigium
sed ymago cū qua tota trinitas assimilatur/ et go i pōli dicat faciamus
cuiaz hō dicat ymago et ad ymaginez filius nō ymago et nō ad ymaginez

Q uōcā/ homo/ ymago dei/ et ad ymaginez/

filius autem ymago non ad ymaginem, quia
natus non creatus, equalis et in nullo dissi-
milis, homo creatus sed a deo non genitus,
non parilitate equalis, sed quadam similitudine
accedens ei. Unde Augustinus in libro vii de trinitate. In
Genesi legitur: faciamus hominem ad ymaginem
et similitudinem nostram, faciamus et nostram. Pla-
liter dixit, et nisi ex relativis accipi non
oportet, ut facere intelligatur pater et filius et
spiritus sanctus ad ymaginem patris et filii et
spiritus sancti, ut subsisteret homo ymago dei.
Sed quia non omnino equalis fiebat illa
ymago, tamquam non ab illo nata sed ab eo
creata, ideo ita ymago dicitur, quod et ad y-
maginem, quia non equatur parilitate
sed accedit quadam similitudine, filius

autem est ymago sed non ad ymaginem quia
equalis patri dictus est ergo homo ad ymaginem
propter imparem similitudinem et ideo nostram
ut ymago trinitatis esse homo intelligatur non
trinitati equalis sicut filius patri Ecce
ostensum est secundum quid homo sit similis
deo scilicet secundum animam sed et in corpore
quandam proprietatem habet que hec indicat quia
sed erecta statura secundum quam corpus anime
rationali congruit quia in celum erectum est
Utrum esse dei ymaginem equaliter conveniat omnibus rationabilibus creaturis
Quod non nulli creature queunt esse dei ymaginem ergo quia non arguitur quia ymago
est expressa rei similitudo secundum configurationem unius rei ad aliam sed nulla cre
atura expresse est similis nec configurata deo cum infinite sit dissimilis et nullo
figurabilis ergo 2o si alicui creature pure rationali conveniret esse ymaginem dei vel
ergo naturaliter vel artificialiter non primum quia tunc conveniret cum deo in natura quod est falsum
non secundum quia tunc conveniret sibi per accidens 3o arguitur plus queunt angelis quam sunt
ymago quam homo ergo quod falsum quia tamen et arguitur patet cum angelus perfectius rutet dei
similitudinem in se quam homo et sit dignior in natura angelus enim magis capax est dei quam
homo et cum ex eo creatura rationalis dicitur ymago dei quia ipsius capax ergo etc
4o sic non queunt equaliter omnibus hominibus quod sunt ymago dei ergo arguitur patet quia
non queunt equaliter viro et mulieri sapienti et insipienti virtuoso et vicioso ergo quia
illa non est et arguitur patet cum ymago debeat expresse rutare sed vir magis expresse
rutat quam mulier sapiens quam insipiens virtuosus quam vicioso alioquin non expressius

07 vitaduit angeli boni et ꝓuinces dei ymaginē ei⁹ dupli[cat]ū ꝛ
esse ymaginem dei conuenit vnali creatuꝛ ꝑ essentiam go ⁊ orbi ⁊ēplū
ꝯ ei⁹ cōcalia nō suscipiāt magis et mag⁹ a⁹ ꝑ eū queāt ei vē
tnū ꝑmanꝛ ꝑp̄ intelligēcie vī nūeꝛ et voluntat q nōn ep̄ sant
aliqui tuguꝛ angusta ad ymaginē vequit⁹ ep̄ ꝑt expssa ſilitudo ⁊ ꝺ
ꝑtez et ordine ⁊ reꝛ aliquid vitare vī adiuuēs ep̄ ⁊ūd ad pūs
ſufficiat ꝺpriꝰ est ſimilꝺo vꝛ ⁊ una ꝑ oīnodā cōuenia ſpe duꝝ filia
q ūnus ſut ⁊ q̄s hoīe nūl ꝑfect ⁊ alia ꝺ ꝑ oīnodā cōuenia et ſi nō
ſ ſe dūte ⁊ vī m aliq vē ⁊ quasi m ꝛo ⁊ ſe ꝺo et ⁊ q̄s quēt ⁊ dual ⁊ ⁊a
est ſimilꝺo ꝑtez ſe vī duꝝ duꝝ artifices ſimiles vē ſnarꝝ artem
q ſimiliꝝ ſe ſut adeq⁹ ⁊ duꝝ qualitēs ſimiles ⁊ ꝑtez luꝝ valde ſut
inutiles ⁊ q̄s est ſilitudo ordinis q ⁊ nūc vīs q ſimiliꝝ ordiāt ſut et q̄liꝝ
ordinē ſpūs ⁊ go q ymago dicat ep̄ssiū ſilitudē ſ ⁊ aliquē illeꝝ inuēp
ymaginem q ꝛo nōn ep̄ deū posse q̄dare ſicē quo ad cēlia nūl ep̄
ad ꝑdia ⁊ ecc̄ ſignū dei posse vī ſpūs ⁊ quo ad ſilitudē nūl cōcaliū
vel ꝑmaliū q̄dare et q̄dare q ꝛo nōn ep̄ adeq̄ ſignū ⁊ vīli ⁊atuꝝ posse
q̄dare duꝝ vnū ⁊ ⁊ ea q q̄dā q̄stituit ymagiē ⁊ alio ⁊ ea q ſ
acc⁹ ad deū ſ aut ecc̄ ⁊ ymagiē cēlia posse vnū attendē ꝑtes q ſimiliꝝ
vitat ſilitudē vī aug ⁊ ymago q alio acc⁹ colozē et alia actua ymagiē
decoratiua ſ et go ⁊ ſignū q̄dare nūl ⁊ esse nūl ⁊ ſ ſ q q ꝛo nōn ep̄
posse q̄dare deū m ſe ſnē ad cēlia ſnē ꝑmalia ſ alio vē vī ad ep̄
quale vnū ep̄ez ⁊ orbi ⁊ ⁊atuꝝ ꝑmaliꝝ ep̄sit et vegt ea et gubnat
ꝙ ꝑmissis ſt ep̄ ꝑma ista ⁊ado ſilitudē ꝑmus duobꝰ mortē nulla creatura
est ꝑfis deo illa ꝑ ⁊ad nulla creatura habeat ad deū oīodā ⁊ūemetiā
vī nūl vel m aliquo vmꝺ ꝙuis go ⁊ ep̄ illa ſequit ut ꝑe nulla ⁊ ymago
deꝰ ⁊ ep̄ ista liꝝ habet creatuꝝ aliquale habeat dei ſilitudē m sola ⁊ī
vola ⁊atuꝝ est expssa ſimiliꝺo illa ⁊ quo ad ſuptuꝝ vī ep̄ m q̄dā creatuꝝ
ſt aliq ſilitudo ad deū ꝑ ep̄ ꝑo libro distincte ⁊a vbi onsū ⁊ ep̄ ⁊qualiꝝ
creatuꝝ est vestigiū ⁊initat ⁊ deū quo ad ꝑte ꝙa ep̄ vī nulla ⁊ūola ⁊atuꝝ
expssa ꝑ ſilitudo ⁊initat ſ vnitas tnū vī ꝑnuaꝝ m una ſola ſ illa appꝝ
⁊ qualibet ⁊ūli go ꝙa illa ꝑio ⁊ a⁹ ꝑ ꝙa ꝑte ꝑ ꝯ m aliꝰ ſolū ſt aliq
vestigiū quod ostendit et longinq ſimilitudo ⁊ ⁊ vnali ud ꝑ mai⁹ ſilitudo
tnū ꝑp̄ nutlē vī nūeꝛe et voluntat ⁊ ⁊a ſola go ꝙa ⁊ cuiꝝ
vnal ⁊atuꝝ et ſola tal nīe ⁊atuā ē ymago ⁊initat ſnē dei ſ ep̄ ad
ꝑ qz ⁊ q̄s ē expssa ſilitudo ⁊initat m vnīe go ta⁹ ꝑ eū q̄s ꝑ nāz ꝙat
tres ꝑsōas m vā ⁊ ſola nutlem vī nūeꝛe et voluntē ꝺo ep̄ ad ⁊ ꝑte
ꝙ ep̄ dō ⁊ālis ⁊atuꝝ ⁊ ymago dei et nulla alia go ſola ꝙa ⁊ ꝑ
exponēs et a⁹ ꝙ ꝙa ꝑte ē ꝑa ꝑs ꝙnē vaꝝ ꝙlata ꝙ ꝛa ꝑte ꝑ ep̄ ꝑeh
ſnē ꝙa ep̄ quēs vnal creatuꝝ nā ē ymago dei ꝑ eūdē ⁊ ep̄ ſt
expssa ſilitudo dei go ꝙa bō ⁊ a⁹ ꝑ eū ille ꝑsōe eūdē quēt a nā
ꝙa go attendēdo ymaginē nī ꝙpāte ad ſola cēcalia ſnē eūdē vnali

1 ſt ſimiliꝺo ⁊ ⁊
2
3
4 ig°
ī g°
ī g°
ī g°

creatur equa[lis] quia ce ẽ ẽgies dei sp[iritu]s qr sic ꝓpdcto illa oppssus habet sili[u]s
que ceu[er] est deo sili[u]s / et hoc est que est essenaliter ꝑfectior et go aug[ustinus] ut supra
est ymago ẽ spu q[uo]d q[uo]a q attendendo multitudinẽ quo ad sola ꝑsonalia ẽgr̃ 3°
ceuet omnib[us] rebus q sunt ymago dei p[ro]p[ter] qr in omnib[us] d omnes silis ꝑsonis
nis et silis ordo p[ro]p[ter] admixtiõ luc[is] ceu[er] sunt dispares ꝑsonarum go q[uo]d q[uo]ꝝ qr 4°
attendendo ẽgiem xp̃i ceualem ꝓut ẽgiẽ ẽgr̃ quoniã omnib[us] hominib[us] p[ro]p[ter] illa
ad equal[is] silit ꝓpdcionis quemat omnib[us] creaturis q vñ qr ꝓpdcto ymagiez 8°
quo ad actũ ꝑfectã ozdinis nõ ẽgr̃ quoꝫ ẽnib[us] hominib[us] qr xp̃i aliq̃ digniꝫ
vero ẽ milici dr ẽgr̃ digniꝫ quo ad actũ siue actualez vitacez ymaginis
ymago essent et ꝑfectiꝫ in p[ro]p[ri]is quut sunt in actu ẽ q[uo]d sunt solid[i] p[ro]p[ter]
digniꝫ et magis pacificus est ymago in sapere ẽ stulto et viuere ẽ mortuo
q[uo]a ho ꝓpdcto deum ver[um] viuꝫ adhoc aliquo offensiꝫ in hoc apparet stultitia ad 9°
deum et pacificũ hoc / qr qr sicut deus vbiqꝫ totꝫ ẽ et dicit agit et tñ ẽ vnꝰ
et immutabil[is] / sic aliquis aia est tõ in toto corꝑ et aliter ꝑtes dicit agere / nullo
tñ ꝑto quo ad ꝑtes mutãt dr ad nihil d omnes / aut go q[uo]d deficere ꝑtes
ꝑ ꝑtes sic q[uo]d dicꝫ dñs ep̃s hoc ista ꝑs ẽ luc[is] sed ꝑt ꝑ actũ dicꝫ tñ nalis
est quia nihil credo deus est actus quo ad nõnullos actus qr nõ solid[i]
sponsi ẽ cor sancti mãꝫ in qua expãt et go illi vi nãt quoꝫ ep̃s ymago
et nõ ens ep̃s cuiꝰ nat ad deo sed ep̃s aliquid silitꝫ q[uo]d dicꝫ ꝑ ꝑ qrita
et dicꝫ sic q[uo]d ad dicꝫ ꝑ rubro ꝑ vitꝫ et ostensa sic quo ad ꝑtes qr quo ad ꝑtes
ꝑtes ẽgiem ẽgr̃ quoꝫ omnib[us] luc[is] in aliꝰ ẽ qñ ecclesie oriat ẽgiez dauter
quemat ego etc

Determinato p[ro]p[ri]o dictum est sup[er]ius ip̃so creaturis ẽ a deo et ad ꝓbandum eius ꝓpriũ
ad alia hic determinat de ꝓpriate ꝓpriis nr̃is qui ꝓpriate sunt ꝓbis constat sic ep̃s
aia et corꝑ et nr̃i hic distincte primo determinat de ꝓpriate seu formaliter uni-
uersaliter statim de formate mulieris et dicit hic distincte in 6ta la tñ primo
tã dicit ꝙ formatio corꝑis viri ade describit cui dicꝫ formauit deus hoc
de limo tre et formauit eius sup̃ faciem ei inspirauit in faciem eius spiraculũ
vite vbi tñ alia littera habet insufflauit deinde removet vnã costã
quo ad deum formãtem vbi deus nõ formauit primũ hominem mulierem qui
fuerant simules et ista ꝑs esse ꝙ ꝑfecta quia ipse est mercipotens sed fort
ad volendo et inbendo vt voluit et verbo suo imperii ut dicit primo thomas
fiet de costa et aia de nichilo De caracone ame vtꝝ aliquo fetus sit
uel non et qui fetus sit quam gratiam habuit in caracone

de tempore

Nisi de origine animę primi hominis quia solet scilicet unde creata fuerit

alibi

Aug de spũ et aia

distinc°

et quando et quam gratiam habuit in creatione.

Sicut hominis formatio secundum corpus descri-
bitur, cum dicitur formavit hominem deus de
limo terre, ita eiusdem secundum animam factura
describitur, cum subditur, et inspiravit in faciem
eius spiraculum vite. Corpus enim de limo
terre formavit deus, cui animam inspirat,
vel secundum aliam litteram flavit vel sufflavit,
non quod faucibus sufflavit vel manibus
corporeis corpus formavit. Spiritus enim
deus est nec liniamentis membrorum compo-
situs, non ergo carnaliter putemus deum
corporeis manibus formasse corpus vel
faucibus inspirasse animam, sed potius hominem
de limo terre secundum corpus formavit
iubendo volendo i. voluit et verbo suo

uisit ut ita fieret / et mspreauit m̃ sanc̃

cuis spiraclm uite / i sbam anime m̃ qua

uuet treaut / nõ de matia aliq̃ corpali

vel spuali sed de mchilo

Q dam xp̃m / m̃ quo remouet unu errorem qp̃ pte aic / quida dr̃put / qp aia
ẽ spãa esset de sba dei / qua deus fecit aiã / msufflando spiraclm / ẽ ad quos
sufflat / tuc spm̃ de se emittat / et pms de sua sba vt aiã creasse / tendet
ergo / qp ẽ nõ intelligut tripliciter / primo / qa dr̃ deus sufflasse / i statu
fecisse / qui dr̃ aiã spm̃ / licet spm̃ sbat / p ysaiã / xlvij ppe fi / mea tm̃ sba mea
ysaia sic stat opus a facie mea egredie / et statq̃ ẽ facia / licet q̃ sbat
ẽ / qz tm̃ aiã spãa nõ est de sba dei / q̃ spm̃ tuc qd nõ possit dicipi
uel aliq̃ mõ mutari / michi uel m̃ pcipus / ẽ de stu / 2 nõ / qp negat spm̃
ducit spm̃ esse tripce deum / sufflauit i facie eius / qp statq̃ dr̃ ppe spãa
tõlle / p os emissu / et illud ẽ dupler causa / sc̃ corpi / et aiã / cui p̃ q̃ pecc̃
ad quã tõlleq̃ / dr̃ sufflãe qd statu de se p os emittẽ / et tuc sequit
qp sufflat / illud de sua sba emittat / Q autẽ q̃ pecc̃ ad causa superiorem
monetq̃ corpi sc̃ aiã / tuc dr̃ sufflãe quod statu facẽ / sicut aiã nõ facit
statu de sua sba / neq̃ de michilo / neq̃ de nichilo matia / ẽ autẽ status
mpi deitas nõ tadit ibi ille sp̃s sufflans / statu de se emittẽ / ẽ tm̃ esse
de michilo / q nõ / b.t. potuit duos errores p̃sens / quida dr̃put / qp deus
esset de substãcia oim̃ rez / qui eaq̃ pcedut eterna esse sm̃p / unde et
no diffie mpi cr̃i sp̃s et estimatq̃ / hec est p̃mus / alij dr̃put / deu esse
ẽ / nõ oim̃ / sed sanc̃ intelligẽtiã / q̃dãtes / sphãs / operãtes / dignitate
et imutabilitate cum / gma pdicãt / nõ solu rõi / sed eaq̃ resultãt da
fidei et ordini / quem eaq̃ possunt ph̃ mẽ sbat intelligẽtes / hec tria aut
docebat quida / qp nullq̃ spãa / nõ esset aliud mpi nullq̃ dimiq̃ / ẽ dicẽ
dũ q̃ put q̃dãtus m̃ se / sed spãa q̃ put mforẽt aliq̃ eoz / 4 anichei
aut posuit m̃ homẽ esse duplex aiã / q̃ put tractat augq̃ m̃ li de duabꝫ
naturis / quaz una inclinat ad bona / alia ad mala / ẽ 1a q̃ inclinat
ad bo / est de substãcia dei et nãe / et nõ pt facẽ mala / 2a aut q̃ inclinat
ad mala / nõ est de nã dei / et nec pt facẽ bona / et multa impolia q̃
poted implicat ut pt̃ b. / sect̃ go catholicoz / poted dici q̃ aiã nõ ẽ
de sba dei / dicat pc. dc. t. pc / q̃ nõ est deus pt aiã substãcia ul diui-
tas nec mutãcia / qz ẽ de ẽ sc̃ / mãs fõr pt / et forma tocq̃ / sc̃ q̃ resultat

ex quantitate partium / ut humanitas ex quantitate anime et corporis / non materia / quia hec deo non
conveniunt / ideo quia materia perficitur alio / nec forma partis / quia illa est minor toto / nec forma totius
quia illa est posterior compositione / et ergo ullo modo / Est tamen deus causa anime extrinseca
et efficiens / quia nichil educit seipsum de non esse in esse / et formalis quia nec distincte
nec ordinate deus omnia faceret si non esset extra corpus / et finalis / omnia enim indiget
ipso / ex quo est simpliciter primum et ipse nullius. Opinio quorundam hereticorum qui putaverunt
animam esse de substantia dei

Putaverunt enim quidam heretici deum de sua
substantia animam creasse verbis scripture pervicaciter inhe-
rentes quibus dicitur inspiravit vel sufflavit
Cum flat inquiunt vel spirat homo de se
flatum emittit. Sic igitur cum dicitur deus flasse
vel spirasse spiraculum in faciem hominis
ex se spiritum hominis emisisse intelligitur id est de
sua substantia. Qui hoc dicunt non capiunt
tropica locutione dictum esse sufflavit
id est flatum hominis scilicet animam fecit / flare enim
est flatum facere / flatum facere est animam
facere unde dominus per ysaiam omnem
flatum ego feci / non sunt ergo audien-
di qui putant animam esse partem dei. Si

eo quod deus infallibilis est malus. Ego enim dominus ...

enim hoc esset, nec a se nec ab alio decipi

posset, nec ad malum faciendum vel paciendum

compelli, nec in melius vel deterius

[illegible] a philosophis ponitur virtutibus, quia potest mutari per virtutes et vicia, per scientiam et ignorantiam

mutari. Flatus ergo quo hominem animavit

factus est a deo, non de deo, nec de aliqua

materia sed de nichilo

Ubi b. v. et b. t. contrariantur, quia dicit b. v. quod anima habet materiam tamen sublevatam supra esse extensionis corporis, et dicit eam esse materiam spiritualem, et probat ex necessitate compositionis, quia quicquid recedit a simplicitate primi entis, hoc habet compositionem, ex veritate passionis, unde secundum sui mutationem susceptiva est contrariorum, ex veritate modi essendi, quia potest esse et vivere per se et absolute quod est proprium compositi, et ex veritate modi agendi, quia non agit se tota, et sua actio non est sua essentia, quia hoc est proprium dei, et dicit ad ingenium quod volunt quod non habeat materiam preiacentem, sed ex qua creata sit. Sed b. t. dicit quod est simplex forma, nec vult quod aliquid habeat materiam, et dicit nec tamen negamus animam rationalem quendam modum compositionis habere, sed ex esse et quod est, qui modus in aliis formis non invenitur, quia non possunt esse subsistentes in esse suo nisi per esse compositi, et in hoc anima deficit a simplicitate divina, et habet satis fortes rationes positio ista.

Per de t. exponit, quia non est creata de aliqua materia preiacente, vel post secundum tempus, sicut illa que habent materiam ex qua sunt corpora celestia excepto celo empireo, quia illa quo ad orbes creata sunt secundo die, et quo ad planetas et stellas quarto die, ex materia prima que fuit creata primo die, quo etiam modo creata sunt omnia inferiora, sed ex materia de qua tamen habet materiam anima in qua sed creata est sicut corpus, et habet materiam cum qua sed creata est sicut celum empireum, et anima que habet materiam creatam spiritualem, et hec positio est b. v.

Tamen 3m in quo movet istam questionem, an anima sit creata in corpore vel ex corpore, et recitat opinionem Augustini qui videtur dicere quod anima primi hominis sit simul creata cum angelis, que postea accessit ad corpus ex naturali inclinatione, de quo exemplificat. Videtur quod Augustinus hoc non asserit sed tamen recitando dicit. Deinde recitat opinionem aliam, quod anima primi hominis fuit creata in corpore, et hec opinio exponit litteram illam Gen. Inspiravit in faciem eius spiraculum vite, id est animam, creavit in corpore, et quamvis anima animet totum corpus, tamen faciem exprimit specialiter, ex eo quod ista magis est decorata sensibus. Tertio magister ibi habet quicquid ponit suam sententiam de aliis animabus preter animam primi hominis, quod ille creando infunduntur et infundendo creantur. Ante facta sit anima an ante corpus an in corpore

Ex hoc infert corollarium, anima ade in sui creatione non fuit prescia sui futuri operis iusti vel iniusti.

Sed utrum in corpore an ex corpus etiam

inter doctores scrupulosa questio est. Augustinus super

Gen. tradit animam cum angelis sine corpore

distinc⁹

fuisse creatu, postea vo ad corpus actes-

sisse, neq; repulsa est incorpal ꝫ nat⁹

illud voluit. sic creata fuit ut vellet

Erant nale nobis ꝫ velle viuc, male

aute velle viuc, no natuc, ꝫ voluta

tas ꝫ puse, alv vo erant. aliq prm

homis in corpe fuisse cata ita expo-

netes ista illa, insputuit in faciem

eius spiraculu vite, i in corpe aliq

areaut, que totu corp animat, sa-

cem tm spaliu expressit, qz h prob

sesibq ornata ꝫ ad in tueda supioa

sed quicq; de aia prii hois estime

de alijs tassime secdo ꝫ q; in corpe

areent, Creando em infudit eis deꝰ

et infudendo creat, Fidei ꝫ ecia aliq

Ad ⁊ pz ⁊ ⁊ ⁊

Tho

[illegible]

illam non sit esse creatam ut prescia esset operis

futuri iusti vel iniusti

Capitulum xiij in quo movet aliam questionem utrum deus fecit primum hominem in virili etate et dicit quod sic. Et hoc probat per augustinum super genesim et dicit quod hoc non fuit factum secundum quemcumque modum agendi quem videmus in causis inferioribus quia deus potentiam suam non alligavit generibus naturalibus. Et huius similem ponit de virga moysi que non fuit conversa in serpentem secundum consuetum modum agendi causarum inferiorum et dicit quod talia non erant facta omnino contra naturam quia non contra obedientiam naturalem a creatore rebus inditam licet bene contra quemcumque cursum naturalem propagationis unius creature ex altera. In qua etate deus hominem fecit

Solet etiam queri utrum deus hominem repente in virili etate fecit an proficiendo et etates augendo sicut nunc format in matris utero. Augustinus super genesim dicit quod Adam in virili etate continuo factus est et hoc secundum superiores non inferiores causas id est secundum voluntatem et potentiam dei quam nature generibus non alligavit qualiter et virga moysi conversa est in draconem nec talia contra naturam fiunt nisi nobis quibus aliter cursus nature innotuit. Deo autem

natura est quod facit non ergo contra dispo-
sitionem suam illud fecit deus. Erat enim in
prima causarum conditione sic hominem fieri posse
sed non ibi erat necesse ut sic fieret. Hoc n
non in conditione erat creature sed in be
neplacito creatoris cuius voluntas necessi-
tas est. Hoc enim necessario futurum est quod vult
et prescit. Multa vero in inferiores causas fu-
tura sunt sed in prescientia dei futura
non sunt. Si autem ibi aliter futura sunt po-
tius futura sunt sicut ibi sunt ubi prescit ille
qui non potest falli. Sic ergo factus est adam
non secundum inferiores causas quia non erat in
rerum causis seminalibus ut ita fieret. Sed
secundum superiores causas non contra naturam ope-
rantes quia in rerum causis naturalibus
erat ut ita posset fieri

q̄ aīy quīd / īy quo det̄mīat / ībi creatus sit p̄mus ih̄o / et volt ista q̄dam
ītra ḡnīe p̄mū extra padisū creatus ēsse et ītam p̄bat p̄ hec verba ḡnesis / mīs
dicīt ītra deus plātauit padisū voluptatis et posuit ībi ip̄e hominē quem
formauerat / ītra p̄mus / posita īy agro damasceno īra doctores / et ideo ībi videt
factus īy padiso / sed extra / Ītra dicit autē doctor dicens / padisū ē septimus
mundi p̄ loco corpali īra īy eptē īy tra / Ītra dicit p̄ padisū intelligit habitacō
spūalem īra īy anchar / ītra īy virtutē / ībi / et huic īra ībi iungit assentit
/ et volt īra padisus q̄ locus amenus fructibus et fontibus / plantatus
a principio quo deus cuncta herbas et arbores p̄duci iussit / et q̄ īy parte
orientali īy alto remoto ab habitatōe hominū / habitat̄ aut̄ virtut̄ [illegible] erat
triumphante / et quia status īmutabilis q̄ mundus / q̄d dr̄ īy libro padisū usq;
ad limare tertiū p̄ngebat / hoc nō est intelligendū īra ībi / sed īra quadrat
p̄petuo / q̄ fructus īy valebat īy lucidē tūc / lio / q̄ vapores
quibus diuturnis lucā illuc nō extendūt / vñ dicūt doctores / q̄ corpalis
padisus situs / est valde eminens et altus / et supat̄ cōcauitatē īy orientē
quodāmodo versus ad meridiē / est quīd tante altitudinis ut illuc nō ascendāt
vapores īy aere elevati / sed q̄ sit ibi aer nitidus et purus / ydoneus status
p̄petuitatis / et q̄ p̄ p̄pinquitatē aeris ibi est p̄petua calor / īra homo
extra padisum creatus in padiso positus sit et quare ura finis sit

qui ad imaginem sua fuerat deformatus

deluno tres. et in tertii etate

Omnes aut̄ ura formatiōis tulit dr̄

ḡcis 2ª

et statim fuit apertus et custodiet illum ne aliquid

ut scriptura dicit. et posuit īy padiso

vel ut in regia scriptura

dicīt

voluptatis que plātauat a p̄ncīo sibi

verbis apte ayonses mstimat. q̄ ho

q̄ nocebat homini q̄ padisus formal / ut lucha

extra padisū creato / postmodū i padi

1 q̄ d̄ padiso dr̄ sup. 7 leo

positus

so sit positus / quod ideo sim dr̄. q̄

dicīt homo īy padiso ponit / ut esset facultas ei adpriās pue

nō erat īy eo pmansurus / vel ut nō

ī padiso

natue fragē hr̄ assignet. q̄ padisus
delectans sit
localis

vā ay

ista loca vocalis et corlud

Intelligit aut̄ padisus local et

ptinebat / ideo voluit eum īy padiso locare / ut p̄ eius exemplū / et loco voluptatis cognosceret q̄
p̄bitū / ista bona spūalia amisisset p culpā / et ut cognosceret ista esse dona dei nec eum qui deo
obedit q̄dē / et eum qui ipsum despicit

corporal in quo homo locatus est. Tres
autem generales de paradiso sententie sunt. Una eorum
qui corporaliter intelligi volunt tantum. Alia eorum
qui spiritualiter tantum. Tertia eorum qui utroque modo
paradisum accipiunt. Tertiam michi placere
fateor ut homo in paradiso corporali sit po-
situs. Qui ab illo principio plantatus
accipi potest quo terram omnem remotis aquis
herbas et ligna producere iussit. Quia et
si presentis ecclesie vel future typum tenet
ad literam tamen intelligendum est esse locum ame-
nissimum fructuosis arboribus magnum et
magno fonte fecundum. Quod diximus
a principio antiqua translatio dicit ad ori-
entem. Unde volunt in orientali parte
esse paradisum longo interiacente spatio
vel maris vel terre a regionibus quas
incolunt homines secretum et in alto situm

vsq; ad lunares cauli pingetes vnde

ner aque diluuij illuc puenerit

Tam spetid/m quo adhuc audit dispm padisi trestris et ipis ornatu/et ut
ery m eo erant duos fructus/et duos ligna/lignū vite ḡhis ista duos
ery gustatis de eius fructu debitis temporib; ppetue cōsuacē my vita/et my
ppria samte/ligna scīe bom et mali habes tale nomen/nō a natiā
sua/sed ab euentu posteā secuto/qz ipō gustato p hominē/hō experimentalī
cognouit dram inter bonū obedientie et malū inobedientie/qp duos
pemis ppē trīsgressionē influit/ligna/quoꝝ hō ppter quos cognouit p prudentiaz
sibi a deo gressy/qp inobedientia esset mala/vt ppter ea cognouit per
experientiaz/q̄ronis est/qp tactus alicuius rei creati/si nō ꝓhibitus esset/nocuit
vel ipi tangenti/aut ꝓhibe venenose/vel alij/poene alicui/talia go ꝓhibet/
nō qua mala m se sint/sed ut vitaretur pena vel culpa/q̄ ex illoꝝ tactu
sequi posset/alia aut sunt que eadē si nō ꝓhibent/nō nocent/nec tangentī/
nec alicui alteri/et ex tactu talium accidit primo/solū ppē inobedientiaz/hic
hic/et una comedē de ligno scīe bom et mali nullū primo sunt/sed est
ꝓhibitū solū ut diuī ut/ligna ut bonū ppē solū obedientie/et malū ppē
solū inobedientie/placeret/vel debitā/hic et vnare alia nō cernūt/sed
ista duo solū/vel plura ubi erant/respō/Quia ista ligna erant ordinata
ad dīgendū affectus hominis/alia vō sunt solū ad ornandū et amenitatē
loci/et corporales vtilitates/De ligno vite nō que erat ligni vite et ligni
scīe bom et mali

vā bede sup eam q̄d

Ty hoc aut padiso erant ligna duo si
genis/inter que vnū erat quod vocatur
ligni vite/alterū vo ligni scientie
bom et mali/ligni aute vite dicit
sicut docet Beda et strabus q̄d duorum
accepit hanc vim·ut qui ex eius fructu
comederet/corpus eius stabili samtate

et hoc ex vi virtutis ligni vite padisi
sub cibus diuersis
ppandi/vel q̄d ad
ꝓpria utilitatē hominis
pertinebat ordinabat/ex-
cepit ex ꝓpte creati/sic
erant ligna fructifera ad
ꝓbandū alimenta ad
corpus sustentanda/sic sunt
ex ꝓpte arbores sic sunt
ligna scīe bom et
mali/q̄d ordinabat
ad hoc obedientie pba-
turi/erant ex parte
fructus sic erat ligni
vite q̄d sanctificabat ad
hoc ꝓpria actiue

c 6

et ꝑpetua solidate firmaret, nec vlla if-
mitate vel etatis imbecillitate in deterio
vel in occasu laberetur. Lignum aut sciencie
boni et mali, non a natura hoc nomen
accepit sed ab occasione rei postea secute.
Arbor enim illa non erat mala, sed sciencie
boni et mali ideo dicta est, quia post prohibi-
cionem erat in illa transgressio futura, qua
homo disceret experiendo quid esset inter
obediencie bonum et inobediencie malum.
Non ergo de fructu qui nasceretur inde
positum est nomen illud, sed de re transgressionis
secuta. Cognouit enim homo prius quam
tangeret hoc lignum bonum et malum, sed
bonum per prudenciam et experienciam, malum
vero per prudenciam tantum, quod eciam per experien-
ciam nouit vsurpato ligno vetito, quia per
experienciam mali didicit quid sit inter

homi obedientie et malū mobedientie/ di
va augt li sup gen li 8 c 29
vo primi pntes obedientes esset/nec q
p mobediencia
preptū parasset/non ideo tamē/ img
dicitur lignū scientie bom et mali
effectiva boni et mali
/qua ex eius tactu hoc audet/si vsus
si/si deus scibat q primi parentes
p phibicoē suā no suarent q si sume
illa phibicoē potat & salus
vide q phibuit q scirit aliud q laqueū eis
iacet dum phibuit
paret/ A ligno igitur homo phibito
lignū
& quod malū nō erat/ ut ipā preptī
sed
cōfuacio homi illi esset/ trāsgressio
malū/ nec melius cōsideat cōtu
q phibē q dc
malū sit mobedientia cp hoc mō cū sit
a deo
ideo homo reus sub esse intelligat.
quia rem phibitus tetigit cp si no pro
hibitq tetigisset/ nec peccasset nec pe
nas sensisset/ Si eni venenosas herbas
infirmitatis nā
has phibitq tetiget/ pena sequit. Et
si illa pena
si nemo prohibuisset similr sequer
Si eadē prohibē res tangi que no
illo ligno vtiendo
nō erat peccatū
cepte hoīs/ q ad aliquid
mihi obedies/ ut q d
mihi esset pmū et
plenū/ a tali debuit
phiberi/ q nō esset
expedies mihi plenus
obedē nutritu/
sēs a re bona/ q
d cepte dei/ ad
eadē imediatē
deū/ quē sciebat i
spiēs et q d tali
re debuit fuisse phi-
bitū/ a q nō li-
cuit esse impi
pro seculo dei ipiēd/
et q madatū de
ipiendo te adhe
sio nō obligabat
ex se/ lucro aliq
dictamē vētis
mihi/ sed ex q
dna prohibuit
quis/ alia possit tredi
to q datū est/ sub madate
diminut plus desiderio q deo
debet/ et phibitus/ q pa
ex differt aut/ eū qui
deo obedit/ et eū q ingreditur
eis pter id/ nulla go sicbat
respe hoīs/ q quia/ imo
sicbat vtilitab ad eius
endum/ q nihil ap̄liosis/
Ass grū eucut/ hoc sint go culpe sua/ aqua gutt phi to mali sup pyo q pcibi bo gutte mala/
Ass tristius hy eucby prisios no debuit dmittē deus tle madatū dare/ q ordo q decor
q nāz dnc suspicat no dt/ ut mitta yt i comodi doug sqlib trahuc/ ex go illo malo inde sequta/ potuit
deus/ q sciebat multo magis bonū eliciē

tangenti tm̄ ꝫ prohibēti obest. Sicut
aliena pecunia ideo ꝓhibitū ꝫ pccm̄
quia ꝓhibenti ꝫ dāpnosū. Cū vō tan
gitur quod nec tangenti obest si nō
ꝓhibet. nec cuilibet si tangat. Ideo ꝓhi
betur ut ꝑse bonū obediēcie et malū
inobediencie demōstret. Sicut pmus
homo a re bona ꝓhibitus pena incurrit
ut nō ex re mala ꝫ ex inobediencia
pena ēē mōstret. Sic ex obedia palma

Utrum homini iuxta condicōnem status innocencie
pro habitacōe sibi congrua debuerit paradisus deputari

Et arguit quod quia vel paradisus celestis vel terrestris nō primum quia tunc nō congruet generacōi
nec terrestris quia tunc nō conveniret conservacōi. Sed arguit quia homo in statu innocencie
fuit immortalis sic quod potuisset nō mori ut patebit dicte xix sed nullus est locus
infra concavum orbis qui paciatur corpus aliquod esse absque alteracōe que disponit ad corrupcōem
ergo. Secundo arguit sic quia si esset vel fuisset paradisus terrestris tunc vel videtur frustra
vel tota terra residua esset frustra fertilitas patet de se quia videtur nō ex eo quod tota terra fuit
fructifera et amena et delectabiliter multis animantibus decorata. Et ergo nō videtur
ad quid homo fuisset in alium locum positus vel si esset positus alibi videtur
quod omnia alia fuissent superflua cum iam homini ad nichil deservirent propter quod
tamen omnia facta essent. Tercio si esset aliquis talis paradisus terrestris maxime
videtur quod esset locus sic elevatus sicut dicitur in litera usque ad lunarem globum
pertingens sed hoc ꝫ falsum quia inter globum lunarem et inter terram mediat
tota spera ignis que nō permitteret ibi hominem vivere ergo. Quarto arguit homini debebat

locutus xry ꝑte nobiliꝰ videliꝫ xry duaꝫ et go ꝓ^{a} admiq ep uo fuit ꝯzlis
ꝓ^{a} ty ad aiã ud fuit ꝯz^{a} sed ssual ꝑba que magis videt fuisse celesti
ep trea et vdr̃ patẽ ꝑ ꝓpriꝰ qui dixit homiꝫ pdictꝰ ad padisꝰ
ut operaret sed ostat ep opis nupiar fatigatꝫ que uo stat ad summiꝰ
delicijs que repugnat ad padisꝰ au ducat locus delicijs et go dr̃ totu
ssual intelligendꝫ Sed oppositu est ꝓpriꝰ scꝑturã manifeste docuiꝫ
padisꝰ plantatu ab initio et ꝑhibiꝫ in eo pgritu et ligna oppos dr̃ici
et nugis silr̃ in hac disputatõe Ista ꝑtz aũ ꝓpõ mãs argumentoꝝ
i ꝓmo ad questiõ fuit videndu fuit ꝓmo vra ꝓpria ep ꝙ investigat
ꝑdictꝰ spualiu corꝝ in ꝓmo homine qualeꝰ fuit xry et xpi investigat
ꝑdictꝰ locus sine padisꝰ quarto inquirit ꝑdictꝰ aũ velut ꝓbis ꝓfessoꝝ
scꝝ Ista ꝓpõ nõ ep de corꝝ adeptõe de duꝑ fuit locutꝰ et fuit ꝓmo
duo opiões ꝓma dixit ep ad corꝝ adeptõe venit aliquid de nãt celesti et illa
dispficat aliqui dixit ep venit aliq^{s} de nãt ctã taliꝫ eloquiu in ꝓpatꝰ
nupti Alij dixit ep taliꝫ electiõ sed velut medius ctã fuit ad ꝓfectꝰ applicꝝ
ligatꝰ et gradatꝰ et hoc dixit ep fuit ꝓpr̃ dignitꝰ homiꝫ Alia vo opio ep
fuit terrestre et illa dispficat qꝫ aliq^{s} dixit ep corꝝ fuisse ꝑfectꝰ ꝓpter
qualitꝫ adunatas ita ep fuit nupta ad nutꝰ sic ꝙ xry ꝓpter illa ꝑ
euenientissimꝰ sed uo simplr ad padisꝰ dixit go ꝙ ꝓma ista corꝝ ꝓmi homiꝫ
uo fuit de nãt ctã sic ep aliq^{d} corꝝ celestiꝫ oppositꝝ natũ fuit ꝓpr̃ ꝙ
fuisset xry aliꝰ ꝓmi ꝓme opiõis Sed ꝓpr̃ ꝓmo quo ad ꝓmi corꝝ nãt
celestis esset ssual ꝑba ꝑfecta quod ꝙ Sed ꝙ secuo ad xry uo vr̃ ep ret illa ꝓ
et ad ep redit vl cessit et dr̃ vdr̃ sic secuꝫ ꝑ ꝓpriꝰ fuisset ꝓpr̃ corꝝ
nãtꝰ corꝝ suam ab ꝙtiõ ꝑfõ et silr̃ initiori ne corꝝ dr̃ ꝓpr̃ hoc
uo ep ꝓmi nãt celesti cui multa nupta tuꝝ ꝑfecta fuit oppta ut dixiꝫ
et ꝓclusꝰ ostat valeat ep corꝝ suam in ep ꝙ ꝓpriꝰ ꝓpr̃ celesti ꝙ
ꝙ ꝙ corꝝ ꝓmi homiꝫ fuit de nãt clementi ꝑfecta diuina fortitudꝰ ꝓ illa
ꝓ auctõe scꝑturã que dicit ep deus formauit homiꝫ de limo tre et aspiꝝ vite
sic secuꝫ vel fuit de nãt tali nec terrestri uo ꝓbat ꝓ predicta ꝙ ꝙ ꝙ corꝝ
ꝓmi homiꝫ in statu ꝓme glorie uo fuit nupta ad ꝓcreandꝫ ꝙ nec
esset nupta cõiter ep ꝙ homiꝫ sic ep ꝙ ꝑfecta esset equaliter ꝑfecte et nob et ꝑfecte
in ꝑfecte nobis et uo ꝑfecte ꝑfectis et uo nob Ideꝰ ꝓ sufficit
diuersꝰ quia illoꝝ est simplr simpleꝫ cui ignis in ꝑfecte uo tra multo
maioꝝ habeat ꝑfectꝰ Et ꝙ corꝝ xry est simpleꝫ ꝙ ep nec uo ꝑfecte
qua tale corꝝ uo esset ꝑfecte nec terre nec aliq^{s} ꝓ eius ꝛc uo esset aptu
ad motu et ꝓgressu nec ad vitã Et corꝝ caliditas et frigiditas nullaꝫ
habebit in eo opioꝝ Et sic videtur frustra oppositu ep ꝙ ꝙ corꝝ
ꝓmi homiꝫ fuit nupta ad nutꝰ ꝓ ꝙ fuit nupta xry ꝓpter ꝑfectꝰ
fructus quicunq^{s} et optatꝰ ꝙ ꝓ ep ꝙ tuꝰ Et xry ꝓ quia in tali ꝓpter
fuit nupta tꝝ corꝝ potuit absq^{s} corruptõe uti ssual ꝑ ꝓ uo peruenit
Sed ꝑfectꝰ ad xry actiꝰ est uo Et fuit due ssõ opposite ꝙ ꝙ uo fuit

2^{m} articulus

aliquis tr̃estr̃us padisus/ꝑd ꝙ intelligit̃ de padiso spuali (Et adhr allegauit
tꝫtꝫ hui⁹ ꝫ facie ecclie ois ⁊ padiso (Et ergo volut dicꝫ/ꝙ ho sut i tra
et illaꝫ habent ꝙ habitaculo/sꝫ qm̃ intellus apud se recollectus et ad dñm et
rectus sut/sic quasi ⁊ padiso collectꝫ sut (Ad hoc dr quꝺ et ꝑd cruꝫ ad hoꝫ
opponit de tr̃estr̃o/et ho ꝑt ꝙ ⁊a ista ꝓphetacie hominꝫ ⁊ statu mortꝭ sut
padiꝙ tr̃estr̃is/tm̃ sic quidem regr̃imus locus deputatꝫ/ꝑꝫ/qm̃ ho sic sut
et ad hoc quo ad toꝫ ꝓpꝫ/ꝙ si nō pcessit⁊ ⁊ cui a corrupcõe ꝓseruar/ad
ꝑꝫ sut ꝙ fructꝰ legis vite (ꝙ sut ꝙ adhuc tꝫansitꝰ loci ꝫ padiꝙ/Et ꝙ
hoc alibi dfient/sꝫ cogr̃m̃ est ut spalis sibi locus dꝫ⁹ ⁊ quo pc essual
pcess/sꝫ de stu illius padiꝙ ⁊ diuꝫsus mꝰ dꝫ⁹ (Aliqui dnt/ꝙ sit
sub cr̃cumuall (Alioꝫ vꝝ ꝙ sit vsus oriẽtis ⁊ mꝺe alto tr̃estr̃e mediꝰ
mꝰstr̃ū aeris/vbi est aer purꝰ/et ꝙ vapoꝝ ibi nō asc̃ndũt ꝑ altitudiꝫ
/nec ⁊ ibi fortis reflexio radiorꝫ/ideo dnt ibi esse optꝫ tꝫansitꝰ (Sꝫ ꝫ
ad ⁊ꝝ arbꝝ de aua hominꝫ quo ad prus est dupl⁹ difficultas ꝑ ⁊ ipꝺ
quo ad nutꝫ usse/2a de ipa ⁊ spacie ad toꝫ (2a ꝑꝫ sut duple
species vꝝ dipt ꝙ aua esset de sꝫa ꝺa fra et alie sut exter/stanneũ corp
/alia dipt ꝙ est vꝝ nutꝫa (Et possut mud nutꝫi ꝺoubꝫ sꝫubꝫ/ita
ꝙ nō esset sꝫe spalis hois/ꝙ nutꝫa sꝫata et ē sut exter arbores/3a
sut ꝙ aua sꝫa cꝺuct⁹ de pō nē sꝫe alie sꝫe/et gradꝫ et corpe sꝫe
alie/et 4a sut nutꝫe alioꝫ ꝑꝫ/mãm (5a ꝺ opio ꝙ aua sꝫa ⁊ mutatio
tincte a deo creatur/et dubo insidiꝫ (Et ꝙ 1a ꝑt ꝙ vꝝ aua pmi hominꝭ
sut de nichilo cãta et corpi insita/Illa ꝑꝫ ꝑ⁹ ꝙ tꝫansitꝰ ꝺuꝫ/sꝫa ⁊ sacie
eius spualiꝫ mutꝫ/(Et ecl ꝙ nulla alia ꝑꝫ ꝙ vltꝫ ꝙ ouis sꝫ exterior
et 1a sꝫa cathena ꝙ/q sꝫdꝰ vꝝ difficilius ⁊ ꝺ ꝙ aua dr ad toꝫ/vtꝫ ꝑt
sut ꝓducta ꝙ toꝫ insita/(Et ꝺa sꝫ alie sut ꝺuple opioꝫ/Aliq dnt
ouicꝭ duab sꝫl exi⁹ ꝓductab/et ꝑꝫ/ꝝ mita nil ꝺemita toꝫpabꝰ
insitab/(Ad 1a opio dpt aug ade exi⁹ augt̃ exrata/ꝙ alius ẽ cando insidi
tꝫa eligt nat̃ ꝑtꝫ et ꝺt sꝫpr⁹ oues ẽ cando insidi et ꝑ⁹ aug ade/(Et ꝑa
ꝙt ꝙ vꝙ ista/aug ade nō sut ẽta aꝙ toꝫ/ꝙ ẽ cando sut ⁊ supa toꝫpa tatꝙ
fꝛ spalis ꝓpꝙ insoꝝ/illa ꝙ ꝑꝫ quꝺ ꝙ ouis/exi⁹ alie opꝺis tamꝙ exro
rce papue ꝑa rcsiet/et ꝙ sut forma spalis sicut et nr quꝺ aug
tꝫania est fꝛ spalis toꝫ/ꝑꝫ ecl⁹ de suma trinit et fide catholica
tale vnus/scdꝰ exi⁹ aug ꝙ ad statu huj vie dbent nutꝫi exi⁹ exo
rnabile sut/ꝙ a pnõ creatꝰ sut insita toꝫ⁹ (Et ꝙ fꝛ ad vꝝ ꝑa sanꝭ
ꝙ ꝙ pcipit (ad ⁊ꝝ dr ꝙ ꝙ sꝫgit ad sinistra ymo adhuc tꝛ tꝫa exi⁹
malibꝫ sꝫgit ad dextꝝa/q dr thalmꝫ dic magr⁹ tꝫa lig ꝑt abstin
tꝫ dextꝝat fꝛis pallacꝫ (Ad ⁊ꝝ dr ꝙ ꝑt tꝫig elevatꝰ mgr solum
dnt magnꝫ alit⁹ (Ad q dr ꝙ vdit aug exi⁹ ꝙ vdit aug ade/ꝙ ꝙ
vꝝ fꝛ ꝙ nutꝫi esse in spuali padiso ꝑ (Et placꝫ/nichilꝰ tꝫ exi⁹ exo
sut in tr̃estr̃i/labor vꝝ ecl ad dr⁹ potut esse aliquꝺ delectabile (Et ꝙ
tꝫa padiꝙ ẽtinuꝺ et ho nō sꝫgit exi⁹ sathanas ꝙ exi⁹ mag⁹ delectabile
ho ꝙ

4 g°

d sctm padisi

3us articulus de anima hominis

5 g°

6 g°

7 g°

Forsitan. xviii. Supra determinauit de pductione viri in spac spatii determinat de pductione mulieris/ et dicit q̃ ip̃e cala/ q̃ po audit/ ubi et unde sõta sit prima mulier/ et quido/ et dicit q̃ q̃ padyso de pba costa/ et postq̃ adam nouasset amasset alia/ ad eam obducta et spac pbat p tria q̃ (
sõtq̃ q̃ spac apellat mulier virg/ quia ipa formata est q̃ padyso/ et vir spe
dr q̃ postq̃ apliꝯ esse spe formatrix et q̃ padyso ad vxo tñ plata/ q̃ sint
uo by q̃ssuat scptura q̃ sõ dicat pc. dcit/ no est formata mulier ꝓtie — : vide si hoc sit. et dicta ꝓbet esse sic. ne credulitas q̃ alleg. sit deceptus
vxo q̃ adintorium laboꝛ/ spes q̃ vir erit positus q̃ padyso ut operat
illud/ spr tñ agricultura no sustinet laborosa sed voluptuosa/ nec ꝓ qsolatio
stra tedium vite/ spr hoc tñ no sustinet/ nec ad sobrietate rotundat ad qrtz
plus valet amicꝯ fidelis spr spus mulieris/ nisi amicꝯ/ sed solus ꝑ adiutoꝝ
nec plus ꝓficit de/ sp statum dei est/ sicut duo ꝑ exercitia vna/ sp ꝓficit (
sed/ nec vis passiua generandi no est incta actiue q̃ vnde ut ꝓficiat sicꝫ
sunt spus duplr/ sicut est q̃ plato/ et q̃ ip̃e audibus/ studiꝫ p q̃ t/ plato ullus
sicut actiue nobilius/ nisi quare sibi sibi/ et sic q̃ illis incta sunt simul pdicꝫ
actiꝫ et passiꝫ/ ut sp possit exercitii illi vacare/ q̃ spes aute est alia spes
nobilior sp est scire vel quare/ vt cognoscere/ intelligere amare/ et in illa pfecta
secta sit/ ut no semp sps gradui vacet/ unde q̃ audibus q̃ quibꝫ dicunt
scire cognoscere/ et p spes spiritus sunt/ scd quia secta sunt et distincta p scipsis
sibi/ q̃ sequit/ sp no sp gradui vacare debet/ unde videꝫ etiã alia spes eiꝫ
cto a qbus/ pfecto/ et no sp mouet ad cognitu/ et qr sps sp ord q̃ sua operatio
pterlit pter vel plus vis actiua et passiua gradui no sit quicta ꝑ alis ut q̃
plato/ nec solus distincta p duplicꝫ spes ut ꝑ audibus q̃ simul q̃ vtroꝫ spes
sentit/ q̃ sequit sp/ sp equo/ et frenat/ hoc no sp gradui debent ad actu/ sp primo
sentit virg q̃ spes masculus/ et ppter mulier q̃ alio/ q̃ sequit/ sp no cto spe a
nã sp nec frenat/ nec sp equo/ q̃ appetitu/ sed raro ad gradui educunt/
et solus esse nã no dicunt/ set spes q̃ alis pari/ no nunc/ qr rari actiꝫ gradꝰ
no solus d q̃ offand/ sed esse q̃ remedio de formacone mulier. distic 18.

Item eode quoq; padiso deꝰ mulierem
formauit de sua viri/ sicut po
platatu padisi homes sp in eo por-
tu et post vnusa aialia ad eu du
cta sunus sp nomibus desigta sibi stituit

Scriptura immisit deus soporem in adam

Cumque obdormisset tulit unam de costis

eius et formauit eam in mulierem

Ca. 2. in quo mouet talem quaestionem. Quare deus non creauit mulierem simul cum viro sicut angelos. Respondet per hugonem libro de sacramentis parte sexta capitulo 2 et 3 ut unum esset principium generis humani et ut per hoc superbia dyaboli confunderetur et humilitas hominis exaltaretur qui hoc perverse rapere voluit ut esset principium. Item ut per hoc ymago dei clarius in homine appareret. Item ex eo ut dum homines cognoscerent se fore ab uno amarent se quasi essent unum.

Quare virum non simul utrumque

prius et postea de viro mulierem creauit

c. 2

Hic attendendum est quare non creauit deus

simul virum et mulierem sicut angelos sed

prius virum et postea mulierem de viro. Ideo scilicet

ut unum esset humani generis principium

Quatenus in hoc et superbia dyaboli con

funderetur et humilitas hominis dei similitudine sub

limaretur. Dyabolus quippe aliud a deo

principium esse concupierat. Ideoque ut eius super

bia retunderetur hoc homo immune accepit

quod dyabolus perverse rapere voluit sed

obtinere non potuit. Et per hoc ymago dei

in homine apparuit quia sicut deus omnibus

rebus extitit principium creationis ita homo

omnibus hominibus principium generationis. Ideo

etiam ex uno homine omnes esse voluit deus

ut dum cognoscerent se ab uno esse omnes se

quasi unum amarent

Capitulum 3m in quo movet unam questionem ad quam statim respondet. Quaeritur quare prima mulier formata sit de latere viri et respondet ut esset socia viri. Quia si de capite facta esset tunc videretur quod viro deberet dominari. Si de pedibus tunc videretur esse ancilla viri sed de parte media facta est ut ipsam iuxta se ponendam cognosceret. Sed contra Genesis 3o dicitur mulieri sub potestate viri eris. Dicendum quod hec subiectio postea facta fuit in penam peccati vel potest exponi sub potestate gubernationis viri eris. Sed quia littera ibi sequens videtur non bene concordare huic solutioni 2e quia ibi sequitur et ipse scilicet vir dominabitur tui igitur potius teneo solutionem primam. Quare de latere viri et non de alia parte corporis formata sit

Cum autem hiis de causis facta sit mulier de viro non de qualibet parte corporis viri sed de eius latere formata est ut ostenderetur quia in consortium creabatur dilectionis ne forte si fuisset de capite facta viro ad dominationem videretur preferenda aut si de pedibus ad servitutem subiicienda. Quia

igitur vir⁹ nẽ dñã ner analla paũbã
ꝑ sporcy
zungalis
ꝑ ſonã/ ner de capite ner de pedib⁹ ſed
de late fuerat ꝓducenda/ ut uxꝛ ſe po
S. Adam
cognoſceret
nendã agnoſceꝛ quam de ſuo late
uxi
ſuptam dixiſſet.

Quia quis in tuo ponit ꝓplicem vdue/ ꝛuadẽ mulꝛ de coſta viri dormi
entis et nõ vigilauit ſcta ſc ẽ ꝓma ut mulꝛ coſta extracta ſine pcã
viri/ quã/ ut videtur/ mirabilis dei potencia/ qua poſſet coſtã de late
viri ꝯſtrahi et virum nõ ꝯſtare/ quã/ ut videtur in ſpõ ſcõ ſacrãtu
ꝓpi et eccie/ que ſorta eſt de late ꝓpi ꝙ nõs dormiẽtes/ in ꝛe ſpõnde
ſcp ꝙ ſcꝑorari ade nõ ſunt ꝙ lapſitudine/ ꝙ ꝙ dña imiſſõe/ qua imiſit
ſnõ ꝓpter hoc/ ꝙ nõ poſſet ſcpari coſtã a vigilante ſine dolore nõ hoc vide/
ſcꝛm ꝓ ſpõſicõe/ qua in ſpõ ſpõſicabã ꝙ vng⁹ alt⁹ debet quietari/ et ad
ſublenacõ/ meliꝰ ipſum ade ꝛuadẽ dicere ſcꝛm ꝙ adam in ſopno illo mira
culoſe/ et ꝙ hoc manifeſtã cõpleta que ſic potuit coſtam ejecꝛe ut
mulꝛ nõ dormiret/ quietã ſuã/ in hac ꝛepacõe egris/ dolẽs nõ ꝛeſiſtit/ ſcꝛm
qua dña ſtatuit ſicbat/ tñ ꝙ dolor ſic nõ debuit ſine culpa/ nõ quia
in raptu fuit/ qui nunq̃ dulcedinẽ ſentiꝛ/ integꝛat cum dolẽs/ ſcꝛm ecſtaſ poſſ
ſcpatõ grande debuit/ ꝙ tñ de medio membro tale adiutoriũ inveniꝛ/ pcedẽ
te nõ dñõ/ ꝙ nõ tñ de oſſe ſ ẽ caro/ fuit/ poſtea dicitur cum
ſte ob ꝙ oſ· mu· et car· de car· mu·/ ꝛcõ dicitur ſit ab oſſe/ cõ dicit/ ꝙ
mulꝛ ꝙ viro debet recipe firmitatẽ/ ſuſtentacõ/ et ꝓtectõ/ et dz/ ꝙ duꝛ
lecꝛ oſſis replent carne/ qꝛ in ꝓpꝛio viꝛ dꝛꝛ ſorta/ et ꝛapt⁹ infirmit⁹.
ꝙ ꝙ ꝓpꝛio viri et mulieꝛ mlꝛ robꝛat⁹ et viꝛ emollit⁹/ Quare dormiti
non vigilanti coſta ſubtracta eſt

cc

Non ſine causa quoq⁹ viro dormienti
nõ ꝙ ob nõ ſint ducẽte/ mundum ade
ſed d' ducẽte ꝓcq̃ de
ꝙ inde creata d'ne
ſ ſpagnoly
coſta de
ſ ſpagnoly nor
tua mulier in adiutoriũ gnãcõis
ſpõ ſcõ ſuam ci adiutoriũ ꝓlem ꝓlis ſ. ſimile ſpõ
vno formata ẽ/ ſ ut nullus in eo
ꝙ d ꝙ ꝓdẽ coſta nec ſint ſuperflua in adam nec nata/ nec ꝓ'' ꝙ deus 2 nõ mittit ſine cauſ ſunt ut d''
puto ade nõ tñ ꝙ tñ nõ debuit ab eo auferri ꝙ ablatã ẽ ꝙ d' ꝙ nemo alienã deuit ẽ ꝙ ꝓcreo adam
nõ debuit ꝙ ꝓcreꝰ ꝙ ſ ibi ſſtudẽ ꝙ coſte ade dehcta ſunt ꝛna ſpiãtu quãd adiudi 2 ſpiãtu ade ſunt
ſuperflua/ nõ ẽ ſunt ſcta in adam ut in eo nata/ ſed ut de ea ſtraherẽt nulle 2 ꝓcreo ꝙ ſpiãtu ẽ ſcta
nõ ſunt ſuperflua ſed ſunt quo dñõ nata ꝙ ſtant ſcmm ꝙ ſuperflue reſpõ pdicim ꝙ tñ nata reſpõ
ſtã ſpe de illa coſta/ 2 ꝛer reſpuget in ſubtõe 2 nõ ſ vno

sensisse penam monstraret et divine sil
potencie opus mirabile ostenderet que
hominis dormientis latus apperuit nec
tamen eum a quiete soporis excitavit In quo
etiam opere sacramentum xpi et ecclesie signifi
catum est Quia sicut mulier de latere viri
dormientis formata est ita ecclesia ex sacramen
tis que de latere xpi in cruce dormientis
profluxerunt scilicet sanguinis et aqua quibus
redimimur a penis atque abluimur a culpis

Tamen quaeritur in quo quaerit an sine additamento extrinseci mulier fuit facta de latere viri Et tenet quod sic Et hoc probat ex eo Quia si aliquid addidisset hoc fuisset plus quam costa et per consequens plus deberet dici et potius mulier formata de isto addito quam de costa quia a pluri fit denominatio igitur tamen de substantia coste facta est mulier miraculose multiplicata et aucta ut de quinque panibus multiplicatis saturata sunt quinque milia hominum Et de illa costa sine extrinseco additamento facta fuit per dei potentiam sicut et quinque panes in se multiplicati sunt

Solet etiam queri utrum de costa illa
sine adiectione rei extrinsece facta
sit mulier Quod quibusdam non placuit.

Ceterum si ad perficiendum corpus mulieris deus
extrinsecum augmentum addidisset illud maius
esset quam ipsa costa ideoque potius de illo quam
de ipsa costa mulier formata debet dici de
quo plures accepisset substantie partes
Restat igitur ut de sola ipsius coste substantia
sine omni extrinseco additamento per divi-
nam potentiam in semetipsa multipli-
cata mulieris corpus factum dicatur eo sane
miraculo quo postea de quinque panibus
ihesu celesti benedictione multiplicatis
quinque milia hominum saciata sunt.

Dicit pe de t. quod coste generata est materia consimilis sive efficiens ad corpus mulieris. Nec tamen mulier facta denominari debuit quia costa erat pars materie principalior et etiam quia alia est ei addita solum ad suppletionem

Hic improbat pe de t. et dicit quod multiplicatio fieri non potuit esse nisi per rarefactionem quia tamen hoc facta non est quia rarefactio est opus nature mulier autem non est producta operatione nature

Dicit b. v. quod formatio eve non est miraculosa sed facta dicitur miraculo quia divina virtus supra naturam operante

Capitulum sextum in quo ostendit modum formationis mulieris. Et est dictum Augustini super Genesim qui vult quod quamvis ministerio angelorum facta est formatio mulieris tamen propter hoc non est eis attribuenda potentia creationis. Et huius exemplum ponit de agricola qui proicit semen ad terram vel plantat arborem. Ex hoc tamen non dicitur factor novi seminis vel fructuum. Sed quale fuit istud ministerium angelorum non exprimit Augustinus sed forte istud ministerium potuit esse in subtractione coste de latere ade et in reverentiali exhibitione eiusdem in opere conditoris ut patet per Augustinum li. ix super Genesim capitulo xxi. Secundum certa istam est litteram quod in materia coste de qua hic dicitur solum fuit potentia passiva respectu mulieris quia nichil forme faciende fuit in ea sed tantum potentia recipiendi formam qualem potentiam educere in actum sine aliquo addito fuit equalis potentie cum creatione.

Nota bene

Secundum quod ipse Deus non ministerio angelorum sed per seipsum costam cum carne de adam recepit quamvis enim dicat Augustinus quod hoc factum sit per angelum super Genesim ad litteram tamen hoc retractavit libro 2o retractationum. Accepta autem costa cum carne ne in latere viri fossa turpis remaneret impleuit equidem carne non esse ut prius nec ullum remaneret signum coste ablate. Hinc patet quod mulier per virum firma facta est quia ex osse eius ipse vero propter illam infirmam quia non costa sed caro suppleta est

Illud etiam sciri oportet quod cum angelorum
ministerio facta sit formatio mulieris non eis tamen
est tribuenda potentia creationis. Angeli
enim nullam possunt creare naturam, ergo nec
formare costam in mulierem, nec carnis sup-
plementum in locum coste. Non quod nichil
agant ut aliquid creetur, sed non ideo crea-
tores sunt, sicut nec agricole segetum
aut arborum. Solus autem deus in trinitate
est creator. Facta est ergo femina a deo, etiam
si costa ministrata sit per angelos.

Capitulum septimum, in quo queritur an in costa viri erat ratio seminalis, secundum quam necessario fieret mulier vel solum ita ut posset ex ea fieri. Respondet magister per unam distinctionem. Quedam sunt cause rerum eternaliter in deo, scilicet potentia, voluntas et dispositio, et iste dicuntur cause primordiales, quia nulla cum eas precedit. Et dicuntur plures propter plures effectus, licet sit una in re. Alie sunt cause que dicuntur rationes seminales, quas creator omnium indidit rebus, que non sunt cause omnium rerum sed determinatarum, ut quod ex hoc semine hec arbor producatur vel talis fructus. Et iste quoque etiam dicuntur primordiales, non simpliciter sed respective, quia in prima rerum origine condite sunt, et hee sunt mutabiles, et hoc declarat per augustinum. Utrum secundum superiores an inferiores causas ita facta sit mulier, id est an ratio seminalis id haberet ut ita fieret an tantum ut ita fieri posset sed ut sic fieret in deo tantum causa esset.

Sed queritur an ratio quam deus primis

operibus concreauit / id haberet / ut secundum ipsam
ex viri latere feminam fieri necesse foret / an
hoc tamen / ut fieri posset. Ad quod sciendum
est omnium rerum causas in deo abeterno esse
ut enim homo sic fieret / vel equus et huiusmodi
in dei potentia et dispositione abeterno fuit
Et hee dicuntur primordiales cause / quia tantas
alie non precedunt / sed iste alias / que sunt cause
causarum. Cumque unum sit diuina potentia
dispositio siue voluntas. Et ideo una
omnium est principalis causa / tamen propter effectus
diuersos / pluraliter dicit Augustinus causas pri-
mordiales omnium rerum in deo esse / indu-
cens similitudinem artificis / in cuius dispo-
sitione est qualis futura sit archa / ita et
in deo unicuique future rei / causa precessit /
In creaturis vero quarundam rerum / sed non omnium

cause sunt ut ait Augs quia inseruit deus
seminales rationes rebus secundum quas alia
ex aliis proueniunt ut de hoc semine tale
granum et de hac arbore talis fructus et
huiusmodi Et hee quoque dicuntur primordia-
les cause et si non a deo proprie quia habent ante
se causam eternam que proprie et vniuersaliter
prima est. Ille vero ad res aliquas dicuntur prime
que scilicet ex eis proueniunt Alia ratio quare primordiales dicuntur

Ideo etiam primordiales dicuntur quia in prima
rerum conditione rebus a deo insite sunt et
sicut creature mutabiles sunt ita et
hee cause mutari possunt quia autem in immu-
tabili deo causa est mutari non potest

Capitulum octauum in quo ex dictis infert aliquas propositiones Et possunt esse conclusiones prima
omnium rerum cause sunt in deo 2a aliquarum rerum cause in deo et in creaturis sunt
3a illarum rerum cause que in solo deo sunt dicuntur abscondite 4a illa que secundum rationem
seminalem fiunt dicuntur naturaliter fieri quia ipsarum factio secundum quem cursum naturalem hominibus
inuenit 5a ille res quarum cause in deo tantum sunt dicuntur preter naturam fieri et iste
fiunt per gratiam vel ad significandum gratiam non naturaliter sed mirabiliter Et sic facta est prima
mulier eua de costa ade Et ad hoc probandum Augustinus ponit originale Augustinus super genesim
Notandum pe. d. t. cum hec quatuor causa primordialis ratio seminalis ratio causalis et

obediencial ab augg° confundit / et vnd ponit q̄ alicui dzut ſi quer-
ri quid rec ſint quadrig° eſſe tp̄s / eſt m vñe tali / ſz m deo / qui eſt ca oib
eſſe / et m quo eſt rō et ca omn / q̄r dt augg / michil deg ſcat cuiq; rō m eo nō
poſſit / dubiu eſſe ſint m vñe ꝓncadiali que nūdita e ꝓme matie / et ꝓmus
elementus nudi / q; quibꝫ ꝓa nūdmdus ꝓducta ſint opꝰ dei nō mac / et ꝓducte
ꝓmus ſp de lumo die / vñ ſicut rō cales ꝓpe / eſt m deo / q; ope e ca omn
m tpa q̄ue cac / ſz effectiue / formal / et finali / Ut m̄ſa mā et tm ꝓmus
elementus nudi eſt rō ꝓncordial / eo q; rec ꝓducte / m eis ꝓ mcepit ordi-
nand eſſe ſint m vñe ſemiale nūdita ꝓmus nūdmdus / ut nō nāli ſemine
ꝓducat ſibi ſile / ut grām tritic tritic / nō fabiz / et ſic ꝓ omn gnaliter nō
loc / nec eſt cur nūdmdus nucly mac ad ꝓducēdū ſile q; ſemine / nil q; adq
loco ꝓmus / ſz tm eſſe ſint m vñe obediencali tp̄ ut dt augg ꝓ vñes /
ſemiales / et ꝓ vñes tales aput ſe alpeditas nudat deg rebꝫ ut de
ſingl ſicā poſſit q̄ncq; ape recipit / et ſi nō nūdita e omnib rebꝫ tp̄ nō
eſt rec q; nō accept a deo ut de ape ſcat q; deg voluit / et ſi nō ca
ꝓducta eſt de late / ade cur vñe obediencales / ſint nūd / q; mā ſemo
deꝰ illud quod appetit rei a ſua nāli cligne / ſic deg nucly / ſcat q; nūq
ſi quid ꝓcedit nucly de curſu ſuis nātib / et aliq; deg ſcat q; ſacit cur
ſacit alicui cuiq; ſile nilla natud ſacē ꝓ / luz ad q̄ ſcat oziq; / ſic cyrd
cito rotat / ventꝰ meatu dic / ſz ma eſt nā comuſum et illuviat / q; nō eſſet
ſpt tuc eſt / muraclu / ſz cuiq; aut ſacit ſuis nāz / cur ſcat alicui q; nā nō
ꝓ ſacē / Accꝰ ad illud q; oziq; ſy ꝓcy vtute / ut nō deg ſcitue e ſpt /
tuc dt muracle / nō muraclu / q; tē nō q; ſpugo li de ſac. p̄ / ꝓc d. c vlt
ponit ſp ape q̄uibꝫ oma ſine ꝓcy e de michilo aliq; ſacit q; e tac
deꝰ / aliq; de aliq; ſacē / mang cy ſcitz et ciuitz / et e nullatiꝰ / et q; tm q̄n
aliq; vnd dilatū et ſpgit / z̄m aliquid de aliquibꝫ / mang ſacē cy
ſcitz et ciuitz ſpr e opus vnoꝰ et q̄ttuoꝰ et ſozte q; tm / et corrpde
nalli et q̄n ſp̄ q̄ vñ eſt ꝓ actu colligit m ſcitz ꝓdēt / q; e d aliq; nulli
ſacē ſi e aucthlate / et ſi mſa ape ſolus deꝰ ſit / et corrpdē nulli ſozte
q; tm e de aliq; alii ſacē nō tm / mang cy ſcitz et ciuitz q; ſit tm
voluit q̄ntū m ca ꝓ quibꝫ ſz / nullo q̄ſcā addito / q; de aliqbꝫ actu
ſacē nō tm / mang cy ſcitz / quod ſit tm vnd ꝓ nullū ape / nulla
natu ablate ſcia et ſi duo ſp̄ ſpt et augtꝰ. distinc° causay rerum
qualis ſit q; quidq; m deo z m actuale quidq; m deo tm

Omnium igitur rez cause m deo ſunt

Sed quarundā cause m deo ſunt et creature

quarundā vo cause m deo tm ſunt et illaz

rerum cause dicuntur abscondite in deo.
quia ita est in diuina dispositione ut hoc
vel illud fiat quod non est in seminali
creature ratione. Et illa quidem que secundum
causam seminalem fiunt dicuntur naturaliter
fieri quia ita cursus nature hominibus
innotuit. alia vero preter naturam quorum
cause tantum sunt in deo. Hec autem dicit Augustinus
esse que per gratiam fiunt vel ad eam signi
ficandam non naturaliter sed mirabiliter fiunt
inter que mulieris facturam de costa viri
ponit ita dicens ut mulierem ita fieri necesse
esset non in rebus conditum sed in deo abs
conditum erat. Omnis nature cursus
habet naturales leges. Super hunc naturalem
cursum creator habet apud se posse facere.

de omnibus aliud quam eorum naturalis ratio habet
ut virga scilicet arida repente floreat fructum
gignat et in iuventute sterilis femina in sene
ctute pariat ut asina loquatur et huiusmodi
dedit autem natura ut ex his etiam hec
fieri possent non ut in naturali motu
haberent habet ergo in se absconditas
quorundam futurorum causas quas rebus conditis
non inseruit easque implet non opere pro
videntie quo nature subsistunt ut sint
sed quo illas administrat ut voluit quas
ut voluit condidit omnium ergo que ad
gratiam significandam non naturali motu
rerum sed mirabiliter facta sunt abscondite
in deo cause fuerunt quorum unum erat
quod mulier facta est de latere viri dormientis
non habuit primam rerum conditio ut femina

sit fieret / ⁊ ut fieri posset / ne ꝯ causas

quas deus voluntarie / instituit / muta

bili voluntate aliquid fieri putaret

q̃ra⁹ nouꝫ m̃ q̃ro vtrũ duas op̃ões de formatis aũ malicij / quas
ꝛpbat p ista q̃ducj / ⁊ hoc est trucij q̃ aia malicij sit ꝓpagata ꝙ
aia viua sicut corꝫ ⁊ cor̃ / ut tenuit dupuit de cuius aia p̃ primã /
nec ⁊ dñs oms aiaꝫ m̃ pdo ee creatas / ꝺ̃ tenuit est / q̃ quidã et
aũ hmana msmis de creat̃ et arcãdo infundit̃ spũalis corpi / quod sit
ẽstraduce / et sic ꝓbat̃ de creatiꝺ̃ dogmatibꝫ / et p hoc ꝓ̃ q̃ana /
tiõnatis at dicebãt oppositũ / inducẽs illud ꝓ̃ deum simpl̃ sigillatum
corda esse / et dari ipsum sup illo loco q̃ mõuit / ille et cum ꝓ̃phete sic
opinabat̃ / q̃ cum anime aũ intelligentie seu angelus sint simul create /
et formate corporibus sibi vndecim tue ad ea destinat̃ / p̃ lacteũ circulũ et
p alios orbes / et corpꝰ corpꝰ mdi venerunt̃ / et primũ vnus suo
loco et ꝛpe destinat̃ / et cũ destinat̃ / sub cognitorꝫ oblimsit̃ et cũ
ista hui⁹ circulatois nulla ꝓ̃ hui⁹ circuli / q̃ ⁊ circulato ponit / q̃ aia
talis ꝓsupponat circumduc et intuit̃ / alia e porro stellarũ / q̃ dixit q̃ aie
sunt cũ angelis sui creatis / m̃ celi / q̃ sue cuiꝰ nat̃ / et ꝓpinq̃ ad sing
ma circuitũ ut ibi pegrinet̃ / et post pegrinatiõ ꝛs ad locũ reuisit / q̃
dupnai finali / et auferet timoꝫ prudẽ / que omnia sunt q̃ fides tra
ditissime / ꝓducit̃ / m̃ sunt corporibus / et cũ aute / vt d dupuis / quas
de aia hui⁹ ade dubitant / vide ibi / ⁊ hoc nouꝫ quidã dixerunt / q̃ p
ductio cuius esset mediante intelligentia / ut sicut corꝫ celeste fiat ad
nũ puri⁹ q̃ ꝓducit multa / nec eq̃ mutabilitas patet⁹ q̃ ꝓducit noua /
et ⁊ d ẽstetica pcio ut sup̃ ostũ est destructe una / alij possunt / q̃ aia
traduci⁹ q̃ aia sicut corꝫ q̃ corꝫ / et sicut ab una candela accẽ
dit⁹ multe / sic ab una aia sine sui diminutõe p̃ sucy multiplicat⁹ pla
ton / ꝛpbaꝫ hui⁹ ab augo m̃ li de ciuitate dogmatibꝫ / q̃ si originale
peccm cũ aliqꝺ animaly / aut ẽsset originale pecm / et vtrumq̃ est impiũ
q̃ra ro / q̃ aũc originis vnit⁹ originat̃ culpaꝫ q̃ qui⁹ iusticiat / vtra q̃ nulla q̃ culpa actualis
ego m̃ eos aut mihi nõ debuit debuit pcedẽ nõ debuit venedi tibi nõ venedi ad corpus
q̃ra ro / q̃ aũc inc aia ꝑ originat̃ sit ego cãtor⁹ nouit ista q̃ ꝑ addisciplo ro nõ put
dici aĩ corpa ꝓducta ꝑ aliq ducibꝰ dicat q aia ꝓ q corpi vnit⁹ creatoꝫ iustus
nõ oriunc ipius sed nũc

ff Et go catholicaꝫ passim ꝫ ly nō est op traducē ꝑd op solus deꝰ creatiē/ co ly aīa nec ē corꝑ nec ē increat corꝑ quieta/ nec coacta ad suū ꝓpriū actum quieta est organo corꝑeo/ et go nō vī quid ꝑd eū semꝑ possit quietū a gnāte et tradute aīe nec corꝑ/ sed vī a deo cāt aīa ly aīaꝫ vīa ꝑt ff. v ꝓpria ꝫ ꝓpt aliaqꝫ dispitabilia ly go de aīa ste ymago dei ꝛ nata ee filiꝰ deꝰ ꝛ bēstatē ly ꝑpō dilectō ei go tōtū corꝑ tibi sūm esse i mte debuit aliqō sic/ ut ly go totū corꝑ tuū dilectū ꝫ corꝑa ꝑt aīaꝫ ee volutarey/ et ex solus deus sit qui ꝑt vitaꝫ ly structuꝝ ꝑpō ꝑtat ꝛ vitaꝫ defractē solutō ꝫ qui ꝑt deduc ꝑ ly ꝑpō vite ꝓpetuū/ sed go nō ly aīaꝫ bēstiaꝝ ꝑsit bēstiaꝝ nō possit ee aīa bēstialis ꝛ aīaꝫ bēstiaꝝ ꝑmanet/ ly aīaꝫ ly ꝑpō bēstiaꝝ ꝑsit aīaꝫ ly ꝓ

corpus tm̄ p coniugij copulam seminari
Creacionē vero aīe solum creatorē
nosse | eius q̄ iudicio corpus coagu
lari in vulva et cōpingi atq̄ formari
ac formato iam corpe | aīam creari et in
fundi | ut viuat in vtro homo ex aīa
constans et corpore et egrediatur viuus
ex vtro plenus humana sba | Ieronimus etiam
anathematis vinculo illos condempnat | qui
aīas extraduce dicunt | inducens auc
toritatem pphe | qui finxit sigillatim
corda eorum | hic satis inquit innuit
pphā q̄ nō aīam de aīa fecit deus | sed
sigillatim aīas de nichilo creat

Utrum de costa ade absq̄ addicione corporalis materie si potuit corpus eve

Ad primo sic quia tunc corpus eve fuisset rarius quam sit aqua et
per consequens non fuisset aptum pro vita hominis | probatur quia quia costa ade fuit minus densa
vel eque densa | quam terra sed terra tante quantitatis quante fuit costa ade non potest quanti
in aquam nisi haberet decuplam quantitatem | sine addicione materie nisi ad decuplum
rarefieret ergo similiter cum corpus eve fuit in decuplo maius quam costa ade | videtur
quod absq̄ addicione materie non potuit nisi ad decuplum vel amplius rarefieret

Secundo sic, impossibile est totum equari parti, sed costa ade quo ad quantitatem materie habuit
se ut pars ad totum corpus eve, ergo non potuit ad tantam quantitatem pervenire
absque alterius appositione vel tanta rarefactione. Quarto arguitur idem sic: non est possibile de minori
fieri maius absque rarefactione vel alterius appositione, ergo etiam quod fuit, quia non aliquid
et sit a minus quod debeat converti in b maius, tunc igitur factum b convertitur vel aliquid est
in b quod non fuit in a sive etiam ipsum a, vel nichil est in b quod fuit in a vel ipsum
a. Si primum ergo aliquid est additum et habetur intentum. Si secundum tunc adhuc precise ipsum
a. et ergo non est mutatum in maius. Quarto arguitur stante eodem casu sic: vel a desinit
esse quando b incipit esse vel non. Si primum tunc est annihilatum et per consequens non est conversum.
Si secundum tunc sic a non desinit esse, vel ergo manet pars ipsius b vel totum b. Si secundum
tunc b non esset maius quam a fuisset. Si primum tunc ergo b excederet a aliquo excessu
quantitatis qui non fuisset in a et ergo aliquid est additum et ergo videtur quod impossibile sit de
minore fieri maius per solam conversionem absque rarefactione vel additione materie. Ad oppositum est
scriptura Canonica dicens Genesis 2° quod dominus tulit unam de costis adam et edificavit
eam in mulierem, ergo quod vera. Notandum breviter quod quia quod quaerit an potuit fieri in proposito
possibile fieri voco esse illud quod fieri vel si fieret non implicat contradictionem. Suppono
igitur primo quod quicquid fieri vel si fieret non implicat nec implicaret contradictionem hoc est
subiectum potentie dei, sic quod deus vel immediate per se potest hoc facere vel mediante creatura, illa
patet quia alias non esset omnipotens. Secunda suppositio: non minus possibile est unam rem minorem
in maiorem convertere absque rarefactione et additione quam paucas res in plures convertere
absque rarefactione et condensatione additione vel diminutione, sed quod simpliciter fieret per
conversionem. Illa patet cum unum possibile absolute loquendo non sit magis possibile alio
quia non potest unum impossibile esse impossibilius alio cum vera contradictio non sit maior
alia. Tunc sit prima quod ista deus potest paucas res in plures convertere simpliciter
1 9° absque ulla additione diminutione condensatione vel rarefactione, patet quia deus potest unam rem
in multas sicut et semel absque diminutione etc. convertere, ergo quod vera. Quia tamen quia si potest
unam in multas convertere, sit illa a tunc non est impossibile fieri modo possibile, quod unam aliam
puta b etiam sic converteret in multas, et iam paucas convertisset in plures, sed aliquid patet de
mutatione panis in corpus Christi. Et arguitur sic: dicunt possibile est deum panem convertere in corpus Christi
sic possibile est ergo corpus Christi mutare in panem qui prefuit. Hoc patet cum nullum illorum
sit impossibile implicans contradictionem magis quam alterum, et ergo possibile per primam suppositionem
posito ergo in esse nullum sequitur impossibile, et si hoc potest tunc iam de facto converteret unam
rem in plures, ergo. Secunda quod deus potest rem minorem in maiorem convertere absque rare-
2 9° factione vel etiam quacumque appositione materie, patet non minus possibile est rem maiorem
absque rarefactione etc. convertere quam paucioris in plures, sed deus potest paucioris
in plures absque rarefactione etc. convertere, ergo. Quia illa non est, aliquid per primam partem est secunda
suppositio et per secundam partem est precedens quod. Tertia quod deus potuit de costa ade corpus
3 9° eve absque materie rarefactione et absque cuiuscumque quantitatis additione simpliciter facere
et formare, patet deus potest rem minorem in maiorem sic convertere ut dicit secunda quod sed non
est deo magis possibile hoc facere de una re minore quam de quacumque, ergo et hoc po-
tuit de costa ade ergo. Ex illis sequitur primo quod deus potest qualibet rem mutabilem
in qualibet aliam mutabilem absque additione diminutione, rarefactione condensatione
vel appositione, similiter conversione convertere. Secundo sequitur quod deus potest angelum in lapidem hominem in asinum
aliis etiam diversis speciebus, similiter conversione convertere. Tertio sequitur quod de uno grano milii
deus posset facere absque rarefactione et additione, mundum maiorem et perfectiorem sive

...

...

...

merito debet scire

sic de temptacione lapsu et peccato
de quibus xxi et xxii distinctionibus

et alia multa que non inutiliter sciuntur licet

aliquando curiositate querantur Et prius quam

d. xxx

ad animi qualitatem pertinencia prosequamur

et hoc fit in hac distinctione

tamen

de qualitate eius secundum corpus et in

hoc fit in distinctione 20 sequenti

de temptacione lapsu et peccato eius
in di. 21 et 22

propagationis filiorum et de aliis quibusdam

inspiciamus

Tractatus 2us in quo tractat de statu hominis ante peccatum quo ad mortalitatem
Et vult istam conclusionem homo in statu innocencie fuit quodammodo immortalis
et quodammodo mortalis probatur quia potuit non mori sic erat immortalis et po-
tuit mori sic erat mortalis Item subdit cum in statu post peccatum retinuit
posse mori et amisit posse non mori ergo post istum statum necesse est ipsum mori
sed in tercio statu future beatitudinis habebit non posse mori et impossibilitatem
moriendi non ex natura sed ex gratia Item subdit cum in primo statu corpus hominis
fuit animale in 2o statu factum est mortuum ut vult apostolus ad Ro. vii in 3o
statu post futuram resurrectionem corpus humanum erit spirituale cibis non indigens
agile et immortale et hoc probat per apostolum primam ad Corinthios capitulo xv Cum autem mortale
hoc induerit immortalitatem etc Cum autem in 2o statu peccati scilicet corpus humanum
dicatur mortuum hoc confirmat per augustinum super genesim et per bedam dicit
qualis fuit homo ante peccatum secundum corpus et de aliis quibusdam etc

c. 2

Primus ergo homo secundum naturam

creatus de limo terre

corporis terreni et immortalis fuit quo-

si non peccasset

Sectus thomas dicit simpliciter immortalis verum est per superadditam naturam

quia non simpliciter

secundum aliquam conditionem

damodo secundum aliquid quia potuit non

non nisi secundum quid si si peccasset

mori et mortalis quodammodo quia

secundum quid

potuit mori in illo namque primo statu

habuit posse mori et posse non mori

Dicit b. t. perpetuitas sive immortalitas est super facultatem naturalem nec ex principiis naturalibus huius potest

Cum autem peccatum habuerit quandam penam moriendi ex illa pena non poterat in actum reduci nisi precedente peccato

Et anima rationalis que est institutum ad beatitudinem excedentem totam facultatem naturalem in sua institutione hanc potestatem accepit ut nunc quam perficeret esse perpetuum quantumcumque et quia hoc potestas anime super corpus sequebatur ex ordinatione eius in finem ideo non poterat eius effectus impediri nec potuit perpetuitas morte interrumpi nec precedente mutatione anime 2m actum peccati

Propter hoc hominem immortalem dicit secundum aliquid quia potuit non mori si non peccasset et ideo dicitur mortalis non simpliciter sed si peccasset

Vide super te

et hec fuit prima humani corporis immortalitas
scilicet posse non mori. In secundo vero statu post
peccatum habuit posse mori et non posse non mori
quia in hoc statu moriendi est necessitas
In tercio statu habebit posse non mori et
non posse mori quia ad illum statum pertinet
moriendi impossibilitas. Quod ex gratia
erit non ex natura. In primo statu fuit
corpus hominis animale i. egens alimo
niis ciborum. Unde et homo factus dicitur
in animam viventem non spiritualem i. in animam cor
sensificantem quod adhuc erat
animale non spirituale quod egebat cibis
ut per animam viveret. Factus est igitur in animam
viventem i. vitam corpori dantem tamen per
sustentamenta ciborum et tunc erat corpus
mortale et immortale quia poterat

mori et poterat non mori / post peccatum vero
factum est mortuum / sicut dicit aplus Corpus
propter peccatum mortuum est i. necessitate morien-
di in se habet / in resurrectione vero erit spirituale
scilicet agile / et cibis non egens / et immortale
non sicut in statu primo tamen fuit / scilicet quod
possit non mori / sed etiam quod non poterit mori
unde Augustinus super genesim aplus ait Corpus
quidem mortuum est propter peccatum etc. / prius
de limo terre formatum / sed corpus animale
non spirituale / cum qualiter resurgens / renova-
bitur enim a vetustate / non in corpus animale
quale fuit / sed in melius i. in spirituale
cum hoc mortale induet immortalitatem / in
quam mutandus erat adam / nisi mortem
corporis animalis peccando meruisset
non ait aplus Corpus mortale sed propter
peccatum / sed mortuum / illud enim ante peccatum

mortale et immortale erat quia poterat
mori et non mori. Aliud est autem non posse
mori aliud posse non mori. Ideo factum est
propter peccatum non mortale quod erat sed
mortuum quod non fieret nisi peccaret. Aia-
le enim non est hoc corpus sicut primi hominis
fuit sed iam deterius est habet enim necessi-
tatem moriendi. Ecce hic evidenter apparet
Augustinus quod corpus hominis ante peccatum mor-
tale et immortale fuit sed non qualiter
fiet in resurrectione. De hoc eodem Beda super
genesim ait non est credendum ante peccatum ita
fuisse mortua corpora sicut modo. Ait
enim Apostolus Corpus propter peccatum mortuum
est sed licet fuissent animalia et non
dum spiritualia non tamen mortua quod
scilicet necesse esset mori

Sola[m] ꝙ/ in quo mouet quia ꝙcess ista ita dicta de rā īmortali⁹ et mor-
talitatis/ vtp vtpte ḡnasset ep nā corpis/ nā vtp alteri⁹ īmortalitatē ha-
buisset ep ḡra/ ꝯndet/ ep bufico conditor⁹ erat quedam īmortalis/ ita
ep ꝑpetuo vitaꝫ ḡnaret/ tamdiu deligno vite/ sed mortalis erat ep nā
/ et ꝑdicē corp⁹/ et sic ꝑbat ꝑ augm ſtēp ḡnē/ ducit in aliq̄ punc mor-
talitat in liā ſequit/ ibi et ꝑter hoc in ꝑceptu erat ade/ ut tamdiu de
ligno vite/ quam ꝑbi erat ꝑhibitu tamdiu de ligno ſcie boni et mali
/ et ideo ſi de illo ſtō ligno vite nō comedisset prandet/ et ꝑpetuo mortuus
ḡmanſiſſet. b. t. dr/ Opt⁹ in quod⁹ augmto tantū ſtā corpis/ ep ipse ē dign⁹ augmto
ꝑpe in quo ꝑduci⁹ aliquod ſpacī⁹/ ep ꝑtinet ad corp⁹/ ep ep cui nāt cle-
mentē ſe habeat qui materiale/ ad formā augmti/ nō poſſit augmtū ſtā
vitaꝫ formā nīſi elementa aggregent⁹ /nonne. ſpūs nāle/ ep vnū pt quod
formale et ꝑdicē/ ſz/ quia ad augmtū ſequit⁹ elementor⁹ altatio/ quaꝫ
eſſe nō ḡtingeret ſi ponerent⁹ equales ſentes/ cū ſpūs vite altantis vtutez al
terata operant/ ſz/ ep nullus locus nāleꝫ eſſet/ ſi nullus in eo duāt⁹ cle-
/ et ita nec motus nāleꝫ/ ns deficet a ꝑpte corp⁹ nāles/ ſz/ ep in animat⁹
calor eſt nīſi⁹ aut/ ep ē d'aut/ vñ ep calor ꝑduāt/ ſz opt⁹ ut tamdiu in
quolibet augmto ſequat⁹ corp⁹/ ſ. t. ē nō. b. t. ponat modus quant⁹/ quālib
corpa corrūpat⁹/ long eſt vtus ſpūs ad eſſendū/ et hic eſt omnib⁹ quib⁹ ſz
eſt ep expreſſu mortalis/ ḡnos/ et ſz corp⁹ aſtor defectum ſubvenient⁹
ſpūs ꝑ vtutez collatam/ ut ſcript⁹ habuit eſſe mortalis/ ep ens ſic
corpi tribuit⁹ ut pretuꝫ equaliter explerent⁹ fuāt/ ſz eſt/ qui eſt
ꝑpis corp⁹ibꝫ dat⁹/ ep hoc ꝓcurat/ ep calor qui eſt nāſtinꝫ acc. ḡnās
quo eſt vita ſpūs/ et ſz ipse ſubvenient⁹ dupl⁹ bufico/ ſc ꝑ eſſū alior⁹
ligno⁹/ quo deperd⁹ poſſet reſtaurabat/ ſcript⁹ fuit ꝯꝫ fit ꝯꝫ mors ꝑ cibos
quib⁹ vtunt⁹/ ſed et ſtutes ſpūs augmtoꝫ ꝯꝫ corp⁹ ꝯꝫ nos ꝑ tles reſtau
ratoꝫ ꝑte debilitā/ ſic ep nō ſed ſici tanta reſtauratio ēpta fit aſſumpto
/ et ꝯꝫ ſine opt⁹ aſſe aſſumpt⁹ ut dr plūs/ ſit. ponit⁹ quis de vino/ tm ad
mixtē aquā. quod tandiu ſit aqueū/ et ꝓ ꝑ ſpūs ſubvenient⁹ ligno
vite/ quod vtute diuꝫ ꝓcessa/ alimtū aſſumptū in ſpūs aſſimilandū
adducebat/ et aliqui dicūt/ ep ad reſtaurandū ſpūdi radical⁹ deper-
ditū ſufficit⁹ ſpūs/ ſ. t. volendū ab opātes/ ut ꝑ mixtiōꝫ gladij/ nec
opātis ignis/ a qua ſpūs habet⁹ poſſet⁹ diuꝫ/ ꝑ quod poſſet dici/ ut
ſpūs nullū nocumentū/ patet⁹ ꝯꝫ nos a nocumentis defen-
dit. t vtq̄ īmortalitas q̄m habuit ante pcm/ eſſet ex gr̄a ne/ an ex fu-
bſtia

03. Solet hic queri/ cū homo ꝑmo.
mortale et īmortale corp⁹ habuit.
/ vtp ex ḡdicōne nāe ipius corpis/
habuit vtp⁹/ an alter⁹ ſubſtiā eſſ

gre | scz immortalitas .i. posse no mori | Ad
quod dici pt | qz alterz habebat i na cor
poris .i. posse mori | alterz vero scz posse
no mori | erat ei ex ligno vite | scz ex
gre dono | vn Augs sup gen Quodam
creatus est homo immortal | quod
erat ei de ligno vite | no de condicoe
nature | mortal erat condicoe corpor
aialis | immortalis bnficio conditor |
Non em immortale erat | qd omo mori
no posset | qd no erit | nisi fuerit spua
le | Apte dicit | qz no ex natura | sz ex li
gno vite | habebat posse no mori
aliqui dicunt | qz si non vteret ligno vite | non
semper viuret | quia peccaret ic

Propter hoc aliq dicunt | qz nisi
ligno illo vteret | non semp viuret | qz
peccaret | peccaret em si illo ligno
non vteretur | quia preceptu erat ei

125

Hic [illegible] si ad implendum precepta tam negativa quam affirmativa [illegible]

distinctio

ut comederet de omni ligno paradisi / nisi

de ligno scientie boni et mali dicit

[illegible] de utroque ligno ponit / et ergo sic [illegible] obiicit / [illegible] esu ligni scientie boni et mali [illegible] dissolubile / ergo [illegible] ligni vite [illegible] fuisset [illegible] / [illegible] tenere dicens / [illegible] sumat de ligno vite et vivat [illegible] / ergo peccavit comedendo quod erat prohibitum

[illegible] de illo ligno / et de isto ex duplici causa [illegible] ligni scientie boni et mali [illegible] corpora dissolubilia / sed solum [illegible] culpa / et divina [illegible] / [illegible] ad [illegible] peccaret [illegible] / ita etiam peccaret si non comederet quod

[illegible] ad [illegible] / sed [illegible] peccavit [illegible] / et ergo [illegible] ligni non potuit [illegible] / [illegible] allegata [illegible] / [illegible] / [illegible]

erat iussum

Capitulum xiiii / in quo movet aliam questionem istam Quid si non fuisset preceptum de ligno vite edere an adhuc posset semper vivere non utens eo / Si dicitur quod sic / igitur non erat ei ex hoc ligno vite / posse non mori / quod est contra dictum Augustini in precedenti capitulo allegatum / Si autem dicitur quod non posset semper vivere / nisi de illo ederet / ergo immortalitas esset ei mere ratione ligni / et si non ederet de illo moreretur / sed non moreretur / nisi prius peccaret / ergo non edendo peccaret / etiam si non esset illi preceptum de illo edere / contra ista tamen / quia mors non venit nisi ex peccato.

[illegible]

Si non foret preceptum ut de illo ligno comederet et aliis et non illo ligno uteretur an posset non mori

Sed adhuc queritur / si non esset preceptum

ut de ligno vite ederet / et aliis / et non illo

vesceretur / nunquid posset non mori / si semper vi

ueret / non utens illo ligno / non erat ei ex

illo ligno posse non mori / Si non non

posset semper vivere / id erat ei ex illo ligno

Hic [illegible] circa questionem istam duas opiniones / quarum una tenet primam partem / et hec dicit ad Augustinum / quod non tantum ex condicione nature erat homini posse non mori / sed etiam ex esu ligni / ita quod esus de illo ligno fuit causa ex precepto / sed si non fuisset preceptum / [illegible] ex sola condicione corporis potuisset non mori / Alia opinio / simpliciter tenet secundam partem / Contra / quod hec responsio prime opinionis nulla est / nisi intelligatur divisim / hoc modo / erat ei ex ligno vite tamquam ex causa sufficiente / et erat ei iterum ex condicione nature per alimentorum beneficium / etiam sine esu ligni vite / sed verba Augustini non pretendunt talem sensum / sed magis contrarium

Opmo quocūq; dicenaū cum posse non mori / et si nō edet de illo ligno / du
modo alys vet[e]

Aliqu dicit q̄ si nō fuisset ei prop
tū vesta de illo ligno et alys / et nō illo
vestetur / viuet semper / sic detimantes
illud quod sup̄ dicit augs / si edet ei de
ligno vite / nō de condicōe nat̄ tm / si
q̄ nō ex condicōe nat̄ solūmō edet ei /
si eaq; ex illo ligno / alys autē vid̄ q̄
ex ligno vite erat ei posse nō mori / non
ex natu[ra] ideo cum d̄r posse nō mori
/ quia potest vti illo ligno d'quodens
non morētur

Clarū q̄m / m quo ponit sūa augi de hac q̄one / qui vult q̄ alic̄ esset
homo imortalis ante pcm / et alic̄ in statu lītudis / dicit q̄ pcm
caro, ade, fc edit imortalis, q̄ adiutū p almoniā esset doloīs, et
mortis expers, diuīd suadet dīna precepta / in quibus p̄mittit, q̄ de
ibi q̄ceptis edet / et de uetito abstinet / et ita q̄tū p eū d' q̄ceptis
q̄stat imortalis. deuet deo iubente sumit de ligno vite / et fiet
ipse imortalis. sic q̄ q̄tū vltiq; nō recipet alimta / q̄ nāq; d' d. Ho
mo nō peccasset / aīa tūc, nec actu, nec habitu dissoluet, a
corpe / eo q̄ in statu innocētie nāli / moriendi minime habuisset / licet
hoc dispositiue ad dissoluēdū habuisset / eo q̄ patere poterat / sed p̄ pcm
caro / si ligno vite vsus fuisset / corpi ipetuae nō potuisset p̄ dominū
decretū / quod eius inviolabile est / detinuit eū deus / ut si homo suo /
debeus deo obtulisset / q̄ aīa dominū sup̄ corpe amittet / ut si vo
lutas homis a deo tradet / q̄ caro aīa corpis in vita deficet / et ipm
in suam originē unde sumptū erat reducet / sicut q̄ eius ligni vite nāli
virtute.

quia potest vti illo ligno d'quodens
tuas / si nō pcm / q̄ poterat habere sibi suadet / q̄ illo debet vesti ad
imortalitē q̄ suadet
et si precepta scripta nō accepisset hō interior tō dictabat ūmāto ipe ribus sumēdū esse
et ideo si ribus nō assumpsisset tam de illo huiōi q̄ de aliis cont̄ legē naturalem
fecisset et ideo peccasset et mortuus fuisset

potuerat adiuvare et vigorare ut vita diuturnior fieret sicut glose dicunt de Elya et Enoch / quod per esum ligni vite conservabuntur in vita ad adventum usque antichristi / tamen vitam interminabilem dare non potest / eo quod peccato elapso hominis corpus interminabilis vite susceptibile non est. Quomodo augustinus quomodo immortalis factus sit homo

De hac hominis immortalitate qualis fuerit augustinus super genesim quomodo movens sic ait / Queritur quomodo immortalis factus sit homo pre aliis animantibus / et quomodo cum illis omnem accepit alimoniam. Sed alia est immortalitas carnis quam in adam accepimus / alia quam in resurrectione speramus per xpm. Ille factus est homo immortalis ut non posset mori si non peccaret / moreretur autem si peccaret / filii vero resurrectionis nec poterunt ultra peccare nec mori. Caro nostra non tunc egebit refectione ciborum / quia nulla poterit esse defectio / Caro ade ante peccatum ita immortalis creata est ut per alimoniam adiuta / esset mortis et doloris expers / Sic ergo immortalis et incorruptibilis

condita est caro hominis / ut suam immorta-
litatem et incorruptionem / per observantiam mandatorum /
dei custodiret in quibus mandatis hoc contine-
batur / ut de illis lignis concessis man-
ducaret / et ab interdicto abstineret / per horum
edulium immortalitatis dona conservaret / do-
corporalibus incrementis perductus / ad eta-
tem que conditori placeret / multiplicata
progenie ipso iubente / sumeret de ligno
vite / quo perfecte immortalis factus cibi ali-
menta non ulterius requireret

Ecce his verbis videtur Augustinus tradere
quod caro primi hominis immortalitatem in se habuerit
que per alimoniam ciborum conservaretur usque ad
tempus sue translationis in melius quando
de ligno vite comederet / et fieret omnino
immortalis / ita ut mori non posset

Quarto septimo quo similiter tollitur ppositio dicitur quoniam et stat similia in his tribus punctis primo. dicendum quod homo ante peccatum habuit posse a nato ppetuari posse non aliquo ligno vite posse non esse ppetuari. sine esu ligni vite et ad hoc adiuuit deus augmentum. Secundo est. dicendum quod potuit gustum pleni humoris qui expellit posse mori. unde ppter esum ligni vite dicitur quod statim homo a nato habuit aptum nasci. mori. ita habuit aptum nasci non mori. et adhuc habet aliquo modo. Tertio dicendum quod dubitatur hoc utrum homo in statu innocentie fuit immortalis et videtur quod sic. quia nihil potest in diffinitione hominis. et in statu innocentie fuisset ita homo sicut et aliquid esse incorruptibile et perpetuum immobile. ut intelligitur hic. Deo et per simplicia nata. cuiusmodi materia. ut angeli. Deo dicitur nata. quia est in potentia. unde ad omnem formam. sicut corpora celestia. Tertio aliquid dicitur incorruptibile et per causam efficientem. et hoc non homo fuisset incorruptibilis. nam deus quia fecit et conservat non permisisset mortuum. non fuisset quia non esset de corruptibili. quod est corruptibile per multa nata. et non dicitur deus quia indigebat cibis in statu innocentie. dicendum quod sic. quia tunc habebat corpus animale cibis indigens. post resurrectionem autem habebit spirituale cibis non indigens. nam in primo statu innocentie quantabat corpus incipiendo ad et unita corpori in fine statim quantabit illud quod plus ante habebat. scilicet intelligere et velle et non opera corporalia. Septimo dubitatur utrum per esum ligni vite. creatus possit perpetuari. Sed contra. Sicut dicit dominus noster. non permittit nostrum pati ut nec iustum impudicum. et cum deo debitum esset homo quidquid comedisset de ligno vite immortalis fuisset. quia non est solo ligno vite. et quod dicitur expeditus consequi videtur homines de natura sua condicione quod modo fuisse immortales. sed non omnes fieri immortalis nisi peccato ligno vite non

Deo aliquid dicit. quod immortalitatem

de nata habebat. quia poterat non moi-

mortalitatem

que aliquo ligno esu potuit consumari.

non potuit potuit non habuit habuit dare

et non potuit consumari. nisi per assumptionem

ligni vite. quod videtur sanctus sentire sup

dicit non est

gen dicit. hoc quoque addo tales cibi

arbor

illas arbores pstitisse. quo corpus homis

stabili sanitate firmaretur / non sicut ex
alio cibo / sed inspiratione salubritatis occulta
hic inuiere videtur / quod cum aliis cibis possit cor
pus sustentari / hoc cibo / indeficienti sanitate
firmaretur / Ex quo consequi videtur / quod sicut
in natura sua habuit mortalitatem quandam
scilicet aptitudinem moriendi / ita immortalitatem
aliquam in natura sua habuit / i. aptitu
dinem qua potuit non mori / cibis adiutus
sed si perstitisset / immortalitatis perfectio esset ei de ligno vite /
Sed qui hoc tradunt / quomodo superiora
verba / quibus dicit / quod erat immortalis /
ex ligno vite / huic sententie non contradicant /
diligenter inquirant

Verum homo in statu innocentie per naturam fuisset immortalis

Quod non / homo non fuisset immortalis ergo quod sic arguitur / quia nulla creatura sed solus
deus est immortalis per naturam / ut patet per apostolum ad Thimotheum ultimo / ubi dicit Qui solus habet
immortalitatem / 2o arguitur quia tunc homo non fuisset mortalis / sed patet per ingressum /
et etiam quia tunc nullo modo potuisset mori / et quia tunc ex eo quod mortale et immortale
opponuntur / 3o arguitur quia hoc fuisset vel ex parte anime vel ex parte corporis nullum
illorum / ergo non primum quia anima iam est ita immortalis sicut tunc / et tamen per hoc homo

vite posset sibi ab mtiõn defu cauc̃ qo q vd(q^a ty/q pc nã sua
no aliter fuisset imortal/mp q p mãlz prudenciaz posset sibi p cstd
lignu vite ab mtiõi defu cauc̃/sed planu est q ce effuis lignu vite
fuisset a grd/et sli a grd fuiss q deus ipm ab gradibz impedmt pf
uasset/et go qsmadc seu qplcue fuisset sma^s/et magf pdr a grd/et
solid dfectuc a tã q^a q pmortalitate hoiem in statu innocencie
qstitisset m oiginali iustica m q qo sunt equaz/ita q ipm qo qstitisset
m oiginali iust^a tam diu fuisset imortal/et absq defu vivere vdlic
vposset/qz q imortalitas illa qstabat m ipe q non habuit plenu ipm
sup corp et corp obediencia ad animã et similr q non habuit qfectz ad
dcm obediencia/sed si m ted qstitisset tunc de ligno phibito no comc
disset et de lignio vite qd^s pcepto ad qsmadz corpis comedisset/sc q intrã
qsmatz fuisset/qz tenz sic obediencia et imortalz deus eq qtiã custodiusset //
cui no pmat sme pcto go de illa sc q adhuc q ipse fide mortis ny
corpe/optunt pius qmalis mortz/pdr/cuide seu voluntate/p cui qo a
tritle oiginal iust^e no potuit aliu cadi/mp pcando qz no aliu pdr
potuit dmiu sup corp/si ipe et inobediez go re q^a q lux pcij tiã
gressois sufficit mduxit mortalitz corpis/ty no sic pariz no ca suffus
imortalitat/ista q ipse ad pmaz pte patet q hoiem/sed ipse ad 2az
pte q alioqi omes undes cauc̃i et papie bestie esset imortes/cuiq
sic no est/et q^a p de sc q^d sequit ad pte p p pte q^d sequit qz dr
q pot imortale fieri nõ qd actiue sed causaliter/sc aia opposite mortis
ne pius qo sic fuisset imortal ipse mortz sed pot imortale fieri actiue
tendendi ad esse sc ipe fuisset imortis/et ad qc mortis pot imortale
fieri effectiue mouendi/et illa no repugnat q^d 2az sall p q^d dicit 9° 2° et 4to
q^z no solid q^a nã sed magis fuisset q ipe q/et plus p ad 2az sed qd
dr de bestijs cui^s q no sic pariz no ca imortalis sic pariz ca mortis
tz q^a q^a q^e primissa ipse nec bestie fuisset mortie vt ca q^z digni
tas spis maior ordi^t ad alia animalia nec illa inordi^t et ipe unde

790

790

qd^o tuitu. p^o. tuj^d dr̃mant magr de immortalitate primi hois ytrod esse
nidundu ipsius qstitu p no peccasset/sic dr̃mat de gradu filioz quos
ad qsmatz sped/et dnus n. ihc/ny primo monet duas quest^s primo
quales seu p quos modos primi parentes filios procreassent/2o quales filios
procreassent si no peccassent et tu primo q^o/utrum vtq copulo/q^e vt dry
primi parentes dy pcto no peccassent ny padyso carnalis commixtio ad pli
ficandu/2o/quia corruptio et macula no potuit esse ny ipse dy pcto/
sed quomodo carnalis no potuisset fieri sy corruptide et macula/ngr q^d mth 0
by omes doctores q^e tenent/q primi parentes si no peccassent/ny padyso ipe
immisset ad sed dicendu/q^o nõ sped p virtutem creatam no est/nec gubnc
et facit tale q^e tale q^d ipse est/ad primu sped dicendu/2o/p 2az. quia
alias pariz fuisset cu bonu magnm/quod de gradu q^e qstitu esse
dicim^s/esse sped q^d/aut habe^s 2o de aia p^ea et/q^o sed no peccauit

+

dicitur est crescite et multiplicamini. Sibi quoque data est mulier in adiutorium, quod Augustinus dicit in adiutorium generationis. Non enim video quomodo mulier viro in adiutorium facta sit, si generationis causa subtrahatur. Unde scriptura dicit potentiam spectare generandi ad complexionem naturae. Usum vero generationis ad complementum civitatis superne, que civitas etiam tempore innocentie non fuisset fraudata numero suorum electorum. Et ergo necessario generatio fuisset etiam si homo non peccasset. Non ideo ut dicit Bernardus quod deus sine operatione alicuius naturalis principii multitudinem non potuisset generare humanam. Sed ideo quia magis congruum fuit ex ordine sapientie sue, ut omnibus rebus propriis operationes conferret, quia decepto res perfectiores sunt, detecto magis in eis relucet bonitas divina. Et etiam sic congruebat ut dicit Bernardus propter divine generationis manifestationem et propter hominum maiorem coniunctionem, ut commagis se adinvicem diligerent, et propter universi decorem et perfectionem, que non solum attenduntur secundum esse permanens, immo etiam secundum esse decurrens rerum irrationabilium secundum exigentiam et ordinem ad rationales. De modo procreationis filiorum si non peccassent et quales nascerentur filii

Post hoc videndum est qualiter primi parentes si non peccassent filios procreassent et quales ipsi filii nascerentur. Quidam putant ad gignendos filios primos homines in paradiso misceri non potuisse nisi post peccatum dicentes concubitum sine corruptione vel macula non posse fieri sed ante peccatum nec corruptio nec macula in homine esse poterat quoniam ex peccato hec consecuta sunt

recitat opinionem unam

vel hanc opinionem

in generantibus

originali culpa in genitis

sed sensus quia feditas causata ex aliqua corruptione seminantis

aliquid infectio

feditas

corruptio

pruritu carnis, scilicet tamen aliqua corruptio seminantis, scilicet decisio

Hic magister reprobat istam opinionem ponendo veram et vult quod in statu innocentie

fuisset concubitus et thorus immaculatus sine carnali concupiscencia / et usus membrorum
genitalium sine pruritu / Et homo imperasset illis membris sine ardore libidinis
sicut aliis membris sui corporis / et vir seminasset sine libidine / et mulier peperisset
sine dolore / Et quod tunc fuisset illis exercitibus sanis in officium / nunc propter peccatum est
egris in remedium / Quia copula matrimonialis est instituta ad generacionem prolis
et refrigeracionem ardoris ipsius libidinis / ut infra in 4 / Et de officio dicit Augustinus
super genesim officium est congruus actus unicuiusque persone secundum instituta dei / Consequenter
dicit b. t. / absolute loquendo / maior fuisset delectacio in concubitu tempore innocencie
quam modo / quia tunc natura erat purior et spiritus vivacior / propter quod / coniunctio convenientis cum con-
venienti maiorem delectacionem induxisset absolute / Sed secundum proporcionem ad racionem fuisset multo
minor / quia racio in suo actu fortiter persistens / delectacioni penitus dominaretur / et ideo non
fuisset superhabundans et fomes delectacionis sicut modo est / Nam habundancia et de-
fectus in operacionibus humanis / iuxta philosophum capitulo secundum proporcionem / non absolute / quia cibus
qui uni est superfluus / alteri non est superfluus / Et pe. d. t. dicit / quod tunc in illo actu
semper homo habuisset intencionem et consideracionem finis / scilicet prolis et dei honoris / et quo ad hoc
fuisset maior delectacio / quia finis est bonum operis / et terminus in quo est quies et delectacio
Et hic hoc rarus est / immo forte nec in habitu est / Sed hodie maior est delectacio
propter totius hominis conversionem ad illum actum / quia quando generativa est in actu suo tunc alie
vires non obediunt / racioni ut essent in suis actibus propriis / immo totus homo exterior
et interior se effundit quasi brutaliter in actu illo / ita quod intencio omnium virium subruitur
et totus homo quasi caro efficitur / quod fit de ordinacione ex peccato proveniens / Hec pe. d. t.

Ad quod dicendum est quia si non
peccassent primi homines / sine omni peccato
et macula in paradiso / carnali copula
convenissent / Et esset ibi thorus immaculatus
et commixtio sine concupiscencia / atque
genitalibus membris sicut ceteris impa-
rent / ut ibi nullum motum illicitum sen-
tirent / Et sicut alia membra corporis
aliis admovemus / ut manum ori sine

ardore libidinis / ita genitalibus vterentur
membris / sine aliquo pruritu carnis / hec
enim letalis egritudo / membris humanis ex
peccato inhesit / Gemisset itaque filios in
paradiso per coitum immaculatum et sine corru
ptione / vnde Augustinus super gen. Cur non credamus
primos homines / ante peccatum genitalibus
membris ad procreationem imperare potuisse
sicut ceteris in quolibet opere / sine volu
ptatis pruritu vtuntur / incredibile enim
non est / deum talia fecisse illa corpora
vt si non peccassent / illis membris sicut
pedibus imperarent / nec cum ardore se
minarent / vel cum dolore parerent
Sed post peccatum motum illum meruerunt
que nuptie ordinant / continen
tia cohibet / infirmitas enim prona
in ruinam turpitudinis / excipitur hone
state nuptiali / et quod sanctus esset officium

egrotis est in remediu. Emissi quidem de paradiso conuenerunt et genuerunt, sed potuerunt in paradiso eis esse nuptie honorabiles et thorus immaculatus, sine ardore libidinis, sine labore parientis.

Et ratio est Augustini xiiii de ciuitate dei, quia cum ratio debet dominari corpori, magis erubescit quod ipsa subiciatur alicui parti corporis, et quod aliqua pars corporis dominetur ei, quam quod ipsa inordinate dominetur sibi. Magis ergo erubescit de ardore libidinis, qui est in illo actu, quam de perturbatione furoris, qui est in verberatione serui.

Capitulum secundum, in quo ex solutione iam data mouet istam questionem. Quare primi parentes in paradiso non coierunt cum poterant. Respondet quia post formationem mulieris statim peccauerunt, et statim ambo fuerunt eiecti de paradiso, vel quia deus hoc non iusserat, ex quo casum ipsorum prescibat. Sed contra, tamen dixerat eis quasi precipiendo: Crescite et multiplicamini. Respondet quod ista iussio non fuit determinata seu restricta ad tempus, nec ad locum. Quod in paradiso non coierunt.

Cur ergo in paradiso non coierunt, quia creata muliere, mox transgressio facta est, et eiecti sunt de paradiso, vel quia deus nondum iusserat ut coirent, et sed poterat diuina expectari auctoritas, ubi concupiscentia non angebat, deus vero non iusserat, quia casum eorum prescibat, de quibus homo propagandus erat.

Ecce expresse habes de modo propagationis filiorum.

Capitulum 3m in quo quaerit de termino in quo fuissent homines translati ad beatitudinem si servassent innocentiam, et dicit quod scriptura non tradit de hoc aliquid certum, tamen Augustinus exprimit duos modos sub dubio circa hoc. Primus, quia potuit esse quod parentes genitis filiis et perfecta humani officii iustitia transferrentur ad patriam, non per mortem sed per aliam mutationem, scilicet corporis glorificationem et dotationem, et successive fieret hominum translatio donec numerus in celesti patria impleretur. Secundus, quia potuit esse quod parentes in aliquo statu manentes et de ligno vite vigorem sumentes manerent simul cum filiis in paradiso donec impleretur numerus, et tunc simul omnes transirent ad patriam. Notandum est quod multas questiones magister hic obmittit tractare tamquam ignotas et difficiles. Prima, an tot fuissent mares quot femine, et determinant doctores quod sic exceptis ultimis natis in quibus debet cessare generatio, qui cum sexus fuerit, nec ratio nec scriptura ostendit. Secunda, an fuissent nati in iustitia, et determinat Petrus de Tarentasia quod fuissent nati in iustitia originali, non in iustitia gratuita, nec fuissent in iustitia confirmati, licet aliqui teneant oppositum. Sed quilibet in obedientia probatus fuisset, sicut Adam et Eva, quatenus quilibet suo merito acciperet premium sibi promissum. De termino illius inferioris vite utrum natis filiis per successiones an simul omnes transferendi fuissent

De termino vero temporis quo transferrentur ad spiritualem celestemque vitam certum aliquid scriptura non tradit, et ideo ambiguum est utrum parentes genitis filiis perfectamque humani officii iustitia ad meliorem statum transferrentur, non per mortem sed per aliquam mutationem, an patres in aliquo statu vite manerent, ligno vite utentes donec filii ad eundem statum pervenirent, et sic impleto numero omnes simul ad meliora transferrentur, ut essent sicut angeli dei in celis, de quo Augustinus ambigue

disserit super gen ita inquiens / potuerunt
primi homines in paradiso filios gignere / non
ut moriantibus patribus / succederent filii sed
in aliquo forme statu manentibus / de ligno
vite vigorem sumentibus / et filii ad eundem
perducerentur statum donec impleto numero
sine morte / animalia corpora / in aliam qua
litatem transirent / in qua omnino regenti spiritui
deservirent / et solo spiritu vivificante / sine
corporeis alimentis viverent / vel potuerunt
parentes filiis cedere / ut per successiones numerus
impleretur / qui genitis filiis perfecta quoque
humanam officii iustitia / ad meliora trans
ferrentur / non per mortem sed per aliquam mu
tationem / Ecce hic habes de transitu
hominis ad meliora / sed incertum nobis
relinquitur / utrum simul transferrentur / an
per successiones.

Capitulum quartum in quo prosequitur secundam questionem principalem, quales filios genuissent primi parentes si non peccassent, vel parvae staturae ut nunc, vel perfectae sicut homo primus creatus est a deo. Videtur quod parvae staturae propter necessitatem uteri. Deinde querit de questione tertia, utrum statim postquam nati fuissent habuissent perfectam staturam et perfectum usum membrorum suorum, an remansissent parvuli habentes tamen usum debitum membrorum ad ambulandum et loquendum, vel an successive profecissent tam in statura quam in usu membrorum, sicut nunc post peccatum. Quales procrearent filios utrum perfectam staturae et usum membrorum habentes qualis homo primus conditus fuit.

c 8

Si vero queritur, quales si non peccasset homo, filios genuisset, utrum videlicet sicut ipse primus homo secundum staturam corporis et usus membrorum perfectus, mox conditus extitit, ita etiam eius filii in ipso nativitatis exordio perfecti existerent, qui ambulare et loqui et cuncta facere possent.

Respondeo potest quod filios parvulos nasci oportebat propter materni uteri necessitatem.

Sed utrum mox nati perfectionem staturae et usum membrorum haberent, an parvuli et in minori etate constituti, uti possent membrorum officiis, an per intervalla temporum, eo modo quo nunc fit, perfectionem staturae et usum membrorum recepturi essent, de auctoribus diffinitum non habemus.

in minori etate

ꝑmittit tuis augꝰ ad illas q̃ qui/qui sub dubio dirat/ty deus statum nat̃ puer̃
inorena dare potuit/magnas et ꝑtas statuit/sicut de cetera vim̃ ꝑua · sem̃
magnas voluit/et si nō adiecit ad tlem statuit·ty adiecit potuit ad dē vsū
debitū embryon/q̃ patrus pōt statum nat̃ dat ꝑtitas recipiendi mictū/et
reciendi ꝑpy ad/ted q̃ forte nō statum hui illas ꝑtas et illud vsū/est q̃ pred
ut infirmi vidi attestē infirmitas corpis ꝛc/q̃nōdi dr. b.t. vita hois est
quedā tenebre/quia nupt a deo/et eo ad effectū deuenit·ty ny defectu
timē/unde est/q̃ homicy ꝑcreā defunt ny punita/et est ny semo homo
aut i incrēa/et si vita nō cessasset/ty vite puny p̃ natiuy habuisset/et cuiꝰ
defunt qui ordinatur ad vite tiny nō habuisset/ut cōstudines/et defectus
vendes/sed illos defunt qui ꝑfectē vite puny nichil ꝑhibet eos habuisse/nec
ꝑ cessisset ny pueri/eqno m eo q̃ nō recipit dīna gratia q̃ gubinat ty est
augy sup hoc nichil determinat/obiectiy auctas scripture nō repugnat/ꝓbabilis
sustinet id quod cuiusq̃ nature habet

alis de ꝓpositum et transmissio Ch. 1. c. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34

ch. 9 baptiste punctorp̃ tuo ny

Et ſuper hoc aug ambigue locut̃ (ambigua augustini ibba
poūt vbi fame videz
tnuere ꝑ filij et puul
possent membrorū vsū
officijs

v aperuet nos inquit. si ꝑmittit hoies/non

ꝑtransierit/vtiq̃ tales filios erit habituꝝ.

vel erunt vsū nūbrorū

/qui nec lingua/nec manibꝰ vteret̃ (# nec pedibus #

nam ꝑter vtei nātē forte necesse

erat paruulos nasci(sed q̃ exigua

monstr. q̃ hoc

pars corpis sit costa/non tamē ꝑter

hoc paruulus viro cōiugē fierat/ vnde

alib̃ caterat

et eius filios potuit omnipotēs creator

ꝑfectos

effingat ad. ꝙ opto alicuꝰ

mox natos grandes facē/ sed ut hoc

aliud

ꝙ ꝛc fuisse

f ꝛc dicit q̃ ꝑtrus

obmittat/ poterat eis certe ꝑfectē/quod

multis aliis ꝑfecte quoq̃ pullis q̃

sint paruuli / tamen mox ut nascuntur currunt et
matrem sequuntur / Et contra homini nato nec ad
incessum pedes ydonei sunt nec manus
saltem ad scalpendum habiles / et iuxta se
manibus positis / nascentes / magis possunt
esurientes flere quam suggere / propter quod infirmi
tati mentis congruit hec infirmitas carnis
Hiis verbis videtur insinuari quod filii ecclesie
paruuli / officiis membrorum valent uti

Capitulum quintum / in quo ponit opinionem aliorum / de qualitate filiorum natorum in statu innocencie / Qui dicunt / quod tunc filii paruuli fuissent nati / et crevissent successive in statura et usu membrorum sicut nunc / Et hoc non fuisset factum ex peccato / sed ex condicione nature / sicut patet de necessitate sumendi cibum / Et hanc sententiam ponit Hugo libro primo parte 6a capitulo 26. Notandum est / quod magister / nullam illarum opinionum intendit asserere / utrum sic vel sic esset / Nichilominus hanc opinionem approbat tamquam probabiliorem / scilicet quod paruulos paulatim proficere ad usum membrorum / nec dicit hoc sine ratione quia teneritudo membrorum debetur proli hominis propter bonitatem complexionis / et congruenciam nature / que procedit a debiliori complexione ad fortiorem / unde paruuli habent membra teneriora quam adulti / Cum autem Augustinus dicit ante hec / propter infirmitatem mentis congruit hec infirmitas carnis / intelligendum est / de infancia ratione incommodorum concomitancium eam / non ratione imperfectionis membrorum / nec est similis de aliis generibus animalium / quia illa non sunt eiusdem complexionis nec eiusdem organizacionis / Hec B. V.

Quibusdam non absurde placuit quod filii primi nascerentur et per accessum temporis in statura et in aliis sicut nunc proficerent quod non esset vicio imputandum

Sed cum Augustinus sub assertione de hiis nichil tradat / non irrationabiliter quibusdam placuit / primorum parentum filios nascituros

paruos / ac deinde per intervalla temporum / eadem

lege / qua et nunc natiuitatem humanam or

dinatam cernimus / statuere incrementum / et membrorum

vsum recepturos / ut in illis expectaretur

etas ad ambulandum et loquendum / sicut modo

in nobis / quod vtique non esset vicio depu

tandum / sed conditioni nature / sicut a cibo non

penitus abstinere valebant / nec tamen illud erat

ex vicio / sed ex natura conditionis

Hic magister opponit contra hoc vltimum dictum de cibo / probando / quod in statu innocentie non fuisset necesse hominibus sumere cibum / quia si non peccassent / non morerentur / sed non comedendo non peccassent / et per consequens eque bene vixissent / ergo non fuit necesse eis vti cibo

Ad hoc autem opponitur ita / Si non peccarent

non morerentur / sed non peccarent / si non come

derent / poterant igitur sine alimonia viuere

Respondet ad istam obiectionem / negando minorem / quia preceptum fuit eis comedere de aliis / excepto ligno scientie / Etiam dato / quod non fuisset eis preceptum / adhuc fecissent contra naturalem rationem si non comedissent / videntes se istos fructus naturaliter appetere / et vitam posse per eos sustentare. Responsio

Ceterum sicut supra diximus / non solum

peccarent / si de ligno vetito ederent / sed

etiam si concessis non vterentur / quia sic

: gen. 2° / ex omni ligno paradisi comede

erat eis preceptum / non illo ligno vesci ita
aliis vesci / preterea contra naturalem rationem
facerent / qua intelligebant de illis esse
edendum / quod et naturaliter appetebant

Secundo opponit ad idem / In statu innocencie nullam famem habuissent / ergo nec
cibo indiguissent / antecedens probatur / quia fames est pena peccati / Respondet concedendo / quod tunc
famem non habuissent / que est quidam defectus et quedam pena provocans ad in-
moderatum appetitum comedendi / sed habuissent moderatum appetitum / ut illum defectum
prevenirent / Et si hoc non fecissent peccassent / Et iste appetitus fuisset ita moderatus
quod non extendisset se ad famem nec ad penam seu defectum / Dubitatur hic utrum
in primo statu femine nate fuissent / Respondetur quod diversitas sexus est de complemento rei
et patet quod formato viro statim deus formavit mulierem / Sed utrum equalis esset
numerus virorum et mulierum / Bo. ve. dicit quod sic / et rationem illius dicit / Nam distinctio
sexuum est propter multitudinem generis humani et complexionem numeri electorum / et hoc fuisset
per legem matrimonii / in quo tamen una esset unius / et ergo necesse fuit tot fuisse
mulieres quot viros / Et dicit quod quando voluisset vir generare masculum ex quo
natura subiecta erat rationi tunc fuisset vir / et hoc non fuisset nisi secundum coaptationem
ad matrimonium propter complexionem / Et videtur dicere / quod quando voluissent parentes fuisset vir,
et quando voluissent masculam fuisset mascula / Durandus articulo 4° / quod primi non
fuissent nati simpliciter perfecti / fuissent tamen perfecti quantum convenebat pro eo tempore et
non fuisset completus usus membrorum nec quantitas conveniens speciei nisi quantum ad illud
tempus sufficeret / non tamen fuisset dolor et fletus et alii defectus qui oriuntur
ex peccato sicut fames frigus et calor et singula penalia

Item opponitur: cum fames sit pena peccati
si non peccarent famem non sentirent
non tamen esset superfluum in vita
Sed sine fame superfluum videtur co-
medere / unde putant quidam eos ci-
bis non indiguisse ante peccatum / quia
non poterant esurire / si non peccassent

Ad quod pt dici / q fames / vē est defectus
et pena pcti. Est enim immoderatus appetitus
edendi / cui nō subiacuisset homo / si nō
pccasset. Sed procul dubio pccaret / nisi hunc
defectum cibo preueniret / habebat enim naturalem
appetitum et moderatum / cui ita satisfaciendum
erat / ne defectum famis sentiret / Sic igitur
nō ex vicio / sed ex nature condicione erat / q
ante pccm homo cibis indigebat / ita nō
ex vicio esset sed de natura / si hominis con
dicio in principio suo i. in primo parente
a perfecto inchoata / in subsequenti propagacione
a modico ad maiora proficeret / vt scilicet
per intervalla temporis / statuere corporee incre
menta usumque membrorum / susciperet.

Capitulum sextum / in quo mouet aliam questionem de cognicione natorum sine pcto
Vtrum sicut successiue tales recipiunt incrementa statuere corporalis et usum membrorum
ita etiam successiue proficerent in cognicione et intelligencia veritatis. Respondet
magister probabiliter dici posse cum sic / Et si obicitur / ergo in eis fuit ignorancia
quod est falsum / quia ignorancia est pena pcti / et sic prius fuissent puniti
antequam pccassent. Ad hoc dicit respondendo / quod proprie ignorancia nō est / nisi
si illud nescitur quod debet sciri / et quando debet sciri / et ista est pena pcti
Respondendum est / quod anima rationalis dum est in corpore complexionem corporis imitatur / et quia

quando nat est mollis et fluida tunc etiam natura cerebri mollis est et fluida ita
quod ibi non potest esse fortis impressio specierum nec fortis conversio super illas, unde sicut
facies non relucet in aqua mota sic parvuli nati non essent statim condonei
ad usum cognitionis. Sicut ergo parvuli baptisati dicuntur habere virtutes in numero
non in usu vel in actu. Sic etiam intelligendum est illos parvulos scientiam habuisse
in habitu, et per modum complexionis sicut habili ad considerandum statim essent in actu con-
siderandi, sine penuria et labore, et petissime verum esset in eis illud verbum philosophi
anima in sedendo et quiescendo sit prudens. Ex quo quies dicitur contra motum et
fluxibilitatem complexionis. Nec ex hoc talibus ignorantia asserebi posset. Propter quod notandum
quod ignorantia est triplex. Quedam est negationis scilicet simplex nescientia aliquorum scibilium,
que nec est culpa nec est pena, et reperitur etiam in angelis. Alia est privationis que
est nescientia aliquorum que debent sciri, et eo tempore quo debent sciri, et hec est
pena. Tertia est dispositionis scilicet nescientia agendorum cum opinione contraria, et hec vel
est culpa vel cum culpa. Cum prima ignorantia nascerentur homines, non cum secunda et tertia
utrum sicut statura corporis ita et sensus mentis parvuli nascerentur et per accessum temporis
proficerent in sensu et notitia veritatis an mox nati in hiis essent perfecti etc.

c 6

Et cum de corpore humano non sit absur-
dum vel inconveniens hoc estimare, queri
solet utrum de sensu anime et cognitione
veritatis eodem modo sentiendum sit, ut scilicet hii
qui sine peccato nascerentur, sensu et intel-
ligentia mentis imperfecti existerent, et per
accessum temporis in hiis proficerent usque ad
perfectionem, an mox conditi perfectionem sensus
et cognitionis perciperent. Illi qui sentiunt
parvulos natos in statura corporis et
usu membrorum per accessum temporis profecturos
non diffitentur eosdem in exordio nativitatis

sensu imperfectos existere / et per intervallum temporis in
sensu et cognitione proficere usque ad perfectum

Ad quod quidam opponunt dicentes di
mox nati / non habent perfectionem sensus et
intelligentie / ignorantia in eis esset / igno
rantia autem peccati est pena / sed qui hoc
dicunt / non satis diligenter considerant / quia
non omnis qui aliquid nescit / vel minus
aliquid perfecte scit / statim ignorantiam habere
sive ignorans esse dicendus est / quia
ignorantia non dicitur / nisi / cum id quod sciri et
non ignorari debet / nescitur / talis quoque igno
rantia peccati pena est / cum mens vitio
obfuscatur / ne cognoscere valeat ea
que scire debet

Capitulum septimum in quo ostendit / ad quem et qualem statum homo fuisset translatus si non peccasset / et vult illam conclusionem quod homo erat transferendus ad beatitudinem et ad vitam spiritualem si conservasset innocentiam / et hanc declarat ex eo quia sicut homo ex duplici natura compactus ex corporali visibili / et spirituali invisibili / sic deus sibi duplex bonum preparavit visibile et invisibile / temporale et eternum / et primo dedit illi bonum temporale et visibile / et reliquum ei promisit / et proposuit hoc ei querendum meritis obedientie / et propter hoc dedit ei precepta / ut sic per meritum perveniret ad premium / et hec est sententia Hugonis libro primo parte 6a capitulo 6o / Notandum iuxta b. v. iuxta quod homo habet respectum ad tria sedum hoc ei data sunt tria precepta / primo enim ordinatur ad deum / et hoc datum

est sibi ꝓcept̃ obedire 2o ordinat̃ ad ꝓx̃m sic deus est ꝓcept̃ gñ multiplicand
do gñe 2o ordinat̃ ad seipm 2o datu est ꝓcept̃ de conuestione deꝰ & eiꝰ qđ
i pũo dicẽsate et multiplicamini bñdo deꝰ ei 2 de ligno paradisi comedite 3o de
ligno sciẽ boni et mali nolite comedẽ ꝓcept̃ de conuestione reppetat corpus
ꝓcept̃ de obedicẽa pñs disciplinꝫ reppetat aiam ꝓcept̃ d gñacõe totũ quictũ
hoc qđ disciplinꝫ nõ dat̃ affinitatis ꝑ negatiũ id ut facilior esset eaꝝ
obsuatio et hoc qđ de cuius tñsgressione nil obsumpsit posset gñe ꝑstitere hõ
de hoīs tñslatione in meliorem statum 2 de duobꝫ bonis alio gñe dato
alio ꝑmisso

Talis erat homo institutꝰ ante pcm
ſcm corpis conditor / de hoc aute statu
trãsferẽdo erat / cui vnusa positate sua ad
melioꝝ dignioꝝ ꝙ statu / vbi celesta et etnã
bona / cui celis sibi pato fruẽtur / dicut cñs
aiã et etnũ / d hoc hõ 3o 8ctũ pla b. t. d.
ex duplici nãt̃ ꝙpactus est homo ita
ab etno
illi duo bona condtor a pncipio ꝓmit
ſcã pdestinꝫ
temporale
vnũ coꝝpale / alterꝫ etnũ / vnũ vsibile /
alterꝫ nonvsibile / vnũ caũ / alterꝫ ſpũ /
corp pv vbi 83 / semiãt corꝝ aiale ſ rñs corꝝ ſpuale
et ex ꝑmꝫ est / quod est aiale / deinde qđ
ſpuale est / tpale ac vsibile homi ꝓmit
dedit / nonvsibile aute et etnũ promisit
obediẽtie
et meritis quẽdꝫ ꝓsuit / ad illꝫ aute
Bonũ tpalis
ꝯstodiaꝫ quod dedit / et ad illud me
ꝙ pdicte eiꝰ
rendꝫ quod ꝓmisit / naturali ꝛõne in
ꝛõne ali
treactõe aie homis mdite / qua petit

mẽ bonũ et malũ distinẽ ꝓceptũ addidit
obediẽcie ꝑ cuius obſeruatiã datũ non
perdet | et promiſſa obtinet ut ꝓ mitiũ re
miet ad premium

Verum primi homines in ſtatu innocentie ſi ꝓſtitiſſent
ſecũd ſuam perfectionẽ de ſe filios procreaſſent
ery nõ / dz̃ ꝑ ſic in ſto ſtatu ſtetiſſent nõ gñaſſet de ſe filios ge ſſtio
ſed gñ tz de ſe aſſ / quia ſper nõ ſtupret nſi ꝑ mutuã cõmixtiõz mi et mulier
erit / ſed ſtupr ꝙ th quomodo ſit ꝓcreatio dubiũ / ſed ſcitu ẽ ſuppſtiõ / et nõ
tpalibet ſed quomodo gñaſſet ſuppſtiõ ge ꝙ dz̃ ad ih ſic ſtupra nõ mi
et ſinſtra ſuiſſet quomodo nõ ſed nõ ꝓ dei ery ꝙ tuc mordiate
pñi ꝙ nõ vltq mutuã dñnat gñatiõ ꝙ / et ſic diſſponiſſ ad gñatiõ / et
ꝙ diſſponiſſ ad ſuppſtiõz ſcitu / et ge alioq / nõ ſic ſtupret gñatiq / vel
ꝙ ordiat pollutiõ / nõ cõſtupret vnaq abſq ꝙ ꝓ gñret / ſic ꝙ ſtupret tpe
ita ꝙ mi dñs vsus ꝓſtio petiſſet ſed ſper nullo vidz̃ ꝓpe ſtac ꝑ natz
mſi deus miraculoſe ſper ſcripſſet quod ery nõ vc ꝙ dz̃ ſic / ꝙ tuc filij nuptie
ut nati ſuiſſent ꝓſtio / ſtia et ſapia / ſic pñi putat / ꝙ ſic nac nõ dz̃ et
poſſe reducũ / nã ery teſtiz et mollior / nõ eſt ita apta nc ad actuz
ſuiſſet ꝓnãn / ꝙ ſolid dz̃ ſic / defitiũ tz corpus ꝙ ad reducit quodlibet
op nã ſed op culpa / ſed filij tuc ſuiſſet. a putrib natis / ſimp̃r / ſuc culpa /
ge ſtz defectũ ꝙ nõdũ ꝙ ꝓfectũ reducit ſtinũ ꝓ gñdan dupl / nõ
ſimp̃r ꝓnt eſt debita ꝓci / cuius ſſe eſt / mdumdum / nõ ery quid ſtz ꝓpe qz
alic eſt ꝓfectũ pñ alic vtt ꝙ dz̃ nõdũ ꝙ aliquic eſſe ꝓfcũ quo ad ſtiaz
vel ſpe ſtiaz ꝑ cuiaz / nullig dupl vno ery ſtiũ alio ery actiũ / ſimilo
cuiaz dznuctis dur ſpe ſtiaz cuiaz tatiaz ẽptiaz ſuit vigilatis quo ad
habitũ / ſz ꝛco dur ſpe ſtiaz ſolid qui actualis ꝓdiit nõ ꝓnte pñt
ꝓnti ery ſtiaz ꝙ tuc ſit ꝑ ꝙ ſpes in ſtatu innocẽie nã gemiſſet ſibos / 1 go
ꝓ nã ſtudia ſunt inſtituta ad gñatiõz / go ꝙ dz̃ / a ꝙ ſtz ꝑ tcſtiũ gcy ꝓ
creſcite et multiplicamini ꝙ dz̃ ꝙ ſpes / homies in ſtatu innocẽie gemiſſet / 2 go
ꝑ cumptiõz manꝰ et ſcmiũ ꝑ ſpes / homies in illo ſtatu gemiſſet nõ mali / 3 go
ꝑ pretiz ſz nõ 2 modũ malũ inſt tal / ſpiãc gñatiõiũ go ꝛco ꝙ ſtm
qualibet tali cumptiõe mlr capiſſet ꝑ ꝙ vtus gñatiõ ſcilt ꝛcitiz

g° f°

g° g°

g° h°

ordine ad regnand / ita q̄ nullū quātū ad actū nisi tūc dictate / ꝑd nā vo
luit dictat aliquē esse retend / nisi ad ꝑ ꝑte quod est / et ꝑo nullū cognūsset
vnū regnū / nisi ꝑtēr ꝓlem / et cū ip̄e vnū filiū ꝑsset ꝓfectū tūc grauid et
similr in ulio / tempe ꝓsuꝑsset ꝓlem ꝑo q̄ nullū q̄ / ip̄e tali casu tot
ꝑsset gemte nulieb̄ quot nascēt ꝑ / omib̄ ꝑtib̄ ſint ordinati ad
quatuor ꝑd leges nāe mirū / mirū nō est nisi vna regn̄ gnāt
ꝑo quilibet habuisset sibi ꝓpriā femellā copulatā et ip̄e
voluit doctores q̄ntū / quali ꝓpre simul masculid et femellam
ꝓcepisset q̄ q̄ est / nād optuit in statu ꝑuo ip̄e filiū / in modo ꝑfect
ꝑuū nascēt ꝑ nād optuit filiū statuꝝ esse tante statue ip̄e fuerit
ꝑme ſuisset puer / nē ꝑte tā ꝑfect vsid cum mbris ip̄e corpis / nē
tante sapie / et tā ꝑfecte quo ad ſitū et actū / simil puer / ꝑo q̄ nō / ſt
tā de se / et alī ꝑs / nō nō videat aliq̄ nō ꝑte dictā / ymo magis q̄ nāt
ꝑ mīcūcūd ſuisset ſita ſubtilior / et ꝓpriet in ꝓcessu tpis actua ꝑpe
ctor / q̄ aliq̄ denouo ch̄auſſat ꝑd tā ꝑoniꝰ ꝑo filiū in illo / statu ſuisset
quo ad sapiā ꝑfect gemtr et ſt ip̄e nō ad ſitū ꝑs q̄ ꝑp̄ recuisset ad
debitā etatē / quē difficulte ꝓtuisset nāt cognoscē / ita q̄ ꝓpter d
cās locū / scit nē de ſitū / ꝑuū / tāpo nisi ſpē q̄ ſufficiat ad audi
mād ad actus tpe debito / nisi aliud ſit impedimtū / et ꝑ ubi d̄ꝰ ꝓ
ſe de sapia / et lic ut ꝓbat nō ſuisset ꝑfect corpis et alē tota
a ꝑdo ſitū ſuisset ita ſine ul debita etatē / nullo tā ꝑfecto ꝑ ſuisset / ut
tūc statuꝝ ab imo q̄ nāt / nād a natiū ſcim / ita q̄ ſexte ꝑ actū loq̄t
ambulādi ꝓtuisset q̄ ſic / licet nō omo ꝑfecte ꝑuū ꝓpter / Et hoc nō d̄ct
impūtāt q̄ defectū corpis nec ꝓpriotatis q̄ ꝑte nullī / q̄ nō dicāt
aliquid aliud defecē nisi ſit ſibi debitū / nec ꝑte ignāt nisi q̄ ſic tenet
ſcā / et ꝑo q̄ nā a ꝑdo nō ſuisset apta ad omēs actꝰ etatꝰ q̄ ꝓdūc
talis nāe / ſicut dī ſuisset ꝓpria ſede nō d̄bat statui ꝑdo oīdatꝰ ꝑfectꝰ
ſre / et ꝑ ſic / licꝰ nō ita ꝑfecte ſicut omād ſic ꝓpria / nō d̄bat impūtāt
q̄ ingratia / q̄ nō tenebā tā ſcā a ꝑdo q̄ ꝓpria q̄ ſic omib̄ ꝑ q̄ ſic
ſō intelligē nec al oīdatꝰ ſui ꝑfectꝰ filiꝰ de se ꝑfecte ꝓduxisset / q̄ ipā
est sed / ymo forte ulla ꝓsideret ſuisset tūc ꝑuus ꝑfecte ap̄tus / etatꝰ
t pestilenb̄ ſuisset dra ꝑfectus / alias nō ſuisset ruina anglica ꝑ
dominū ꝓpleta / nisi rex ſuisset ꝑfecte et multo alio ꝑfectꝰ sed puer
ꝓduxisset ꝑfecte de se ꝑs alīq̄ ꝑut ita casu q̄ ip̄e ꝑoniꝰ q̄ sed ꝓduct
ad ꝑfectū ad ꝓpriū ap̄tū nē ad ꝑs / ad ꝑs dī q̄ ſupfluitas est dupl q̄ reſidui
q̄ impūtatꝰ ꝑa est in semine / et illa licꝰ ſuisset ſupflua in duo / ſuisset
tā nāta ꝑfect / et talis nō repugnat ꝑfectō et bonū nāe / et ꝑo t adhuc
ſuisset sed ꝑa ſupfluitatꝰ impūtatꝰ tā ſic est ſupfluitas inducē grādē
de corpe / et est duplex / quedā venit ex defectu virtutꝰ q̄trītiue et digestiue
ſiue q̄ſiue ſic priꝰ / reumatꝰ effluxꝰ / et ille nō ſuisset in ꝑfecto
q̄ virtutē habet in ſuis ꝓpriis efficatꝰ / alia est ſupfluitas q̄ venit
ex mbrīcta q̄litē et nutriti multe et ſufficiēti virtute / q̄ ſupfluitatē

cgestionis sicut est suffluitas vrine et sterroris que sunt ppe separatis pul
ab inpuo et tres vesice fingit cauis in statu ducente lutz nio tu tali sud
dica et sotore sua mte et hr sat maiestat imbria et foamid in corpe
a vno/sed ad inplacet dh ip nio fingit gnulty nr ep ordiez polluty tpz
de alimt gnalibz in eo semen/plus ne alio tpe ii cjtu et esj repubat
in chu pp p vltiaz epz et ea q'ita eig dilatoz sue dicta/

[illegible] gestionis ppl. cuj lingue detinat de institutione hac studie, hic detiat
de lapsu eius p primi/et primo detinat lapsid studie hac in prostrem 1
quo ad primi cigle/et hr i duo i pmo/et ij pars dunde/secuna primo
detinat primi pcm in primis pulsy efugiend/quod fiat tertio dyabolj
in discede ipius/2do de primo pcm inducto in discede statim sequi/est dnus
ij discedi in .l. tabl/in quoz primo primittit meum dyabi ad tentandu
homem/et vult eq hoc fiat mundia eius/quia ppdatus/ep ipe p studiose
posset illuc ascende/vide ipe tendat supbe/mundetur homo/et deinde
ondit ordine tentadi/secuna aggressus est primo ptez debiliez studie hac sc
ipaz milicz/ut ipa devicta/p eaz subinde ptez forcedre/cuj vep/plus
"coigedez" vone/et tendi cuj. b.v. ij duo pcm/supbia et mundia/unteq
dyabi possedent/et fiat susceptiua/uta ep vnus promittat altuj/epz et dus
i. li. de vanitate ep supbia. mundia eius/nec vnus de tribz nisi ij tm ylc
filia Cyndrus iste dyabi thesi/in statu in quo posset cadi sub eig statu/
et in quo potent ascendi ad supiaz scientez/ep supbia moty de ut ipuj
ibi subiect/ep mundia vel/ut ipuj a supna scientie impedirent/ita ep sup
bia fiat motiua ipuj/et mundia proxj et immediatu/naz dato/ep nou
potuisset dominio sup thesi acquirz/adhuc studuisset ipuj a pdicti grau
dino impedire/ep hoc sequi2 corpe/et mundia sic solu est ep depicio bou
ne mulier eaz quo ad aliaz erat inspectoz/naz licz tuc corpi cat subiectu
ei/sic ep michil fungi potuit in corpe quod esset ptra bonu aie/sed
ei tm ad esse nie vel ei tm ad operaz/sic in duplez corpuj tuc suppet
dignitas aiaz/eo ep tuc aie subdat ip corpi sic soz ad miz/
/et sicut motor ad id quod mouet/Octuo fiet in vita futura/in qua eligunt
et alia dignuet/et corpuj vnig/aliaz vez sequnt/nec ibi et dua
ei tm duplez sepus & in vita dyaboli/qua hominem temptandum
accessit ut

Videns igitur dyabolus homez

Dr prie primo
tum parrhi
et salmn lo/ca
nem.

per obedientie humilitatem posse ascendere
unde ipse per superbiam corruerat invidit
ei. Et qui prius per superbiam fuerat diabo
lus i. deorsum lapsus et zelo invidie factus
est sathan i. adversarius. Unde et mu
lierem temptavit in qua minus quam in viro
vigere rationem novit. Eius enim malicia
ad temptandam virtutem timida humanam
naturam in ea parte ubi debilior vide
batur aggressa est ut si forte aliquate
nus illic prevaleret post modum fiducialius
ad alteram que robustior fuit pulsan
dam vel potius subvertendam accederet
primum igitur solitariam feminam exploravit
ut in ea primum omnem sue temptationis
vim expiretur

Capitulum 2m in quo ostendit temptandi modum. Et dicit quod ex quo diabolus per violentiam non potuit vincere primos parentes ideo convertit se ad fraudem. Et ne repelleretur cognitus non venit in specie propria sed aliena. Item dicit magister quod diabolus non est permissus decipere hominem in qualibet specie ne forte assumeret talem speciem

in qua fraus ipsius fuisset nimis occulta / et homo habuisset causam / et
excusationem apud deum / tamquam iniuriose et minus iuste ipsum condempnasset / Per
missus est ergo a deo in tali specie temptare / in qua faciliter posset cognosci /
Quia autem diabolus venit in specie aliena / voluntatis sue fuit / Quia autem non
venit in specie simplicis animalis / ut columbe vel alterius / sed in specie convenienti
sue malicie / hoc fuit factum divinitus / quia a deo in alia specie in qua carius
venisset / prohibitus fuit venire / Concludit ergo / quod venit in specie serpentis non
columbe / quia per hoc fecisset homini columbam odiosam / in qua spes sanctus / post hominis
lapsi reparationem apparituri erat / et venturus in hac specie ad homines [illegible]
Notandum est / quod libentius diabolus temptasset in specie boni angeli / et libentius
in specie humana / quia efficacior fuisset temptatio / Sed non est permissus nisi in specie
brutali / et non cuiuscumque / sed serpentis / et hoc propter temptationis moderationem / ut po
tuisset deprehendi / Unde concessum est sibi corpus serpentis / quod tamen habebat ut dicit beda
caput virginis / sic enim debuit permitti / ut amicitiam ostenderet / et secundum veritatem inimi
citiam pretenderet / Etiam propter futuri status retributionem / quia homo ad terram erat prosternendus ut
serpens / Et etiam propter eruditionem / ut sciremus quam peccatum per temptationem faciliter illabitur /
difficulter retrahitur / et per ipsum homo letaliter inficitur / Et ergo hec species sue malicie
congruebat / Quia sicut malicia simulosa est astuta / timida / et vilis / ita
species incedit simulose latenter quia repentino / et callidus est naturaliter / et totus in terram prostratus

Sed quia illi per violentiam nocere non
poterat / ad fraudem se convertit / ut dolo
hominem supplantaret / quem virtute superare
nequiret / Ne autem fraus illius nimis
manifestaretur / in sua specie non venit / ne
aperte cognosceretur / et ita repelleretur / Item
ne nimis occulta foret fraus eius
quam caveri non posset / et homo simul videretur
iniuriam pati / si taliter circumveniri per
mitteret eum deus / ut precavere non posset

Quare in aliena forma venit

In aliena quidem forma venire permissus
est dyabolus, sed in tali in qua eius ma
licia facile posset deprehendi, ut igitur
in propria forma non veniret, voluntate sua
factum est, ut autem in forma sue malicie
congruenti veniret, divinitus factum est.

Venit igitur ad hominem in serpente, qui
forte si permitteretur in columbe specie venire
maluisset, sed non erat dignum, ut spiritus
malignus illam formam homini odiosam faceret
in qua spiritus sanctus appariturus erat.
Non ergo nisi per serpentem permissus fuit tem
tare dyabolus, ut per illud quod foris
erat, astuciam temptantis animadvertere femina
quiret, dyabolus enim per serpentem temp
tabat, in quo loquebatur.

Capitulum 3m in quo ex dictis reddit rationem calliditatis ipsius serpentis et quare in scriptura dicitur callidior omnibus animantibus et vult quod serpens non fuit callidior anima rationali sed a spiritu dyabolo sic est dictus qui ipsum serpentem implevit et per ipsum et eius organa formavit voces quibus suam mulieri exprimeret voluntatem sicut implevit vates i. divinos de quibus iii Regum xxii ubi sic legitur Egressus autem spiritus et stetit coram domino et ait Ego decipiam illum cum locutus

est dns / in quo. Et ille ait Egrediar et ero spus mendax in ore omnium
prophetarum eius / et ita loquebatur dyabolus per serpentem sicut loquebatur per energumenos
vel phanaticos / serpente non intelligente / et sicut loquebatur asina Balam prophete
sic serpens / sed asina loquebatur per angelum bonum / serpens per malum / et hoc dictum suum mr
confirmat per augustinum / Notandum est quod locutio hec non erat per miraculum / licet quis
de ipsa admirari posset / eo quod talia verba formare erat supra potestatem irrationalis creature /
licet enim quedam irrationales creature habeant instrumenta seu organa apta ad loquendum
et etiam virtutem motivam / et excogitativam seu ymaginativam ratione cuius erudiuntur
ad formandas aliquas voces / non tamen habent complete virtutem directivam / qua mediante voces
de articulate possent formari / et hec est solius rationalis creature / unde cum hec accedit
statim illa potentia incompleta ad actum habet reduci / et sic factum fuit in prima
temptatione / sic quod serpenti non est data aliqua nova potestas / sed dyabolus excitabat mo
tivam et adiuvabat et dirigebat / ut posset illas voces articulatas formare / hec b v
Quare serpens dictus est callidior cunctis animantibus

Ideoque serpens dictus est esse callidior
cunctis animantibus terre / quia ut ait Augustinus
mali angeli / licet superbia deiecti / natura
tamen sunt excellentiores omnibus bestiis propter
eminentiam rationis / quamvis serpens non rationali
anima sed spiritu dyabolico posset sapientis
simus dici / non ergo mirum si dyabolus
spiritu suo implens serpentem / sicut vates
implebat / sapientissimum reddiderat omnium
bestiarum. Quem tamen ad temptandum
non elegit dyabolus / sed per quod animal
permissus fuit temptavit / unde Augustinus

super gen̄ | Non est putand̄ q̄ dyabolꝰ
serpentē per quē temptaret elegit | ꝫ
cum decipe cupet | Nō potuit. nisi per
quod cual posse p̄missus est | Nocendi
em̄ voluntas inest cuiq̄ a se | sed ptas
a deo | Sic autē loquebatur dyabolus
p̄ serpentē ignorantē | sic p̄ energumi
nos uel phanaticos loquit̄ | Serpente
em̄ velut organo est usus | mouens
naturā eius | ad exp̄mendos sonos ver
borꝝ | et sig̃ quibus suā monstraret
volūtatē. Serpēs ergo nec v̄ba intelli
gebat. nec rōnalis est factus | calli
dissimꝰ tamē dc̄us est ꝓpt̄ astutiā
dyaboli | locutꝰ est autē sicut asma
balaam | Sed hoc dyabolicū | illud ange
licū fuit | Boni em̄ et mali angeli
similiter op̄antur

Capitulum xiiii in quo querit / Cur mulier non horruit serpentem / Respondet quia ex quo cognouit ipsum a deo creatum / ideo putauit illi officium loquendi a deo fuisse concessum / Quare mulier non horruit serpentem

Hic queri solet / quare mulier non horruit serpentem / Quia cum nouit creatum esse / etiam officium loquendi accepisse / a deo putauit / Etiam ut dicit Beda serpens apparuit in facie virginea / ideo minus fuit horribilis

Capitulum quintum / in quo determinat de modo temptacionis / et dicit quod temptator primo cautelose verba interrogatiua mulieri proposuit / ut ex eius responsis colligeret modum ulterius decipiendi / et cum mulierem dubitare sensit de pena dei eis infligenda / respondendo / Ne forte moriamur / tunc ipse ut fortius persuaderet et decipiendo vinceret / ipse triplex bonum seu premium promisit / quorum quodlibet homo naturaliter appetit / vitacionem ignorancie / in hoc quod dixit aperientur oculi vestri / et excellenciam dignitatis / Eritis sicut dii / et perfectionem scientie / concludens scientes bonum et malum / de modo temptacionis / In qua deceptione triplici genere peccati temptauit / de gula quo ad cibum / de vana gloria quo ad promissionem deitatis / de auaricia quo ad promissionem scientie / ut infra dicitur

Temptacio autem hoc modo facta est / Stans coram femina hostis superbus / non audet in verba persuasionis exire / metuens deprehendi / sed sub interrogacione eam aggreditur / ut ex responsione colligeret / qualiter in malicia procedere posset / Cur inquit precepit vobis deus / ut non comederetis de omni ligno paradisi / Cui respondit mulier de fructu lignorum que

sunt in paradiso vescimur / de fructu vero ligni
quod est in medio paradisi / precepit nobis
deus ne comederemus / et ne tangeremus
ne forte moriamur. In quo verbo dedit
locum temptandi cum dixit ne forte mori-
amur. Unde mox dyabolus dixit ad mulie-
rem. Nequaquam moriemini. Dicit enim deus
quod in quocumque die comederitis ex eo / appe-
rientur oculi vestri et eritis sicut dii scien-
tes bonum et malum. Attende ordinem
ac progressum humane perdicionis / primo dixit
deus. Quocumque die comederitis ex eo morte
moriemini / deinde mulier dixit ne forte
moriamur / novissime serpens dixit / nequaquam
moriemini / deus affirmavit / mulier quasi
ambigendo dixit / dyabolus negavit.
Que igitur dubitavit ab affirmante
recessit / et appropinquavit negantis / qui ad

De persona dyaboli qui ut facilius persuaderet malum removit / et bonum in pollicito duplicavit

suam persuasionem plenius fulciendam, i. ut
malum quod intendebat libere persuaderet.
Et malum quod mulier timuit negando
remouit et promissionem addidit. Et ut eius
persuasio citius recipere promissionem duplicauit
unam nempe comestionem suadens
duo in premio proposuit similitudinem dei
scientiamque boni et mali spondens;

Hic magister subdit quod in predicta temptacione dyabolus tripliciter temptauit hominem seu de triplici peccato, de gula quo ad cibum, de vana gloria quo ad promissionem deitatis, de auaricia in promissione scientie. Et tunc declarat ista tria vicia, et patet quod homo tribus modis temptatus est, scilicet gula, vana gloria et auaricia.

Ubi tribus modis hominem temptauit, scilicet
gula in persuasione cibi, cum dixit in quo-
cumque die comederitis, inani gloria in promis-
sione deitatis, cum dixit eritis sicut dii,
auaricia in promissione scientie, cum dixit
scientes bonum et malum. Gula est
immoderata cibi auiditas, vana gloria
amor proprie excellencie, auaricia immoderata

habendi cupiditas/ueue no est ꝑ tm̃ penue

/sed eaꝝ altitudms et sac̃/tat sup̃ mod̃

sublimitas ambitut̃.

Clar̃ sc̃ptd/m̃ quo q̃ uid̃ tẽptandi/ oriat ḡnaliꝫ tm̃ gressionu/ seu aliꝰ tẽptatiõis et ḡnaliꝫ occasione dat̃ p̃mo modꝰ tẽptandi/ et uult̃ dꝫ quadꝫ est tẽptatio ꝑcauꝰ/ q̃ malid̃ suggerit̃ ꝑcud̃ uꝑbiꝫ uḃo aliq̃ opꝰ ꝑcat̃ ꝑcul sequo/ intꝰiore esse uidꝰ et intẽgere malid̃ suggerit̃/ et ꝑcta quadꝫ sit a dyabꝰ/ quadꝫ a carne corrupta ꝑ pau̾ oignale a q̃ dr̃ mat̃ alluatꝫ et ꝑtat̃/ quadꝫ uꝫ uenust̃ male simulatꝰ/ tẽptꝫ et malꝰ malꝰ assidue et cogitatiue/ dr̃ q̃ q̃ quatuor radicalꝫ/ hꝫma est ꝑmꝰ/ q̃ ui penaꝫ ꝑcul oignal/ nob̃ omnibꝫ tẽnasat̃/ q̃ est inordinata ꝑplexio qualꝫ q̃ inordinata et inꝑpata uita ꝑtuꝫ/ q̃ qua sepe uenie in ꝑcte ꝑcuunt uicia quadꝫ uicialꝫ/ q̃ uitiosꝰ/ ille. ḡtinue tẽptat̃ se ꝑdit/ una uadꝰ est/ mala ꝑplis ducꝰ/ et ipꝫ ꝑ ꝑducꝰ inordinatu ꝑcul/ quo uoluptat̃ ꝑcupiꝫ male habitus/ q̃ uitata uidꝰ/ una ligatoꝝ spm̃ tẽptat̃/ et uſ ḡnia dm̃ uirtutꝫ/ multꝰ uitaꝝ occulta suggestio ꝑcat̃ sue uadicꝰ uitaꝝ/ ꝑcat̃ sue cae et occasiões ꝑcꝰ aut inordinate cupiscie in mat̃/ et uid̃ ille bone stelle dr̃/ uc̃ placitaꝝ tuꝝ sue a dno & opꝰ nr̃ institutꝫ/ no ad uitiu et uicia ꝑcuꝰ/ sed uꝫ ꝑducꝰ uictꝫ gratiaꝫ/ uel ḡ dr̃t/ q̃ sc̃ptꝫ a tẽptat̃/ q̃ uicia est. v. ꝑcta sub tm̃ uiꝫ ꝑcꝰ sufficiat̃ tẽptatiõe. Tẽptatꝰ ꝑ ꝑcdit quadꝫ modꝰ ꝑmꝰ quo ad motiuꝫ et ḡ dupl̃ uel gualꝰ uel ꝑcta/ ꝑ gualꝰ sc̃ dr̃ uꝫ ex q̃ ab hoste a carne et mundo/ ut ḡ dr̃ q̃ sc̃ptꝫ a tẽptat̃/ q̃ uicia est. b. ꝑcta sub tm̃ uiꝫ impulsiuꝫ/ sc̃ illa dr̃ma ingerꝫ tẽptatꝰ alia a carne alia ab hoste q̃ uicia hꝫ ad malid̃ inducꝰ/ ꝑcta tẽptatꝰ q̃ dr̃ quo ad instinctu/ sc̃ aut gualꝰ sc̃ est illa dr̃ma ḡnal̃/ tẽptatꝰ quedꝫ a ꝑ uiam q̃ ꝑ flagella dr̃ ꝑcꝰ a q̃ dr̃ma quadꝫ ꝑcut gl̃o sup a ꝑ/ ex est abbreuiata est ꝑcta ubi ḡ aultꝰ est tẽptatꝰ cruda a crudꝰ sue uetꝰ uie uiꝫ/ a difficilꝫ uncreabꝫ ꝑcuꝰ creabꝫ/ a tedꝫ bonꝫ/ a tepestas seuꝫ/ ꝑ ꝑsidens tm̃ ad essꝫ ex aut gualꝰ et a est illa dr̃ma q̃ ꝑ m gl̃o sup id ꝑ corꝑ ꝑ tẽptatꝰ ex no apprehendit ubi ḡ tẽptatꝰ/ aut a dyabꝰ aut humana et dr̃t ex tẽptat dyabolica est q̃ malid̃ hꝫ ꝑcta et a timꝰ ad uicia. ꝑcuꝫ hꝫ qualia dr̃t q̃ ꝑcta ꝑcessio ad hꝫ/ qua uel est ubi ꝑcuꝫ uenule uel nulla/ ubi culpa et ubi gl̃o addicit q̃ tribus modis hꝫ sicl̃ humana tẽptatꝰ ḡ ꝑcꝰ sc̃ a dr̃ma angel̃ uꝫ li de dr̃t a humana q̃ diab̃ dya q̃ tẽptat aut expresse carne aut uoluntꝰ malia aut appetitꝰ gratuita. Tẽptatꝰ tẽptatꝰ tẽptãs/ ḡ ad ḡbia et ḡ aut gualꝰ sc̃ est illa dr̃ma quadꝫ ꝑcut mꝰ uꝫ bꝰ tẽptatꝰ alia est ꝑcta alia autꝰ dr̃t ꝑcꝰ sc̃ est illa quadꝫ ꝑcut ḡ ḡ et habꝫ m gl̃o ꝑ illud ꝑcti ꝑmi uinc̃ tẽptat̃ a carne sua ubi ḡ tẽptatꝰ tripl̃ ꝑficitur suggestione delectatione et ꝑsensu ubi notant̃ gradꝫ ꝑgressꝰ tẽptatiõis

tẽptatꝰ
uſ

applicate qui ponebant in diuisione pus habita inpliate q̄ p̄ tptacō q̄dā
intelligunt suggestione p̄ntiā delectatō nēc consensū q̄rit̄ cōsiderent
temptatio q̄tū ad temptandi modū et q̄r aut q̄d̄ et q̄r dupl̄ aut
applicate s̄ est illa diuisio q̄a ponit̄ 8 p̄ vij nubes p̄a est impatiens
que p̄mit̄ inpsit subita nebula dubitatis inuolut̄ 2a
subita q̄ indiscret̄ vēnt̄ p̄cuit̄ q̄a occulta q̄ dilectatōis ordinez p̄fringit
3a violenta que viros nōdū tūscendit 4a fraudulenta q̄ reg̃ seducit vij
in gl̄ō supp̄ qui h̄ abit vbi d̄r quedā est tptatō leuis et occulta
quedā grauis et occulta quedā leuis et manifesta p̄ q̄ diuisio applicat
caut̄ difficultēs et grauit̄ tptationū et laqueos h̄ p̄t̄ q̄dā tptat
q̄ h̄ctus ad tptatōz dyali sc̄ mō cuius dupl̄ p̄ut applicāt̄ tptat
inpliate s̄ applicāt aliq̄ in quodā p̄mo dicit dyalz tptat ut leo
tptat ut draco nec applicate s̄ est illa diuisio dyalz tptat ut leo
vbi dicit dns similitudines machinationes hostis callidi nisimat s̄ q̄ applicādo
rapit nisi diuinando trunc̄ minando terret suadendo blandit decipiendo
frangit p̄mittendo decipit et hic applicat mō quis aliq̄ claudicat
dicit tentat ut leo tentat ut draco q̄ h̄ nōt .b.v. loquendo de
tptatōe temōz a primo motu nec tptatōz nō p̄t q̄r p̄ma tptatio
hostis q̄r dis tptatō cessat est q̄ cuius corruptio q̄ oritur ab hoste
tentatōe tēp̄ tentatio hostis p̄t q̄r p̄ma tptatio. cessat p̄ma tptatio
tptat .s. in quo nō est corrupta cessat cessat in dā et in q̄ibz
p̄ma q̄ illa tentatōe nulla obtinet mutatio sed quidā tptatō hostis ad
p̄ma p̄tinet hic tptatio dupl̄ nō distinct a tptatōe cessat q̄r nō
p̄t esse p̄ma quid aliquid a priori nō creat q̄ aut tptatio q̄a nec
incipit et applicat̄ s̄ accipit magis minus sic tptatio dyalz et cessat p̄ma distat. s3
et distans p̄ma q̄r alius tptat tuus alius dyalus et ad aliud tuum tpellit
dyalus et ad aliud tuus et p̄ma mouet̄ ad aliud et aliud et distans
tpali q̄r aliqs tpe repat dyalz quo nō repat tuus et q̄s ist lig dyalus
nō tentet augm̄ nec p̄ma separat nō tō e q̄ tptatōes separate nō q̄rit
q̄ solū tptat p̄ma causa quietis q̄r nō h̄ tptatōz nisi vbi est tribulatio
li cōtra et pacis mūdi .h. cō. de duplici temptatōne spē et que sit prior
tptatio et a que fiat

Circa d̄ q̄ tio

Primo sciendū est duas esse spēs tēp

tatōnis mitiorem scz et exteriorem exterior

temptatio est quando nobis extrinsecus

malū visibile suggerit verbo vel signo

c6

aliquo/ vt ille aui fit/ ad pñs consensu de
clinet/ et talis temptacio tñs sit abiadi
sacro/ interior vero temptacio est. cmodo
mrsibiliē malu/ nob mtrinseco suggit.
/et hec temptacio aliqñdo fit ab hoste;
aliqñ a carne/ nat dyabolo mrsibiliē
mala suggerit/ et cr carnis corruptōe
suborit motq illicitq/ et titillacō ñra.

Sciēdū q̄ quat membra dicte distinctionis aduncē/ et vt ista q̄stio
que fit a carne nō est sine pcō. 1 nō hz sicē mp pcm̄ actuale uel
oīale/ uel saltē precedit/ sed tptacō ab hoste sine exteriori sine interiori. fit ab
malo sine pcō/ et nō habet ēptū de se q̄ est pcm̄/ mp hō consentiat/ q̄
hoc insert corpe/ q̄ tentatus actual dyabolus vincat/ hō insert/ q̄ hō
vdie tentandus seu modo tptādi ēnug pcm̄/ q̄. q̄ sola tptacō exteri.
et loci impulsu creatē/ et ideo ēnug cāt pudendy q̄ rubeus q̄ tptacō
mtdn. q̄ ēnug impellit ad pcm̄/ sed nūq ēnug pudendy cāt q̄ q̄ hō
qui nō tptabat q̄tōi tptacō/ sed q̄ nō/ q̄ ipe pcm̄ spō cāt nulla q̄
aliq̄ pte qui fragilit/ homo aut habuit/ et ppt hoc dubiū tollēdū mr
mduat scipm̄ deus/ et hō nō q̄rēdū de bō tempta° carnis ē impulsu
sensualit quid quicq̄ appellāt pūmotū/ et ē sensual. q̄ actus tentati
q̄. ut dr. t. Sola caō nō sensistat sed quidē/ ago. pc. dr. t. de hac sensua
lit dñm/ q̄ aliq̄ nchat hōm sensualē sint ē vel de q̄. instructo
q̄ pcō primi hōis/ q̄ cui sit alīs bedū/ sensual. infimitas malicia et igno
rancia/ et nec ē pena/ et nō culpa. i bapto/ ō q̄. ca sensual ē actus sensus
qui nō ē actus q̄ grāz/ ō sensual nchat actū nl hōm malū/ ut est
sensual ubi nec potq/ et pcm̄ dr nō ēt pena/ et nō ē culpa mst tūc ēt
petitus esset exercitus et ardēs/ et cū. t. cū motu sensus quicq̄ surgit ēt
qualibet organū/ q̄ calefiēt corpe surgit motu libidinis/ et ad q̄ fit vtq
adūtus ēt pcātū nec q̄ est ex tñsumptione nāle/ mst tūc cōsulēt ūtute
diuina/ met in q̄ ē pcm̄ mst tūc ca sensual insurgēt ēt applicatione

doctores / qz primus pec adam peccauit mortal / et venialis peccatu non potest
qz peccu venialis ratur nec qz eternus castiget / nec qz ordi misericordie / nec qz
inobediens beatus scipulus / nec qz impotentia regimis appetc remitt / quoz
nullus est in statu viatoris

Deoz temptacio / que est ex carne no
fit sine pec̃o / que autez est ab hoste ni
si consentiat / no habet ꝓm / ꝑ malicia
extende virtutes / Temptacio autē caris
mitior / difficilius vincat / qz mtiq oppu
gnans / de nro / cont̃ nos roborat / ho
tentatione
igitur qui sola exteriori / pulsatus cecidit /
plertendus / tanto grauius / erit / quato leuior in
pulsu fuerat prostratus

Sicut ergo / quia ho repatus fuit et ad malus angelus / ꝙ ma ho per
aliud cecidit / et ꝑ aliq / malicia suggestionis / ideo creatoz habuit / ꝺꝫ
qz diabolꝫ sua ꝓpria malicia sine option tptacis cecidit / ideo ꝑ aliud
iuuari no debuit / nec hoc infert arg̃m patꝫ diali fuit et circumscriptꝫ /
qz ipe de se no pt resurgẽ / et ꝑ aliud no ꝺꝫ subleuari / ꝙ̃ñ. b. v.
ponit alias duas rones / quaꝝ patꝫ ho fuit / scdm̃ / et no diaboli
qz a eternis / mortalitas / et hoc arg̃ / qz ho non potuit deus in eo potest
opꝝ sanctoz / indies ꝑ dupnatoz / celoz / sicut et fecit / qz sic ho ad
voluere deficit et peccatu / mortale incidit hic ꝑ multoz / eoz defectꝫ /
et mors in pena ꝙpetuꝫ / quod hoc no erit in aula / Ideo no / voluntatꝫ mu
tabilitas / que in eo debebat esse / nec ad meritꝫ / ꝑ ad tps longius / diatoz
esse debuit / et sicut grā voluntatꝫ adhesit / stabilit nec absolut ad
malum / sic culpa adhesit nec absolut ꝑ̃ꝫ redeundi ad bonum / sicut
ho potuit cadere / sic ꝑ gtiam / sicut ꝑ culpa decidit in mala / sic ꝑ penam
redijt ad gram / quod in aula non fuit. Ideo dicunt ꝑ̃ꝫ sancti / ut dictum
est sup̃ distinct. xxij. b. v.

Qz cupiens aliquis abalique appetitꝫ putat̃ / ꝙ̃ ꝓ / q cupiens pulcrior / sine corpus sine de monibus sine
mundi sine alicuius no est appetibile / nisi ꝑ aliqꝫ / Ideo cupiditꝫ proprie creatur / quo ꝺꝫ qz sic / sapiens
ad pulcriora natus / et diuidit pulcrum a pulchꝫ / et ne nos pulcrum pulcritudinem / i. cupiditꝫ / nos pulcre
pulcritudo / pulcrum no cupiens corpus est no ꝺꝫ appetibile ꝑ se nisi quia ꝺꝫ ꝙ̃ corpus / ꝑ pulcritudinem in
ad actū corporis / ꝙ quidꝫ malum quia ꝺꝫ qz bonum / pulcrum / ꝙ̃ cupiens / pulcritudinem / nec
desiderat ꝑ se / nec ꝑ̃ abscessu appetibile qui se subtrahit propter malum / non ꝺꝫ ꝑ̃ pulcrum / pulcritudinem / nec
cupiens nec

Quare homo / p aliu surgere potuit / et no dyabolus / et quare hominis peccatum remediabile / dyabolus vero non

Et tamen quia aliquam / licet modicam cadendi occasionem habuit / ideo p dei graciam / iuuari potuit ad veniam / ut qui p aliu cecidit / p aliu erigeretur / Qui ergo incitatorem habuit ad malum / non iniuste reparatorem habuit ad bonum / Dyabolus vero quia sine alicuius temptacione peccauit / p aliu ut surgeret iuuari non debuit / nec p se potuit / Et ideo irremediabile peccatum eius extitit / peccatum vero hominis sicut p aliu habuit initium / ita p aliu non incongrue habuit remedium;

Hic assignat aliam rationem dicti supra / Quare homo redemptus est / non dyabolus. Quia angelica natura non tota perierat / sed natura humana tota perierat / ergo pars angelorum malorum perdita non erat redimenda ex causa supradicta / sed p homines illa pars que perierat erat reparanda / Et hanc rationem fundat super dicto beati Augustini in Enchiridion / Notandum / quod quinque sunt loca / unus summus in quo solum bonum est et summum / scilicet celum empireum / Secundus est immediatus ei in quo est solum bonum sed non summum / scilicet paradysus / 3us est medius in quo est bonum et malum / scilicet neutrum summum / scilicet iste mundus / 4us est prope infimum in quo est solum malum sed non summum / scilicet purgatorium / Quintus est infimus in quo est solum malum et summum malum / scilicet infernus / Dyabolus ergo qui a summo cecidit / in infimum detrusus est / quia reparandus non erat / Homo autem quia a summo non corruit / non est positus in infimo

sed in medio ut ei esset locus quo ascendere posset per meritum iustitie vel descendere per reatum culpe. Remanserat enim ipsi ade semen in quo benedicentur omnes gentes. Licet tota natura quo ad posteritatem que ex eo seminaliter processerat erat infecta. Remanserat etiam in homine aliqualis rectitudo naturalis, videlicet sinderesis, que extincta non fuit, quia non ita improbe nec ita pertinaciter sicut dyabolus peccato adhesit, et ideo sinderesi monente potuit detestari peccatum, et ad deum reverti et curari. Quare homo non angelus sit redemptus

Preterea angelica natura, quoniam non tota perierat, sed ex parte perstiterat, non est redempta. Humana vero tota perierat, et ideo ne penitus perderetur, ex parte est redempta, ut inde ruina suppleretur angelica. Unde Augustinus Enchiridion: placuit universitatis creatori et moderatori, ut quoniam non tota multitudo angelorum deum deserendo perierat, ea que perierat in perpetua perditione remaneret. Que autem cum deo illa deserente perstiterat, de sua certissime cognita semper felicitate gauderet. At vero creatura rationalis que in hominibus erat, quoniam peccatis atque suppliciis tota perierat, ex parte reparari debuit, unde angelice societati suppleretur

quod ruina illa minuerat / hoc enim p
missum est scis quod erunt equales angelis dei

Tam septimum in quo movet tale dubium / Quod intelligendum est quod dixit in pli
mulier / precepit nobis deus / cum scriptura istam precedens dicat / deum ante factionem
mulieris tantum viro dixisse / de ligno scientie boni et mali / ne comedas / in singulari
Quia ex hoc quis dubitaret an illud preceptum sit tantum viro datum vel ambobus
respondet magister / quod ambobus / et quod illud preceptum venit a viro ad mulierem
qui eam illud docuit iuxta dictum apostoli / ut / Quod non soli viro preceptum fuit
datum etc

Illud etiam notandum est quod non solum viro / vi
detur preceptum esse datum / cum ipsa mulier te
stetur sibi etiam esse mandatum / dicens
precepit nobis deus etc / Supra tamen legitur
ante factam mulierem / deum dixisse viro / de
ligno scientie boni et mali ne comedas /
non dixit / ne comedatis / forte quia
facturus erat mulierem / sic precepit / ut per
virum ad mulierem pervenerit mandatum / quia
mulier que subiecta viro fuit / non nisi
mediante viro divinum debuit accipere
preceptum / unde / Si quid discere voluerint

c. 1

„de viro"

mlies dom vires/mirogent/suos

Ghic occasione dicti predecess/quo dns est/de doctina seu disce scuit/quid
potuit loqui vel loquelez intelligi/qui puis alios loqtes no audiebat
net a infris loqui dirigebant/Sedet/cp dens puos puros tales fecit

Si quæritur/quo loqui potuit vel lo
s adam et eva
quelez intelligi/qui no dirigeant mi
doctina est disciplina
loqntes crescendo, vel magistio/dicmq
s arte
qua eos tales. deus fecerit/qui possent
s. alij hoc aqmbo possent doceri
loqui/et disce ab alijs/si essent

Verum p̃m ꝓm ade mozle fuit et matrimi omi pcez
tis/ꝓ ꝓij cde no fuit mozle go qz sed qz tz/aut qz cessit a rectis/ꝓ
aliquid curuat pena obliquate ḡ mag sed mag obliquatis et qz ꝑ
oppositu rectitudinem e mozle ꝓij/ueiale vel est mica obliquitatis et qz
medium/et go no tript d qnus t qnum nisi ꝓmedium/vz qz ꝑ ꝓij
fuit veniale et ꝓpter no mozlez sed az ad id/ꝓij mozle no fit nisi p
ꝓtem qz ꝓpter dei/ꝓfundo vz bonum quodle ignotu/sed qz no az fuisse ꝓ
ꝓtenbz go ja tz/et a ꝗ ꝑ ꝑte statis notu est/p za no ꝑte puis qz no
vz qz fuit cna vel adaz ita suspicet qz ad cautu amplius deliget ḡ cautz/
et ḡnuq segnid videt z in talib qz no tmuc stat dicis ne forte incautz
et go si timunt deu vz qz no ḡnuz qz tripit qz propter dm mozle qz arguit z
qz no fuit cum ḡnuꝑ/qz ꝓij dyabolu ḡnuq sunt qz a melioi digntate
cecidit/et sndm ꝓd auctoz ꝓpuq hodie tanto ḡnicat sunt et sunt/sic
ꝓij pride sunt ḡnuq/et ꝓij blasphemie/et sic ꝓij desperatie ḡ ꝓij
ꝓnoz ꝓtid go qz az sic dyc tuc ꝓij sicut no est remissle vel re
mediabile e nisi de est homici saluai et repari/sed statuit ps de se/et
qnia tz cui aliqua ꝓtia sunt ut remissia sicut ui ꝓij sicq qz dd az
az ꝓij no est veniale nisi gra nimis et pietate qnia go sz ad
malu/sed ui p̃e statu nulla nimis salubre nec putez ad malu
sed simpr voluntate et go deliberate ꝓcedunt/et ita no potest ee ul mozle
et ḡ sic ḡnuꝑ qz qz no ḡnitas ꝓia sit attendenda/penes adsiz a deo
tanto est aliquid ꝓij grauq ḡ to amplius sicut culpa a deo/sed
ꝓij ade no solid venit sed omiz cauz pestilence ḡnid ui pe sunt/autut

vna ꝑ o' ꝓter
uitas/nullitas q
& ꝓcessiuis q
aut ꝓij sunt fa
cto utr ita vel

xvijme

a deo. go q̃ ea illaꝫ tpe fuit duo videnda primo vꝛm pmꝫ ade fint ul
esse potuit veniale. 2o vꝛm sint ḡuntes. Ad pmꝫ go dr̃ qꝫ pmꝫ motle
est quod talis dei repugn. ad cuj oppositum est dr̃a auc pmꝫ qꝫ nec motiuꝫ
imp quod repugn tollit et tollit actꝫ et go motle d aliquo a deo/venialr
no ad repugn talis nec tollit actꝫ sed minuit cum suo gr̃e et ideo sit deo
dilect tꝫ ad est aliquo. Oppo sit ista. Quod pmꝫ repugn pte defectꝫ or
dinis ordinabꝫ ad superiora/ illa/ est p quod vult minꝰ ordinate esse subdi supreme
pti vult et apd esset vel ordinata ꝫ deu ad esset ibi aliqd pmꝫ sit Ad 1 9o
sit go prima ista. Quod pmꝫ directe ꝫ pceptu dei/ quinto/ est pmꝫ motle
pz ꝫ quodlꝫ libꝫ repugn talis sine dilect dei go q̃ vel q̃ tꝫ q̃ vult et alij
Quod sentire ad deligit vtꝫ actꝰ huc p̃ est malitia mea ꝫ q̃ qui diligit me go
go q̃ sequit go pceptꝫ est ista pmꝫ pmꝫ pmꝫ quis sint motle pz pmꝫ illud 2 9o
sint dicte ꝫ pceptu dei et pquis ꝫ talis go sint motle q̃ tꝫ d̃ est q̃ pceptꝫ
alij pz p scripturꝫ q̃ pceptu sunt de no furtu de ligno sine loco et male
vtꝫ pmꝫ 2o q̃ illis simul pz alij pmꝫ pmꝫ ade ad sint venialr q̃ 3a 3 9o
q̃ ista sunt pubꝫ ad potuit esse aliqꝫ inordinatꝫ nisi vel ꝫ deo
deo pz signum vltimus nisi. ad voluntꝫ et ista dependent q̃ nisi a/ q̃
p̃ pmꝫ gratis/ go p voluntꝫ et supma pte vult/ vtr subiecta deo/ go statu
talis ea finis repugnant esse/ et go q̃dm p voluntꝫ ad sint nisi/ tm dm
q̃ tꝫ q̃ pmꝫ pmꝫ pmꝫ pmꝫ ad potuisset esse aliqꝫ inordinatꝫ motꝫ q̃ q̃ alia nisi 4 9o
potuit esse aliqꝫ inordinatꝫ/ nisi p voluntꝫ sint aliter a deo/ sed nisi
deordinatꝫ nobis aliter/ sed manet adhuc pmꝫ pmꝫ venialr aliquis
pmꝫ motle est nisi quod tꝫ esset pcedꝫ/ vtr q̃ sine pcedꝫ go q̃ vel
Sed ista ad tꝫ vtr q̃ vnu pmꝫ esse ḡuntꝫ alio pz q̃dm duplr q̃ actus/
vnus q̃ndo pred dupliciꝫ pcedꝫ adverte sunt q̃ sunt q̃ dupliciꝫ q̃ actus/
et tue ḡuntꝫ pred attendenda pmꝫ obꝫ q̃ quibꝫ pred vel sunt pmꝫ/
pz ḡuntꝫ ꝫ quod sit ira vltꝫ magꝫ vndecimꝫ/ et go q̃modo est ḡuntꝫ
finis/ aliud pz fiet q̃ pmꝫ pmꝫ cuꝰ/ sed ut superbia ad superbiꝫ pmꝫ/
tue ḡuntꝫ pte attendꝫ q̃ circumstantꝫ et ista ad finis sit q̃ istis tribus
attendi ut dicit d. t. vel q̃ motꝰ/ vta q̃ grauꝫ est/ quod sit cabꝫ
partibus modꝰ et locus motus/ vel q̃ mobilitate sine q̃ptꝫ
quia ly ordine/ loquendo de ḡuntꝫ pmꝫ pmꝫ q̃ tue sit de illo ado q̃ pma q̃ est 1 9o
ḡuntꝫ pz illa/ q̃ pmꝫ lucifer sunt ḡuntꝫ/ q̃ d̃ maioꝫ pctu tendit/ et
amplius deu effectibꝫ q̃ q̃ q̃ loquendo cadꝫ de pmꝫ cuꝰ pred pmꝫ 2 9a
ade ad sint simpl ḡuntꝫ/ sup pz et go pmꝫ pmꝫ mobile/ pz illa/ q̃ quo
ad q̃ptꝫ voluntꝫ nulla pcta ly pctis pctus q̃ptus pmꝫ/ pz

pc est dux p pte q̃ptꝫ/ pmꝫ q̃ q̃ indicatꝫ an esse pte/ q̃ cadꝫ q̃ indicatꝫ p ly cognitionꝫ/
ly esse q̃ pmꝫ pmꝫ ade ad sint q̃ntes/ sit ly esse pte pmꝫ/ q̃ pmꝫ sint pmꝫ ad
q̃ pte pmꝫ/ q̃ q̃ntes sit pmꝫ pmꝫ ibi ꝫ ibi ad/ dz ꝫ ly q̃ntes pmꝫ q̃ pte q̃ sit
sit exclusa ꝫ expssa/ nil respdo ad cadꝫ q̃ ibi ad esse pmꝫ sint pmꝫ ade q̃ sit
ly esse pmꝫ/ respdo ad cuꝰ ad est ad pmꝫ pmꝫ ly ibi q̃ pmꝫ/ et
quo ad q̃ ly respdo ad pmꝫ ad dicit ꝫ pmꝫ ade q̃ ad q̃ pz

que ad unctiõ nullus ita loqui unctis tetigit nec ad tactus nullius pau
per tetigit et ideo que ad unctiõ et que ad tactus pertinent dicit ge ura
liter licet que ad nullas irregularitates pertinet ex parte hi alibi ex grauie
re grauiõ q3dã dicit ad primũ dicendũ q3 ubi pene sint paucio ex causa ita
ex non sint medie dandi qui ex hiis pene ex parte mortis et ex obiecto potest
perire mortis ex et remanere ex parte potest plus deordinat petunt ex
uiõ tñ ex ista q3 nõ uz ex parte ex hoc q3 aliq3 refert sibi quod ex q3
ex ex dicto q3 leuiõ leuiõ cui hoc pertinet nõ sint ex ex sanat ex fornicatõ
dicit ad 4m ex dicit sed ex addit ex non potest esse ex pene pretio ex
ex hiis sint ex pene stellarũ et tonsio ex potest multo diuo q3dã
ex ex ex pedit q3dã ex ex pene ad hoc mortis sint hi ex ex pene
diabolo ex uolũt adhuc sint recepti ad bonũ et ex non sint in aut tradu
tibus et ex quid sit dicit

Quinto ppo. Quinto dicendũ de temptatõe primo pedit ex parte
temptãtis hic dicendũ de ipso temptante medio ex pte temptati et
dicendũ ex hoc de pcepto inducto quadru casus et de pdicto pec
cat duplr in ex eadem in quoq3 primo tractat unus opus dicendũ ex
in mte sensus precepit ellatio et tulit dicebat ex primo ut p quadrũ ex
cutaz ex pedit et casu hoc intelliget ex male dicit ex sup pedit ut hoc
opus est ex una p hoc ellatio in mte non pcessit et tuc tulit dicit
dyabolo temptanti non credidit et adhuc nõdum deus super ex
adhuc in nulli nõ ex de suasione dyaboli. vidit lignũ bonũ esu
dectoq3 aptũ non credidit se ex hoc mortuũ sed ad aliquid offendi
ad ro sensit precepto apposito ne de illo ederet edendo et addit nisi non ex
forte dyabolo suasione de qua ceptuã non fuat mortuus vel forte non sint
nati. uiui pfudi. ppo non videat nullius mortuũ quia comedit ita addit
mulier ex sciat dyabolus temptauit nullius loquendo sic cacus uisu p nullius illu
minatus suggẽndo de origine illius pcepti ut

Quomodo primus parentes in sua innocentia

Hic videtur diligenter investigandũ et primo pte
que fuerit origo et radix illius pcepti
hoc ex pono quod ex ista ex et mpbat ad pcepti ex
quida putat quidam dicit in alio hoib
temptatus de dicit
pcessisse ex qua dyaboli suggestionis ex
sensit quod videt augs immittere sup

gen ita dicens / non est putandum quod homo
deiceretur / nisi precessisset in eo quedam elacio
comprimenda / ut per humilitatem peccati sciret quam
falsum de se presumpsit / et quod non bene se habet
natura / si a faciente recesserit / Item in eodem
quo verbis temptatoris crederet mulier / deum se
a re bona et utili prohibuisse / nisi inesset
menti eius amor ille proprie potestatis / et de se
superba presumpcio / que per temptacionem fuerat con
vincenda / aut primenda / denique non contenta
suasione serpentis / aspexit lignum / bonum
esu / decorum aspectu / nec credens se inde pos
se mori / forte putavit deum alicuius causa
significacionis illa dixisse / Deo manducavit
et dedit viro suo / fortassis cum aliqua
suasione / quam scriptura intelligendam re
linquit / vel forte non fuit suaderi necesse
cum eam mortuam esse illo cibo / non videret vir

a deo

Sicut ergo non est permissus dyabolus temp-
tare feminam nisi per serpentem, ita nec virum
nisi per feminam, ut sicut preceptum dei per virum
venit ad mulierem, ita dyaboli temptatio
per mulierem transiret ad virum. In muliere vero que
rationalis erat non est ipse locutus, ut in serpente
sed persuasio eius, quamvis instinctu adiuvaret
interius, quod per serpentem gerebat exterius. Ex
predictis temptationis modus atque progressus
insinuatur, nec non et quod predixi innui-
videtur, scilicet quod temptationem precessit quedam ela-
tio et presumptio in mente hominis.

Capitulum xiiii, in quo obicit contra istam opinionem, quia si dicta opinio esset vera, tunc homo non alterius suggestione sed propria elatione cecidisset, et ex hoc sequeretur quod peccatum hominis fuisset ita incurabile sicut demonis, quod est supra dictum. Obiectio contra illos qui dicunt elationem in mente precessisse

Quod si ita fuit, non igitur alterius suggestione
prius peccavit, cum auctoritas tradat, ideo
peccatum dyaboli incurabile esse, quia non sug-
gestione sed propria superbia cecidit, hominis vero
curabile, quia non per se sed per alium

cecidit. et ideo per alium resurgere potuit

Hic rndet ad istam obiectionem et vult cum dicit beati Augustini non debet intelligi sic
quod ellacio precessit temptacionem sed opus peccati. unde talis fuit ibi ordo. primo precessit
diaboli temptacio. deinde secuta est mulieris ellacio. deinde opus exterius. deinde
pena peccati. Ex hiis et sequentibus notatur quod peccatum primi hominis fuit ellacio ut 6 ca.
primo. Et hec fuit specialiter mulieris. qua voluit similitudinem et celsitudinem dei. ut infra ca.
3o. Et viri. qua volebat experiri esum ligni vetiti. ex quo vidit mulierem post esum
non statim mortuam. ut infra ca. 4o. Ideo non dicit 6 v. considerans diabolus quod non
posset mulierem in peccatum precipitare nisi proponeret sibi aliquod appetibile naturaliter.
proposuit ergo tria que omnis homo naturaliter appetit. in quorum appetitu ordinato consistit iusticia.
et in deordinato culpa. scilicet beatitudinem que est bonum glorosum et excellens. scientiam que est bonum
habundans et sufficiens. et suavitatis experienciam que est letabunda. unde dixit Eritis sicut
dii. quo ad primum. scientes bonum et malum. quo ad 2m. et fructum ligni. quo ad
3m. premisit ergo in temptacione malam suggestionem dicens. cur precepit. fallacem
promissionem dicens. Eritis. et falsam expositionem dicens. nequaquam moriemini. Et quia mulier dya
bolice suggestioni consensit et appetendo esse sicut deus. primo superbia peccavit. et in
irascibili deordinata fuit alta petendo. unde Gregorius super illud. ipse est rex super omnes
filios superbie. dicit. per hanc ipse succubuit. per hanc sequentem hominem stravit. 2o peccavit
in avaricia appetendo nimiam scientiam. et dicitur etiam curiositas que tunc est ut dicit
Augustinus in li. de li. ar. c. 8. Cum quis aliorum peccata vel quecumque ad se non pertinent cognoscere
studet. in quo deordinatur rationalis quia appetit scire occulta. 3o peccavit infidelitatis
peccato. quia diabolo credidit et de divino precepto dubitavit. 4o peccato gule. gen. 3o.
videns mulier quod lignum esset pulcrum. 5o per inobedienciam in qua peccatum consummacionem recepit.
per quam mors in totam posteritatem intravit ut dicit apostolus Ro. v. per unius inobedienciam
peccatores constituti sunt multi. et in hoc concupiscibile deordinavit. quia appetit de gu
stare suavia. Incepit ergo peccatum a superbia et per intermedia ut dicit pe. de tempore
usque ad inobedienciam. Mulier primo peccavit respectu dei per elacionem mentis et per transgressionem
precepti. respectu viri. ex quo male accionis et vero importune suggestionis. respectu sui.
inordinate scientiam appetendo et immoderate delicias querendo. nec est inconveniens
plura genera peccatorum dicit 6 v. concurrere ad unum flagicium. quia flagicium est de vero peccato
in aliud ruere. sicut contingit in eo qui defloravit uxorem fratris propter odium in quo
concurrit stuprum. incestus. adulterium. et odium. Quomodo sint intelligenda verba Augustini

Quocirca predicta verba pium ac diligentem
lectorem efflagitant. que sic intelligere
sane quimus. non deiceretur homo. sed in
actum illius peccati. ut scilicet lignum vetitum

dcret/ et in qb⁹ mſcias/ p temptacoēm dya

bolꝰ/ mſi elacio cōpmeda preſſiſſet/ no

uiq; temptacoem/ ſed opib⁹ pr̄i talis

em̄ fuit ordinis profeſſus/ dyabolus tēp

tando dixit Ricomedie/ cui ſic dyab. et

malꝰ/ quo audito/ ſtatim mali

ſubrepſit elacio/ qua/ et amor ꝓpe po

teſtatis/ ex quo placuit ei facē quod

dyabolꝰ ſuadebat/ et uiq; fecit/ Suggeſtiue

igit⁹ peccauit/ qui preſſit temptanti/ ex

tuna i mite cuius orta/ elacio/ cuius

patris opis ſcelus eſt/ et pena pti

q; dicat aliq⁹/ m cuiꝰ⁹ dubit/ qualis elacio fuerit in milite/ et ꝑ qd ſolutū ſit

filiꝰ dei cū quadā equalitate/ putans deū dyabolū uiq; Et ideo libē augeꝰ

fuit meroꝰ paleus ꝑ malicie/ unde ſuꝑ ca. ꝑ. Et ꝑ qd uigeat in illud ſuꝑ

refert ad militē/ nō ad elacionē/ q; nondū eſt/ cū nō in ꝓpoſito habuerit militer

ne ꝑ. b. t./ qz apparuit ſtatim illorū q; ad eā nō ꝓfecit/ qz ꝓpoſitū eſſet cuncta

ſed qz apparuit ſtatim cū quadā equalitate dei/ nō ſumpſit/ qz ꝓpoſitū ē ſuperbie et

incogitabile/ ſed quodā⁹ uoluptuoſo/ et ꝑ hoc ſuperbia⁹ peccauit/ ꝑ dyabolꝰ

augeꝰ ſuperbia⁹ ꝓfecit/ hoc ſuperbia⁹ ſuperbiā/ ſuperbia⁹ ſuperbiā

nullꝰ omnib⁹ ſatanas ſuperbior eſt/ ſic q; ſi ordinē ſuū nāe ſuꝑ alias ſatanas

ſuperbia⁹ habuerit/ ſuꝑbior ꝓpoſitū ſuū nāe voluit ut ſub deo eſſet ꝓpter

nimiā gubernacōe et ſalutē/ alias ſatanas ꝓpter/ quā ꝓpter ſuperbiā ꝓpter

ſimulat/ nec ꝑ deū nimiū/ ſed ꝑ diuinā ſuā nāe/ ꝑ ꝓpter hoc ſatanas

ſatanas ſufficienter erat ſuꝑbior ut eis videtur et alib⁹ regat/ nec hoc ſatanas

ꝑ poterat ei⁹ ꝑ prudentia et ſapia/ voluit ꝑ ut ꝑ nāe ſue conditorē

et ſibi⁹ legem ꝓpria⁹ tantū ꝓpter ſuperbiā/ ut ꝑ hunc ꝓpter

quod sibi a deo collatum credidit / et seipsum regeret / et omnia inferiora sibi subiecta / Et hoc est quod dicit Augustinus / noluit ut servus teneri precepto / quod ab alio lumine naturaliter lumen superaddito regeretur / Et sicut deus lumine sue nature omnia regit / quod ipse etiam sic regeret sine adiutorio alicuius luminis Que fuit elacio mulieris

Et talis quidem ellacio in mente mulieris c3

pro certo

dyabolice persuasionis

Profecto fuit / qua credidit / et voluit habere

s. imitacionis non equalitatis

similitudinem dei / cum equalitate quadam

obcecata peccato superbie

putans illud esse verum / quod dyabolus dicebat / et ideo specialiter mulierem commemorat

Augustinus inquiens Quomodo crederet mulier dyabolo

s. quod ad plura veniens voluisset quam potuisset

nisi esset in mente eius de se superba presumpcio / Et quod ibi sequitur / scilicet / quod / per temptacionem

s. in secunda auctoritate

mulier non elacio

fuerat convincenda vel perimenda / ad mulierem

s. spirituali morte vel corporali a deo

non ad elacionem

referendum est / ut intelligatur / que mulier non

ita quod ita quod magister verba Augustini superius allegata interpretatur ad verum intellectum

ellacio / fuerat per temptacionem / s. comprimenda

humiliada

Ecclesiastici xiiij in quo fuit / utrum in viro etiam fuit talis ellacio sicut in mulier / Respondet primo premittendo istam questionem / vir non fuit seductus / eo modo quo mulier / probatur / quia ipse non putabat esse verum quod dyabolus suggerebat sicut mulier

Que fuit elacio viri an credidit et voluit quod mulier

Solet queri / utrum illa talis ellacio c4

quia preposuit voluntatem propriam voluntati divine

et amor proprie potestatis / in viro fuit sicut in

Respondet

mulier / Ad quod dicimus / quod adam non fuit

seductus / eo modo quo mulier / non enim putavit

esse verū quod dyabolus suggerebat

¶ Hic determinando quaestionem predictam ostendit in quo vir seductus fuit et volt istam quaestionem quod vir fuit seductus ex eo quod peccatum mortale credidit veniale. Quod adam non fuit seductus sicut mulier.

Ineo tamē fuisse seductū credi pt quod

commissū veniale putauit quod peremptorium erat sed nec prior erat seductus nec

in eo quo mulier ut crederet deū illud lignum

ideo tangere prohibuisse quoniam si tangerent

fierent sicut dij

¶ Ponit aliam quaestionem quod aliqua ellatio fuit in adam. Probatur quia adam fuit preuaricator et transgressor diuine legis sed illa non fuit sine ellatione. Sed contra quaestionem opponitur per dictum augustini et dictum apostoli. Qui videtur dicere quod vir non fuit seductus sed mulier et hoc probat per textum genesis. Notandum quod adam non est seductus secundum apostolum aut quia non prior seductus aut quia non ideo in quo eva.

verūtamen preuaricator fuit adam ut testatur

ad Ro. v. in similitudine preuaricationis adae

apostolus potuit ergo aliqua ellatio menti eius

inesse illico post temptationem ex qua

voluit lignum vetitum experiri cum mulierem

non videret mortuam esca illa percepta

Unde augustinus super genesim cum apostolus adam

ad Ro. v.

preuaricatorem fuisse ostendit dicens.

Hic movet quandam questionem utrum Adam seductus erat vel non. et arguit quod non. per Aug. et apostolum. ad Thimo: 2. ut patet in textu.

et cum glo. sup eod. verbo

In similitudine prevaricacionis ade / seductum tamen negat / ubi ait / Adam non est seductus / sed mulier. / unde et interrogatus non ait / mulier seduxit me / sed dedit mihi et comedi / mulier vero inquit / serpens seduxit me

Hic magister respondet ad istam obiectionem et vult dicere / quod apostolus noluit dicere / virum ista seductione seductum qua illud quod suadebatur a diabolo falsum / crederet esse verum / scilicet quod ex tactu ligni / fierent sicut dii / et subdit / quod in viro fuit aliqua ellatio / sed non tanta ut in muliere. Nota quod Hugo de sacramentis dicit quod seducta est eva putans verum esse / quod dixerat serpens / cum esset falsum / vir autem scilicet Adam / putans peccatum commissum esse veniale / quod erat mortale / Quam apostolus vocavit seductionem qua mulier seducta est

Hanc autem seductionem proprie vocavit apostolus per quam id quod suadebatur / cum falsum esset / verum putatum est / scilicet quod deus illud lignum ideo tangere prohibuit / quia sciebat eos si tetigissent sicut deos futuros / tamquam eis divinitatem invideret qui eos homines fecerat / sed et si virum propter aliquam mentis ellacionem / que deum latere non poterat / sollicitavit aliqua experiendi

distinctio

cupiditas cum videret mulierem accepta illa
esca non esse mortuam non tamen illum arbi
tror si iam spirituali mente preditus erat
erat nullo modo credidisse quod dyabolus suggerebat

Capitulum quintum in quo ex dictis infert istam quaestionem quod mulier gravius peccavit quam vir
Et istam probat tripliciter quia maiorem elationem habuit et ex ista credidit quod fierent
sicut dii et ideo transiunt ad opus tangendo et edendo sed vir hoc non credidit
sed voluit contristare mulierem et speravit de venia et minus peccavit Et hoc videtur esse
sententia Augustini quem magister allegat 2a ratio mulier peccavit in deum in se
et in proximum sed vir tantum in deum et in se et ratio 3a ratio mulier gravius punita
est viro quia ei dictum est in dolore pariet filios tuos Quod notandum b. v. potest
quod vir et mulier uterque inobediens fuit utrique divinum mandatum transgressus est sed
inappetibili et principali motivo non fuit conformis mulieri quia aliter ad
inobedientiam culpam prolapsus est quam mulier non enim vir comedit pomum propter
appetitum excellentiae in sui ad deum assimilatione nec propter appetitum sufficientiae
in multorum cognitione nec propter appetitum suavitatis in tibi degustatione
sicut fecit mulier fuit tamen in viro quedam superbia dum se nimis magni
pretii apud deum estimavit et tanti ut per comestionem illius cibi non incurreret
gravitatem alicuius supplicii sed de facili consequeretur veniam de offensa fuit etiam in
eo quedam avaritia ~~non quidem carnalis delectationis~~ dum curiose sibi voluit quid
sibi eveniret si cibum vetitum degustaret fuit etiam in eo lascivia non quidem
carnalis delectationis sed amicabilis affectionis qua frequenter fit ut offendatur
deus ne contristaretur proximus unde arguit eum dominus quod plus obedierit voci
mulieris quam sue Quis plus peccavit adam vel eva

Ex quo sensu manifeste animadverti potest
quis eorum plus peccaverit adam scilicet vel
eva plus enim videtur peccasse mulier
quam voluit usurpare divinitatis aequalitatem
et nimia presumptione ellata credidit ita
esse futurum adam vero nec illud credidit

et de penitencia et dei misericordia cogitat
dum uxori morem gerens eius persuasioni
consensit nolens eam contristare et a se
alienatam relinquere ne periret arbitratus
illud esse veniale non mortale delictum
unde Augustinus apostolus inquit Adam non est sedu
ctus Quod utique ita accipi potest ut intel
ligatur non esse seductus prior scilicet vel
in eo in quo mulier ut scilicet crederet illud
esse verum eritis sicut dii sed putavit
utique posse fieri ut et uxori morem gereret
et per penitentiam veniam haberet Minus ergo
peccavit qui de penitentia et dei misericordia
cogitavit postquam enim mulier
seducta manducavit eique dedit ut
simul ederent noluit eam contristare quam
credebat sine suo solacio contabescere et

a se alienata omo intrire non quidem carna
li victus concupiscentia quam nondum senserat
sed amicabili quadam benivolentia quam ple
rumque fit ut offendatur deus ne offendatur
amicus quod eum facere non debuisse
divine sentencie iustus exitus indicavit
Ergo alio quodammodo ipse eciam deceptus est
inexpertus enim divine severitatis in eo fal
li potuit ut veniale crederet esse commis
sum sed dolo illo serpentino quo mulier
seducta est nullo arbitror eum posse se
duci Ex hiis datur intelligi quod mulier
plus peccaverit in qua maioris tumoris
presumptio fuit que eciam in se et in proximum
et in deum peccavit vir autem tantum in se
et in deum Inde eciam colligitur quod mulier
plus peccaverit quia gravius punita
est cui dictum fuit in dolore pariens filios tuos

Ca septimū quo obiicit q̄ gl̄ose p̄mat p̄ aug̃ sup gen̄ vbi p̄ dicit
ex impari sexu p̄d pari fastu p̄tumit q̄ predicte sūt aduersarii videt

Sed huic videtur contrariū tpd aug̃ sup
h q 1 co 35
genesim de vō et mlie patrē suū exu
santibus ait / dixit adam / mulier quā
dedisti mihi / dedit mihi et comedi
s. adam
non dixit / p̄tumit superbia eni / subiect
confusionis deformitatē / nō cōfessio
nis humilitatē / nec etiā mlier cōfite
tur patrē / sz refert in alterū dicens
anglus q̄ comedit dicit
serpens decepit me et comedi / ipse
s. p̄tumit subiect s. p̄tumit
seruus sed pari fastu / Ecce hic dr aug̃
quia parem fastum habuit mulier
tui viro / pater ergo superbiebat / et
pater p̄tumit

Respondet magr ad istam obiectionē / q̄ bene equali fastu se extulerunt
et gustauerunt sed mulier habuit maiorē fastum, admittit / q̄ quia primo
dimittit habē a se / sed vir nō ita / q̄ habuit / tm̄ pares mulieres sunt
marito q̄ vir / q̄ tm̄ vir q̄ mulier / inobedientes sunt / sed alit' vir
et alit' mulier / Et sciendū nōle / q̄ quo ad primū / et dicit / q̄ vir nō
tenebat primū appetitū cognoscendi / multo p̄ius hunc appetitū sua
natura tibi / sunt tres in viro quedā superbia / quedā anaritia / et quedā gu
la / superbia qua p̄sumebat de se / sc̄ q̄ nō cogitauit de pena tūc
grauiore propter / fuit enim quedā auaritia / q̄ cupiebat scire volunt

de ecclia / de affectio
adducēs gl̄am / ut
q̄ illa tēd cruciat
q̄ dicēs / quare p̄ceps
imaginem / et affectio
ca / fuit cruciat / ut
q̄ cruciamur
dimittit affectū / p̄d
ces affectū / aut cruci
fixit / ut / nudiq̄ gilla
dimittebat / pena / q̄
cruciatus tad
de ds satisfacerendus /
& affectio addūcēs
ignorantiā / d tēd
q̄ q̄ videt in
pio deprehensū / et
d̄ q̄ cruciat / d
de cruciat affectū
magis cruciat

distinctio

quid sibi eueniret de gustacione cibi vetiti, fuit etiam aliqualis gula, quia illud vetitum gustauit ne offenderet mulier per eum et contristetur, non curando et non perpendendo offensam dei. determinacio predicte auctoritatis

Sed hoc ita determinari potest, ut dicamus

parem utriusque fuisse fastum, in excusa-

cione peccati, et etiam in esu ligni vetiti, sed

dispares, et in muliere multo maiores, in eo quod

credidit, et voluit esse sicut deus, quod non vir

Hic instat contra solucionem iam datam probando, quod vir etiam concupiuit diuinitatem per illud dictum Augustini super illo loco Psalmi Que non rapui etc. ubi inquit rapuit adam et eva etc. et per alia dicta eiusdem que inducit

Verumtamen et de viro legitur quod voluit esse

sicut deus. Dicit enim Augustinus super illum locum

68 Psalmi Que non rapui tunc exoluebam, ra-

puit adam et eva, presumens ut dyabolus de di-

uinitate, rapere voluerunt diuinitatem et

perdiderunt felicitatem. Item super illum locum deus

quis similis tibi, qui per se vult esse, ut

deus, per se vult esse similis deo, ut dya-

bolus qui noluit sub eo esse, et homo

qui noluit ut servus teneri precepto,

sed voluit vt nullo sibi dnante / esset quasi
deus / Item super illum locum eple / non rapi
nam arbitratus est se esse equalem deo / quia
non vsurpauit quod suum non esset / ut dyabolus
et primus homo

Capitulum septimum in quo ponit solutionem quorundam dicentium / quod adam concupiuit equalitatem diuinitatis ut mulier / sed non intantum exarsit in tali concupiscentia vt illa / quia ipse non credidit hoc posse fieri per talem eum / nec credidit dyabolum dicere verum / ut mulier credidit Quorundam sententia quod adam ambierit esse sicut deus sed non credidit possibile

Ideo quibusdam videtur quod etiam adam
ambierit esse sicut deus / non tamen credidit
id fieri posse / et ideo falsum esse / quod
dyabolus promittebat cognouit / Et licet
diuinitatis equalitatem concupiuerit / non
tamen adeo exarsit / nec tanta est affectus
ambitione / sicut mulier / que illud fieri
posse putauit / et ideo magis illud
ambiendo superbiuit / virum autem aliqua
forte ambitionis surreptio mouit /
/ sed non ita / ut illud putaret verum vel

possibile fore

Hic ponit solutionem aliorum ad dictas obiectiones / qui dicunt / quod adam dicitur ideo voluisse et concupivisse ut mulier / quia mulier de ipso sumpta / id voluit / Similiter exponunt illud ad Ro. v. per unum hominem mors intravit per adam / ad istum intellectum / quia per mulierem factam ex adam que prius peccavit / Sed magister dicit / quod ideo apostolus dicit / mortem intrasse per adam / quia si vir non peccasset humanum genus non perisset / non obstante peccato mulieris / quia forte vir de alia propagasset quam deus ei condidisset / Aliqui tamen dicunt / quod forte de eadem peccatrice filios procreasset / et fuisset tunc in posteris corruptio pena peccati / Quia ex quo vir erat principale principium propagationis / et ei commissa fuit principaliter cura obedientie atque iustitie / nullo eius posteritas fieret peccatrix nisi per ipsum / penam tamen a matre suscipere potuit / sed prior modus dicendi probabilior est

Aliis autem videtur / ideo dictum esse quod adam illud voluerit / quia mulier de eo sumpta illud voluit / Sicut inquiunt peccatum dicitur per unum hominem intrasse in mundum / id est in humanam naturam. Cum tamen mulier ante virum peccavit / quia per mulierem intravit de viro factam / vel potius ideo per hominem dicitur intrasse. quia etiam peccante muliere / si vir non peccasset / humanum genus minime peccatis corruptum periret / Minus ergo peccavit vir quam mulier

que quod est partis attribuitur toti / vel etiam ideo dicitur vir diminutionem appetisse quia sua voluntas divine iussioni preposuit / et quia nolens deo sicut ei preceptum suum transgrediendo contempsit / ac si sibi equari voluisset / vel ideo quia mulier cum erat propositus consensit / et eam non corripuit / propter quod suum peccatum sibi imputatur / hoc nimirum quod appetiit quod habere nequivit / quia flagitium superbie non ad id attendit quod possit sed ad id quod velit

Capitulum octavum in quo 2° obiicit contra dictam conclusionem per ysidorum de summo bono capitulo xxij qui dicit quod tripliciter contingit peccare ex ignorantia, infirmitate et industria. Sed vir peccavit ex industria, mulier ex ignorantia, igitur vir gravius peccavit quam mulier. Consequentia tenet quia ex industria peccare est gravius quam peccare ex ignorantia vel ex infirmitate. Respondendum est b. v. dat rationem quare minus infirmitas excusat quam ignorantia dicens quod de ratione voluntarii sunt duo, primo cognitio singularium seu circumstantiarum, secundo quod principium operationis sit intrinsecum. Ignorantia ergo excusat quia privat de ratione cognoscendi, infirmitas quia privat de ratione perfecte principiandi, et quia cognoscere preambulum est ad facere, et privato priori privatur posterius. Plus tollit de ratione voluntarii ignorantia quam infirmitas, et magis excusat. Possit tamen infirmitas precedere et ignorantia prava esse, sive ex culpa nostra procedere quod esset directe contra. Et de istis excusationibus per ignorantiam copiose tractant doctores circa hanc materiam et precipue b. v. et b. t. Obiectio contra illud quod dictum est virum peccasse minus

Hys autem opponi solet hoc modo tribus modis ut ait ysidorus peccatum geritur, scilicet ignorantia, infirmitate, industria. Et gravius est infirmitate peccare quam ignorantia gravius quam industria quam infirmitate. Eva autem videtur ex ignorantia peccasse quia seducta fuit. Adam vero ex industria quia non fuit seductus ut ait apostolus

Hic respondet ad istam obiectionem et vult quod non omnis ignorantia excusat a peccato quia ubi non ignoratur preceptum ibi tollitur omnis excusatio. Sed mulier non ignoravit preceptum et scivit peccatum esse agere contra illud, ergo non excusatur a peccato per ignorantiam. Quod quia ignorantia non videtur eam excusare quia ipsa fuit eius causa forte per indeliberationem et ellationis excecationem. Bene enim videtur quod ipsa adverteret falsum esse quod dicebatur ei nisi subfuissent dicte cause. Responsio qua distinguitur ignorantia eve scilicet in quo ignoranter peccavit et in quo non

Ad quod dicimus quia licet eva in hoc

per ignorantiam deliquerit, quod putavit verum esse quod diabolus suadebat, non tamen in hoc, quin noverit illud dei esse mandatum, et peccatum esse contra agere, et ideo excusari a peccato per ignorantiam non potuit.

Hic ratione dicti superius de ignorantia distinguit ignorantiam, ut appareat que excuset et que non, et vult quod triplex est ignorantia. Quidam volunt scire scienda, cum tamen illa scire possent, et hec plus incusat tales quam excusat. Alii sunt qui nec spernunt scire que scire debent, nec etiam laborant vel conantur ad sciendum illa, et hec etiam non excusat omnino, quia est ignorantia crassa, sed penam attenuat. Tertii sunt qui scienda scire volunt sed non possunt, et hii habent ignorantiam invincibilem, que omnino excusat, et ad hoc allegat Augustinus. Nota in summa quod quedam est ignorantia invincibilis, et hec quandoque est negationis, ut in parvulis, quandoque privationis, ut in mente alicuius tempore extasis, et in aliis qui nesciunt quod tenentur scire sed non possunt, et hec est in adultis. Item est alia ignorantia dispositionis in adultis qui adhibita diligentia debita circumveniuntur seu decipiuntur in aliquo facto, ut si alicui viro coniugato aliena mulier occulte ponatur ad lectum, quam cognoscat credens esse suam, et hec excusat. Item est ignorantia dispositionis in adultis qui credunt oppositum eius quod scire tenentur et possunt, et iste due non excusant. Ergo ignorantia alia excusat alia non excusat.

Est enim ignorantia que excusat peccantem, et est ignorantia talis que non excusat. Est ignorantia vincibilis, et ignorantia invincibilis. Excusatio omnis tollitur, ubi mandatum non ignoratur.

Est autem ignorantia triplex, et eorum

[illegible] ignorantia excusat peccatum / [illegible] quod multi multiplicat distribuit ignorantia
[illegible] iniuriste [illegible] dicunt quod [illegible] ignorantia quod iuris quod facti / [illegible]
[illegible] et vilis quod [illegible] / [illegible] iniuriste vocant iuris [illegible] vocant
[illegible] ignorantiam iuris seu vilis de hac [illegible] quod adulterium
[illegible] peccatum quod [illegible] ignorat / [illegible] autem [illegible] ignorantiam facti [illegible]
[illegible] adulterium [illegible] peccatum / ignorat autem [illegible] adulterium
[illegible] puta si [illegible] loco uxoris sue poneret se adlectum suum
[illegible] peccaret / [illegible] fraude [illegible] sua [illegible] ignorantia
[illegible] adhibita debita diligentia [illegible] adhibita diligentia
excusat a toto / si non adhibita non excusat a toto / [illegible] a toto 157
[illegible] ignorantia [illegible] / theologi autem ponunt [illegible] quod [illegible] ignorantia
[illegible] affectata [illegible] quod affectat ignorare ut [illegible] et delectabiliter posset
[illegible] non [illegible] / [illegible] ignorantia neglecta / puta
[illegible] quod non affectat ignorare / [illegible] sui [illegible] et [illegible]
[illegible] posset et debet / [illegible] quod [illegible] 151
[illegible] ignorantia [illegible] crassa et supina / [illegible]
[illegible] supine [illegible] capite [illegible] corpore / tardius
difficilius surgunt [illegible] laborantes [illegible] ignorantia / [illegible] studiose
[illegible] et [illegible] laborat ad [illegible] ea quod [illegible] de iure tenentur /
[illegible] ignorantia [illegible] / [illegible] quod [illegible] viribus [illegible]
[illegible] / [illegible] possunt [illegible]
[illegible] / non ignorantia iuris [illegible] affectata [illegible] neglecta
[illegible] / ignorantia iuris affectata [illegible] peccatum [illegible]
[illegible] / [illegible] non [illegible]
[illegible] non [illegible] / [illegible] quod [illegible] dicunt [illegible] Job [illegible]
[illegible] / [illegible] ignorantia [illegible]
[illegible] ignorat [illegible] / [illegible] non excusat / [illegible]
[illegible] excusat / [illegible] magis [illegible] / [illegible] ignorantia neglecta seu
[illegible] peccatum [illegible] obmissionis / [illegible] obmittit [illegible]
[illegible] non excusat / [illegible] excusat [illegible] / non [illegible]
[illegible] ut [illegible] non [illegible] / [illegible] Augustinus [illegible]
[illegible] excusat a toto [illegible] non a toto / non [illegible] magis [illegible]
[illegible] / [illegible] / [illegible] plus ut [illegible]
[illegible] magis ut [illegible] excusat [illegible] / [illegible]
[illegible] ut [illegible] / [illegible] ducta [illegible]
[illegible] / [illegible] culpa [illegible] culpa
[illegible] excusat a toto [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] non excusat a toto / [illegible] a toto / [illegible]
[illegible] plene furiosi / [illegible] / [illegible] quod non
[illegible] capaces [illegible] / [illegible] plene / [illegible] ignorantia
[illegible] ducta [illegible] culpa [illegible] / [illegible] ebrio et furioso / [illegible]
[illegible] culpa [illegible] / [illegible] non excusat a toto [illegible]
[illegible] / [illegible] habebit [illegible]
[illegible] culpa [illegible] / [illegible] culpa [illegible]
[illegible] excusat [illegible] culpa [illegible] / [illegible]
[illegible] furiosus [illegible] / [illegible] culpa [illegible]
[illegible] culpa [illegible] / [illegible] culpa [illegible]
[illegible] / [illegible] dicunt doctores [illegible] ebrietas [illegible]
[illegible] excusavit

scilicet qui scire nolunt cum possint que non
2 excusat quia et ipsa peccatum est. Et eorum qui
volunt sed non possunt que excusat et est pena
3 peccati non peccatum. Et eorum qui quasi simpliciter
nesciunt non renuentes vel proponentes
scire que neminem plene excusat sed sic
fortasse ut minus puniatur. Unde Augustinus
ad Valentinum. Eis aufertur excusatio qui
mandata dei noverunt quam solent
homines habere de ignorantia. Et licet
gravius sit peccare scienter quam nescienter
non ideo tamen fugiendum est ad ignoran-
tie tenebras ut in eis quisquam excusa-
tionem requirat. Aliud est enim nescisse
aliud scire noluisse quia in eis qui
intelligere noluerunt ipsa ignorantia
peccatum est. In eis vero qui non potuerunt
pena peccati. Ignorantia vero que non est

alii volunt

eorum qui scire nolunt, sed eorum qui tamquam simpliciter nesciunt, nullum sic excusat, ut eterno igne non ardeat, sed fortasse ut minus ardeat. Non igitur mulier excusatione habuit de ignorantia, cum et mandatum noverit, et peccatum esse, secus agere non ignoraverit.

Ignoravit etiam divine iustitie severitatem, vir autem solum divine iustitie dicitur severitatem ignorasse, in hoc quod existimavit cito de transgressione veniam invenire, et utrique per scientiam quam habebat cognoscere poterat se male agere. Sic ergo patet id peccatum esse ex ignorantia, et magis eve quam viri.

Capitulum nonum in quo querit, ex quo natura hominis fuit creata sine vitio, unde venit consensus mali. Respondet quod ex libero arbitrio et suasione dyaboli. Ex hoc infert quod ex re bona consensus malus processit et peccatum. Nota dicit Bernardus, nulla temptatione impellente homo peccare poterat ex sui arbitrii libertate, etiam si nullus demon fuisset, unde et lucifer qui excellentior fuit homine, nullo impulsu alieno peccavit. Et Augustinus in primo libro lxxxiii quaestionum ostendit quod alio auctore nullus potest fieri deterior, quia nec equalis, quia non prevalet, nec minori, quia non potest, nec superiori, quia non vult bonum deteriorare. Quod ergo magister dicit quod in dyabolo fuit causa intelligendum, non impellente sed deducente et suadente et adminiculante, et in homine tamquam perficiente et confirmante, quia omne peccatum quod facimus quodammodo ortum habet a peccato primo propter corruptionem que inolevit propter originalem transfusionem. Et ideo dicit Ieronimus quicquid peccatorum perpetramus nocte et die malorum facimus imperium demonum est. Utrum processit consensus illius peccati cum natura hominis non esset corrupta.

Solet etiam queri, cum sine vitio esset natura hominis, unde consensus mali processerit. Ad quod responderi potest, quia ex libero arbitrio voluntatis fuit. Et in ipso enim et in alio extitit causa, ut fieret deterior, in alio, quia in dyabolo qui suasit

propre

non impellente sed suadente et adminiculante

In ipo quia voluntate liberi arbitrij consensit.
Et cum liberum arbitrium sit bonum ex re utique
bona malus ille consensus provenit et
ita ex bono malum manavit. De hoc autem
in sequenti plenius tractabimus cum origo
mali et in qua re coalescat investigabitur

Capitulum decimum in quo incidenter quaeritur utrum voluntas praecesserit peccatum. Respondet quod peccatum illud in actu exteriori et voluntate constitit et velle actum praecessit sed illud velle non praecessit aliud velle malum sed suasio diaboli et liberum arbitrium. Respondet quod ignorantia invincibilis dicitur illa quae non est in potestate hominis, etiam adhibita diligentia et talis vult ingerere excusat peccatum. Sed vincibilis dicitur quae est in potestate hominis si vellet et a ratione voluntarii retinet et de tanto non excusat de quanto ratione voluntarii retinet. Ubi tamen quaeritur dicitur si ignorantia invincibilis inest quod incurrit eam homo dando operam rei illicite non excusat alias excusat sicut in freneticis qui propter ebrietatem vel alia vitia ignorantiam incurrerunt. Quaelibet tamen ignorantia quae non est de necessitate ad salutem non facit peccatum. Illa autem quae est de necessitate illa non excusat a peccato. Respondet quod ignorantia necessariorum ad salutem est triplex. Primo quando a via veritatis voluntarie recedimus et in errorem praecipitamur et talis dicitur erronea ut in hereticis. Secundo quando ad veritatis viam nolentes accedere et cupimus in tenebris ambulare et talis dicitur affectata. Tertio quando est negligentia vel pigritia non curamus veritatem discere et talis dicitur crassa sive supina et quaelibet istarum est culpa. Prima tamen gravior secunda et tertia gravior tertia. Nunc voluntas praecessit illud peccatum

Si vero quaeritur utrum voluntas illud
peccatum praecesserit dicimus quia peccatum il
lud et in voluntate et in actu constitit
et voluntas actum praecessit sed ipsam vo
luntatem alia hominis voluntas mala non

pfessit
pyt / atq; ex dyabolj ꝑsuasione / et hois
ꝑsuasiõe dyabi
arbitrio / illa ꝓ voluitas mala prodyt / q;
ꝓ
ustitiaq; dseruit / et mjtatẽ mchaauit /
ꝑpe arbe mal
/ et ipã voluitas / iniquitas fuit

Verũ ꝫ casu ꝑmorũ ꝓtũ ambo ꝓtes fuerunt ꝫ pdo
et arguẽ q; nõ / ꝙ pe ꝫ ꝓmis ꝓtibꝫ nõ pt̃ut esse ꝓtes ꝙ nõ potũt
esse ꝓtes ꝫ pdo ꝙ nõ est / a. q; ꝑ ꝓfessũ vel ꝙ fingẽt q; ignorãs
aut ꝙ ꝓfitẽtur vel q; ita malũ / nõ ꝓfessũ vã ꝓ ꝫ q; illa sub pena
pdo / nõ ꝫ q; tũc malũ nõ ꝓfessũ vã ꝓ ꝫ ꝓtes / quod implicat ꝙ
Credo ꝑ ꝙ esset vã tũc aliq; ꝓtes fingẽt ꝫ vxo et mulĩ sũ ꝓ q;
vel q; esset superbia gula auaritia nõ luxuria illa cui sunt q; ꝓ
ita lapsũ ꝓpter ꝓfessũ nõ nullj alterj ꝙ ex cui nullj alterj ꝙ sunt / nõ
et ꝫ mulĩ ꝑ q; vir nõ credidit q; vnj esset ꝙ ꝑpes mulĩ ꝑsuasit et
ideo nung ꝫ mulĩ assensit / et mulĩ nõ credidit ꝙ ad nullj assensit et ꝙ
ꝫ ꝑpes contra mulĩ plus potuit ꝙ ꝫ vir ꝙ debuit ꝑ tñ mulĩs ꝓtes
plus / et caput nõ subditũ / ꝙ ꝫ mulĩ pdis nõ potũt equales esse ꝫ pdo /
q; ꝫ nõ ꝫ pdo pdo ꝫ esse plus / adhuc nullj ꝙ ꝫ vir ꝙ debuit ꝑ mulĩs ꝓtes
est q; vir est caput mulĩs / et ꝫ mulĩ statu sunt ꝙ ꝫ ꝙ ꝫ ꝙ
agit ꝫ ꝓpter id / amplẽ corripit a deo / ꝙ ꝫ qui / nequaquã corripit sed maledixit
obedie ꝑ corp̃ dicit ad mulĩ ꝙ nõ ꝙ vir ꝫ ꝑ plus ꝓfecit ꝙ
ꝙ dicit ꝫ nõ augẽ ꝑ ꝫ ꝓ ꝙ / et allegat ꝫ ꝫ dicit ꝙ ꝫ ꝓtes
ꝓfecit . ꝫ ꝙ sed ꝙ / et ꝙ nõ ꝙ ꝙ ꝫ ꝫ ꝙ
ꝫ ꝓmit ꝓtibꝫ equales sunt dignitate ꝫ ꝙ ꝙ ꝫ ꝙ
ꝙ ꝙ ꝫ ꝙ ꝫ ꝙ ꝫ

aliquis vir plus peccauit / et aliquis mulier / ꝑ qz prius precedit pt se ipse
ad correctoz propte quod tanta vel quanta correctio
illud plus valuit a tra prius transacta est Di coo tue malis qz illa sunt correcta
pua et correpcois no solu posteris sed eadem vis qz ꝑ hoc patet ꝑ quod
acta ante oppidu fuit soluta sed ad actu ꝑ ctu pt diuisa signat
ipsa quo ad uos sue ordine ipsiozp ad superiora bene fuat eccliaꝫ publica / ita qz sicut in uno vicus ipsiozp publice cant superiozꝫ vbi
et vbi deo / et sic similis in multis / sed qz hoc no oportet qz prius ꝑ quod
dmabit pt ho in deu iustifie effect eccliaꝫ in ciuitate qz sibi pt diuisa qz ecia
dmatu posteriozꝫ sint ꝑ plura eccliaꝫ in ciuitate / ita qz pt in uno ipsiozp vicus
reedificabit vbi ita in multis licet quo ad aliquid no oporteat magnoz voluntatis
quo ad prius sumptus iustifie et effectu ꝑ ꝑ qz

Distinctio .xxxv. Quis unq̃ dubitauit de tentatoꝛe primoꝛ quin ex parte tpis
tantus et tentati / in quo distinctione dubitat de corpoꝛ tentatoꝛe ex parte di
mittentis sicut i stans tentatoꝛe / et dubitatur ꝙ tria / primo mouet quod
opponit qz quia deus permisit tentari homines / qui sunt non debet tentatoꝛ
resistere / sed ꝑ illud dubitatur fore et illi exponunt / tendit ꝑ illam ꝓpoꝫ
sitionem est / suadere malum resistere tentanti non posse / nonus est
quod doctoꝛes dubitant / qz deus nati voluit qz nati non patiat fieri / per
diabolum nec qz impoꝛa / sed qz / est dubium ꝑ nati / sustinet non ꝑ / eo qz ipsi
placuit / tertio queritur cuius dubium ex quo est qz multo / citius / stabilius e in multo
et ita est / stabilius / et ita probabilius / quia si deus improbabile fuisset ex parte
esset in eo / qz ꝙ augeri fuit improbabile et hoc gratie est / sed deus ut-
dicit hic / qz angelus status collatus est / qz sed tpe longo erat dubium / quomodo
hoc qz non posse peccare unus est qz incommutabilite nature / qz est nobilissima
et ꝑpria deo / alio est qz nature immutacie / qz est bonoꝛ / qz est qz nature immu
tacie ad unu / sicut in bruto / illa cui peccare non pot eo qz ad unu mutabilia
sunt / qz est impossibile / qz peccare posse / potest nobilius dicitur / qz arbitrio libez
tatis ꝑ pt dicit / quo non posse peccare in aliquo / quo non fuerunt sibi nec
qz non fuit qz sed / que sunt prima intuenda / non erat sibi a nat / sed a gra / q
est optimum ait ꝑ pt dicit qz hoc non ꝑ hoc / sed qz qz voluntate mitolo / qz est
laudabilius / erat sine omni ꝓsuasione ad oppositu / quod erat bene laudabile
bile sunt / et tentatoꝛ non qui / sed non qz est laudabilius de qz strenuo fuit
et adhuc quod qz sit victoria et oppugnacie adiuuat / de quo erat loqz
qui non / qz in tpe / nullo cognabit / nisi qui legittie certauit / et qz certat non
hic prendit / ita qz lanc qz ut dicit non dependeat a suasoꝛe hinc inde
malis / sed a potentia resistendi / suadentis / q manifestum potest si temptatoꝛ
fuisset et vincisset Quare deus permisit hominem tentari scienꝫ cum ea qua

Petra queri solet cur deus homi
tentari permittit quē deapred

esse prsciebat. Sed non esset laudabile
homini, si ideo bene viuere posset, quia nemo
male viuere suaderet, cum in natura posse
et in ptate haberet, velle non consentire
suadenti deo iuuante. Et est gloriosius
non consentire quam temptari non posse.

Secunda questio. Quare deus creauit homines quos prsciuit malos. Respondet
quod ex hoc bonum elicere volebat, quia sciebat eos bonis profuturos, et iuste
pro mala voluntate puniendos.

Mouentur etiam quidam dicentes: Cur
creauit deus quos futuros malos
prsciebat? Quia preuidit quid boni de
malis eorum esset facturus. Sic enim
fecit eos ut relinquerent eis unde aliquid
facerent, et si culpabiliter aliquid facerent
illum de se laudabiliter operantem inuenirent,
si se habet voluntatem malam ab
illo naturam bonam et iustam penam.
Frustra ergo dicitur non debet deus creare
quos prsciebat malos futuros. Sciebat deus malos

em homs profuturū et iuste p mala vo
luntate puendos

Oppunct tiaz questiō vtrūaz deus vlt fecit sic homiez iut omo nollet peccare cum vtiaz melius esset eo ꝙ homo humana natura indiget ꝓ esset melior / tū ista eiaz pars que pt vlt peccare ꝙ nolūt bona est / et ideo vtrumez faceꝝ vo lunt vt amplius laudaretur vñ vtrumez / illa cui⁹ modi sub angelis et sic vlt que omo nolunt peccare / sic in homine q̄ peccare et nō peccare ꝓ velut ꝙ homo sic bo. deus vlt dicat mala facere / sicut ex dictis q̄ patuit q̄ posset in operibus dei / et peccare velle et permittere / ut deus mala ordinat sicut sapiēs dicitur / vaz malos sapiēr ordinaz est / ordinaz bō ad malū et electa bona ex malis / ꝙ ordinaz solus bō ad bonū / bonum non angelū cuius oppositū audeamus deus dispositis bona fuit ꝙ vlt mala admittere

Habuit ergo talem debet homiez facē
qui nollet omo peccare / Concedis quōd
melioēz naturaz esse que peccare omo
nollet / concedat et ipsi nō esse malaz
que talis pcta est ut posset non peccare
si vellet / et iuste premiaz que voluntate no
ntate peccauit cui ergo hec bona sit /
illa melior / cur nō vtrumez faceꝝ / vt tbe
rius laudaret de vtraqz illa cui⁹modi sub
angelis hec de hominb⁹ est

Sed queritur / cur deus nō voluit eos esse bonos si cui hec voluisset vtrūqz talem fecisset / videt ex pcedis voluisse eos vtrunqz sic voluit ut nō infelicioꝝ essent bonis / et nō sine pena esset mali

Quāt deus non debuit bonos facē in statu glie / sicut nō debuit pcepta dare ostendit vnius
completo ad q̄ queritur diuersis statibus q̄ si esset vnus eorum status nō esset vniuersi / vel si esset ola essēt
similes nō esset ola vt dicit aug⁹ / Demū statū q̄ accepit malis ꝙ bo. apli debuit⁹ vi status glie
ꝓ pcepta ad statū me amplius venisset⁹ / Sublimat⁹ ergo deus ꝙ si cui statui ꝙo in glia esset
actus ꝙ nō sussit in carnali / Sed difficulter medii vi ꝙ in glia actus esset ꝙo nō decuit
medium vtrius cui esset cui bo. / Difficulter dicat ꝓtus / Sublimitate finis q̄ finis vtrius medii
Cepte aut deus ꝙ ut manifestaret / Attendo igit̄ statū plurales q̄ alii status me alii pre
alii finis vtrius / Septima gradus sapie in omi ordine ꝙ cui ola essent / Deus status nō vtra subiecit
sapia in omi ordine / Cepit manifestare / Latitudo cle medie / Quoniā melioratio assumendo de
scitu me ad statū glie / Cepit ut manifestaret rectitudo Justice

Item inquit si deus vellet et isti boni essent et hoc quidem concedimus sed melius voluit ut quod vellent essent et boni quidem non infructuose mali vero non impune essent

Quinta questio. Ex quo deus est omnipotens cur non convertit voluntatem eorum ad bonum. Respondet quod noluit nec causa ulterior sue voluntatis est querenda. Notandum dicit Petrus de Tarentasia. Homo primus facilius tunc poterat adversarium devincere quam modo devinci potest. Ex eo quod tunc non erat voluntatis in naturalibus nec spoliatus in gratuitis sicut nos. Luce xi. Et etiam quia longa experientia demon effectus est fraudulentior modo quam tunc. Tamen modo respiciendo copiam auxilii nec facilius devincitur quam tunc. Nunc enim habemus multas experientias in nobis et in aliis nec habemus exempla sanctorum subsidia vivorum et mortuorum et passionem Christi et sanctorum et alia multa que adam non habuit. Unde resistentia temptationibus ostendit magnitudinem caritatis iuxta illud Quis potest nos separare a caritate Christi. Ro. 8

Item inquit posset deus voluntatem eorum vertere in bonum quia omnipotens est posset revera. Cur non fecit quia noluit. Cur noluit ipse novit non debemus plus sapere quam oportet

Capitulum 2m in quo ostendit qualis fuit perfectio primi hominis secundum animam. Et ostendit quorum cognitionem habuit in principio sue conditionis. Et vult istam conclusionem quod homo ab exordio sue conditionis sine studio et disciplina divinitus accepit scientiam rerum et illius veritatis que sue perfectioni congruebat. Notat Bernardus v. rerum triplicem differentiam quia quedam fiunt cursu naturali que cursu voluntario que cursu mirabili. Et dicit quod in cognitione eorum que fiunt voluntarie vel supernaturaliter adam per tempus intervalla proficere potuit non solum quo ad modum cognoscendi sed etiam quo ad acquisitionem nove cognitionis quia ad cognitionem divinorum misteriorum indigebat divina illustratione et ad cognoscendum secreta hominum detectione nec talis defectus statui innocentie derogabat cum etiam et beati angeli in cognitione divinorum misteriorum

Notandum quod perfectius scientie triplex via potest considerari vel ex parte scibilium vel ex parte modorum cognoscendi vel ex parte maioris habilitationis in cognoscendo. Secundum primum modum loquendo intelligendum est quod quedam sunt ... vide supra in nota que fiunt

proficiant et quidq̃ secretoꝝ ipsor cui dicat applicus ad ipsū. Ps
ut intersint principibus et patribus ꝑ cuius multiformis ꝓpria dei (Deꝰ i ecc
cone corp quo sunt cuncta mãli nõ ofenset quid ad nouã habitus acq
siderij qr ab operario cuj vsu exercitij accipit ofice tñ potest quo ad
aliud quod cognoscit ut qñ nouit materia simplicia cognoscit oppiãt quod
utilius cognoscit et sensu et cadij i maioꝝ ꝙlitate offenset qr ꝙ sẽpi abula
corpidere corp q nouit ꝓmacor sumpsit et patior ad nidendũ d'ab (nõ
et ꝑ ꝓmj hoc nõ habet tradicõ ꝛ ebetudinis ꝙ pcte corpis mortal
habebat tñ ipius spus mudꝝ velocꝝ ꝑ vegetacõ corꝝ aialiũ q b v
et quidã nõ mdicte dicit offlis et ny postoꝝ fuisse saltez quid ad habitũ
q̃ dr ꝙ ꝙlitate cratis nõsunac q dubitat vtrũ deus adhuc sine qdez mu
tabilez ꝑ nãz et vt ꝙ sic ꝛruna melioꝝ est nã vnal q pcte nõ ꝑ
dicat cy nõ pt esse talis ẽtnã vnalis cui opetat qr ꝙ natnã
sed ꝙ ꝓsumãde dina pt esse imprabilis et ꝑpt qr eius voluntas q nõ
est sua regla nõ q nõiã delicta sue regle sed sola voluntas ẽterne
est sua regla alia aut ẽta nulla ꝙ nã salte offlis qr voluntas ẽta
delicta nacꝝ ꝙpe cui ꝙ nã quet sublas ũ offlicꝝ i vo et qr ut s. te
nẽdo cadij sinãz i sepio ꝙ impole sint ut frustra sublate ar alicui
ẽtnã offerret ut ny qdicoꝝ nacꝝ pcte nõ poss qr stalꝝ pqr tollt
sublas ar. i vo q durabij dicit cy ẽtij posse fieri ꝙ nichil ꝓrabile vl
pt intelligi absolute vel scire d'ẽtnã intellectuali sentio a. ar. q primo
dicit q milias de sted sunt imprabiles sicut lapides et lig. q aute
solid intellt d'ẽtnã vnali plus est nuciõ doctoꝝ et ny qor d'ib
doctoꝝ ꝙ s creature vnali pt qmcdi ꝙ ꝙ actu et sine cuius qdet
alius trinitatis ꝙ quibꝫ indicat aliquid cligibile vel fugibile tal cu
ipse qredet ꝙ nã est imprabilis ut nõ reputat mãis ꝙ deꝰ ipse
qredat et ita tenet oppositu solby q Ista dubi' secunda deus talem sicut
homicij ut possit ab adiutorio effugiri et sinit eu ꝙ ipse lapsus
peccet. 8. v. dicat cy deus sicut ipse ꝓpe qr ita ꝙ ꝓpe maiestatꝫ dic
ipse qr ꝓpe maiestatꝫ dine sapie q3o ꝓpe maiestatꝫ dine mee qr
ꝓpe maiestatꝫ dine iuste qr nõ maiestatꝫ dine pñe ut agnoscat ipse
ꝙ sic sine eo effugi nõ sciat ita sine ꝙ ipse posset nõ potat ita ꝙ
ꝑs dina nõ solid est ẽtnã sed ois ẽtnã est ꝙ sciatia qr ipse est
maiestas dine sapie qr manifs eius sapie est vere ordinate bõ eu
malis et eius bona ꝙ mala ꝙ ordinate solid bõ eu bonis ita ut
dicj mala ꝑ ordinatõe sapiẽtie sue maiestatem qr ita vo e maiestas
dine mee que potuisse maiestata e qui vindicta filius sue tra
didit ꝙ libãre sum qr vo e maiestas dine iuste q maiestatẽ ny
hoc ꝙ deus retribuit vnicuiq3 ꝛm opa sua et illa nõ fuisset nisi deꝰ
scisset hoiez ny statu mundi potente punire et effugere Hic qualis
secundũ animã et agit de ꝑa hoiẽ ante ꝑcm

Et quidã ſcdm animã vnal sint

homo. hns discretōne bom et mali/ quāz
quoz rep creatuz et cognitōne uitatis
que pme pfectōm congruebat/ mox con
ditus/ nō mōgrue accepisse putat/ et
ad illaz/ non studio vel disciplina aliq̄ p
mtiualli tpis p̄ferisse/ sed ab exordio
suc conditōis duumtaxat illaz p̄cipisse

Q Cum ex hijs in quo mgr gra' manifestat hoīb cognitā a deo receptaz et ut
istaz q̄z ex hijs sint pditi triplicā cognitōē/ rep creatuz/ creatoris/ et siu/ prima
patet q̄ sunt ex quo/ q̄z omnib⁹ q̄dritibus noīa imposuit/ et subdit/ ex istaz
rep cognitōz hō nō pdidit p̄ peccm/ et qo de illa nō credit nob⁹ scriptuz
qnō tm/ ex ij cognitōz in posteris multū est diminuta p̄ peccm q̄ nonnulli est
cautz/ ex quib⁹ post exitū ista ex rep p̄fecte sint pfectibus/ ex statu potuit quāc
sibi placere et in aliq̄ ista pfecte q̄dtū ut posset quātū mistēre/ et q̄
promissa/ gr̄abiliāc/ quod nō posset fieri/ sine simplici q̄rde et veritime/
p̄fecto quod cuncta fieri nō posset sine dei cognitōe/ de quib⁹ nihil gustare
a se habuit psonē (vere dicit nō q̄ dicat pfecte deū/ in p̄ tamen
tabula rasa/ ex q̄ intellig̃ d' aliq̄b⁹ aliorū hoīb⁹ a p̄ma ex q̄ statū ipse
ipē omnī noīa/ nō accepisse/ sed infusas/ p̄ quas ei nat' cognoscebat/
sicut nobis patet p̄ simile de eo/ nato qui cecid accepit p̄ nutritiū
ex ista nāz videt sicut qui videt natū de luce magnifice disci accepit/
(dos ex pfectus fuisse est intellig̃/ nō in effectu/ data ei sibi sed nō grā
sufficiēs/ ex qua dat' quid agere/ nec gradi/ et cautz fuisse p̄ hoc ut alios
instruēt/ et nō ut nuta dicit s. p. d'. ex triplicē habuit ante
lapsū cognitōē sz rep̄ p̄ter se factore et cātoris et siu

Fuit ex homo p̄mus ante lapsū t'
plia cognitōne p̄dito/ rep̄ sz p̄ter se fa
ctore et creatoris et siu/ rep̄i quippe co
gnitōnē hominē accepisse p̄spicuū est/

cum non ipse creator vel angelus aliquis
sed homo omnibus animantibus nomina impo-
suerit. ut ostenderet quod singulorum noticiam homo
ipse habuerit. Que enim propter illum creata e-
rant et ab illo regenda et disponenda
erant, horum omnium deus illi et scientiam tribu-
it et providentiam atque curam reliquit. Quia
ut ait apostolus non est cura deo de bobus quorum bonum
aliorumque animalium deus homini curam reliquit
et providentiam, ut dominationi eius subice-
rentur et ratione illius gubernarentur, ut
sciret illis necessaria providere a quibus emo-
lumentum debeat recipere. Hanc autem scientiam
homo peccando non perdidit sicut videntur et
idcirco in scriptura homo de huiusmodi non
eruditur sed de scientia anime quam peccando
amisit.

Capitulum quartum in quo specialiter ostendit quomodo homo habuit cognitionem creatoris
et vult istam quoque quod habuit illam non per auditum tantum nec ita in enigmate sicut iam nos in hac vita illam habemus sed quadam inspiratione
interiori dei presentiam contemplabatur. Non tamen ita perfecte sicut beati in patria illam
contemplantur. Notandum est quod non vidit adam deum per essentiam. Ratio quia ex quo

deus est prius intelligibile et ultimus finis quidam naturalis si enim videretur aliquid sicut
primum esset aliquid huiusmodi finaliter nichil a deo usque ad accessum sicut bonum et
malum vel ad appetibilia habentia de esse vestito vel alio ad primum [illegible]
aut quod primum per se notum naturaliter non videt sicut anima aut spiritus et corpus
non est primum sed primum naturaliter per se notum est primum quod deus est
primum per se notum naturaliter non videt sicut anima aut spiritus et corpus non est primum
sed primum naturaliter per se notum est primum quod deus est primum per se notum
quod est actus non imperfectus per se notum non videt sicut anima aut spiritus et corpus
non est primum sed primum naturaliter per se notum est primum quod deus est primum
per se notum quod est actus non imperfectus per se notum non videt sicut anima aut spiritus
et corpus non est primum sed primum naturaliter per se notum est primum quod deus est
primum per se notum quod est actus non imperfectus per se notum non videt sicut anima
aut spiritus et corpus non est primum sed primum naturaliter per se notum est primum
quod deus est primum per se notum quod est actus non imperfectus per se notum non
videt sicut anima aut spiritus et corpus non est primum sed primum naturaliter per se
notum est primum quod deus est primum per se notum quod est actus non imperfectus
per se notum non videt sicut anima aut spiritus et corpus non est primum sed primum
naturaliter per se notum est primum quod deus est primum per se notum quod est actus
non imperfectus per se notum

in divina agere quia visio fit intus suscipiendo, nec oportet quod sit proporcionata
contra. s. secundum infirmitatem, ut s. sit tante virtutis quantum deus, sed solum secundum qualitatem
et similitudinem expressam secundum eius maioritatem seu maiorem et minorem participacionem erit
ordo in gradibus premiorum in futura vita. Medium autem deferens quod
alii ponunt vel contemperans quod alii posuerunt. Dixerunt enim quod per excellenciam
lucis obtunderetur acies intellectus, ita quod potius deiceretur quam letificaretur. Non potest
catholici doctores quia illud lumen est salvativum non corruptivum unde excellencia
in nullo obest sed prodest quia pax gaudium et lux illa superat omnem sensum
sed homo totus undique completur ut nichil aliud querat quia sic intelligencia absor-
betur ab eminencia lucis sic affectio ab eminencia voluptatis. Licet ergo adam
deum non viderit tempore innocencie in sua substancia videbitur tamen sic in gloria. Nam
oppositum dicere est unus articulus de .x. condempnatis parisius tempore episcopi guilli et al-
lexandri de halis quos ponit .b. v. in questione. De cognicione creatoris

Hugo cap° ix

Cognicionem quoque creatoris primus homo
habuisse creditur. Cognovit enim a quo cre-
atus fuerat, non eo modo cognoscendi quo
ex auditu solo percipitur, quo a credentibus
absens creditur. Sed quadam interiori aspi-
racione qua dei presencia contemplabatur,
non tamen ita excellenter sicut post hanc
vitam sancti visuri sunt, neque in enigmate
qualiter in hac vita videmus.

Ca° quintum in quo ostendit qualem habebat cognicionem sui. Et vult istam conclusionem
quod homo in statu innocencie novit quid deberet superiori, quid sibi, et quid equali.
Item novit etiam tunc condicionem et ordinem suum, qualis factus esset et
qualiter incedere deberet, quid agere et quid cavere, probat ex hoc, quia alias
prevaricacionis reus non esset. Et ex isto dicunt plures doctores quod si puer nu-
triretur in silvis quando veniret ad annos discrecionis deus instrueret eum
quid agendum esset et quid non, quia aliter non imputaretur ei peccatum. De sui
cognicione sequitur

Hugo cap° xv

Porro sui cognicionem idem homo tale
accepisse videtur, ut quid deberet superiori

et quid equali et insciõi no ignoraret cõ
dicõne quoꝝ suaꝝ et ordinẽ sc̃z qual facta
esset. et qualit' modẽ debet. quid agere.
quid evitaꝝ cauẽ intellexit. Si hoc notitia
non habuisset. non esset reus puniri
cõms noꝝ scipm cognouisset;

Cui sqrd q̃ quo quit ait homo habuit scitaꝝ sibi futuꝝ sc̃z eruine
et bonoꝝ q̃ habuisset s̃ nõ peccasset et vult istaꝝ p̃cõne q̃ nõ sed volu
erunt peccatu corp̃ que p̃ ipm erant sanctda et nõ corp̃ que ꝺ̃a ipm
habuit sed nõ corp̃ que cultuꝝ causaꝝ m̃ ꝺ̃o habet et que op̃ debet
tributu dꝛ̃e. Dubitat m̃ homo in statu innocẽtie peccasset p ipm inter
valla vsq; ad m̃ in corp̃ recp cognitõe que sint causa vitãdi nõ peccasse ipm
op̃ qz accepit notitiaꝝ omn̄ rez ab op̃ ordio. pfice tm̃ potuit quãd ad ma
iorem habitu et q̃tu ad aliud nisi cognoscendi pfice potuit qz op̃ simul
potuit cognoscẽ p̃ oppositaꝝ et quod nouit melius cognoscẽ
potuit sed quid pfice potuit ad maiorẽ [illegible] qz oppositaꝝ quoꝝ
potuisset indicare. ꝺ̃a ea q̃ que sunt causa supnãli pfice potuit cuiaꝝ
nouit notitiaꝝ acquirendo qz ad hoc op̃ q̃ssit supnalia indigebat supna
illustrante sibi m̃ sentiẽs aliqꝝ potuit pfice qz nõ ꝺ̃q statu innocẽtie
ad angli m̃ illuꝝ pficiẽt sicut m̃ illuꝝ q̃ sunt mẽ reuelatiõi et exulta
et ita quo ad aliquid pfecisset q̃ sc̃z ꝺubitãt ꝺ̃ne tue ꝺcapi potuisset
sc̃z qz m̃ ipse q̃ sunt mẽ nãlia quoꝝ omn̄ cognitaꝝ habebat decipi nõ
potuisset sed ita illa q̃ sunt de aliq̃ q̃stia et futuꝝ q̃ngentia duplicẽ
q̃ngit decipi primo qz adhibet firma credulitẽ 2o qz adhibet q̃cuiq; estu
dio ꝺ̃a decepta est error et illa nõ fuisset i statu innocẽtie 2a vez
pt ꝺ̃a opiõ quo sit sine pleno assensu et pt ꝺ̃a estimatio falsa et tal
fuisset absq; culpa et pena nec pter estimatoꝝ meruit m̃ peccatu Verum
pcẽus sunt eoꝝ que sibi futura erunt

Si autẽ querit. utrũ homo sciaꝝ habuit
eoꝝ que ꝺ̃a eiꝰ ventura eãnt. i si utrũ
naꝝ suam prescierit et simle si pre
scierit bona que habituꝝ fuisset si m

obediencia p̄stitisset. Fidei pt̄ q̄ ei magis fa
cienda indicta sūt q̄ futura revelata ac
cepit em̄ sciāz et p̄ceptū cor̄ que fiebāt
erant sed nō habuit pscām cor̄ q̄ futā
erant. nō fuit ergo homo pfectus su casū
sicut et de angelo dicimo ad aug̃ supra
sup̄ gen asserit. rōne utens qua supra
posuimo. hoc d̄ sca homīs q̄ntū ad p̄m
statū p̄mer dixisse sufficiat

Vtrū deus potuerit homīez facere p̄ nāz simpl̄ impeccabilē

Arg̃ quo deus potuit facē p̄m hoīez. primo sic abstr̄ a defectu go q̄ vel q̄
z defectus ibi nulla z pōt vel aptūd ad peccandū sed ad vīz sātis notū
Item dr̄. deus potuit hoīez alia facē p̄fectiōz quo ad intellectū et vōlē cp
p nāz sic dēmones qui in nullo erraūt peccāt q̄ tz cōmā q̄ntū cognoscit
nō pt̄ q̄ intellectus abstr̄ defectu ignoraūcie. ille ut sic ita libē erraūt
vel mālet statū cognoscere z peccāt hoc nō p̄ talem tz cercz ignōz pfectū
ignorāciz p̄ fect̄ mālet ignōz sc̄ dr̄ pt̄ hoīez p̄ gratiā vel gl̄iā facē
sine z̄ q̄ dr̄. q̄firmādo dicit sic. dicim̄ q̄ de ill̄ q̄ tz q̄ q̄ntū pt̄ agere p̄ virtute z pt̄ cer
tū mālle nō q̄dēz ap̄z pt̄ cātū et finitū sed p dicim̄ q̄ de ill̄ q̄ gl̄iose
se pt̄ illustrāre pt̄ q̄ ita deficere nō potuit et p q̄ntū reddē ip̄m cāt
p q̄ncias sc̄ bonū. q̄ nullo pt̄ petit nil potuit peccāre q̄ de q̄ dr̄ plus deficit
q̄ tenet dupl̄. dr̄ q̄ sc̄ augī li. 3 de trī. maxīe vbi dr̄. q̄ tenuitz tene
plus dēgit aut aptus habet impōssibile. q̄n nō tenuitz gra sed nā
sūa nō potuit nō pt̄ aliq̄ q̄pace nūm. nō potuit nō petit aliquā

Hic queritur primo vtrum ad aliquid istorum sit adhibenda diligens inquisitio. Et videtur quod non. Quia ut dicit Augustinus in libro de libero arbitrio, ea quae nullo modo possumus vitare, non sunt nobis imputanda ad culpam. Sed ea quae per diligentem inquisitionem possunt inveniri, nullo modo possumus vitare, quia ea ignorare non possumus. Ergo ea non sunt nobis imputanda ad culpam. Sed si diligens inquisitio adhibenda esset ad ea, per ea quae possunt inveniri, ea non essent nobis imputanda ad culpam. Ergo diligens inquisitio non est adhibenda ad ea quae possunt inveniri.

Praeterea, Augustinus dicit in libro de vera et falsa poenitentia, quod ea quae sunt in lege manifesta, sunt facienda, et ea quae sunt obscura, sunt quaerenda. Sed ea quae per diligentem inquisitionem possunt inveniri, non sunt manifesta. Ergo sunt quaerenda. Sed quaerere est diligentem inquisitionem adhibere. Ergo ad ea quae per diligentem inquisitionem possunt inveniri, diligens inquisitio est adhibenda

per quam poterat stare i. non declinare ab eo

quod acceperat sed non poterat proficere in tantum

ut per gratiam creationis sine alia mere-

ri salutem valeat.

Hic probat dictam conclusionem quod ad primam eius partem per quinque originalia

Et concludit quod homo rectitudinem et bonam voluntatem in creatione accepit et auxilium quo stare potuit alioquin sine sua culpa cecidisset quod non potuit stare sine auxilio

Poterat quidem per illud auxilium gratie

creationis resistere malo sed non proficere bonum

poterat tamen per illud bene vivere quo-

dammodo quia poterat vivere sine peccato sed non

poterat sine alio gratie adiutorio spiritualiter

vivere quo vitam mereretur eternam unde

Augustinus in enchiridion sic factus est homo rectus

ut et manere in ea rectitudine posset

non sine divino adiutorio et suo fi-

perversus arbitrio utrumlibet horum elegis-

set dei voluntas fieret vel ab illo vel

de illo et quia suam maluit facere vo-

luntatem quam dei de illo facta est voluntas

dei Item in eodem sic oportebat prius hominem
fieri vt et bene posset velle et male nec
frustra si bene nec impune si male
Idem quoque in libro de correctione et gratia ait Si hoc ad
iutorium vel angelo vel homini cum primum
facti sunt defuisset quoniam non talis natura
facta erat vt sine diuino auxilio pos
set manere si vellet non vtique sua culpa
cecidisset defuisset quippe adiutorium
sine quo manere non posset Idem dederat
deus homini bonam voluntatem in illa quippe
eum fecerat rectum dederat adiutorium sine quo
non posset in ea manere si vellet et per
quod posset vt autem hoc vellet in eius
dimisit arbitrio Idem in eodem acceperat
posse si vellet sed non habuit velle quo
posset nam si habuisset perseuerasset his
testimoniis euidenter monstratur quod homo.

rectitudine et bonaz voluntate in eiusdē arte:
pit/ atqz auxiliū quo stare potat. Aliqn
no sua culpa videtur/ tradisse

q̄ cam̄ rōm/ in quo obiat ꝑ dam̄ ꝓbat/ et primo q̄ ꝑ ptez dicit q̄ tam/ dicit primā ptez sit/ quia vī/ q̄ hō ab initio nō habuit voluntatē rectam/ eſtq; p̄ cam̄ nec voluit stare/ nec potuit unq̄ vitaz etnaz/ cuiuz p̄ adq̄rit veram voluntatez habuit/ tz p̄ cam̄ ad tpus. malū nō voluit/ nec noluit/ et p illo tpe stare volunt/ sed nō ꝓseuerauit tz voluntas/ nō ꝙ hūmo alter videt/ dicat cui/ q̄ nō ꝓseuerat malo nō ē mira/ sed tz/ q̄ nō ꝓseuerādo malo/ bonū diligat/ nō cui est mira/ nec tz/ q̄ desistat a malo/ sed mira q̄ desistendo a malo sit bonū/ nō tm̄ unū sine alterū esse/ ita cuz dicit/ q̄ si angelus nec tz desineret a malo habet/ istaz mira et ꝓficit/ sed nō mira tz q̄ a malo desinat/ sed mira tz q̄ desistendo a malo bñ facit et diligit/ et ad tz ꝓficit gra cooperante ad illud/ quod sufficiebat adiuuando gratias gratis/ tz sue vocāti et videt ꝓbabiliz loq̄ tz mag. qualis fuit desistendo illa et bonitas voluntatis in qua creatus est

Sed quo cam̄ et bonaz voluntatē habuit

erit homo. si p eam nec meri vitā va
luit/ nec ea stare voluit. Cuma nō alicui
mali tūc ea voluit/ et ad tempus stare
voluit/ sed nō ꝓseuāt/ et ideo tūc et bo
na fuit tūc voluntas hōis

Sed a pō tali/ in q̄ obiat ꝙ rez ptez hīs/ cuma si potuit stare/ qz potuit
resistere malo/ sed tz est meri et ꝓficere/ tz/ q̄ dicit/ q̄ hoc nō ve
resistere malo est meri/ ꝓt duplex impulsiues/ quod sustinuit/ tz/ nō in
angelis nō in ꝓmis/ probaz hoc sunt multa/ q̄z nō habebat ꝓpter
ad malū/ et ideo resistere malo seu desistere malū/ ꝓt valet/ ad vitā
premij/ sed nō ad obtinenda palmas/ Quinō/ q̄ ꝙ dictus ē tz/ q̄ ideo
i statu uie/ nō meruisset/ tz meri habuisset impeccabiliter/ ista nō
dupp est mira/ unū nunc opis ⁊ops/ alterū ardui/ et difficile/ aliud

est ex radice caritatis et vult quod adam sine gratia non habuisset meritum sed ad
mota gratia tunc meruisset. Quod dubitatur utrum homo habuit naturale ad interius
per quod potuit temptationi resistere. Quod non aliquem posse dyabolice temptationi virtute
propria resistere potest intelligi dupliciter. Primo quod excludatur continuatio divine influentie
aut sic quod excludatur appositio nove gratie. Primum simpliciter est impossibile. Nam nunquam
liberum arbitrium resisteret nisi deus sue bonitatis influentiam conservaret. Sed secundo quod veritatem
habet quod sine addicione nove gratie subsistere potuisset. Quod dubitatur utrum liberum arbitrium
sit vera potentia distincta a voluntate. Respondetur secundum sanctum Thomam q. 83 articulo 4. Quia sicut respectu virtutis
cognoscitive habent se intellectus et ratio, ita ex parte appetitive voluntas et liberum arbitrium, quod
utrumque illorum est vis electiva. Intelligere enim importat simplicem apprehensionem
circa obiectum. Ratiocinari vero est devenire in noticiam ex uno in aliud, et ita de
conclusionibus proprie ratiocinantur. Item ista circa appetitum velle importat simplicem ap-
petitum, libere autem eligere est ex discursu preferre unum alteri, et ita sunt ambo
eadem potentia sed a diversis actibus denominantur. Oppositio contra illud quod dictum est
hominem non potuisse proficere

Ad hoc autem quod diximus hominem non
potuisse proficere vel mereri per gratiam crea-
tionis, solet opponi sic, per illud auxi-
lium gratie creationis potuit stare in bono
quod acceperat, potuit ergo resistere temp-
tationi, sed resistere temptationibus atque
suggestionibus malis meritum est, ac bo-
num remunerabile. Omne autem bonum
meritum profectus est, per gratiam igitur cre-
ationis proficere potuit sine adiectione
alterius gratie. Ad quod dicimus quod re-
sistere malo et non consentire temptationi
non fecisset illi meritum, et si non consensisset

Verum est in statu nature lapse ubi est inclinans ad malum, sed non est verum in statu innocentie ubi non est aliquod impellens ad malum.

quia nichil in eo erat quod ad malum impelle-
ret sicut angelis qui non ceciderunt non fuit
meritum quod steterunt i. quod non corruerunt
malo aliquando meritum et aliquando non
Nobis autem meritum est aliquando si malum non
facimus sed resistimus ibi dumtaxat ubi causa
subest que nos id facere monet quia ex
peccati corruptela proni sunt ad lapsum gres-
sus nostri ubi autem non intervenit causa nos ad
malum impellens non merentur si ab eo declinamus
declinare autem a malo semper vitat penam
sed non semper meretur palmam

Capitulum 3m in quo ostendit que fuit illa potentia sine illud adiutorium quo potuit stare si voluisset et dicit quod fuit libertas arbitrii adhuc immunis a labe corruptele et rectitudo voluntatis et vivacitas omnium potentiarum naturalium anime et sinceritas.
de adiutorio hominis in creatione dato quo stare poterat

Hic considerandum est quod fuit illud ad-
iutorium hominis datum in creatione quo po-
terat manere si vellet illud utique fuit lib-
tas arbitrii ab omni labe et corruptela immu-
nis atque voluntatis rectitudo et omnium naturalium

[illegible] ... est voluntas naturalis
[illegible] ... ut efficaciter velit bonum, malum autem per se potest velle
[illegible] ... distinctio
[illegible] ... sequenti lia

[illegible] ... sine corruptione ... bono habito potest homo malo resistere
sine appositione nove gratie, sed non potuisset sine continuatione gratie creatricis ut dicit Bernardus ... cum li. ar. ex se malo
resistere posset, nisi deus sue bonitatis influentia continue in bono conservaret ... sine eo conservante ut
[illegible]

Et ita fuit dicta gratie gratis date mediantibus quibus potuit stare

Potentiarum anime sinceritas atque vivacitas

Capitulum quintum in quo occasione dicti superius in capitulo proximo diffinit liberum arbitrium
et probat. Et deinde dicit quod propter voluntatem dicitur liberum, que potest ad opposita, et
propter rationem dicitur arbitrium que habet posse distinguere bonum et malum. Et addit
magister quod homo aliquando eligit bonum, quandoque malum, sed bonum non eligit sine gratia
sed malum per se. Rationem est quia pe. dicit. Ex quo ratio per media necessaria potest
cogi, et li. ar. non potest, quod ratio spectat ad li. ar. Et dicit quod verum est obiectum rationis
et hoc dupliciter, quia est verum ut verum, et est verum ut bonum, et hoc dupliciter, vel bonum
naturale et necessarium ad quod ratio cogitur, sic spectat ad libertatem arbitrii, vel bonum appetitus
et voluntarium ad quod non cogitur ratio, et respicit li. ar. Item notat idem pe. dicit licet
liberum ar. et voluntas sunt una potentia secundum rem, tamen li. ar. nominat voluntatem non
absolute, sed in ordine ad rationem, que mutuo in actu se iuvant, et voluntatem
in actu facilem reddunt, et ideo dicitur facultas rationis et voluntatis, licet enim
rationis et voluntatis sint due facultates, eo quod ipse sunt vires distincte, tamen in quantum
ratio deservit voluntati ostendens quid volendum, dicitur una facultas in voluntate, non essentialiter
sed causaliter, quia facit voluntatem facilem. Et dicitur etiam voluntas, quia voluntas ex hoc quod est
libera cooperatur ad hanc facultatem, pe. dicit. Item notat li. ar. dicit tria, primo potentiam
naturalem que per naturam semper inest anime rationali, secundo dicit habitum superadditum, tertio actum
elicitum qui dicitur affectus, primo hic capitulo et non recipit magis neque minus, quia secundum
Bernardum in li. de li. ar. liberum ar. in omnibus et in quibus equaliter est, sed non libertas
consilii seu beneplaciti. Nec obest quod magister dicit quod ar. li. est facultas rationis
quia facultas ut dicit pe. dicit non dicit ibi habitum, sed voluntatis statum, quia primo actu
rationis facilius prorumpit in suum actum. Ex quo patet quod li. ar. est potentia appe-
titiva habens in suo sensitivo potentiam consiliativam cognitivam, secundo li. ar. est utraque potentia
magis tamen appetitiva quia prius movetur ad appetendum vel appetendo. Deinde sequitur
appetitus de altero preoptato, secundo est electio et iudicium aliarum altero preponens, iudicium
enim a ratione inchoatur, sed sententiatur a voluntate alteram partem tenente, ratio eligere
inchoat, sed voluntas consumat, secundo patet quod et electio et iudicium plus pertinent ad
voluntatem quam ad rationem. Ex quo patet quod licet li. ar. sit una potentia continuatur est tamen plures
virtutes quia rationis ut prime potentie est arbitrari vel iudicare, voluntatis vero est iudica-
tum velle, li. vero ar. iudicatum et volitum libere eligere, non tamen li. ar. est alia
potentia a voluntate secundum rem, ut pe. dicit. Et subdit quod non est inconveniens unam potentiam habere
plures actus imperatos, unum tamen proprium habere elicitivum, sicut eligere proprius actus est li. ar.
sed iudicare et velle sunt imperati. Ex quo ultimo patet quod idem in re est voluntas sive
li. ar., licet dicantur rationes, sicut idem in re sunt ratio et intellectus, sed dicuntur rationes, patet quia
intellectus apprehendit verum cum simplici ~~apprehensione~~ acceptione, sed ratio non sic, sed
cum quadam collatione que terminatur ad simplicem apprehensionem et ideo non dicuntur nisi secundum
absolutum et comparatum que non diversificant potentiam, quia idem habent obiectum scilicet verum sub
ratione veri, sic de voluntate et li. ar., quia voluntas est boni absolute, li. ar. boni comparati ad
voluntatem, intellectus tamen et voluntas dicuntur genere prout comparantur ad obiecta et ut sic una
non est in alia, sed prout comparantur ad essentiam anime in qua sunt radicaliter, sic una
est in alia. Quia secundum rationem intelligendi ab essentia anime per rationem fluunt voluntas quia
anima prius cognoscit quam aliquid velit, et ita voluntas est in ratione non sicut pars

[illegible] habuit
Credo quod hic lectio ordinatur pro manibus scriptum aliquid quod putabat fore pe. dicit ... ut ipse ... libris non bene sentiens

[illegible] ... dicto pe. probante secundo quod ... ad ar. ii

[illegible] ... dicto suo probante ... in solu. ar. ii

in composito sed sicut in ca effectus, hoc tamen non arguit nobilitatem maiorem simpliciter in intellectu quam in voluntate, in eo enim quod intellectus precedit, habet se ut sensus, in eo quod voluntas sequitur habet se ut dominum imperans habens in sua potestate actus proprios ut potentiarum aliarum. Et etiam quia habet nobilius obiectum scilicet bonum in re et intellectus verum in ratione, non inclinatur est bonum naturaliter quam rationis, etiam ultimum obiectum voluntatis est nobilius quam ultimum obiectum intellectus, videlicet amare deum quam cognoscere, quia id est altius, propter hoc enim cognoscimus ut amaremus non econverso. Illud autem non arguit nobilitatem potentie, videlicet obiecti simpliciter, sed solum inter potentias apprehensivas, nam simplicius est esse animal quam esse hominem, et tamen non est nobilius. Dicit etiam potentia rationalis que est de aliquo bono magis composito nobilior est quam potentia appetitiva sensibilis que est de bono creato minus composito, quia inclinatur appetere verum bonum quam delectabile cibum. Hec pe. dicit. De libero arbitrio.

Liberum vero arbitrium est facultas rationis et voluntatis, qua bonum eligitur gratia assistente, vel malum eadem desistente. Et dicitur liberum quantum ad voluntatem, que ad utrumlibet flecti potest. Arbitrium vero quantum ad rationem, cuius est facultas, vel potentia illa, cuius etiam est discernere inter bonum et malum. Et aliquando quidem discretionem habens bonum et malum, quod malum est, eligit. Aliquando vero quod bonum est, sed quod bonum est nisi gratia adiuta non eligit, malum vero per se eligit. Est enim in anima rationali voluntas naturalis, qua naturaliter vult bonum, licet tenuiter et exiliter, nisi

gra iuuet / que aduenies iuuat ea / et

eigit vt efficaciter velit bonū / perse autez

pt velle malū efficaciter / illa igit' rōnalis

aīe potencia qua velle bonū vel malū

pt. vtrūq; discrecē libīm ar: mīcaipat'.

Quod bruta aialia nō habent. q; rōe

vacāt / habent tamē sensum et appetitū.

sensualitatis

vite aīe misēr / q; qua pdit motū / qui ceteris deinde. m ssb corpus et

appetitū vers / ad corpus ptinendū / et m istū phās tū bestijs / Sed nō ita vt

aīe supra / ipsis dignitate / superiorē / que milit etiā mīb / et misēre

que milit ipsis / Vnā pt deputat supiē / 2a scīe / licet pfecte destruendo.

nō deū intelligere dignū / nec amare / nec efficaci / sed vanū dicū put habz

dignā effica / licet q; affirmat p dignū / q; pp. determīe cā p / licet pz vltz ibi / illud

quodq; / nō / q; illa / que hic / et m scripturis deus de ptibz aīe / sue m sēe

rep illud pa ad corp. pl / nō cū mīr q; mlīe nec q; nōtā hic / q; dz sen-

sibilitatē et sensualitatis / q; sensibilitatē apprehendit cuīs vires ptē sēptē

trāz appēsmat desiderū / q; appetitū dignū / q; cāz appetitiuā / q; sensualitatē

ppe tū dicat illaz ptez 2ū q; vna nuc. est ad aliquid appetēdū nec fugiendū

licet quibzdā interpretū subdit / hoīes sensualitē m duo tendāt / pz m ca q; sunt

delectabilia 2ū q; aptūres sensus / licet ideo dicat mlīa tū q; sensualitē motū

qui nō tēdit in ssb corpus / Deū tendit m ca q; sunt nociua vel delectabilia

corpi 2ū q; estimatū / licet ideo dicat tū q; sensualitē prēdit motū sc appetitū

nāz ptinentia ad corpus / q; licet nō. b. t. pt / q; ad sensualitez aliquid dupl'

ptinet / pmo tūq; eius exteriorē / 2o est tū appētū pt / eo q; q; sensualitē

appetitū prēdit / Deo tamē pambulū adiūnit / sicut vt ptinet ad. li. 2z

vel vicio appetitus sensitiue ptinet ad cās / sic est ymaginatio et vis estimatiua /

sic q; ymaginatione nob habemus / sic / ac si q; diceret / aliq; tribulia et tribo-

lata in scripturis / que tū nō spectant passiones / vel motus vis aut ap-

hendendi tales / vnde notandū vel euenientes / et spectāt / q; eius nec

videndo q̃et audiendo nunq̃ seqũ et lupu fugat q̃ ꝑ.b.t. ꝑma no tenet
rõ ꝓ̃nf. et obiectꝰ sut z quoꝝ ꝓcibus nsentiꝝ. pnde est q̃ apt̃ dr̃e quidd
gradid. ffatuꝝ. et ordinꝝ corp quibꝫ nutrit. vnde nr nobꝫ q̃at rõ q̃dit
tal nouem ordo. et distinct. q̃ q̃ sut ctina. et nuda. et q̃ sut tpalia et nuda.
et ctina a tpalibꝫ discretaꝫ ꝓcreat. vnde et rõ et ꝓpr quedꝫ ꝑh ꝓpriꝫ
et illud vel illud nutrit. et q̃ m ordine vnp ita est q̃ illud quod ꝑ ꝓpriꝫ
est diuinꝫ et ca nsiens. pnde est q̃ q̃ ctina cuiꝫ m ipse q̃ tpalia sue diui
gnis. cõ q̃ illud ipd vel ꝓ̃ ipe. est nutrid illud ipd nutrit. est. p. nutrire ipm
que ꝓ. q̃ rõ ꝑ dupl ctinꝫ nsiꝫ. vnꝰ qui m ꝓpriꝫ sue. et q̃ c ꝓpria
cõnis. alius qui sunt regla agendoꝝ. et ad ꝓpinq et actoꝝ ptiet. nec
ctinꝫ. q̃ rõ supior et nsior q̃ dict capiunt dupl. ꝑ ꝓpriaꝫ et ꝓpriatiꝫ
sed solu cui media et ꝓximaꝫ. cui rõ nsior ad cleuoꝝ tendit
ꝓcima q̃ nobꝫ tpalibꝫ. vt q̃ ipe est diminutꝫ nec suppstid vitupatꝫ
vel ꝓfectꝫ ipe nec ꝑfectꝫ. ipe quibꝫ quas moralis phꝰ ꝓtractat.
sed rõ supior q̃ ꝓpriꝫ q̃ q̃ nobꝫ ctinis. et dñis ut q̃ c q̃ ꝓcipiꝫ
vel q̃ ei efficior pait. ipe. nõ dubitatꝫ medioꝝ q̃ ad eand q̃ tendut
no sunt dubia ꝑtes. t.b.t. De sensualitate ꝛc

mut ipse pt̃ mendtꝫ

Est em sensualitas q̃da vis aie ipse
sensualis. ꝓcedit. instinc. sapiẽtissima
rior. ex qua ẽ motꝰ q̃ tendit in corpꝰ.
motiua.
sensus. atq appetitus rerũ ad corpa ꝑ
et hic vid rõ nsiꝫ cuiꝫ est corp q̃ ꝓpriꝫ ad cuiꝫ
q̃ tpalibꝫ nutrit
tractu. rõ vo vis aie ẽ supior q̃ ut
ita dicaꝫ duas habet partes vel dras
supiorem et nsiorẽ. sedm supioꝝ su
pꝰ. consiliis. vel consulendo mit
dit. sedm nsiores. ad tpaliu dispsi
ones. ꝓspiat. Cuiꝰ ergo in aia
nra. nobis considerantibus occurit.
q̃d nõ sit cõmune. cũ bestijs. ad rones.

distinctio

pertinet. Quod autem in ea reperitur commune
cum bestiis ad sensualitatem pertinet. Et ubi
nobis gradatim in consideratione partium anime
progredientibus primum aliquid occurrit quod
non est commune cum bestiis ibi incipit ratio. Hoc
autem Augustinus docet in xii. li. de trin. ita dicens
videamus ubi sit quasi quoddam hominis exterioris
interioris que confirmum. Quicquid enim habemus
in anima commune cum pecore recte dicitur ad exterio-
rem hominem pertinere. Non enim solum corpus homo
exterior deputabitur sed adiuncta quadam vita
sua quia compages corporis et omnes sensus
vigent quibus instructus est ad exteriora
sentienda. Ascendentibus igitur introrsum
quibusdam gradibus considerationis per
anime partes ubi incipit aliquid occurrere quod
non sit nobis commune cum bestiis ibi
incipit ratio ubi homo interior iam
possit agnosci.

Rationis autem pars superior eternis rationibus
conspiciendis vel consulendis adherescit, porcio
inferior ad temporalia gubernanda deflectitur
et illa rationis intencio quam contemplamur eterna
sapiencie deputatur. Illa vero qua bene utimur
rebus temporalibus sciencie deputatur. Cum vero
disserimus de natura mentis humane
de una quadam re disserimus, nec eam
in hec duo que commemoravi nisi per
officia gemmamus. Carnalis autem vel
sensualis anime motus qui in corporis sensus
intenditur nobis et pecoribus communis est
qui seclusus est a ratione sapiencie
rationi autem sciencie vicinus est

Tamen quantum in quo ostendit quod hec vires anime concurrunt ad peccatum in similitudine
peccati primorum parentum et vult illam quoque quod nunc est talis ordo et progressio
temptacionis in homine qualis tunc precessit in primis parentibus. Et hanc probat ex
eo quia tunc serpens suasit mulieri et mulier viro. Sic in nobis sensualitas loco
serpentis suggerit inferiori parti rationis et ista superiori et consummatur peccatum.
Deinde probat quod porcio superior rationis habet similitudinem viri et inferior mulieris quia
inter eas est spirituale coniugium. Quia sicut in coniugio carnali vir debet
dominari mulieri sic porcio superior inferiori. Item sicut inter omnia cetera animancia
non reperiebatur simile viro sed de ipso sumpta est mulier sibi similis. Sic inter

Ita et nunc in nobis pro serpente est sensualis
motus anime pro muliere inferior portio rationis
pro viro superior rationis portio. Et hec est vir
qui secundum apostolum dicitur ymago et gloria dei. Et
illa est mulier que secundum eundem dicitur gloria viri
atque inter hunc virum et hanc mulierem est ve-
lut quoddam spirituale coniugium naturalis
que contractus quo superior rationis portio quasi
vir debet presse et dominari inferior vero quasi mu-
lier debet subesse et obedire. Ideo vir se-
cundum apostolum non debet habere velamen sed
mulier. Et sicut in cunctis animalibus non est
repertum homini adiutorium simile sibi
sed de illo sumptum quod ei formaretur in con-
iugium. Ita in partibus anime quas cum
pecoribus habemus communes nullum menti
nostre simile est adiutorium. Unde Augustinus in
eodem illud nostrum quod in actione

distinc°

tpaliu tractandorum ita versatur ut no sit nob
cone cu pecore / rōnale est quidem sed ex illa
rōnali mente qua subheremus intelligibili
et incōmutabili veritati / tamquam ductu et
inferioribus tractandis gubernandis que depu
tatu est / sicut enim in omnibus pecoribus
no est inventu viro adiutoriu simile illi
nisi de illo detractu in coniugiu formaretur /
ita menti nre qua supnam consulimus veritate
nullu est / ad usum rerum tpaliu quantu nature
hominis satis est simile adiutoriu ex anime
ptibus quas cōnes cu pecoribus habemus
ideoque rōnale nrm no ad unitatis di
uorciu separatu sed in auxiliu societatis
qua deriuatu in suo disptitur officio / Et sic
una caro est duorum in masculo et in femina
sic intellectum nrm et actione siue rōnem
et appetitu rōnalem vel si aliquid signi
ficancius dici pnt una mentis natura

completat⁹ / vt sicut de illis dr̃m est ⁊nuit
duo in carne vna sic de hijs dicta possit
et
duo i mente vna ⁊ntre ex hijs intelligi-
pt. qualr in aia hois / exstat ymago /
illius cōiugij / et qualr in singul⁹ nr̃m /
spualr sint illa tria sc̃z vir et mlr et spes.

Sola⁹ septē / in quo spalr ordit / quo mlr̃is trib⁹ ptib⁹ aīe q̃rigat /
tam venale ⁊ mortle pcm / et vt / scz cm̃ spualis motꝰ illecebrar /
q̃cipit / tuc velut spes. suggelt pcm / mlier / scz mrier pti vēnti / et
p tuc ista pars vēnt mrier in isto delectat / tuc mlr cibū vetitū
edit / deinde / si q̃nsꝰ accidit / et nudum vēnt / p ge sit sacrdos /
atus / venale est / do cuid mrier pt̃s vēnt / p tres illecebras tenē
/ et tuc aut tenē⁹ cū sola / delectāe cogitacois / sine voluīe pficiendi
/ aut cū voluīe pficiendi // po casu / aut delectio cito tr̃nsit / aut est
morosa / / po casu est pcm venale scz casu ⁊ mortale / dicit / b. v. / mora tp̃is / de se nō facit ut illud ⁊ pcm sit venale
sit mortale / q est tēptatio q nō nocet / ⁊seng pcm / sed fiat hoc cum
sonalis / qz nō duret q̃nsꝰ / seu q̃tempt⁹ / vbi / nō mō plurimū / tuc
vbi / cmdo ex diutine delectatois. retente / restat libido ad tm ut ex /
ex aditet / pcm delectatois retente / negligit cum rēmue / hoc cm̃ nō
est absq; pcto salutis spe / quo / q̃ se dīm exponit / illa cm̃ de-
lectatō subtrahit sicut ⁊spes / et venena diffugit / p q venal ⁊pm
pcm / et q̃ntus m omnib⁹ pcm delectō morosa vigilāt / reputādi
est / et strictius caueda / hic papne m pcto arguūt / quod ex mentis
arguūt / habet delectatio q̃ntas / ad q̃nta ex se facilit⁹ inducit / ita
prima ergo vigilāda m talibus opus est / qz sepe q venalia
reddunt mortalia sunt / / et talem mortē fuale est inducere / ad
cm̃ q̃ducēs p̃sonas plus vsu illecebra · surrepit m pauula nocā
ex alti m nunc / / et hoc dīmat scia sed pona q̃nta recta et
pmitt / / hanc cui adiuit q̃nta recta sc̃d modū lēdi / quo ex mensa
delectāe / assē suspect / ex si nō adiuit ⁊ excludēs affectū et tractab /
structura pter eligat / et pcm delectat / et q̃sitū q̃ pmict mōlut / ex b v /

Qualiter per illa tria in nobis consumetur temptacio

c. 6

Nunc superest ostendere quomodo per hec tria in nobis consumetur peccatum, ubi agnosci potest si diligenter intendatur, quid sit in anima mortale vel veniale peccatum, ut enim ibi serpens suasit mulieri et mulier viro, ita et in nobis sensualis motus, cum illecebram peccati concepit, quasi serpens suggerit mulieri, scilicet inferiori parti rationis, id est rationi scientie. Que si consenserit illecebre, mulier edit cibum vetitum, post de eodem dat viro, cum superiori parti rationis, id est rationi sapientie, eandem illecebram suggerit. Que si consentit, tunc vir etiam cum femina cibum vetitum gustat. Si ergo in motu sensuali tantum peccati illecebra teneatur, veniale ac levissimum est peccatum. Si vero inferior pars rationis consenserit, ita ut sola cogitationis delectatione sine voluntate perficiendi teneatur, mulier sola manducat, non vir, cuius auctoritate cohibetur voluntas

ne ad opus usque perueniat. Si vero assit plena
voluntas perficiendi, vt si assit facultas, ad
effectum producatur, vir quoque manducat, quia
superior pars rationis illecebre consentit.
Et tunc est dampnabile et graue peccatum. Cum
autem mulier sine viro gustat, aliquando est
mortale, aliquando veniale peccatum, vt enim
dictum est, tunc mulier sine viro gustat, cum
ita delectatione cogitationis peccatum tenetur, vt
faciendum non decernatur, vel cum quidam tamen
et mensura peccato adhibetur a viro, vt non lice-
at mulieri effrenata libertate in peccatum pro-
gredi. Si ergo peccatum non diu teneatur
delectatione cogitationis, sed statim ut mulier
tetigerit, viri auctoritate repellitur, veni-
ale est. Si vero diu in delectatione cogita-
tionis teneatur, et si voluntas perficiendi
desit, mortale est, et pro eo dampnabitur simul

vir et mulier i totus homo/ qz tuc vir no

sanit debuit mulier cohibuit/ vnde potest

da consensisse

Ca septimo/ in quo similare intelligit sup dicta/ addens ea
dictor adduxit auctor beatus dugust. de trin. / q quis plat prie dra
et proprie hoc/ q pcus insidis, patris uenis quid no cohibe? ato/ sed mo qz
tuc/ tuc fit mortale/ et totus hō p ipo dapnat/ tm sentit/ q no d ira que
sanit si uerebit ad illud consensisse supponit patris, uenis/ p quid pfect q
p fragilitat adipisci/ et q̄nus in statu p̄mor p̄ter sola mulier, sensisset
dapnatu/ p ipa sola peccasset/ tm sit no d in hoc peccauit/ qz ubi ad pec
duc nat dispatic/ sic ubi q̄ nond. bn/ q̄ in spāli te pcus/ mortale qz
no pt/ vo/ qz pcus mortale vidat decidere pfect que ipsum d auctor adco et aq
septu/ et deliberatione consensu/ nec d solu uenis sit/ sed dordia vidat
no d spāta/ nec dicte ctuti oppo/ sed d luchenta/ et prout pmch ingeneris
et dispositis ad tm/ ad que uiaptas adducat/ et ideo dz nequa i mfioi
et qua in sup̄ior/ et. b. t. qz dicat/ pcus seu gra mois ubi po incipt
ubi po diu/ nolle/ nolle/ nolle aut i hoc bo dicu/ spletu/ qz i actibz
qm deliberatis sentiat/ et agnoscat uenu/ peccatu tm/ p impiu concludit tm alius
incipletu/ qz i illis q no d impio no d deliberate sed d summe pcte pcedu
sed tm nolle cū impedire potest/ vel cauz no impedire/ ubi qz incipit
pcus sed leue/ et hec spāalitas nob peccatis ep qz sit/ tm i nob sepati
alig quet oz obedie uenu/ ep illi q in statu d no quet/ nec de pcus
est in nolle nt in esse/ sed ut in ea/ vel ens op ea ipio pcat/ qd ens no pcat
sed tm intelligit. nisi ep tplex est in hoc appetit/ re tplicit sumit
mat/ quida de malis/ que no est gut ymaginacē sed qlitatiu malū
dispar/ quibz malis uicis/ sinab qrent actacis et sty cadut nec pcus
q̄ in illo subsist dum delinqt/ et ab aliquib sty mat recedat spūs
pm debitu est appetit scripti/ et qrqut ymaginatoz/ nil op consu
pdit/ qm dicit mat spūalit/ et dz mat ce pmo in q̄ uz pcus
cadz d substancia/ sed tm not. bn. q̄ uicis supiois vigilant inferiores
to cta malis opacis q̄ntqt pcus/ qnt ad eas petēs supiorib qrunt
operat de vte qualia q̄ ad maiorat pmis et amistra/ et corpis
formatoz. absqz malis d/ nec i illis pcus d/ sed appetit delectabis vel
apt delectat in captu q cadz malia qt pcta sunt/ qz ad ea spāalitas
et quib vo qrunt/ sty d appetit uenalis qm sequit applicatoz uolu et
est duplex/ qz quid vo statim et sine discussione applicat no diudicat
quid sit vob q dz no deliberata/ et d no alia que sit id cui vo cui di
scussio diudicat/ et vob sty deliberata illud accipitat q bn. p

Repeticio summa pstringens

Itaq ut breuiter summam pstringam quando
peccatum ita in aia concipitur ut illud facere di
sponat vel etiam pficiat aliud frequenter
aliud semel vel etiam cum delectacione
cogitacionis diu tenetur mortale est. Cum vero
in sensuali motu tantum est ut prediximus tunc
leuissimum est quia ratio tunc non delectatur
Ideo autem dixi supra aliud frequenter
aliud semel quia quedam sunt que si tantum
semel fiant vel facienda disponantur dampnant
quedam vero non nisi sepius fiant
vel facienda discernantur ut de ocioso verbo
et huiusmodi. Hoc autem Augustinus in xij li.
de trinitate tradit ita. Sicut in illo coniugio
primorum hominum serpens manducandum persuasit
mulier autem non sola manducauit sed
viro suo dedit simul que manducauerunt ita
et in quodam secreto coniugio quod in homine

uno geritur et dinoscitur cum ratione scientie
que in rebus temporalibus agendis ratiocinandi
vivacitate versatur animalis sensus inge
rit quandam illecebram tunc velut serpens
alloquitur feminam huic autem illecebre
consentire de ligno vetito est edere sed
iste consensus si sola cogitationis de-
lectatione contentus est superioris vero aucto-
ritate ita retinentur membra ut non
exhibeantur arma iniquitatis peccato sic ha
bendum estimo velut lignum vetitum mulier
sola comederit si autem in consensu illo
ita decernitur quodque peccatum ut si potestas sit eci-
am opere impleatur intelligenda est mulier
dedisse viro suo simul quoque edendum illicitum
cibum neque enim potest peccatum non solum
cogitandum suaviter verecundiam perpetrandum
efficaciter mente decerni nisi et illa mentis
intentio penes quam summa potestas est membra

in opus mouendi, uel ab ope cohibendi, ma
le actioni cedat, nec sanie cum sola cogitacione
mens oblectatur illicitis, non quidem decernens esse
facienda, tenens tamen et volens libenter,
quod statim ut attigerunt animum, respui de
buerunt, negandum est esse peccatum, sed longe
minus quam si ope statuatur implendum. Et ideo
de talibus quoque cogitacionibus venia petenda
est, pectus quoque percutiendum, et dicendum dimitte
nobis debita nostra sicut et nos dimittimus, neque
enim sicut in illis duobus primis hominibus
ubi personam suam quisque portabat, Et ideo
si sola mulier cibum edisset illicitum, sola
utique mortis supplicio plecteretur, ita potest
dici in homine uno, si delectacionibus illi
citis a quibus se continuo deberet auertere,
cogitacio libenter sola pascatur, nec fa
cienda decernantur mala, sed tantum suauiter
in recordacione teneantur, quasi mulierem sine viro

posse dampnari. Absit hoc credere. Hic quippe vna
persona est. Vnus homo est. Totus quoque dampna-
bitur. Nisi hec que sine voluntate operandi. Sed tamen cum
voluntate animi talibus oblectandi. Solius cogita-
cionis esse sentiuntur peccata. Per mediatoris gratiam
remittantur. Idem quoque in 2o li. contra
Manicheos de hoc eodem sic ait. Apostolus dicit. Secundum
principem potestatis aeris. Huius spiritus qui nunc
operatur in filiis diffidencie. Nunquid ergo
visibiliter eis apparet. Aut quasi corporeis locis
accedit ad eos et operatur. Sed miris modis
per cogitaciones suggerit. Quicquid potest. Quibus
suggestionibus resistendum est. Non enim ignoramus
astucias eius. Quomodo enim accessit ad Iudam.
quando ei persuasit ut dominum traderet. Nunquid
in locis aut per hos oculos ei visus est.
Sed utique ut dictum est in cor eius intra-
uit. Repellit autem illum homo si paradisum
mentis custodiat. Posuit enim hominem

deus in paradyso ut operaretur et custodiret. Quia
sic ecclesie dicitur in Canticis canticorum. Ortus con-
clusus fons signatus quo utique non admit-
titur perversitatis ille persuasor sed tamen per mulierem
decepit. Non enim ratio nostra deduci ad con-
sensionem peccati potest nisi cum delectatio mota fu-
erit in illa parte animi que debet obtemperare
rationi tamquam rectori suo vel viro. Etiam in
unoquoque nostrum nichil aliud agitur nec cum ad
peccatum quisque delabitur quam tunc actum est in illis
tribus serpente muliere et viro. Nam primo fit
suggestio sive per cogitationem sive per
sensus corporis vel videndo vel tangendo
vel audiendo vel gustando vel olfaciendo
que suggestio cum facta fuerit si cupidi-
tas nostra non moveatur ad peccandum ex-
cluditur serpentis astucia. Si autem
mota fuerit quasi iam mulieri persuasum
erit sed aliquando ratio viriliter etiam

comotam cupiditatem refrenat atque compescat quod
cum fit non labimur in peccatum sed cum aliquanta
luctacione coronamur. Si autem ratio consenciat
et quod libido commouit faciendum esse decernat
ab omni vita beata tamquam de paradiso expellitur
homo. Iam enim peccatum imputatur, eciam si non
subsequatur factum quando rea tenetur in con
sensione conscientia.

In ista parte magister ostendit causam huius disgressionis et vult quod ideo dictis suis principalibus interseruit tractatum de partibus anime ut plenius cognosceretur eius natura et ut sciretur in qua porcione anime sit liberum arbitrium quia est in racione in qua consistit omne peccatum mortale sed non omne veniale quia aliquod veniale consistit in sola sensualitate. Quare hec de anime partibus dixerit

Hec de anime partibus interseruimus ut
ipsius anime natura plenius cognosceretur et secundum
quam sui porcionem in ea sit liberum arbi-
trium intelligatur scilicet secundum racionem quia omne
mortale peccatum geritur sed non omne
veniale illud scilicet quod in solo mo-
tu sensualitatis existit.

Tamen octauum in quo distinguit de sensualitate et vult quod quandoque sensualitas capitur pro illa parte hominis in qua communicamus cum bestiis quandoque pro inferiori parte racionis vel ex pluribus dictis sanctorum qui terminis sic utuntur. Notandum b. v. dicit quod apostolus diuidit hominem in exteriorem et in interiorem de 2. corinthiorum 4. et si is qui exterior est noster homo corrumpitur is tamen qui interior est de die in diem renouatur exterior homo non est corpus sed corpus cum

verbꝫ aiẽ / ꝙ quas ꝯ ipse exp̃alibꝫ intendẽ / sed melior est rationalis spūs vt ꝙ
da celestia et spualia se occupat / Hec ꝙ pōr ꝓbat et mitiores simul scripte
intellexit simul posse ꝓfici aie / et resultat vbi quedaꝫ stab mfiora sequi regimina
que dr li. etc. m qua ꝙsitꝰ multꝰ et denudꝰ / laus et cotrarium / et qr et mfiores
prod / mfiores porci multꝰ trahit supioꝝ / vta ꝙ ꝯ ꝙsitꝰ mmodꝫ nuspiabꝫ
et plꝰ sit illis / ideo in scꝑtura nois sensualis quaꝫ causet ꝙ minꝰ sui
quibꝫ ad spualia Et sensualitas sepe in scꝑtura aliter qm̃ sup̃ acceptꝰ sꝫ ut
inferior vbi porci cum nomine intelligat

Non est autē silencio ptimittendꝰ / ꝙ sepe
hic nomine sue scripture no carnis nec biblie
sed dicta sancte ecclesie significat
in scꝑtura nomine sensualitatis. no id solū
in alia / quod est nobile / nec cū peccō. sed
dic etaz cum inferior ita ꝙ impiditꝰ et lubricꝰ
intelligi / auctꝰ
augst sup̃
etaz mfiōr pars rōnis / que tpaliū dispoī-
ꝯ et ita et ꝙ ibi sup̃ sensualitate ꝯ aut inferior porci ideꝫ / illi q ad corpꝰ
ōm intendit. intelligit / quod diligens
pticit intendit /
sed dup̃ / qm ita
inferior sic rationi
sic rebꝰ / sed sensuali
sic rebꝰ nec ꝙsi /
lector in locis scripture vbi de ipa sit mē
spūali
cio vigilanter annotet: /

Utrum tam in sensualitate ꝙ in rōne possit esse peccatū

dr ꝙ nō / sensualitas nullꝰ pt esse peccꝫ go ꝙ sta gl tz et arist qm
sensualitas sic quidaꝫ cū bestijs / in bestijs nullꝰ pt esse peccꝫ go q ꝙ ydr sic
omne peccꝫ. d voluntariū et sub imperio voluntatis sed motꝰ sensualitatis non pt
sub imperio ratiōis go q nō est et arg ꝙ p 2a pte simili / Sed ꝙ 2a pte patet
ad oppositum qr scribit ysay amouete motꝰ sensualitatis / sed nō pt qr nō
obedit pbo dr cassꝫ loquit aplus ad ro viij de lege carnis / q legi dei sub
iecta nō d nec ei ꝙsi / go etc. m rōne nō pt esse peccꝫ go q tz d pz qr
assentire ad malū go vidr ꝙ peccare nō possit / et est arist ita optia quibꝫ
inpte mfiōr esse peccꝫ nec in superiori nō pt / qr nil mouet vel trahit
nō pt / qr solus illis d nisi a deo cui d quis ad deū sed rō ei solus
offertꝰ suppliciꝫ d quibꝰ ad deū go ei tres casꝫ solidꝫ pt peccare mor-
taliꝫ et ꝙ cōs fundantis argui / q nō possit peccare venialiꝫ qr nullꝰ
pt esse venialis nisi in eo possit esse mortalis / sed q casꝫ ei pterꝫ supplicꝫ
in rōne nō possit esse peccꝫ hoc etc. qr sic tuc vi / q nō possit peccare ad
mortalē quod esset minus grauc et ita vidr patꝫ qr nō vi / q possit
peccare venialiꝫ qr dr augꝰ et allegat / vltra quis inferiora pt male affici

allegabit tunc est petit mozle q̄ est affirmat̄ vsque ad. apud Sapros pte vat
respondet regula vtrūq; testi regni m and et ad illa regula declinata dem
dum tota and plena aut declinata no stat sine pred nostri q̄ stud no
dets magr apte in lra ou̇ quo sibi ppositu et nobis petit quitte sic ipis
publ; ita q̄ ssualitas habet vsque Specus, inferior pte vsque natez et
Superior vsque virg et ad quit ouit grat ad petit q̄ mand q̄ in ppto seu
ssualitas nolat appetitu scripti cui ad ssplis est p petit no applicat ad
quod quidem mandat vdims et ideo de celo ad ppetuu temporalis q̄ no
q̄ vo dicat pdis dissensus a pcipijs ad q̄ clouis sin ecclesiastici sine pcipijs
et ad pdā tra ecclesiastici q̄ in pticl sue dupla tenet q̄ habet ad est natiuitat
aut ecclesiastici q̄ tenet ad q̄ ad q̄ ecclesiastici ut nullius sanctis nil tenet
est reddendi ad sine ad q̄ alia vo sunt pdā p predictos libra male debet ad
celebrand aut in ecclesiis q̄ deo ad tenet et virg in pticl q̄ matrim ad
cepit sanctis pdis nullis quod fuit a pcipijs q̄ nichil cognitis pedit ad q̄
ad vo cui insidie ptes et fuit pedit a pcipijs p predictos sibi ad sanctis
celebrand ad vo cui Superios ptes et ad vo tenet dignad et Superad fuit ad
libra p nichil q̄ nisi q̄ petit ducatus mortis ad q̄ quidam vnus fuit ad vos respe
tale sibi petit ad vos vicit ad mordicatus alicui pdis no actis sibi debit
ted pred. etna mente pure et pure petale vo ad cui se no mittat etiam
pure ad mitig q̄ tunc est pdā q̄ ista dispdo petit pdis fuit vt de fine ad
respe nullus petit in mozle sine remake est in ssualite sine ad et in
separalite cui ad q̄ pdā pte q̄ p̄ ad q̄ est pdā metus ssualit ad vos sed tenet no
sibi in platea voluit ad tenet fuit fieri simpl̄ violencie et no cui petit
petit et pdis ssualit cui pte/ad in talibus habeat affirmatis ad ssualite
Septus ad ste cui tenet imputatur petit ad est pdā ad q̄ q̄ vo no pacificet
repudio sicut debet et ad petit pte accipiendo est solid in vac ad
Oedd q̄ ratio petit ad fuit habet vos vicis in ssualite ad et petit ad ita
est derelicta actis debita ad pdis Superis nisi male instituens ad q̄
ad q̄ ad pte cui pdis no et cui pt ad debet in toto subiti nam et aq in
cuius indicat applicat et ad no sicut sed sepe et sicut fuit ad q̄ q̄
in infra pte tenus pt esse petit mozle absq; hoc q̄ pdis Superior tenu
tenuit ibia pt q̄ vo fuit pdā tra insidia pdis mordicate ut cui petit
mozle, appetit sua et debuit in eam debuit in vita ceps et d̄ illis
absq; hoc q̄ tota ad et plene arrestat sine ad aliqui et aliqui satis
magr redarguende pdis Superios ad q̄ q̄ in pte infra pdis tenus ad aliq
esse petit absq; ssualite pt ad q̄ lis et pdis tenualibus tractat sedet a
separalite ita q̄ ad illis cognitade et dicendo sol nisi nil vno pacet
inf tractat petit a ssualite tamq; nulli a Superiori et ssualibus q̄
ssualis suggere no pt pt esse petit sine ssualite q̄ ad in pte ibi
tenus no pt esse petit mozle sine Superios ad q̄ petit mozle et
total a deo ausio debat no mouet pdis pdis mente eterna
fuit dett est in ad no sed illis ausio no est inf etiam Superior pdis

dep̃ue^{t} et a deo aut^{a} go / vnde aduertend^{m} q^{d} vn^{s} pr̃o est talis p̃gressꝰ q^{d} p^{s}
detestabile offert^{a} 2° delectacio aduit^{a} / 3° vo̅ m̃ hoc q^{d} delectꝰ tractꝰ ẽsse
titut vel dissonti^{a} / delect^{e} affire est sensualitat^{e} ~~ẽsse sensualitate~~ / delectabile
prope et finaliter est mfiõe patris / affire vo̅ q^{d} hoc sit finaliꝰ appetibꝫ nec dissim̃
rsponsio est suprioꝝ partiꝫ / stringit go q^{d} delectatio ad appetitꝫ delectabilis /
se potest ꝙ vernalis sim̃ mfiõis patris / straheudo primꝫ q^{d} sensualit^{e} / stringit
tiꝫ pcta delectat ꝙ appetitꝰ delectꝫ et ãsus / delectabile / absqꝫ hꝫ pcto esse / aduertend^{m}
et hoc est gratiꝫ hꝫ patet et hoc etiã est mfiõis patris / hꝫ no tollꝫ sm̃e
suprioꝝ / stringit vo̅ q^{d} delectat ꝙ appetitꝰ delectabꝫ et ãsus / cu pleno
assẽsu / et hoc absqꝫ dubio est mortale studio vo̅ est cum pleno assẽsu / difficile
est iudicare de pcto an sit mortale vel vernale / q^{t} hꝫ pr̃ qst q. iiij pupp^{a}
delectatio / vel status / repellit^{r} ꝛc solu^{m} a vernale / vel no repellit^{r} sed tenet / et
hoc q^{d} esse hꝫ / q. nich plang q^{d} delectat / et ꝙ qst quatio / sta q^{d} a voluntate
a delectat^{e} ꝛ q^{d} facultas / mortale est / q. plenꝫ assẽsu est / vel q. plang de
lectato sed no plang ꝙ / sta hꝫ solu^{m} ꝙ adh̃ fingit / magnꝫ admir^{o} a
delectat / et go hꝫ quo ad hoc no sit omo plenꝫ assẽsꝰ nec m̃ hꝫ patet hꝫ mor-
tale / vel q. vtrꝫ displicet tam delectat hꝫ ꝙ quatio / tunc nil aduertit
pcto nil no aduertit ꝛ no aduertit pcto / patet admitto vernali / quia
pcto subtrahit / vel aduertit pcto / et delectat no removet / sed nutrit adhuc
a ea delectat et ꝙd similit / et tunc aliq̃ dicit q. pcto mortale / aliq̃ q. no /
sed hꝫ m̃ hoc tamen est q. d. hoc permittit fieri d mortale ~~esse~~ esse hꝫ
pt pmanꝫ q. m̃ vnde tam ex pcto suprioꝝ q. mfiõis / pt esse pcto 6
mortale / et tam vernale / patet ad pmum pte sat^{m} q. dicit pro dilo quo
pro effecto est admitto vernale pcto / ad pmum pte sat^{m} q. dicit pro dilo quo
ad pcto nacto et ex causa in rationib^{s} tam pmissis vbi vo no aduertit pcto
ad pcto nacto et ex causa patet / et q. hoc sat^{m} dicit solu^{m} vnctꝫ
sensualit^{e} et q. hoc no est hꝫ aduertit q. plenꝫ assẽsꝰ pcto mortali / q. hoc
a deo vel no est hꝫ id est d. fomite dom̃e vo̅ hꝫ tunc imputat^{r} ꝙ pcto
appetus boni / hꝫ pluralit hꝫ est extra / ad qd̃ patet hꝫ ꝙ vltra q. locutꝰ q. hoc
d. hoc dep̃ndit ꝛc hꝫ q.

Distinct^{o}. xxxv. Hui^{9} mgri determinant d libo arbitrio ꝙ appetꝫ ad suas po-
tentias / hic determinat de li ar. q. ad ꝙ vnctꝫ sm̃ vel pt hui^{9} det^{o} libertate
mat de pcto libi arbitrij / hic agit de eius libert^{e} / et ꝙo agit d actꝫ pcto
q. gratia / ꝛo d. pcto libtat^{e} m̃ gratia / ubi est nota / et dnm̃ ista distinct^{o} liberum
m̃ ꝙo cata / m̃ primo arto vult distinctꝫ hui^{9} distinctionis ꝙpria pertꝫ pot-
tatiꝫ libi arbitrij / et vult actꝫ libtat^{e} arbitrij e libtat^{e} d. voluntate indicat
hic q. hui^{9} distinct^{o} dic. a port / hic illa ondit / ad q. finꝫ est libtat^{e} ar-
bitrij / et m̃ eq̃bꝫ potentiꝫ alie pt / ista ot et eqpt causa ꝙ hꝫ d voluntate

+ + notat

/ quia voluntas est fons et origo totius libertatis / Et potest flecti li. ar. ad hoc et ad illud / Item nota quod hec diffinitio intelligitur ut proprie potest esse quando omni libero arbitrio / explanatio tamen magistri contrahit eam tamen ad humanum / Et hoc secundum statum vie / unde magister vel hanc explanationem corrigere infra ca° 3° Et potest notari / Item quod dicit b. v. sola facultas voluntatis / magis proprie dicitur li. ar. quam iudicium / Nam iudicium importat actum rationis / regulatum secundum rationes veritatis sive legis superne / unde ille iudex dicitur cuius est causa determinare secundum leges / Arbitrium vero importat actum rationis regulatum secundum imperium voluntatis / unde et ille arbiter dicitur qui ad proprium nutum voluntatis causam habet terminare / Ex quo patet / quod non sine causa voluntatis facultas dicitur hiis duobus nominibus / quia ipsa est duarum potentiarum / ita quod ratio habet se in ratione materialis / et de cernere ad nutum voluntatis habet se in ratione formalis Redit ad liberi arbitrii considerationem etc.

Quare liberum arbitrium potius vocatur sic quam dicatur liberum iudicium Nota de bove

Et quia liberum arbitrium quantum est de se determinare habet de agendis mixta voluntatis nutum / magis quam mixta iuris preceptum hinc est quod magis proprius nominatur per nomen arbitrii / quam per nomen iudicii /

Iam vero ad propositum redeamus scilicet ad liberi arbitrii tractatum. Quod philosophi diffinientes dixerunt liberum de voluntate iudicium quia potestas ipsa et habilitas voluntatis et rationis quam supra diximus liberum arbitrium libera est ad utrumlibet / quia libere potest moveri ad hoc vel ad illud / liberum ergo dicitur arbitrium quantum ad voluntatem quia voluntarie moveri et spontaneo appetitu fieri potest ad ea que mala vel bona iudicat vel iudicare valet

Secunda pars capituli in qua ostendit quorum sit li. ar. / Et vult arg. li. ar. non est presentium nec preteritorum / sed tantum futurorum / ita quod libertas arbitrii non extenditur ad preterita et presentia / sed tantum ad futura / nec tamen ad omnia futura sed solum ad contingentia / que sunt in nostra potestate / de presentibus tamen specialiter magister declarat dictum suum / quia ista sunt iam determinata / et non sunt

m nrā ptāte ep aliter ſint/ cȝ mīe ſint/ vel ep nō ſint ptā/ nō ep m ptāte libē arbitrȝ nō ſint mālia nrā/ ut ozāt poliꝰ/ nec omnia ꝙmgerā ut allēdo lim/ nec voluntas vnīj voluntat nr̄ā/ altiuꝰ/ et una illa q ſubd̄ant tue voluntati et tibi ſint volūta/ nō ꝓt'ea mop ſit m nr̄a altiq ſtem nō. b. v. de li. ar. ſloq ghr vnus tm ep eſt libēp ſr̄ pt eſſe nr̄ā nr̄ij/ nō ꝙtinguntꝰ/ nō nr̄ij cōactāꝰ/ ſed nr̄ij tm̄ cōitabilitꝰ/ ſic ꝙtat de deo de xp̄o eſſe nr̄ā/ de ang̃lis beatis/ libēp em̄ arbitriū nō ideo dict libēp q̄r tū ſ̄ vult/ pt velle/ cum oppꝰ/ ſed q̄r omne q̄d vult/ appetit ad finē ꝙd impm̄/ q̄r ſic ut aliq̄d q̄d vult ſc illud velle/ ſic ep m actu velendi ſcripſi/ monet et ſibi dnāt/ vnde licet ſit nr̄ā deū velle ſc eſſe bonū/ et mſtō et bīj/ ſmulꝰ de beatꝰ/ et īmutabiliꝰ ordinēt ad d̄/ cȝ libē ſint/ alio libēp & li ar. tm̄ ep q̄d ꝙt arbitrāmur nō ſ̄ fiat vel nō fiat/ ſ̄ actꝰ cuius d̄ quo dubāt eſt ꝙtingēs/ q̄r nullꝰ dubāt de nec̄ et de impoſſ nec/ ꝙnus d̄ ea q̄d dubāt ſit nr̄ij/ ſicut bīj/ cȝ ſ̄ dubitandis actus eſt ꝙtingēs ex libero arbitrium non potest nisi ad futuꝝ nec ad omne futuꝝ

Hoc aut̄ ſciendū eſt q̄m̄ libēp arbitriū
ad pnīa/ vel ad ptiū non refertur/ ſed
ad futura contingentia/ quod em̄ m
pnīa eſt/ determinatū eſt/ nec m ptate/
nrā eſt vt tut ſit/ vel non ſit/ qm̄ ē/
pt em̄ nō eſſe vel aliud ee ꝓpea/ ſed
nō pt non eſſe/ dum eſt/ vel aliud ee/
dū id eſt/ quod eſt/ ſed m futuro an
hoc ſit vel illud/ ad ptātē libi arbitrij
ſpectat/ nec tamē omnia futura. ſ̄
ptāte liberi arbitrij veniūt/ ſed ea tm̄/
que per liberū arbitriū pnt fieri vel nō

fieri. Si quis enim tale quid velit et disponat
facere, quod in eius nullatenus sit potestate, vel
quod sine illius dispositione eque fieret, in hoc
ipse liberum non habet arbitrium.

Ca. 2m in quo obicit contra descriptionem liberi arbitrii supra positam. Quia si descriptio dicta esset bona, tunc sequeretur quod nec in deo, nec in angelis nec in aliis confirmatis esset liberum arbitrium, quia voluntas ipsorum non est mutabilis ad bonum et ad malum. Falsitas consequentis probatur, quia in deo est liberum arbitrium ut dicunt Augustinus et Ambrosius. Et supposita descriptio liberi arbitrii non convenit deo nec hiis qui glorificati sunt.

c. 2

Et quidem secundum predictam assignationem
in hiis tantum videtur esse liberum arbitrium qui
voluntatem mutare, et in contraria possunt defle-
ctere. In quorum videlicet potestate est eligere bonum
vel malum, et utrumlibet secundum electionem
facere vel dimittere, secundum quod nec in deo nec
in hiis hominibus qui tanta beatitudinis sunt
gratia roborati, ut iam peccare nequeant,
liberum arbitrium esse nequit. Et in deo sit liberum arbitrium

Sed quod deus liberum arbitrium habeat
Augustinus docet in li. xxv° de civitate dei ita

mesens · Certe deus ipe nuq̃ ꝓtrā no
pt ideo libm arbitiū habe negandȳ ꝫ ām̃ō
quoq; m. li. d. t. ait. paulus dicat cuncta
omnia operat vnus atq; id spūs diuisim
sicut put vult. i pro libe voluntat arbitrio no
p nēcitatis obsequio
q tm̃ ꝓficiat dom̃ supiq de li. ar. dei. Et vult ista q̃ q̃dlr̃ libiū arbitriū
m creatōe ēē m̃ natura / pz / quia libiū dei est eq̃ sapientissa et omnpⁿ
voluntis / que no fiunt aliq̃ ex nēcitate / sed ordinabe put vult. Q; i natuīs
ronalibq; ita est / q̃ ille put flectu m̃ bonū et malū / et ipe declat
aute bū ꝓm̃. q̃ nemo est q̃ bt. et pe. d. t. ea q̃ dns d. creatōe / et d. creatus
ip omnino fuit m̃ natōe / dom̃ pe q̃dem ante ꝓpter. d. t. ea q̃ dns d. creatōe / et d. creatus
atus / nō / m̃ no tracta / sz ipm̃ ante / ita q̃ ꝓ no ante deū ꝓpter ꝑca aīe /
Cur alia est vo libe arbitriū nēcitati et alia creati / Nam li. ar. m̃ deo dicit idem / q̃
m̃ ꝑpō est ꝓtās velendi et eligendi q̃ntūq; vult / ita q̃ cogi vel cōpelli no ꝑt /
Et tm̃ ipe libiū arbitriū creatū habet / tm̃ vole ipe flectu ipe ad vtrūq; oppositū /
nec ꝑp̃ ipe m̃ creatā est nobilioꝝ vel libiū libeꝝ arbi / q̃ posse flectu no dt
nobilioꝝ modo / nec posse velle q̃ntūq; vult / et no posse cōpelli ipe est
ꝓtās / sed posse ad ipe flectu nec ad illud est defectibilitās seu infirmitas /
quod et m̃ angelis et m̃ hīs / et m̃ demonib; est ꝑ nāz / sed q̃ ad oppositū
flectu no pnt / ipe ē supraddita naē / m̃ bonis ꝑ donū glie / m̃ malis ꝑ
arbitriū obstinatōnis qualit̃ m̃ deo ꝯcipit̃ liberū arbitriū
Sed aliter. accipitur m̃ cātoē liberū ar
bitriū ēē m̃ creaturis / dica̅ etiam liberū
arbitriū dei / eius sapientissa et oipⁿ
voluntis / que no nēcitate ēē libā sem̃
omnia fiant prout vult. sicut ieronimus
attendens non ita esse liberū arbitriū deo

sicut in creaturis ab ipso videtur excludere liberum arbitrium in omelia quadam de filio prodigo dicens, Solus deus est in quem peccatum non cadit nec cadere potest. Cetera cum sint liberi arbitrii in utraque parte flecti possunt, dum autem cetera indicat liberum arbitrium sicut est in ceteris non esse in deo.

Hic ostendit quod in angelis et sanctis sit liberum arbitrium. Et vult istam conclusionem quod licet angeli et sancti non possunt velle malum, tamen in eis est liberum arbitrium. Et hanc probat per Augustinum li. 22 de civitate dei. Respondendum dicit Petrus de Tarentasio quod libertas est triplex. Prima est a necessitate cogente, secunda a culpa inclinante, tertia a miseria affligente, et hec est in beatis. Et ideo dicit Augustinus primo li. de li. ar. quod non nisi beatorum et legi eterne adherentium est vera libertas. Unde etiam electio est beatorum licet non illorum qui ad finem ducunt sed illorum qui cum fine vivunt, et eadem est virtus que ad finem ducit et que cum fine vivit. Dubitatur an li. ar. sit equaliter in omnibus. Durandus dicit quod non ratio illud est liberius quod in actu suo non potest impediri seu difficultatem pati quam illud quod potest impediri et difficultatem pati. Sed deus a nullo potest impediri et ergo videtur quod liberior sit in arbitrio. Et angeli et sancti qui iam cum deo beati sunt habent liberum arbitrium.

Angeli vero et sancti qui iam cum domino feliciter vivunt atque gratia beatitudinis confirmati sunt, ut ad malum flecti nec velint nec possint, libero arbitrio non carent. Unde Augustinus in li. xxii de civitate dei ait: Sicut prima immortalitas fuit quam peccando adam perdidit posse non mori, ita primum liberum arbitrium posse non peccare.

Libertas malorum est velle peccare. Sed libertas in paradiso fuit posse non peccare nec posse turbari.

novissimum non posse peccare

Hic sp̄a ponit diversitatem inter libertatem arbitrii beatorum et nostrum. Et vult hanc conclusionem: In beatis est aliter liberum arbitrium quam in nobis. Quia in beatis arbitrium est omnino liberum a servitute peccati, sed non sic in nobis. Et ad hoc inducit Augustinus in Enchiridion. Qui inter cetera vult quod in nobis primo fuit libertas arbitrii in qua poterat homo peccare et non peccare, sed in statu ultimo beatitudinis nostre erit libertas in qua homo non poterit peccare. Sed in medio statu est libertas in qua homo potest peccare et in quo non potest non peccare.

Idem in Enchiridion: Sic oportebat prius hominem fieri ut bene velle posset, et male, postea vero sic erit ut male velle non possit, nec ideo carebit libero arbitrio. Multo quippe liberius erit arbitrium quod omnino non poterit servire peccato, neque autem voluntas non est, aut libera dicenda non est, quia beati sic esse volumus ut esse miseri non solum nolumus, sed nequaquam prorsus velle possimus. Sic ergo anima nostra etiam nunc habet nolle infelicitatem, ita nolle iniquitatem semper habitura est. Sed ordo servandus fuit quo deus voluit ostendere quam bonum sit animal rationale quod etiam peccare possit, quamvis

sit melius quod peccare non possit. Ecce hiis
verbis evidenter astruitur quod post beatitudinis
confirmacionem erit in homine liberum arbitrium
quo peccare non poterit et nec in angelis
et in sanctis qui cum deo sunt et tanto
utique liberius quanto a peccato immunius et ad
bonum promptius. Quo enim quisque ab illa
peccati servitute de qua scriptum est. Qui facit
peccatum servus est peccati longius absistit tanto
in eligendo bonum liberius habet iudicium
unde si diligenter inspiciatur liberum
videtur dici arbitrium quia sine coaccione violencie
et necessitate valet appetere vel eligere
quod ex racione decreverit eligendum vel appetendum

Hic infert ex dictis istud correlarium quod in homine in diversis statibus diversimode reperitur liberum arbitrium. Patet quia maior fuit libertas prima hominis in statu innocencie quam secunda que est in statu peccati. Et maior erit tercia libertas in statu beatitudinis quam prima et secunda. Et hoc declarat ut supra. Quia in primo statu potuit peccare et non peccare etc. Notat pe. d. i. Quod li. ar. dupliciter dicitur. Primo quia est ab aliquo liberatum et ut dicitur tripliciter. Secundo Bernar. in li. de gratia et li. ar. Primo quia liberatum a necessitate cogente et ut equaliter est in omnibus in deo et in angelis et in hominibus quia hoc est nature. Alio modo quia liberatum a culpa inclinante. Tercio quia a miseria affligente sic non est equaliter in omnibus quia hoc non est nature sed gratie et glorie et augetur et minuitur et perditur et acquiritur. Secundum quod illa disponencia potest perdi vel acquiri. Alio modo dicitur li. ar. quia est ad aliquid liberum. Et tripliciter vel in volendo vel in eligendo vel in delectando. Secundum quod libertas est triplex scilicet arbitrii consilii

et ingratitudo ē ecclesie/ nulla est ecclesie/ ny omnibꝫ/ qr ē malus/ qz nō/ qr ē bonus dicit
ꝓtinus/ qz non/ quia est ffictinus/ cui enī quis pt arbitrari/ quid vtile nō
sit est nulle/ sed q ab pte eligē incipiꝫ/ qz bono ḡtu est ffm̄ diligente/ cui aut
electio hui⁹ applaceat/ sit est ista ffructuosa bona de libtate arbitry dicta z
diffusa tpa ic⁹

Ex predictis ꝑspicuū sit. qz maior fuit/
libertas arbitry ꝓma/ tꝫ secunda/ et tertia/
multo maior qꝫ ꝓma. vel scā/ ꝓma cui
libertas arbitry fuit in q̄ potāt peccare/
et nō peccare/ vltia vō erit in q̄ potāt/
non peccare/ et nō potāt peccare/ media
vero est in qua pt peccare/ et nō pt nō/
peccare/ ante reparaz̄ etiaz mortaliter/ qz
reparaz̄ vero saltem venialiter.

Cauꝫ tꝫ in quo dicit libertꝫ arbitry tꝫ ꝙr status hoīs tꝫ status eius
sint ante primū in paradyso/ et tūc malū impediebat hoīem a bono nec
impellebat ad malū/ in quo statu ꝑme difficulter pt peccare, indicte
ante reparaz̄/ licet ordinē status hominis est qz primū/ licet ꝑdictus iste in statu
nō pt ipse nō peccare/ etiaz mortaliter/ cuius in isto statu ipse primus a gra
ꝑfectus et confirmatus/ et nō innatus per gratiaz/ tꝫ est status hoīs qz primi
et qz reparaz̄ p gratiaz. et ante cōfirmatiꝫ in bono/ in quo ipse posset non
peccare mortaliter/ sed nō ipse posse omne nō peccare/ sz venialiter. cuius
ḡtus in isto statu ipse primus a culpa/ et ipse confirmatus/ inclinabat ad
malū/ sz tūc ipse gratia innatus z primus motus/ qz status hoīs et post
cōfirmatiꝫ/ et tūc nō potāt vinci a malo, nec ad malū inclinari/
et tūc nec potāt peccare de q̄tuor statibus liberi arbitry

Et pnt notari in homīe quatuor/
status liberi arbitry/ ante ꝑcm eius

distinctio

ad bonum nil impediebat ad malum nil impel
lebat non habuit infirmitatem ad malum et
habuit adiutorium ad bonum. Tunc sine errore
ratio iudicare et voluntas sine difficultate bo
num appetere poterat. Post peccatum vero ante re
parationem gratie premitur a concupiscentia et vi
citur et habet infirmitatem in malo sed non
habet gratiam in bono. Et ideo potest peccare et
non potest non peccare etiam dampnabiliter. Post
reparationem vero ante confirmationem pre
mitur a concupiscentia sed non vincitur et habet
quidem infirmitatem in malo sed gratiam in bono
ut possit peccare propter libertatem et infir
mitatem et possit non peccare ad mortem
propter libertatem et gratiam adiuvantem. Nondum
tamen habet posse omnino non peccare vel non
posse peccare propter infirmitatem nondum
perfectam absorptam et propter gratiam non
dum perfectam consumatam. Post confirmationem

infirmitate penitus consumpta et gratia con
sumata nec vinci potest nec premi et tunc
habebit non posse peccare

Hic ex dictis infert unum corollarium quod per peccatum corruptum est liberum arbitrium in parte sic quod libertas arbitrii est depressior quam prius erat. Quia per peccatum homo est vulneratus in naturalibus et spoliatus gratuitis iuxta parabolam Christi Luce x. Quamvis etiam naturalia data homini a deo possint dici gratuita et dona gratie capiendo gratiam large pro omni dono gratis dato. Et hoc dictum suum magister confirmat per Augustinum in Enchiridion. Dubitatur que et quot sint vulnera nature quibus vulnerata est per peccatum. Secundum quod Beda vult in Omelia predicta vulnera nature quibus vulnerata est per peccatum tot sunt quot anime vires. Sunt autem quatuor potentie anime. Prima ratio in qua est prudentia. Secunda voluntas in qua est iustitia. Tertia irascibilis in qua est fortitudo. Quarta concupiscibilis in qua est temperantia. Et secundum illa in quantum ratio destituitur a suo ordine ad verum quem habuisset in statu innocentie dicitur vulnus ignorantie sine labore cognovisset verum. In quantum voluntas destituitur a bono dicitur vulnus malitie. In quantum irascibilis ab arduo dicitur vulnus infirmitatis. In quantum concupiscibilis a delectabili moderato per rectam rationem dicitur vulnus concupiscentie. Et quia per peccatum quelibet potentia diminuitur ad rectum iudicium quia actus ad aliud inclinat. Sic dicuntur quatuor vulnera scilicet ignorantia malitia infirmitas et concupiscentia. Contra ista potest instari quod plura sunt vulnera peccati sicut mors frigus esuries et illa non comprehenduntur sub aliquibus istorum quatuor. Respondet quod illa vulnera quatuor enumerantur quo ad animam et potentias eius. Et quia corpus secundum originalem iustitiam rationi obedivisset igitur defectus corporales secuntur consecutive vulnera anime que sunt principalia vulnera de corruptione liberi arbitrii per peccatum

Unde manifestum est quod preter alias pe
nalitates pro peccato illo incurrit homo penam
in corruptione et depressione liberi arbi
trii. Per illud namque peccatum naturalia
bona in homine corrupta sunt et gra
tuita detracta. Hic est enim ille qui a la

trombus est vulneratus. et spoliatus vulneratus
quidem in naturalibus bonis quibus non est privatus
alioquin non posset fieri reparacio. Spoliatus vero
gratuitis que per gratiam naturalibus addita
fuerant. hec sunt data optima et dona per
fecta. quorum alia sunt corrupta per peccatum. i. natu-
ralia ut ingenium memoria et intellectus alia
subtracta i. gratuita. Quamquam et naturalia
ex gratia sint. ad generalem quippe gratiam dei per-
tinent. Sepe tamen huiusmodi fit distinctio. Cum
gratie vocabulum ad speciem non ad genus
refertur. Corrupta est ergo libertas
arbitrii per peccatum. et ex parte perdita. Unde Augustinus
in Enchiridion libero arbitrio male utens homo
et se perdidit et ipsum. Cum enim libero
arbitrio peccaret victore peccato amissum est et
liberum arbitrium. A quo enim quis devictus
est huic servus addictus est. Ecce liberum
arbitrium dicit hominem amisisse. non

quia post peccatum non habuit liberum arbitrium

sed quia libertatem arbitrii perdidit. Non quidem

omnem sed libertatem a miseria et peccato;

Capitulum quartum in quo per maiorem declarationem precedentis conclusionis distinguit triplicem libertatem. Quedam est libertas soluta a necessitate et coactione. Secunda est libertas que est quedam immunitas a peccato. Tertia est libertas a miseria. Libertas prima maxime convenit deo et illa semper manet quamvis eam suo modo homo habuit ante peccatum et nunc habet eam boni et mali quia voluntas cogi non potest. Sed dicendum ex quo sunt quatuor status hominum ut capitulo precedenti dictum est. Cur etiam non est quadruplex libertas. Dicit b. t. quod libertas non distinguitur iuxta diversitatem statuum et ratio est quia una et eadem libertas in diversis statibus invenitur sicut libertas a necessitate coactionis in omnibus statibus invenitur. Libertas a peccato statibus tribus est communis scilicet statui innocentie statui primo post reparationem gratie et statui glorie. Et libertas a miseria duobus statibus est communis scilicet innocentie et glorie. Sed dicitur secundum ea que privant libertatem eo quod libertas in sua ratione includit negationem. Omnis autem privatio secundum ea que privantur habet distingui. Et quia duplex est coactio ut dictum est videlicet sufficiens et insufficiens. Si ergo consideratur libertas que removet illibertatem simpliciter dictam et sufficientem sic dicitur libertas a coactione id est a necessitate que per peccatum privari non potest. Si autem removetur coactio insufficiens que impulsio dicitur hoc dupliciter quia hoc quod impellit aut impellit per se sicut habitus in anima vel dispositiones sicut est libertas a culpa vel per accidens sicut impotentie et penalitates que sunt ex parte corporis sicut est a miseria. De tribus modis libertatis arbitrii

11 Est namque libertas triplex scilicet a necessitate a peccato a miseria a necessitate et ante peccatum et post eque liberum est arbitrium. Sicut enim tunc cogi non poterat ita nec modo. Deoque voluntas merito apud deum iudicatur que semper a necessitate libera est et numquam cogi potest ubi est

coactionis

necessitas ibi non est libertas, Et ubi non est
libertas nec voluntas, et ideo nec meritum, hec
coactione
libertas in omnibus est tam in malis quam in bonis.

Hic magister prosequitur intentum suum de 2a libertate et vult, quod libertas a peccato est illa de qua loquitur apostolus 2a ad Corinthios 3o dicens, ubi spiritus domini ibi libertas. Et de qua Christus in evangelio loquens dicit, Si filius vos liberaverit vere liberi eritis. Et hec vera libertas solum quoniam hiis qui liberati sunt per gratiam. Et isti sunt servi iustitie per dominum apostolum ad Romanos vi. Et hec libertas amitti potest, quia perdita fuit per peccatum. Quod est quod dicit Bernardus, quare etiam non potest libertas a iustitia sicut libertas a culpa, ex quo iustitia que est rectitudo in ratione existens liberat a malo et impedit illud sicut libertas a peccato que est rectitudo in voluntate existens inducit ad bonum. Et iudicet quod tendere in bonum est ipsius voluntatis proprium et naturale, et ideo repulsio illius quod voluntatem ab hoc bono impedit. Sicut libertas dicitur vel libertas a peccato, sed tendere in malum non est proprium voluntatis sed per accidens, et 2m quid ex quo procedit ex aliquo defectu et ideo illud quod a malo retrahit sicut iustitia non dicitur libertas nisi 2m quid et propter similitudinem ipsius ad primam que posita est in opponendo. De libertate a peccato

Est et alia libertas a peccato scilicet de qua
2a ad Corinthios 3 prope finem
dicit apostolus ubi spiritus domini ibi libertas. Et
Iohannis viii
veritas in evangelio. Si filius vos liberaverit
vere liberi eritis. Hec libertas a servitute
peccati liberat, et servos iustitie facit. Sicut
e converso servitus peccati liberos iustitie facit.
Unde apostolus liberati a peccato servi facti estis
iustitie. Et item cum servi essetis peccati li-
beri servistis iustitie. Hanc libertatem
homo peccando amisit. Ideo Augustinus dicit
quod homo male utens libero arbitrio et se

pdidit et ipm quia pdita est ppt pccm liber-
tas non a necitate sed a pcco. Qui enim facit
pccm servus est peccati

Hic magr addit unum de 2a libertate. Et vult quod illi qui habent istam libertatem a pcco quamvis sint ita liberi quod non dnentur eis pccm 2c non sunt servi non tamen habent istam libertatem s. a pcco et per quid etc. Augs in Enchiridion. Qui

Istam libertatem que est a pcco illi soli nc
habent quos filius per gratiam liberat et reparat
non ita quod penitus sint sine pcco in hac
mortali carne sed ut pccm in eis non dne-
tur neque regnet. Et hec est vera et bona
libertas que bonam parit servitutem scilicet
iustitie. Unde Augs in Enchir. Ad iusticiam
faciendam non erit aliquis liber nisi a pcco
liberatus esse iusticie cepit servus. Et
ipa est vera libertas propter recti facti le-
ticiam. Sil et pia servitus ppt precepti obedientiam

Hic magr addit de alia libertate ad malum. Et vult quod quedam est libertas non vera male servituti adiuncta que est quasi effrenata ad male agendum et hec est peccatorum. Et talis dicitur liber quia sponte et libere facit voluntatem dni sui dyaboli. De libertate ad malum

Est alia libertas non vera male ser-
vituti adiuncta que est ad malum faciendum

. ſm di'ſit

ſm ſcdm ſcm

Ubi rō aſſentit a voluntate/ubi dicit nō ee faciendū quod voluntas appetit/ad bonū nō ſequit. concordat rō voluntati/et ideo ubi libertas eſt/et pria/ de libertate autē ad malū et

ſm ſcm

ſm ſcm

ſm ſcm

ideo dicitur non esse vera libertas quia ad malum
alia ratio l' opo
est. Alijs autem videtur quod libertas ad malum quam
hec verior est et magis sustinenda
supra commemorauit Augustinus non sit libertas
h verior et magis tenenda
pronitas
arbitrij sed sit quedam pronitas peccandi et curui
culpe
tas que ex peccato est et mala est

Capitulum sextum in quo queritur de simili questione utrum libertas ad bonum sit libertas arbitrij. Et circa hanc etiam recitat duas opiniones. Aliqui dicunt quod est libertas arbitrij per gratiam reparata. Et ad hoc inducunt dictum Augustini in Enchiridion. Sed alij dicunt quod sit quedam alia libertas que ex gratia et libero arbitrio incipit esse in mente hominis cum a deo reparatur. Questio alia de libertate ad bonum an et ipsa sit libertas arbitrij vel non

Similiter etiam queri solet utrum illa liber c6
tas vera que est ad iusticiam faciendam sit
ipsa libertas arbitrij. Quidam dicunt illam
sicut nunc per hoc tenetur et quiescentur
baptismi
gratia
eandem esse sed per gratiam reparatam qua iuuan
te libera est ad bonum sine gratia vero non est
libera ad bonum. Unde Augustinus in Enchiridion. Ista
libertas ad benefaciendum unde erit homini
s. peccato
sub peccato
ca 30
addicto et vendito nisi eum redimat ille
sub peccato
Johannis viij
qui dicit. Si filius vos liberauerit vere liberi
redemptio vel libertas
eritis. Quod antequam fieri in homine incipiat
redimi vel liberari

quō quisq; de libō ar· gliatur cum nodū
est liber adoptandū bene / Ctr apte ondit li
bꝛm arbitriū per grām liberi· ut p illud
bene opetur eqūtr· sdm̄ dicit illam liber
tatem veram; que est ad benefaciēd (tm
sup̄ memit· Augs; esse libertatē ipsi arbitrij
grā dei liberati et adiutū· aly nō putāt
nō esse ipsi arbitrio libertatē suam; sed alia
quadam; que ex grā et libō arbitrō ꝯmte
homīe deo opante maneat esse cū ꝑfect.

Qcā sept̄m m quo magr̄ ponit ꝓpr̄ sma; tra ambos qōes / et ult
ma tm libertas ad bonū ē ad malū ꝑt ipsi liberū ctr· ē dns sma
/ qua sme grā est prima ad malū / et tm admixtō gre ē prima ad
bonū / et ō ē mansit ꝛ dom augt· ma sp m nobis est valitas libi
sed nō semp est bona / nōn est / q de libō ar· dupl̄ est loquendū
uno ꝛ nomē pprē ꝙ nr̄i et m̄ cātoꝝ et m̄ caturā / ꝛ obligi omīs
bonū et eqlī aliud nō nō est obligi omīs nisi tm eqūtr dicit tō obligi
esse ꝙ liberū debitū fugit et detestat illud / sed ꝙ magis / ꝙ illud ꝓpr
obligi dr ꝙ liberū debitū intendit et efficat ꝓpr actū liberū ē augt loq
de li ar· ꝙ nr̄i m̄ cātoꝝ et dupl̄ aut magis liberū aut magis
defectū hoc malū ē ꝙd m actū exercitū susceptū seu exercitū
hoc magis defectū ꝙ est liberū ꝙd i actu debitū ꝛ i actu defor
mitatis et malū / ad quo ꝑ q pl̄ nr̄i repugnat bonū sed ꝙ ad libertā
te ꝛ defectū / hoc omīs nr̄i malū / ꝛ scripd sufficiēter tenditur i bonū
sed nō nisi scripd defectū tenditur i malū nō oz adḡ aut i malū
exercitū / aliquid intrinsecū / ꝙ ad se ꝓpr defectū / ꝛ oratio scripd ꝑ li
ar· tra includit / ꝛ inutilitē a doctore sic obiiciebat liberū est obligi
bonū est / ꝛ dicitur quodlibet quare tm magis ē m̄ cātoꝝ / sed i cātus
magis ꝛ ḡ vanabilitas ad ēqlitas ē ultra attendē ꝛ ꝑ sup̄ cātus

ronalis quo salus deus superos est et qbz ille mundi sub deo e et qbz papa
tis et dominis suarz operacionz zo facultez ptatis sic affirmade nisi et nisi qz
dz nr qz libtas arbitrij no sit bo est qm dns scdm dz li. do li. ca. pot tlez
dicij libtas arbitrij sed seu accepta alia z ipius rectus accepta ad actus
ca ipius alia tz inseparabilis alia separabilis d actus alia cans inseparabilis
alia separabilis dr qua dmstoe faltat qz arg li no e sit bonus luc sit pt
libtas ad vtrum nos qz voluntas in nob semp libz est a coactoe vta qz qnt
li no pt est aut voluntas cogi ad qnlz quide actu volt deliberate ma
ture alienas vtutes mouere et reprimere vana voluntates statuere ad aliquid
volendu medias ad qz aut fuere nr dz sit qz qnlz libertas manet cogi ad
traditoz includit pt quid dz libertas auferre et illa ablata sit coactoz
induce pt coactoz voluntas mutare qd sit quide apd romu volentes vtutes po
tuit affectu imittere ei ad qnd pt qz de volente fit nolens et d amatze
tpalnd fit corp stupiton et qz titio flua qz vno ab ea separat ou mgebat p
amoris gladiu sed no e coactu unde nr dz obedientialis violentabilis
nat sed potius libtas pt qnia quicqd violenta fit licet dz indebitus violentus
appellat sed hoc pene ignoralis nonalis qz ad vim oppositoz detinata violentia
fiunt et qnto quo ad actu qtiores li dz cogi pt eius ab appellu ut corti
videlo gemma flectatur ut gnus marbz tigna altaribz ponat hoc qz ad
actu intiorez sit qz ad velle cogi vel affectu nullo vm sed nr p bladus
gnitoes nr p timbales cogitet gmatoes petrault a nstra pmutat
vnitas li dz media pt p signi media et valde efficaca se exp coactz quid
inducto no repugnat libtas sed potius pleriusq amoris et volt qz nulla
est plene volt qz quide sic quid ut abpte unde et tal metz no opus
vouisti astronis qua dra libtas ad bonu et ad malum esse libertas arbitry

Utrū nobis magis placet ut ipa libertas arbitry sit et illa qua quis libertas ad malū/ et illa qua quis libertas ad bonū/ facieb/ ex talib em varie sortat diuisa vocabla dica em libertas ad malū sa tiendi antecessit p gram sit repata sed cū per gram fuit repata dicta libertas ad

bonum faciendum, quia ante gratiam libera est voluntas
ad malum, per gratiam vero fit libera ad bonum
Semper igitur voluntas hominis aliquo libera
est sed non semper bona est, non enim est bona
nisi a peccato liberata. Est tamen a necessitate libera,
unde Aug. in li. de gratia et li. ar. Semper in no
bis voluntas libera est, sed non semper bona est
Aut enim libera est iustitie quando servit peccato et
tunc est mala, aut a peccato libera est quando servit
iustitie et tunc est bona

Capitulum octavum in quo prosequitur tertium membrum libertatis supra positum, que est libertas a miseria, de qua dicit Apostolus ad Ro. viii. Creatura liberabitur a servitute corruptionis etc. Et tamen libertatem habuit homo in statu innocentie. Et plenius habebit in statu glorie. Sed in isto statu medio ipsam habere non potest. De libertate a miseria

Est iterum libertas a miseria de qua
dicit Apostolus et ipsa creatura liberabitur a servitu
te corruptionis in libertatem glorie filiorum
dei. Hanc libertatem homo ante peccatum
habuit, quia omni carebat miseria,
et nulla tangebat molestia, et plenius
habebit in futura beatitudine ubi miser

esse nō potuit, Sed in hac uita que est inter primum
peccatum et ultimam confirmationem nemo a miseria
liber ē. quia pena peccati nō caret,

Capitulum ix in quo ex dictis infert duas conclusiones supra declaratas, prima quod liberum arbitrium in homine per peccatum ē diminutum et corruptum, patet quia ante peccatum homo nullam habuit difficultatem ad bonum et nullum impellens ad malum, sicut post peccatum. Repetit de corruptione liberi arbitrii ut addat alia

Ex predictis iam apparet, in quo per
peccatum sit diminutum vel corruptum liberum
arbitrium. Quia ante peccatum nulla erat homini
difficultas nullumque impedimentum de lege
membrorum ad bonum, nulla impulsio vel
instigatio ad malum. Nunc autem per legem
carnis ad bonum impeditur et ad malum
instigatur, ut non possit velle et perficere
bonum nisi per gratiam liberetur et adiuuetur.
Quia ut ait apostolus peccatum habitat in carne

Hic infert 2am conclusionem istam, quod liberum arbitrium non est equaliter liberum in bonis et in malis et ad bona et ad mala, patet quia in illis est liberius ubi liberatum est quam in illis ubi liberatum non est, sed in bonis liberatum est, et non in malis nisi ad mala ad que potest se solo, sed non ad bona nisi mediante gratia dei. Quod non est pariter liberum arbitrium in bonis et in malis et ad bona et ad mala

Liberum ergo arbitrium cum semper et
in singulis sit liberum, non est tamen pariter

liberū in bonis et malis et ad bona et ad
mala liberius ꝫ eni in bonis ubi liberatū
est q̄ in malis ubi liberatū nō est et li
berius ad malū quod ꝑse pt q̄ ad bonū
quod nisi grā liberet et adiuuet nō pt

Cap. xi in quo finaliter ondit unde sit unaqueq libertas et vult istam
conclusionem q libertas a culpa et a miseria est ꝑ grām sed libertas a necessitate
vel coactione est ꝑ nāz et hanc probat ꝑ aplm ad Ro. vii ubi inquit velle
michi adiacet ꝑficere autē bonū nō inuenio Cap. d. habeo libertatē nāle
seu nature sed nō possum libere in bonū nisi ꝑ grām de libertate que sit
ex grā et que ex natura

c 10 Libertas ergo a pcto et a miseria ꝑ grām
est libertas vero a necessitate ꝑ naturam utrā
q libertatē nature scz et grē nōt aplus
Cū ex persona hominis nō redempti ait velle
adiacet michi ꝑficere nō inuenio ac si diceret
habeo libertatē nature sed nō habeo liber
tatē grē et ideo nō est apud me ꝑfectio
boni nam voluntas hominis quam naturaliter
habet nō valet erigi ad bonū efficaciter
volendū vel opē implendū nisi ꝑ grām libe
tur et adiuuet libere quidem ut velit et adiuuet ut ꝑ
ficiat

Declarat eandem conclusionem per apostolum ad Ro. ix. ubi inquit Non est volentis neque currentis sed dei miserentis. Quam auctoritatem magister exponit in littera, ut patet. Quod dubitatur utrum liberum arbitrium omni gratia destitutum possit alicui temptationi resistere. Aliqui dixerunt quod potest omni temptationi resistere propria virtute, quia alias non imputaretur ei ad peccatum. Ro. v. dicit quod falsa est illa opinio, et contra sacram scripturam. Nemo enim potest resistere temptationi nisi per virtutem oppositam, ut luxurie per continentiam, infidelitati per fidem. Continentia autem et fides et talia sunt dona divine gratie, et ergo opinio Pelagii videtur esse erronea, et hoc decepit eum, quia non posuit differentiam inter dona naturalia et gratuita.

ad Ro. ix

Quia ut ait apostolus non est volentis velle (s. efficaciter)
neque currentis currere i. operari sed miserentis
dei qui operatur in nobis velle et operari
bonum. Cuius gratiam non advocat hominis
voluntas vel operatio, sed ipsa gratia voluntatem
prevenit preparando, ut velit bonum, et preparatam
adiuvat ut perficiat

Utrum omnibus rationalibus naturis equaliter conveniat liberum arbitrium voluntatis

Quod non arguitur primo sic, quia tunc creator et creatura essent equales in libertate, sed cum tota libertas creature sit a creatore, et propter creatorem ex participatione, sed propter unum quodque tale et ipsum magis. Secundo sic liberum arbitrium secundum Anselmum est potestas servandi rectitudinem, sed aliquorum est potestas servandi rectitudinem in bonis quam in malis. Tertio sic libertas arbitrii est facultas flectendi ad utrumque oppositorum, sed multe rationales creature non possunt flecti ad utrumque. Ergo etc. Aliquorum est beati Ieronimi, prout mulier allegat in hac distinctione, et similiter allegatum est in alia distinctione huius 2i. Bonorum patet cum beati confirmati in patria iam ad malum flecti non possunt. Quarto ex eodem fundamento arguitur in dyalogo non est liberum arbitrium ergo quod falsa quantum ad obiectum voluntatis, et similiter patet idem secundum auctoritatem Anselmi iam allegatam in 2o articulo cum dyalogus iam non possit servare rectitudinem. Quinto arguitur auctoritate Bernardi in libro de quo ut dicit quod libertas arbitrii cuiuslibet pariter ratione utentibus competit nec magis est in bonis quam in malis. Et confirmatur ratione sic libertas arbitrii convenit rationalibus per naturam, ergo nec secundum magis nec secundum minus, quia tamen in simul quia homo licet dignior sit multis non propter hoc tamen dicitur magis spiritus quam aliud animal. Notandum quod liberum arbitrium prout pertinet ad [illegible] complectitur secundum aliquas proprietates tam rationem quam voluntatem, arbitrium enim dicitur ab

Distio

arbitrando et go imptat indirid/ seu pōtz indirectz/ vōtz et ideo pcq
dicit dicta arbitrio libertas ejj libertas arbitrio, qr optz indirid vbus pdē/ nōn
at'q libus ſt ſic dſtā/ t'q ſtā ſeq; dño grabbardyn at'q libertas ē pō rōnal
vtc indirectū/ et libē exequendi q dō nō at'q libertas pt attendi penes
duo t'ral quo ad vtrūd a quo dr volūtas/ libā vtc vtrūq corp ad q ordinat
ut libet/ Ad ſ'm hoc ſt dupl'/ qnia voluntas dicit libā/ vtc coactōe et
libtas oppo coactōi vt dr libā a ſnūte pcti/ ſut muſce/ qr cuilz libertas
oppo ſnūtui Ad t'q ſt dupl'/ qr vōb ordinat ad duplēs actū ſz clia
tōs et/ imptatz q ꝛo rōnd qnia pl' libertas arbitrii dicit ꝓnatū coac
tōnis gt et imptat quadaz operatiōnatz et dignitz/ ita ty applet' illa tria
vz coactōis dminutz/ operatiōnac dignitz/ et pōc ſicultz/ q nōndū ty
ſicut tangit quodā/ m at'q ty alicui vōt vt nat' rōnalitatis ſine coacta
ad nolēdū/ ita ty nō ꝓſſit ſtecta ad vtrūq dicit/ et etiā ſic ly ꝓmiſſū d'
vōt dr libā a coactōe ty cogi nō pt/ ꝑt mlti du' hoc p impedi ab actu
ad quē alias inclīa'/ ut ſi lapid' deſtrahēte aliquid ſuppona' ty ꝑ dñicat
ne deſtruat/ dño ect mayſ ꝓpe p qpulſoc ad ctd illius quod mittit ſicut
ſi lapis pellēte ly nāz ſnat ſurſū/ licet ty nō ꝓpe dicit' coactō i alias
ſed mayſ violētatō ſed ſufficiat ſit p exēplo q dnc pt ꝑa qr vola vōb
dīna nullo pt cogi cadē/ cogi ꝓoo/ ſz qr ſola dīna vōs nullo/ pt i aliqo
ſuoꝝ actuū/ quē effi' vt ꝓducē/ impedire/ et quelz alia pt/ quo ad quelz
actus ad quē tales/ aliās ſpūtuālz efficaci' inclīa'/ ipedire go q tz qr ꝑa
pte q nōlit at'q vō qr ꝑa pte pōt ad vōb dīna ſit ſimpl' efficax et īmōt
et qr 2a pte ly ad dēus poſſet tales/ volūtas ſubtrahē ea quē mouet ad
ad volendū et quāz quelz eaq volūtaz ipedire ſſi'a ſit qr attēdo li at'q
ꝑut dicit pncia talis coactōis nō obſtāt vōlūtaz nabit effi' quē li at' vel
et ꝑquā qr ſic ſmtlēd ē ſed at'q nōn ty qr nōlit li ſz ſic at'q vt dī
t nōn m nōn ety imptat dſtūſtū et dctiatz vōlē ſed nō oz qr m dō
intelligē ſic ens ord tales mōdi ſnē et apta et go at'q imptat
indirid quo dr vōb rogauſtat ꝓfiſſi et ſiqr' ſtite ꝑ ſcripm qa qr ta do
rogi ſco nulla vōb ꝑt rogi quo ad actū mlticz ſine creatu lic aliq
poſſit rogi quo ad actū ꝓtidiez/ et imptatū ta qr qr ad ꝑas ꝑte/ ꝑ ſic
ad ones actū creatū vōb mlticz tales ad actū tducēs ſibi/ go nō
nollit tlez rogē qa tz qr ta ꝑte nōlit qi tū ſic ta do rogi ſit ad ꝓtelli
ad otid/ illig ad qd mlticz aut qr tlig opuduz ſine velīnd vōb ē pūg
et ſimte ſint de libertē vōtz et go ſtūte nāt vōtz nullo ꝑt rogi/ 2a
vō ꝑt qlnz ſtūtz malta ect qr quo ad actū ꝓtidiez ꝑt ꝓtelli ad otid
ſicut volēs ſtecte gorma ſolū corid dco/ ꝑt rogi ad ſtectō corāz vbolo
qlz illa ſc' za qr ty attendēdo libertē ſint ſimpl' dr pnatz coactōnis
ſic ta do coactz nt dr pdictz/ qr/ cuilz vtalibz equalit quelz libertas
volūtz/ et nōnē dico ſ ta' ſint ſimpl' dr pnatz coactōis qr ſi libtas
attendēt penes aliqd ꝓpriuz ſit nō ꝓſſet ctr' quēmd dco et ctātū
et ꝑ tūc qr ad ty quēmat nō poſſē rogi/ qa qr/ ſint li ar. dr ꝓtelli
dignitz et ꝓtequēdi ꝑtatz ſine ſicultz/ nō ty ſit cuilz vtalibz natus ꝑ

Corr. qr deus ſicut deus poſſet ſimultāe li arbitrii/ ipm modo ꝑdicto in qoꝝ 2uo ꝑt ogē ꝑa ꝑs ꝑ
qr deus ꝑt nullatēnꝰ liberū ar. quocuq; voluit ipm illud ꝓbitor rez dr tactis in manu dei
quocuq; voluit ꝑclinabit illud/ 2 qr ꝑt ſici ſi ꝑ vno alliacdo ꝓnta bō ꝓmittēdo nullo ſtecto
ſine imbra nō ect ꝓnes oſtendo ꝓ ꝓnia Alio ꝓducēdo ꝓnta mala gminado ipm ad
ꝑ ꝓm agēdū ſicta ſi ꝓſimilēs corp ꝑ ꝓta aarlemanit/ 3o volūtz nullatēnꝰ diſponēdo ſua
ꝓnia ad ꝓfectū 2 grauz ꝓſſi deus/ qr deus poſſet ſuā tm oꝑaſſe ac habūdē qd quēlz volūtz
nō cogēt ty ipam ny bonus deſideriꝰ ꝓnitz/ volūt ſicut vidē ſtraſſe in qūſtiōn ſc' ꝓauli
ſed qr deus nō ꝑt cogi liberū ar. ad tz ꝑt impotē dr ꝓcedez ſc' dicit dei ſed ꝑt repugnatz
ꝓcedz ſc' dicit effectui/ qr dicit cogēt ſua qd repugnt effectui/ ſed absolūt cogēt volūtz ſimp'
repugnt effectui/ vocabi ergo ꝑ ꝑ volūtatē/ 2 ꝓpriꝰ ſi volūtas cogēt ad qd vellet aliqs dicit
nō voluntarie eſſet voluntas

Dist. 40

Dist. 40

Dist. 40

dugnq̃ est actiᵒ̃ voluᵗ et ꝑfectq̃ misit cedz in ⁊ratoꝛ ei⁹ in ⁊atum / et effectuq̃
ad exequend q̃ vult / et simlr dugnq̃ est et effectuq̃ in bus ei⁹ mesuꝛ / bonus
ei⁹ malus go q̃ vi q̃ⁱ et ar̃ / quis / notand est de gꝛa ista gꝛatis ꝓ ea oppon
libertas dicat / priuatq̃ fruitus et nupc̃ no omlr̃ reualuit equalr̃ est libertas
actiꝝ ꝓꝛ tꝛ no omis solutatis sue ꝓꝛ libe / sed soli bñ / nec ecl subs / quic
rota quet ecclie / et vng e nisi ꝑticip culpe et nusse / alt / nisi go ecl
gꝛa q̃ lig / dupl ꝓ libertas / quo ad nat / no tñ e ista libtas quo ad esse ꝑ-
ꝑ tꝛ quo ad nat simpl qꝛdo est cuiq̃ nat equal sunt / ꝓ pia ẽuctis / sed hec
sunt liber go et nec / sed quo ad ꝛcta ꝓꝛ ꝓꝛ li ꝛa ꝑ ad actu pu ad esse
pl̃r e ad bñ / et no e ad malu nisi ꝛne & facty / sed dupl no tñ ita pleteꝝ
vtendi apd ꝺeum / tm ꝓ / ꝓ malicia obdnatꝝ go / et plꝛe ꝑcuctꝝ de alijs
dupliat q̃ vñ q̃ / licet bñ in pria sunt affinata ita ꝑ male velle no ꝓsit
/ tñ ne sunt libertes vtl / ꝛa quo ad pñs ꝛcta no e / alias adhuc no esset bñ
bñ quo ad ꝛcta ꝛcta / ꝓ tm libertas attendit ꝓ ꝑ ꝑ ꝑ sine coactiõe ꝑfec
ꝑfectꝝ voledi bñ / alioq̃ cuiq̃ deus no ꝑfert nisi libꝝ libertꝝ voluᵗ
ꝑ tñs ꝑfectꝝ ꝑ ei⁹ ꝓ bñ ad ꝛcta / ꝓ cui⁹ dne arguit ꝑ ꝑ sunt libtas attꝛ
potie penes dignꝝ et ꝑfectꝝ ꝑcuctꝝ ꝑ no queuit esse et ꝑ ꝑcussit
duꝛa et in ꝑ ꝑcussit bñ ꝛcta no ꝓ dia / ꝑ no ꝑfe ꝓ nisi esse / tñ quid
attenꝝ libtas ꝑ ꝑ ꝑ ꝓ fuit ad ꝛctꝝ ꝑ ꝑ ꝑ ⁊atu ꝑ ꝑ ꝑ ꝑ
et mutat ꝑ no e ꝑfectꝝ ꝛe dignꝝ ꝑ meliꝝ / sed ꝑ ꝑ ꝑ
ad ⁊atu ꝑ bñ ꝛcta no e equalis in dupl libtas nat / ꝓ no esse adhuc
ad malu no / ꝓ dia / ꝑ tñ ꝛcta male ut

Destructio ꝓpꝛ / Quis magr egit de tꝛnptate ꝑ qua ho cecidit / et d'libꝛ
arbitꝛio ꝑ quod stare nõ cadꝛ ꝓsent / hic agit de / sed agit de gꝛa ꝑ quaꝝ stare debuit / et
de insufficꝛa libꝛi arbitꝛij sine gꝛa / Destructio 28. et 29. Laudens et magr in
hac destructe determinat de effectu gꝛe et de gꝛa ⁊ꝛ sic / multiplex plus d'voluᵗate
fide et cognitõe fidei / Destructio / et dnus in ꝑcta / in ꝑ ꝑ ꝑ dicit in sine ꝑtis
Destructio / vult ista / Dnus ista / Quinq̃ da gꝛa q̃ / quibꝝ cognitꝝ / gꝛa
admittꝝ nõ bonũ frustra vellꝝ / et quia Dnus ista ꝓsumat ꝑ augm d libꝛi
ꝑ velle bonũ nõ bonũ ꝑficꝛe sine gꝛa / et hoc nõ ꝑ ꝑ suo libꝛo ar nec
ꝑstruꝛe / quia dicit apostꝝ / Ista ꝛcta / et ꝑ illud ad Ro nec no e ꝛcta
ꝛcta ꝑ illud ꝓꝛa ad cor ꝑ / nõ ego sed gꝛa dei mecu / Quibꝝ / ꝛcta
gꝛa ꝑ quid ⁊ratu m aiꝛ / Octuꝝ tho m ꝑ q i / nomẽ gꝛe dupl sumꝝ
ꝑ amoꝛ / ⁊ꝛ quo aliqꝝ gratis alicui ꝑ ꝑ ꝑ sumꝝ ꝑ ꝑ deus / q ꝑ amoꝛ
dat / et ⁊ratis illo nõ gꝛa ponit aliq̃ ⁊atu m aiã / ꝑ amoꝛ dnq̃ no
tꝛahꝝ a ꝛcta / sed ꝛcta bonũ infudit / unde ꝑ ꝑ ꝑ aliquid dilig ꝑ
ꝑfectꝝ effectus dine dilectiõis / Quia ꝑ accepit gꝛa ꝑ deus ꝑ ꝑ dato quic
nat gꝛa ꝑ ꝑ data / ꝑ tñ est aliq̃ ⁊atu m aiã / Dubꝝ ꝑ ꝑ ꝑ ꝑ
dnãs gꝛa ꝑ gratis operantes et cooperantes / Doctor quinq̃ ꝑ ꝑ ꝑ ꝑ ꝑ ꝑ ꝑ

B Et licet deus ꝑ ꝑfunctꝝ potes ꝛ ꝛo ꝑ tñ ꝑ ho ꝑ actibꝝ ꝑ ꝑ ꝑ ꝑ ꝑ ꝑ ꝑ
ꝑ ꝑ ꝑ ꝑ ꝑ ꝑ ꝑ

gra Inspir ꝑsdat (uno° ꝑnt ꝑ dr̃m augr̃ quo nos deus mouet ad bn̄
uolend et agend (alio ꝑ spiritale donū nob a deo ndm (et vtrq; nrm
fecit dnt per gr̃am operantē et cooperantē (gr̃a operās nr̄ attribuit nob sed
mouēti (et vtra quidē nr̄m erit motū ad bonū et nr̄ mouēs (talis
Aliquid deo attribuit (et ꝑ gr̃a operās (tm̄ nr̄ mouet et mouē
illa operā nr̄ solū attribuit deo sed cuncta anē (et hoc ꝑ gr̃am gr̃a cooperans (qm
aliud operat̄ (et reliquos sanctos mos bonos (et attribuit nobis (deus hoc ꝑ operatiuā
hoc ē illa (nr̄ op ꝑ ꝑ gr̃am operantē deū iustificamur nos sine nob qđ nr̄ q augr̃
sup ea. ꝑ primū ei dicit te sine te (sine te nō iustificabit te qđ ut hoc
dicat (dū iustificamur (ipē dr̃ iustificat ꝑsdat (et hoc ꝑ qđ nō ē gr̃a gratis efficit
si aliter ꝑsdat gr̃a ponit ꝑ eam ho reduct in deū a se vel ab alio (ita dnt
ꝑ gr̃am gratificantē et gratis gratū facientē et illa gr̃a ꝑ quā ho ipse efficit hoc
nō reducit deū (ipse deo quia ipse gratificat (et deo nō cooperat ho cooperat
alter ut nō deū reducat ipse gr̃a efficit dicta si autē ꝑsdat gr̃a ponit efficit
quidē cooperat̄ ponit aliud (et vterq; illorū aliud (et sic cooperat̄ dicit ad aliud (qđ ē
cū ꝑ ea sanat a peccō (et post hoc ut bonū (et qm ꝑ gr̃am efficaciter operat̄
(et qm̄ in bono ꝑseuerat (et qm̄ glām eternā acquirit (et hoc ē qđ gr̃a ꝑcedit et subsequit
dicit ꝑcedit (quia et subsequit nō pōt

wl Illuminat te sine te

gr̃a gratis data
i gr̃a gratū
faciens

De gr̃a operante 2 cooperante

Hoc est gr̃a operans et cooperans operans

em gr̃a ꝑpat hominē voluntatē ut ve
lit homo gr̃a cooperans adiuuat ne frustr̄
velit (vnde aug⁹ in li de gr̃a et lib arbitrio
Cooperando deus in nobis ꝑficit (quod operando
inspirat (Cum ipse ut velimus operat̄ inspirando
quod voluntatis cooperatur ꝑficiens (ut igitur
velimus sine nobis operat̄ (Cū autē volumus
et sic volumus ut faciam nobis cooperat̄ (Th
sine illo vel operante ut velimus nichil cooperan
te (Cū volumus bona pietatis opa nichil
valemus (Hec hys verbis satis apitur que

sit operans gratia et que cooperans / Operans
enim est que preuenit voluntatem bonam. Ea enim li
beratur et preparatur hominis voluntas ut sit
bona bonum quod efficaciter velit / Cooperans vero
gratia voluntatem iam bonam sequitur adiuuando
Unde Augustinus contra Iulianum hereticum qui bonam
voluntatem ex libero arbitrio esse dicebat atque
hominem per liberum arbitrium posse velle bonum et
operari sine gratia asserebat / ait Apostolus de com
mendatione gratie apostolus protulit sententiam cum ait
non est volentis neque currentis sed dei mise
rentis. Hoc si attenderes Iuliane non exten
deres contra gratiam merita voluntatis hu
mane / non enim ideo miseretur deus alicuius
quia voluit et cucurrit / quia misertus est deus
paratur enim voluntas hominis a deo et a
domino gressus hominis diriguntur / ideoque con
grue non est volentis etc. Non quia hoc sine

f ggrentwrte

volūtate nrā agat², ꝑ quā volūtas nra ml
ꝑ gra dry
bom agit, msi diuinitꝫ adiuuetur (vnde ali
ꝑ
bi apls alt vō autē ego ꝑ grā dei mecū
ꝑ ad exp ꝑu
non ideo dicat qz michil bom agebat ꝑ qz
michil bom agēt si illa nō adiuuāt hoc
testimonio apte insinuat, quod voluntas
hominꝭ grā dei puenit, atꝫ ꝓpat, ut fiat
bona, nō vt fiat voluntas, quia et ante gram
fuit esse mo rals.
tua voluntas erat, sed nō erat bona et ꝓpar ad bōm
agat²
recta voluntas

Ideo ait, in quo audit, quo gra se habeat ad volutē, et ꝓ destruit rectꝫ
ordinē augēt, qz est meritū amittere ut in tpe, et ista diffinitio infert illud
ꝓbāde ad bonā voluntatē seu ad bonū actū voluntas, quo malū nō
admittat vel bonū adipiscat, qz ita gra naturalibus et ꝓpriis ꝑfectionibus
libertꝫ arbitrii, et hoc ꝓbat ꝑ illud ordinē augēt, vbi scribit, quem ait dedit ei dictꝫ
apls et ꝑfectum illi ꝑficere, nō est voluntatis bonꝫ recte vel ꝗ nōdū ita
diffinitꝫ voluntatē, qz in ea ꝓficiendū ordinē meritū. Dubia videbit qz eius
quod dicit ad aliquid adipiscēd ꝓficiendū meritū ꝓprium, quia ipse bonā
appetit, ut adipiscat illud, qz aut quod dicit nō admittēdo, i. ad aliqd
fugiendū, videt ꝓficiendū, meritū vasibilis, quē dicta e ipsum ad fugiendū
malū, et detestandū illud, nōnē ita qz nō ordinē meritū quo malū fugiet
est ipsi vasibilis, sed quidē ordinē est ꝓpriū, illud ei est dra minui ordinē
ꝓprium mensurē et vasis ut detestet et fugiat, qz ipse e fortitus et vasis
illud aut ꝓ contrariū velle elegit a malo, qz ipse e pauidus et ipsi qui
ꝑsit, qz aut illi mali oppositū intendit, iuste, qz ipse nō eque grā
dna, fortuna est voluntatis, et ita ait ꝓbat et dupliciter, est, nec voluntas
nec ꝑfectus ꝓficit, gra, qz omnis dicit, qz grā nō est, nec, nec libū
arbitrū, sed voluntas et libertꝫ arbitrii ei grā ipsi, ut acti, meritū dicit
ꝓficit, qz grā ei deest, ipsi nec, sunt, nec potuit nec, ipsi

b.t. dicit mr' alias phabilioch et cōsonat dicte quest[ione] / q d'dic' i. nalibg rō
quod no ly esse ſſet p gnalez adpter, no pt ipse oportet illu ſſet debitus
dic' mag' qui no' adpte dr' esse p regulaz ſpecialez no pt principaē dicat
oportuit oportet enī dīne et mīrōie ſcientiez ostendit nacē ſpeciale
ita ly de polit' nalibg ſpe no pt ad illos actg pdē adpte go ly illud dr'
quod gratie ſpond' insidē ſpat effect' ſpeat ut ipſe effectiuē / tuc e dīnd esse
debuit ut ipd ſic ydonea ſiet. ad dispat et ad omia oportet esse ndm /
no ly est media mr' pōe et effectiuz eo ly pōa et grad no ſunt adpti ordie
ter pōa emanat ab effectiua ac' grad' no dr' ſc. esse ly grad esse ab ēcia
et ter pōa ens / et grad esse in ēcia. ſequit' ly / et ex ēcia nō nouz
accipit aliquid determinabz ad ſpe uel ad ſ. ſ. ſndm e ad omia pōales / et
pōe et ly ac' cias nidetiale se ſunt primo inpy ad omia actg ordy pōaz
et ſimul ſtco immediatz grad respiciat vobe et ly ac' / ēa ſtificata gra +
ſtuites ac' effectiuz eiq pōales et omia pōes et omia actg ordy ſimul dr' licet
alie / et ſpe pōe ny ad ēcia ēdūc'. dicit ly n' nec pōaz, pt omia pōes
t nec mūdi ēdūc' ly a grad' omiz / dicit ly ex ſſibz nec ſimul /
ſubsequit ſpt' ordinē ſpiritual ad gratiz / ſed ſpt' ordinē actg nō actu / nō
ly ordinē ad dispat actg, ſic ad grad' ſacrat' ab alia / ex ordinē ſp'
emanatiez grē ſicut et ſimul / ad ly no ſunt ppa nomd ic nomē
grē appellant' ly t. ptm. Quid ſit voluntas.

f. 196 ad paulum.

Uolutatez ipaz augm. li g'dualo aliqo
et no differt hic volūtē put ē pōa ſed volūtez q ē actg ly ſē pte et pres
alta diffinit / volutat ē am motg agētis
mullo / adaliquid no admittendo / vel adi
. pſcendo / hec aut ut no admittat
malū et adpiscā bonū pūcemt' et
ad pro. g
uit' dei grā / vnde aplus gratiz pūciente
et ſubsequitez / comedat. 1. operantez et eo
operantez / vigilanter dicit. no ē volēt'
ſed lege ſpūs

distinctio

gratiam infundentis

neque currentis sed miserentis dei et non econverso

non est miserentis dei sed volentis et currentis

Hic reprobat quorundam opinionem dicentium quod apostolus per dictam auctoritatem iam allegatam vult dicere quod sola voluntas non sufficit ad illud actum voluntatis sine gratia tamen principaliter illud agit voluntas quam gratia

sicut vult augustinus in enchiridion c. 29 / c. 32 — non est volentis etc.

nam si ut quibusdam placuit quod dictum est

ita accipiatur non est volentis neque currentis

sed miserentis dei tamquam diceretur non sufficit

sola voluntas hominis si non sit etiam misericordia dei

Hic obicit contra istam opinionem et eius glosam quia ex quo gratia non potest illud actum agere sine homine quare ergo apostolus non dixit ergo non est dei miserentis sed hominis volentis et currentis et ideo magister concludit quod oportet totum illud bonum attribui gratie dei que prevenit et adiuvat voluntatem et principaliter agit

Econtra dicitur non sufficit etiam misericordia dei si

non sit voluntas hominis ac per hoc si recte

dictum est illud quia id voluntas hominis

sola non adimplet cur non etiam econtrario recte

dicitur non miserentis est dei sed volentis est hominis

cum id misericordia dei sola non impleat homo

enim credere vel sperare non potest nisi velit

nec pervenire ad palmam nisi voluntate cur-

rat restat ergo ut ideo ita recte dictum

concludit

intelligatur: ut totum detur deo qui hominis
voluntatem bonam preuenit et preparat adiuuan-
dam et adiuuat preparatam nolentem preuenit
ut velit volentem subsequitur ne frustra velit
Ecce hiis verbis et aliis premissis euidenter
traditur quia voluntas hominis preparatur et pre-
uenitur gratia dei ut bonum velit et adiu-
uatur ne frustra velit

Confirmat hoc dictum suum per augustinum contra pelagianos qui vult quod nullum humanum meritum precedit gratiam sed eciam gratia precedit meritum et facit voluntatem mereri ita quod voluntas sit pedissequa gratie non premia. Quod bona voluntas comitatur gratiam

Itaque bona voluntas comitatur gratiam non
gratia voluntatem unde augustinus ad bonifacium
papam scribens contra pelagianos inquit
Cum fides impetrat iustificationem sicut vni-
cuique deus partitus est mensuram fidei non
gratiam dei aliquid meriti precedit humani
sed ipsa meretur augeri ut aucta mereatur
et perfici voluntate comitante non ducente

. pedissequa no preuia Dare hic expresse hes
dr gra puemt bone voluitat mitti. et ipa
voluitas bona pedissequa dgre no puia.

Clarum ex my in quo spa ondit dare sit illa gra puenies que ipm
voluitate dt volt spaz ds ibra prenies voluitate, est fides formata cu
et hanc plat q dicit ap, qui hinc dicit ex dictis dr apli qui dicit ju
stificata sunt ex fide ad ro v et alibi dicit dr sumi mstificati gratis per
gram ad ro. iij. Q. uenit fides est illumatio mtis dei cly datum a deo mouet
pud tenebrab et omes pedes qe ipa dr vdemes qenusto my dei doctia mutes
cly vdit et omes omes mouet ad bona (unde no bn exeroz sed eaz oiu
males affectu excludit ipa dr dei est fides purificas corda corp ipa cly omes
alias etutes gnat qe fides gnat pceu et tuitate et ideo dr pa gra Q. not
ter cly mstificat deus ex my mstica qpatuit et plamt cly mstificat p fide
est ut dr om qe ex deus mstica qpatuit mst mediante fide equalit p dilectoz
et hanc sz multiplicatis opy fides. mdr et mpetic dr idz qz illaz no qbgit
esse sine fide sine q mpetic placet deo sed qd sicut eaz sine cultu pfectoz
opy alias dr mste mstio et utop vnie et cly ex mstio my primo sic mst
ficatis p fidy no pia sed puta vbi tang dare ut dr augs ad Bonifacium
li vo my adulto qz quez qdam ad mstificatoz sz gre mstio gtuit mdu
li arbuy et vocatio pcedit ideo qz ea gr. uocatio vocatis aliqs hoc dicat
mstificat per gratz aliqs p fide aliqs p pmia sic que sit gra voluitatem
puemens sz fides cum dilectione

C3 Et si diligenter intendas: huc ihesum tibi
monstrat que sit gra. voluitate. preces
et pmia salutet fides cu dilcde
augs my eodem tractatu. quo mstifica
ta sumq ex fide et tu gratis vtrisq ewn
dicat apls equi dicat. mstificati ex fide
alibi aut mstificati gratie p gratz

hec est gracia que ofen
tis datur: non meritis
tis operantis, sed mi
sericordie dei uentibus: in
fantes baptizatos invenit
et cum libro vite. s. xxx.
de gracia noui testamti
ti ad hereditatem regni dei
dem in eodem libro ex pro
pter gratuitam dei voluntate
beneficium. Labore nostro
mutabili, ea q abscisione
ne vocatur, vocatur: nec
sanctis hec suppetunt pecti
sed gratuita dei electio
tis: qui in hac vita cum
ex fide timentem in se con
stituit salutis eternum q deus

Hic circa proximum dictum removet quendam errorem quo quis diceret / Si quod proxima est vera / et auctoritates pro ea inducte / ergo ego per fidem meam meruisti gratiam / Respondet negando consequentiam / et consequens / quia ipsa fides est gratia preveniens / gratis data / et ergo apostolus dicit iustificati sumus gratis ex fide /

Hoc enim ideo dixit / ne fides ipsa superba sit / ne dicat sibi / si ex fide iustificati quomodo gratis / Quod enim fides meretur cur non potius redditur / quam donatur / Non dicat ista homo fidelis / Quia cum dixerit habeo fidem ut merear iustificationem / Respondetur ei quid habes quod non accepisti / fides enim qua iustificatus es gratis tibi data est / Hic aperte ostenditur quod fides est causa iustificationis / et ipsa est gratia / et beneficium quo hominis preveniuntur voluntas et preparatur /

Hic confirmat dictum proximum / quod fides est gratia gratis data / per Augustinum in libro retracta / Deinde iterum confirmat per Augustinum in Enchiridion / Nota quod ex hiis elicitur / quod gratia sine virtutibus esse non potest / Cum enim dominus qui totum hominem sanavit in sabbato secundum corpus / gratiam non dimidiat / Ideo quando animam sanat totam sanat per gratiam quia essentiam / et per virtutes potentias / Cum ergo gratia datur omne peccatum expellitur / scilicet originale quod pertinet essentiam respicit / et actuale quod potentias / Et quia potentie sine forma esse non possunt / ideo peccatis expulsis induat virtutes / quibus recte vivitur / Ex hoc etiam patet / quia gratia animam gratificare non potest / nisi tota et cum potentiis deo placeat / placere autem non potest nisi mandata impleat / que nullo potest implere nisi per habitum virtutum / et ergo gratia posita oportet poni virtutes / Non autem ex hoc / quia virtus sine gratia stare potest / quia manet effectus causa absente / sicut calor in aere sole recedente / Pe. de. t.

Unde Augustinus in primo libro retractationum volumus

est qua et peccat et recte vivit voluntas
vero ipsa nisi dei gratia liberetur a servitute quam
peccato serva facta est et ut vicia superet
adiuvetur recte pieque vivi a mortalibus
non potest et hoc beneficium quo liberatur nisi eam
preveniret iam meritis daretur sed non esset gratia
que utique gratis datur preveniet ergo bona
hominis voluntas illo gratie beneficio quo li
beratur et preparatur. Et illud beneficium fides recte
intelligitur sicut Augustinus in enchiridion evidenter
ostendit dicens ipsum arbitrium liberandum
est post illam ruinam a servitute peccati nec
omnino per seipsum sed per solam gratiam dei
que in fide xpi posita est liberatur ut
voluntas ipsa preparetur Ecce aperte dicit
gratiam per quam liberatur liberum arbi
trium et preparatur voluntas positam esse in
fide xpi fides enim xpi ut in eodem ait

impetrat quod lex imparat

Capitulum xvi in quo ostendit quod voluntas se habeat ad gratiam cooperantem. Et vult istam conclusionem: voluntas preveniens et excitata per gratiam iustificationis semper gratiam operantem precedit multa alia dona gratiarum. Et ex hoc patet quod aliqua gratia preveniunt voluntatem, aliqua preveniuntur a voluntate. Et hoc probat per Augustinum in Enchiridion capitulo 24 qui utrumque dicit ex scriptura. Quia in psalmo 22 dicitur: Et misericordia eius subsequetur me. Et quia monemur orare pro inimicis, ut deus det eis gratiam preveniens ipsorum voluntatem. Et voluntas bona que preveniuntur gratia quedam dona preveniunt.

Ipsa tamen eadem quedam gratie dona preveniunt. Unde Augustinus in Enchiridion precedit bona voluntas hominis multa dei dona sed non omnia. Que autem non precedit ipsa in eis est et ipsa iuvat. Nam utrumque legitur in sacris eloquiis. Et misericordia eius preveniet me et misericordia eius subsequetur me. Nolentem quippe prevenit ut velit, volentem subsequitur ne frustra velit. Cur enim admonemur orare pro inimicis nostris nolentibus pie vivere nisi ut deus operetur in eis et velle. Itemque cur admonemur petere ut accipiamus nisi ut ab illo fiat quod

volumꝰ a quo ſm̃ ꝫ velimꝰ. Inde aplꝰ aut
non eſt volentis &c. ex hijs apparet q̃ bona
hominis voluntas quedã dona dei pcurat.
q̃ ex cõmitat. gra adiuuat. et quibꝰdã
pcurantur dona. quia ex pcurat gra
opans. ſcilicet fides cã caritate.

Sed quid ſm̃ quo mgr obiciꝫ q̃ ex ſup̃ mag. dicto poſitis q̃ dicit q̃ gra
precedit eſt fides ſcda &c. p̃ dicta augt ſup̃ pſalm. vbi manifeſtaliꝰ
tractat illud ad hebr. xi. Corde creditur ad iuſticiã ore autem fit
confeſſio ad ſalutem. Corde autem nõ poteſt nec debet videri. Corde autem nõ poteſt nec debet videri. Corde autem nõ poteſt nec debet videri

est voluntatis non necessitatis.

Respondet magister ad dictas obiectiones, et vult quod hec dicta non debent ita intelligi quod hec dicta non debent ita intelligi, quod voluntas bona preveniat fidem, quia a fide incipiunt bona meritoria hominis, secundum apostolum, et per eam iustificatur impius. Sed sic debent auctoritates intelligi, quod fides non est nisi in eo qui vult credere, cuius tamen bonam voluntatem fides prevenit non tempore sed natura. Nota hic quod dona dei, que bona voluntas non precedit, quedam sunt extrinseca, ut exhortatio ad bonum, predicatio, et huiusmodi, a quibus aliquando preveniuntur tempore, quedam sunt intrinseca, ut inspiratio interna, compunctio vera, et habitus virtutum, et cetera que interius conferuntur hominis dum iustificatur, et huiusmodi fere omnia sunt simul tempore cum voluntate bona, sed prius natura.

Ad que respondentes dicimus non hec ita accipienda fore, ut ex voluntate hominis fides intelligatur prevenire, cum ipsa sit proprie dei donum, ut ait apostolus, et ex ea bona hominis merita incipiant, per hanc enim ut ait Augustinus super psalmum lxvi iustificatur impius, id est fit de impio pius, ut deinde ipsa fides incipiat per dilectionem operari, unde omnia bona merita incipiunt, sed potius hec ideo dicta sunt, quia non est fides nisi in eo qui vult credere, cuius bonam voluntatem prevenit fides non tempore sed causa et natura, unde Augustinus supra congruenter dixit quod bona voluntas in eis donis est que non precedit, et ipsa iuvat, quia ea iuvat quibus preveniuntur dum eis consentit

ad effectum boni et in eis est quia tempore ab eis non preceditur

Calculum sextum in quo obicit aliter quam eandem conclusionem per Augustinum in li. de predestinatione sanctorum ubi tractans illud dictum apostoli 2a ad Corinthios 3o non sumus sufficientes aliquid cogitare ex nobis etc. dicit inter cetera quod cogitare est prius quam credere et per quod infert magister quod sicut ex isto dicto Augustini bona cogitatio precedit fidem sic etiam bona voluntas precedit fidem et non preveniunt ab ea. Quedam adhuc addit que gravioribus faciunt questionem scilicet quod cogitatio boni precedit fidem

Ceterum hanc questionem magis acuunt et urgent verba Augustini quibus in li. de predestinatione sanctorum utitur pertractans illud verbum apostoli non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis. Attendant inquit hic et verba ista perpendant qui putant ex nobis esse fidei ceptum et ex deo esse fidei supplementum. Comendans enim istam gratiam que non datur secundum aliqua merita sed efficit omnia bona merita inquit non quod sufficientes simus cogitare aliquid boni scilicet ex nobis quis autem non videat prius esse cogitare quam credere. Nullus quippe credit aliquid nisi prius cogitaverit esse credendum. Sugitur cogitare bonum non ex

nobis est ut hic apostolus tradit nec credere quam quam
et ipsum credere nichil aliud est quam cum assen
sione mentis cogitare / hic videtur insinuare
quod cogitatio bona precedat fidem et ita bona
voluntas preveniat fidem non preveniatur quod
predictis adversari videtur

Hic magister respondet ad istam obiectionem / et vult / quod bona cogitatio prevenit fidem / sed non est illa bona cogitatio qua recte vivitur / Et nota quod responsio magistri stat in hoc / quod quedam est insufficiens cogitatio seu voluntas boni / et hec precedit fidem / quedam est sufficiens / et hec a fide causatur.

Ad hoc autem dicimus quod aliquando cogitatio
bona sive voluntas preveniat fidem sed non est
illa bona voluntas vel cogitatio qua recte
vivitur / Illa enim sine fide et caritate non est
nam ut ait Augustinus ad Anastasium / sine spiritu non
est voluntas hominis libera / cum cupiditatibus
vincatur / non est libera ad bonum nisi libe
rata fuerit / non autem liberatur nisi per
spiritum caritas diffundatur in cordibus / non
libera voluntas nisi eam liberet gratia / per legem
fidei / i. non est libera sine fide operante per

dilectionem et illa sufficienter et vere bona est.

Non est enim fructus bonus qui de cari-
tatis radice non surgit. Si vero assit fides
operans per dilectionem fit delectatio boni.

Capitulum septimum in quo magister declarat solutionem iam supra positam de cogitatione. Et pro eius declaratione speciali vult istam conclusionem quod cogitatio de fide sustinenda vel tenenda seu voluntas volens cogitare vel deliberare de fide non sufficit ad salutem, patet quia mediante tali cogitatione et voluntate adhuc non recte vivitur, igitur etc. De illa cogitatione boni que precedit fidem plene disseritur.

Illa autem cogitatio boni sive voluntas
que fidem et caritatem alias que iustifica-
tiones precedit non sufficit ad salutem nec
recte vivitur illa.

Hic vult aliam conclusionem istam quod illa cogitatio seu voluntas precedens fidem est quedam cupiditas qua concupiscitur illa bona voluntas et fides. Et sicut illa cupiditas precedit voluntatem bonam sic illam precedit intellectus. Et hoc declarat per Augustinum super illum locum psalmi cxviii. Concupivit anima mea etc. ubi vult talem ordinem quod intellectus quo intelligimus bona precedit concupiscentiam illorum bonorum et concupiscentia precedit delectationem veram et bonam que fit per fidem et ista est voluntas qua recte vivitur. Et ideo David non dixit desiderium iustificationes tuas sed concupivi desiderare.

Hac voluntate concupiscitur illa bona vo-
luntas que est magnum bonum, ista vero non.
Alia ergo est illa voluntas seu cogitatio
alia ista. Et sicut illa istam precedit ita
illam prevenit intellectus. Unde Augustinus ista

distinguens super illum locum psalmi Concupiuit anima
d. i. t. ait Concupiuit desiderare inquit non
desiderauit. Videmus enim ratione non nunquam quam
utiles sunt iustificationes dei sed infirmitate
prepediti aliquando non desideramus. Preuolat enim
intellectus sequitur tardus aut nullus affectus
scimus bonum nec delectat agere et cupimus
ut delectet. Sic iste olim desiderare concupi-
scebat que bona esse cernebat cupiens eorum
habere delectationem quorum potuit videre rationem.
Ostendit itaque quibus quasi gradibus ad eas
perueniatur. Prius enim est ut videantur quam sint
utiles et honeste. Deinde ut earum desi-
derium concupiscatur. Postremo ut perficiente
gratia delectet earum operatio quarum sola ratio
delectabat. Attende hunc ordinem gratiarum
quem hic distincte assignat Augustinus qualiter
scilicet intellectus bonorum precedit concupiscentiam
eorundem et ipsam concupiscentiam delectationem que fit

per fidem et caritatē / Qua habita vē est bona
voluntas / qua recte vtimur / ꝓpter qꝫ fides tamen
est non previa /

Ipse nr̄ ꝙ dictus dicat sine plenitudo discretionis et quibus inserit ipsas, ꝙ
aute gratiā premittit / multa bona prestitit mihi / creando me et quod et libē
arbitrium simul / quedam ex pleno libē arbitrio / ut agerem vole / et donum disci
plē / sed illam gratiā multa / multa prestitit / mihi / qr̄ si aliqs multa mihi
prestitit / tunc ipse mihi gratis instaurare / et apud me esse dicet / quod nō ꝙ
quodlibet e bonum ipsius sufficiat ad meritū / vite eterne / sed quidam vnū
bonum / sine dilectione perficiendi / et fide / et ex caritate precipue / quod id est
esse bonum. fiat voluntas / bona sufficiat / et ꝫ causat̄ ex quo gratis data et
gratificate id est a fide formata / Ille est aliud bonum / insufficiat ad meritū
vite et hic ut multi bonum assidue / quippia corpus / ꝫ e insufficiat vo
luntas nisi assidue dilectatio / nec voluntas expandi et iste sunt quē gratificate
iste nisi predicta ponit ille alia distincta bonum / bonum e ipse / quod e natue
subiectiue ut concilē habē ref et ipse ipse ꝙ velle sine dono alicui gratie si
addite nec ille ꝫ sine de motione ut primo monente et operante / quę aqui
longe loquendo contra nō / quod aliud e ipsi / quia nec bonum est ipse velle
sine quod gratificante / et aliqua virtus / ipse bonum est ipse velle
et pota malia et quorum corpus accipiendi / et / quibus bonis / quod et
voluit et fecerit / nisi ꝫ qr̄ fecerit sine deo nisi monente / aliud e bonis
posse nec supponi ut deus sup omnia diligere bonis quod et sine / non nisi
aliud e velle ipse bonis velle / voluntas / et aliud e velle bonis quod
et gloriē / qr̄ primus est ipse sine quod gratificante / ꝫ est / corrumpit nisi
mea depulsa / et / quia cum ut de augeri in via videt / nisi quod bonum
salutis / habeat velle / sine / et velle velle / nisi ꝫ voluntas / et ex tales
voluntas nō est bona nec meritoria nec alicui efficacie / ꝫ nisi ex nisi nisi
est velle voluntas / dilabata / sine gratificante / ꝫ qr̄ deus sup omnia
diligere / multa plus ꝫ visibilia / velle / in eis / creatur / et ista ꝙ ipsum
ipse / sine / opa supernalia / voluntas nullo est illicite nisi sint / et ipsum
supernalis / infusa / est ꝫ sine quod gratificante et nisi per nisi nisi
simus bonis / et bonis / ut sine nisi / affuate / sed nisi ut sine sua ipsius
beatificatis / et ꝫ est vis sufficiens / ꝙ impius iustificat / ꝙ lex dei impletur
et vita punitur / et hoc ꝙ pe. dt /

Si latum fidei / ꝫ in caritate precipitabit / bonum est / quod et nisi / ꝙ et nisi / ꝙ fides quod bonis
/ voluntas / sed / autem / obiit / ea / et / vide / velle
ꝫ bona voluntas / quod / quia / quod / ꝙ appetitus / quietas / voluntas / ea

Si verba premissa sm̄ hanc distinctionem / quod / ipse / pelagius / pel
/ augm̄ / distinctus /

considerat nullam ibi repugnantiam fore
amandutit / non ignorans etiam ante
gratiam preuenientem et operantem qua volun
tas bona preparatur in homine precedere
quedam bona ex dei gratia et libero arbitrio /
Quedam etiam ex solo libero arbitrio quibus tamen
nec vitam meretur nec gratiam qua iustifi
catur / illius enim gratie percipiende que vo
luntatem hominis sanat ut sanata legem
impleat nulla merita precedunt / ipsa enim
est qua iustificatur impius i. fit iustus
qui prius erat iniustus / meritis autem impii
non gratia sed pena debetur / nec ista esset
gratia si non daretur gratuita / datur autem
gratuita quia nichil ante feceramus /
unde hec mereremur / non negamus tamen
multa ante hanc gratiam / et preter hanc /
gratiam / ab homine fieri bona per liberum ar

i yponosticon c 4 bn pt pr 143 d
s. i yponosticon c 4 // 2° tria

19 ut tradit Aug. in responsionibus cont. pelagi-
anos ubi dicit homines per liberum arbitrium agros
Ex hoc elicitur quod quoddam est bonum hominis insufficiens ad vitam eternam ut est intellectus bonorum agendorum et concupiscentia non afferens delectationem corporis nec afferens voluntatem operandi quia bona procedunt a gratia quam et a libero arbitrio alia sunt
colere domos edificare et alia plura bona facere
que procedunt a libero arbitrio nec etiam sufficiunt ut agros colere domos edificare etc. Sed ista que a sola gratia procedunt ut sunt verum desiderium bonorum delectatio benefaciendi ex fide et caritate proveniens hec sufficiunt ad meritum vite eterne
sine gratia cooperante
hic non sine dei inanione gratiali — gratiam faciente

Capitulum octavum in quo movet istam questionem utrum gratia operans et cooperans
differunt realiter vel sint unum et vult quod sit eadem gratia numero et idem donum quia gratia
secundum diversos effectus habet diversa nomina quia dicitur operans prout liberat et preparat vo-
luntatem hominis ut bonum velit cooperans autem dicitur inquantum coadiuvat vo-
luntatem ut bonum volitum perficiat quia ipsa non est otiosa sed meretur augeri
ut aucta mereatur perfici. Notandum est dicit Petrus de Tarentasia gratia preveniens quandoque capitur
quantum pro ingenio naturali fortitudine pulchritudine et aliis bonis naturalibus hec enim preveniunt et sunt
quedam pro opere subsequente aliquando capitur large secundum gratia gratis data dicitur preveniens et
gratia gratum faciens subsequens sic eadem non sunt idem. Ratio quia in una anima gratia gratis
data plurificatur iuxta illud prima Corinthiorum xii alia est gratia sanitatum alia prophetie sed
gratia gratum faciens non ut dictum est. Et etiam quia gratia gratis data habet se sicut dispositio ad
gratum facientem propter quod est nobilior eo quod ipsa cum deo qui est finis intellectualis
creature coniungit per fruitionem sed gratia gratis data non quia scientia sapientia intellectus prophetia
vel etiam operatio virtutum numquam deo coniungunt eo quod illis contingit abuti et male
uti sed capiendo stricte pro gratia gratum faciente prout gratia operans vel preveniens dicitur gratia
gratum faciens ut animam purgat sanat et gratificat deo sed subsequens sive coo-
perans scilicet ad bonam et meritoriam operationem sic sunt idem essentialiter sed differunt secundum
actus diversos prout unus ordinatur ad alium scilicet primus ad secundum et prioritas et po-
sterioritas scilicet statuum vel actuum non ponit diversitatem quia idem potest esse prius ad
unum statum vel actum et posterius ad alium sed prioritas et posterioritas rerum
illa ponit diversitatem hic Petrus utrum una eademque sit gratia operans et cooperans

c 8 hic primum ho. ven. incipit distinctio xxvii

Hic considerandum est cum predictum sit per
gratiam operantem et prevenientem voluntatem
quod gratia prima seu gratis data — a malo
hominis liberari ac preparari ut bonum velit
per gratiam cooperantem et subsequentem
et ita bonum opus quod est dei sequitur bonam voluntatem
coadiuvari ne frustra velit utrum una

et eadem sit gratia et unum munus gratis da-
tum quod operetur et cooperetur an diversa, alterum
operans et alterum cooperans. Quibusdam non
irrationabiliter videtur quod una et eadem sit
gratia, idem donum, eadem virtus que operatur
et cooperatur, sed propter diversos effectus eius dicitur
operans et cooperans. Operans enim dicitur
inquantum liberat et preparat voluntatem hominis ut
bonum velit. Cooperans inquantum eandem adiu-
vat ne frustra velit, scilicet ut opus fa-
ciat bonum. Ipsa enim gratia non est otiosa sed
meretur augeri ut aucta mereatur et perfici.

Capitulum nonum in quo occasione dicti ultimi statim supra quaerit de aliquibus questionibus. Et primo in isto capitulo quaerit quomodo gratia praeveniens mereatur augeri cum nullum meritum sit sine libero arbitrio et ista gratia praeveniat liberum arbitrium. Secundo quaerit quae res sit ista gratia praeveniens utrum sit virtus vel non. Tertio quaerit utrum sit actus vel habitus. Quid sit ipsa gratia et quomodo meretur augeri.

Si vero quaeritur quomodo ipsa gratia prae-
veniens mereatur augeri cum nullum meritum
sit sine libero arbitrio et quid sit ipsa
gratia an virtus an non et si virtus an actus
vel non

magna

Q̄ſtit magr pro ſolucōe ſtatꝰ ſpōſi ꝓmittat taleꝫ diſtinctꝫ q̄ q̄d nullo
bonoꝝ ſtructꝰ ſit bona / ſint virtutes / mediatibꝫ quibꝫ rēte viuit ſint bona
ſint bona mīma / ut bona ſolitēra / et bona diſpoſitiō corporis / alia bona
bona media / ꝓmut bona ſint bona / poſſing male vti / ſed ſanitas et
infirmitas poſſing bene / et male vti Q̄ ſ̄ſ̄ d̄ ſ̄ ſ̄ ſ

bonis. i. mediis et minimis non solum bene
sed etiam male quisque uti potest. Et ideo virtute
nemo male utitur. Quia opus virtutis est
bonus usus istorum quibus etiam non bene uti
possumus. i. nemo autem bene utendo ma
le utitur. Non solum autem magna sed etiam mi
nima et media bona esse prestitit bon
tas dei. Ecce habes tria genera bonorum
distincta.

Capitulum decimum. In quo querit sub quo membro distinctionis iam posite continetur liberum arbitrium. Et vult istam conclusionem. Quod liberum arbitrium sub bonis mediis continetur. Probatur per Augustinum. Quia libero arbitrio possumus bene et male uti. Et tamen sine ipso recte vivere nequimus. Cuius bonus usus est virtus. In quibus bonis sit liberum arbitrium.

Queritur autem in quibus bonis conti
neatur liberum arbitrium. De hoc Augustinus in
primo libro retractationum ita ait. In me
diis quidem bonis invenitur liberum volun
tatis arbitrium quia et male illo uti pos
sumus. Sed tamen tale est ut sine illo recte
vivere nequeamus. Bonus autem usus eius

iam virtus q̄ que in magnis reputat̄ bo-
nis quibꝫ male vti nullꝫ pt / et quia
bona et magna et media et minima ex
deo sūt / sequit ut ex deo sit omn̄ bonꝫ /
vsus libe voluntat̄ qui virtus est & m
magnis numerat̄ bonis /

Igit̄ ep dictis mgr̄ clarat mā q̄ntez / quia sup̄ dixit / q̄z bonꝫ vsus
ist̄ sup̄ medior̄ et infimor̄ bonor̄ pt opus virt̄ / et hic dicat q̄z iste
vsus pt virt̄ / set set no videt̄ posse simul stare prima pte mei vi
tui / tue no est opus virt̄ / qr̄ motiv̄ actu virt̄ / et ipsum ē magis dra

Dubitā ita pdā dixi absit quid de possit cognoscē / aliquid virtute / vidē
ep no / qr̄ dr̄ glo ambrosij sup̄ ep ad̄ / ad corp̄ q̄z omne vic̄ a ciuitate &
rat̄ a spū sto est ūtus vt iut. & t. p̄ hoc 4 vo arti° p̄ / q̄ cognoscē
virtute ē actꝫ humꝫ mutualis / ad motū aut̄ et actū virtut̄ p̄ma mot̄
et ita omnis motꝫ corpalis et spualis reducit̄ in p̄m mouēs ita ad
ḡitꝫ cuiusꝫ vi ho indiget diuino / sed no indiget sp̄ nouo
illustrante mentē sup̄ nālia / sed in illis omnibꝫ q̄ creduit nālia ḡitꝫ
sicut in virtutibꝫ que sunt fidei et sup̄ nāt̄ q̄ ho dubit̄ an ho possit velle
et facere bonū absq; gr̄a / et vī q̄ sic / qr̄ ho est dns sui actus et ma
gis voluntarior̄ a nāt̄ lapis q̄ 3. v. et s t ad q̄ arg° 2° / bonū hois pt
dupl̄ q̄sidām vno in sui integritate ut sunt in statu innocēcie filios ḡn
dī nāt̄ corrupta p̄ peccā / et 2m̄ vtrūq; statū nāt̄ hūa indiget auxilio
ad faciendū bonū virtut̄ morale sed in statu p° ho potuit operā bonū virt̄
actuate / sed no potuit superexcrescē bonū ut bonū virt̄ morale / 9z i statu
nāt̄ corrupte no pt̄ implē totū quod suis potuisset q̄ indigent ḡo homo
in p° statu vnte gratuita ad volendū bonū supnāle 9S in statu nāt̄
corrupte indiget ea ad duo / p° ut sanet̄ 2° ut bonū supnāle virt̄ operā
tur ad actū q̄ ho est dns sui actus tūt̄ vic̄ est in illis que sunt ep dei
barōe rōnis 9z q̄ mouet̄ p° ep̄m q̄ fiat ab aliqua actione q̄ ho
dubitā vtrū ho possit precepta implē ep̄alia nālibꝫ / et vī q̄ sic / qr̄ deꝰ
no precipit aliquid impoē homini q̄ dupl̄ q̄ngit implē mādata
legis / ad 1m̄ ergo q̄ns aut̄ et opa nostra et exteriora / et ista potuit implē
i statu innocēcie sed in statu iste no pt̄ implē sine gr̄a gratuite filios
q̄ngit implē precepta vet̄ illa sine q̄bus ad modū agendi spualitate et

et ista ro nō nō ro tūc absqz grā potuisset implere ꝙ dō rōnē dr ꝙ illud qđ
possum ad ampliꝰ dr nam est nō impossibile deꝰ ip̄m faciat ea que pd ꝙ
sua nāt et nō optetur malū quod impietāt voluntatis ignōre

Attende diligenter que dicta sit et cōfer
mumi dic enim apietur quod sup̄ querē
batur dixit equidē opus vtutis bonum
vsum illoꝝ bonoꝝ quibus eadē nō bene
uti possumꝰ i. medioꝝ m quibꝰ posuit
liberū arbitriū eadē quoqz bonū vsū dī
xit esse virtutem Quod si est nō est op
opus vtutis quod supra dixit q̄ aliud
est virtus aliud opus eius

Nisi li. ar. est inō media bona spūalia

Ad hoc ut bene velendi requiratur aliqua creata gra liberū arbitriū sue voluntati realiter condistincta.

tēn nō dr̄ pō sic Omne actū qđ deus fecerit agit ꝑ se ꝑ ꝙ nō requ
ad ip̄m plen dicit ipse aliqđ aliud creatū qđ tn ꝙ nō deꝰ ista faciat et
sufficiat ad omne supflue videt dr nō ꝑ ꝙ actū gre sunt omnifactive
illudre sinsū ducē deo tanꝝ fuere sed ad talia nō sufficit aliqđ creatū
de se sed solus deꝰ ꝙ nō ē et dr ꝑ cōdisse deo ḡtū est deū habē et
scīat ꝑ ass̄ et finitū ꝑfide qđ supplet omne creatū ꝙ dr sūdū
ꝙ sit aliqđ de gratū nō requīt nisi ꝙ sit dilectū sed ad dilectū nō
requīt aliqđ creatū denouo superadditū qz dilexit nos ante mūdi
tempꝰ nt ꝙ aplō ad eph̄ pō ꝙ nō ē et ꝑ dr ꝑ ꝙ ip̄e ad ḡm ꝙ
vng ḡm sit alti tanꝝ nil dilectū nō exigit aliquid ponī in dilēc sed
in dilīgēte et tūc deꝰ sit multo cōgruēr ad dilīgēdū ip̄m nos ꝙ simul
vr ꝙ nō exigat aliqđ ponī nomine ip̄ius creati ꝙ ꝙ dr ꝙ
tur sit tali grā creata ꝙ nō dicit li dr nō quidē sibi libertatē
arbitrij ꝑ natū sibi ꝑ ꝙ distincte pcīa et ꝙ tn tū dr sit ꝙ vēnalis
nec indigēdi et libē exequē dilīgere aliqz nō quidē sibi ꝙ nō poss
ista sine grā ymo potiꝰ debet assīla gre ꝙ dr ꝙ nec tūc gra pcīs

nformata ẽritate/ꝑ quã ad talem/ gr̃ã rẽquirit ꝙ faciat de nõ grato grã(
sed nupl̃e est sine fide plãe deo ut ꝑ ad ẽcl̃ã ꝙ ut go rẽquirit fidei sed
equa fides nformis sine caritate nichil ꝓfert utz ꝑa ad corp̃ pny optz addere
caritẽ go ꝑz ꝙ rõ gr̃ã ꝙ nõ optz gr̃a ꝓcedentz sine cõitantz esse vtutẽ
nstificatã/cõitantẽ/ &c/ et put quidẽ. et effectat et ꝑficat &c cõitantz/qui
vtiq; nõ sola, sed cũ ea &c optz ut nõ tñ &c cõitantz est cũ alio cõitante/ q
fuit solũ cõitans/ ꝙ solus dr̃ ꝓcedo ꝑ gr̃ã ꝑ optz ꝙ ꝑ ut ꝑ finaliter
ꝑficiẽs absq; gr̃a/ &c lege ut ordinata fuit vtia ꝑ nstitu et go gr̃ã &c agit
nstitutalẽ ꝙ sol̃ dr̃ ꝙ nõ &c simile &c quod ẽt vtus ꝑ dr̃ꝙ ꝑ ꝑficiẽs cũdẽ
aliud esse bonũ et actũ ꝑ dignũ cum nõ &c dignꝫ ꝑ nõ &c m̃ dr̃ ꝙ ẽt
&c auctr̃ apl̃ dr̃ ꝙ nõ &c id esse a deo dilectꝫ et esse deo gr̃atũ/ꝑm̃ cuꝫ
rẽpuat nõ solũ actuã dilectꝫ mutuꝫ sed ꝓpriã dilectꝫ ꝙ rẽpuat actuã
&c/ putꝫ alie duc vẽs ille putet ꝙ ꝑdẽs

Distinctio .xxxvij. Quꝫ magr̃ egit de efficacia gr̃e gratis/ hic agit de efficacia
vtutꝫ spalis/ nichil ꝙd sit vtꝫ/ et de mito vtutꝫ/ ẽt ꝑ ꝑ dubitat
comẽs nichꝫ/ nõ optz quaꝑdã vtutẽ ubi ꝑfecta ẽt duc ẽsta distinctio
m octo talia/ m ꝑo talo ꝑfectꝫ solutꝫ dubijs sitꝫ ducẽ meta et finiẽtꝫ
cluatꝫ/ et cautꝫ ꝑfectꝫ solutꝫ quãtꝫ nõ meta m ꝑo talo/ &c/ ꝙ vtꝫ nõ sit
m nob̃ effectꝫ sed go deo/ et ista ꝑ esse ꝑa ꝙ tꝝ distinctiõis/ ẽt hãc
ꝑtat ꝑ auctr̃ m &c sed et lra ubi vult/ ꝙ vtus est bona ẽritatis nõ
est nõ vtus/ et quid sequi dr̃ m nobis equit̃ &c nõ ds est/ ꝙ nõ
qualibet vtutẽ diffinit magr̃/ sed solũ sufficiẽtẽ/ unde ponit eius ꝑtia
ꝑ gẽng et dr̃ ducẽ bõ ẽritatis/ ꝑt ꝓbitꝫ/ qz nõ/ ꝑt actũ/ quã
cautꝫ ꝑ finẽ vtutꝫ ducẽ/ qua rte venit/ ꝑt cautꝫ effectꝫ ducẽ/ quod
sequi dr̃ rõ/ ẽritalitas nõ ꝑt ꝑ quã/ et addit̃ tres dr̃ices/ ꝑh
qua rte venit/ ꝑer quã ꝓpriã a bonis corꝑalibꝫ/ ꝓa ꝙ ned male vtut̃
ꝑ quã ꝓpriã a ꝓpcis spualibꝫ et nãlibꝫ/ ꝓa quã sequi d. t. hic ꝑ quãtꝫ
distinguit̃ ab alijs ꝓpcis spualibꝫ et ꝙsecutiuis/ que nõ sunt ꝑ nfusos
sed ꝑ actũs/ ꝙ b vꝫ/ et nõ/ ꝙ quãtꝫ qui rte venit nõ male vtut̃
tꝫ nulla clausula suppleri ꝑt/ venit̃ cum rte vnus ẽt ututꝫ ꝙ nullꝫ
ꝑt male uti ꝙ quo cum ꝙ usus a vtute pdicit/ malꝫ esse nõ ꝑt/ ve
nit̃ rõe nõ ꝙ libẽr arbitrꝫ/ et ad quo exclusꝫ ꝑt scꝫ clausa ꝙ li tr̃o
sit quus nulle uti/ hꝫ b t/ venit̃ rte ꝑ vtutẽ/ venit̃ ẽspedite per
dona/ venit̃ ꝑfecte ꝑ beatitudẽ/ et ita est nut̃ ẽa dr̃a/ licꝫ alicꝫ velut ꝙ
quo uti diffinit̃ put ꝓpendit ex hãc gratuitꝫ De vtute quid sit et
quid actus eius

Hic videndꝫ est. quid sit vtus
et quid sit actus vel opꝰ eius

ꝑ actũ vtutꝫ hic intelligẽ actũ meritoꝝ/ ꝑer/ magr̃ũ/
desumptũ opus actus ꝓtolꝫ ꝺe ꝺefuncto

distinc°

Virtus est ut ait Aug. Bona qualitas mentis qua recte vivitur et qua nullus male utitur quam solus deus in homine operatur

Hic probat eandem conclusionem per Aug. super illum locum ps. cxviii feci iudicium et iusticiam ubi vult quod iusticia est magna virtus quam non facit in homine nisi deus et ideo ibi propheta loquens in persona ecclesie non ipsam virtutem sed opus virtutis intelligi voluit

Ideoque opus dei tantum est sicut de virtute iusticie Aug. docet super illum ps. cxviii feci iudicium et iusticiam ita dicens iusticia magna virtus est animi quam non facit in homine nisi deus. Ideoque cum ait propheta ex persona ecclesie feci iusticiam non ipsam virtutem quam non facit homo sed opus eius intelligi voluit

Ecce aperte hic insinuatur quod iusticia in homine non est opus hominis sed dei quod et de aliis virtutibus videre intelligendum est

Hic tercio probat idem de fide per illud ad Ephe. 2° gratia estis salvati per fidem et hoc non ex vobis dei enim donum est quod dictum sic exponitur a sanctis quod fides non est ex vi nostre nature. Notandum est quod hoc hoc capitulo et nono capitulo distinctionis precedentis patet determinatio secunde questionis sic Ex quo enim virtus est qualitas mentis a solo deo causata ex diffinitione virtutis et quia gratia preveniens est huiusmodi qualitas ut dictum est capitulo 9 precedentis distinctionis ergo gratia preveniens est virtus et hoc querebat secunda questio in ultimo capitulo precedentis distinctionis et hoc idem patet ex hoc quia ex quo gratia

Nam de gratia fidei Ephesiis scribens apostolus similiter
fidem non ex homine sed ex deo tantum esse asse
rit inquiens. Gratia estis saluati per fidem
et hoc non ex vobis. dei enim donum est. Quod
a sanctis ita exponitur. hoc i. fides non est ex
vi nature nostre quia donum dei pure
Ecce et hic manifeste traditur quod fides
non est ex libertate arbitrii sui ex arbitrio volun
tatis

Quod superioribus consonat ubi dictum est
gratiam preuenientem vel operantem esse virtutem
que voluntatem hominis liberat et sanat
ut Augustinus in li. de spiritu et littera ait iusti
ficati sumus non per liberam voluntatem
sed per gratiam xpi non quod sine voluntate
nostra fiat sed voluntas nostra ostenditur
infirma per legem ut sanet gratia
voluntatem et sana voluntas impleat legem

q̄ ca[n]q̄ [illegible] q̄ quo ſpaliter ꝓbat ſtatz gelou[n] [illegible] ꝑ virtꝰ nō eſt motꝰ nō affectꝰ
motꝰ / ſtrna virtꝰ non eſt libꝫ arbitrio / ut ꝑz ꝑ ſpectꝰ q̄ſ / ſicut ꝑ grā ſcp.
grā ſanat libertꝫ arbitrij / et ipſ ad bonū ꝑfat nō eſt motꝰ nō affectꝰ
motꝰ eſt ꝙ libꝫ arbitrio / per quod ꝙ ſ. ſtractatꝰ / ſic ꝛ / ꝙ bonus
libꝫ arbitrio / nō ſic aptꝰ / ꝙ ab eſt grā et virtꝰ / grā ſcp. ſit aut ꝙ ſolo
motꝰ nō affectꝰ et actꝰ / eſt ꝙ libꝫ arbitrio et grā dei / malꝫ aut ꝙ ſolo
motꝰ nō affectꝰ ſanat et adiuuat / ſ. nō. b. v. ponit ꝑ ſtrū ſic declarat
duas ꝙlōes / ſtrna reſpiat / grā. gratū faciēs mentē / declarans ſic quod
dicit magr̄ eſt virtꝰ / nec vna / nec plures / ſtalia reſpiat grā gratū faciēs et
virtꝰ gratuita ꝛ duplex / ꝑma eſt ſic / ſm vna aut eſt virtꝰ ꝙ grā / nō
ē / ſic grā eſt ſine actꝰ nō applicat / homi ad vel ꝙ ē ꝑfectꝰ / ſed
vnita / cui grā vnitꝰ dat eſſe ꝙ viui / ſeu diuinū / homi ꝙ vnibilis virtꝰ
eſt ꝑdicꝰ eſſe vnibilis / ſtalis grā ad ſic ē ut faciat ſpecē nō accipiēdo ad
ſic ut ꝑ actꝰ poſſit ſic ad vitā ſtnā beā: ad ſic ē ut ꝙ a li. actꝰ egrediens
eſſet meritoꝝ apud deū / ſed aut ſpecē accipiat ꝛ totū / nō ꝛ ꝙ
ꝙ ad ꝑ / et ꝙa ꝛ cui ſtatui ſue eſſe miterna / quo ad ꝛ / et ſm mi-
terne nītes ē vna / quo ad ꝛ / ſtinc eſt / ꝙ grā ē vna in ſe ſine ꝙ duplex
eſſentē / ſpē ꝙ magr̄ ſic grām diuidit / ſpē ſic ꝙ ſ. ſcās / ē manēs pluēs
grās / et aplis ꝑa terp ꝑ ſil dicens grām ꝑt gratū faciēs / ſed ꝙ / ſilis gratie
gratū faciēs et ſilis virtꝰ gratuita / ſub dupl ratiōe / et ibi b. v. duab ꝙbat
partes / vna ꝙ ꝙ / ꝙ grā nō ē aliud ꝙ virtꝰ / alia ꝙſ / ꝙ grā et virtꝰ
diuſe ſic ꝑdicꝰ et ꝑticipatiue / et declāt ſic ꝑmde / ſic ſic color ꝙ ē ſplenꝰ
corpꝰ / a ꝑticā luā ſplenꝰ denūciat et ꝙlez / ut poſſit ſmone vtpi
/ ſic virtꝰ ꝙ ē ſplenꝰ ꝑ ſine grā eſt inſirmꝰ / ſed ea adiuuante / ꝙ quo
ad aliud ad ſtitutꝰ ꝑ eā / dirigat / ſoꝛtē et cōmunicā ſ. et deo
ſic accepta / nec ꝙ grā et virtꝰ ſit vnū ꝙ virtꝰ / ſic nec ꝙ luā et color.
ſed ꝙ ordinē / ita ꝙ lūl arcubꝰ color ordinat ad ſpēs vtpi / ſic
grā. virtꝰ ſpūs ordinat ad ſuū finē / hic lūl ſine ſm multiplicatꝰ duplex
colores ad actū deducē / hic grā vnica / duplex ſpūs virtꝰ deducit ad actꝰ
ſuos / nec ꝛa ꝑdicꝰ quod mr̄ hic ꝑt d / grā ē fides ad dilect / eſt ꝑ ꝙſtrā
ſed ꝑ ꝙmixtionē et ſcōſiciendā / et poſſet aliqs reduc ad ꝑdictū pri-
cipiū / hic ꝙ vnificē / accepta vtdē. mīterne opus fuit / alr ꝙpotuit
gratiā / ſpē ꝑ et ꝑncipal / et aliter virtꝰ. ꝙ ꝙ ſpūs ſcī meritū ab influ
entia grē formatiue / hic. b. v. de grā que liberat voluntatē quē ſi vnus eſt
non eſt ex libero arbitrio et ſic non eſt motus mentis

VII q

Si igitur grā. que ſanat et libat vo

ſ. ꝑmit vtz deꝰ eſt / ſ. angl. dic ꝙ ſ. quo ꝙ ꝑdicꝰ ꝙ ſpūs
ſ. ſtinc vna ſuie plures

mentis ſalutate hominis virtus eſt vel vna vel

ſed ꝙ

plures / cui ipa grā nō ſit ex arbitrio

voluntatis grā

voluntat / ſi eas potius ſanet ac ꝑfect

libet et ſanet ſpūs voluntatē / at ꝙ ſ. vna virtꝰ ſi. omnē poſſet credi / ꝙ omnē ſpūs
libēt et ſanet / et vtrūq vnū ē

xxvij

ut bona sit, consequitur ut virtus non sit
ex libero arbitrio, et ita non sit motus vel
affectus mentis, cum omnis motus vel affectus mentis
sit ex libero arbitrio, sed bonus ex gratia est, et
libero arbitrio, malus vero ex libero arbitrio
tantum. Ut enim Augustinus ait in primo libro retractationum
homo sponte ex libero arbitrio cadere potuit,
non etiam resurgere. Item in libro de duabus
animabus, anime si libero ad faciendum vel non
faciendum motu animi carent, si denique
hiis abstinendi ab opere suo potestas nulla
conceditur, earum peccatum tenere non possumus.
Hic aperte ostenditur quod motus animi sive ad
bonum sive ad malum ex libero arbitrio
est. Proinde si gratia vel virtus motus mentis
est ex libero arbitrio, si vero ex libero
arbitrio vel ex parte, iam non solus
deus sine homine eam facit

Ad 3m / in quo magister ex dictis approbat sententiam aliquorum dicentium / quod virtus est bona qualitas / mentis / qua iuvatur liberum arbitrium / ut ad bonum moveatur / et erigatur / et non est motus animi seu affectus / sed est sicut pluvia que fecundat terram ut faciat fructum / sic virtus fecundat liberum arbitrium ut ex ipso procedat fructus bonorum operum / et hec virtus est gratia dei / quam deus mentibus hominum gratis / et gratuite infundit.

c3

Propterea quidam non merudite tradunt virtutem esse bonam mentis qualitatem sive formam / que animam informat / et ipsa non est motus vel affectus animi / sed ea liberum arbitrium iuvat / ut ad bonum moveatur et erigatur / et ita ex virtute et libero arbitrio nascitur bonus motus vel affectus animi / et exinde bonum opus procedit exterius / sicut pluvia rigatur terra ut germinet et fructum faciat / nec pluvia est terra vel germen vel fructus / nec terra germen vel fructus / nec germen fructus / ita gratis terre mentis nostre i. arbitrio voluntatis infunditur pluvia divine benedictionis i. inspiratur gratia / quod solus deus facit non homo cum eo qua rigatur

voluntas hominis ut germinet et fructi-
ficet, i. sanatur et preparatur, ut bonum velit,
secundum quod dicitur operans, et iuvatur ut bo-
num faciat, secundum quod dicitur cooperans, et
illa gratia virtus non incongrue nominatur, quia
voluntatem hominis infirmam sanat et adiuvat.

Capitulum xvii in quo ostendit de qua gratia intelligendum est cum merita bona dicuntur esse ex gratia, et vult istam conclusionem quod hoc dictum non solum intelligendum est de gratia gratis data sed etiam de gratia gratis dante, i. de deo, patet quia omnia sunt ex deo. Deinde vult aliam conclusionem istam, per hoc quod bona merita quandoque dicuntur solum esse ex gratia non excluditur liberum arbitrium, patet quia nullum meritum est in homine nisi per liberum arbitrium. Sed quando doctores dicunt bona merita esse ex gratia, et non addunt liberum arbitrium vel ex libero arbitrio, hoc faciunt ad denotandum quod gratia est causa principalis bonorum meritorum, quia ipsa excitat liberum arbitrium ad bonum, et adiuvat ipsum, et ex hoc dicitur voluntas hominis bona. Ex quo sensu dicuntur ex gratia incipere bona merita de qua gratia hoc intelligatur.

Cum ergo ex gratia dicuntur esse bona mer-
ita, et incipere, aut intelligitur esse gratia
gratis dans, i. deus, vel potius gratia gratis
data, que voluntatem hominis prevenit,
non enim magnum esset, si hec a deo dicerentur
esse, a quo sunt omnia, sed potius eius
gratia gratis data intelligitur, ex qua inci-
piunt bona merita, que cum ex sola gratia

vel quod vult illam conclusionem, cum bona merita dicuntur esse ex gratia hoc intelligendum est de gratia gratis data, et non ex gratia gratis dante, i. ipso deo, quia hoc non est magnum dicere, cum omnia sint ex deo.

esse dicantur / nō excludit libet arbitriū / quia
nullū mitiū ꝫ m bone / quod nō sit p libet /
arbitriū / sed m bonū mendis causse principa /
litas / grē attribuitur / qua principal causa
bonoꝝ mitoꝝ / est ipa grā / qua exstat libet
arbitriū / et sanat atq; adiuuat voluntab /
bonū / ut sit bona.

Ex p̄cedēti dictū vlt̄i de bona voluntate vlt ista ꝓpō dy ꝑa bō voluntas
cuius est da. deus / et est bonum mitū / imo est gra et grad / et hanc ꝓbat per
augst̄i ad gyptiū p̄bitez vbi vlt dy bona voluntas bona velle / seu motus
aīm bonus / principalius est a gra / et est grad / et ꝑ hoc exemplificat / q̄ d
est de gra augusto quo modo dr. v. hec nāle est cuilibet actui ut possit
et actus vel m augmentatoꝝ sim ꝓfectu / aut effectum / aut dispositē / ut q̄ dupp
est p̄mus / scz actus / et status / sic etiā 2 dupp effectus seu augmentū gre / scz actus
qui attendit m fortior / meliorq; / et maior ꝓfectus radicatus / et m qui multiplicatus
esse / et ille effectus est m statu gre / et ipa ꝑ eū efficit ut dr. b. v. / sed nō dicit
ipse augmentū gre / q̄ p illud ꝑ nō efficit dignū meliꝰ primo / quo efficit
dignū / cū grad essentialr multiplicat / quo multiplicō nō est m statu gre / sed m
statu gre dōnatre / quo ꝺo nō ꝑ grad facit ꝑ mēs / disponit̄ quātū ut ea dī
gna fiat / et dr. b. v. / nō m quoq; actu meritorio repit illa ꝓpō ut q̄ eo ꝓpō
posita augmentū / sed ꝺo in illo / quo quis accepta grad vt. et ꝓpter quam meruit
meruit / ita ut m illo gre dī dept p negligentiam / hoc ꝺo ꝑ quo gra minor
ut dr. b. v. / quo dignitas mendi licet mfiantur / et grad / p quod bonum meritū
pcessit ad gre cumulū / licet eiq grad p̄ / et augmentata / sit cumulo gre / nō tñ
fiat cumulo status q̄ bona voluntas gre p̄cipuū est / et causa gre ꝺo
bō mitū mitoꝝ

Q ve ipa causa boni dei ꝫ et hominis
mitū primo gratiae / quā ex gra p̄cipua
liter ꝫ et gra ꝫ / vnde aug⁹ ad sixtū pre
sbiterū quod est mitū hominis ante gratiā
Ea omne bonū mitū tm nō m nobis

Ex dono dei

Nihil enim potest homo facere sine gratia

xxvij

facit nisi gratia. Ex gratia enim ut dictum est que
prevenit et sanat arbitrium hominis et ex ipso
arbitrio procreatur in anima bonus affectus
sive bonus motus mentis. Et hoc est primum
bonum meritum hominis. Dicit verbi gratia ex fide
virtute et hominis arbitrio generatur in mente
motus quidam bonus et remunerabilis scili-
cet ipsum credere ita ex caritate et libero arbitrio alius
quidam motus bonus prevenit scilicet diligere bonus
valde. Sic et de ceteris virtutibus intelligendum
est. Et isti boni motus vel affectus merita
sunt et dona dei quibus meremur et ipsorum
augmentationem et alia que consequuntur hic et in
futuro nobis apponuntur.

Capitulum quintum in quo incidenter declarat quomodo illud dictum intelligi debet
fides meretur iustificationem et vitam eternam. Et vult istam conclusionem quod hoc dictum debet
intelligi de actu fidei formate scilicet de credere caritative vel ex caritate et non
ex habitu patet. Quia habitus fidei preveniens non habet originem ex libero arbitrio
Et eodem modo ut dictum est de fide caritas dicitur mereri id est actus caritatis. Et similiter
de iustitia dicendum est et eius actu. Item addit quod nullus virtutis actus est meritum
vel meritorius nisi fuerit informatus caritate vel nisi assit caritas. Ex qua ratione dicitur
fides mereri iustificationem et alia

qui est virtus a solo deo infusa.

Cum ergo dicitur fides mereri iustificationem
et vitam eternam ex ea ratione dictum accipiatur

quia per actum fidei meretur illa. Similiter de ca-
ritate et de iustitia et de aliis accipitur.
Si enim fides ipsa virtus preveniens diceretur
esse mentis actus qui est meritum iam ipsa
ex libero arbitrio originem haberet. Quod quia
non est sic dicitur esse meritum quia actus eius
est meritum. Si tamen assit caritas sine qua
nec credere nec sperare meritum est vite.

Hic infert ex dictis correlarium quod caritas est spiritus sanctus qui informat anime qualitates et sanctificat ut mediantibus istis qualitatibus et actibus inde secutis anima sanctificetur.

Unde apparet vere quia caritas est spiritus
sanctus qui anime qualitates informat
et sanctificat ut eis anima informetur et sanctifi-
cetur sine qua anime qualitas non dicitur
virtus quia non valet sanare animam.

Hic infert aliud correlarium ex dictis quod ex muneribus virtutum infusarum et ex gratia sumus boni et recte vivimus et ex illis cum libero arbitrio proveniunt nostra merita et boni motus animi et bona desideria et opera que deus remunerat et ista merita etiam sunt dei dona et hoc probat per augustinum ad sixtum dicentem quod quando deus remunerat nostra merita tunc coronat sua dona. Et ex hoc etiam infert quod vita eterna que pro meritis datur etiam dicitur gratia quia gratis datur non quod sine meritis detur sed quia merita pro quibus datur etiam habentur per gratiam. Nota hic circa primum istius capituli quod munus dicitur plerumque actus rei vel usus vel officium et forte ex eo quia actus habet aliquid commoditatis et quia ab agente datur ad commodum. Et debet hic esse in littera actibus tantum vel muneribus tantum et non utrumque. Dubitatur an mereri aliquis possit sibi primam gratiam et videtur quod sic quia deus non dat gratiam nisi dignis. Sed non dicitur dignus aliqua gratia nisi qui meruit ipsam gratiam. Respondetur donum gratie dupliciter potest considerari uno modo secundum rationem gratuiti doni et ita omne meritum repugnat gratie quia

si ex merito tali, iam non ex gratia ad Ro. x. Alio modo donum consideratur secundum naturam rei que donatur sic non cadit sub merito non habentis gratiam quia excedit proportionem nature ita nullus potest mereri sibi ipsi primam gratiam. Ad rationem dicitur quod deus per gratiam facit dignos non quod prius digni fuerint. De muneribus virtutum et de gratia que non est sed facit meritum.

Ex muneribus itaque virtutum bonum sumus et iuste vivimus et ex gratia que non est meritum sed facit non tamen sine libero arbitrio proveniunt merita nostra scilicet bonum affectus eorumque progressus atque bona opera que deus remunerat in nobis et hec ipsa sunt dei dona unde Augustinus ad Sixtum presbiterum. Cum coronat deus merita nostra nichil aliud coronat quam munera sua.

Unde vita eterna que in fine a deo meritis precedentibus redditur quia et eadem merita quibus redditur non a nobis sunt sed in nobis facta sunt per gratiam. Et ipsa vita gratia nuncupatur quia gratis datur nec ideo gratis quia non meritis datur sed quia data sunt per gratiam et ipsa merita quibus datur.

Tertium sextum in quo ex iam dictis solvit questiones in principio motas. Et dicit ex predictis patere quod gratia tam preveniens quam subsequens meretur augeri quia per suum actum meretur augeri. Ex hoc patet quid sit dicendum ad questionem secundam quia

gra est virtus seu bona qualitas mentis. Iste patet, quid sit dicendum ad 3am, quia gra non est actus, sed causa boni actus cum libero arbitrio. Et ad dictum Augustini qui dicit quod virtus est bonus usus liberi arbitrii, dicendum quod ibi accipitur virtus pro actu virtutis, alias ipse contradiceret sibi ipsi. Nota quod gra sic dicitur mereri, quia eius actus meretur, actus enim virtutis scilicet affectus bonus meretur sui progressum et augmentum, et alia scilicet opera exteriora et remunerationem eorum, de quibus dicitur supra capitulo proximo. Epilogus ut alia addat

Ex premissis iam innotescere nobis ali-
quatenus potest qualiter gra premens meretur au-
geri et alia et quid ipsa sit an virtus
an aliud et si virtus sit an actus vel non.
Ostensum est enim supra ex parte quorundam
quod ipsa virtus est et virtus non est actus
sed eius causa non tamen sine libero arbitrio.
Unde quod supra Augustinus dixit bonum usum liberi
arbitrii esse virtutem ita accipi potest id est actum
virtutis alioquin sibi contradicere videretur
qui etiam opus virtutis supra dixit esse bo-
num usum eorum quibus non bene uti possumus
in quibus posuit liberum arbitrium. Si
vero bonus usus liberi arbitrii opus vir-
tutis est iam virtus non est. Cum ergo

bonum eius usum virtutem esse dixit nomine

virtutis ipsius usum significavit

Hic infert adhuc ex dictis quod licet bonus usus liberi arbitrii seu bonus actus sit ex gratia et libero arbitrio tamen principalius est ex gratia et debet numerari inter magna bona. Item addit quod gratia preveniens non est usus liberi arbitrii sed causa eius que est in nobis a deo non a nobis. Sed usus bonus liberi arbitrii in nobis existens est a deo et a nobis. Et hoc voluit apostolus dicens prima ad corinthios xv gratia dei sum id quod sum. Et super hoc inducit dictum augustini ut patet. Dubitatur utrum ex necessitate detur gratia preparanti se ad gratiam. Sanctus thomas c. xij q. arbitrio etc. preparatio ad gratiam est a deo sicut a movente, a libero arbitrio sicut a moto, et ita preparatio secundum quod est a libero arbitrio nullam necessitatem habet quia donum gratie excedit omnem preparationem virtutis humane. Sed prout est a deo movente, tunc habet necessitatem infallibilitatis et non necessitatis quia intentio dei deficere non potest et ergo si deus vult infallibiliter eveniet. Quod idem usus est virtutis et liberi arbitrii sed principaliter virtutis.

Idem nempe usus bonus ex virtute est

et ex libero arbitrio sed ex virtute principaliter

Et bonus ille usus in magnis bonis

enumerandus est. Illa autem gratia preveniens

que et virtus est non usus liberi arbitrii

est sed ex ea potius bonus usus liberi

arbitrii est que nobis est a deo non a

nobis. Usus vero bonus liberi arbitrii

et ex deo est et ex nobis et ideo bonum

meritum est. Ibi enim solus deus operatur.

hic deus et homo. hoc meritum ex illa puris-
sima gratia provenit quod apostolus notavit di-
cens. Gratia dei sum id quod sum. et gratia
eius in me vacua non fuit. Super quem locum
Augustinus ita ait recte gratiam nominat. primum enim
sola gratia dat deus. et non nisi gratiam. cum non
precedunt nisi mala merita. sed post per
gratiam incipiunt merita bona. Et ut ostenderet
etiam liberum arbitrium addit. et gratia eius in
me vacua non fuit. Et ne ipsa voluntas
sine gratia dei putetur aliquid boni posse.
subdit. non autem ego solus scilicet sine gratia.
sed gratia dei mecum. i. cum libero arbitrio. plane
cum data fuerit gratia incipiunt esse bona
merita nostra. per illam tamen. quia si illa defue-
rit cadit homo

Capitulum septimum. in quo recitat aliorum opinionem circa iam dicta. qui dicunt. virtutes
esse bonos usus potentiarum naturalium. et hoc intelligunt tamen de usibus interioribus. quia
usus exteriores. qui per corpus geruntur. vocant opera virtutum. Et hinc concordant
dicta Augustini. qui dicens virtutem esse bonum usum liberi arbitrii. intelligit hoc de usu
interiori. Et idem dicens opus virtutis esse bonum usum potentiarum. hoc intelligit de

usu exteriori. Et sic isti concedunt quod virtutes non sunt nisi actus et affectus mentis et liberi arbitrii, tamen deus dicitur eos facere et non homo, quia a libero arbitrio per se esse non possunt, nisi per gratiam operantem liberetur et per cooperantem esse adiuvetur. Et illam gratiam dicunt gratuitam dei voluntatem. Et hanc opinionem confirmat per Augustinum omelia 32 super Iohannem ubi dicit fides est credere quod non vides, sed credere est motus mentis. Item confirmat eandem opinionem suam per Augustinum 3° de doctrina christiana ubi dicit quod caritas est motus animi. Aliorum sententia hic ostenditur qui dicunt virtutes esse bonos usus liberi arbitrii i. actus mentis.

Alii vero dicunt virtutes esse bonos usus naturalium potentiarum, non tamen omnes sed tantummodo interiores, qui in mente sunt. Exteriores vero qui per corpus geruntur non virtutes esse dicunt sed opera virtutum. Et ideo quod Augustinus dicit opus virtutum esse usum naturalium potentiarum de usu exteriori accipiunt. Quod vero dicit bonum usum liberi arbitrii virtutem esse et in magnis numerari bonis de usu interiori intelligunt. Et virtutes nichil aliud esse quam bonos affectus vel motus mentis asserunt, quos deus in homine facit non homo, quia licet illi motus sint liberi arbitrii non tamen esse queunt nisi deus ipsum liberet et adiuvet gratia sua operante et cooperante. Quam

distinc°

Dei gratuitam voluntatem accipiunt quia deus
qui operatur in nobis velle et operari bonum
Quibus auctoritatibus innuunt quod dicunt

Quod autem virtutes sint motus mentis te-
stimoniis sanctorum astruunt. Dicit enim
Augustinus super Johannem quid est fides credere
quod non vides. Credere autem motus mentis
est. Idem in li. iii° de doct. christiana. Caritatem
autem voco motum animi. Si vero caritas et
fides motus animi sunt virtutes ergo
motus animi sunt.

Calculum octavum in quo ostendit quomodo alii tenentes contrarium respondent ad auctoritates Augustini supra pro eorum opinione allegatas. Et primo ad illam fides est credere quod non vides dicunt eam sic fore exponendam i. fides est virtus qua illud creditur quod non videtur. Item illam caritas est animi motus sic exponunt i. est gratia qua movetur animus ad diligendum deum. Et istas expositiones confirmant dictis beati Augustini. Quomodo alii his respondeant determinantes predicta

Quibus alii respondentes premissa verba Augustini
ita intelligendi fore inquiunt fides est
credere quod non vides i. fides est virtus
qua creditur quod non videtur. Item cari-
tas est motus animi i. gratia qua movetur

animus ad diligendum Et quod hec et hiis similia
ita accipienda sunt ex hiis convincitur
que alibi Augustinus ait Nam in secundo li. quoniam
evangelii inquit Est fides qua creduntur
ea que proprie dicitur fides Item in xiij. li. de t.
Alia sunt ea que creduntur et aliud est
fides qua creduntur Ex quibus verbis sic
argumentando procedunt Aliud est credere ali
ud est illud quo creditur predictum
autem fidem esse id quo creditur Sic igitur
credere non est fides quia credere non est id
quo creditur Addunt quoque virtus
opus dei tantum est quam ipse solus facit
in nobis Ipsa ergo non est usus vel
actus liberi arbitrii sed credere actus est
liberi arbitrii non est itaque virtus

Premissis aliisque rationibus ac te
stimoniis innituntur utrique horum autem

[illegible]

iudicium diligentis lectoris relinquo exa-
[illegible]
mini ad alia propans

Utrum aliquis in presenti vita augmentum gratie mereatur seu mereri possit de condigno

Arguitur primo quod quicumque per primam gratiam bonum usum cum libero arbitrio optinet augmentum gratie ille meretur augmentum gratie sed quicumque meretur augmentum gratie illi deus vult dare augmentum gratie ergo talis est dignus augmento gratie quod patet per illud Hester vi° hic honore dignus est quem rex voluit honorare Sed aliquis per primam partem notum est quod ex hoc computatur pro merito quia libere cum adiutorio gratie facit bonum et per secundam partem satis patet ergo Secundo arguitur ad idem per textum apostoli 2° ad Thimotheum 4° ubi dicit de reliquo reposita est michi corona iustitie quam reddet mihi dominus in illa die iustus iudex modo quicquid secundum iustitiam redditur meritis debetur ut patet idem per textum Matthei vii in qua mensura mensi fueritis remetietur vobis Si ergo est consimilitudo meriti et premii est meritum condignum ergo et si potest mereri premium potest mereri gratie augmentum Tertio meritum et premium non differunt essentialiter solum per accidens ergo aliquis potest de condigno mereri vitam eternam et per consequens gratie augmentum quod non est et aliquis quia meritum essentialiter consistit in hoc quod mens humana libere per gratiam feratur in deum et operetur propter deum et ergo meritum consistit in hoc quod iam per gratiam habeat et possideat deum Primo principaliter meritum attenditur penes caritatem ut patet 1 ad Corinthios 13 Sed constat quod homo in via potest habere tantam caritatem sicut aliquis certus datus in patria ergo meritum simpliciter potest equare premio et similiter potest hic mereri augmentum gratie Quarto arguitur sic aliquis potest de condigno demereri ut debeatur sibi mors sive supplicium eternum et ergo videtur quod pari ratione posset mereri de condigno vitam eternam quia videtur tenere ex hoc quia sicut se habet culpa ad demeritum et penam ita se habet gratia ad meritum et gloriam Ad oppositum arguitur Si aliquis de condigno posset mereri gratie augmentum tunc aliquis posset de condigno mereri futurum premium sive vitam eternam quia tunc cum premium essentiale consistit in divina fruitione que solum secundum conditionem statuum dicitur et non essentialiter quia idem essentialiter est gloria et gratia quia licet beatus quilibet in patria maiorem fervorem caritatis habeat quam quicumque sanctus in via tamen essentialiter caritas viatoris potest esse equalis caritati iam in patria existentis sed falsitas patet per illud Ro viii non sunt condigne passiones huius temporis ad futuram gloriam ergo non potest mereri de condigno Notandum quod sicut communiter distinguitur duplex est meritum de congruo scilicet et de condigno et hoc attenditur secundum duplex debitum Est enim aliquod debitum de condigno quando homo ex natura et condicione operis efficitur dignus tali mercede ita quod ex iustitia sibi reddatur et ergo talis dicitur mereri de condigno qui operatur tale opus quod ex condicione operis debetur merces sibi ex iustitia Aliud est debitum de congruo quando non ex condicione et natura operis debetur merces sed ex liberalitate dantis sicut aliquando ex liberalitate decet regem plus dare quam aliquis ex natura et condicione operis meruit recipere et tali debito correspondet meritum de congruo Secundo notandum quod adhuc meritum

de ꝓdigno ꝑt ſ̄bbꝛ̄ ꝑt ei⁹ cupi dupl⁹ mee ſ̄cie et ꝑt/ qꝛ ꝙ
equitꝰ ſ̄c ꝙ ꝙ ꝙdicꝫ eqꝫ ꝛ̄ mſtꝛ̄. ſ̄c dbet ſbi mꝛ̄ ꝙ ſ̄ nō ꝛ̄ddꝛ
ſ̄cie ei tm ſ̄ta/ et ille dmſte agit/ nicꝛ̄ ſ̄c ſbi dbitꝫ ſ̄bꝛ̄ ſ̄ nō ꝛ̄ddꝛ
ta⁹ ñ̄ꝛ̄ ſ̄ꝛ̄ ꝙ qnādō dignꝫ ꝙa dnꝰ ſ̄c dignificat equitꝫ ut
ꝛ̄ddat ei⁹ acceptū ſbi et dignū vita etna Q̄ unde nō ꝙ apꝫ mitꝛ̄ndꝫ
ꝑt dnīſt qꝛ (qꝛ ad ꝑ̄m) a quo ꝙit (qꝛ a lib⁹ ac⁹ et agrad (ul ad ſ̄cꝫ
ꝑt⁹ qꝛ ſit/ ſ̄ ad deū/ et ſ̄c ſ̄ dupl⁹/ uel ad dei donatiꝫ ſ̄bilitatꝫ
uel ad ꝑmittēdꝫ vitatē/ ꝛ⁹ ſ̄ ꝙꝛ̄ ad ſtatū ꝛ̄ ꝙ ſit ꝙa ꝙꝛ ꝙa
et ſ̄ dupl⁹ nō ꝙ tꝛis oꝑtꝛ̄ nec ꝙ oꝑtꝛ̄ difficulte Q̄ ſ̄ꝛ̄ ꝑmiſſꝰ ſit 1 go
ꝙ ꝑma ipſa/ nullꝫ mō ꝙ ꝑ ꝛ̄ gra ſ̄ꝛ̄ſ̄cedꝛ̄. ꝑt ſbi ꝙd mēr⁹ ꝛ̄ alti
ꝑmꝫ gradꝫ/ ſ̄ loquēdo de grad qꝛ ſ̄tud ſ̄cie/ et intelligēdo eadꝫ ꝙ tꝛe
qꝛ mō ē ꝛ̄ gra/ qualitēꝫ mēr⁹ d ꝙdigꝫ capiat⁹/ ꝙa nullꝫ talis ſ̄ꝛ̄
ꝑt⁹ qnibꝫ ꝙ ꝙdicꝫ dēt⁹ tal mitꝛ̄ ꝛ̄ mſtꝛ̄/ nō dꝫ tm ſ̄c dignificꝛ̄
ꝙ eis tm mitꝛ̄ dbeat⁹ ꝙ ꝙ ꝛ̄d/ ſ̄ tenet ꝙ nōlibꝫ ꝑmiſſꝰ. et a⁹ ꝑtꝫ
ul ꝑmꝰ tali dbeat⁹ ꝑna ſ̄ gra Q̄ ꝙa ꝙ ab ꝑt d ꝙdigō ſbi ul alti 2 go
mēr⁹ ꝑma gratꝫ/ ꝙa qꝛ aliquis ꝑt talia ꝙad ꝙ libalitꝫ dine ꝑpetꝫ
dꝛ deꝰ gratꝫ ꝙa ꝙ⁹ tꝫ ꝙ ꝑmiſſꝰ nōlibꝫ/ et a⁹ ꝑ ꝙꝛ qui ſ̄tudiꝫ ſ̄c ad ꝙa
ututꝫ et ꝑpetꝫ vit⁹ bonꝫ nāꝫ ſbi collatꝫ. ꝙd ē ut dbeat⁹ ei⁹ gracie/
ꝛ⁹ vt ee d mito cꝛrectꝫ aīoꝫ ſ̄cie fidē mitꝫ actiuꝫ. ꝑ nō tꝫ ꝙ ſ̄c mēr⁹
de ꝛ̄digno nō d ꝙꝛ̄te oꝑtꝫ illꝫ ſ̄mpl⁹/ ſ̄d ꝑ ꝑuēnē ꝙ libalitē dine
ꝑpetꝫ Q̄ ꝙ nullꝫ ſ̄c mēr⁹ augmētū gre nec ſbi nec alti ꝙ ꝙdigno ea 3 go
ꝙdē mēr⁹ de ꝙdigno ꝑmo/ ꝙꝛ ſ̄mpl⁹ ꝛ̄ ꝙ ab ꝑt agit ꝙ ꝙ ſ̄tus
ꝙbus ꝛ̄ mſtꝛ̄a ſ̄c dbeat⁹ mitꝛ̄ a deo ꝙne ſ̄ nō duret⁹ ſbi ſ̄cie
ꝑma ꝙ ꝙ ꝛ̄d ꝙ⁹ ꝙ tꝫ ꝙ nōli ꝑt ſ̄ꝛ̄/ et a⁹ ꝑ ꝙd dꝫ nō ꝑpetꝫ ꝙꝛ
alicui obligatꝰ nec d meꝛ̄ſſā libꝛ̄te ſ̄ꝛ̄ et ꝑpetꝫ ꝙ ꝙ illa ꝛ̄ꝛ̄pi⁹
tꝫ ei⁹ nullus ꝑſſet mēr⁹ vitatꝫ etnatꝫ de ꝙdigno ꝙꝛ ꝙ ab ꝑt et ſbi 4 go
et alti mēr⁹ augmētū gre de ꝙdigno ca⁹ mēti de ꝙdigno ꝛ⁹ ꝙ
alioꝫ ſ̄c agit ꝙ ꝙ tꝫ ꝙ deus ꝙd ſua ita dignificat ꝙ ſ̄at ſbi ita
acceꝑta ut ſ̄ꝛ̄at ei⁹ dignū manꝛ̄ grad ꝙ ꝙ ꝛ̄d ꝙ tꝫ ei⁹ ꝙ ē mēr⁹
de ꝙdigno ſ̄cdō et a⁹ ꝑtet de quolibet ꝙnte ꝛ⁹ tꝫ a deo ꝛ̄ꝛ̄pta
et ita dīat augꝫ ꝙ ꝙ mētur augꝛ̄ ut anima ſ̄ꝛ̄at⁹ ꝑfica ꝙ illa
ꝑ tꝫ ꝙ. ꝙ ꝑt mēr⁹ augmētū gre de ꝙ̄ ꝙ ꝙ ſ̄ de ꝙdigno ꝙ ſoꝛꝫ de
cōgruo Q̄ ꝙa ꝙ ab⁹ ꝑt mēr⁹ vitatꝫ etnatꝫ de ꝙ̄ et ſ̄milꝫ d ꝙdigno. 5 go
ca⁹ mēr⁹ de ꝙdigno ut ꝑ ꝑtet/ ꝑ cadꝫ rōc/ ꝙ ꝙ ꝙ qui attendi ꝑſſet
ꝙ mētur ſ̄ne augmētū gre ſ̄ne vitatꝫ etnatꝫ de ꝙ̄ nō ꝙdigno dſ
ficile ē cognoſcꝛ̄ (ꝑt tꝫ cognoſci ꝙ diſtinctē ꝑpta ꝛ̄ vltiꝰ ꝛ̄ſ̄li/ ꝙ
ſ̄ ꝙꝛ̄at⁹ ad ꝑ̄m ſ̄cit ad libꝛ̄ ꝛ̄tributꝰ tꝫ vꝫ ꝙ̄ dꝛ aut ad gratꝫ
tꝫ vꝫ ꝙdigni dꝛ vꝫ ꝙꝛ̄at⁹ ad ſ̄ne ꝛ̄ ad libalitꝫ dantib⁹ tꝫ vꝫ ꝙ̄
dꝛ ad vꝫ ꝑcliatꝰ tꝫ vꝫ ꝙdigni dꝛ aut ꝙꝛ̄at⁹ ad ſtatū tue ꝙtꝫ ad
ꝑpꝫ oꝑtunitatē tꝫ libet ꝛ̄ꝛ̄ congrui quia cōgruū ē ꝙ qui ſto tꝛe
ſ̄mdꝫ ꝛ̄ ſtutꝫ mētat⁽ ꝛ̄ndū ad difficultꝫ ꝙ ꝙ quo mēs ꝛ̄ꝛ̄at⁹

et conatur super se et supra naturalia per gratiam habet rationem condigni quia hoc satis patet ad rationes quod salvantur. Sed quod in ratione 3a assumitur quod primum et meritum non dicant nisi 2m quid sic 2m magis et minus perfectum, potest dici quod licet hoc de caritate ita sit non tamen oportet quod ita sit de visione quia illa est alterius rationis tamen illa ratio etiam non cogit nisi de condigno 2o capitulo. Quod 4am nec quia et dicendum quod non est simile quia per nos possumus cadere sed non resurgere nisi ex sola pietate et misericordia dei

Distinctio xxviii. postquam egit de efficacia gratie in libero arbitrio, hic agit de insufficientia liberi arbitrii sine gratia. Et primo generaliter in omnibus, hac distinctione secundo specialiter in primis parentibus in distinctione xxix. Et dividitur in 8 capitula in primo capitulo excludit quosdam errores circa gratiam et liberum arbitrium. Et propter horum exclusionem vult istam conclusionem quod liberum arbitrium sine gratia preveniente non sufficit ad iusticiam et salutem obtinendam, et quod non nostris meritis advocatur talis gratia. Prout dicunt pelagiani heretici, quorum heresim statim subdit. Predicta repetit ut addat diffinitam assertionem ponens de gratia et libero arbitrio contra pelagianos

Id vero incontusse et incunctanter tene-
amus liberum arbitrium sine gratia preve-
niente et adiuvante non sufficere ad iusti-
ciam et salutem obtinendam, nec meritis
precedentibus gratiam dei advocari, sicut pelagi-
ana heresis tradidit. Nam ut ait Augustinus primo
libro retractationum novi heretici pelagiani
liberum sic asserunt voluntatis arbitrium,
ut gratie dei non relinquant locum, quam
secundum merita nostra dari asserunt.

Qui⁹ nuge vanitat hᵉsim pelagianor/que a pelagio monacho habuit ortu/
et qui⁹ pfuit in quatuor puncti⁹ (quor⁹ est dr̃a p libᵉu arbitriu sine grā dei
sup addita. pessim admplē. cui dna madata et eis gr̃a (que go gra
dua⁹ quib⁹ dedit ad facilius implenda ea/ ad q̃ tenem⁹/q. d. opi no de
ne⁹ gr̃a adiut posset implei/ pd dr̃ difficilius/ et ad sptnam que sepe
dixi/ dr̃ sine gr̃a dei nichil possim facere dixit/ qm per gr̃am intelligi. li
bᵉu arbitriu/ quod nō nisi gr̃a dei a deo accepit/ nullis meis meritis gra
tiis (et quo dixit sufficit/ ad salute huj dr̃e adiunct nob/ p sua⁹ legem
et doctrinā/ ut dixerim q facit/ et ppter ad⁹ Sed quia error iste
est/ crimen dixit/ dr̃e evadet/ quas cum sanat p quosdā infideles nob p quos
ide fidelium m bonis statu/ sunt inutiles. crimen ista spes grauit⁹ a sapiē
/ qui libᵉu arbitriu Tm error est crimen dixit gr̃a p quid ab impijs/ et a
pctis liberam⁹/ cum nulla nisi dei/ Sed error e/ crimen dixit primus/ sine pec
catis originalib⁹ nasca⁹ q̃ nemo est/ dr̃ b. it (a pcepto/ est vnus legum quo ad
salutē opus (et ad opus illud/ est (quod dixi/ in precepto cadit/ et quod e⁹ statu
hominis/ ut statim faciat illud dr̃ dr. pe. di. dr̃ addit ante pecim sic petit
implē sine gr̃a dei data (qui adhuc fortis/ erat/ et cui⁹ precepta impossibilia
erant (sed in statu nat̃e/ lapse/ implei sic nō pot/ sine dei gr̃a qui adiuvat
nat̃a sanat et roborat/ / sum cui⁹ nat̃a est infirma et multis languoribus corrupta
/ et vix multa sue qualitatis impedita/ et precepta sūt multiplicata (huic dr̃ precepta
est legum qua admodū agendi/ quicquid ea possit deus (et hoc nō est in potestate quod
ut actu deus faciat/ eo modo quo deus hoc facit/ impossibile deus non
vel accidit/ (dicit ante legislatore intellexit. ut legis precepta implerent⁹ volun
tatis (que⁹. et hoc p⁹. legislatore intellexit⁹ et omnes facit bonos/ et p assuefactos
induxit ad virtutes (et que ad hoc deus addit impossibilia ut sic voti nisi vo
luntate reformem⁹/ et ut ea faciendo vita meam⁹ et nos (et nisi nullo sine gra
tuita facie⁹ sicut pt/ et go dr̃ apls finis precepti e caritas/ et plenitudo legis
dilectio⁹ q̃ Item nō. licet a deo indubitat sine merito accepim⁹/ sed in hac nulla
error e/ dr̃ ep. li. dr̃/ est illud donū/ quo credit facit/ possit/ quo a deo acceptum⁹/
quo vivit⁹ et nos mer⁹ (error est/ cui ipse li. dr̃ nō possit se ad gr̃am gratuitam
disponē/ et gr̃a destituta/ unde ut dr̃. bo. gr̃a gratis data. nō solū ostendit i illis
q̃ emendat⁹ a vitijs/ sed in quib⁹ cumq est superadditus naturis. manus et de
mutat voluntates. ad bona vel ad visū gre/ sic timor flumina. portas. ascis. nāv
ingenia. sili aliis. artes vel vestes vel lectos/ sic q̃li gr̃a nullo libᵉo arbitrio
possit se disponē/ ad gr̃am gratuitam/ ep. dr̃ huic in li. d. li. dr̃ et. pour conatu
libᵉi arbitrii. cassa sit/ si gra nō adiuvet/ et nulli sufficit gra nō equalem/
vi dungy in li. ḡ. de erasmo dogmatibus. oppinet ordine libᵉi dr̃ ad gr̃am
dei primū salutis nre/ deo misente. habet/ ut detestati salutari nostrum/
nre patet esse/ ut adipiscam⁹ qd accepti admonemur ignoti. dni munus
est/ ut nō labam⁹/ adepto vtq salutis munus/ nre sollicitudis e/ et ad
utroq dni/ cui⁹ in opē salutis/ mirabile dictu est. et mysterium/ accipiē/ appli
cem⁹/ libᵉi arbitrii e/ admirabile ad adipiscendū dni munus est/ et premur/
virtutis est/ (ea go que sine hebetudine animi. q magnis sti⁹ lege et doctrina/ patuit

sunt ad gratiam, quia ipse dicit humanis meritis possideri. Ecce non dicit b. t. sepe
contingit, quod per orationes sanctorum hominibus afferuntur occasiones, ut se ad deum convertant
et ad gratiam recipiendam preparent, quia preparatione facta gratia eis infunditur. Et licet sanctis non
orantibus, homines salvarentur si se preparent ad gratiam, non tamen sequitur quod etiam preparatis suffi-
gia sanctorum non conferant, ex quo deus hoc modo previdit et preordinavit ut per eorum merita
illi gratiam accipiant. Et licet a merito Christi omnium merita efficaciam trahant, et ipsum
sit causa universalis omnium meritorum, tamen oportet eam ad effectus determinatos deducere per causas
particulares, ut sunt sacramenta et orationes ecclesie quibus non tantum Christus exorat sed etiam sanctos
ut eorum meritis et auxiliis iuvaremur. Et ergo error hic qui hoc excludit maxime
impietatis est. Que sit heresis pelagiana de libero arbitrio

Pelagianorum heresis omnium recentissima a pe-
lagio monacho est exorta, hii dei gratie
qua predestinati sumus, et qua meruimus de po-
testate tenebrarum exiui, in tantum inimici sunt,
ut sine hac credant hominem posse facere omnia
diuina mandata. Denique pelagius a fratribus
increpatus, quod nichil tribueret gratie adiutorio
dei, ad eius mandata facienda, non eam libero
arbitrio preponebat, sed infideli calliditate sup-
ponebat, dicens ad hoc eam dari hominibus
ut que facere per liberum arbitrium iubentur
facilius possint implere per gratiam, dicendo
utique facilius possint, voluit credi etiam
si difficilius, tamen posse homines sine gratia
iussa facere diuina, illam vero gratiam dei
sine qua nichil boni possumus facere, non esse

dicunt, nisi in libero arbitrio, quod nullis suis
precedentibus meritis ab illo accepit nostram
naturam, ipso adhuc tamen iuvante nos per
suam legem atque doctrinam, ut discamus quid
facere et que sperare debeamus. Non autem ad
hoc per donum spiritus sancti, ut que didice-
rimus esse facienda faciamus. Ac per hoc divinitus
dari nobis scientiam confitentur, qua ignoran-
cia pellitur. Caritatem autem negant divinitus
dari, qua pie vivitur, ut scilicet sit donum
dei scientia, que sine caritate inflat, et non
sit donum dei ipsa caritas, que ut scientia non
inflet, edificat. Destruunt etiam orationes 2 error
quas facit ecclesia, sive pro infidelibus et
doctrine dei resistentibus, ut convertantur ad
dominum, sive pro fidelibus, ut augeatur eis
fides et perseverent in ea. Hec quippe non 3 error
ab ipso accipere, sed a seipsis homines habere
contendunt gratiam dei, qua liberamur ab

impietate dicentes secundum merita nostra dari par
vulos etiam sine ullo peccati originalis vinculo
asserunt nasci

Ca. 2m in quo magister ponit plura motiva sic errantium et maxime
pro primo errore primo arguunt sic Nullus peccat in eo quod vitare non potest ut
dicit Augustinus sed aliquis peccat ergo hoc vitare potuit et cavere per liberum arbitrium
suum ergo liberum arbitrium sufficit sibi ad salutem Respondetur per Augustinum li. retractationum
quod licet voluntas possit cavere peccatum non tamen potest illud cavere sine gratia liberante
et adiuvante Et licet Augustinus dicens voluntas est qua recte vivitur et peccatur
ibi non fecit mentionem de gratia eo quod tunc de ipsa non agebatur tamen per hoc ipse
Augustinus non intendebat excludere gratiam Hic ponit ea quibus suum confirmat
errorem verbis Augustini contra ipsum utentes

Quod vero dicunt homines sine gratia per
liberum arbitrium omnia iussa implere huiusmodi
inductionibus muniunt Si inquiunt non potest ea
facere homo que iubentur non est ei imputandum
ad mortem sicut tuipse Augustine in li.
de libero ar. asseris Quis inquis peccat in eo
quod nullo cavere potest peccatur autem Ca
veri igitur potest Hoc testimonio Augustini pela
gius usus est disputans adversus eum immo
adversus gratiam sicut Augustinus in libro retracta
tionum illud et alia huiusmodi retractans comme
morat inquiens In his atque in huiusmodi

verbis meis, quia gratia dei commemorata non
est, de qua tunc non agebatur, putant
pelagiani suam nos tenuisse sententiam, sed
frustra hoc putant, voluntas quippe est qua
peccatur et recte vivitur, quod his verbis
egimus, sed ipsa nisi dei gratia liberetur, et
ut vicia superet adiuvetur, recte a mortalibus
vivi non potest. Ecce aperte determinat ex quo sensu
illa dixerit, inimicos gratie refellens.

Tertium in quo ponit 2m motivum istorum quod sumunt ex alio dicto augustini de duabus animabus. Ille non est reus peccati qui non fecit illa que facere non potuit, ergo nec parvuli, nec alii non habentes gratiam, sine qua non possunt implere divina mandata, rei sunt si illa non implent. Respondet augustinus in primo retractationum cum hoc dixit contra manicheos ponentes in homine duas naturas unam bonam ex deo et aliam malam. Aliud testimonium augustini quo idem pelagius utebatur.

Similiter etiam innitebatur pelagius verbis augustini
contra gratiam, que in li. de duabus animabus
dicit, peccati inquit reum tenere quemquam quia non
fecit quod facere non potuit, summe iniqui-
tatis et insanie est. His auditis exilit
pelagius dicens, cur ergo parvuli et
illi qui non habent gratiam, sine qua non

pnt facé mandata dña tenetur rei h
aute qua occasione dixit m pō li ẽtractu
tōmū pelagio rndens apit ip̄m tantu
aquincheos dixit, qui m. homie duas nāt.
esse contendit/ vnā bonā ex deo/ alterā
malā ex gente tenebraꝝ/ que mīq̄ bō
fuit nec bonū velle potuit/ quod si esset
nō videtur ei imputand esse/ si nō bonū
faceret

Q. xvij/ m qua ponit xp̄s matrimū ipsorū utrūq; dicit beatꝰ augustinꝰ
doctrib/ mīs quisq; voluntate, suā mutauit bene agat/ nō ꝑt/ Qz si mut
ptāte/ est voluntatis mā/ mutaē m meliꝰ/ xp̄s illud dicit ut faciat
arbōē bonā/ ꝛndet Aug⁹ ꝑ ꝓ̄ta dr̄ m ptāte bonā e mutaē voluntē
suā in meliꝰ/ qnē tñ ptās/ nulla est/ mīs dei a deo/ Quant ꝑ hoc ꝑ
dedit eis ptātes filios dei fieri/ q̄ vēnūt e de hoc/ ampt hō scripm̄ ꝛsponē
/et a pcō refugere/ alit̄ seruant ꝑcepta/ alit̄ ḥ̄ta/ alit̄ catholicā/ ꝑfecte diuit
hoīnib; ad meliꝰ ꝙfectandū adducta/ ā nullū ꝙficiet aut i finē finē
restituet/ sēt ita ꝑfi/ q̄ ignorant ḡ̄ta mala facit pena/ q̄r nulla debi
talitat ḡ̄tus fuat/ et iuste dei maiestē offendit/ pessimē/ sic iusti
a vīa vbe declinat. fit iustꝰ/ et vīuꝰ/ vīa/ ꝑ ꝙ̄ gnat ꝙfectꝰ
ꝑt cp̄. fidē accipē virtutē/ q̄ ḥ̄ta/ q̄m aliq̄le lūē fidei habuit/ ꝓpexit
cp̄ ad pdō remissē/ nō requit aliq̄ grā i pdōe/ sed sufficit sola mā
dei/ q̄ inclinat ad remittēd pcā nīa/ ꝑt nullū ꝓpe/ eēt q̄ nos pdō
nāe impedit/ ꝛr d'iusto fore iustū/ et d' miō dei amicū d' ꝓpe
ficī/ q̄nc q̄r q̄ aliq̄ nom ponā in ara ḥ̄ti/ q̄ē impoē/ ad deū omō
ꝑt immutat/ et go dñt catholici/ cp̄ ad refugiū a pcō ep̄s offendit
maiestē dīuā/ nō solū q̄rit grā dei/ i beatitā vīe/ q̄ habilit' re
mittit effectū/ q̄ sancē dignificat/ ac cp̄ tñsfert se de ffinitā dei ad fr
nitatē dyaboli grā dei/ i passo ꝓpe habilit/ q̄ē ordinat mortē

Sed etiam requiritur gratia dei .i. habitus infusus gratuitus qui reformet dei ymaginem per peccatum deformatam. Sic enim largitas divina decrevit malum auferre, per quod homo deo displicet, ut sinat dare bonum per quod deo placeret. Nec umquam expellit culpam nisi sanctificet animam et in ea habitet per gratiam. Unde nichil est medium inter pium et impium. Propter quod quando homo nascitur necesse est animam eius esse perversam per culpam et erectam per gratiam. Ps. b. v.

Alibi etiam Augustinus dicit, que huic gratie contradicere videntur, quia iustificamur. Ait enim in libro contra Adamantium Manichei discipulum: nisi quisque voluntatem suam mutaverit, bonum operari non potest. Quod in nostra potestate positum dominus docet ubi ait: aut facite arborem bonam etc. Quod Augustinus in retractationibus non esse contra gratiam dei quam predicamus ostendit. In potestate quippe hominis est mutare in melius voluntatem, sed ea potestas nulla est nisi a deo detur, de quo dictum est: dedit eis potestatem filios dei fieri. Cum enim hoc sit in potestate nostra quod cum volumus facimus, nichil tam in potestate quam ipsa voluntas est, sed preparatur voluntas a deo. Ergo modo dat potestatem.

aliud quod videtur contradicere gratie dei addit

adimantum

i. ipsum velle, et intelligendum cum auxilio gratie, quia ipsa voluntas cum divino auxilio, quo ad actum volendi, non recipit impedimentum, licet quo ad opus exterius sepe recipit, quia multa volumus et velle possumus, non tamen omnia possumus facere. Alii dicunt quod velle uno modo est actus potentie affective, ut est naturalis, sic velle aliquid idem est quod affici circa illud, alio modo est actus liberi arbitrii, sic velle idem est quod eligere, et iuxta hos modos distinguitur voluntas appetitus et voluntas eligentie, non quod nobis sint essentialiter diverse, sed quia modus volendi est alter et alter. Non ergo Augustinus vult intelligendum de voluntate appetitus quia quamvis tamen adhaeret alicui ut vix vel numquam potest ab eo separari, sed de voluntate eligentie qua aliquis vult sic velle quod vult vel nolle, et hec semper in nostra est potestate, non tamen sequitur ex hoc quod iustitia sit in nostra potestate, quia ipsa non est efficax nisi numquam prevalet voluntati appetitus, tamen non prevalet nisi per gratiam, propter quod multi sunt peccatores qui vellent esse iusti et vellent quod numquam affectarent mala, et tamen in sua remanent iniustitia, quia non adiuvantur a gratia divina. Ps. b. v.

Tertium quintum / in quo ponit quartum motivum illorum ex dicto Augustini in eodem libro dicente quod in nostra potestate est quod mereamur inseri dei bonitate. Respondetur quod hoc intelligendum est ut prius quod iuvante gratia dei et preveniente est in nostra potestate et facile quod prius fuit difficile

c 5

Sic etiam intelligendum est quod in eodem aut scilicet in nostra potestate esse ut vel inseri voluntate dei vel excidi eius severitate mereamur quia in potestate nostra non est nisi quod nostram sequitur voluntatem. Que cum preparatur a domino facile fit opus pietatis etiam quod impossibile et difficile fuit.

Tertium sextum / in quo ponit quintum motivum istorum ex dicto Augustini super epistolam ad Romanos dicentis quod credimus nostrum est quod autem bonum operamur illius est scilicet domini dei qui credentibus dat spiritum sanctum. Sed credere est meritorie agere igitur respondet quod utrumque nostrum est credere et operari et etiam utrumque dei est sed principalius dei.

c 6

aliud testimonium

In expositione quoque quarundam propositionum epistole ad Romanos quedam Augustinus interserit que videntur huic doctrine gratie adversari. Ait enim quod credimus nostrum est quod autem bonum operamur illius est qui credentibus dat spiritum sanctum. Et paulo post nostrum est credere et velle illius autem

credentibus et volentibus dare facultatem
bene operandi per spiritum sanctum. Que qualiter
intelligi debeant Augustinus in libro retractationum
aperit dicens verum est quidem a deo esse quod
operamur bonum sed tamen eadem regula utriusque
est et volendi scilicet et faciendi et
utrumque ipsius est quia ipse preparat voluntatem
et utrumque nostrum quia non fit nisi volentibus
nobis illa itaque profecto non dixissem si iam
nescirem etiam ipsam fidem inter spiritus sancti
munera reperiri

Capitulum septimum in quo ponit septimum motivum istorum ex alio dicto Augustini ubi vult quod posse habere fidem et caritatem est hominis natura etc. ergo homo ex sua natura potest credere et diligere. Respondet quod hoc ita debet intelligi quod mens hominis habet naturalem aptitudinem ad credendum et diligendum mediante gratia dei sed sine ea non. Nota quod posse potest dicere potentiam materialem et receptivam vel formalem et activam. Primo est ibi posse non secundo et hoc satis pretendunt verba Augustini in isto capitulo. Adhuc addit aliud quod videtur contrarium

Illud etiam diligenter est perspiciendum quod Augustinus in
libro sententiarum prosperi ait scilicet quia posse habere
fidem sicut posse habere caritatem natura
est hominis habere autem fidem sicut habere
caritatem gratia est fidelium. Quod non ita

dictū ẽst tamẽ ꝙ libero arbitrio uoleat

habet fidē uel caritatē ſ̄ equa aptitudine

naturalem habet mēs hominis ad credendū

vel diligendū gr̄am dei gr̄a data credit

et diligit quod ſine gr̄a nō valet

Ex caſu oſtenſo / in quo ꝙcludit per dei ſcām / ꝙ liberū arbitriū ẽ vtra libertē / ꝙ ti indiget gr̄a dei ad bene agendū / quod ẽſt ẽ pelagianos / Et ꝙ cū gr̄a ſpūs ſc̄i vtrā / quod ẽſt ẽ manicheos / Et cū hac habita gr̄a (priuate ſit ipſe ē vtra damnatos / ꝙ nō ẽſt · Et in ꝓ arbitrio ꝙm diſtinxit dicit vide iſte ꝙ poſſit habūt / Et dicat / ꝙ in quo eſt dupex nā / ꝙ intellectual / ꝙ ẽ inest ſibi inclinatio ad appetēdū delectabilia et fugiendū alia ſenſibilia / ꝙ ẽ ꝓm ẽ appetē delectabilia ſenſui / ꝙ ꝙdā nō attendendo ſimilitudē vtilis / et ꝓpter ſimilitudē ſui vtilitatis ad opandū / ꝙ libere ꝙcipit ꝙdā / ꝙ vna et eadē volūtas / ꝙdā ꝙcipit diſimpetrit / hominiani cui / attendendo ad vtilitatē nāt / dupter / ꝙdā dicit vtilitatē hui opis / et poſſe nō poſſe / hanc vel illā ꝙcipiendo ad nāt ſenſibile quod ꝙ ſe malū dicebat et a malo deo oīgnē habuiſſe / dupter ꝙdā dicit vtilitatē poſſe nō hui facē poſſe / et vtilē ꝙdā ſibi tollendū / ꝙ vōs nullo libō dicēda eſt ꝙ ſit limitata ad vnū / Et ꝙ pelagiani libertē arbitrii ſeruare cupientes / aliud errore / incidi ſunt / nimis vtilē ſpūalitatē ampliando / Dicit aug / ꝙ liberū arbitriū ad bonū ꝙ ſe nō eſt determinatū ad aliquid opus / ſed ꝙ ipſe depēdit alius cuiuſlibet opis / ideo ſp ꝙ ſcripſi ſit in quodlibet opis / ꝙ et / ꝙ mitoīd / ſunt aliqua dona ſupaddita / ꝙd alterādo / ꝙ opus mitoīd nō detiāt genus actus / ſ̄ detiāt effectū actus / quā ſequuntur actiones dependēt ꝙ dupter directoꝝ / Et ꝙ liberū arbitriū ad nullum bonū determinatū eſt / ideo in quodlibet genus actus pōt / ut facē ſentiā / inſta vel bñ efficacia actus mitoīd ꝙdit nāt / ꝙ ꝓmi / illud ad ꝙd duat / actus ſupaddita ꝙdit / et ꝙ in illud opus mitoīd libēter ꝙ ꝙ ſe nō pōt habitus ſpālis / qui gr̄a dei admittit / et ꝙ cū fide catholica / medio tp̄e ꝓſſum / tenuit / et mala nō poſſe facē / et bona nō dubitāter facē / et tanta nūdoīe / nō ampl̄ ꝙ deo gr̄a poſſe. Teſtimonio Jeronimi aſſeruit quod tenendum ſit de gr̄a et libero arbitrio ut ipſe hēſis iudicat / Jouiniam manichei pelagij

Ideo ergo de gr̄a et libō arbitrio indubitanter teneam / ꝙ Jcommi / m explanatione fidei catholice / ad damaſū papā / Jouiniam et manichēos ac pelagij / erro-

res colliden̄t doceat libez mat̄ sic confite
mur arbitriū, ut dicam⁹ nos ꝑ indigere
dei auxilio, et tam illos extra qui cum
ayanchęo dicut, homi pram vitaꝫ nō posse
q̄ illos qui cū pelagiano asserut hominē
nō posse peccare, vtq̄ tollut arbitrij liber
tatez, nos vero dicimus hominē ꝑ et pec
care et nō peccare posse, ut ꝑ nos libi
confiteam̄ esse arbitriū, sacra fides quā
catholica ecclia docuit, et quā semper
tenuim⁹,

Vtrum homo per liberū arbitriū sine gra possit. q. libz
pceptis fugere et diuina precepta adimplere. Et q̄ sic
Vid. ar. ꝓ q. p. pte sic. voluntas ꝑ. est libera go. cuiꝰ. e. mutata. ad
peccandū. et ꝓ. vide. q. cum sine gra possit quodlz. pceptū. virtute. et. q. fi.
ter. q. sic. ꝓ. p. li. ar. aliqd. pceptū sine gra. vitare. pt. et. nō. vi. ar. vō. de
cimo. pmo. saltez. mōtli. ꝑ. et. alio. go. q. nō. et. ar. q. p. pte. ꝑ. q. als. quis
ex. pceptis. mōtli. dicit. mereat. ora. pcta. quod. cum. est. filij. ar. q. pte
ex. ꝑ. nō. sit. ar. vō. de. vo. ꝑ. de. alio. ꝑ. ex. fundato. pcto. vobis. q. q. ad. ora
dum. pceptū. sine. quod. implere. nō. pt. sine. cruciatu. pcepti. qui. sic. pcepit.
sup. q. ꝓ. sanctum. recepit. viribus. possit. adimplere. Et. ꝑ. ꝓ. q. ꝑ. tertio. dicit.
Io. vbi. dicit. deus. q. aperiam. aduersus. quod. ego. pcepio. tibi. hodie. non. sup. te. est.
te. est. sed. ego. dico. valde. ex. ore. et. go. vi. q. implere. maduerso. sit. ex.
plene. homini. Sed. q. sumus. q. pu. arguendo. sic. difficilior. efficit. maduersus.
da. est. q. deus. nec. scribi. nec. pcepi. nisi. q. ꝓ. q. sed. illud. pho. sine. gra.
multi. ex. q. q. possunt. se. mortui. q. aliqs. q. nisi. delecte. et. go. vi. q. ora
tualiꝫ. quelibet. diuina. maduerta. ho. ꝑ. est. q. nisi. possit. implere. Quod. dico

in se displicabile, et specialia habuit bona nature, sed benivolenciam amicabilem quam deus vult homini dare seipsum ut amicum nullo adam habere potuit absque gratia gratum faciente. Hec pe. dicit. Verum homo ante peccatum eguit gratia operante et cooperante

Post hec considerandum est utrum homo ante peccatum eguerit gratia operante et cooperante. Ad quod breviter dicimus quod non cooperante tantum sed etiam operante gratia indigebat non quidem secundum omnem operandi modum operantis gratie operatur enim liberando et preparando voluntatem hominis ad bonum. Egebat itaque homo ea non ut liberaret voluntatem suam que peccati servitute non fuerat sed ut prepararet ad volendum efficaciter bonum quod per se non poterat non enim poterat bonum mereri sine gratia ut Augustinus Enchiridion evidenter tradit illam inquit immortalitatem in qua poterat non mori. Natura humana perdidit per liberum arbitrium hanc vero in qua non poterat mori accepturam est per gratiam quam fuerat si non peccasset acceptura per meritum quamvis sine

sic debet stare

Hanc vero in qua non poterat mori

gra nec tue vllum mihi esse potuisset
causa et scriptam in solo erat arbitrio con
stituit/ nō tamen usticie habende rel re
tnem̄ sufficiebat libez arbitriū/ nisi diuina
prebetur adiutoriū/ sine hac vbis satis on
ditur. ep ante primū homo indigebat gra/
opante et coopante/ nō em̄ habebat quo
pedem mouē posset/ sine gre opantis
et coopantis auxilio/ habuit tamē quo
poterat stare

Cum ens/ in quo manet alias qm̄/ vbi gō ante casū sunt/ virtutes habuit
et arguit q̄ nō/ q̄z nullas virtutes ep̄ cardinales habuit/ nec de singulis
gō nisi vel alias habuisse [illegible] habuit/ nec de singulis
patent/ virtutes nō habuit/ ty aūtea illas habuit/ et istas plat q̄z
origīa/ q̄m est dubium/ in quada cruda dub̄/ ty adhuc ty caritate pdita
malus mercy est/ et q̄ augm̄ nequit ty dyab̄ vocat adhuc/ predicata de
nato/ tpalia oppositū/ crūte ppleidis/ et q̄ gō autē pcm̄ fuerat blissing/
et augm̄ dicat ty adam autē pcm̄ sint gradi inter pdita/ que cruda
et sanctā recepit virtutes/ et ros q̄ nō dicat. et. q̄ pro quada tenet/ et
angelos et hmoi in gra creatos fuisse/ et nō esse bti augm̄ qm̄ pōt nō
ēē tas simul esse p̄fati t nūc et in fut alia opa destruent statū incole
in dicto statu/ Dicit cum/ q̄ gō in p̄te sue creacōis sue gre cāti est in
q̄ nō ty ēē fundamētū/ [illegible] ge dr ty adhuc ēē tus est in infirmā gre sue
data/ sed nō in gra ḡtificāte/ nō/ q̄z esse in p̄dicta gratie/ et gratie p̄dicte
gras habē/ q̄z est nec voluntarie/ et cruce/ alis illa gra dicte nālis/ sicut
alia ē data/ q̄d nolly dicit/ vnde dicit bñ de gra et li ē. gra nō datur
vnicuiq; negligēti/ si volenti et petenti dicim̄/ q̄ augm̄ tangit.
virtutes quas homo habuit tpe nāe institute/ et ut stipe dicit esse pro add
gras habuit/ nec ē est/ q̄ ead dona et virtutes sunt/ sed nō dicūt ty modo

habeat? q̃r loquendo de homĩ ĩstituto gl̃ bono aliq̃ posit̃ addi/ sint q̃ ꝓ ad sint/ nō sint ꝯ gra sanitatis/ equitio virtutis/ grā ligitas/ et alia cuiꝰ ꝙ habent ꝙ posit̃ dici ꝓfecti/ nec corpꝰ immortalitꝫ/ et iustitia originalis/ Alle aut virtutes q̃ nullā mala/ cultas/ supra/ naturā ꝛc̃ inerant sibi simꝫ/ co ꝙ in statu ꝓfectꝰ fuit/ Alie/ aut fuit virtutis/ que amplat ꝓfectꝰ/ nō quo ad esse/ nec quo ad habitū/ sed quo ad actū/ ut d̃ fides et ꝓphe/ alle nō iuxta sibi/ ꝙ/ modꝰ quo adq̃ habitū/ nō erat fidei/ sed clarior fide/ ut dicat alleꝰ/ aliqua in/ virtutū ꝓfectꝰ nō repugnabat illi statui/ ideo gl̃/ ꝙ/ cuiꝰ cū habit/ bis/ nec alius deꝰ vidit ꝓ essentiā/ nec cū habit/ patrē ꝓ glā/ aliq aut virtutes/ q̃ includut ꝓfectiones/ illi statui repugnāt/ q̃ quo ad actū/ nō quo ad habitū/ ut d̃ prudēt/ mod/ tpantia/ et fortitudo/ mansuetudo/ haec nō habuit quo ad actū/ sed bene quo ad habitū/ co ꝙ sibi cāut in decreto aīe et ꝙ ozna/ rudia et ꝓfectꝰ ꝓcedunt/ ¶ Dubitā/ an ꝓmus homo habuisset cum/ virtutes/ in statu innocentie si ꝓstitisset/ Quantū/ ad quā fuit virtutes theologice/ ¶ intellectuales/ ¶ morales/ Virtutes theologice fuisset in statu innocentie/ q̃r vbi pō nō ꝓt esse/ nec ꝓmpte et facilit̃ capti ꝙ pō ponē habitū/ et quia/ ꝓpter/ sed multa et voluntas in illorꝫ que fuit sibi nō multū ꝓmpte/ et facile/ sine habitu/ et go ibi oportet ponē habitū/ et quia tollunt/ difficultatē/ Ita vō intellectꝰ & virtutibꝫ intellectualibꝫ/ tales ho habuisset/ in statu innocentie/ nullā cui bonū ibi defuisset/ q̃ multa d̃ ꝙ nō ꝓt adipisci/ & virtutibꝫ vō moralibꝫ fuit dupl̃ quidā/ quedā fuit/ ita q̃ cōi fundata/ ita fuisset cū ꝓfectione/ alia fuit/ ita virtutes morales fuit ita ꝓfectes motiuntes ꝓfectes ita q̃ssū et dissim/ Illa nō fuisset in statu innocentie/ nec fuisset necē/ q̃r oppetitus sibi nulla habuisset difficultate/ sed pleue et ꝓmpte/ rem obediuisset/ nā q̃ro q̃ ꝓtinebat ad vim alymalem inste/ ut de alis/ sed actiue sed finate/ ¶ homo ante lapsum habuit virtutes

taylor qui
gir. defunt tho

Quibꝰ ꝛc̃ ꝓcedit ꝙ
dicimꝰ cum q̃d
nō fuisse habuisse
habi⁹ virtutes q̃m
peccauit/ sz ante et
fuisse aliquid/ q̃d
multis testimonijs sci
ꝛo z approbatur aut
cum augo in ꝓa ad
bia/ adam ꝓdita de
ruate mala mirabꝫ
¶ Ad ꝓmū ꝙ tria
dicunt erant in ho
mine ante/ q̃ quo
magne deū facilius
ꝓficiebat alteratiuū
et impeditū a ꝓpositum
caritate splendidius
primos parentes effec
domui/ ar tatus homi
ꝙ habuit/ pruētiā

Hugo de sancto victore et alii

Preterea queri solet. vtrū homo ante

Beatus ambr̃ super lucā et theologice et gr̃ater

lapsū virtute habuit. Cautela videtur

que esset in valute

quo habuit ad ita grāe conatibꝰ iusti

et ita nō reddidit deo debitū quod ei debebat

tatꝫ mqui nō habuit/ quia ꝓcepti dei

que esset in valute in zacho

deꝰ contempsit/ nec ꝓpria salutē ꝙ sibi

ipsum a ꝓgenitꝰ

non ꝓuidit/ nec tpanauit ꝙ aliena

Joan. dol. et fran. que est in inferno

appetiit/ nec fortitudine ꝙ ꝑ̃ sugestioi cessit

Ad ꝓmū ꝙ ꝓ̃ ꝓcepti ꝙ ꝓ̃ ꝓcepti ꝙ ꝓ̃ ꝓcepti

Ad ꝓmū ꝙ ꝓ̃ ꝓcepti ꝙ ꝓ̃ ꝓcepti ꝙ ꝓ̃ ꝓcepti

Sed quia per peccatum mortuus est
pus habebat illa verba ex tali intellectu
accepi prius, deus more irati loquens d'
homine superbo aut videte ne forte sumat
de ligno vite et vivat in eternum et comedat de ligno vite et vivat
videte ne forte mittat manum suam et sumat de ligno vite et comedat et vivat
in eternum, cessat ei deus
xxix
de paradiso voluptatis ubi erat inconsumptus
dicens quod timeret ne
si prius de illo sumpsisset
ligno sequitur
unde sciebat
quid intelligere
sit
24
223
cf
mitte go ne forte
sumat de ligno vite
et vivat in eternum
dicit ergo ne forte
sumat de ligno vite
et vivat in eternum

Scam quidd / ny quo credit / quod ille sint impedity et phibity ne redeat ad pa
disu / et vult dr ante padisu posita est angelica et ignea custodia / sc̃z che
rubim et flameu gladiu et versatilis / ille dicit / dr ille pt ad hoc
intelligi qđ dr ignea custodia realis sit ubi p ministeriu angelor assumtis
& mistice p ille significat / dr homo ad padisum celestē nō potest intic
nisi p plenitudē fidei / caste conversatiōis / que p cherubim et flameu gladiu
designat / et p tollāneas tpalium passionis / que p gladiu ẽpatile denotat
Quia ita primis exceptis litteralē dr deus collocauit ante padisu cherubim
et flameu gladiu / ut angeli coherceret dyabolū et ignis hominis / vel ille
ideo qr / diuina industria angelos posuit ubi ignis / ad custodiendū aditū
padisi / et iste ignis qr gladius / qr positus ad puniendū et coherciendū / ut
dicit Isidorus / qr vitaq; pte privat / qr inde punitus est ille in aia et corpe
vel dicit versatilis / apta ad utrūq; vel tollendū vel dandū vellet / Ille
enim ignis sunt ad tempus sublati ministeriis angelis et clypei / et nunc
te ppi permitq; existere / et qr qr pars tota exponet literalis sensus / ubi
qr nō plene exponit hic in textu de flameo gladio ante padisum posito

67

legenda vite

Dic vero posset ad illud accedi / collo
dr 3ª
cauit deus ante padisu cherubim / et
i. unde de cherubim
qm qr pleniss̃ scia
hoc exponit et literale et mistice / sed de ista plene literali sensu queritur
vt ex visis qr hoc sciamus
flameu gladiu atq; versatilem ad cu
stodiendū viam ligni vite / Quod mihi
literaliter sensum et potius mihi videt et de literali sensu exponit
literaliter videt angelos coherceat dyabolū et gladius ignis / sic qr ad dr qr ministeri a deo positi sunt ubi
ignis ad custodiendū aditū padisi / et ille ignis dr / qr gladius / qr positus ad puniendū et coherci
endū / et versatilis / qm
qr vitaq; pte privat
qr inde punitus est ille in aia et corpe
vel dicit versatilis / apta ad dandū vel tollendū cui dr vellet / Ille
enim ignis sunt ad tempus sublati ministeriis angelis et clypei / et nunc
te ppi permitq; existere / et qr qr pars tota exponet literalis sensus / ubi
qr nō plene exponit hic in textu de flameo gladio ante padisum posito

spuali. Cherubin enim interpretatur plenitudo
scie. hoc est caritas quia plenitudo legis
est dilectio. Gladius autem flameus pene
tpales sunt. Que versatiles sunt quoniam tpa vo
lubilia sunt. Illa ergo ad custodiam ligni vite
ideo posita sunt ante paradysum quia ad vitam
non reditur nisi per cherubin scilicet plenitudinem
scie i. caritatem et per gladium versatilem i. tolle
rantiam tpalium passionum

Clarum sextum in quo quirit de tali questione. An homo ante peccatum comedit de ligno vite. Respondet quod sic et hoc probat per Augustinum dicentem quod homo ante peccatum abstinuit a cibo vetito et usus est concessis. Sed esus ligni vite non erat illi prohibitus sed concessus. An homo ante peccatum comedit de ligno vite

Potest autem queri utrum de ligno vite ante
peccatum comedit homo. Ad hoc Augustinus li. de
bapo parvulorum sic ait. Recte profecto intelli
guntur primi homines ante malignam dya
boli persuasionem abstinuisse a cibo vetito
atque usi fuisse concessis. His verbis ostenditur
quod de ligno vite ante peccatum sumpserint quibus
preceptum erat ut de omni ligno paradisi

comederent nisi de ligno vite bis et mali

Hic mouet dubiu da solucio tam dictaz / et quit ꝯuaz go hō p illud lignū
ꝯsumi no fuerat facta imortalis Ondet / ip illud lignū no habuit ꝯfic
imortalitate nisi p sequelaz eius supiꝰ / q nōdū / ip quida doctores
dicut / ip lignū vite ipse no causabat imortalitaz / sed dū ꝯsumebat et homo
quido indigusset supplesset et ad tpus fuisset assumptus / et ideo supplesset quido
indigusset q Itez no longo de ꝯcupiscit ꝑte septa cap° 31 / lignū vite qꝰ
dicebaꝫ eius cibus tam mirabilis fuisse phibetur ut tertiū tempibus suptus
lignū vite / vitaꝫ corpalem in homie no solū a morte sed ab oīi defectu corpali
illesaz conservare potuisset / et ibi dicit / ip cibus tpibus suptus / et go q illo cibo
ip no semel solū supplesset de illo sed pluies quido indigusset / et qꝰ ondit
nō ꝯ q dubitat / quo tpe peccauit prim hō / Allegaꝫ de libris luz hora
septa facte sunt tenebre / nō tm illa hora mortui sunt ꝯpti sed hora nona
et cū ꝰ in ꝓcessu dū deambulaꝫ dns admittit ꝓ nube abscondit se ad
et ita qua hō ꝓ sco peccando morte meruit eaꝫ sedus mordendo mortem
destruxit / et itaꝫ item dubitat utrū mors et alij corpales defectꝰ sit effectus
originalis peccati / Scdm tho q. 85. ꝑ 2ª / ip pena primi primi est ita mors et
oīs ligneꝰ corpalis defectus / nō quidē causa peccati / sed peccati originalis
iustitia sublata est p qua totus corpis et viribꝰ eius certus sub
ordo / absqꝫ omni defectu Quare noꝫ fuit facta imortales si comedisset de lig°

Quare ergo pretia soliditate et bitumor
talitate vestiti non sunt / ut nulla infirmi
tate vel etate / in deteriꝰ mutarentur /
hanc em virtute / naturaliter illud
lignū habuisse dicatur / si sepe non bꝫ
confebat / nisi sepe de illo sumēt / potu
it ergo fieri / ut de illo semel sumēt
et nō sepius / qui ꝑ alioꝫ mortē in
paradiso fuisse intelligitur / cui septus

dicat eum ibi soporatu fuisse quãdo costa de latẽ eius assupta est et inde formata mulier/et aliqua ante eã facta quibus nomina imposuit

Utrum homo in statu innocentie potuerit mereri etiã de congruo

Ad primum sic proceditur. Videtur quod homo in statu innocentie non habuerit gratiã gratumfacientem. Quia deus non dedit sibi in principio suae plasmationis quod per quod operaretur ut haberet illud donum quod in nullo sibi debile esset/sed potius esset sibi innaturale. Si igitur nullus artifex debet aliquod frustra facere vel quod veritati operis noceat vel quod non dedit illi gratiã quod addat instrumento digitales sint et quidam volunt alicui postea eam recuperasse. Si igitur deus a principio sic fecisset gratiã gratumfacientem/ut ipse ulterius eam recuperasset. Si igitur gratiã gratumfacientem recuperat quo vel quomodo ante lapsum eam non habuit. Quae sic dicta habuit opera mala et nulla quae meruerit ad malum nec difficultate ad bonum quo principio gratiam habuisset tollit deo adiuvante et auctore gratiam recuperat in auctore divina/non habere non debuisset quod est tantae et/et penitat tribulatae gratiam/dei autem finis est. Si igitur nulla sit dei gratia quae deum auctorem habeat quomodo ante peccatum adam non habuit gratiam sed statim peccatum peccavit quo non fuit gratia ante lapsum quod dicit quod in statu innocentiae fuit dare gratiam gratumfacientem quo potuit mereri etiam quo principio quae non habuerit gratiam gratumfacientem quo fuit ante lapsum et placet et pactum quo quae sequitur. Obiicitur primo de beata virgine quae non habuit nulla sed causam gratiae ad primum ergo gratiam gratumfacientem/et hoc ideo quia non habuit in lapsum quae fuit quae adventum christi nulli ante tempus apparuit quod primum autem/adam ad lapsum gratiam gratumfacientem fuit. Si igitur non solum malo repulsae/sed causam in bono efficaciam potuit quae quo primo ante aliquam fuisse magnae magnitudinis/sed nullum donum tam magnum/gratia gratumfacientem quo principio fuit in primo ante ipsum primo alicui posteriori/et postea cui ipsi accepto donum quae deus offendit/ut ipse ad primum habuit donum quae gratumfacientem quia quo adam in gratia gratumfacientem fuit quae deus dilexit/non dilexit deum ipsum non habuit donum quae gratumfacientem quia quo adam deo placuisset/principio ipse est donum duo superadditum/principio ipse ab hoc principio donum quae placet deo/sed hoc est donum superadditum quia quo christus adam in statu innocentiae si gratiam non fecisset/sicut ipse potuisset/ipse fuit gratia gratumfacientem principio non potuisset/principio potest quo primo quae. Obiicitur principio ipse est beatitudo divina quae operatur in quo est beatitudo quae quo principio/et quo est finis naturae qualitate/et finis naturae naturalis et quo principio

abol gndm̃ nſi mdet et ſpēl nl nē / ſſiue ē / q̃ ꝓ oīb ab add gde /
ſſut rōnalet / nplēs / ita cadz ſue / nſecti ꝓut dignali / eo q̃ illud q̃ſeqũ
nō ſeu ſſz / ad ꝓpond nē mdmodū / ſic grd ꝓfuerit / ouby cuj gnalitat
gne ē quod ꝓuat gnālo. ca q̃ ſuē nālia ſpēl / nō q̃ ſuē accidētalia /
ndidū / q̃ ſmpſerī nō grdit nnſtrad / ꝓd ſp q̃ozz / ſed eis ꝓputā nob /
eſſe ē nāle ſrō / q̃ nō ſolū nocet nob ꝙ defrō ſbē ūl nē gnālit ꝓ
ade / ꝓt' tlud cuj nālia nalij ntrupēt / ſed etiā q̄ volūt ē ꝓdūt ꝓpūb /
ſllud cuj ꝓmj m adūz ſint voluntarij / ꝓt' ſp dicat anſelm li d' ꝓd /
dignali ꝙ ꝓpō nō ſint dignale ꝓd m nōb / q̃ ꝙ ſolū ſint d' ſbā ade
nōt nō m ſbā et m nōt / et cadz ꝓdūt / tlud nec ſlapt grd ſuſtinuz
tollit a nā / luz tollat a ꝓpria / ſſe / m̃ſno / ſp a palea ē ꝓſſgatuꝝ ꝓ
flagellū / ſp luz m ſe ſit mdz aliud ꝙ ꝑmd grdit ad palea / q̃ ſſ nō
ē ablatū / a nā / ſ. ꝓ. q̃ ꝓdam ꝓnz et pena trauſyt m posteros nr

Distinct 21 et 22

In ſupioribus mſumatū est luz
nō ſuffrag
exptē / nō em ꝓſtē ſufficiāz exꝑi
ex pone
tare · qualit ꝓmꝰ homo delictū it / et qua
Dist 21 et ſequ ſ ꝓdict
ꝑ ꝓtō penaz ſubiit / Quby adiacēs
ꝓnz / ſpāz ꝑ gdo
ordinat primo
posteris suis
et ſequēs
add
ſic ꝙ ſcō in fratrē ſ
natiuis deuenit
in posteros
ꝓnz
ſimlr ac penaz ꝓcul dūbio ſſe ꝑ po
ad Rom v
steros / dicit ap̃lus ondit mq̃ens / dic ꝓ
q̃ ſſ ubi vocat mē / nunc ſpū ſeu m posteris
vnū hominē m̃ intrauit / mō ꝓnz intrauit
v d oīgnē pāt ſ tenet Hugo li ꝓ de
ſcō ꝓtō ſ ac 28 / pena no nulpa
obligans ad mort
/ uta et omnes homines mors ꝓtransiit
Pla 2ª / m quo omnes / quale ſunt illud ꝓnz / actuale uel oīgnāle
de hoc ꝓnt oppoz / q̃ ſunt actuale / et hoc ꝓbant ꝑ apl̃m q̃ gr ꝓnz
cat mobrtatz ad Rom v / ꝙd mobrtas ē ꝓnz actuale / et ita dicit
gr ꝓnz intrauit / m̃ / nō ꝑ traductōz oīgnis / ſmz ꝓtō ab add m
posteros / ſed ꝑ imitatōz et ſmz ſſimos / q̃ adā ſunt ſcempla ꝓnz
di omnes / et hoc ꝙd dicunt ꝓ deuz ap̃l ibi ad Rom. m̃ ſmlitudinez
ꝓuaricationis ade ꝛc

Dicto q̃ adam et eua nō habuerunt ꝓtm actuale ḷo ſ nō acceꝑunt inſtrictam oīz gnalem in alio q̃ eſſet cor ꝓtō / vbi ein ſunt due ſcale ꝓncty adue / ſtare ꝓt actum nr ſtrictam oriz gnalē nōn mediate ſ me diate actēo q̃a ꝑ m obedientiam

v obligans ad mort

distinctio

verum peccatum illud fuit originale an actuale

ad ro v

De quo dicit apostolus quod in hunc mundum peccatum intravit

c 2

Hic primo videndum est quod fuit illud peccatum originale scilicet an actuale. Et si de originali intelligatur, consequenter quid sit originale peccatum et quare dicatur originale et quomodo pertransierit vel pertranseat, in omnibus diligenter investigandum est.

in hac distinctione

in distinctione xxxi

di. xxxi in pri.

Pyleras ade

s. pelagianis

Quibusdam placuit de peccato actuali ade illud accipere, asserentibus hoc apostolum sensisse cum inferius ait dicit per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi etc. Evidenter inquiunt etiam ipso nomine exprimit apostolus peccatum quod per unum hominem intravit in mundum scilicet inobedientiam. Inobedientia vero peccatum actuale est. Quomodo hoc intrasse in mundum dicit

s. dicit apostolus

ad ro v

ita per unius obedientiam iusti constituentur multi. ad ro. ob. v.

pelagiani

s. inobedientia

ad ro v

peccatum actuale ade

Hoc autem dicit intrasse in mundum non traductione originis sed similitudine prevaricationis. Omnes quoque in uno illo peccasse dicit quia omnibus ille unus exemplum peccandi extitit.

imitatione

transgressionis

s. ade

adam

primum

Quomodo intrasset per alios legem vanantes

q̄ dam̄ zm̄ in quo replat istā opiō et vult istā plō dn̄ opiō predict̄
pelagiana est erronea et hanc plat p. aug̃ in libro de bapt̄mo puulas
vbi replat ea ītali rōne [illegible] ap̄le prem̄ mutatōis nō ppagatōis
intelligi voluisset tuc pu illū pm̄ nō adiz sed dyabolū dixisset
q. p mutatōē dyabli mortē intrauit in orbē tras ad̄ē et sic pertat
ad omnes ppter quē plurit q̄ pm̄ ad̄ē tuplicē et sic dicit vnus
aligs et ppriandus et hoc est prem̄ aigmale q̄ [illegible] ingrato primo
de pec̄ pte. l. cap. 26. prem̄ aigmale. p̄t intelligi mobedrictus q̄ fuit
pa quatuor prop̄. et aligo sepiens vel p̄t intelligi vicium cui q̄ innatū
ab adā cupiscibile ingrati nascit̄ q̄ vocāt aigme ītū et p̄m ut
vbiq̄ dicit ep̄m est vicium q̄ nascēdo ītig̃ p ingratitudinē trahit et ad
cupiā in actuē q̄ nisi dē ītig̃ p̄m̄ pēa dūc q̄ nascit̄
a corruptibilitē et mortalitē carnis insurrit ad pudorē aligs pec̄ q̄ simulē
totā ītig̃ nāt̄ ītig̃ in ip̄o in q̄ peccauit fuere pene culpe pec̄t̄ in filiis p̄
pene culpe trahūt

Dicit male senserūt quidā hēretici qui
dicti sūt pelagiani de quibus aug̃ tr̄
de bapt̄mo parulos, cōmendat, dicēs dā
est inquit equosda hēreticos qui dicti sūt
pelagiani dixisse prem̄ p̄me tūsgressio
nis m̄ alios homines no ppagari sed
imitatōe tūsisse vnde et m̄ parulos
nolūt credē p baptm̄ solui aigmale
prem̄ quod m̄ nascētibus nullū esse
dmo contendūt sed cū dicit ecclia si
apl̄us petr̄ imitatōnis no ppagatōnis
intelligi voluisset cum principium nō adi

In libro primo de peccatorum meritis et remissione et de baptismo parvulorum ad Marcellinum c. xx. in quo ponit opinionem Melagii qui dicunt primum hominem non propagatione sed imitatione mortalem factum esse primum hominem transisse et totum genus humanum obligatum esse peccato. c. xxi. Ideo ecclesia in parvulis baptizandis non solum ea dicta per baptismum solvi quae propria sua voluntate addiderunt sed etiam quae origine contraxerunt.

sed dyabolum diceret / de quo in li. Sapie dr
invidia dyaboli mors intravit in orbem
terrarum. Et quia non vult intelligi hoc esse fa
ctum propagatione sed imitatione / continuo sub
iunxit scriptura. Imitantur autem eum qui sunt
ex parte ipsius / imitantur quidem Adam quotquot
per inobedientiam transgrediuntur mandatum
dei / sed aliud est quod exemplum est voluntate
peccantibus / aliud quod origo est cum peccato
nascentibus / non est igitur accipiendum peccatum
Ade transisse in omnes imitationis tantum ex
emplo / sed propagationis et originis vitio

Hic aperit illud esse peccatum originale quod transit ad posteros

Et illud peccatum est originale ut
aperte Augustinus testatur / quod per Adam transivit
in omnes per eius carnem vitiatam, concu
piscentialiter generatos

Nam quemadmodum mors sic a dyabolo venit in homines / non quod ab eo ille fuerint propagati / sed quod eum fuerint imitati continuo subiunxit / imitantur autem eum etc. aspice textum hic et origo in premissis libris etc.

Nam et Christum imitantur sancti eius ad sequendam iustitiam unde et idem apostolus dixit i. Corinth. 3.

Cum enim in quo ostendit quid sit originale peccatum / et circa hoc primo recitat veram opinionem quod dicit / quod nichil aliud est nisi obligatio vel reatus ad penam temporalem et eternam, pro peccato primi parentis actuali / sicut sepe filii puniuntur et exheredantur / et quandoque expelluntur de regnis et civitatibus pro peccato unius parentis / secundum iustitiam fori canonici et legalis.

Quod diligenter investigandū ē quid sit de hoc em̄ sancti doctores sub obscuritate lo: cuti sūt atq; scolastica lectores varia sensērūt quidam em̄ putāt oigmale prim̄ esse reatū pene pro prio primi pnas et debitū vel obnoxietatē qua obnoxij adicti sumꝰ pene tpali et etne p primū hoīem actuali prio atq; pro illo ut aiūt omnibus debet pena etna. nisi per gram̄ libēter huic hoc sindm optet dicā oigmale prim̄ nec culpa esse nec pena culpa nō ē ipī fatēt pena tñ eam esse nō pt q si debitū pene oigmale prim̄ & tm debitū pene nō sit pena nec oigmale prim̄ pena est quod eaq; quidam eoq; admittūt dicentes in scīptū oigle

Quid sit originale peccatum hic inquirit

originale peccatum

obscuritate

obligationem

in hac vita mortali

reatus

originale peccatum

originale peccatum

originale peccatum

peccm̃ sepe nomiari reatu/ et reatu ibi
intelligit ut dr̃m e obnoxietate pene/
Et ea rõne asserit peccm̃ originale dia
esse m̃ parvulis/ quia parvuli p illo
pmo pcto rei sũt pene/ sicut p pcto
mis pntis/ aligñdo exulat filij sedm
iustitiam fori

aug. libro iij. de mis
nost. cum infra
ad solutum
xxxv. et simil
dicit m̃ parvulis
peccm̃ originale
et ideo et hoc
modo solvitur ch
argumm

¶ Cm̃ quid m̃ quo ꝙ originale sit peccm̃ multi hic queri/ peccm̃ originale est
culpa/ Et ad hmõi questionẽ plenius indicat quatuor diffia/ p̃m e originale
sit p id quo. ꝛ. p̃magentud asm mutabit one/ vbi dicat/ dr̃i non dele
ctat de ratus peccm̃/ culpa originale/ nobisũ trupmm/ alia tã. sunt
augustinꝰ que patet ex hac ꝙ/ quid sit peccm̃ originale/ quid ad
genus mal/ forma est culpa/ ꝙ nõn/ ex ea hac habe/ ex genꝰ humanũ no
solũ penale/ sed etiã culpabile/ est manifestũ p peccm̃ originale/ quod de
ꝙ peccm̃ originale non traducat p traducem sm̃ sibi/ ex ea rõnabiliꝰ.
sed p traducem seminis/ quod semen habet vt habeat m̃ se infectum m̃ actu
ꝙ tm̃ m̃ virtute/ vnde christus m̃ suos lepꝛ semen non de lepꝛ/ ex lepꝛ gñt
lepꝛ/ ex m̃ semen et aliq̃ vitus defectus/ p quem defectum quilibet lepꝛ m̃ ple
ctit ex ꝙ sit/ quod semen est talis disse/ qua p̃ma illa impassibilis/ ordinabilis
et obedia. ꝛ. q̃ p̃ma habuit ad anim̃ ex statu p̃me/ dep̃ ple q est
tal defectꝰ susceptiua/ traducit/ ex peccm̃ originale contrahit/ sed sic ex ea anima
creatur/ corpꝰ ex patre agente/ sed quia calliginem quod anima ex corpꝰ sic fit in
ma/ et ex forma m̃ mãs recipit/ m̃ quidem/ ex quo ex quod de/ aliq
est pmum recipiat m̃ ipo/ sed quo ꝛ. sic sit dispositio/ ex p̃matio ex ea virtute
q erat semen patris/ et qua detecta negat ab ipo/ ex de quod originale insit
in peccm̃ originale sit anima/ sed m̃ virtute non habet ex originale peccm̃ sit culpa
auctoritate probat
auctoritas hic

S ed q originale peccm̃ culpa sit/ plibꝰ
scriptꝰ testimonijs edocetur/ sup exodꝰ

ubi dicit primogenitum asini mutabis oue
Gregorius ait / Omnes in peccatis nati sumus /
et ex carnis delectatione concepti / culpam
originalem nobiscum traximus / unde et vo
luntate nostra peccatis implicamur / Ecce cul
pam originalem dicit nos trahere / unde con
stat peccatum originale culpam esse / Augustinus quoque
in li de natura et gratia / de hoc eodem sic ait
Omnes ut ait apostolus peccauerunt utique vel in
seipsis vel in adam / quia sine peccato non
sunt vel quod originaliter contraxerunt
vel quod malis moribus addiderunt / peccatum
enim primi hominis non solum ipsum sed omne
nequit genus humanum / quia ex eo damnationem
simul et culpam suscipimus / Idem super psalmum
quinquagesimum / Quod de corpore mortuo
seminatur / cum vinculo peccati originalis

nascitur et mortis. Deus igitur se in iniquitati-
bus conceptum dicit David quia in omnibus
trahitur iniquitas ex Adam et vinculum
mortis. Nemo enim nascitur nisi trahens
penam et meritum pene. Meritum autem pene
peccatum est. Omnis igitur qui nascitur per carnis
concupiscentiam peccatum trahit. Peccatum itaque originale
culpa est quia omnes concupiscentialiter
concepti trahunt. Unde in ecclesiasticis dogma-
tibus scriptum est: Firmissime crede et nulla-
tenus dubites omnem hominem qui per concubitum
viri et mulieris concipitur cum originali peccato
nasci impietati subditum morti quoque sub-
iectum et ob hoc natura ire nasci filium a
qua nullus liberatur nisi per fidem me-
diatoris dei et hominum. His aliisque au-
ctoritatibus evidenter ostenditur peccatum originale
culpam esse et in omnibus concupiscentialiter

gentiae trahi a parentibus

Qca⁹ pcptu / m quo ondit / quid sit pmꝫ oĩgmale tpl̃tu ad genꝫ nat̃ale
et vult ysaꝫ qlꝫ pmꝫ oĩgle nõ est actꝫ / qr qp ppsit / tñ esset pmꝫ actꝫ /
ale / rs nõ esset dffĩna / nec oĩgmale pmꝫ et actuale Quod sit q
oĩgmale pcẽm dicã sic fomes pcti. vt supra

xxxi am aliqua supra

66

Dvnc supest vidẽ quid sit ipm̃ pcẽm
tpl̃tu ad gen̄ pcd nt nay dolg e
oĩgmale / quod etĩ nõ sit actuale nõ est
actus / siue motꝫ aiam vel corpis / Si
actus
ẽm motus ẽ aĩe vel corpis / actuale vtꝫ
pcm̃ est / sed actuale nõ est / nõ ẽ igit̃
actꝫ vel motꝫ /

Qhic ondit / quid sit pmꝫ oĩgmale / pptie / et vult ysaꝫ qlꝫ oĩgmale
pmꝫ est fomes pcti / q̃ est grupia seu grupistubilitas / et dr aliqd lep
mebroꝝ / ad 2o vij ppe si / vidto aliꝫ legẽ m ambis meis nõ / let cnaꝫ
aliis nomibꝫ nomiat̃ de quibꝫ m lib / et ad qpe mdicat angustiꝫ /
Secdꝫ / ep dict pmꝫ oĩgmale / qr qp vicpa lege oĩgis tractid e q̃ste
dict fomes pcti / qr mstrat fomitid et ata⁹ pcti actuali q̃ste dicit
grupia / qr abilem facit ad grupistꝫ / ste dr grupistubilitas cuꝫ vnqe ẽ q grupistabilitas ung
q̃ste dr lex mbroꝝ / qr exigit mdia sibi oĩpaĩ / cuꝫ q libeꝫ azbitꝫ et ita tactꝫ ẽ q
q lege vomis q̃ste dicit lagnor nat̃e / ppt duatꝫ nat̃e / tñ q̃ pmanet
m tota qe vita q̃ste dicit tpatiꝫ / qr appellat ad malid / aliqd ẽ dctid
vomal pcti q̃ste dicit lex vomis / qr a corrpticla vomis catur q̃ste nõ dr
bn / ep tñ pmꝫ actuale ẽ oĩgmale sed solũ dicit pnitꝫ / sed cuꝫ pt̃
apticꝫ ad aliqne actꝫ / pnalẽ tristãa tactꝫ / tñ nõ dr pmꝫ ep qr
lid cuꝫ ista⁹ / qr sic m lapide etĩ esset pmꝫ / dz io / qr ad qd habet inclinatꝫ
ad aliqd / m quo ẽ tñ tꝫ debẽt esse ista⁹ nõ reput̃ / Vnde sicut m actuali pcto
qnoĩa est male / ẽ qpso / qnoĩa formale scilicꝫ aĩpio / qr pmꝫ ep igit̃ ẽ
vnde male / qr se ipo a bono ĩmutabili aĩtat / Hoc est m pcto oĩgali / aliqn
est male / ẽ dordiatio virtꝫ / sed formale est dordinatꝫ a fine / sed solũ
ely aliqs habẽ oĩgmale dict / qr tract ista⁹ oĩgali / sed tractꝫ qr cupiditatis
et incitatiꝫ ẽ grupistrendi / et qr voluptas qpe nata est simi stingi / et alie
vires sufficerẽ ad ipã voluptate nate sue ordinẽ ad finẽ sustẽ / et sibi

No q vide quod sit fom̃ te z male tam̃ in pcto actuali qm̃ oĩgnali

obedire illius ergo vinculi subtractio quo vires sub potestate voluntatis recte
tenebantur, malum est in peccato hoc. Et quia ex hoc secutum est quod quelibet vis inordinate
tendit in suum obiectum illud concupiscendo, inde est quod concupiscentia illa que est quasi malum
dicitur esse originale, sicut etiam in artificialibus id quod est malum nomine totius nuncupatur
quia cultellus dicitur ferrum. Sed tunc destitutio voluntatis ab illa rectitudine quam habuit
ad finem in institutione nature, hoc dicitur esse in illo peccato formale, sicut formaliter est carentia iustitie
sed effective est concupiscentia. Sicut enim illa iustitia effecit ut dicit Pe. de t. concupiscentiam bonorum penitus
ordinatam, sic ipsius carentia effecit concupiscentiam malorum. Et sic tunc quicquid homo facie-
bat rationale fuit propter predominationem rationis, sic nunc quicquid agit contra rationem concupiscentia dicitur
raro enim contra ipsam fit, sed sepe contra ipsam, quia caro concupiscit adversus spiritum. Sic ergo
concupiscentia effectus est originalis iustitie, non efficiens proprie, quia privatio nichil efficit
sed quia ipsa concupiscentia facit eligere aliud pro alio, ex iii et ii. Et sic originale est effectus
ignorantie. Et quia concupiscentia boni apparentis et ignorantia veri boni nutriunt peccatum et
fovent, ex inde originale est causa fomitis, eo quod ex ipso relinquitur quedam dispositio que fomes
dicitur, quia fovet et immediatius ad peccandum inclinat quam concupiscentia et ignorantia. Et quia
ipsum originale immediate per carnem in animam transfunditur, dicitur lex carnis. Et quia eandem
legem per membra exequitur, dicitur lex membrorum. Et quia inest per modum habitus, continue spiritum
inclinans contra rationem, ideo dicitur concupiscibilitas. Et quia sic faciendo impugnat rationem
cui tamquam regi omnes vires debent subesse, ideo dicitur tyrannus, admodum enim tyranni
impugnat dominum suum. Et quia inest ab initio nature dicitur lex nature. Et quia non habet
vim a natura ad efficiendum sed ad deficiendum per modum paralisis et languor. Hec Pe. de t.

Quid igitur originale peccatum dicitur fo-
mes peccati, scilicet concupiscentia vel concu-
piscibilitas, que dicitur lex membrorum sive la-
guor nature sive tyrannus, qui est in
membris nostris sive lex carnis. Unde
Augustinus in li. de bap° parvulorum. Est
in nobis concupiscentia que non est per-
mittenda regnare. Sunt et eius desideria
que sunt actuales concupiscentie que sunt

si non obviaverit gratie domini

arma dyaboli que veniunt ex languore
nature. Languor autem iste tyrannus est qui
mouet mala desideria. Si ergo vis esse
victor tyranni atque inermem inimicum
inuenire non obedias concupiscentie
male. Hiis verbis satis aperte ostenditur
fomitem peccati esse concupiscentiam

Hic augustinus dicta iam dicta ponit unum notabile. Quod quando peccatum originale vocatur concupiscentia tunc non intelligitur actus concupiscendi sed vicium. Et hoc probat per augustinum dicentem quod concupiscentia animi que est nobis innata potest minui sed non finiri. Et hoc vicium est ita bene in parvulo sicut in adulto quod facit adultum actu concupiscere et parvulum habilem ad concupiscendum mordiciter. Et de hoc exercitat de vicio cecitatis et patet. Ex hiis concludit quod peccatum originale est vicium concupiscentie quod non solum ex imitacionis ut dixerunt illi de contraria opinione sed etiam tabe carnalis concupiscentie primi parentis transiuit in posteros per modum propagationis. Ex quo omnes sequentes fuerunt in eo tamquam in massa et in quodam principio. Et ideo dicitur quinter et indistincte de eadem in quo omnes peccauerunt ad Ro. v. propter medium capituli. Et sine intelligatur ibi littera in quo homine sine in quo peccato semper manet vera et sana sententia. Quid nomine concupiscentie intelligitur que dicitur fomes peccati

Nomine autem concupiscentie non
alias primum et plures libri habent primum
actum concupiscendi sed vicium primum plus signi
sed concupiscentiam
ficauit cum eam dixit legem carnis
ad Gal. v° super illo loco caro concupiscit
adversus spiritum
unde Idem in tractatu de verbis apostoli
ait semper pugna est in corpore mortis huius

quia ipa concupiscencia cum qua nati sumus fini-
ri non potest quamdiu vivimus Cottidie minui potest
finiri non potest Que autem est concupiscencia cum qua
nati sumus vicium utique est quod parvulum habi-
lem concupiscere facit Adultum eciam concupiscentem
reddit Sicut enim in oculo ceci in nocte vi-
cium est cecitatis sed non appareat nec discernitur
inter videntem et cecum nisi luce veniente
sic in puero vicium esse non appareat donec
etatis proiectioris tempus occurrat Ex hiis
datur intelligi quid sit originale peccatum
scilicet vicium concupiscencie Quod in omnes
concupiscencialiter natos per adam intravit
eosque viciavit unde Augustinus in li. de bap.
parvulorum Adam preter imitacionis exem-
plum occulta eciam tabe carnalis con-
cupiscencie sue tabificavit in se omnes
de sua stirpe venturos unde apostolus Ecce ait

Richardus

In quo omnes peccauerunt. Circumspecte et
sine ambiguitate dixit hec apostolus. Siue
igitur intelligatur in quo homine siue in
quo peccato sanum est. In adam enim omnes
peccauerunt ut in materia non solum eius
exemplo ut dicunt pelagiani. Omnes
enim ille unus homo fuerant. i. in eo omnes ma
terialiter erant. Manifestum est itaque omnes in
adam peccasse quasi in massa. Ipse enim per
peccatum corruptus quos gerunt omnes nati
sunt sub peccato. Ex eo igitur constituti sunt peccato
res. Ita et in illo uno peccato quod intra
uit in mundum recte dicuntur omnes peccasse
quia sicut ab illo uno homine sic ab eodem
uno peccato immunes esse non possunt nisi
ab eius reatu per xpi baptismum absol
uantur. Alia ergo sunt propria peccata in quibus
tantum peccant, quorum peccata sunt aliud hoc

originale / peccatum originale non est peccatum personae ut personae est sed quia peccatum [illegible] sed personae [illegible]

unum in quo omnes peccaverunt, i. ex quo omnes pec-
catores constituti sunt, Quod sit peccatum in quo omnes peccaverunt scilicet originale quod ex inobedientia processit

Hoc est originale peccatum quo peccatores nascuntur,
omnes concupiscentialiter geniti, quod ex Adam sive
ex eius inobedientia emanavit et in posteros
demigravit, unde apostolus consequenter per inobedien-
tiam unius hominis multos dicit constitutos esse
peccatores, que est actuale peccatum, cum antea dixit
per unum hominem peccatum intrasse in mundum et in eo omnes
peccasse quod de originali dictum esse oportet accipi

Capitulum septimum in quo excludit quasdam obiectiones. Et primo illam que tacta fuit supra capitulo 2° de inobedientia. Et hic statim supra per quam videbatur probari quod nullum sit peccatum originale, qui sit actuale. Et vult quod apostolus ad hoc allegatus debet sic intelligi quod ex inobedientia que fuit actuale peccatum in Adam processit peccatum originale in omnes posteros concupiscentialiter genitos. Ex quo sensu dictum est per inobedientiam unius multos constitui peccatores

ad ro. v.

Quod igitur ait per inobedientiam multi con-
stituti sunt peccatores, eo sensu dictum esse intelli-
gendum est quia ex inobedientia Ade scilicet ex peccato
actuali Ade processit originale peccatum quo
omnes peccatores nascuntur ut et in illo esset
et in omnes transiret

Hic magister solvit aliam obiectionem Iuliani quam fecit Augustino querens ab eo. Ex quo nascens non peccat nec generans nec conditor per quas ergo vias occultas peccatum

ingressum est in totam humanam naturam / Respondet ex scriptura / quod per unum hominem sive per unius hominis inobedientiam / ad Ro v et Capitulo 2° Ex peccatum originale in adam fuit et in nobis est

Unde Augustinus Juliano heretico nullum peccatum esse in parvulis contendenti respondens aperte asserit / peccatum originale ex voluntate ade processisse / ac per eius inobedientiam in mundum intrasse / Quid enim Julianus / per quid peccatum invenitur in parvulis ita inquiens. Non peccat iste qui nascitur / non peccat ille qui genuit / non peccat ille qui condidit / per quas igitur rimas inter tot presidia innocentie / peccatum fingis ingressum. Et respondet sancta pagina / per unum hominem peccatum intravit in mundum / per unius inobedientiam / ait Apostolus / Quid querit amplius / quid inquirit apertius /

Hic ponit unam replicationem Juliani contra proximum dictum / vel hoc peccatum intravit in mundum ex voluntate / vel ex natura / Respondet Augustinus quod ex voluntate primi parentis a quo derivatum est in posteros / Et nota quod ex voluntate hominis peccatum intravit ut causa prima / sed ex natura destituta ut causa proxima / pe

Item inquit Julianus. Si per hominem peccatum intravit in mundum / peccatum vel ex voluntate vel ex natura est / Si ex voluntate mala

est voluntas que peccatum facit. Si autem ex natura est
mala est natura. Cui respondeo ex voluntate peccatum
est. Quid forte utrum originale peccatum ex volun-
tate sit respondeo prorsus et originale peccatum ex
voluntate esse, quia hoc ex voluntate primi
hominis seminatum est ut in illo esset et in omnes
transiret. Gregorius in libro ii de nuptiis et concupiscentia ad valerium xxviii
capitulo octavo in quo magister removet aliam obiectionem et talem: non omnes homines
fuerunt in adam secundum carnem, igitur peccatum originale non est traductum per modum propa-
gationis in posteros, antecedens probatur, quia nec tot athomi fuerunt in adam quot homines
ab eo descenderunt et descendent. Obiectio quorundam contra id quod supra dictum
est omnes in adam fuisse homines.

Ad hoc autem quod diximus in adam fu-
isse omnes homines quidam verborum sectatores
sic obiciunt dicentes: Non omnis caro que ab
adam traducta est in eo simul existere po-
tuit, quia multo maioris quantitatis est quam fu-
erit corpus ade in quo nec tot etiam atho-
mi fuerunt quot ab eo homines descen-
derunt. Quocirca verum esse non asserunt
substantiam uniuscuiusque in primo fuisse parente.

xxi

Ghic magr tridet ad ista ppmeta obiectu / et vlt / dr quod ep dr nã ḡnatu
corpꝰ totũ fiunt ny adam / et ab eo descendit. lege ppagatiõis / et ny sc ept
auctiũ et multiplicatiũ / nulla ṡba ꝙtiõre ny id trisciute / et ipm ny fuit
fuit / unde. de massa alte medicti quid dmisti ept / et mlt ꝑtes ẽ corpꝰ
sily sui ꝓmergenti / et de isto angustiato / formata fuit p dr̃m corpꝰ ꝑpetu ꝑgnu
cui / dr̃m / ꝓpter / magri ept / q̃ nullu ꝙtiõre ny vitate ḡnãe natue tristat
p ḡnatiõ / ista q̃ illud quod ept putibꝰ dr̃pti ẽ / ẽ ny q̃q vitale nata ẽpstat
/ et ḡre ny sc multiplicat nullo ꝙtiõre adiuncte / et ḡre opio ꝑt / ce / mãy
nie / q̃ ut multa dfunct angustiata / sed solue ny restauratiõ dpditi / sue
plubꝰ / admiste aure ny q̃ue / nõ ẽ angustiu / sd ut flubiu q̃dr̃ / et aurp eo
ḡnie / et quodo relicte ḡre opio sustinẽ / ponit trib mens / milt / plicatiõ
ḡnie nãe / q̃ue alicuy ꝙtiõre appdee / quod .bit. et .b.v. ẽ vltio act̃ q̃q dpct
ptãtat et replet / unde ubi / met ny q̃ te mr̃ quid / et / unde / ponit / q̃ ḡnãs
radicale ea ḡre / a putibꝰ dr̃pti / et p etatẽ ḡre / a ꝓcultu / ptãs etas
ḡre / sd ei ept a tribꝰ ad ḡnatiõ p admixtiõ / totu ꝯpositũ vitate ꝑpe
vtinet / ny dspõde / dicut ei ept ita vim / mittatꝰ q̃ ubi q̃ ẽ ḡnãtatꝰ radi
calis et q̃ mltãtal / dr ept ẽ ita vim ḡnatiõ / q̃ ubi ẽ ept ḡnãtꝰ radicalis
et alia ḡnata / et restituꝰ et una ad alia tert ny ḡnatõe plus / Prisio ubi
a prꝰ qualit fuerit ny adam ṡb̃z ny ionꝰ semialem / a quo q̃ ad descendit
ṡb̃z lege ppagatiõis

Q uibus rndei pt / q̃ matiale atq̃ talit.

no formale / dr fuisse ny pꝰ hoc / ome.

quod nãliter ny huane corpibus ṡb̃z descen

dit q̃ a ꝓmo ꝓnte / lege ppagatiõis / et ꝑ se

auctiũ / et multiplicatiũ est / nulla certi

ṡba / ny id trisciute / et ipm ny fuit resumet

/ sometiũ quod habet / a cibis ṡb̃z no quitit /

tibi ny humanꝰ ṡb̃z / que salicꝰ ꝑ ppaga

tiõnꝰ descendit ab adam / ꝑ transmisit em

adam modicum quid de substantia sua in corpora
filiorum quando eos propagavit, i. aliquid modi-
cum de massa substantie eius divisum est, et inde
formatum corpus filiorum, sui quoque multiplicatione
sine rei extrinsece adiectione auctum est, et de
illo ita augmentato aliquid itidem separatur,
unde formantur posteriorum corpora, et ita progre-
ditur procreationis ordo, lege propagationis
usque ad finem humani generis, itaque diligenter
ac perspicue intelligentibus patet omnes in
corpora in adam fuisse, per seminalem rationem
et ex eo descendisse propagationis lege.

Ecce [illegible] in quo magister probat, quod nichil transeat in naturam humanam corporis preter
illud quod homo habet a parentibus, et hoc probat per illud Mathei xv: Omne quod intrat per os
in ventrem vadit et in secessum emittitur. Et hoc confirmat tali ratione ibi: Quod est
puer qui statim ut natus est moritur, ille resurget in statura perfecta xxx
annorum. Et hoc non potest esse sine multiplicatione substantie sue, sed multiplicatur eius
substantia si viveret sicut costa ade et panes evangelici. Sed queret quis a magistro
quo tunc veniunt cibi et potus. Respondet, quod transeunt in carnem et sanguinem, sed non
in veritatem humane nature que sola in resurrectione erit. Et illud quod nunc generatur
ex cibis et potibus, tunc tamquam superfluum deponetur, licet iam caro et sanguis
generata ex illis cibis et potibus faciant ad humane nature consummationem. Sed magister hic
in isto ultimo capitulo non tenetur. Respondendum est ratio magistri ut dicit Bt non valet, quia procedit a
maiori affirmative, nam de resurrectione loquitur, que tota erit miraculosa, ubi aliquid fiet
divina virtute, vel per multiplicationem, vel alio modo quam naturali augmento. Unde unus modus
multiplicationis seu augmenti est per miraculum, iuxta istam opinionem. Dicit enim Sanctus Deus
reservavit sibi animarum creationem propter immortalitatem earum, sic etiam substantiam corporum humanorum
multiplicat et augmentat sine additione extrinseca. Ideo quia corpora humana sunt

ad immortalitatem ordinata / nam cum fovet extrinsecus / sed deus dat intrinsecus augmentum / sed hoc est ut dicit b. t. opus nature quiescere in miraculum / Conversio enim cibi in corpus nature facere potest / nam ipsa multa educit de potentia in actum / licet faciat successive hoc quod deus facit in instanti et subito / Et est ut arguit b. v. Si multitudo hominis ex homine fieret per operationem supra naturam / quaeritur homo ex homine non esset vera generatio / quae tunc est cum agens naturale producit sibi simile. Auctoritate et ratione probatur nichil extrinsecum convertitur in humanam substantiam quae ab adam est

Quod vero nichil extrinsecum in humanum corporis naturam transeat / veritas in evangelio significat dicens Omne quod intrat in os in ventrem vadit et in secessum emittitur. Quod etiam ratione ostendi potest hoc modo puer qui statim post ortum moritur / in illa statura resurget / quam habiturus erat si viveret usque ad etatem triginta annorum nullo vitio corporis impeditus / unde ergo illa substantia quae a deo parva fuit in ortu in resurrectione tam magna erit / nisi sui in se multiplicatione / unde appareret etiam si viveret non aliunde sed in se augmentaretur illa substantia sicut costa de qua facta est mulier et sicut panes evangelici non inficiamur

humiditates

sanguine

tamen quia cibi et humores in carne et substantia transeant, sed non in veritate humane nature que a primis descendit parentibus, que sola in resurrectione erit. Reliqua vero caro in quam cibi transeunt, tamquam superflua in resurrectione deponetur, que tamen cum ciborum aliarumque rerum fomentis coalescat.

Utrum corruptio tam mentis quam corporis inflicta sit humano generi ex prima transgressione primi parentis. Quod non. Corruptio mentis non est in aliquo nisi ex peccato proprio. Ergo quod falsum est. Quod sic et aliud patet per illud Ezechiel xviii: filius non portabit iniquitatem patris, nec pater iniquitatem filii. Et ergo propter peccatum patris non venit corruptio mentis in filio. Et confirmatur quod sic. Corruptio mentis non est aliud quam peccatum, sed nullum est peccatum nisi sit voluntarium. Ergo nulli inest peccatum nisi secundum propriam voluntatem, quia voluntarium unius non statim dicitur voluntarium alterius nisi per consensum et imitationem, sed si non consentit non dicitur ei voluntarium. Et aliud patet per utramque partem notum est. Quod autem corruptio sive defectus corporis non inest ex peccato primi parentis, sed ex natura humane conditionis. Ergo quod falsum est. Quod sic et aliud patet quia ex parte corporis sumus eiusdem rationis cum brutis et aliis mixtis, sed alia animalia habent defectus sicut quod patiuntur et moriuntur in quibus tamen non est nec fuit peccatum. Et confirmatur secundo sic arguendo quia si defectus corporis inesset propter defectum primi parentis, hoc esset ex eo quod de corrupta natura primi parentis alii propagarentur, ita quod de natura primorum parentum aliquid transiisset in posteros. Sed adhuc quantum in filios a patribus, sed hoc videtur esse falsum et propter falsitatem, quia semen simpliciter est superfluum alimenti, nec est de virtute nature. Et ergo videtur quod de virtute nature nichil traducatur in filios, quia illa videtur nota. Et aliud quia si semen non esset simpliciter superfluitas alimenti, sed esset de substantia et virtute humane nature, vel ergo rescinderetur ab aliqua determinata parte corporis vel a toto, si a sola parte corporis tunc non haberet virtutem movendi ad naturam totius. Si a toto vel ergo retinet naturam totius vel non, si primum tunc iam semen esset unum animal partiale, si secundum tunc iam recederet a natura corporis et per consequens non haberet virtutem naturalis generationis. Ergo etc. Ad quod autem sic: necessitas moriendi est inflicta toti humano corpori

ſpuali monete nodꝫ and carne pfuncte ꝑ bñ ſpualis ꝺ ꝺducꝫ ſpuꝰ
dꝫ ay cubnꝫ eſt opatꝰ dualis ꝫ ſpuꝰ ꝙ ſpuꝰ mouꝫ ꝫ ſentit ꝫ vdcuꝫ
vtꝫ ad ſenſꝫ deductꝫ calores ꝫ ſpuꝰ ꝙ quꝫ ad diſpꝫ ad ſenſandꝫ
diſſuꝺꝫ actꝫ ad ſpꝫ alicꝫ ſtus aꝺ qñ mouet ꝫ regit ꝫ opꝫ ꝫ ſpꝰ ad
ſenſꝫ applicatꝫ mduitꝫ vtꝫ ad pꝫ and ſpiſtꝫ ubi nſt corꝑ ſpuale ꝫ
ꝺbita applicꝫ ꝫ orgnſpatꝫ and apd ſt actꝫ corꝑis organici pbitꝫ ſ
ꝺt. b v. ay ꝺtus tlud ꝺpoñ ꝫ ſt ꝫ ſenſꝫ ſ and ꝓſ dicta tactꝰ ſ ſbꝫ
ꝺ ſente ſ ꝺbꝫ motoꝝ ſnul ꝺfectꝫ ad lapiꝺ pcto ſ ſed ſpualitꝫ
ꝑut ꝺuct ꝺtus aꝺ pficiꝺꝫ ulla cuꝝ ꝺ ſbꝫ od ca ſ et cauꝫ ꝫ corꝑ
ſic ꝺpoñ ſ. b v. Alio pam oignale a ꝓnibꝰ tranſeat ad filios ay 2ꝝ
aiam ay 2ꝝ carnem

Dvnc ſupeſt mueſtigare qualr illud
oignale ꝓbly
pam a pribꝰ traducr ꝫ filios. ſz

an ſcdm ſolaꝫ aiaꝫ an ſm carnꝫ ſuꝫ ſm
ſ ꝓt et male
vtaſ ꝫputauit quaꝺꝫ ſm aiaꝫ trahi oi

gnale pam. nō ſolū ſcdm carnꝫ ſ nō
ſolū carnꝫ ſ et aiaꝫ extraducꝫ ꝫ arbi
tran ſuꝫ ſ diaut em ꝫ ꝫ gnaꝺꝫ plis ꝺ
carne ꝓna ſbalitꝫ trahitꝫ caro ita eaꝫ
ꝺ gignentiꝭ aiaꝫ aiaꝫ gemta eſſenaliꝫ
ꝺdua ab hiis eſtimatꝫ. ſ ꝺcorꝫ ſicut ꝺ
corrupta carne caro corꝛpta ſemaliꝫ
ita eaꝫ ꝺ aiaꝫ ꝓaliꝫ aiaꝫ ꝓnaliꝫ corꝛpꝫ
oignali ſfecta ab illis trahi diꝫ

Quarto ꝛ̄ꝛ quo magr̄ replet ystaz opoz tamq̄ finē ḡnaz et vult ystaz ꝓmiz
ꝓmiz ē ꝓpz signale nō scdm aiaz sed ꝛ̄ carne traḥ̄ a ꝓntibz et
ꝓpz signale ē ꝓpssc aq ut sup dr̄m ē sed ḡupia ē hēc nūbroz et
ctrum; cōmunicēt illatiū ꝺ̄ ꝺcha ut vult bnē augꝰ ꝛ̄ ꝛ̄ ꝙ mouēs
ꝺt bn. dr̄m hoc ꝓpria bnis dicit scdm vdalē ꝙ ab illo ꝓlo ꝙmat
sent et scd vdalis sed m. bnis pō ꝓpria dicit pōm grabile et corrpte
/ideo illa dicit de pō matie ꝙ ꝓ aia ꝓpria nō ḡnat ꝙ ḡnante nec
ē ꝙ ꝓpssc ḡnant sed ꝙ pssc pō ꝓpria m hoc hūoi ē ꝓsecpta
gudeis /nec ꝙ hēc ꝓpria equore dicit hēc hoc et ista /nay ꝛ dr̄ hoc
ēant nomē hoiz ille cuiz ē ꝓpssc ꝓpr̄ aia et ista /nay ꝛ dr̄ hoc
ḡnā /illud anty creat /nō tollit ꝛ̄ ꝛ̄ nō hēc vide ꝙ dicit
/ꝙ ꝓpria ꝙ ē vtuō et nsctā ꝙmuet ꝓpriaz ꝙ ē actꝰ et mtꝰ
mpfnatꝰ /ꝛ ꝓpria dicit hūoi sed ꝙ ctrum /ꝙ nūbroz nec ꝙ pñ.
dicit actꝰ sed ḡnā hūoi vide dicit hoc sup illo vndo aliaz legꝛ /dicit
ēiz ꝛ̄ /ꝙ pñ pt dicā ꝓpr̄s et opacs pñ /ꝙ nō ctrum et nūbroz
ꝛ̄ hic et hoc ibi vndo /ꝙ ꝙ ctrum et nūbroz ꝓpr̄ndit sed mo
bidaz nsctaz ꝙ ē vtuō /et cum ꝓpz mtū ꝙ valde ꝓpriaz sed
/ꝛ ꝓpria dicit /mouet ꝓmatie ꝓpz ꝓpriaz ctrales ꝙ mtꝰ scdm
ꝛ̄ ꝓpr̄ et opacs pñ ꝙ dicit ꝙ pñ

pauciem tnducat pōm et quo ostendit

pdictam opiom dāpnat et ꝙ

prim o originali

Dicit aut fides catholica respuit et

tamq̄ vitiū adiſi dāpnat ꝙ nō aiaz
sed carnē solaz sicut supius dictum ē
traduce esse admittat Q on ꝛ̄ hm

aiaz ꝙ sedm carnē solaz pcm originale
trahit a ꝓntibz esse cm pcm cigiale
ut sup dictum ē ꝓpria non quidē actꝰ
ꝙ vitiū vndē augz ad valeriū hēa cō
cupiscentia est lex membroz ill ctrib.

que est morbidus quidã affectus huc[usque] la
guor. qui cõmouet illicitũ desiderii
carnales gaudiũ. que lex pcã dr̃ que dr̃
mane. m carne. no qr̃ m aĩa sit. ꝙ qua
per corrupcõnẽ carnis m aĩa sit

Qñ subdit mag et vnde supius dicti. ꝑma cad ade sunt ꝑ prius corrupta.
ita q̃ post prius nõ pnt q̃rigi ml et nisi absq; libidine et carnali co
nupcia. que semp est mala. nisi p bonũ q̃rigi q̃rupt. et cad sic
corrupta. tũpit. isto nõ sua corrupcõ ntãto. m posteã. et qr̃ m pe d pecca
ti. ideo. cad aĩa et infidr̃. tui q̃ q̃tactu carnis vpa aĩa q̃trahit ma
culaz. Q. nõt. b. t. libido triplex modo dicit. vnus sit q̃situs ml actus voluntat.
illicite et mordiate alicui deputãtus. ut sit q̃ est prius actuale. et ab ista.
pnãt iusti q̃ãtus libẽatur. cui q̃rigit actus venialez. sine dr̃ culpa
et mortali et venali. aliꝰ libido q̃situs m delectacõe sequali. tl.
et pprie m actu genitiue. vbi sequit delectacõ. te est q̃cubitus q̃ pnã
delectat. nõ sic q̃ tl delectat sine. pnã esse nõ possit. dr̃ q̃ mordiata non
sit q̃ne pnã. quod nõ libidinis imputat. et nec istos. nõ essent pcã libi
dinis. tertius dr̃ signale m plez. cui essent si essent aliquis p miraculũ ab omni
delectacõe pigaret. nichilo signale tũpiret. tertius libido dicit turbatiõ illa
mimia desordinatã q̃ qua m nob est pmixtus ad mordiate q̃pisciã. et q̃
dr̃ esse pnã signal. ea. q̃ mordiato dr̃ venit. m plez reducebat. q̃ tl. q̃ dicit
nasci ab signali nisi. destitute. ut tl mordiato m ea q̃stat. cui est simile
quãt plibet. et dr̃ hic. nisi libidie. dicat. q̃ copula absq; ea fieri nõ valeat
q̃ q̃situs. nec esse nõ. dr̃ 8ꝰ. dicendi prius m actu. et ꝑ nob
est ꝑ quod. ea. dr̃ ppõ corrupt. nob. et vo. plez pensibile. et voluntab ca
nez. m nob ant. signal corrupta. cadit a nã corrupta. et ascendit ad
venalez. a plez pensibile. prius quod est medietas. q̃nctũ dr̃ q̃ istis desordi
natum. cetera tl a ratione. venial. aut mortal. tl ꝑ appetitu sine ꝑ q̃sensu
sequitur. que ad illicita mouet et impellit. tertius dr̃ 8ꝰ. ut prius signale
redeat ad suo obiectu. sic q̃ desordinat venalez. q̃. sic nocet aut dr̃ h. ca.
et m q̃ dr̃ sui. 8. t. ct. 8. v. q̃. 8. v. dicat. q̃ prius signale nocet ad per
petrand. 8. t. dr̃ q̃ nocet potentie q̃ aĩe effectu. sed pe dr̃. t dicat. q̃ est
m toto quieto et m sẽ tl q̃ plete misericorditer. ut possit ꝑ hoc q̃ formad. i. aliãs
q̃mulã. deduce. q̃. nec cano sola. nec aua sola pt generat. ꝑ quietu. et ita
prius tũpiendo

Nota

Causam corrū = pnoīs carnis ot ex qua in aīa pctū fit

Caro enī per pctm corrupta fuit m adam

ádeo ut cū ante pctm vir et mulr sine mē

tmo libidīs et cōcupiscentie feruoē posset

cōuenē esset ex thoro imaculata/iam

pg pctm no valeat sici carnalis copula

absq libidinosa concupiscentia que sp

vicū fz et ecia culpa/si exstaret per bō

cōcupiscentia igitur et libidē.

concipit caro formāda in corpus prolis.

vnde caro ipa que concepit in vtero cō

cupiscentia pollut et corrupit ex cuī

contactu alia cū infudit maculaz

traxit qua pollut et fit rea vicū

concupiscentie quod est originale pctm

Quarū tenet in quo nitit declarando pmaz qdē supi positaz audit quo pctm originale sit in carne/et vult q̄z qdēz stat/pctm originale dicit esse in carne mediate in aīa sta ex pctō adā/manē in carne tenaliter/et hanc ꝓ declarat p duas cās primā dicit habitare in carne ex parte ei pctī/manet in carne tenaliter sicut dicit/

aliq habeat et oignales culpa macula/ prima vo hmoi nãtalis est ep pte
pritis/ sicut em lapis pcioy in aquis fuit tãdiu/ et ille aliu 2e gutt/ hydu
suscit vtq meteor/ sic aliq nõ ut cad tri/ sed ut qñcuq/ ep and et cadit/
et in vtroq infecty/ sunt meteor quãm gñis/ p mag gradonis/ qui cu scie
est ad lapide a se emisso empsit vbute et defiy sili. tercq qñcu in silid
gemitu/ ini caty similez vtutez addit/ ep tradu dubit/ ẽ dñs sta. bte vty qñ
cõiugs p traxit/ Culpa est vo ep pte vtutis sõte/ qz sicut vty sõtis/ cui scie
defuit/ ab and gradualis ẽ defic quãdo vtutis gñal corpis/ sic ecõtr defic
quãdo infusãlis tercq qñcu/ qđ est oignale/ q dubitat vtq and macule
a crime p pam oignale/ q̃ milcad istq dubiy nisi pam oigle ut volt
s. t. p4 re. q. 83. ar. 2o/ ad pam oignale/ aliqđ est in aliq sic in
ea/ et hoc dupr sic fici/ aut sic in ea principali/ aut instrumtali/ aliqđ
aute est in aliq sicut in subo/ et ita pam oignale sunt in aty sic in
ea principali et p4/ Sed in femina corpali est sic in ea instrumtali/ qz per
vtutem seminis traduc in plez et nã ipsa/ Sed pam oigle no pt esse in
crime sic in subo/ sed solu in and/ ep ep volutate p̃ma putis traduc in po
stez/ sicut volutate aliq boni dñi/ pam actuale ad alias ptes et pnas
q subsit volutati/ ita a p̃mo pute a hoc sequit̃ qñ erat sub po pute
malue/ q doctor subtil/ And sic pam mediate crime/ ep hoc ep cad sic
et ep qđ sõtis corpis orgamici/ cu infusõe and sicut ipsa q descendit
ab aty/ et ita pp̃ debitũ instãs oignale date ade p omnib posteris/ et
qz tanet ea/ et go ẽ pam oignale ep adam/ q hugo de sancto/ si dicis
volutate aty ad delectatiõ culpe mortale/ sic actuali pcedẽ obmo
pia/ qz quod est volutariũ hoc est actuale/ dr vo ep mortale ppt quia
cor cmb ad corpus/ sic no imputat/ ama quod nãtalis est imputabile
no est/ Constat go/ ep oigle no est ep mala volutate/ qz modu primi
velle accepit/ et subdit/ ep hoc illa mest de sancto carmo et si quis
qđ imputat duc/ ep nec ep eucarie accepit/ nec ep volutate mortali/ sed ep
sola sancte quia peccty no ep se sed ep precepto et dispnõe sui creatis sustce
pit/ Unde ep sola diua mstã que obseruat a nobis no est/ nec̃ rep
hensibl/ et ita fide a nobis tenendũ est/ et no culpabile pfectis/ Sic/ qz
ep ipe corpoream carnis que est causa dicat̃ pam esse in carne

Fdeop ipm pcm/ dr mane in car
ne caro igitur que in corpa libi
dmus semat nec culpat hz/ nr actu
culpe h cam meo igit quod semat
corrpcio h meo aute quod nasc corpe

vicium est / unde Ambrosius de verbis apostoli sic
ait / Quomodo habitat peccatum in carne cum non sit
substantia sed privatio boni / Ecce primi hominis corpus
corruptum est per peccatum / ipsa quoque corruptio per con-
dicionem offensionis manet in corpore robur
tenens divine sententie date in Adam cuius consor-
cio anima maculatur peccato / per id ergo quod facti
cum manet inhabitare dicitur peccatum in carne
hec est lex carnis / Idem non habitat peccatum in
anima sed in carne quia peccati causa ex carne est
non ex anima quia caro est ex origine carnis
peccati / et per traducem omnis caro fit rea peccati
anima vero non traducitur / et ideo causam peccati
in se non habet / Augustinus quoque ex carne
peccatum animam contrahere in sermone quodam
de verbis apostoli ostendit / dicens / vicium con-
cupiscencie est quod anima ex carne contraxit

natura quippe humana non opere dei cum
vicio primitus est instituta sed ex voluntatis
arbitrio primorum hominum vementi vicio est sau
ciata ita ut non sit in carne bonum sed vici
um quo inficitur anima

Tertium quod in quo quaerit utrum corruptio vel infectio carnis sit culpa vel pena
Et quod non sit culpa arguitur quia non est in subiecto irrationali Et quod non est
pena videtur quia non numeratur inter penalitates communiter De causa originalis peccati
que est in carne utrum sit culpa an pena

Hic queri solet utrum causa originalis peccati
que dicta est esse in carne culpa sit vel
pena sive aliquid aliud Culpa esse non
potest quia culpa non est in re irrationali
Si enim culpa esset in carne ante infusionem
anime actualis esset vel originalis sed actu
alis ibi non est nec originalis culpa est quia
ipsa est causa originalis peccati Si autem pena
est que est illa passibilitas vel mor
talitas vel alia corruptio hos enim de
fectus carni inesse constat

Q videt ad qm̃ motus / et velit dr ista torpido est defectus vel vicium carnis
contracta q̃ seruore cupid̃ quia / et addit / q̃ maior est turpitudo in carne tra
ducta dr in illa vnde traducuntur Q Tertio addit dr sic vicium est in carne
quantū ad ea infimda / q̃ q̃ ipso aia maculat / ut in vase vnde vin̄ accipit
q̃ bo ūe Q mūdi / aliqr sic dr̃ tertio petit solui / et valde caute videt / q̃ nō gerit / q̃ sit
culpa / nec gerit / q̃ sit pena / nec negat / cū ois actualis est pena / nec
enim illa sedulitas actualiter est culpa / q̃ pena sub rōne pene et culpa / q̃
rōne culpe / sunt ēa filii rōnales / dr tertio quia ad reatū dr requirit / ideo /
neutr negat / aliud ois q̃ q̃ dicere sm ad carnē / vbi illius sedulitatis sequit
pena et culpa / licet culpa pene / sequat / per nāz / q̃ mihi pena / et ideo
magr vbi supra splendit dicere / dr est defectus quidam siue viciositas / siue
sedulitas / q̃ seruore carnis putrid / no dr sentit q̃ ea ppe / sed sic q̃ signū eius
dr / q̃ ille seruor est signū illius prāui / q̃ signalis / q̃ ergo q̃ dr vīnūdi
dr q̃ vpoūt / pulc̃ q̃ exempla / quia aia infusa a carne q̃ q̃ / si in alieno corpe
aia infusa esset / meliore / vbi no esset dolor nec passio / licet q̃ aia corpi
proprio infusa sentit dolorē / et dicit vbi dolet / quia no ab illa
incepit sed q̃ q̃ vide / dic cū q̃ q̃ eas sedulitas et quodāmō repoluta / q̃
eo q̃ sibi aia infundit / sentit esse dissoluta et q̃ rupta / dicit / pt dr
sit aliquid corpus inceptū ad vīnūs vsū / ut est in frenetico et sinopis
in tali tñ no dr sanitas nec egritudo / sed q̃ dr̃ mala / dr tñ aia tali corpi
infusa / sentit sinopsa / et egritudo esse / dr̃ sit aliqs cors ad vigil vīnūs
infusa / et inceptū esse / dr sm ea q̃ dicit quod dr habet palmed statum
sui aie vbi infundit dicit esse palpis / et dissolui et tumulato / pt in cor
cante aduentū aie / no est actualis morbi culpe / sed nota aie q̃ dicit
corpi vegē / q̃ carnis inceptudo / dicit aia subdit q̃ cadauer tumulo
sa efficit / q̃ actū putrescere / valde go dens est dicē q̃ aia separat
a corpe macula / hic aput quod sit sp sedulitas tacta q̃libidme accūan
q̃ viciū vel ēruptio dicā pt

Ad quod dicā pt / q̃ multiplex defec⁹
carnis / et papue pollutio quedā q̃ā ex
feruore coytus p̃ntis / et concupiscentia
libidinosa contrahit caro dū conapit
. cā est signalis pra / que rē viciū
siue corrupcio carnis appellari pt / eue
sedulitas maior videtur esse in carne

ccaupascenaale traducta/ꝑ̃ m ea vnde t̃
duat̃/ et ꝙ viciũ uel corruptꝯ sit i carne
ante conceptꝯ aiẽ effectũ ꝓbat· eũ alia mſũ
dit̃ que ex corrupcõe carnis maclat̃ dic̃
m vase dmoſtrat̃ viciũ esse/ eũ vnũ
mſuſũ accessiſſe/

q̃ra m quid/ m quo conuincet dubiũ ꝛa/ ꝓdicta/ quid putes ꝓpiam
et purgati ꝑ bap̃m a ꝓpa oĝnali/ trãſmittat illud m filios/ ꝙ nõ vr/
eq̃no illi purgati ſunt/ et ulti⁹ ipſi ꝙ q̃ſq; putes ſunt ab oĝnali
ꝓpa mdutꝯ/ ꝯ filij ꝙ ab parentꝯ/ adhuc q̃ritur illud/ ꝓtꝫ/ ꝙ putes
nõ grauãt filios ſpuales/ cũ illis regnabũ q̃ ipſe ſit regnatꝯ/ ꝯ cetera
lets/ cũ illis cũ quid ipſe genuit/ et de hac ꝙcumplicat/ ꝙ ꝙd dauidꝯ gradꝯ
thorꝯ/ eũ ꝓpheta/ et ꝓphe ꝓgrauat a palea gradꝯ ꝓphe eũ palea/ ꝓphe et
b.t.r/ cũ ꝑ bap̃m et alia pecta/ q̃ ꝙ ꝙd ꝓfitet/ ſtrictꝯ ſecundꝯ ꝙpungat
ſpe ꝓphe ad id quod ꝙ ꝓne/ nõ ꝓphe ad id quod ꝙ nõ/ nec tñ eſſent
ſpalia ad nichꝯ ad ꝓpheta ꝙcta/ ut ꝙ ſpe m actibꝯ ꝓpriabꝯ pcedãs
ſmiat/ vel/ ſcdus pt ꝓt a culpa oĝnali mundꝯ ꝑ bapt̃m ꝓphe ad ꝓtꝫ ꝓfectꝯ
/ꝓtꝫ ꝯ ꝙ ꝓtꝫ m ꝓpheꝯ ſuperat/ ſcdm ſcꝫ ꝓtꝫ oĝnale ꝙ ꝓfectꝯ traxit ꝓpriã
ꝓpriãde ſua/ et nõ ꝑ ꝓpriãꝫ ꝑ ſui/ ita ꝙ ꝙpt̃/ ꝙ mdiatꝯ ꝓpriã ꝙtrahat
ꝑ ſpalꝫ regnatꝯ ꝓpriꝫ/ et nõ ꝑ ſpe/ ꝙ ꝑ ſcdm regnatꝯ ꝯ/ nec ꝙ ſpe
nõ tribuit reddidit ꝙpriã m adultꝯ ꝓdigꝯ/ nõ ſpe ſed mundꝯ ſpe ꝓpriã/ nec
nõ reſtituit nos ad illũ dmoꝛtꝯ et mpaſſibilꝫ m ꝙpa adã fuit
m vita hac/ ſed ꝙ m vita futꝝ ſpale ſpaꝫ/ Hic/ ſ̃ ductu ſimlis ondit
non abſurde filios trahẽ pcm a parentibus chan indiſ

De aute mutem et mtellectu habem
ꝓbem audictes pcm oĝnale filios.
traduce/ a pntibꝯ iam ꝑ bapt̃ſmũ ab
illo pcto mdate· ſuiſq; ſimlitudini

inductione id posse fieri / insinuat Augustinus li.
de bapto parvulorum ita inquiens. Quod propu
tium cum per circumcisionem aufertur / manet tamen
in eo quem genuerunt circumcisi / Quod etiam
palea que opere humano tanta diligen
cia separatur / manet tamen in fructu qui de
purgato nascitur tritico. Ita peccatum quod in
parentibus per baptismum mundatur / manet
in eis quos genuerunt. Ex hoc enim
gignunt quod adhuc vetustum trahunt /
non ex hoc quod lex / in novitate pro
movit eos inter filios dei. Non enim
generant parentes filios / secundum illam generationem
qua demum sunt nati. Sed potius secundum
eam qua carnaliter / et ipsi primum sunt
generati

Ca. sextum / in quo ostendit / quare illud dicitur peccatum originale / de quo dictum est supra
quod sit / et videtur / quod ideo quia trahitur ex vitiosa origine / ut ex carne libidinosa et
ex carnali concupiscentia / Et addit quoddam dictum remotum dubii / et vult / quod non ideo
peccatum originale contraximus / quia carnem ab adam recipimus / quia Christus carnem ex adam

susceptu / ty pcm nō ẜpot / qz cum q̃cepty nō d celebrat̃y lege pcd / sicut cæ / uali tempꝰ / sed opacōe ſpūs ſc̃i / sed nīl̃ q̃cepty nō fit sine libidie / et ꝯ nō nascī sine pcd / teste ẜpō et dicte / Hinc ergo i misteriis q̃cepty ꝑ nr̃ et hinc ꝓcz qz ꝓbat p augm in ſi. de fid. ad petr. / et ty dicit̃ vāg / ty tenet ut o:f
pnt pnt. b. vr qz et ſz dō qz aliq̃ mbra ꝓducī, et nō p vaz gradꝰ / qz
adhuc / ẜpet virid dīgmalis pcd / ẜpe hoc qz oīa illa mbra vicia infecta /
ſit / ſecuñ ty d tenē ad mgrd / vaz et ſz oīa mbra infecta ſic / cōcipe
ty ſedulat̃ est m solo ſemie ꝓne infectois pūs / que d uppi gradꝰ / ſpe
aut illa magſ infecta d ꝙ alia ꝑz qz alie vic̃ quā dīr corrupte ſ aut et
corrupta et infecta ꝑ vehemēciā delectōnis / que regnat m ca / vel vic̃ qua
tia nō ſpūa ſunt ꝑsone ſed carnis nāe / et ꝙ virid dīgmale q̃cepit mgt
nāe qz corrūpēde ꝑsone ꝑ hoc respicit illa pō ꝙ aliq̃ / ꝙ ꝑz cū ſit tūc
ſuppo ſcīt m pleg m qrto d vadrp infectōis et corrūpcōis h. e ẜpet nō d. b. o q:
t. di aliq̃ ſpēcī nata nīl moriēt̃ ut ſcā ponit̃ d quibꝰdā m ſine vdi
qz quīl nō admittē / et m. ſcā / qppot m pleg dīscrēde qrto / qz ꝙ dicit̃
nō mor qz corp mortū ẜpūſſ̃ tpe cit qz ſcīa resurget di ty ſ admittē
nīl ſcī qz dīgmalis cōtrusſet / hoc cū agī qz ſpāli dispōne dei / qz ſ̃ pōt
qz libēcīe ſue voluntat̃ dmittat qz vōb cum nīl d ſubdita ordinatōi pcc
ad culpā ſce nr̃ ordīnī nāliꝫ cāe ad effect / ꝑt cū ſacer ut ugō nō cōtrītꝰ
cui cōfit nō ꝓpōt facē qz nāt m dīgmalis nō moriēt̃ / ꝓpue nīl mal
nō ſit dīcit pona illi pcd vidē / ſz. nēcītas moriēdi / qnd cōfit illi ſpēcī
hūt / ſed ab ea grā ſpāli liberāt̃ Quare dicat̃ dīgmale hic d cum epilogo

Dīscrēde qz cum et g

Iam ostensū ẜz. quid ſit dīgmale per / 66

a ꝑte ſtq dīscrēde

tatū / et qualē a pntibꝰ m filiꝰ. et ꝑ car
dīmalis
ne m aliꝫ tūſcat / ex quibꝰ cāa ĩnote
ſat / quare dicat̃ dīgmale pcm ideo /
ſcīlicet / quia ex vīcīosa lege dīgmis
nīe / m qua cōcipīm̃ ſz carnis li
dīnosa cōcupīſcencia / tradūc̃ / hoc
cā 3° dīc
ſup dcm ẜz / nō em̃ qua ex carne tracta
dīgmalis
ab aliꝫ concepta ſum / ideo pcm traxīꝫ

quia et xpi corpus ex eadem carne fortum
est que ab adam descendit. sed eius conceptus
est celebratus non lege peccati i. concupiscentia
carnis. unde et caro eius peccatrix non fuit.
ymo operatione est sancti spiritus. nec vero conce-
ptus non fit sine libidine. et ideo non est
sine peccato. Quod euidenter Augustinus ostendit in li-
de fide ad petrum sic dicens. quia dum sibi invicem
vir mulier que miscentur sine libidine non est
parentum concubitus. ob hoc filiorum ex eorum carne
nascentium non potest sine peccato esse conceptus.
ubi peccatum in parvulos non transmittit propa-
gatio sed libido. nec fecunditas nature humane
facit homines cum peccato nasci sed feditas libi-
dinis. quam homines habent ex illius iustissima
condempnatione peccati. Ideo beatus David propter
originale peccatum quo naturaliter obstricti sunt
filii ire. dicit. In iniquitatibus conceptus sum et
in peccatis me mater mea. Ex hoc itaque apparet

ex lege conceptionis traduci originale peccatum

quia nisi corruptio sic fieret in carne anima

ex carnis coniunctione concupiscentie vicium

non traheret

Capitulum septimum in quo movet quandam obiectionem circa predicta. Quomodo in conceptu peccatum originale transfunditur, ex quo peccatum non potest esse sine anima, et anima non est in corpore nisi iam effigiato. Respondet quod in carne tempore conceptionis non est peccatum, sed feditas, ex qua anima contrahit peccatum, quando ipsa corpori infunditur. Item aliter solvit quia conceptio non tantum sumitur pro seminis infusione, sed etiam quandoque pro anime infusione, et in ista secunda conceptione contrahitur originale peccatum. Et hec secunda conceptio quandoque in scriptura vocatur nativitas Math. primo. Quod enim in ea natum est etc. Et primam rationem magister declarat per dictum Moysi Exo. xxi. capitulo de percutiente mulierem pregnantem et faciente abortivum. Sed quero, numquid talis percutiens et faciens abortivum est irregularis. Dico quod si nondum animam habuit non est irregularis, quia tunc non perpetravit homicidium nec mutilationem, nec aliquid aliud unde irregularitas contrahitur. Si autem habuit animam irregularis est, quia tunc est homicida. Item notandum quod magister in isto capitulo dupliciter solvit istam obiectionem et stant solutiones in hoc. Prima solutio, videlicet per distinctionem peccati, quia peccatum potest sumi pro culpa proprie, vel pro vicio carnis quod est causa culpe. Secunda solutio est per distinctionem conceptus, quandoque enim conceptus sumitur proprie pro ipsa propagatione prima carnis, quandoque sumitur pro infusione anime. Obiectio quorundam nitentium probare peccatum non traduci ex lege coitus

Sed adhuc opponitur hoc modo. In ipso conceptu ubi dicitur transmitti peccatum propagatur caro, nec tamen tunc infunditur anima secundum phisicos sed iam effigiato corpore. Quod etiam Moyses in Exodo aperte significat ubi agit de percussura mulieris pregnantis. Si quis inquit percusserit mulierem pregnantem et abortivum

fecit si adhuc informe fuit puerperium
mulctabitur pecunia. Si autem formatum fuit
reddet animam pro anima. Formatum vero intelligitur proprie
anima animatum. Et informe quod nondum habet animam
In ipso ergo conceptu cum caro propagatur
nondum infunditur anima. Quomodo ergo peccatum trans
mittitur cum peccatum non possit esse ubi anima
non est. Ad quod dici potest quia in illo conceptu
peccatum transmitti dicitur non quia peccatum
originale ibi sit sed quia caro ibi trahit
id ex quo peccatum fit in anima cum infunditur
et utrique vocatur conceptus scilicet et cum caro
propagatur formamque corporis humani re
cipit et cum anima infunditur. Quod etiam
aliquando dicitur nativitas unde quod
natum est in te. Proprie autem nativitas
dicitur in lucem edicio

neque quo ad essentiam neque quo ad inclinationem actiuam tollitur per baptismum nec minuitur / eo quod necessitas concupiscendi in anima relinquitur que vexat et inclinat membra / et dicitur lex membrorum / sed quo ad inclinationem passiuam illa concupiscentia minuitur per pondus gratie / et per actus bonos ad contrarium inclinantes / homo enim per gratiam allicitur et admonetur ne concupiscat hoc ad quod illa inclinat / sed ipsius contrarium. Quomodo originale peccatum dimittatur in baptismo cum et post sit illa concupiscentia que dicitur originale peccatum

Quoniam supra dictum est originale peccatum esse vicium concupiscentie / assignatum quoque quomodo a parentibus trahatur / et originale dicatur / superest investigare quomodo in baptismo dimittatur / cum etiam post baptismum remaneat concupiscentia que ante fuerat / unde videtur vel peccatum originale non esse concupiscentiam / vel non remitti in baptismo / manet quippe ut ait Augustinus in corpore mortis huius carnalis concupiscentia / cuius vitiosis desideriis non obedire precipimur / que tamen concupiscentia cottidie minuitur in proficientibus et continentibus / sed licet remaneat concupiscentia post baptismum / non tamen dominatur et regnat sicut ante / immo per gratiam baptismi mitigatur

et minuit ut post dnam̃ nō valeat ni
quis reddat vires hosti cūdo pō gr̃ias
nec post baptismū remanet adreatū
qz nō imputat in pcm̃ ꝫ tm̃ pena pn̄
ante baptismū nō pena ꝫ et culpa

et a voluntate mea auctō Qui p̄stat amen. et
gr̃as ag̃ens. qui te in gaudio
mor̃ suis ꝛ dem̃ ꝛc

Carn̄ ꝛc in quo mgr̃ qz dictus augustin̄ misit duas epistolas p̄a
gr̃ia illa seu pn̄a originale sic in baptismo dimittit qz p gr̃az baptismalē
eternat et abolita qz epistolas gr̃ie in baptismate ipsi gr̃ie ita plene
ut p̄ baptismū amodo nō imputat ad culpā nec obligat ad penā eciam
nec ad eternā dne reponens et istas duas epistolas placet p̄ sed originalis
est quo ad p̄sens gr̃atiarū nullo cum ea tollat sed quo ad futurum
p̄sens in sic dimittit actu ꝫ habitu nec actu aliqua mala remittit
sed remanet in nob̄ sed quo ad actū quo ad reatum
tollit dt bti nec in quo est quia macula ꝫ dupla pena qz dimittit
dupla restat tota sic dimittit quo ad actum ignem precedit macula illa
p̄ quā restatur tota autē p quā originale pn̄a manet ꝫ macula alia p̄ quā
quia ita tota tollit p̄sens nō pena originale nullo redit pena
sed remittit dnā nob̄ in sic sed quo ad actū qz eo sequitur nob̄ dt bti
in baptismo est tantum fidelis p̄missa nobis ꝫpr̄a remissa p̄ et alia tota
pars et p̄ nūo obligatur debita absolute ꝫ in integrū et dimittit eo
plene fortificat ita qz quia ignem tyrannide implebitur qz in statutis
p̄d redigebat absurdū et dat ignem gehenna ita qz nullo perpetual nō
leat nisi tm̄ nollet ignem qui remittit et duct̄ lucā illato ignem
sic dimittit qui meruit ita cui tm̄ regnū p̄d renocat et remittit dnā
ut dt dimittit nobis ꝫ debita ꝫ pena originale dleat quātū ad
culpā et tam sic est dimittit pena p̄ baptismū quātū quantum ad
originalē p̄d ꝫ et vt qz dleat quo ad culpā et tam qz duo sunt pur
gatio ꝫ gat aut ꝫ et dimittit reatus ꝫ purgatio ignis
remanet ꝫ in qz dupl̄ pena ignis de ea originali p̄d ꝫ pena
mus ignis ad gehennā ꝫ aut pena ad alia qz ipse magnus ꝫ quātū
ad sic dleat originale pena ꝫ dleat ea originalis p̄d ita qz ad baptismū

nō causat vltiꝰ aliqd̄ pen̄ oīgle/et remittꝫ fidelib⁹ exeūtꝫ/nec tm̄ illud
pen̄ potit in futurū pn̄ redigere/quod nō pt̄ fieꝫ p̄ bapt̄m ꝑt̄ aqui
lud q̄d quod ibi dat̄ ꝑnd eqn̄ grat̄ reddidit exeūtꝫ/ꝑ eūd̄ bapt̄m
de pcō oīgali rē alt̄ius ꝓgredi/sic oīgle nō dat̄ p̄ bapt̄m ēptū ad eūd
tē/q̄ corpꝰ q̄ est cū oīgnalis ipius ꝓgredi est/corpꝰ nāe/et ꝑsteꝫ
penē vīm quālitaꝫ/nāe pn̄ oīgle put est vicio nāe reppet vīm q̄
nālitaꝫ/et talis p bapt̄m nō purgat/sed put ē vicio ꝑsone reppet volū
tatē/sed grā sacīm̄talis bapt̄m reppet corpꝰ ꝑsone cui datur/nō nāe
sed/q̄re ordinat tēs remediū ut reppet ꝑsona nō nāe/et ꝗ ex q̄ sīmꝫ
medicꝫ voluit ut vnusq̄sq; in se recognoscat salutarē remediū et
benficiū/ꝛō/q̄ a fide melpsit sacta et dona ēptuta/et illud reppet vnꝰ
cuiusq; voluntate/quod sit/ut ꝑsona indet⁹/et nō nāt Qd originale
pn̄ duob⁹ modis dmittꝫ extinctōe sui ꝛ solutōe reatꝰ

c 2

Duplex igit̄ tēre pn̄ oīgnale dicitur/

dmitta in bapt̄o/q̄ p̄ gr̄az baptisīm vicia/ꝛō

cupie debilitat̄ atq; extenuat̄/ita ut ia nō

regnet/nisi consensu reddat̄ ei vicis/et q̄

reatus ipius soluat̄/vnde augm̄ li d̄ bapt̄

ꝑmulor/grā p̄ baptisīm id agit ut vetus

homo crucifigat̄/et corpus pcī destruat̄/nō

ita/ut in ipa viuēte carne cōcupiā resecta

et innata repete absumat̄/et nō sit/q̄ ne

obsit mortuo/quē merat nato/grāz et

sī post bapt̄m vrit/in carne h̄z cōcupiāz

cui qua pugnet/ex q̄ adiuuate deo su

peret/si tm̄ nō inuitus grāz ad̄ susceptā

6 obligaris ad
d̄ genam
v̄ bapt̄smū

non itaque hoc prestatur in bapto. nisi forte mi-
raculo ineffabili creatoris ut lex peccati que est in
membris prorsus extinguatur et non sit sed ut quicquid
mali ab homine factum dictum cogitatum est totum
aboleatur ac velut factum non fuit habeatur.
Ipsa vero concupiscentia soluto reatus vinculo
quo per illam diabolus animam retinebat et a
suo creatore separabat maneat in certamine. Et
ce hic aperte ostendit ea ratione dimitti in
bapto. non quia non maneat post baptismum
sed quia reatus in bapto abolet. Deinde
idem ipse ostendit eo etiam modo dimitti quia per
baptismum gratia concupiscentia ipsa mitigatur et
minuitur in eodem li. ita dicens lex car-
nis quam apostolus appellat peccatum cum ait
non regnet peccatum in vestro mortali
corpore non sic manet in membris eorum qui
ex aqua et spiritu sancto sunt renati tamquam

debilitatio in bap°

nō sit eius facta remissio / ubi omnino fit
plena remissio peccatorum / sed manet in vetustate
carnis tamquam superatum / et peremptum / nisi illicito
consensu quodammodo reuiuiscat / et in regnum
proprium dominationemque reuocetur / hic aperte / insinuat
in baptismo concupiscentiam debilitari / ex quo et di
citur dimitti / non solum ideo quia reatus ibi soluitur
Quem remissionis modum / aliis etiam pluribus
testimoniis scriptura edocet / Ait enim Augustinus contra
Iulianum / lex que in membris est / vicium car
nis est / quod ex peccati pena et ex traduce
mortis peruenit / Sed lex ista que est in mem
bris remissa est / regeneratione spirituali / et ma
net in carne mortali / remissa est quia
reatus solutus est / sacramento quo re
nascuntur fideles / manet autem quia
operatur desideria contra que dimicant fideles
Idem in sermone quodam de concupiscentia
carnis / per gratiam baptismi et lauacrum

regnacionis solutus est et ipse concupiscencie
reatus cum quo eras natus et quicquid an-
ea consensisti male concupiscencie sive cogitacione
sive locucione sive accione Idem in li. de
nupciis et concupiscencia. Concupiscencia carnis
licet in regeneratis iam non deputetur in
peccatum quecumque tamen proles nascitur obli-
gata est originali peccato. Idem dimittitur
concupiscencia carnis in baptismo non ut non sit
sed ut non imputetur in peccatum. Hoc est enim
non habere peccatum non esse reum peccati. Quo
ergo alia mala preterent actu et rema-
nent reatu ut homicidium et similia ita
econverso fieri potest ut concupiscencia preter-
eat reatu et remaneat actu. Ex
predictis evidenter intratur quomodo pec-
catum originale in baptismo remittatur

Cam 3m in quo quit / utrum etiam homo purgetur in baptismo a feditate carnis. Et circa hoc recitat opinionem dicentem / quod sic / ex isto motivo / quod sicut duobus completur misterium baptismi / ita ibi duo purgantur anima a reatu / et caro a feditate. Alii tamen dicunt / tantum animam purgari in baptismo / et non carnem. Et hoc communius tenetur. De feditate quam caro ex libidine coitus trahit utrum in baptismo diluitur.

Solet autem hic queri utrum et ipsa caro in baptismo ab illa feditate purgetur quam in conceptione ex concupiscentia libidinosa contraxit. Quibusdam videtur quod sicut anima a reatu purificatur / ita et caro ab illa pollutione purgatur / ut sicut duobus completur misterium baptismi scilicet aqua et spiritu sancto ita ibi duo purgentur anima scilicet a reatu et caro ab illa contagione. Quod quidem probabile est. Alii vero putant tantum animam ibi mundari / carnem vero non ab illa feditate purgari.

Hic ponit motivum prime opinionis contra 2am sic arguentium / Quia si sic tunc caro prolis semper esset magis corrupta quam parentis / Quia illa de carne polluta trahitur / et ultra hoc polluitur libidinosa conceptione seu coitu libidinoso.

Si vero remanet illa feditas usque ad procreationem filiorum que fit in carnis concupiscentia videtur natura carnis magis

ac magis corrupti / et magis vide corrupta

caro plus ꝯ patentis / quia de carne pollu

cone quia habuit a conceptu retrimeti

trahie pollua / et m coaupia conapitur

vide et pollut / et ita ex duplia ca conta

minat. vide maior uide pollue carne

m prole ꝯ fuit m prte

Hic ponit rōnes illoꝝ de tra opiōe ad istas obiectōes / Et dicit ad 1am / quōd / quia dicūt / qꝫ iste nō est ꝯ vitale / nec optet qꝫ sit m pfectꝰ cū est magis fœda / nec corrupta / qꝫ ypter hoc and magis inficiat / hoc and / ē ypi / nō plus ꝯ de prīa oīgnali / ꝯ and hoīs nidi / ꝯ / vnde hoc venit / qꝫ aliq dant opam opib⁹ pulchꝝ et facilēs sunt ad talia / alij autē opaꝝ dat / hōestata et difficiles sunt ad tranalia / Et B t / qꝫ oīgile est vtile nec / ideo nō m vno gradꝰ / vno quo ad vtq ꝑfcī / et na m omibꝫ rōnabilib⁹ equaliē inveni / Alio gradꝰ nā ut ipa / rōnabilitas ꝑfectꝫ rōnabilis / ut na ꝑfectꝫ reppit m vno ꝯ m alio / qꝫ vnq alio ē paratior ad intelligēdū / ad rōnandū / et ad alias opationes ꝑfectas requirētes / Hic ē ꝯ femine qꝫ ē nā simpr reppit defectꝰ m omibꝫ ē / ꝯ est ens ag abscīta generatōe / ꝙ mordinatio ꝑtis nō plus reppiat vni ꝯ alii / et qꝫ rōnabilitas rōnabilis / ꝙ trahit / omibꝫ esse debet / Sed qdūdo ut ꝙ mfectio rōnabilitatis rōnabilis / sue ꝑtis / nigitio ꝑtis nō pdere sua rōnabilitatē cācēs ꝙ ꝑtes operationes rōnabiles / Hic m vno est maior corrupcio semin ꝯ m alio / qꝫ nec ꝙ nāles applicet / vel ꝙ ꝑpetuitatē corruptibilis vel incorruptibilis / omnis est prior ad vnū actū ꝯ alium / et nec semen dicit minui ꝙ ꝑceptū ꝯ nigitio ꝑtis ꝙ grās ad actū grōs / nichilatur / ꝯ / b t.

de 2a opōne

Ad quod illi dicit / qꝫ licet ea prolis /

ex carne fœda semet / et m coaupiscētia /

conapiat / nō tñ fœditatē maiorē tñ

b

q̄ caro vnde ſemat⁹ habuit / cuius carn
ſi fetidior atq; immundior ſit caro pl̄ib⁹ et io
magis corrupta q̄ caro pn̄tis / nōn ut aiūt
ſit pudicitie vitatis / quia nec absurdū ēſſe
dicat p carnē nā magis corrupta in posti
c oribus trahat⁹. neq; ex ipa magis cor
rupta, aia amplius inficitur
q̄ carn̄ q̄n / in quo q̄rit / quę ſit causa eſtus
bapt⁹ eſt / culpa et pena / et ꝑ bapt⁹ ſolu eſt pena Unde / q̄ mūdat
pena tm̄ / eſt a deo auctore / ſed mūdat eſt culpa tm̄ eſt a diabolo / nec
ab hoīne q̄ſdā / corpa mūdat̄ / pdicta in q̄rende ad illud a q̄ſt / tm̄
aut" mūdat / ſt ē ab hoīne / ſt enarrat / ſic ꝑt ſcā mebedicti tles / bectiq;
/ aut ſſione ſeu ordinatōe / ſt ē a deo q̄ dicit pat⁹ iuſte inſtipt / d⁹ ea q̄rendū
in q̄rende ad q̄d eſt / ſt ſuſtinos / ad malū q̄ q̄ſſa in id mchiantes / q̄
cuj q̄d in appetitu rei tpalis q̄rendū ſtat et ſt q̄rend ad ſt / ſtor ē et hoīne
uerb⁹ illi pcēte / et ſt ſit mchiante / Alios ad bō⁹ q̄ ad lucrū / et ꝑſuas ad
victoriā et cōnū / ſt eſt a deo / ad ſtor cuj dei inſtipit ut ſtorū mtq; adu
ſalid uob⁹ gratiā ad ꝑfectū / ſit ſt cōmūtes cupid⁹ manēd cōnā / ſtū
inſtipit ad ꝓcuend culpā / et in cautelā vitandi alicui culpā / ſtor ſtmq;
q̄ vel culpa obſt inſtictā q̄ſ tam ḡuis rebellionē / ſic d⁹ ſt q̄ quo
auctore ſit illa ſcāpia vanum adeo vel ab alio

c8 Preterea queri ſolet. vtr̄ concupiſcentia
ꝑ bapt⁹ dimittendus
que poſt baptiſmū remanet / et tm̄ pe
nalitas ſit / ante bapm̄ vero pena erat
ſit culpa
et culpa / ex deo auctore ſit / vel ex alio
ad q̄d breuiter rndentes dicā / quia

[illegible]

ingitu pena est deu habet auctorem / ingitu

vero culpa est diabolu sui hominem habet auctorem

Ad hoc quidam dicunt / in quo quidam de alia questione ista quare ista concupiscentia imputatur homini ad culpam in cuius potestate non est illam vitare / Ad hoc respondet quidam quod hoc est ideo / quia dum anima carni fecit infunditur tunc condelectatur et sic contra hanc responsionem magister sic obiciat / quia si sic tunc hoc esset peccatum actuale et non originale quod prius est negatum / Quia iustitia anime munde excitatione illud peccatum imputetur cum non possit vitari

Solet etiam queri qua iustitia tene

atur illo peccato anima innocens a deo creata

cum non sit in potestate sua illud vitare / non

enim per liberum arbitrium illud committitur

quia non prius est anima quam illi peccato est obno

xia / Ad hoc quidam dicunt ideo animam ream

esse illius peccati / licet munda a deo sit

creata / quia cum infunditur corpori conde

lectatur carni ex quo peccatum trahit / quod

si esset iam non originale sed actuale diceretur

Hic ponit suam responsionem / et vult quod hec corruptio est ex peccato primi parentis cuius anima peccatrix carnem corrupit et maculavit / ergo iustum videtur ut caro in posteris maculet equiuoco animam / Et hoc declarat per dictum beati Augustini / Ex isto capitulo habetur summarie / cum queritur / quare peccatum imputatur anime cuius contractionem vitare non potest / Respondetur quod non est ex eo / quod anima condelectetur ipsi carni infecte ut quidam dixerunt / Sed hoc est ex peccato primi parentis / cuius anima peccatrix carnem corruptibilem fecit

Congrua rensio et vera

Pocius ergo ideo recte dici potest illi imputari
anime illud peccatum quod ex corruptione corporis
inevitabiliter trahit, quia ut ait Augustinus
in li. de ci. dei non fuit corruptio corporis que
aggravat animam, causa primi peccati, sed pena, nec
caro corruptibilis animam peccatricem fecit, sed pec-
catrix anima carnem corruptibilem fecit.

Capitulum sextum, in quo querit de alia questione utrum peccatum originale debeat dici voluntarium vel necessarium. Respondet quod potest dici necessarium, ex eo quod vitari non potest, testante propheta et dicente, de necessitatibus meis etc. Et etiam potest dici voluntarium ex eo quod processit a voluntate primi parentis, et hoc declarat per Augustinum utrum peccatum illud sit voluntarium vel necessarium.

Illud etiam non immerito queri potest utrum pec-
catum originale debeat dici voluntarium vel
necessarium. Et necessarium dici potest, quia vitari
non potest, unde et propheta dicit de necessitati-
bus meis erue me. Et voluntarium non
incongrue appellatur, quia ex voluntate
primi hominis processit ut Augustinus in primo libro
retractationum ostendit dicens illud quod
in parvulis dicitur originale peccatum cum

adhuc non utantur libero arbitrio voluntatis non absurde dicitur voluntarium quia ex prima mala hominis voluntate contractum factum est quodammodo hereditarium

Capitulum septimum in quo queritur Quare deus infundit animam corpori quam scit maculari et aliquando eam ante baptismum a corpore tolli per mortem et eternaliter dampnari. Respondet quod hoc venit ex occulto dei iudicio. Et addit quod licet homo a se viciatus sit non tamen propter hoc deus debuit primariam legem humane conditionis immutare sive a multiplicatione hominum cessare. Dubitatur quare deus animam humanam infundit corpori sciens illam maculandam. Respondetur ut salvetur institutio humane propagationis. Et nota quod hugo planius respondet dicens Ex quo deus officium corporum generandorum et mundorum hominibus iniunxit et animarum creationem sibi retinuit quamvis homo opus suum corrupisset non debuit deus de homine suum mutare propositum. Ipse enim ex nulla parte mali causa fuit. Item nota non debet intermitti humane generationis processus ut originalis culpa vitaretur quia hoc redundaret in defectum universi totius. Nec decet ut bonitate naturae humane a deo gratis superaddita sublata quod tolleretur etiam bonitas naturalis vel immutaretur precipue cum in natura remaneat facultas ad illud quod deperditum est vel ad aliquid excellentius. Hec b. t. Et b. v. dicit Qualiacumque corpora adeo propaget dicitur sunt disposita ad susceptionem anime rationalis debet eis deus animas infundere si debet institutionem et gubernationem servare sic enim in adam instituit ut anima habeat inclinationem ad corpus et sibi appetat uniri sic administrat res ut eas proprios motus agere sinat. Hic

Quare deus animam corpori iungit sciens animam inde maculari et non dampnari

Richardus

Si vero queritur Cur deus qui fecit animam ipsam sine macula et scit eam ex corporis coniunctione peccati maculam trahere et ante baptismum aliquando seiungi ab ipso corpore et sic dampnari eam corpori coniungit

Respondeo ex altitudine iudiciorum dei id provenire nec iniuste hoc a deo fieri. Ipse

Queritur ad hoc cur deus hoc prescierit animam separari a corpore ante baptismum quare animam corpori isti infunderet vel cur eam prescierit adam lapsurum et corpora humana corruptura quare sic et non aliter propagationem hominis instituit cur aliter posset instituere ut nullo modo proli fieret preiudicium a parente. Respondet bo. ven. quod in rerum conditione plus pensat ordo divine sapientie quam ordo iustitie vel misericordie. Ordo autem divine sapientie hoc exigebat ut rationales spiritus in mente exirent a deo, ad cuius sunt ymaginem, et quod omnes homines propagarent multis de causis ex uno homine ut dicitur supra distinctione 18. Et quamvis deus videret aliquid malum inde provenire non tamen debuit ordinem quem requirebat divina sapientia immutare. Eliciendo enim bona ex malis sub sequentibus totum reduxit ad ordinem sapientie competentem et dum ex malis magnis maiora elicit bona quedam commendabilior potentia sapientia et bonitas propter quod exclamat gregorius et dicit o felix culpa que talem meruit quem redemptorem et ideo si quis velit attendere quantum sit commendabilis deus in operibus suis non debet aspicere solum ad illud quod presentia videt verum etiam ad antecedentia et futura quia sicut pulchritudo metri non percipitur una sillaba sed versus in cognitione sic pulchritudo divinorum operum respicere non potest qui respicit ea in parte.

Cum non incongrue humane conditionis modum quem a principio instituit licet peccata hominum intercesserint sine mutatione continue servat corpora de materia a principio sine vicio facta fingens animasque de nichilo creans eorumque coniunctione hominem perficiens. Cum igitur utraque hominis natura a deo sine vicio sit instituta licet a se peccato sit viciata non ideo immutabilis deus humane conditionis primariam legem mutare debuit sive ab hominum multiplicatione desistere.

Capitulum octavum in quo queritur utrum anima ante baptismum quandoque sit talis qualem eam deus fecit. Et arguit quod non. Quia deus creavit eam mundam et innocentem sed talis numquam fuit ante baptismum. Respondet quod non est omnino talis ante baptismum qualem eam deus creavit quia deus solum creavit eam bonam et ipsa ante baptismum numquam est solum bona sed viciata. Et ponit exemplum. Ego do tibi pomum mundum sed tu numquam habes pomum mundum quia tu recipis ipsum ad sordidas manus. Ex hoc habetur summarie quod anima post baptismum non est talis qualis a deo creatur quia a deo creatur munda sed carni commenta maculam habet. An anima sit talis qualis a deo creatur.

Hic a quibusdam queri solet utrum anima talis sit ante baptismum qualis a deo creatur. Quod non esse probare conantur hoc modo anima in corpore creatur in cuius coniunctione

peccato maculatur. Quicquid igitur est peccatum habet nec
prius fuit quam peccatum habuit. Non est igitur talis qualis
a deo creatur. Creatur enim a deo innocens et
sine vicio et nunquam talis est. Ad quod dici
potest quia non omnino talis est qualem eam fecit
deus. Deus enim bonam eam fecit et bonitatem
ei sine corruptione indidit. Et dicitur illa naturalis
bonitas quam in creatione a conditore suscepit
quam bonitatem propter peccatum penitus non amisit sed
viciatam habuit quam deus tamen sine vicio fe
cit. Si enim res bona non esset anima in ea
malum esse nequiret cum non possit malum
esse nisi in bono ut post dicetur. Non igitur
omnino anima talis est qualis a deo creata sicut
quis pollutas habens manus non tale ha
buit pomum quale ego dedi mundis ma
nibus. Ego enim dedi mundum

Calum novum in quo querit utrum omnes anime sint equales in creatione et recitat opinionem dicentium quod non sed quia una excellit aliam in bonis naturalibus

eo modo quo dicitur fuit de angelis / Et isto non obstante tamen ante baptismum anime decedentes a corpore habent equalem penam / scilicet penam damni et decedentes statim post baptismum equale premium / Ex isto capitulo habetur summarie / quod anime a deo create inequalia naturalia a deo recipiunt in creatione sicut et angeli / Dicit tamen Bt. quod non potest ita dici de animabus quod omnes sunt eiusdem speciei sicut dicitur de angelis in quibus tot sunt species quot individua / Ubi enim est distinctio formalis hic non / sed solum que se tenet ex parte materie / sic ex parte corporis sic vel sic complexionati / In hoc tamen dicit Bt. contrarium / videlicet quod diversitas ista sit omnino ex parte anime non repperiendo illud ex quo sunt / quia omnes ex nichilo creantur / sed ratione sapientie conditoris que omnia producit secundum ordinem debitum / licet autem complexio corporalis ad exercitium illarum habilitatum multum faciat / non est tamen principalis causa / quia illa anime insunt a sua creatione / Et ergo cum theologus queritur / cur iste inclinatus est ad mechanicam / iste ad mathematicam / iste ad methaphisicam / iste ad naturalem / iste vero ad rationalem / Respondet quod ex diversitate donorum est / de quibus prima Pe. iiij° unusquisque prout accepit gratiam in alterutrum illam administrantes / Naturalis tamen diceret / quod hoc venit ex diversa dispositione corporis / vel quo ad complexionem / vel quo ad organizationem An anime ex creatione sint equales in donis naturalibus

Illud quoque non incongrue queri solet utrum omnes anime ex creatione equales sint an alie aliis excellentiores / pluribus non irrationabiliter videtur quod ex ipsa creatione alie aliis excellant in naturalibus donis ut in essentia / alia aliis sit subtilior et ad intelligendum memorandumque habilior utpote acutiori ingenio et perspicatiori intellectu predita / Quod non improbabiliter dicatur cum in angelis ita fuisse constat

Et licet naturalibus donis alie pre aliis polleant / tamen ante baptismum a corpore discedentes parem penam et post baptismum statim

equales coronas ſdraut[t] / quia migeny actu
men vel tarditas p̄mitt uel penas i futuro
non collocat

Tertio signale peccatū p̄ baptiſm̄ gr̄am totale remittat[r]

arg nō dicit[r] p̄mo ſic dicit[r] p̄ma nō eſt nīſi cautela ſignal nīſte go
mitt̄ in toto remitti[r] nīſi ſignal nīſta repetit[r] a qa nō d̄ ep timp
et arg p̄z ep q̄one ſorti ded ſtrut tpp bapt̄m gratia / nō reſtitui[r] originalis
nīſta aliqui fiet impassi[s] et imortalis q̄ dō ar[t] ſic dicit[r] p̄ma eſt
ſcripta carnis tunc lagnor nat[r] ſic dicit magr et ille nō remitti[r] go
2o ar[t] / p̄ma dicit nō ſolū q̄metet infectio nīſi ſed cetā carnis ſed
infecta carnis nō tollit[r] p̄ bapt̄m go qa tz de ſe arg ſtat ri[r] natā nō iſtet
tio carnis ſit tā dicit p̄ma / tz manēte ea nō pt̄ tolli effectū go q̄ ſit
ſe tz ſcripta actual ad p̄mā actuale ita ſcripta ſpiritual ad p̄mā dicit
ſed manēte ſcripta actuali impte d̄ p̄mā actuale ſimiliter go ſimili ra
ep impte ſit remitti p̄mā dicit manēte ſcripta ſpirituali qa ſtat nō ri[r]
et arg rect[r] ſtat p̄ ſolē q̄ vtrobiq; ſit q̄ſtio cauſe ad effectū oppoſitū tenē
detiat ri[r] m̄ hic diſtinde adducēdo plēs auctōs ſcripturā nōnnī tenēt q̄
p̄mā remitti nō d̄ / imp̄ ipā ad penā nō imputat̄ put p̄z p̄ illud p̄l
bti quoꝝ remiſſe ſunt miſtēt a quoꝝ tec vbi mox ſubdit[r] beatus
vir cui nō imputauit dñs p̄mā / p̄mā go dicit remitti d̄ ipā ad
penā dicit[r] debitā / nō imputat̄ q̄p quo adiuncta ep dupl̄ d̄ pena / p̄ma
dicit[r] debita / vna eſſte dic[r] ſc̄ cautela vaſtat dñe i q̄ſtio ſtia alia q̄
ſtē corpis et eſt mordus virtus infirmo ad rē / et mōlitat et alij defectus
corporis q̄p̄ q nōnī ep adhuc ep ſt. dupl̄ intelligi vno modo ſtp totū p̄ bapt̄m
remittat̄ m̄ ſcripo ita q̄ nō imputet̄ ad penā / ſit ita dñs d̄ / alio modo ſtp tā
tollat̄ nō ſolū m̄ ſc̄ ſcd cautā quo ad cām ipā dicit dicit[r] / et ſic
ſt. dupl̄ intelligi / q̄ ſic dñs eſt m̄ ſtri q̄de infectio ſit corporis cautā
eſt q̄ cauſa dicit[r] p̄ma / ep q̄a aia ſtp mutuā collugatur trahit
dicit[r] p̄ma / et go ſt intelligi nec quo ad ſtpm̄ nec nāt / bi quo
ad ſtpm̄ hoc eſt dupl̄ q̄ / nec q̄ ſimpl̄ infectā / nec q̄ infecto cautā
p̄ bapt̄m m̄ cōdi hoc ſic tollat̄ nec ſtpm̄ / q̄ illa infecto nō ſcripſit i eo
ampliꝰ p̄ma dicit[r] cauſe / ſd velut dicit[r] ſtpm̄ illam infectā imputat̄
ad ſtpm̄ quo ad nāt ſtp ſic tollat̄ q̄ cautā m̄ tō nō a tā ſtpm̄ ſcripturā
nō ſufficiat cauſe dicit[r] p̄ma q̄ſtio ſtmiſſis ſit q̄ p̄ma iſta ſomes
pena ſiue ſpiritual ſcripta cautā adiūct ſtpm̄ / nō tollit tollit̄ p̄ bapt̄m ſtat
malū p̄ſtū cautā p̄ bapt̄m cauſa ſcripturā ſtat adiūct ſtpm̄ / et p̄z p̄ aplm̄ ad
ro. vi. vbi dicit[r] d̄ lege cautā q̄p illis ſc̄ a q̄ p̄ma dicit[r] tollit[r] quo
tollit[r] quo ad cautā / vi quo ad cautā infectā / tā cautā tollat̄ cautā dicit[r]
pena quo ad p̄mā manēt̄ put refert[r] ſimpl̄ ad ſtpm̄ illa p̄z q̄ ſcripturā
ſpiritual cautā adiūct ſtpm̄ illa eſt q̄ infectione cautā / ſtpm̄ q̄d infecto /

ō dicit

putu transeunt licet non in omnes sed in eos qui mutari volunt. Tertio transfusione. sicut infectio capitur ab infectione et illos transfundit a solo primo parente. Quod dubitatur utrum in homine uno sint multa originalia. Dicitur quod in uno est tantum unum. Ratio quia solum a primo homine transit et in eo est unum. Ergo videtur quod semper sit unum. Tertia ratio quia causa est una tantum scilicet privatio originalis iustitie et in uno homine est unum numero et in diversis est unum specie. Et ita b. v. dicit quod secundum speciem est unum in omnibus sed secundum numerum in quolibet est unum sicut fuisset de originali iustitia quam quilibet habuisset secundum numerum et speciem.

An peccatum omnium precedentium patrum parvuli originale trahant ut peccatum ade

Predictis adiciendum videtur an peccata precedentium patrum ad parvulos transeant sicut illud primum hominis delictum in omnes carnaliter genitos diximus redundasse. Et si peccata parentum transeunt in parvulos utrum omnium qui fuerunt ab adam usque ad ipsos an aliquorum et non omnium. De hoc Augustinus in enchiridion ambigue disserit videtur enim approbare peccata patrum precedentium imputari parvulis non omnium tamen qui fuerunt ab adam ne importabili et nimia sarcina in pena eterna gravarentur parvuli sed tantum eorum parentum qui eos a quarta generatione precesserunt. Quod confirmat illis verbis quibus in exodo dominus ait

Quid super hoc aug. in enchir. dicere videtur

ego sum deus ihesus/ mōtes patr. vsq;
m tiā. et quartā gnācōez/ eſt prīa ꝓmtū.
ꝓmor. tm/ paruulis imputet/ et non
alia/ quod eſt ꝑ modācoz dine modācōis

a quinto mortale filius alterius generat

ſſm cōfirmat id/ ꝑ formā baptiſandi/ quā ſuat ecīa/ mūſ quā bapti
ſmū ꝑtinuit qui mūdū ſtrīmit actuale ꝑm/ plualit/ ī remiſſoz ꝑtoz/
pt ſm ꝑtes/ ſtr ipm ſolū diſtinxit adheſoz/ ſpūſ/ ad dm/ mātz qua
obedit ad deū intrīſa/ redeūt diſturbatoz/ cōiūd cuſtoz ad ſupradcā/ et
corpis ad anāz/ Cōgrat aūt prīa/ ſtre ab aīa/ mīſtoz tūſſpta ſūt/ ſtrīs
ōigualia/ ſed ſuē/ ea eſtq; mterpoſ/ ſtz ſpūāc vōnīs/ ad deū/ qz ſuē aly
pdūcit ſīl ūd/ ſſ ſtor mādat/ m nā ſpūāna/ ſp vō quīq; auctōr a deo/ mūcā
ſtr ꝑ ſpūm ꝑoz ōigile tūſſūdit/ m filiū/ ſed ī tūſſūdit/ qd a ꝑmo
petro acceptū/ ſtr ꝑ ūd tūſſert ut ſūm/ ſed et ab illo acceptū/ et vō
eſt/ qz ſm ſcōz mortūd ē. Aplūs mortificat ūd ſt/ ſcīſt ꝑm ſpūs
ſcī nā corrūpta/ aliq; pōt aliq; corrūpi/ ūd ſt/ et ad ſtr reducit eſt/ ſp
prīa ꝑmorz putā ſcīa a ſtrīs/ ſtīſunt/ ſcīūd cauz et de actualiby
acūpiſcīb; ut ꝓbat. Verum ponit documēta qui dicūt tūſſe ī puulos
patrum delicta

Et ꝙ nō illud ſolū ꝑm homīs delī
ctū paruulos teneat/ ſſ ecīa alia/ illi ꝙ
bus ita uidet/ exeo cōfirmat ꝙ ecīam
paruuli nō modo maiōēs dicūt ba
ptiſāri m remiſſionē pcōz ꝑ pluālē
mām/ non ꝑ ſmglāz mām/ m remiſſo
nem peccati

Jconfitemat ih̄u p̄ ipſam dicatꝫ pluꝛalit/ſtre enī m̄ miſtabilꝫ ꝓcepta/
ſum̄ et m̄ pauꝛes/ſ̄ ſto tendeꝛes ſtatꝫ ꝑfectꝫ ꝛeſeruat/ep nō ſolū illud/
vnū p̄m̄ oīgmale/ſ̄d oīa ꝛeppubilia m̄ p̄ad ade tūſeut/m̄ poſtea.
/et nī ſpꝫ p̄ad p̄tuđ/ſa quarta gradē

Vet aliud. de legittio mīmoꝛo ꝗcatuꝫ
diꝛit/ m̄ miſtabilꝫ coceptue ſum̄/et i pcā
concepit me mī mea/ nō dicat. i miſ
tate. vel m̄ p̄ad/vnde putat nō tm̄ illud
vnū p̄m̄ oigmale/ſ̄ eatꝫ pluꝛ que i
p̄ad. ade ꝛepuꝛ p̄nt/et alia p̄ntū p̄ad.
patꝛulis imputaꝛi

Qſte dꝛlat/qꝫ m̄ p̄ad actuali ade/duſa p̄ad mcludat/et ꝫ augꝫ m̄
m̄ Cicꝛy. vbi dicit/ſ̄ m̄ ille tūſſiſſe ſunt ſuꝑbia/ſacꝛilegiū/ſpꝛcdm̄
ſoꝛmeaꝝ ſpualiū/furtū/et auaꝛiciā/qꝫ cuncta hec ꝑſſiſſe qnō/ep forte q
hꝫ xꝛi vōne/ſ̄ma addz deo nō cꝛedidit/qꝫ vnꝫ dī ſimulꝫ cꝛedulitatē
ſ̄ꝫ/et hec illi abſtulit/dū nō ſimplr ei cꝛedidit/vel ꝑ hoc/ep nō oīa
ꝑta ſunt m̄ addz/ſ̄ duſe ꝛnſtūe aggꝛuatꝫ/ih̄ p̄m̄ addz ſ̄ſte
qnō dicat/et. deſoꝛmitatꝫ plus ꝑcep ep vno p̄ad notaꝝ/ntelligꝫ duplr.
Cauſ ſ̄ſte/ſ m̄ p̄ad ade appet deſoꝛmitatꝫ/gule/ſpbie/nobedie/alioꝝ
tūſſiptōe/nec metꝫpſonice/ſ̄ audit m̄ deſoꝛmitatꝫ hoīcidij/q̄ma
ſcipiꝫ ſpualiꝫ cꝛedit/et ſoꝛnicatōes ſpualiꝫ/qꝫ ſoꝛnicatꝫ eſt a deo vꝛe
deus/hꝫ p̄m̄ m̄ ſ̄ vnū eſt/ſtus ꝑm̄ p̄ad/qꝫ vltꝝ ſine/licet ep dnſ
ꝛnſtatꝫ/ſ̄ ſ̄ deſoꝛmitatꝫ plus/qꝫſ̄ nō dicat. b. v. ep oīgmale p̄m̄ nō
tūſſiudit vōne/vnꝫ p̄ā hꝫ/q̄ ꝛemanꝫ hec/ſ̄d vōne p̄m̄/lis diffe-
ꝛebat/qꝫ ſuꝑbia illaꝝ tūſſipꝫ ꝛeppꝛat ēalit/qꝫ ſunt ꝑ accſſiōē ſ̄ꝛille
ctꝫ/ſ̄d ſpualiā matiā/qꝫ ſunt ꝛeꝝ/ſ̄d nobedienae ſoꝛmaꝝ/alia aut hꝫ
qualiꝫ adaptatꝫ ſeu metꝫpſoꝛatꝫ/qſte nō m̄ ſ̄ qđ aut diꝛit m̄ ſic tali/
et ſ̄ qđ aliud/in hec vno mcumbꝫ ſ̄/hoc dicat. 8ꝰ p̄ad adulcij/8ꝰ qno
dicat. bv. ſ̄ qꝫ ſ̄ ita actū gꝛatē/ꝑ qnꝫ p̄m̄ oigmale tūſſiudꝫ hꝫ
ideo pluꝫ imputaꝫ/ſ̄ſte qꝫ alia ꝑta pluꝛa/ſ̄ſt et hꝫ legꝛe qđaꝝ ſ̄ſte

qui de adulterio / pena hereditate / non est dignus / non tamen illud peccatum in prolem transfunditur quia non dicit deordinationem in virtute generativa secundum se sed deordinationem circa voluntatem rationalem / et ita circa personam / propter quod culpa adulterii ut talis est / in prolem transfundi non habet / Quia in illo uno primo peccato plura requiruntur

Quod vero in illo actuali peccato ade plura notari valeant peccata Augustinus in Enchiridion insinuat / Possunt inquit intelligi plura peccata in una transgressione ade si in sua quasi membra dividatur / Nam et superbia est illic quia homo in sua potius esse quam in dei potestate dilexit / Et sacrilegium quia deo non credidit Et homicidium quia in se mortem precipitavit Et fornicatio spiritualis quia integritas mentis humane serpentina suasione corrupta est / Et furtum quia cibus prohibitus usurpatus Et avaricia quia plus quam illi sufficere debuit appetivit Et siquid aliud in hoc uno inveniri potest

Capitulum secundum / in quo inducit quedam pro parte opposita / Et primo respondet ad dictum Augustini supra allegatum / et vult eius Augustinus non dixit hoc assertive sed recitando diversa dicta et diversas opiniones aliorum / Et hoc declarat per lapsum per verba Augustini recitando totum originale eius de Enchiridion de c. 31

Deinde de parentum precedencium peccatis utrum
parvulis imputentur, opinando magis quam
asserendo disceptat ita inquiens, parentum pec-
catis parvulos obligari non solum primorum hominum
sed eciam suorum, de quibus ipsi nati sunt, non improbabiliter
dicitur. Illa quippe divina sententia
qua dicitur reddam peccata patrum in filios, tenet
eos ante regeneracionem usque adeo ut eciam de
legittimo matrimonio procreatus dicat in iniquita-
tibus conceptus sum et in p. c. me mater mea.
Non dixit in iniquitate vel in peccato cum et
hoc recte dici posset, sed iniquitates et peccata
dicere maluit quia et in illo uno quod
in omnes homines pertransiit quod tam magnum
est ut eo mutaretur humana natura reperiuntur
sicut supra disserui plura peccata et alia parentum
que non ita possunt mutare naturam reatu obligant

Ex quo sequitur quod in fine ultimus natus ligaretur gravissime, quod non est verum. Et peccatum originale aequale est in posteris, et aequale est in omnibus, et aequalem causam habet in originale aug. omnibus

distinctio

nisi gratia et misericordia divina subveniat

filios nisi dei gratia subveniat. Sed de peccatis
aliorum parentum quibus ab ipso adam usque ad patrem
suum pro generationibus suis quisque succedit non
immerito disceptari potest utrum omnium malis actibus
et multiplicatis delictis originalibus qui nascitur
implicetur, ut tanto peius quanto posterius
quisque nascatur, an propterea deus in tertiam et
quartam generationem de peccatis parentum posteris
eorum comminetur, quia iram suam quantum ad
progenitorum culpas non extendit ulterius, mo
deratione miseracionis sue, ne illi quibus re
generationis gratia non confertur nimia sar
cina in ipsa eterna dampnatione premerentur,
si cogerentur ab ipso initio generis humani
omnium precedentium parentum suorum originaliter
peccata contrahere et penas pro eis de
bitas pendere, an aliquid aliud dicere tanta

scripturis sanctis diligentius perscrutatis ac tractatis
valeat vel non valeat reperiri temere affirmare
non audeo. Ecce perspicuum sit lectori a Augustino
superiora dixisse non asserendo sed diversorum opi-
mones referendo

Capitulum 3m in quo magister probat quod Augustinus non dixit asserere supra allegata quia si dixisset asserere tunc ipse contradiceret sibi ipsi. Ideo quod in eodem libro dicit quod pena parvulorum est mitissima. Quia si pro peccatis actualibus parvuli puniuntur et etiam pro suo peccato originali tunc plus quam parentes puniuntur. Nota quod pena parvulorum decedentium ante baptismum scilicet carentia visionis dei gravissima est quo ad dampnum sed levissima quo ad sensum vel si comparetur ad quamcumque aliam penam in se ut ignis vel vermis et hic quidem supra modum maior est. Si vero ad penam aliorum dampnatorum tunc est levissima quia omnes alii dampnati habent hanc et insuper alias. Vel dicitur mitissima quia anime parvulorum in eodem statu perseverant in quo fuerunt in ultima separatione a corpore. Tunc autem non habuerunt usum voluntatis et rationis et ideo nec post mortem. Et ideo minus eos gravat hec carentia quam alios qui usum voluntatis et rationis habuerunt. Sicut patet de ceco nato et excecato post usum visus. Qui enim natus est cecus multo levius fert carentiam visionis lucis quam post visionem multarum rerum excecatus. Similiter pena que est carentia visionis dei in dampnatis parvulis est minor multo quam eadem in dampnatis adultis. Iste non aliqui voluerunt quod parvuli decedentes in originali cremarentur igne sensibili sed non ita acterrimi ut illi peccata actualia committentes. Et hoc dicunt esse penam mitissimam respectu pene aliorum. Sed dicendum est hoc quia pena debet proportionari culpe iuxta illud Ysa. 27. in mensura contra mensuram cum abiecta fuerit iudicabo eam. Et quia defectus qui per originalem culpam traducitur non est subtractio alicuius boni quod homo fuisset ex principiis nature consecutus sed est subtractio illius quod erat nature superadditum ad hoc ut finem sibi debitum consequeretur. Nulla ergo pena sibi debetur nisi subtractio finis illius ad quem domini illud ordinabat. Videlicet visionis dei carentia ergo illius finis est propria pena peccati originalis post mortem et ideo est levissima respectu pene sensibilis que debetur peccato actuali sive personali. Sicut enim culpa fuit per eius operationem ita et pena debet esse per eius passionem. Sed quid est quod parvuli qui nullum actuale commiserunt in vita hac multas penas sentiunt et sustinent sensibiles et propter peccatum originale cur eas post mortem non sentirent. Dicit Bernardus non est simile de pena ante mortem et post quia pena ante mortem sequitur virtutem nature agentis sive illa sit interior ut febris sive exterior sed post mortem omnis actio

nae cessabit cessante motu primi mobilis. Et nulla erit ibi actio alia nisi secundum ordinem divine iusticie tantum. Quia ergo hii nichil per se egerunt etiam nichil sensibiliter patientur, hominis patiantur. Hec propter defectus qui naturam consequuntur. Ostendit Augustinus sibi fore contrarium si id sentiret.

Aliogn sibipsi contradicere ostenderetur qui in eodem li omnium mitissimam dicit penam parvulorum qui originali tantum tenentur peccato. Hiis verbis mitissima sane eorum pena erit qui preter peccatum quod originaliter traxerunt, nullum insuper addiderunt, et in ceteris qui addiderunt tanto ibi quisque tolerabiliorem habebit sinam dampnationis quanto hic minorem habuit iniquitatem. Ecce hic aperte dicit parvulorum penam omnium aliarum penarum esse levissimam. Quod si est, non igitur peccatis patrum precedentium obligantur nisi ade. Si enim pro peccatis actualibus parentum eternaliter punirentur et pro suo originali non iam minus sed forte magis quam ipsorum parentes punirentur.

Hic ex dictis magister concludit hanc conclusionem quod parvuli pro nullo peccato actuali nec ade nec aliorum parentum dampnantur seu puniuntur, sed tantum pro originali peccato quod trahunt a parentibus. Et pro isto peccato originali solum puniuntur carencia

dñe vsiõnẽ/ et nulla ſẽſuali pena/ nĩ verme coſcientie q̃ſõ q̃ dupl̃ ẽ
pena ih̃ infernꝰ p actualibꝫ mortalibꝫ/ q̃tiõs/ et tutior/ extior eſt ignis
q̃m vnꝰ ſpiritꝰ/ et tutior hõmꝫ/ q̃m vnꝰ mort̃/ q̃ruc vltiõ/ q̃ deꝰ
q̃ eſt ſpr/ eſſe eiꝰ ad pmſoꝝ cognouit dñm/ et dilexit eũ/ et q̃ſſcit
q̃ deuit creare ad aſſecuc̃ vite etne/ et q̃ ea p̃rate ſẽ/ q̃ ſ̃ amiſſe tam
hom nõ dolebit. vt. ſ. t. ſ̃ſo/ q̃ cognouit q̃ nullꝫ habuit ꝓpoſ ad q̃d
aſſecuc̃/ ſ̃ nõ/ q̃ſtinus ille nũq̃ pdidit/ nĩ etiã gr̃e/ q̃ eũ diligit ſtat nõ
ꝑt/ capiẽ eiꝰ nõ dolet/ ſi nõ aſſeqũ q̃d aſſequi nõ ꝑt/ multõ ꝗ dolẽ
habuit/ hmõ gaudebit q̃ homꝰ dñm̃ mõtõ nalibꝫ ſtrupat/ ſ̃ dnt/ q
alioꝝ pñ bapt̃ vitã etnã q̃ſcuti ſũt p actiõ alien̄/ licet ipſi q̃ cognouit
nõ tñ ꝗ dolebunt q̃ etiã eã ibi nõ p̃ſcuti/ q̃ hoc eſt ſ̃ce q̃ullentib̃/
q̃ aliq̃s alijs actionibꝫ p̃mittꝰ/ nec ſequꝰ/ pñ bapt̃ habuit gaudiũ/
q̃ nõ bapt̃ habuit dolẽ/ q̃ mitiꝰ ꝑ̃ et dñm ſuppꝫdit pen̄ ade/ ut
dicꝫ Rõ vꝫ. ſ. t.

pe ſet

Non igitur p̃ pecc̃ p̃ntiũ actualibus
ſ̃ ade et etc
ner etiã p actualibꝫ p̃mi p̃ntis/ ſed
adꝫ et qua
pro ſignali quod a p̃ntibꝫ trahit p
p ſignũ pecc̃
uuli dapnabit p eo nulla alia ign
pena intrinſeca ſẽtiunt
matialis vel conſeq̃ens/ pena ſenſu
ũ
ſ. origĩ
ti/ niſi q̃ dei viſione caebit ꝑpetuꝫ
articulꝫ paruũ
Vno igitur et nõ pluribꝫ pecc̃ puuli
obligati ſunt

q̃dam gr̃/ m q̃nõ miſſe videt ad alcaz obiectũ ſuũ motiuũ ſ̃ haue
ſpm/ ad formã baptiſandi plalez et ad dicꝫ ille pluralis plalid/ et
volt/ q̃ ſepe in ſac̃ ſeptuã pone mutꝫ ſungl̃ p plurali/ et ſ̃/ et ſic
docebat p eundẽ angl̃ibꝫ/ et q̃ſq̃ ſeptue/ ut patet

reſpond q̃ ſua ſeptuã
Unde etiã ea quibus illa oppꝫ
ſua mutꝫ
munia videtur/ ſz q̃ pena et mõſtratꝫ

in paruulis aliquando scriptura esse signifi
cat vtens pluali vel singlari minor Augustinus
ca° 33
ca 22
ita determinat in eodem li. Quia in scriptura
per singlarem numerum pluralis numerus sepe sig
nificari solet. ut ibi Ora ergo ad dominum
ut auferat a nobis serpentem. non ait serpen
tes quos patiebatur populus Et econuerso per
pluralem significatur singularis numerus ut in ewangelio
Mortui sunt enim qui querebant animam pueri non
ait mortuus cum loqueretur de herode Et
32
in Exodo fecerunt deos aureos cum fecerint
vitulum vnum de quo dixerunt Isti sunt dii
tui israel Ita et illud originale vnum
pli minor significatur cum dicimus parvulos
in peccatorum remissione baptisari et in peccatis
vel iniquitatibus concipi

// de grauitate peccati Ade Et primo facit hoc 2° de eius remissione determinat. ibi Si vero querit. Primo ergo querit

Clam quintum in quo querit // vtrum peccatum transgressionis fuit grauius omnibus aliis Et recitat vnam opinionem dicentem quod sic Et hoc isti probant primo per Augustinum

dicitur / quod per illud peccatum originaliter et radicaliter totum genus humanum est dampnatum / quod per nullum aliud peccatum fuit factum / ergo fuit gravissimum / Secundo arguunt ad idem per Augustinum de civitate dei / Quia tanto maiori iniustitia violatum est illud peccatum / quanto facilius potuit custodiri / Sed sine difficultate potuit mandatum custodiri ab Adam / igitur etc. / Tertio sic / illud peccatum magis nocuit et maiorem effectum mali habuit omnibus aliis / ergo etiam gravius omnibus fuit. An actuale peccatum Ade sit gravius ceteris

Hic queri solet utrum peccatum transgressionis Ade ex quo processit originale et in quo plura superius notata sunt peccata gravius fuerit ceteris peccatis. Quibusdam ita esse videtur quia illud peccatum totam humanam naturam mutavit sicut Augustinus dicit in Enchiridion illud unum peccatum in loco et habitu tante felicitatis admissum tam magnum est ut in uno homine originaliter et ut ita dixerim radicabiliter totum genus humanum dampnaret. Idem in li. de ci. dei. Tanto maiori iniustitia violatum est illud mandatum quanto faciliori potuit observantia custodiri. Nondum enim voluntati cupiditas resistebat quod de pena transgressionis postea secutum est. His aliisque utuntur auctoritatibus qui illud peccatum

ctis alios homi prauꝫ grauꝫ esse dicit. ed'
eciaꝫ rõne onde laborat hoc modo (magr
vocaut illud pauꝫ q̃ aliqd' alios (quia totu
tempꝰ et aliꝫ tpa et etne
genꝰ humanũ viciauit. ac morti vtriq; subdi
q̃ incidit t quand quid vtriq; mori.
dit. quod nullo alio pcto fm ẽ (aparet ergo
essem mali quit id pauꝫ q̃ aliqd' aliud

Sed cꝛa sept̃a (m quo magr videt ad ista q̃ne (pondeo q̃dam de opinom
ignaꝫ (et ꝑ ista q̃ prius ade nõ sunt obligi pcto ḡnali (p̃ (q̃ pri (ppꝫ
pri ꝑ ḡnꝫ (qđ nõ remittit hoc nõ m sacrꝰ (ꝛpuꝫ (dicit pr. d' ti. de pcto ade
actuali (illud ad alia q̃ndo dicꝫ est ḡnitus pti (q̃ essentiali (et (q̃ dicꝫ accipe
ꝛdo p̃ pcto aliqꝫ maiꝰ q̃ctꝰ q̃ ad mtbꝫ assim (et pcto q̃ponẽ
ad pcm abiecti nõ magis ꝓhibitu (et nullo ẽ modo pri ade sunt ḡnꝫ
q̃ nulli p̃ q̃ q̃ maiꝰ q̃ctꝰ et libidie pcauit et mala ꝓhibita
pegerit (alia ꝑ actibꝰ (q̃ sunt (pcta q̃uaꝫ pauntꝰ (et tribꝰtꝰ q̃ꝰ
maledictꝰ (et cuꝫ nõ q̃ctꝰ (et m̃ꝫ (q̃ acadia pri ade et aliꝫ q̃ꝰ
ꝑ q̃ctꝰ et q̃ssa ꝑ q̃ m oꝝ bonꝰ et bono q̃dꝫ ꝑ (pri pri dim
mstꝰ et ꝓbi mstigatꝫ (q̃ nõ cogit nãtus (q̃no ꝛ fame nr̃ pti (nec
frigꝰ (nec alit̃ miꝫ vocabit (ꝛ ista (q̃ tñ vr̃ q̃ꝰ ꝓpter et dim vdt
p̃ q̃ctꝰ (nec infirmꝰ (q̃ nõ ꝑ ut ꝑa q̃ꝰ ꝛpsit li. ctꝝ et id q̃ illa
q̃dicte pcta ḡnꝫ (hic cuꝫ ab cultu ḡnꝫ (q̃ de suos ꝑ̃tes cruꝫ ẽ q̃tid
est (de cruciatꝰ q̃ptꝰ q̃ꝰ (ut ꝑ dicto vr̃ q̃ptꝰ m q̃ꝰ (nec fraudulẽta
ri nec acceptꝰ (nec q̃muiaꝫ sue q̃ꝰ dispendio m q̃ (nulli reputꝫ ḡnꝫ
delinquctes

vulgata & hieron.

5 caute modo
nõ ꝑsequi
nõ cõ violet ꝑ
deꝰ & vinet (sic
q̃ m. 33. cpo

c6 responsio
cõis aliꝰ ꝓ
alia pcta
ondubitat
illo modo

Ad quod dicit ꝑ q̃uia licet illud pec
catũ humanũ nãt̃ mutauit m̃ natãte,
mortis (et m̃ totũ genꝰ humanũ ñatũ
diffuderit (nõ ẽ tñ putand ḡnaꝫ fuisse
ꝑ̃ quid q̃ ad dnitꝰ
et irremissibilꝰ q̃ nõ (q̃ ꝑ̃ꝫ ꝑ mapiꝫ ꝓhibꝫ nedꝫ (q̃ cãlitꝫ (ꝛc pri ꝑ̃ꝫ
ꝛc q̃dicꝫ (ꝛc pri ade (sic ꝛc dfoꝛtꝫ (ꝛc pri ꝑ̃ꝫ (ꝛc infragabilꝫ nec dubitãs (ꝛc pri ꝑ̃ꝫ
a to legit d' ꝛr ba
ca ca hñt
ꝑtꝫ, m̃ ꝑm̃ sciꝫ. quod neq; hic neq; i (ꝑ̃ꝫ (sic ꝛc pri q̃
nec (ꝛc pri
ignatꝫ ꝑ mapiꝫ (q̃ ḡnalꝫ ꝑtꝫ qm
ꝛfratꝫ (m̃ glo. sup ad ro ꝛc

futuro ut vitab aut dmittit

Sicut videt ad abscta et vult/ cū nō est/ ideo grauiq/ cp tōtaq̄ nāq̄ hūanaq̄ corrupta/ cp hoc nō sunt cp pi gūtate/ sed deo/ cp tpe pi gmisit/ tota nā hūana tou
stituat ut vno hoīe/ set ad hoc quod dixit/ cū meruit/ mereb̄ esse/ malo
videt/ cp hoc est cui ip̄tu ad multiplicab̄ defuit/ sed nō ip̄tui ad penaq̄ eternaq̄
est multi posteriores penaq̄ gmoreq̄ meruerut/ hoc adeq̄ meruit p̄ tēp̄ pmū
Sicut/ tp̄ ap̄ hoīb̄ pp̄ cp pmū ade/ spēi malicq̄ corrupit ab hoc cuctis/ qz adeq̄ tocq̄
quāne nāe principiū fuit/ hoc si nō fuisset tēp̄ pmū/ hoc nō extinxisset/ vel ut
alioq̄ ponit ex/ si adeq̄ nō peccasset et caym filiū suū/ peccasset/ nō iustificasse
pmū in posteb̄/ sed qz nō sunt principiū et caput hūane nāe/ hoc accepit a deo
maiestu p̄tō nāt hūana/ set eciaq̄ qz alīs apd hūana nā fuisset valde/ dupl
ficata/ sed iste filiq̄ primus iustificasset in alios/ singulos iustificata/ alīq nō primus
iustificasset singulos restituendo/ et salutē sūā fuisset q̄ gradē hūana/ pdīt

Cp̄ vō totaq̄ hūanaq̄ nāq̄ corrupit/ nō ideo

/qz gūs fuit cūctis alīs peccb̄/ hoc qz ab hoc

cōmissū/ cūdo in hoīe vno tota hūana

nā cōstituebat/ et ideo in eo tota corrupta

est/ cūq̄ qz essem mali mtulit cp̄tui

ad mltiplices defectū/ qui ex eo manare

rut/ hoc nō cp̄tui ad penaq̄ eternaq̄/ quaq̄

gūuiq̄ nō meruit/ quā plurēs postea

meruerūt p alia peccata/ imo alios gūuo

rem ꝓmeruisse credimq̄ ita cp̄ adam

meruerit/

Clarū scripturā in quo expte/ dicit pecta pmoꝝ parentū sunt ab eis dimissa/ et
vult ipsis plerisq̄ pecta pmoꝝ ipsoꝝ sunt eis dimissa/ p̄ quos/ et quic petat pro
longū/ et addit cū ipsoꝝ pecta sunt eis dimissa nō hoc sūt vocati

ad pad̄ssum / Secūa q̄nus hic ho meruit vnit / nō th̄ p hoc euadit mortē / quia
trahit ꝙ pec̄ originale / q̄ hoc quēstio mouet nūd hoc ꝙ sup̄ in ypta
glosa dr̄ est de pena huius pec̄i primoꝝ pntū / ad petr̄ in ꝑ th̄ / Sed
numquid sent̄ pm̄ mortē p pmā potuit reple ꝑ pmā sp̄uīt eam reple
nā humanā / Et dr̄ q̄ sic / Secūa si peccatū adā potuit totā nā infice
cto ꝙ omīb⁹ hoīb⁹ exit ab eo seminaliter p̄ generā / ꝙ exiit in ipm pccāte
ꝙ eam ipe omīb⁹ sibi simūlit̄ p pmā reple potuit / cōis rōne / Et q̄
deus pmā est ad misend̄ ei ad gr̄a pmā ei⁹ q adā peccātē nō pot
tuit pdā nā reple / q̄ p pmā reddit deus ei gr̄am gr̄ificātē / q
ēdūcit ad ꝑfect̄ ip̄e / ꝑfone / ꝙ pfect̄ / nō ad gr̄am gr̄ificātā q exit ad
ꝑfect̄ tert̄ q̄drē / nātē / qualis est nūsq̄ originalis dēna pmā est
actꝰ ꝑfone nō nātē Ay illud pctm̄ sit p̄mis parentibus dimissum

Ss wō quitꝰ an illud pctm̄ primis pntibꝫ
fuerit dimissū / dicēdū q̄ sic p pmā veniā
recuperatos / vñ Augꝰ in li de bapᵒ puerorꝫ. ait
sicut illi primi pntes postea iuste vixe
runt de credituꝰ / p dm̄ saguine / ab extremo
libāti supplicio / nō th̄ in illa vita me
ruerūt ad pad̄sū reuocari / Sic et cain
pctm̄ etiam remissū pcat / si ho in ea
iuste vixerit / nō ētinuo merituꝰ eā mor-
te ꝑpetuā / quā tract a ꝑentibꝫ pcti.

8 Cōtra octāū / in q̄ rōne mouet aliqꝫ dubitacōēm ēra dicta / Secūa dr̄ est
sup̄ in q̄ pctm̄ ꝑmoꝝ primi nō reddidit in filios / in quib⁹ dr̄ ad culpā
culpe originalis dubitaꝰ ꝙ / an aliquis reddet in cos / q̄tū ad penā
Et ꝓ hoc ad q̄ sic / q̄ dicto Augꝰ q̄ dicit q̄ ꝓ sup̄ allegato ego pi deus
fortis noīatꝰ / th̄ alio arguitꝰ q illud Ezech. 18. prom / filius nō portabit iniq̄
tē patris ꝑmoꝝ parentū nō reddident in filios q̄tū ad culpā / th̄ q̄tū ad penā reddendum.
Et ar̄ q illud Exo. 20. vñ 21 sup̄ allegat. th̄ octō 2 ad Ezech. 18.

pris iusticia iusti super eum erit / et impietas impii super eum erit / Sed quia hoc obiicitur de Helyo sacerdote / qui punitus fuit / pro peccatis filiorum primo Regum 4° / dicitur quod punitus fuit pro peccato proprio / quia non castigavit filios / cum ad hoc teneretur / et non fuit punitus pro peccato filiorum. Quia peccata parentum in filios insitantur / et quod non sunt adversa que deus dixit in exodo et in ezechiele

Et licet peccatis parentum / nisi ade / parvuli non obligentur / non est tamen diffitendum peccata parentum in filios redundare / Sicut dominus ait in exodo ad Moysen. Ego sum deus fortis / zelotes visitans iniquitates patrum in filios usque in terciam et quartam generacionem / his qui oderunt me / his verbis insinuatur aperte quod deus reddit peccata patrum super filios tercios et quartos / Huic autem videtur adversari quod dominus ait in Ezechiele / Quid est quod inter vos parabolam vertitis / in proverbium istud / dicentes / patres nostri comederunt uvam acerbam et dentes filiorum obstupescunt / Vivo ego dicit dominus. Si erit vobis ultra parabola hec in proverbium / Omnes anime mee sunt /

q. d. Nolite vobis ex hac parabola facere inconveniens proverbium. Male intelligitis eam legem

Hic per prophetam non corrigit illud quod in lege dixit sed quomodo intendit sit declarat per prophetam ut infra patet

q. d. Illud quod dicitur in lege non est simile huic

/ut alia pris. ita et alia filij mei ē/ et alia

que peccauit ipa moiet̄ur/ filius nō por-

tabit mīstiū pris. et pr̄ nō portabit

mīstiū filij/ Justicia iusti sup eū erit/

/et impietas impij erit sup eū/ hys

vbis videt deus corrigē. ypham ip qi

male dixit m lege/ di eīm pia patri

reddit m tuam et quattuor grādōnem/

Justicia videtur esse dei/ ut alius per

cet et alius puniat/ Quid eīm iustū

aliū punire et alium pia lugē

Ist dāmat. 1d p̄o
l'rāl'r 2o m
stre.

Ipse solut̄ pdictā dubitacōm/ et vlt̄ius q̄rēs/ filij nō puniūt ꝑ ꝓr̄os
ꝓr̄os peccāt/ sed quia eis filijs m punīdo finit/ et eos imitant̄s/ deū
qsi hēditario malo/ offenderūt/ Et hoc ꝓtendit sc̄ptra q̄ndo m̄ q̄ sequit̄ Reddo
mīstiū patr̄ m filios hys/ qui me odierūt/ ꝑ quo p̄z/ q̄ deus m̄ theologice
nō corrigit deū ex ira/ nec quidq̄ credit/ sed ondit/ quale debeat intelligi/
/et arguit male intelligentes/ Et q̄ nō placet ꝑ beat̄ aug̃ī/ et ꝓbām q̄nōd
2 Deliud duplex est pena/ et ira/ et talis/ ꝓa mitti/ solent punire ꝑ pr̄ia p̄t̄/ ꝑ ira/
/nō ty ff/ Et vez potest. pe dī. et ira pr̄ alīq̄ nō q̄rit filio/ et alīq̄
q̄rit/ Nūa eīm p̄t̄/ multa quib̄ debet vita et ira filio// nō q̄rit// pr̄ter
/nec ē filio/ bono dimitta quib̄ debet pena et ira/ et ḡo nō petit et iram
sibi q̄rit p̄t̄/ Comitat aut̄ pr̄ filio corpus et possessiones tpales/ et q̄nq
vult tristē nō ꝑcipe/ nāz qui volunt agere tpalē/ optinet. Ruth. dicit. impera
Ruth. 2o. sacro i pred lege mandatū/ et q̄ndoq̄ alijs mandatis pnt̄ q̄bus
offendit deū. corpus et res/ punit̄ iuste filius p excessu pris tpalem pnam
et pena corporis/ sed nō morte/ ab hoc illata/ ꝙ pena ḡ sepat aut̄ a corpe/
/et ita aug̃ī dicit/ quod pr̄ filio nō q̄rit/

determinacio premissarum auctoritatum conveniencia ostendens

Sed ut ait Jeronimus ne lex et prophete i. exodus
et ezechiel, immo ipse deus qui et hic et
ibi locutus est, in sentenciis discrepare videantur.
Attendamus finem illius auctoritatis Exodi.
Dicto enim reddo iniquitates patrum in filios,
addit. his qui oderunt me, per quod evidenter
ostendit. non ideo puniri filios quia peccaverunt
patres, sed quia eis similes quodam hereditario
malo deum oderunt. Illud ergo quod dicitur
in exodo ait sicut Jeronimus tradit, non id sonat
quod multi estimant, nec est simile huic proverbio
patres comederunt uvam acerbam etc.
Illud enim exodi Jeronimus super ezechielem
et Augustinus super psalmum deus laudem meam
ne tacueris de filiis peccata patrum imi-
tantibus accipiendum censent, super quos dicitur

deus reddere peccata patrum, quia puniunt eos eo quod
imitantur peccata patrum, non quia patres peccaverunt.
Non itaque corrigit dominus in propheta quod ante
dixerat in lege, sed quomodo intelligendum sit apparet,
unde et illos qui prave intelligebant,
arguit, qui dicebant: patres comederunt etc.

¶ Capitulum nonum, in quo circa datam solutionem movet talem dubitationem. Quia ex quo
dictum exodi intelligitur tantum de imitatoribus malorum parentum. Quare ergo dicit tantum
de tertia et quarta generatione, cum etiam imitatores malorum parentum in sexta et decima
generatione et ultima sint puniendi tamquam rei. Item quare solum dicit de imitatoribus
patrum, cum imitatores quorumcumque aliorum malorum sint rei. Respondet quod ideo specialiter nominat
patres, quia filii magis solent imitari patres, quia ipsos plus diligunt. Et ideo specialiter
nominat tertiam et quartam generationem, quia aliquando parentes tamdiu vivunt, donec triplices
vel quadruplices filios habeant, qui patrum iniquitates videntes, impietatis
heredes per imitationem efficiuntur. Quare dixit in tertiam et quartam generationem et
quare patres tantum commemoravit.

Verumtamen si de imitatoribus malorum patrum illud accipitur, quare tertiam et quartam
generationem tantum memoravit, cum in qualibet
generatione rei teneantur, qui peccata parentum
imitantur. Et quare patres commemoravit, cum
Unde legimus aliquando factum in hiis qui consanguinitatem non habuerunt, ut pro achaz peccante punitus est populus Israel Josue 7
et illi omnes mali sint, qui quorumlibet
malorum peccata imitantur. Sed ideo patres

specialiter nominauit. quia maxime patres filij

imitari solent quos precipue diligunt. Et

terciam et quartam generacionem ideo memorauit. quia

solent parentes interdum tamdiu viuere donec

filios tercios et quartos habeant, qui patrum

patrum

iniquitates videntes eorum impietatis heredes

per imitacionem efficiuntur. Secundum hunc modum

recte intelligitur ad literam quod in exodo legitur.

Capitulum xxiij in quo exponit idem dictum exodi mistice auctoritate beati Ieronimi super Marcum. Ita quod pater est primus motus suggestionis vel cogitacionis filius qui cogitacio concepit peccatum consentiendo nepos qui peccatum opere complet. pronepos qui quinque de peccato perfecto gloriatur et in eo perseuerat. Et hec est quarta generacio. Non primos et secundos stimulos deus non puniet eternaliter sed tercium et quartum. Et sic dicitur deus punire peccata patrum in filios usque ad terciam et quartam generacionem. Quomodo illud exodi habeat intelligi.

Quod eciam mistice intelligendum esse

ostenditur ex eo quod parabola dicitur. Si enim

parabola est ut ait Ieronimus aliud verbis sonat.

et tamen quod est in glossa usque ad finem capituli

aliud sensu continet. vnde aliqui ita edisse

runt. Patrem in nobis esse dicunt. leuem

punctum sensuum. scilicet primum motum
suggestionis uel cogitationis. filium vero
si cogitatio concepit peccatum. in quo notatur
consensus et delectatio mulieris. nepotem.
si quod cogitauis atque concepis. opere com
pleuis uel complere decreuis. in quo no
tatur consensus viri. siue patratio peccati.
pro nepote autem. si non solum feceris sed in eo
glorieris. Et hec est quarta generatio. nonque
tres precesserunt. sed quarta dicitur. quia quarto lo
co a primo motu qui est quasi pater enumeratur.
Deus ergo primos et secundos stimulos co
gitationis quos greci propatheis vocant
sine quibus nullus hominum esse potest. non pu
met eternaliter. Sed si cogitata quis facere
decreuit et que fecit corrigere noluerit

que sunt mortalia peccata et tercia et quarta generacio;

Hic specialiter probat quod primi motus non puniuntur eternaliter per illud genesis ix prope finem ubi patet quod cham peccavit deridendo patrem suum nuditatem et chanaan filio eius data est maledictio. Sed dicet aliquis quod si chanaan filius cham non peccavit fuit punitus pro peccato patris ergo peccatum patris filio non peccanti imputatur quod est contra superius dicta capitulo 8o. Respondent forte magister et Iohannes quod placuit chanaan peccatum patris sui et ideo suscepit maledictionem. Sed quare non ipse pater maledictus est dicerent forte hoc in misterio esse factum. Per quid probetur quod primi motus non puniantur eternaliter.

Ad probandum vero ut ait Ieronimus quod primus pulsus cogitacionis non puniatur a deo eternaliter illud de genesi afferendum est. Cham enim peccavit irridens nuditatem patris et sinam non ipse sed filius eius chanaan accepit. Maledictus chanaan servus erit fratrum suorum. Que enim iusticia est ut pater peccaverit et filius punitus sit sed in misterio illud dictum est.

Ad primum hic intelligitur primus et secundus stimulus cogitacionis quia utrique primus est respectu consensus

Ad maledictionem quod primi motus non puniuntur eternaliter

Dicitur universaliter sicut a primis parentibus sic quorumlibet parentum in filios peccata transfundantur. Quod sic arguitur primo sic. Si primis parentibus non aliter potuit transfundi peccatum in posteros nisi quia posteri quodammodo erant in eis velut in materia et decepto erant in eis sed eodem filii sunt in suis

Distinctio ppm dubit aget d' pcto primoz pcto quo pfs corrupit nat. qa aia corr
ratione sit de pcto primoz quo ciuis nat corrupit hominem, qz aia corrupit natz sicut
aget d' pcto adulterij quo pfs corrupit sapia, qz aia peccando corrupit sapiam,
sicut pfs aget d' pcto rei furtiue ad .z.l. Distinctio. Ite d' pcto radicis ca distincte
.z.l. usqz ad finem libri. Quero .z. hic ge distincte nequit, q sit ca actual pcti
detinens d' pcto actuali, quo ad .2m., sit dum i qbz ratia, hy p' permittit
de quibz sit apta, hy q sit oigo prim pcti actual, an bona uel mala res
ut dicit ps i tegetu. Que de pcto amadutenda sunt

Post pdicta de pcto actuali diligeti
indagine queda consideranda sunt
scilicet, que sucit oigo et ca prim pcti,
vtz res bona an res mala, poea m qua
re sit prim, demde quid sit prim, et qt
modis fiat, et de assignatione ipoz pcto

Quarto, m quo ppequit intellectu sine et uolt istaz quez, hy oigo et ca prim
pcti actual. Ad .2m. res bona hz, qz ante [illegible] prim primi nō fuit aliquod malum
Ad obiecta. Sicut prim primi angelū nō ge alio ortū est, qz ge angelo, qui erat
et est bonus nāl, sicut prim primi hominis ortus est ge homine, qui fuit ex nālibz seu
bona res, ex re et quinto ps, nr assignat ge dictis angelis ge uno angelo plura
mala ortū hz a bono, qz nō ab alio, nisi ab homine et ideo erat ppria bonis
opibz dei. Deinde pcludit nr ibi hinc apte hy res bona fuit ca p' mali, scilicet
male voluntatis, et ista nullig fuit causa malorz, subtrahendo et malam uolu
tatem m posterius. Et p nomen voluntatis m aduerte patri angelum intelligere ipsum velle
Secundo hy qm ita hoc est dapnat hereticos manichei, qui m hoc pot duas causas bonas
bonaz a bono deo, aliaz malaz a malo deo, et qz mala et prima malorz, et
bona bonorz, hy qd nr dicut, qz ca prima pcti uel bona extitit, hy aut dicit
esse dicunt ca bis ipsis quoz bis, et uti, bonorz hinc fuit orta, et uti quoz
est ca orta et ca orta, sustinet de causis agentibz nālibz, et de causis agentibz pcto
rijs, qz dicit bis, et ca mali, nō tñ ut ipsis et malum bonum, nec sic qz intendit
malum pcti, sed et ponit silleus dicto qz nālibz hy nālibz dicit bis, et hic pcti
hy qz aliqd malum accidit hoc fit aut qz ptes illius qd agens intendit
intendit calcij nduci in frigus oppositū, quod fit pactus, qz illa sunt ordinata non
pcti, aut qz ptes natie rapidi ut m pterito nostruos, aut qz ptes instrumenti
quod deficit, sicut claudicatio qz crure eius, hic ecia qz ptes illius qd agens
intendit defectu incidit, qz hoc dicit qz uult hoc alium uti actu, accidit qz a

summo bono recedit in quo completur ratio culpe / et hoc voluntas non intendit / intendit
enim delectacionem secundum sensum vel contra naturalem / sic etiam intendit gloriari vel furtum facere ut pos-
sit vivere voluptuose / vel mentiri ut falsum possit laudare / et quia ista non stat cum fine
ultimo / ideo quasi preter intencionem voluntas abscedit ab eo / peccata vero illa que ex delectacione pro-
dunt veniunt ex defectu instrumenti scilicet inferiorum virium que sunt quasi instrumenta voluntatis
et rationis / ex hoc enim quod ille vires non habent rectitudinem / subministrant primos motus
ex quibus progressus fit in peccatum. Item nota dicit b. v. cum malum culpe unus sit actus
exterior / aliquid actus interior scilicet volicio / aliquid habitus interior quia et actus furandi
malus est / et velle furari malum est / et ipsa habilitatio ad furandum malum est / ergo opus
exterius non est primum in genere mali / quia id creatur ab actu interiori nec habitus est primum /
quia ille procedit ex malis actibus / quia enim mala facimus mali sumus / sed malus actus interior
vel primus motus voluntatis lucipi / ille est primum in genere mali / non quidem primum in genere entis
ratio quia ex quo ille motus primus est actus ergo procedit a potencia tamquam a causa que est de genere
bonorum. Ex quo patet quod malum originem habet ex bono / sed quod sit illa dispositio que voluntatem
facit exire in id primum peccatum. Dicit b. t. / duplex est causa mali una potencialis alia
actualis / ex hoc enim quod voluntas creata est ex nichilo potest deficere et ex hoc quod est vertibilis
potest peccare / hoc tamen non est actualis defectus quia alias sicut crus semper claudicat sic voluntas
semper deficeret / sed actualis est ille quo voluntas actualiter deficit a sua rectitudine et quicquid
ex illo procedit totum est malum / illius autem actualis defectus nulla alia causa precedit quia
alias procederetur in infinitum / ex hoc enim quod libera est ad utrumlibet potest se convertere ad quod vult et
qualiter vult et si indebite tunc peccat / nulla dispositione superaddita que esset preambula
ad culpam. b. v. ponit exemplum de eo qui stat rectus / hic sine aliqua nova dispositione potest
velle se cadere / et b. t. dicit non est simile de agente naturali et de voluntate quia in actione naturali
non potest accidere defectus nisi ex aliqua dispositione sibi superveniente quia est determinatum ex
sua natura ad unum / voluntas autem a nullo determinatur sed seipsam determinat secundum quod huic vel
illi adheret et in tali adhesione primum malum consistit / ex quo patet quod primum mali causa
est bonum licet peccatum scilicet ipsa voluntas. Item nota multiplicem rationem quare malum culpe
ex deo esse non potest / malum enim est privacio / defectus / infirmitas / deus autem est habitus
sine privacione / potencia sine defectione / virtus sine infirmitate. Item malum est in moderacione
speciosus sine deformitate. Item ipsum est non vivens non intelligens irrationale / deus
autem est vita sine morte / intellectus sine obumbracione / ratio sine fallibilitate. Item
peccatum est imperfectum incurabile infinitum / deus creator principium et finis omnium entium et perfectio
perfectionum. Item est incollatum infecundum / pigrum mordiatum / deus autem est stabiliens
fecundans roborans et ordinans. Item est dissimile tenebrosum incommutabile et non unquam
usquam ullum / deus autem est similitudo lux inaccessibilis omnia invariabilis
semper quod totus. Que fuit origo et causa primi peccati

Causa et origo primi peccati res bona ex-
titit / quia ante primum peccatum non erat aliquid
malum unde oriretur / cum enim originem et causam
habuit / aut ex bono aut malo habuit / sed

malū ante nō erat / ex bono igitur ortū
est / prius enim in anglo ortū ē peccm̄ / et
postea in hoīe / et quid erat angelus nisi bo
na natura dei / nō ex deo ortū ē malū
quod fuit in anglo / nō ex alio q̄ ex anglo /
ex bono igitur ortū fuit / vn̄ aug̃ in respo
siōnibus cont̄ iulianū hereticū qui dixerat. Si ex nā
peccm̄ ē / tūc mala ē nā / ait. Queso / ut
si pt̄ rndeat / manifestū ē ex volūtate
mala tamq̄ ex arbore mala. fieri omnia
opa mala / tamq̄ fructus malos. sz ipam
malam volūtatē. vn̄ dicit exortam / n̄ ex
bono / si enim ex angelo / quid ē angelus. n̄
bonū opus dei. si ex homine quid erat
ipe homo. nisi bonū opus dei / ymo q̄d
erat hec duo antequam in eis oriret ma
la volūtas nisi bonū opus dei. et bona
et laudanda natura / ergo ex bono oritur

malū / nec fiunt / vnde oriri posset nisi ex
bono / dico ergo qua voluntate malū nullm
malū præsciit / ex bono oīgnē habuit /
hic apte datur / primaꝝ causaꝝ et oīgnez
mali bonaꝝ fuisse naturaꝝ / et michilomꝝ
ordinē. cuiꝰ prīa fuerit causa / scilicet male
voluntatis

Hic confirmat causaꝝ ipsius prie augꝰ. ꝙ enchiridion / qui vult / ꝙ rep bonaꝝ ad nos ptinēcia / tres bonitates dei esse causas / et hoc michigeꝰ est d'causa primaria et principali / qꝝ multe res bone sunt quaꝝ a causa / dat / pe d't ꝙ malū / qꝛ a dicit / ꝙ nō ex ipsius nāe mali / et malū nullus capidat dicēs / ꝙ malū et bonū dūdit ee ens / sillos / d' ꝙ nō e vēm nec quidē / et capidat / mortal malū / qꝛ est illud quod nō subordinat ad finē bonū et vtile / nec capidat theologꝰ malū / quia ꝙ quidat nil prodat / bonaꝝ finis et ipe nāt id qꝛ d't / quia de se nō est ens / qꝛ nō e sbā / et ꝙ ut pri causa d' ex quibꝰ actus / vel qꝛ e cuiꝰ ꝙ / qꝛ aliq̄ e qđ est cuiꝰ ꝙ / qđ sui mā fōr et finalis / ibi cui dat / finalis aliq̄ cuiꝰ qꝛ d' defectus / mag ꝙ finis / pō et deficio nāli cuiꝰ / vel qꝛ e cuiꝰ ꝙ / qđ mordle d' / qꝛ ꝑdat bonū mal / et nō ponit defectū ad ēm vtutis / sino / pceq ponit ad malū / qꝛ nō dat effectū ex quo ꝙ malo nichil ad aliud malū / ex quo ꝙ ex pcepto cui / mala sūt ny vnusq / naꝝ ꝙ malū nō esset / bonū ny nullo esset diminutū nec esset ora ēqlis bona / nec pulchrūdo vniūsi / q ex ꝙdaꝝ bonaꝝ tolligēr / et pulcr ordinatissi ptibꝰ vniūsi / ny ex quē nobilioꝝ in ny nobilia mutant / et esset ēqlis stabilis ny omnibꝰ ita ꝙ nulla res posset cauē ꝑfidē sna ꝛ ny mala voluntas

scdārīa causa fuit malorum

Mala aūt voluntas illa angeli vel
hoīs causa ē malox subsequenciū
ꝙ malox opm / et malarum voluntatum

vel ordinat / mala voluntas esse cām scdāriā oīm malox segnon / ther ē geto ꝙ aggr ther / ꝙ rep bonaꝝ / intendit / et / dat / ꝙ dat / ꝙ

ō

distinctio

c. 23

c. 18

unde Augustinus in enchiridion nequaquam dubitare

debemus rerum bonarum que ad nos pertinent causam

non esse nisi bonitatem dei, malarum vero ab im

mutabili bono deficientem boni mutabilis

voluntatem, prius angeli, postea hominis. hoc

primum est creature rationalis malum, i. prima privatio

boni. Ecce habes primam voluntatem boni mu

tabilis, i. angeli vel hominis deficientem ab

immutabili bono, i. a deo, causam esse malarum

rerum ad nos pertinentium, quia causa est tam peccatorum

quam penarum, quibus premitur humana natura, prima

igitur origo et causa peccati bonum fuit, et secunda

malum quod ortum est ex bono

Capitulum 3m, in quo inquirit quid sit subiectum mali. Et ut ita quod malum non potest esse nisi in re bona, probatur quia malum est corruptio vel privatio boni, sed ubi nullum est bonum, ibi non est corruptio vel privatio boni. Et ad hoc allegat Augustinus in enchiridion dicentem quod sicut morbi et vulnera sunt privationes boni illius quod est sanitas in corpore, ita vicia animorum sunt privationes naturalium bonorum, non quod omnino destruant bonum, sed quia privant animam gratia et virtutibus, quibus ipsa anima iuvatur ad consequendam suam perfectionem. Ex hiis concludit Augustinus quod malum non potest esse ubi nullum est bonum, et quod malum non possit esse nisi in re bona. Sed contra Matthei vii: non potest arbor bona fructus malos facere, nec econtra. Ergo si aliquid bonum est sicut arbor, non potest ei inesse malum. Respondet Augustinus in enchiridion capitulo 19 quod ut [illegible] fructus [illegible] actus exteriores [illegible] arbore actus interiores [illegible] volunt [illegible] actus exteriores [illegible] auctoritas [illegible] de mala [illegible] [illegible] actus exteriores [illegible] sequitur

fructꝰ ont² ab arbꝫ/ et arbor de tra/ et vtꝫ d' mala arbꝫ fructꝰ bonꝰ nō
nasc²/ sed de bona tra bona arbor et mala/ oia sꝑ/ ꝺmulꝫ d' aud vel de
sp̄u vōali hoīe/ mala voluntas uel bona/ oia sꝑ/ ut vd sꝑ tra/ voluntas/
arbor/ sed d' mala volūte/ bo⁹/ opꝫ quod est fructꝰ oiꝫ nō pt/ nr⁹ cās/
Ad ꝓmū ꝺ ꝙ ut dicit pe d' tr/ bonū hoīe est tripl̄/ sc̄z nāle/ et sꝑ ꝙ pacꝫ m
aud mag̃ tollit² nr⁹ mimut² aliud bonū quod ꝙ p̄cipuꝫ nāle p̄dict est
bo⁹ ordis/ sc̄z ut̄d hilitard vel mchiard m bo⁹ fine/ z⁹ ꝺ bo⁹ sc̄d/ quod
formalr mchiat m fine et vnit eid fine/ grad ḡo qz vtd ꝺ gnāl totalit
tollt/ aliud aut quod ꝺ medio nr⁹ gradꝫ et culpaꝫ mimut² et attenuat²/
sꝫ ergo est bonū nāle ꝑ ꝙ culpaꝫ mimut²/ et ꝙ mimuꝺ ut dr tr/ nō
est ꝑ subtractōꝫ alicuꝫ eius p̄tis/ sed est ꝑ remissōꝫ z⁹ quod clōgat
se plus et plus a grad/ et clōgato sꝫ/ pt manifeste sicl/ qz ꝑ p̄d sc̄d
nō tollt² ptās ad z⁹/ sino p̄ ꝑtās/ z⁹ pacto/ maiꝝ ꝑtās/ et a
grad maioꝝ clōgato/ se q̄ sc̄d/ mchiard aut et hilitas ad gradꝫ nāle/ mag̃
tollt² qz p̄dict ꝙ p̄cipuꝫ eius/ ꝺ nō/ ꝙ malicia q̄nq̃ ca² dr̄me
malicia dict² esse ꝺmuꝫ appta sed malic̄tas occulta qz dr̄ esse/ ma
ligns ꝺ qm benefic̄ sp̄ibꝰ odit et delet abhoꝛdit/ et pejor ꝺ qnā
ꝺ beda pt qz̄ mflicta q̄ solent mchiard ad bo⁹/ qz
et q̄nq̃ aliqd ca² ꝙ ꝑnacie sorē nil actꝫ/ sed nāles dicit ꝙ vnusq̄sq̄
tuꝰ est ꝑfect⁹ ad hꝫ sorēm et sīl actꝰ hꝫ malū dr² ad exact pna ꝑfide
nil actu hꝫ bo⁹ thr̄ deꝫ/ malicia dicit/ dupl̄/ ꝑnacie/ moral/ ꝑ ḡo nō
et z⁹ malicia ꝺ eius et nāle et bo⁹/ hꝫ/ z⁹ et ꝙ nō ꝺ eius nāle nr⁹
sorꝝ oppositoꝝ/ et ḡo tanꝛ nō tollgaꝛ nr⁹ ad dict⁹ sed malū/ vocatū
bonū ḡo ꝺ quo dicat/ In qua re sit malū an in bona an in mala z dia²

Ostensa origine mali/ supest vide
tenuit. subtracto

re qua re sit malū. sc̄z an in re bona
fidei

an in re mala/ circa rē aute ḡ sapit.
voluntas

non nisi in bono malū esse intelli
git/ i. in natūd bona/ aliū enī est cor
simpl. sīl sit ens ꝺ ꝑnacie/ nichil vbi vnd̄ hmoꝝ ꝑuat rectꝫ/ qz vbi nāles gnāle ꝺ ꝑfide
sed eid cuiꝙ nāle ꝑfect/ et aliud appetit/ et aliud sbtrahit/ vel ꝑfect/ sed vtrūq̄ simpl
rupcio vel ꝑuacio bonī/ vbi aute bonū
cuiꝙ simpl ꝑfect/ sed
nāle/ et ḡo ꝺ corrupto ad ꝑfect simpl

Jn subtracto malo ꝑt
bonū tract subtracto ens
esse nāle/ aliud bonū
ꝺ quo bonus ꝑ malus
dupl̄ et alterū bonū
ꝺ nāle malū/ aliud bonū
quod ens nāle subtracto
quo ens malū subtrahit
et alterū malū
fieri cōdimt ad quod
quo ꝑ malus ꝑficit
et ei opponit

non est / nō pt esse corruptio uel priuatio bo-
ni / peccatum igitur nō pt esse nisi in re bo-
na / sicut enim morbis ac uulneribus corrumpuntur
corpora / que ut ait Aug. in enchi. sunt pri-
uationes eius boni quod dicitur sanitas / ita
et animorum quecumque sunt vitia naturalium sunt
priuationes bonorum / quid est enim aliud
quod malum dicitur nisi priuatio boni / bonum
enim minui malum est quamuis quantumcumque mi-
nuatur / necesse est ut aliquid remaneat
si adhuc natura est / nō enim consumi pt bonum
quod est natura / nisi et ipsa consumatur
Cum uero corrumpitur / ideo malum est eius cor-
ruptio / quia eam qualicumque bono priuat
nam si nullo bono priuat nō nocet
Nocet autem cum adimit bonum / quamdiu
itaque natura corrumpitur / inest ei bonum

quo pruet, ac p hoc nullum est quod dr ma-
lum si nullum sit bonum, sed bonum omnino malo
carens integrum bonum est. Cum ergo inest
malum viciatum vel viciosum bonum est, nec ma-
lum unquam potest esse ullum ubi est bonum nullum
unde res mira conficitur, ut quod omnis natura
inquantum natura est bonum est, nichil aliud
dici videtur, cum viciosa natura mala
natura esse dicitur, nisi malum esse quod
bonum est, nec malum esse nisi quod bonum
est. Hac contextione evidenter insinuatur
malum non posse esse nisi in re bona,
ubi etiam licet absurdum videatur, mani-
feste dicitur esse malum quod bonum est.

Hic infert unum correlarium ex dictis, et est istud, quod aliqua natura dicitur mala vel voluntas est mala, hoc non est aliud dicere nisi quod bonum est malum, quia hoc est bona natura similiter et voluntas. Et aliqui libri habent notulam, unam et est ista. Johannes ait: Qui facit peccatum et iniquitatem, super quem locum dicit Augustinus: Monos grece latine lex est, inde anomia iniquitas, quasi contra legem vel est sine lege, inde dicitur peccatum esse iniquitas, quicquid peccamus

q̄ legem dei facimus / vn̄ p̄uaricantes reputabam omnes peccatores t̄re nō solū
qui scriptam legem ꝯtempnunt sed etiam qui innocentiam naturalis legis corrumpunt /
Ex ꝯpmissis sequitur scilicet q̄ cū dicitur malus homo dicitur malū bonum

Ex quo colligitur. nichil aliud significari
cū dicitur. homo malus nisi bonū malū
vnde Augustinus in eodem subdit. Quid est malus
homo. nisi mala natura quia homo natura
est / porro si homo aliquid bonū est.
quia natura est / quid aliud est malus homo.
nisi malū bonū. Tn̄ cū duo ista discer
nimus / inuenimus. nec ideo malū / q̄ homo / nec
ideo bonū / q̄ iniquus / sed bonū q̄ homo / malū
q̄ iniquus / Omnis itaque natura etiam si viciosa sit.
inquantū natura est / bona est / inquantū viciosa
est / mala est.

Clarum ex in quo infert vnū sp̄ale / contra quandam regulam dyaleticorum / cum
contraria nō posse eidem inesse / fallit in hijs contrarijs bonū malū / q̄ malū nō
pt esse nisi sit in bono ut dictum est / Nota / q̄ sic accipiendo bonū et malū
ut hic / tunc nō contrariantur vere / licet ita appareat / et 2m hoc regula dyaleticorum
bene intellecta intellecta nō fallit / Augustinus tn̄ hoc dicebat et inferebat contra hereticos
qui dicebant / q̄ natura esset mala / et q̄ esset quoddam naturale malū / sicut
Manichei / Et ideo exponit hic litteram que dicit / Illa dyaleticorum regula
deficit i. deficere videtur / q̄ illa regula intelligitur de hijs que opponuntur in sp̄ali
et prout sunt contraria / et nō de hijs que opponuntur in generali etc. / et oppositum p̄ [illegible]

Quod regula dyaleticorum de contrariis fallit in hiis scilicet bono et malo

Ideoque in hiis contrariis que mala et bona
vocantur, illa dyaleticorum regula deficit qua
dicunt nulli rei duo simul inesse contraria, nul
lus enim potus aut cibus simul dulcis est et
amarus, nullum simul ubi album ibi nigrum,
et hoc in multis, ac pene in omnibus reperitur
contrariis, ut in una re simul esse non possint.
Cum autem bona et mala nullus ambi
gat esse contraria, non solum simul esse possunt,
sed mala omnino sine bonis, et nisi in bonis
esse non possunt, et hec duo contraria ita simul
sunt, ut si bonum non esset ~~in quo esset~~
in quo esset malum, prorsus nec malum
esse potuisset, quia non modo ubi
consisteret, sed unde oriretur corruptio
non haberet, nisi esset quod corrumperetur

cũ nichil est / ↑ aliud corrp̃cio / cũ bonũ exterminacio /

Qr bonũ igitur mala orta sũt / et ñ. pars

m bonũ nõ sũt. nec fuit prius ulla ✠ vñ. de orig. ✠

mali natuã msi ex angeli et hoĩ / ↑ q̃ ergo fidt mala ↑ subtrahendũ

q̃ ergo malũ q̃ nec malũ ẽ bonũ / ↑ subtrahendus

pt ẽ ista mea natura bona / vñ pmitus orta est

nõ malũ pt corrpi ↑ qualcq̃ actũ

qm ad actũ p̃tinet et hoc ẽ malũ / vel qm ad deformitatẽ / et hoc ẽ

voluntas mala / ↑ Epylogum fiat ad alia transitũs

Qr hys aptr. quod p̃mo et scando

↑ pũo hꝫ hoc

supradictũ mvestigãdũ / salua q̃ fuit

origo mali / et m qua re sit. Qr bona

cũ re ortũ. et m bona re consistẽ.

Pmiss testimoñs cõfirmat

Qcũq; q̃rit / m quo obiect q̃ supra dicta / cũ nõ sit dare bonũ d malo vel

cõtra / ↑ ꝺ ↑ ꝺ ↑ ꝺ

ꝯforme ꝙ̄ nullꝰ qnꝫ ꝑſe ſ̄ppriatꝫ bonū eſt cuꝫ nequā dulſ ſ̄ſ id qđ ſ̄ſe
nec habē debet / eſt q̄ ce cuꝫ dñet ſ̄ſe entitatē quā ſ̄ſ id cui cuꝫ ē bonū
ſ̄ſe ſ̄ſ hꝫ q̄ dubitaꝫ vtꝝ ſuū bonū ſit ēa aliqꝫ malū / habuit t. ꝑa ꝓte q
q. q. dr malū qđ ce dſtū accidens nec nocet ēa nullo mō dr id reducat
ut nō eadē ſed malū quod nō corrumpēde vel q̄ſtit ſic mortꝫ corrupta
ſit ꝑt reduci nō deū nec creando et annihilando ſ̄ſ vnuſ ce quia et per
accns fuit corrūpēs vel ſit q̄ dr deꝰ mortē nō fecit ut dr cap ꝑo dicē
ce nō fecit tanq̄ ꝑte intētaꝫ quod requirꝫ ad ordinē vniu ſit q̄ dr
vltē. 17. dr / ſ̄ſe duo finēs pacē et creatꝫ malū intelligē de malo
pene et illud eſt bonū et requirꝫ ad iuſtitiā dei qua iuſte eſt punitꝫ ꝑ
malo ſ̄ſequēs ce nō vltꝫ voluntatē dupp eſt malū culpe et pene malū
quod q̄ſtit nō ſubtractē debite exactionis nō voluntatis hꝫ vltꝫ culpe
ſit ei imputatꝫ ad culpaꝫ eū dſtat a ſua ꝑfta actōe ce dōs ē ei / vltꝫ
dr illud malū quod ē ꝑ ſubtractiōꝫ fortē nec intrinſecū aliquꝫ vltꝫ ra mtl
tendit hꝫ vltꝫ pene / de bono cui pene eſt oppoſitū ſua voluntati et tlia
ſit ſua / voluntas eius ad volt mortē nec ſuppoſitū ſ̄ſequit ꝑ quod aliꝫ
diminut ſ̄ſ plaga voluntē q̄ hꝫ dubitaꝫ vtꝝ quodlꝫ bonū habeat aliud
malū ſibi ſimile ſ̄ſ ce bonū ē multiꝰ ꝑ effectꝫ ut dr et illud nō habꝫ
ſimile / bonū nō ꝑ ꝓximitatē. qđdā ē bonū nāe. et illud nō hꝫ ſimile malū
culpe / ce malū culpe nō ꝑt eſſe ſine bono nāe / aliud ē bonū grē ſe,
virtutes et dona / et illud hꝫ ſimile vel habet ſe ut ſua ce mutuo ſe oppel
lant / aliud bonū ꝑ ꝓximitatē eſt bonū / ut grē ut duc ellebor ꝑgit
ire ad exitū / et tlē oppatiꝰ ſed malū culpe nō ſunt ſua ſ̄ſtētie
illi q̄ dicūt eſſe bonū eſſe malū oppoſitū ſ̄ſe ꝓpria que aut ſe hꝫ q̄ dicūt
bonū malū et malum bonū

Sed hoc autē qđ dicūt eſſe malū eſſe / qđ
bonū eſt / quidā ſic oppoſuit, Si bonū
malū eſſe dicit, malū nulla ſ̄ſequi
tur ſmō, vbi legit, ve his qui dicūt
bonū malū et malū bonū, ſ̄ſequi ſi
hec maledictio vitanda volumus nullatenꝰ
dicē debem, malū bonū eſſe et econtra

qui vero se quidem malum bonum et bonum malum, penitus tenebras lucem et lucem tenebras

Hoc autem Aug. in eodem li. determinat dicens

Id quod dictum est in prophetia intelligendum

est de ipsis rebus quibus homines mali sunt

non de hominibus unde qui adulterium dicit

bonum in eum cadit illa prophetica detestatio

et in eum qui dicit malum esse hominem vel bo

num esse iniquum. Qui enim dicit hominem

inquantum homo est malum esse et bonita

tem esse iniquitatem opus dei culpat quod est

homo et vicium hominis laudat quod est iniquitas

Utrum malum culpe ab aliquo bono tanquam a principio effe

ctive dependeat et in aliquo bono subiective consistat

Arg. sic arguitur primo sic. Omne malum culpe est a voluntate libero arbitrio
ergo omne malum culpe est ab aliquo principio effective. Quia tunc voluntas in
suis actibus se habet ut efficiens et aliquid est augustinus de libero arbitrio ubi dicit
cum malum est spreto bono incommutabili rebus commutabilibus adherere quod facimus
libero arbitrio voluntatis. Secundo si malum culpe non esset effective ab aliquo ergo
nullus faceret malum culpe ergo nulli esset ad malum imputandum. Illud enim
non videtur alicui saltem pro actuali peccato imputandum ad quod haberet se pure passive
et nullo modo active. Tertio aliquod malum culpe est quia aliquod peccatum est vel ergo
est a seipso vel ab alio non primum quia tunc esset eternum si secundum et cum incepit
esse videtur quod ab illo sit tanquam a principio effective. Quarto arguitur cum etiam malum sit in aliquo
bono subiective quia vel est in aliquo vel in nullo. Si dicitur secundum tunc nichil
est malum et ergo non esset aliquid in mundo culpabile quod est falsum et ergo re
linquitur primum. Ad oppositum arguitur. Si malum culpe est ab aliquo bono effective sequitur
quod deus sit causa mali quod est falsum et impyissimum et quia tenet per illam maximam
relationem quicquid est causa causae est causa causati sed constat quod deus est causa causati boni cui

defiunt a cristiana aliqua duꝝ malu ꝯfiſte et licet ſint a libo arbitrio &
maliaꝝ vo ny abſtito nō eſt mly nec ny dō alio corpe ꝛc q̄ q̄ dō q̄
bꝫ q̄ ullꝫ effectꝰ ſunt poſſe fiat maliciꝫ / ſed q̄ inſert malo culpe
milli ꝫ imputandꝫ nec q̄ et vo ꝫ q̄ licet malicia nō ſit res poſitiua
ſed ꝓnatia bꝫ q̄ malicia attendꝫ ny definit cuſtoditꝫ cpu ſue a voluntꝫ
ci iuſte imputat̄ q̄d dicēs q̄ malicia nichil ꝫ q̄ q̄ nichilo quo dapnat̄
ꝫ q̄ malicia licet ny ſc nichil ſit ny q̄ bꝫ ſalutis oppoꝫ ſue q̄ et q̄
dapnat̄ q̄ dō ꝫ dō q̄ loquꝫ de malo q̄d capto et d̄ hoc q̄ totꝫ
argutꝫ q̄ ſalect ſit ab aliq̄ q̄ et ſimilr ꝓ ad bꝫ ſunt cuꝫ loquꝫ d̄ q̄
ſpōne ꝓdo uel rō ꝓ ꝯ dictꝫ / q̄d ſit dō / ſilla auctas allegata q̄d
oppoſit q̄ns vꝫ q̄ꝫ ſt ſil cōe eſt cōis cāa dꝫ intelligi d̄ca ꝑe nō ꝓcedit

b q̄ hꝫ rōnꝫ mali /

q̄ diſtinct. ꝓꝓꝓ / ſuꝫ ntiꝫ definit actuali ſm̄ q̄d ad defectꝫ / ſic dicit de ipō q̄d
ſꝫ q̄d ſit / ꝯtio ad actu / ſeu ꝯtio ad ſtandꝫ actꝫ vꝫ q̄ malicia ſumit
q̄ne eſt defectꝰ et ſpiacio / et dicit m. l. cāla / vꝫ q̄ꝫ ſꝫ ꝓ tres de
ſcribit ꝓd / ſta ꝫ augſt / cōtra ſanctū libꝝ oppꝫ eſt ꝫ hoc / q̄ dicꝫ ꝫ dicꝫ
nec ſecꝫ nec ꝓcipit q̄ꝫ lex dei / bꝫ ꝫ cenſꝫ augſt libꝝ ꝫ duabꝰ
malꝫ / et eſt ſta / ꝓtꝫ ꝫ voluntas retinendi nō ꝓcipi q̄d ꝓtra ꝓtat
et ambe aſte deſcribit dant ꝫ ꝓtō actuali mortali / q̄ꝫ ꝓta oꝫditꝫ
ꝓtꝫ / cordis / oris / et op̄is / q̄ꝫ tꝫ oppoꝫ actꝫ maior voluntatꝫ ꝓſe
ctia ꝫ auſtꝫ vꝫ li de ꝓdicꝫ / et ꝫ ſta / ꝓtꝫ ꝫ ꝓtatꝫ ſit tꝫ
greſſꝰ dñe legis / et ecclie ꝓtō medicina maditꝫ / eſt ſta diffinitꝫ
inſert corꝑ / ely ꝓtꝫ ꝫ vꝫ tꝫ ꝓdicte maditꝫ / nō vꝫ maditꝫ q̄ſtꝫ
addit miſtndo / ely ſ. nō ſumſit ꝓcepta nec ꝓhibita / ꝓtꝫ nō ſumſit
et hoc intelligēdꝫ de medicina nō ſolū poſtea / ſed cuꝫ ꝫ male / q̄ꝫ ſt
medicina ꝓpria nō ſumſit ſtā / ꝫ ſic poſſumſit ꝓcipe ꝫ mō male /

Tꝫ inſert aliꝫ ely nō q̄dā ꝓcepta ꝓtā ſcripte nō eſſet vtꝫ / et hoc dicit
ſtatꝫ dicēs / ely ſ. nō eſſet malicia formal / vꝫ nō nō poſſet ſubſiſte
nec nō poſſet eminē q̄ nō ely vꝫ ꝓ q̄ꝫ dictꝫ ꝫ ſtꝫ / ꝓcipitꝫ ꝫ
loquꝫ ꝓtꝫ / dicit ely ſ. ꝓpe dicꝫ vdaꝫ dictꝫ vtutē nō vꝫ ſꝫ eſſe
actualiꝫ / ſic cōtꝫ dicꝫ ad magſt ꝫtextꝫ et ut ꝓbatꝫ ely actuſinal
ſcripturꝫ / ſtudentꝫ eſt ꝓ illa / vꝫ ꝫ ꝓtꝫ / ſꝫ actus / eſt aut actus ſtdi
damaſte / motꝫ effectꝫ ely ſ. ꝓpe / dicit effectꝫ / ad q̄ndū / ꝓtꝫ / ely ſ. ꝓpe
ad q̄ndū actꝫ q̄ſtꝫ nūtꝫ nec miſtrꝫ / ely ſ. ny magſt agitꝫ ely agit
q̄ꝫ ſnō ely ſ. ꝓpe ꝓ eo impio ſupiacꝫ vtutē / et ſimpne voluntatꝫ agit / eſt
dicit actus / et actꝫ / q̄ actus ꝫ motꝫ mutat / ſed actꝫ eſt illꝫ motꝫ ꝓpriꝰ
ſcripe tꝫ vnū ꝓ relige ꝓt / alii dicit actꝫ et agtꝫ / q̄ actꝫ ꝫ ely quo actꝫ
ꝓdicit et ꝫ nec nec cui ꝓt / agtꝫ vꝫ eſt ꝯpoſitꝰ ſeu ſuppoſitꝫ / actꝫ
ny ſue ſuppoſitꝫ / alii actus et factus dicit / q̄ actus dicit motꝰ nō fꝫ
cumbꝫ ny mali ely ſ. nec delinquētꝫ aliq̄ ny ei / ely factus dicit motꝰ fꝫ dicte
ny mali / et ſtꝫ vnū ny ei delinquētꝫ a mā / nitꝫ ny actuſinalibꝫ / q̄ſtꝫ nō ꝓtꝫ
ny dicꝫ q̄ dicēs et ꝓcedēs ely ſ. dicꝫ dicꝫ dicꝫ / dicit ny ꝓdictꝫ ny
ſnd ſcꝫle ut ꝫ factus / ant ny ſnitiale ut ꝫ actꝫ ſubſtꝫ ſtandi / et

1 Et abhor loco uſq; ad fine lib' & fat ꝓt. ꝑ dcitat de peto gnū ad actū t gnāle. diſt. xlvi t xcipiū. 3li. et 3lo ſpāle dcitat de actu mtion t extion. diſt. 38. 3o ſpāle dcitur ad ꝓbꝫ dra. diſt. 22. 8o. de timat de poen pānde. diſt. 86

Con

ita aliquando describitur per privationem, aliquando per positionem, et utroque modo dantur diverse descriptiones. Si inquantum dicit privationem, potest considerari multipliciter. Aut inquantum simpliciter dicit recessum a bono, a rectitudine nature. Aut inquantum notat recessum ab omni perfectione. Primo dicitur per beatum Augustinum libro de civitate dei: peccatum est absentia boni. Secundo libro de vera religione: peccatum est desertio bonorum. Tertio libro de natura boni: peccatum est corruptio modi speciei et ordinis. Prout vero dicit recessum a rectitudine nature tres sunt descriptiones que idem circumloquuntur aliter et aliter. Et ita primo Damascenus dicit: peccatum est ab eo quod est secundum naturam in id quod est preter naturam aversio. Aliter secundum hoc describit: peccatum est carentia debite iustitie. Sed prout dicit privationem perfectionis et omnis boni, et ita dicit beatus Augustinus de libero arbitrio: malum est aversio a bono incommutabili. Dantur quoque alie que respiciunt actum subtractum peccato, et iterum variantur secundum diversas considerationes peccati quas potest habere ad actum subtractum peccato. Aliquando vero dei que offendit, et ita dicitur tertia descriptio in littera: peccatum est privatio legis divine et celestium inobedientia mandatorum. Similiter Augustinus sub illa ratione describit peccatum: est dictum vel factum vel concupitum etc. que est prima in littera. Si vero actus peccati comparatur ad virtutem, quam excludit, ita dicitur secunda a beato Augustino: peccatum est voluntas retinendi vel assequendi quod iustitia et virtus vetat. Et secundum hoc Augustinus de vera religione dicit: peccatum est appetere quod Christus contempsit vel contempnere quod Christus appetiit. Si vero consideratur circa rationem boni quod inordinate procedit, ita Augustinus libro de trinitate dicit: peccatum est uti fruendis et frui utendis. Et consimiliter possunt descriptiones [illegible] alias tamen ad presens propter prolixitatem dimitto, quia omnes sub istis rationibus dantur, videlicet sub ratione illarum. Quid sit peccatum

Richardus

Post hoc videndum est quid sit peccatum.

Peccatum est ut ait Augustinus omne dictum vel factum vel concupitum quod sit contra legem dei. Idem in libro de duabus animabus: peccatum est voluntas retinendi vel consequendi quod iustitia vetat. In utraque assignatione de actuali peccato

distinc°

agitur / et mortali nō veniali Ex prima descripcione

ondit' peccatum esse voluntas mala sive locucio et

operacio prava i. actus malus tam interior quam ex-

terior Ex altera vero tantum ondit' esse actus interior /

voluntas enim ut in superioribus dictum est / motus animi

est actus ergo interior est / Ambrosius quoque in li de

paradiso ait Quid est peccatum nisi prevaricacio legis /

divine et celestium inobediencia preceptorum Ergo

in prevaricante peccatum est / sed in mandante cul-

pa non est / non enim consisteret peccatum si interdictio

non fuisset / non consistente autem peccato non solum

malicia sed etiam virtus fortasse non esset / Quia enim

aliqui malicie fuissent semina vel subsistere vel

eminere non possent / Ecce prevaricacio legis et

inobediencia diffinit Ambrosius esse peccatum

Circa 2m in quo mr inducit diversas opiniones circa quidditatem peccati ex descripcionibus

supra positis Et in quo peccatum consistat / Una dicit / peccatum solum consistere in voluntate 1

seu in actu interiori voluntatis / 2a dicit / peccatum consistere tam in voluntate interiori 2

quam in actu exteriori / 3a dicit / quod nec in actu interiori nec exteriori peccatum consistit 3

Quia omnis actus est a deo / sed peccatum non est a deo / igitur peccatum non est actus

et per consequens nec interior nec exterior Et hoc confirmat per Augustinum super Johannem qui dicit

peccatum nichil esse / Item confirmat idem per Augustinum in enchiridion ubi dicit quod malum

est privacio boni / igitur nec est actus interior nec exterior / Item per Augustinum lxxxiii quoniam

et dicit quod vel subsistere quia non subsisteret si omnia essent licita / vel eminere quia non eminet si aliquid non esset

illicita / et nullus de aliquo temptatus fuisset /

dicentes tamen summum malum nullum habet modum / ergo caret omni bono / ergo non est sub aliqua specie continetur / et propterea non consistit in aliquo actu interiori vel exteriori / ... quod Augustinus dicit in ecclesiasticis dogmatibus / malum non esse creatum a deo sed inventum a diabolo.

diversorum sententias de peccato ponit

Quocirca diversitatis huius verborum occasione

de peccato plurimi senserunt diversa. Alii enim dixerunt voluntatem malam tantum peccatum esse et non actus exteriores. Alii voluntatem et actus. Alii neutrum dicentes omnes actus esse bonos et a deo et ex deo auctore esse. Malum autem nichil esse, ut ait Augustinus super Iohannem omnia per ipsum facta sunt et sine ipso factum est nichil.

i. peccatum quod nichil est et nichil fiunt homines cum peccant. Supra etiam dixit Augustinus quod malum est privatio vel corruptio boni. Qui etiam in libro lxxxiii quaestionum sic ait summum malum nullum modum habet. Caret enim omni bono. At modus aliquid boni est. Non igitur est quia nulla specie continetur totumque hoc nomen mali de

va

Hic nō plus ꝙ ꝙnacde ordie et mod dō ꝙ ꝑdē dīpe et ꝑ⁹ mīsē / et dīsq; dmēt nō dīa ꝑse
ꝑpīs / ꝑtō lic⁹ (malū ꝑ⁹ aq; trnd dfuq; / tḡ mouq; dīsq; ld ꝑdē cumpō

51 r°

ꝑpēi ꝓuatōne rept̄ē est / stem m dogmatibꝫ
ecclīe dr malū uel malicīā nō esse a dō
creatū / sz a dyabolo mīetate / qui et ipe bonꝰ
creatus esse

Hic mgr allegat ꝙ ꝑt epōne augꝰ dicꝫ q̄ manichēis / dr primꝫ ē er /
rac / m vitate / uel m ꝓpīis nīt⁹ / dr ꝑse / creatēs nō facere ꝗt / ꝙ mala
voltate / tuc nō mīste dīc ꝓuatōes / gotuq; m actu mītōn / ꝙfitet ꝓmꝫ
Deīde ꝗtt ꝑ / ad allegōes dīq; vnq; eps ꝗtus epōnibꝫ / et ꝑ / ꝗ nō ꝙ error m
ꝓpīis ꝓmet ad actuq; / sed error m vāte, ad ipīm ꝑtinet / ꝑ nō / ꝙ er
ror nō ꝑt sz ꝓmat / et ideo assert sz dissert ad ꝗmas ꝙ ꝓmꝫ / mīptus ꝓmꝫ ut
ꝑt

Secūd⁹ lr⁹ 2⁹ ꝑg mediū /
Li. De fide ꝙ Manichēos c⁰ 4⁰ c liber vng

Idem eccꝫ m libro cōtra manichēos quid
ꝑt ꝓnāt ordīt dicēs / ꝓnāt quid aliud est
nisi m vitatis ꝓpīis / uel m ipa vitate er
ror nō ꝑt sz ꝓmat / et
ꝙ sz dissimio ad mīt⁹
dīc ad ꝑtīa ꝓnāt quid si nō voltate faciūt / ꝓdēs in
ꝙ ꝓmꝫ mīt⁹ d /
iuste iudicant sz quid igit̄ m hac tanta vāi
tate tenēdꝫ / quid re dicendꝫ /

Scdm⁹ 2⁹ / m gnō ꝗrīdit vitate / et vult dr ꝓmꝫ ꝗfitet tam ī actu ꝙ
trīor ꝙ mītōr / sed dr ꝑtīat m mītōr / ꝙ ista dicta ꝑt ponī sz ꝙ ꝓmꝫ
est malꝫ actīs tam ꝗrīdit ꝙ mītōr / ꝙmq; ꝑtīat ꝗfitet m mītōr actu
voltat⁹ / ꝙ qua voltate tamq; ꝙ mala dr̄ē ꝓdūit mala opa tamq;
mali fructꝫ ꝗmōd hīc / actus mīe ꝓpīt ꝙ ꝑt bona / uel mala / an
ꝓdūd a voltate / ut hīc mgr ꝓdē dīc nec tam ab aliq; alio / et ꝓdē
t dicit ꝙ nō bonū / m opīde / nec est a ꝓpīo opīdum / sed ab vltio ꝓ
cedit et ꝑfectꝰ / vltīꝰ ante opandum vna ꝗdūplīa ꝓpīt ꝓ ꝙ ꝗrē
ꝑdicabīlī / nec vltīꝰ m resolūcdo ꝑdicalia est cui / ois ꝙ actio bonꝰ
sꝫ / ꝑcedit ꝓpīat nīl cui / nec ꝑcipit sz ꝙ ꝗrē / 2⁹ est ꝙ ꝗrē obtī uel ꝑb
tī / vltīꝰ nō m ꝗrē mīte uel obtī aliud quid magis mouet ꝓtēdit
ad agendū / ꝑcedit ad dandū cōsequī / uel ad cauendū ꝑicī / nō nīsi mouet ꝓpt

sed meto vltiq; et magnq; bonitq; nch malicia; aptu ipm/ et tali bono
oppt malu mgne sic hoc ordine et alia 2o cit op tripartita actu mforitte
q appeta actu' nip medium nec vnus/ est fm accidens moral/ vid ste fm
est op mal effectu/ et nd dgo mch/ et actus sue op effectu fm nd tm op solu/
sic coch dupliciter sue op effectu actus sed dupliciter/ ctu et ste nec ctu/ volu nd
m gne dupliciter enim dupliciter sue quia nd talis actu mfuntes apponit
bat op actu moral/ op omnib dupliciter ad vnu recipit/ bat/ tanpt/ et a defu
vnus dupliciter tm malicia capit pone pot. bt. qz mala pleby mali fuit
qnugit tm bona ut et dyon. qd. c. 4. de no. et ptm 2o cit q limit actu bu
no fit mp sed ad opus recipit qntat/ addendu aut illoz defiat ctu malu
nocidit/ qd cit a fine/ volu nd finis tm voluntat/ qndu qz nat finis nchil
vltiu qd qz ste nd tm sed qz grat/ tendu opus bm est tm nisi a fine autem
nch nichil no solu nolendo nch existendo/ sed ctu aliqd qd ad opus nd
pnet eligendo/ statim actu malicia nupt/ et ste bonitq nil malicia
actu q qz nichilate voluntat consistit/ ait dns theologus/ et 16 nil dt op nisi voluntate
pcip assistat vel simia de pelo ppone

Sane dia pt/ et libe tradi debet/ ptm esse

actu/ malu mtiores/ et extrinsece talia mala

1 malu rectte

rone/ locuq; et operone/ propue tm

actu defecte

m voluntate ptm consistat/ ex qua tanq;

ex alioq; mala predit opa mala tanq;

vltiq;

fructq; mali

Cam qm/ m qno ppriq; quadda opiq; dicenda/ tm voluntas et actus
mali fuit bona [illegible] fuit a deo/ mali aut fuit qua legis da [illegible] fuit
mala/ et hoc pnotq; apparet/ et stat q; apparato m duabq; pclonibq; qua
q; Dns voluntas mala et sus actus malus mali fuit actq; et ste
fuit/ bo/ fuit a deo q2a qo/ actq; put fit mediate et remota legis da/ radius
finis debito/ [illegible] utpc/ est ptm/ et nichil/ et nd est a deo q2m qz ste q
tenebra aliqui. dicit pnatis lucab/ et ita nichil est/ aliqui dicit aer tene
brosus/ et lucet pnatq;/ [illegible] aliquid est/ dic ptm aliqui dicit et e pnatis
finis debiti/ [illegible] nichil est/ opiq; dicit et e actq; pnatq; finis debito/ [illegible]
aliquid est Tndicio quoz̄dam qui dicit voluntatem malam actum
inq̄tum fuit/ ee naturas et ideo bona/ mali vo mala fuit esse ptm

Quida aute diligent attendetes

verba Augustini quibus supra et in aliis scripture
locis utitur non indocte tradunt voluntatem malam et actus malos inquantum sunt
vel inquantum actus sunt bona esse inquantum
vero mala sunt peccata esse. Qui voluntatem et
actum quecumque bonam naturam dei esse dicunt in
quantum actus est vel voluntas et ex deo
auctore esse inquantum vero inordinate et
contra legem fit et sine debito caret pec-
catum est. Et ita inquantum peccatum est nichil
est nulla enim substantia nulla natura est.

Hic probat primam conclusionem per tria originalia Augustini. Primum est lxxxiii questionum ubi dicit
cum deus est omnium auctor que sunt, quia inquantum sunt bona sunt. Secundum
est eiusdem ibidem cum nichil fit a casu vel temere sed omnia fiunt a divina
providentia et prout sunt bona sunt. Tertium est eiusdem de doctrina christiana in quo vult
cum deus summe et principalissime est et omnia alia ab ipso sunt et quia a deo summo
bono esse accipiunt ideo ut sic bona sunt. Nota quod hic colligitur quid sit
divina providentia quia est ipsa dispositio divina communicans suam bonitatem rebus secundum
plus et minus prout possunt eam participare. Et hinc concordat Boecius in iiii de
consolatione prosa sexta dicens providentia est ipsa divina ratio in summo omnium prin-
cipe constituta que cuncta disponit. Quod ergo Augustinus vult probare ex isto. Primum
quod totus mundus regitur divina providentia. Secundum quod nichil fit in mundo simpliciter a
casu. Sic enim arguit quod casu fit temere fit sed nullum temerarium cadit
sub providentia divina. Secundo sic arguit. Si non totus mundus administratur providentia
divina sequitur quod aliquid sit natura que non spectat ad providentiam divinam quod est impossibile quia nulla
natura est quin in ipsa capacitatem suam participet bonitatem divinam quia divina providentia est quedam deus suam
bonitatem rebus communicat aliis plus aliis minus secundum quod eam participare possunt sed nichil est quin in quantum est participet
ipsam pro modulo suo neque aliter posset. Ergo nichil est inquantum est quin cadat sub providentia divina

xxxv

auctoritatibus probant voluntates et actus omnes esse bonas inquantum sunt

Quod autem voluntas omnis et actio bonum
sit inquantum est, ex eo probat, quod ait Augustinus in
li° de lxxx tribus questionibus, Deus tantum boni
causa est, quocirca mali auctor non est,
Quia omnium que sunt auctor est, que inquantum
sunt bona sunt. Idem probans nichil casu
fieri in mundo, ait in eodem Quicquid casu
fit temere fit, Quicquid temere fit non fit provi
dencia. Si ergo casu aliqua fiunt in mundo,
non providencia universus mundus administratur
aliqua natura vel substancia est, que ad
opus providencie non pertinet, Omne autem quod
est inquantum est bonum est, Summum enim
est illud bonum, cuius participacione sunt ce
tera bona, et omne quod mutabile est,
non per se, sed boni illius participacione inquantum est.

bonum est, quod diuinam etiam prouidentiam vo-
camus, nichil igitur casu fit in mundo, hijs te-
stimonijs inuitantur ad ostendendum omne quod est
inquantum est bonum esse, unde idem Augustinus in
li. primo de doctrina xpiana ait, ille summe
ac primitus est, qui omnino incommutabilis est,
et cetera que sunt nisi ab illo esse non possunt,
et in tantum bona sunt inquantum accipiunt ut
sint.

Hic probat quod secundam immediate supra positam, quia actus malus, ex vicio est
malus, sed vicium non est ex deo, et hoc declarat per Augustinum octoaginta trium
questionum, qui vult quod vicium est voluntatis, quo homo fit deterior, sed hoc longe
est a diuina voluntate. Respondendum, aliqui ponunt actionem malam etiam inquantum est actio
non esse a deo, probat sic, cuiuslibet rei cuius deus est principium, eiusdem est finis, huius autem
actionis non est finis, sed libido, alij tamen dicunt oppositum, et soluunt argumentum, quod licet
illius male actionis ut est actio, deus non est finis moris, et principaliter intentus,
est tamen finis naturalis, i. a natura intentus, eo quod ipse finis omnis naturalis. Quid ex predictis
sequatur.

Ex predictis colligitur atque infertur, quia
si mala voluntas, et mala actio, inquantum est, bona est.
Sed quis est qui diffitetur malam vo-
luntatem esse et malam actionem, mala igitur

voluntas siue actio inquantum est bonum est et
inquantum voluntas est uel actio bonum similiter
est sed ex vicio mala est. Quod vicium a
deo non est neque aliquid est. Ad Augustinum
notasse videtur in li. de lxxxiii quaestionibus
dicens vicium est voluntatis quo homo est deterior
quod vicium longe abest a voluntate dei
ut ratio docet. Ex hoc loco probat voluntatem
inquantum viciosa est non esse a deo et inquan-
tum viciosa est peccatum esse et peccatum est ut
aiunt inquantum non habet ordinem nec finem de-
bitum. Ita et actio inquantum ex malo
procedit et ordinem non habet et ad malum
tendit.

Hic magister reuertitur ad probandum primam quaestionem. Et hanc probat per Augustinum in Enchiridion dicentem quod omnis natura bonum quid est. Notandum hic per dictum et b. v. Actio dicitur natura sed non a natura quia non est ex necessitate nec ex principiis naturae. Sed est secundum naturam. i. naturae perfectionem ordinem et instinctum eo quod natura a bona actione perficitur. Sic mala actio non dicitur simpliciter natura sed quia naturae ordinem perfectionem et instinctum ratio eius quae est sinderesis naturaliter inclinat ad bonum et peccatum eam deordinat ab eo

distinctio

Alia probacio quod omnis actus inquantum est bonus est

Item aliter probant omnem actum interiorem
vel exteriorem inquantum est bonum esse quia non esset
actus malus nisi esset res bona quia non
est aliqua res mala nisi eadem res bona
sit. Unde Augustinus in Enchiridion omnis natura bonum est
nec res aliqua mala esset si res ipsa que mala
est natura non esset non igitur potest esse malum
nisi esset aliquid bonum quod cum dicta videatur
absurde connexio tamen ratiocinationis nos compel
lit hoc dicere. Ex predictis testimoniis asserunt
omnes actus inquantum sunt res esse bonas
nec aliquid esse malum id est peccatum nisi idem
quoque secundum aliquid bonum sit. Et omnia
que sunt inquantum sunt deum auctorem predicant
et eius voluntate omnia esse quecumque sunt
quia inquantum sunt nature sunt.

Capitulum quintum in quo soluit tres obiectiones que possunt fieri contra primam conclusionem

Quia si quod esset vera sequitur quod adulterium et homicidium essent bona et a deo et per consequens sequitur quod qui talia agerent bona agerent quod est absurdum. Respondet quod adulterium et homicidium non sunt simpliciter actus sed cum hoc sunt vicia igitur inquantum sunt actus a deo sunt ut vult quod prima supra capitulo 4 sed inquantum sunt actus vicijs convoluti non sunt a deo. Summarie solutio stat in hoc quod adulterium et homicidium non nominant actus simpliciter sed actus cum deformitate. Obiectio contra illos qui dicunt omnes actus inquantum sunt esse bonos

Quibus opponitur si omnia que sunt inquantum sunt bona sunt et nature sunt ergo adulterium homicidium et similia inquantum sunt bona sunt et nature sunt et deo volente fiunt. Quod si est tunc illi qui faciunt illa bona agunt quod penitus absurdum est. Hijs vero sic illi respondent dicunt equidem adulterium homicidium et huiusmodi non simpliciter actus denotare sed actuum vicia actus quoque ipsos adulterij et homicidij inquantum sunt vel inquantum actus sunt a deo esse et bonas naturas esse sed non inquantum adulterium et homicidium sunt. Et ideo non sequi dicunt si actus qui homicidia et adulteria sunt a deo sunt quod adulteria et homicidia a deo sunt

distinc

Secda obiectio ꝙ petr̃ nō fuit actꝰ nutriꝰ/ nec potiꝰ rei/ ergo nō erat̃ mag̃ deū nō
ue ad eccl̃iā ꝛ de similib⁹ nō est̃ p̃ma/ qꝝ nō mptat aliquē ꝙ actu ꝙ
ꝙ iste negacēs put̃ fuit p̃ma/ aliquid postꝰ mplicat/ ut videre ad eccl̃iā
mptat negatiū nō esse/ et nō erat̃ mag̃ deū fit malū actū negatiū/ mediate
quo/ aliqꝝ declinat a bono/ quia esse declinare a malo potest̃ aliquid intelligi
malū/ sic declinare a bono ponit̃ potest̃ mali/ Sed contra dicit b. ꝛ
Petr̃ potest aliquo ꝙ fuit ꝙ actu/ sed nō codē est̃ de omnib⁹/ nā regula ē
ꝙ actu/ et ꝙ alicui actu voluntario est̃ inducto/ de pari aut actualibꝫ
/ et ꝙ ꝙ omissione inducat̃ planū est̃/ sed de illis ꝙ ꝙ negligentia vel alio
mō fuit ubi fuit sine opinione/ prima dicat/ dicit semp actꝰ obmissionis
et aliquo actu fundat̃ p̃/ alia dicat dicit nō sola negatiue fundat̃/ et dicit
ponit medio/ et dicit dicit obmissione p̃ actu p̃ma fundat̃ aut actꝰ p̃ma
dicit ꝙ negatiū esse voluntaria ponit actꝰ/ unde et p̃ma ꝙ ille mediate
fuit/ et p̃ma ꝙ mediate obmittit p̃ma ꝙ ille/ et negatiue voluntaria

alia oppositio contra eosdem

Petr̃ aliter aut opponit/ si aliqꝝ nō ꝛ ma
lū/ quod non sit res bona/ uel nāt̃ quo
ꝛ p̃ma fuit/ nō credē m̃ deū/ nō ie/ ad
eccl̃iā/ et hinc dicit̃ ista nō sunt nāt̃/ imo
imo nō fuit/ nō est ens aliqd. uel res/
aliq̃. nō ire ad eccl̃iā. uel nō credē. et hinc
Ad quod dicit hinc atꝰ huiusmodi dic
tūmodo/ que vident̃ p̃uacēs simp̃ no
tāt/ et mihil ponē/ quia ꝙ negatiue
dicit̃ vē aliq̃ ponit/ actus ꝙ ꝙ aut sig̃
o.
ficat/ nō credē ens m̃ xp̃m/ mareduli
tatē/ dicit/ et nomine mareduliteꝰ.

malū actū mētis significat, ita etiā cū
dicitur. nō ire ad ecclīā, malū est, nō eūt
cōtemptus significat, i. voluntas mala, vel
ppositū, hoc est enim declinare a bono et ideo
malū est, sicut et eōuerso declinare a
malo bonū est, sicut igitur declinatio a ma
lo aliquid ponit, scilicet voluntatē et ppo
situ vitandi malū, nō enim pt esse bonū.
quod omnino nichil est, ita declinatio a
bono, quod est significat, scilicet voluntatē
et ppositū mali, et sm hoc vā est et ge
neralis illa pcti mortal descriptio, quā
supra posuit Augus

Ista obiectio peccatum est corruptio boni, vel ergo inquantum malum, vel inquantum actus. Nō primum, quia omnis corruptio boni est pena, et peccatum prout peccatum est pena et per consequens est a deo, quod est contra conclusionem istorum. Nō secundum, scilicet inquantum actus, quia ex quo omnis actus est bonus per primam conclusionem, tunc sequitur quod aliquid inquantum bonum sit corruptio boni, quod est falsum. Videtur quod peccatum inquantum malum est corruptio boni, sed actiue. Et ista pt esse conclusio 4a. Et hanc probat ex dictis Augustini, sed ut sic nō est pena peccati nec est a deo, sed magis ut corruptio passiua est pena peccati. Utrum malus actus inquantum peccatum est sit priuatio vel corruptio boni

Potest etiā queri ab eisdem, cū peccatum sit

ut sup̄ dcm̄ est p̄uacō bom uel corrupcō.

et oīs actus malus sit pccm̄ / utr̄ sit p̄uacō

uel corrupcio bom / inq̄tū pccm̄ ē / uel nō,

Si em̄ inq̄tū pccm̄ est corrupcō boni est.

Cū corrupcō bom uel p̄uacō pena sit hoī.

inq̄tū igr̄ pccm̄ est, pena ē. quod si ē.

tūc inq̄tū pccm̄ ē, bom esse videt̄ / et a dō

esse / Si at nō inq̄tū pccm̄ ē. corrupcō ē.

Queritr̄ ergo / sc̄dm̄ quid corrupcō sit / Si n.

corrupcō est / et nō inq̄tū pccm̄ ē / cū nō

sit nisi bonū / p̄terq̄ in eo quod pccm̄.

est / ergo inq̄tū bonū est, corrupcio /

uel p̄uacio bom est. Ad quod etiam

ipi dicūt. actū malū nō inq̄tū ē / nec

inq̄tū bonū est / ēē p̄uacōnē uel cor

rupcōnē bom / s̄ inq̄tū pccm̄ est / nō

tn̄ inq̄tū pccm̄ est / pena est / uel aliqd.

quod a deo sit vt em̃ ex vbis augḡ p̃missis

tolligt p̃m̃ dict corrpo uel pduco actẽ

no passiue naz ideo malu vel p̃m̃ dict

corrpo bom quia naz bonaz ãlicuiꝰ p̃

uat bono naz si no pduat aliquo bono vt

noceat ut supꝰ augḡ aut nocet aut adi

unt igit bonũ no autẽ nocet vi ipsius

p̃m̃ est ergo mãtiã p̃m̃ & pduat bo

no stiaz mãtiã p̃m̃ est pduco & ul

corruptio boni

Qꝫ arꝫ septio q̃ monet dubiũ ẽra naz deꝰ et quit ꝛ

corrupti actus ei⁹ mutil sit mutatio pm̃ ꝛ quo p̃m̃ pt corrpi

bꝰ et admitt eũ mutil sit tndet p augḡ arꝫ ꝗ fier pt fieri dr

fier m sit ꝛ ꝛma sint abstractia ei⁹ mutil & ei⁹ corrpit corpꝰ ꝛ

p̃m̃ mutil & ei⁹ corrpit bꝰ et actꝰ ꝛ Ad aut quit ꝛ m̃ q̃ corrpit

actꝰ ꝛ ndet arꝫ ꝗ ad pbationẽ ꝓtrii et vltiꝰ nãlit arꝫ

mõd sint mutabilia medica ingenia ꝛ ut q̃ parabola ꝓpt luce p̃ et

q̃ glosa ibid dr vs tm̃ & ꝗ p̃ p̃m̃ bꝰ fuit isto bono quo ad

sint bona ꝛ deo a quo p̃ p̃m̃ bꝰ elongat ꝛ et q̃tũmꝫ elongat a deo

tanꝫ fuit et incipit p̃ual illo et grã sua ꝛ ad bꝰ ꝛ quo bono

elongat a deo quãtũ ad ꝓpriũ subiꝰ tndet q̃ nõ p locorꝫ distantiã ꝛ sed q̃

ab eo filiꝰ et bonũ tradit p̃m̃ ꝛ dñs q̃ p̃m̃ pt dici q̃ retinet

q̃ actũ et deformitatẽ ꝛ sint q̃ intendat illud cui nõ inꝑtꝫ et illud

a quo ꝛ p̃m̃ & aliq̃ ꝛ et deformitꝫ tm̃ a quo nõ imꝑtitur & ꝛ

dicit dñs ꝛ tñ naturaliꝫ modi ꝓpii et ordinatꝫ et aptius ad illa ꝛ ad

p̃m̃ istoꝝ mutil & et q̃ ꝛ significat ꝛ nõ ꝛ q̃ ad ꝛ aliq̃ & et ꝑ ꝛ obliq

et medicat dic ꝙ ſic culpa pſens et ſtans ꝙſ nō pt et nō oppꝰ habilit nec ſ ydoneꝰ et ſ dic ꝙ ꝺ et pt fidē mīa ꝙ ꝙd ꝙd ad ꝺ ad ꝙ ordinē ꝙ ad ſuſtipiēdā gr̄am et vſ

n° Sed nō ut dicat ſ ꝙ ꝙ ee aue mālē quod eſt ꝓ ꝙ ꝓ ꝙm nō tollit ſed qſ
ꝙ ſ ꝙ ſtituꝫ ꝙ quo aīa plꝰ dꝝ effica hoc tollit ꝺ hoc aut eſſe aīa
illud tollit et nō ꝙ nō ſ ꝙ ſolū ꝺ ꝙmodꝫ ſtans illud nō inuenit
ꝙ ꝓ ꝙm ꝙm ſubtatuꝫ ſ alios ꝙ ꝙ habite ad ꝙ. eaue habitatꝫ ꝓ ꝙd
ſcḡnd macꝰ ac magꝰ diminuit ꝙ mag̃ ꝙ tōte tollit ſ ꝙ ꝙ omīs dētatꝫ
ꝙ credit ꝙd ꝺ mala ſurdi diſpoſitꝫ ꝙ ꝙ illud appet ꝙ ꝺ vde habe
tatꝫ ꝙd habet ꝙd voluitas ꝙ dēlit ꝓ ꝓle ſ dicit ee ꝙ ꝙ ꝙ ꝙ vſu
tali minuit et mag̃ ſtuit ꝙ ꝙ ſ tale ꝙd eſſe nō pt ꝙd ſtulticia
ē et ideo ꝙ tale ꝙ ꝙ ꝙ ꝙ ee ꝙ radicē ſtatꝫ nil ꝙ ꝙ fidē ꝙ
ꝙd ꝙ id ad ꝙd ordinat ꝙ ad ſuſtipiēdā gr̄am et ad ee ꝙ gr̄ie
tatꝫ ſuſcepte ſ ſic ꝙ culpa diminuit habilitē et ſtatꝫ aīe mag̃ ydoneū
et indignū id ꝙ ſuſtipiēdā ſ et id ꝙd nō ſ ꝙ ꝙ ꝙ

sit aīa in parabola illius qui incidit in
latrones, qui eū spoliauerunt et vulnerauerunt
claresciat, incidit enim hō in latrones
qn̄ p pccm̄ in ptātē dyaboli trahitur, et
tunc p pccm̄ expoliatur gratuitis bonis i. v
tutibus, et in nālibus bonis vulnerat̄ q̄ sunt
rō vel intellectus memoria et ingenium
et hiūdi que p pccm̄ obtenebrant̄ et
viciant̄, p pccm̄ etiam priuat̄ illo bono cū
participatione cetera bona sunt, quo tanto
magis priuat̄ quanto magis se ab eo elongat, qualiter hō se elongat a deo scz p dissimilitudinem quam facit pccm̄

Ab eo autē se elongat p pccm̄ nō
loci distancia, qz vbiqz totus et pns
est omnibus et omnia in ipso sunt ut ait
Augz in li. de lxxxiii qōnibus et ipse
locus non est, locus tn̄ dei abusiue

templo

dicatur templum dei / non quod eo contineatur sed quod
ibi presens sit et inhabitans. Id autem anima mun-
da intelligitur. Per peccatum igitur non secundum locum
aliquis longe fit a deo / sed in eo longe fit
quod ab eius similitudine recedit / et tanto longius
quanto fit dissimilior. Illa autem ut ait Augustinus in
li de lxxxiii quaestionibus que participatione si-
milia sunt deo / recipiunt dissimilitudinem. At
ipsa similitudo nullo modo ex aliqua parte potest esse
dissimilis. Unde fit ut cum similitudo patris filius
sit ex nulla parte patri possit esse dissi-
milis / cuius participatione similia sunt quecumque
deo similia sunt / et illa possunt recipere
dissimilitudinem. Nichil est autem quod
hominem a deo / deo dissimilem faciat quem-
admodum peccatum

Hic infert ex dictis istud correlarium quod non solum peccatum est corruptio anime ut
dictum est sed etiam corporis / quia peccatum primorum parentum privat corpus immortalitate
et impassibilitate que habuit in statu innocentie / et habuisset si homo non peccasset

Cum autem peccatum sit corruptio vel priva-
ut sit dona gratuita
tio boni quod est in anima, est etiam privatio
et corruptio boni corporis, sicut corpus
primi peccati dono gratuito
hominis privavit beneficio immortalitatis
illius et impassibilitatis quam habuit
ante peccatum.

Tamen septimum in quo queritur utrum etiam pena dicatur corruptio boni. Videtur quod peccatum dicatur corruptio boni active, sed pena est corruptio boni passive, quia pena est effectus peccati et est a deo, sed peccatum est a diabolo vel ab homine.

An pena sit privatio boni

c. 1

Queri autem solet utrum et pena
sit privatio vel corruptio boni. Ad
quod facile videri potest si predicta ad me-
hac eadem dicta est
moriam revocentur. Diximus enim supra
privationem vel corruptionem boni acci-
pi active vel passive, id est secundum effi-
principium quoddam, id est finem
cientiam vel effectum. Ideoque privatio
vel corruptio boni dicitur et peccatum et
id est active
pena, sed peccatum secundum efficientiam, quia

priuat uel corrumpit bonum, pena autem secundum
effectum i secundum passionem que est effectus peccati
aliud est enim culpa, aliud pena, alterum est dei i
pena, alterum dyaboli uel hominis est i culpa

Utrum quodlibet malum culpe actualis aliquid boni corrumpat in voluntate peccantis

Arguitur non. Arguitur primo sic, quia peccatum actuale uel est ipsamet voluntas mala uel actus
ab ipsa procedens, sed voluntas non corrumpit aliquid in se ipsa et similiter nec actus corrumpit voluntatem cum ipse
egrediatur a voluntate et nullo modo habeat se actiue ad eam sicut quod agit in eam. Ergo quod satis videtur
non et aliud similiter. Secundo arguitur, peccatum sine culpa actualis non est nisi ipsamet corruptio
sed corruptionis non est corruptio quia hoc esset per aliam corruptionem et corruptionis esset
corruptio et iretur in infinitum. Tertio sic. Si peccatum corrumpit aliquid in anima hominis peccantis
uel ergo corrumpit substantiam uel potentiam uel actum nullum eorum. Ergo quod videtur non quia non videtur
quid aliud corrumpat, sed aliud per prima parte notum est cum peccatum non repugnet substantie
et pari ratione patet secunda pars quia ita sunt potentie anime incorruptibiles sicut substantie. Sed quod etiam non
corrumpat actum patet quia illud diuinitate requirit, non enim posset esse peccatum nisi esset
in aliquo bono, sed non potest esse in nuda substantia uel potentia. Ergo requirit actum et ergo
non corrumpit. Quarto sic, uel ergo corrumpit bonum nature uel bonum gratie nullorum. Ergo quod
cum omne bonum uel sit naturale uel morale, aliter quia bonum nature non repugnat
immo stat cum eo nec etiam potest esse sine eo, nec etiam corrumpit solum bonum gratie quia tunc
nullus posset peccare nisi prius haberet bonum gratie et melioris conditionis uiderentur infi
deles et heretici quam existentes in gratia quod est simpliciter falsum. Quod autem est tota determinatio
magistri distinctione precedenti et similiter ista ubi ostendit quod malum est priuatio sine
corruptione boni, et sicut se habent morbi corporis ad corpora sic morbi uiciorum
ad animas, et ergo sicut morbi corporum corrumpunt corpora sic morbi uiciorum
animas, et ergo quod uera. Notandum quod peccatum dicitur priuatio boni non cuiuscumque nec re
cuiuscumque creature non enim est priuatio boni ligni uel lapidis sed iustitie rei
creature rationalis. Et ergo aduertendum quod duplex est bonum in creatura rationali scilicet nature
et moris et secundum hoc considerandum in creatura rationali duplex esse scilicet naturale et
morale primum habet per naturam secundum per uirtutem et gratiam. Secundo notandum quod corruptio
rei potest capi dupliciter uno stricte et rem corrumpi est ipsam desinere esse et mors
hominis dicitur corruptio hominis. Alio modo non ita stricte sed largius pro debilitate rei quam
a suo perfecto esse deficit, que est quasi quedam tendentia ad non esse et morbi
et infirmitates et imperfectiones rerum a sua perfectione destitutis large dicuntur corrup
tiones. Tertio notandum quod creatura rationalis potest hoc quod cum aliis creaturis communiter ordinatur
in deum, specialiter habet ordinari ex hoc quod ipsa est libere operans per uoluntatem unde in ipsa
possumus dupliciter considerare uestigium trinitatis, primo in uoluntate cum aliis quia habet comparari ad
deum secundum triplex genus cause scilicet ad efficientem et in hoc attenditur modus, secundo ut

quia nulla ꝛc ꝑz quia ꝓt dr ꝺ ꝺ ꝺm ⁊ tm ꝑz aia ꝺ ꝺ ꝓcedꝫ ꝓt esse my ꝓcd
mortuli ad ꝓc tollat ſimpl̃ bn̄ et ee ꝗre ⁊ tm̃ aia ꝺ bn̄ mac̃
et ꝗre tam mũat ꝙ essm malum ꝗ ꝓ ꝗc ꝓt dia ad rõnes ad ꝓz
ꝓs ep ꝗtie ꝓz ꝓt dia nec rõb nl actꝫ ꝙd absũtie ꝙd malia, et
dr ep ꝙd rõb ꝓpꝫ ꝙ malicia dordinat ⁊ corrpt ꝛy mod corrpc
ꝑmissu ꝺ zdr dr ep ꝓt dry ⁊ malu culpe ꝓt dr corrpe qꝫ ꝙ actꝫ
malo rõb corrpt ꝓpꝫ ſtacdo ꝓt mutabile ad bn̄ et nd ep ep ſtat
ꝙ alid corrpcꝫ et ꝙ ꝓt dia ep corrpcd ꝛy aiad mduct corrpcꝫ ꝛy
ꝗtid et nd optet ep ꝓt ꝓpꝫ ⁊ mſtiu ꝺ zdr dry ⁊ ny posse ep nd
ſpr corrpit ꝗtꝫ ꝓt bn̄ mac̃ ity corrpit aliqꝺ pcõb. nt dr ſc ⁊ iod
corrpt actꝫ nd ſimpl̃ ꝛy ee mac̃ ſed ꝛy ee mal ſtacdo cas no
nulle malo qm ꝛy ee ſed bonu ꝺ zdr dr ep ſ pnũ ſint my ꝑd
tue ꝓpr corrpit ꝙt bn̄ ꝗre et ꝑtꝫ aliqꝺ corrpit bn̄ nat ꝙlet de
ſubſtãtia et nãlia mluduꝺ ⁊ nd ꝺ ꝗra tue ampliꝫ corrpit nãlia
et ſtacit my ꝙbile ep ſ ꝙ ep mſſ mũat a ſra tue rõmutabꝫ
ꝛ ꝓz quod ſ dr

Ista aia ꝛ ꝙ actꝫ ſt bona

Ꝺiſtum ꝓpoſ Quiꝫ magr̃ recitat opiões et determiãt dcm ꝓd cpndit
ꝗꝫ dctiat de ꝗc mdctꝫ ꝗcm que ꝓt cũ oõ dictis dcꝫ ꝗbet
ꝛpõe cãla ⁊ ꝓ ea, mpliate monet ꝙt ꝗm ꝛtpiõ ꝓſſit esse
ꝑm et ꝓa ꝓa et ut ſtꝺ ꝗz ay ꝙd ſue ꝓd ꝙ cũa ſ ꝓa ꝓcep
ne ꝓa et ꝗc ꝓt my ꝑtibꝫ auctabꝫ ſcrip. augſt apl̃ ꝺ ⁊ alijs
ꝑtibꝫ ⁊ nõnũq dnd ꝑtꝫ ꝓſſit esse ea cũ ꝺ ſit ꝺ ⁊ ⁊ ꝛcipte
auꝺoꝝ ꝑtꝫ nichil ⁊ et ut nõ est cũ ꝓa mſ ꝙ aiam ⁊ ꝙ ꝑ ꝺmoꝝ
⁊ ꝙbet ⁊ dr ey ꝗ aũtat ſe a dco amoue ſbi grã ⁊ ꝙ ꝙbebat ⁊ mo
tollebat ꝓa et cũa alia retrahẽcia ⁊ multu deꝰ ꝓſtat ſpũ nr̃
ꝺ ſcipi. ꝛcitꝫ tnãs ſpnũ et ꝗ ꝺ qualib cũ ony ꝓcꝫ ny ⁊ ꝗ ꝗ ꝓt dr
grã ꝺſtributꝫ ⁊ ꝑtꝫ aiad ꝛcipte ꝗſq ⁊ aliq et ut ⁊ cũ altꝫ ꝓa
est ꝓt et ꝗ ꝓ my ꝗd cauſ efficadꝫ ⁊ ꝗ ꝙ actu rclinq macula ꝺ
ꝓcc nec ꝗtid my aia ⁊ ꝙ mchat utꝫ ad ꝓcand ⁊ ꝗ ſ nd ꝑtꝫ nd
est causa rãꝫ ꝑtꝫ ſed ſolid ꝓa ſꝫ my ꝓt ⁊ ꝓt ſupna ſupnũ ⁊ ꝛ
⁊ ꝓ ꝓnũ cac ſnal ⁊ ꝗ ny ꝑtꝫ admittꝫ aliud my ſnũ ſnd ⁊ ꝓt ꝗ
ꝛcidit ꝗcꝫ ut vndictꝫ ꝛcupet ubi ꝗ ꝺdnd ſtus dure ⁊ ꝗ ꝺ vndicta
et ita ꝙbꝫ ꝑtꝫ natu ꝙ ꝺ ꝙ ⁊ ꝗ cũa aliq ꝓt ad ꝓd ꝛcitꝫ
ꝙdignitꝫ ut analiꝫ ꝗſcipꝫ ⁊ ⁊ ꝙbꝺ et my ꝑtibꝫ magſ pnata ſ ꝓdꝫ
ꝙ ꝙ ꝙbꝺ ⁊ ꝓt ꝙ analiꝫ mduo et ꝙ ꝗra ꝗcndu et ꝗc nec ꝙ ꝑtꝫ
corꝓlie ⁊ ꝓt ꝓcmꝺ ⁊ ꝛcio ꝑtꝫ cauſe mãlis ⁊ ny ꝑtꝫ ꝛſtrat
ntꝫ alit ⁊ ꝑt gula ſupnũ ⁊ ꝗ ꝛcitꝫ nucio eſtnãt ꝺſpnat
⁊ ſbdnũ ut dicat ꝓ et analiꝫ ſic est cũ ꝺſſenſoib ⁊ ꝗ mltiplꝫ
cat ⁊ ꝑtꝫ ꝙ ſue mã lib ⁊ quedam ſimil ſunt ꝑa et pena ꝑa ꝙdam
ꝑa et aa ꝑa alia vo ꝑa ꝛ causa et pena ꝑa

Tricesima sexta

Sciendum est tamen quedam sic esse peccata
ut sint etiam pene peccatorum. Unde Augustinus super
illum locum psalmi lvii Supercecidit ignis et non
viderunt solem ait. Ignis superbie et concupiscentie
et ire intelligitur. Istas penas pauci videt
Ideo eas maxime commendat Apostolus in epistola
ad Ro. et enumerat multa que sunt peccata
et pene peccati. Item inter primum enim peccatum apo
stasie et ultimam penam ignis media que sunt
et peccata sunt et pene peccati. Gregorius quoque super
Ezechielem ait. Contempnenti qui non vult
penitere ponit deus offendiculum ubi scilicet
gravius impingat. Peccatum enim quod per penitentiam
citius non deletur aut peccatum est et causa
peccati aut peccatum est et pena peccati. Unde
Moyses nondum sunt completa peccata amorre
orum. Et David appone iniquitatem super

Ps° lxxvii° osee

iniquitate eorum. Et alius propheta sanguis sanguinem tetigit, id est peccatum peccato additum est.

Paulus quoque ait: propterea tradidit eos deus in passiones ignominie etc. Et item ut impleant peccata sua semper. Johanni quoque per angelum dicitur: Qui in sordibus est sordescat adhuc. Ex his testimoniis colligitur peccatum aliquid et peccatum esse et penam peccati.

Capitulum 2m in quo movet questionem principalem huius distinctionis istam: utrum peccatum inquantum peccatum sit pena peccati. Et arguitur quod non per dictum Augustini: omnis pena peccati iusta est et de iustitia dei procedit, sed peccatum non est iustum inquantum peccatum, igitur peccatum inquantum peccatum non est pena peccati, quia non procedit a deo. Vel aliter formatur ratio sic: omnis pena iusta est a deo, sed peccatum inquantum peccatum est pena, ergo peccatum iuste fit et a deo fit. Respondet quod peccatum inquantum pena est a deo, sed non est pena inquantum peccatum est, sed ratione sui effectus qui est corruptio quedam, ergo non est peccatum inquantum pena, sed effectus peccati pena est. Et ex ista responsione potest trahi hec conclusio: quod peccatum dicitur pena istorum, quia per peccatum in quod homo labitur merito precedentis peccati corrumpitur bona natura et punitur. Sicut ignis eternus dicitur pena malorum, non quod formaliter sit cruciatus vel pena, sed quia per ipsum fit in homine pena. Sic per peccatum minuitur bonum hominis et corrumpitur, et ista minutio dicitur pena formaliter, et ista non est essentialiter ipsum peccatum, sed fit per peccatum. Et ista corruptio fit deo auctore, et iusta est, licet peccatum non fiat deo auctore. Et ad hoc allegat dictum Augustini et apostolum. Et nota quod sicut ignis inquantum lucet non ardet, et inquantum ardet non lucet, sic de peccato inquantum peccatum non est a deo, sed inquantum pena sic est a deo. Sicut beatis sola lux ignis lucet, et dampnatos solus ardor ignis cruciat, non lux letificat secundum Gregorium. Item nota B. v. ponit quidam volunt dicere quod peccatum est pena peccati non tamen essentialiter, id est non est secundum id quod est, sed secundum id quod committitur et sequitur, sicut peccatum in quo est manifesta ignorantia est pena superbie et infamia est pena consequens peccatum manifestum. Et omne peccatum potest dici pena respectu precedentis, ideo quia infert lesionem, secundum id dicitur peccatum et pena, sed peccatum dicitur

essentialiter sed pena peccati causaliter. Sed quia secundum istum modum loquendi non tantum unum peccatum posset dici pena alterius, sed etiam idem peccatum posset esse pena sui causaliter quia peccatum seipsum ledit. Etiam ostensum est quod non solum actio inordinata est culpa, sed etiam ipsa deformitas que remanet in anima, ipsa autem anime deformatio non modica est pena ei. Et ergo est alia opinio que dicit quod peccatum sequens non tantum causaliter sed etiam consentiens ut sic loquamur est pena precedentis, et hunc magis videtur consentire et plana est. Nam peccatum dicit duo, dicit enim dampnum et ordinem ad precedens meritum, hec ambo reperiuntur circa sequens peccatum. Quia in eo quod peccatum est nocet, et est ordinem, quia eo ipso quod homo est in peccato dignus est dimitti cadere in aliud peccatum. Et cum aliter omnis pena est iusta, peccatum inquantum peccatum est peccatum, ergo peccatum inquantum peccatum est iustum, est fallacia accidentis quia procedit a iustitia ordinis ad iustitiam ordinabilem, modo hoc non sequitur quia sepe iustitia ordinis extranea est ordinabili, scilicet quando illud quod est vituperabile et iniustum ordinatur et iuste. Illa ergo omnis pena iusta est, vel omnis pena laudabilis est. Dupliciter intelligitur. Uno modo omnis pena secundum id quod est, id est in se laudabilis et iusta est, sic falsa sunt, quia multe sunt pene que sunt passiones ignominiose et de iustitia nichil habentes, vel sic omnis pena secundum id quod peccatum est, id est ut est punitiva excessus, sic quelibet est iusta et laudabilis quia est ordinata. Ex predictis questio orta est scilicet an inquantum peccatum est sit pena peccati.

Et ideo merito queritur utrum inquantum peccatum est sit pena peccati. Quod non videtur cum omnis pena peccati iusta sit. Unde Augustinus in libro retractationum: Omnis pena peccati iusta est et supplicium nominatur. Si ergo peccatum quod est peccatum et pena peccati inquantum peccatum est pena peccati est, cum omnis pena iusta de iustitia dei veniat, videtur inquantum peccatum est iustum esse et a deo provenire. Ad quod illi respondent peccatum sic dici penam peccati quia

per peccatum in quod merito precedentis peccati homo labitur
deserente deo corrumpitur bona natura. Sicut ignis
eternus dicitur pena malorum quia eos cruciantur.
nec tamen ipse cruciatus malorum ignis est sed per ignem
fit in homine. Ita per peccatum corrumpitur natura et immi-
nuitur bonum nature et est ipsa imminucio et
corruptio boni passio et pena et non est esse
cialiter ipsum peccatum per quod fit. Sed ideo peccatum
dicitur ut premissum est quia per peccatum illi
co ut peccat homo fit in homine illa cor-
ruptio que tamen fit deo auctore. Illa enim
pena sive passio que est boni corruptio
a deo est. Illius tamen ut sic dicam materia
et causa est peccatum quod a deo non est.
Quod videtur Augustinus notasse et iuxta hunc
sensum intellexisse cum ait in li. de prede-
stinatione sanctorum predestinatione deus ea prescivit

que ipe fuerat facturus / sed prescivit deus etiam
que non est ipe facturus i. omnia mala quia
et si sunt quedam que ita peccata sunt / ut etiam
pene sint peccati secundum illud apli. Tradidit
illos deus in passiones etc. non tamen peccatum dei
est / sed iudicium scilicet pena / In scriptura enim
sepe nomine iudicii pena intelligitur / hic
diligenter intendentibus insinuare videtur / ea que
peccata sunt et pene peccati / non inquantum peccata sunt
sed inquantum pene dei esse / nam cum dixisset
deum non esse factorum mala aliqua i. peccata quia
posset ei obici quedam peccata esse etiam pe
nas peccati / et pena peccati omnis iusta est /
et ideo est / quasi determinando secundum quid faci
at ea / vel secundum quid non faciat / addidit
reliqua iuxta vero predictam intelligentiam /
peccata sane dicuntur pene / unde apl'us appellat

s.pctu.

ca passiones ignominie cruia ut ait auctor

ignio and prā dicit / magē cuj ve oij de ira et mundia / mundy cuj dicit cuj bonū sugtāt
tractādy ny adyrede vndicte / ignio st ē vbi mgr̄ ē vere volt delead? doledo d malo culpe
uta mundus
gādy refectio
mundi / delendo d aliena ḡpetate dic cuj cd ab aliqt / i tractatu nūc dicit q̄ ve ab vo? ḡmia
ipm dolde delectt tristā? et ē a cōplacd posse tristā pte / st q̄ ipe nō dicit / vt ignoranty q̄ dicit q̄d nō dicit
et dicit ḡ dict
q̄te effectu et dolōe / dic mundy gaudo de alieno in alla pappoc: ipe dicendo / ideo ep placet
sibi tristā de alieno et cōdolere //
a tm dicendo
multa addunt
reprehā

sut tm passiones naturē nō nominande, q̄r

p ea corrupc̄ natuā

ca 4ta / in quo ep dictus infert vm cōtrelaiū / et ut istis q̄s dry licet
omē pcm̄ mortale pt dicta pena / pcm̄ pcm̄ simpliciter pcm̄ q̄libet nō tm
omē pcm̄ mortale pt dicta pena / pcm̄ pcm̄ / p̄mo pter rclongt notata q̄ q̄libet
pcm̄ / q̄r p omē pcm̄ mortale cōtra q̄cūq̄ bonū nāle / ipse tm pte ep q̄r
q̄r pcm̄ nō dr pena pcm̄ mpl pcm̄ / sic nō dicit ca / pcm̄ mpl sequit /
et adser allegat tm̄ ēpm̄ / in epalibus 22 vbi dicit dry pcm̄ ip̄e mag
p̄ pcm̄ dilut? ad aliud tractat / r̄ pcm̄ sit ca pcm̄ / et pena pcm̄ / et
adser cōtra allegat Augm̄ / 3 Iulianū dry pena pcm̄ cruis ē pcm̄ / et
ad ser adducit aplm̄ · ad ro · po · vbi ait de quibusdā / quos tradidit
deus i pprios / ut cruā cruis vindicaē ut? / ep hys dicit m̄ic pt
sanare ser habet / dry tm̄ illa pcm̄ dicit pene alicui? pcm̄ q̄ causat?
seu oiat? ab alys pcm̄ / hoc tm̄ pene sic intelligēdo / dry nō ipm̄ pcm̄
p̄ vpos? pcm̄ effectū ē pena / ut sup̄ dcm̄ ē / et ai omē pcm̄ posset dia
pena non tm̄ omē est pena pcm̄

ut sup̄ dcm̄

Et licet ex hoc sensu omē pcm̄
mortale possit dia pena / non tm̄ omē
pt dia pena pcm̄ / pena em̄ pcm̄ ut
pcm̄ est / est illud cuius causa ē alid //
precedens pcm̄ / nam pcm̄ sic dicitur /
pena pcm̄ respectu precedentis sicut dia
causa pcm̄ respectu sequentis / q̄uo sit ut

idem peccatum et causa sit et pena peccati / sed
alterius peccati pena / et alterius causa / ut
enim Gregorius in moralibus ait / peccatum quod
primam non diluitur suo pondere mox ad aliud
trahit / unde fit ut non solum peccatum sit sed
etiam causa peccati. Ex illo quippe culpa
subsequens oritur / peccatum vero quod ex peccato
oritur / non solum peccatum sed et pena peccati est /
quia iusto iudicio deus cor peccantis obnu-
bilat / ut precedentis peccati merito etiam in alia
cadat / quem enim liberare noluit deserendo
percussit / proinde ut Augustinus ait / precedentis
est hec pena peccati / et tamen ipsa etiam peccatum
est / iudicio enim iustissimi dei / tradi-
ti sunt ut ait Apostolus de quibusdam sui
deserendo sive alio modo explicabili vel
inexplicabili / in passiones ignominie

ut cīma cīmibus vindicaret et suppli-
cia pranciū nō tñ sint tormenta ꝑ eaꝫ
victoꝝ maremia illa ergo pena q̄ emiat
aplius quia de superbia fuit nō solū pena.
sed et supplicia fuit. Esse ex hys iaꝫ fit.
ꝑ spiciū quedā pena eaꝫ penaꝫ et eaꝫ
pena esse et illud pati esse penaꝫ pena.
q̄ cīm preter habet pena atq; illud
pena esse causa pena quod e mitis

sequetis culpe

q̄ dā q̄ri/ an quis mgr remouet vnaꝫ obiectiꝫ/ que q̄ dictis auctoꝝ oīm
possit/ q̄ si cīma vindicat cīmibꝫ tue vī/ q̄ pena sint cīma/ pene peccatoꝝ/
sint ex illis magdo q̄ꝫ/ q̄ dnt dea fingere et alioꝝ sonabra ꝗ fuit/
ligedis exilio/ et simꝫ solucibꝫ assignt supplia ut ꝑ q̄ nō/ nō ab pena
corpis a deo est crudelis cui pene a deo sunt sic ab agente/ ut sit pene ipsi
q̄ ꝑ aliquid actoꝝ cauit/ q̄ꝫ ex ordie actoꝝ mstri agēs inducā/ alie aut
pene sue a deo nō ut ab agente/ q̄ nō ab agente/ sic sibi ꝗ gre/ q̄ꝫ
ex/ q̄ dea gra nō mstrat/ cat gre sinat/ et strictꝫ pene subeuntur
alicui culpe/ cui pena q̄ esset/ q̄ pena quipiā/ que sibi ꝗ ꝑsibiliter
assignt/ sic ꝑturbatio mi ira/ nec labor mediatꝫ mi prat/ et deo adeo/ et iuste
ordiate cui/ qui q̄ dea vita delectatiꝫ appetit ꝑ/ quaꝫ mitigatꝫ pena studio
illa aut pena q̄ est gre subtractio/ que ꝛ effectꝰ bmg prat et cui debet
est a deo nō ut ab agente/ et iuste/ ut qui gra gre appetit/ ignaꝫ mortalit
et dei impatiū qui q̄ dea agit/ et q̄ sine cā nocti ꝛ cā deformitatis actꝰ
nō ꝑpedit ꝛ/ sic iuste ordiate cui pdicte/ Ex pdictis videt significari
ipa eadem q̄ pena sit/ ee penas pa

Sed cū aut cīma cīmibus vindicari

videtur mſmuac cauſa que pena ſit eſſe

aliter eſſe penas pri / i puidones pri.

Ad hoc aute mgit illi her et ſmlia dicta

eſſe ſcdm rone pdicta / et ido intelligenda

fore ſm pmiſſa expoſitone / intelligenda

dictor ex cauſis aſſumenda dicdi.

Ca quid / my quo ponit alias ſolucoes ad dubitacoes ſuas metas et vlt
ratas ſolucoes eaz ſme pmdict. dicitur pdicta / pena effectiua ſoe penaz /
pdcp / et q quid a deo mgit et ab pene / et ut pie iuſte fiunt / indifferenter
ſuo pcedit / ſuo a deo / q. dubitat / et dicit ſuggit culpa my alicui ſtet ſme pena
ſubſequte / et vi q ſit / nam multi predices ſunt ppd d hac mta / et pter
dict in ſcdo / ſc non ſtet ne my ſuis pena pueniz. Ido / impoſſ eſt
eſſe culpa my alicui / qui ad pdcm ſtet pena mereat / et ido vltra finem. q
pfinde dine eſtatis / deo cui q ſit iuſte / nido / non poſſit deberi pena ſme
debite iuſte / ſc cui iuſtia dei iuſtis debet ppne / et conuce ſo dm ab
tuo / et ita pz / ad pmm ſcdm pena mereabile / ſtand iſtis ſunt q pfinde
dine eſtatis / ſz pena dapni / nil pena ſenſus eſſe debz ani ſcd pcedit /
ſic ſm culpa / ſcz q malid pone ſupuenit ordinat / nido ad malid culpe /
q pnideo iuſte ordinat / dico q ordinat my ppinde / ad bo q deo dicat
ut pena ipſius ſunt reparat culpa / tue natio. culpa ſeu pene ſimiliter pena /
ut aiul ordinat my bo / et maxime my bonu alicui / ſicut ſunt paſſio xpi /
ubi my eo nulla culpa ſunt / ſed edit ordinata ad paſſio ad redemcoz gnis /
humani / ſic pena ſit ſine culpa pcedit / et tenz cuius vna ſit pacui / pena /
ut aliqd bo / cedat q paſſione / eſſe dubitat / nec ois pena ſit a deo /
ſcz pena tpi accepti / vno dicit actio vna ledenti / ſunt adiuſtio ignis ſeri
malis dicit eſſe pena / vel robuſto tortoris / deo paſſio vi lapſe dicit eſſe pcedi /
ſſto / pcedi paſſio xpi ozz dicit eſſe pcedi / deo pena dicit defectui alicui boni cui
merit / q pcedi / ſſto / defectui ſalutis et ne / iuſte ſignat. vel patibi. dicit eſſe pcedi /
et ſicut mozi ſtoz ſtat / ſic mgitus ſit vni pene / a deo / ſz ſic dicit
deo / deo mgitus / defectui boni / no ſit cauſa effectiua / ſz defectiua / ſic pcedit a deo
ſcz ſic nubilum dicit ſi paſſioe q pcedit / et no ſunt / ordinate vitium / ſeu
imagib / qz ſit paſſio / ſz vni pcedi ſz non obſtat vitata ſi quis dicat / pa
pcta eſſe penas pri eſſentialit

pc ſcz t

Ly nullo tm puidetur fieri vitata

ſcz quid ſit ſi bo / ſcz pcedi culpe ſit mgitus / ſit pene pcedi eſſe no poſſit / ſi no dicat
my quia ſi pcedi / mgitus / non ſit dupler finis pene mſtus / vbi finis vbi dapni / finis
cuius dapni my quia / ſi ſit vltra / dicit ſic / accipit pcedi / ſi dicit mſtus / ſic ſi apparet
q pena pcedit ſit dupler / vz pena ſi ſit q ſit puitus / et pena ſi ſit ppter / ſic ſi puidetur
ſit puidetur pcedibus / q ſtant deo / q ſunt puitus / et pena ſi ſit ppter / quia ſit futuri /
deus my futuri / ſic ecc ſi / non obſtat id / deo non ſunt bis my dapni / q. q. vltra / ſi
poſſit non ſunt bis my dapni / ſ. v /

putatur. siquis dicat ipsa eadem que peccata sunt
essencialiter ut ita dicam esse penas i. punitiones
peccatorum [illegible]dencium que iuste sunt et a deo
sunt. nec tamen inquantum peccata a deo sunt nec inquantum
peccata sunt. pene peccati sunt. et tamen inquantum
peccata sunt. privationes boni sunt. sed ut supra di-
ctum est. causaliter et active dicuntur privationes

Hic magister declarat multiplicem istam solucionem iam datam. primo per augustinum dicentem. Cum aliqua fiunt ex necessitate ab homine que sunt mala. et illa sunt iusta pena peccati primi parentis. Et quod illa fiant ex necessitate. [illegible] probat per illud apostoli ad Ro. vii. Non quod volo bonum ago sed quod odi malum. Et per illud ad Gal. v. Caro concupiscit adversus spiritum etc. Et hec prosequitur per bonum passum. Secundo [illegible] sit aliqua pena que non esset peccati pena ut sic fieret iniusta. Dicit b. t. Pena dicit privationem alicuius boni. quamquam ergo homo puniatur in illis bonis principalibus que scilicet respiciunt hominem inquantum homo est. sicut sunt bona ipsius intellectus voluntatis et rationis scilicet scientie et virtutes. Ex illorum privatione nullam penam habet nisi ex peccato proprio. Alie autem sunt privationes bonorum illorum que ad opera virtutis vel rationis respiciunt. tamquam organa et instrumenta sive adminicula. ut est sanitas corporis et res exteriores. et alia huiusmodi que non sunt simpliciter bona rationis. sed solum [illegible] ut scilicet ad opus virtutis adiuvant. et omnium talium privatio [illegible] virtuti necessaria sunt. non provenit nisi ex peccato proprio. Et ergo ecclesia [illegible] divicias et paupertates ne dederis michi. Et in proximo numquam vidi iustum derelictum nec semen eius querens panem unde et Christus nullam penam habuit in illis bonis que respiciunt hominem ut est homo immo in illis [illegible] sed pena illorum que naturam communem respiciunt que non semper inducuntur pro peccato proprio. numquam tamen fuit nisi peccato precedente. adiuvans nature. quia si humana natura per originale peccatum infecta non fuisset. nullam molestiam ut defectum homo in hiis pateretur. Aperte ostendit peccata quedam esse penam peccati et penam ipsam iustam esse a deo

Quod autem quedam peccata pene sint. et
ipsa pena iusta sit. et a deo sit. evidenter
tradit Augustinus in libro retractationum primo dicens. quedam

necessitate fieri ab homine que mala sunt et
eadem iusta pena peccati sunt. Sunt inquit quedam
necessitate facta improbanda ubi vult homo recte facere
et non potest, unde est illud apostoli non quod volo
facio bonum sed quod odi malum hoc ago. Et
illud Caro concupiscit adversus spiritum et spiritus
adversus carnem, hec enim invicem adversantur
ut non ea que vultis faciatis. Sed hec omnia
ex illa mortis dampnatione sunt. Nam si non
est ista pena hominis sed natura nulla ista pec-
cata sunt. Si enim non recedit ab eo modo
quo naturaliter factus est homo, cum hec facit, ea
utique facit que debet. Si autem homo quia
ita est non est bonus, nec habet in potestate quod
sit bonus, sive non videndo qualem esse de-
beat, sive videndo et non valendo esse
qualem se esse debere videt, penam istam
esse quis dubitet. Omnis autem pena si

distinctio

peccati pena est, iusta est, et supplicium nominatur.

Si autem iniusta est pena, quam penam nemo

esse ambigit, iniusto aliquo dominante, homini

omnipotentia imposita est. Porro quia de potentia dei

et iustitia dubitare dementis est, iusta est

hec pena, et pro peccato aliquo imperditur.

Non enim quisquam iniuste dominans aut sur-

ripere hominem potuit velut ignoranti deo,

aut extorquere invito tanquam invalidiori,

ut hominem iniusta pena cruciaret, reliquitur

ergo ut hec pena iusta sit, de dampnatione hominis

veniat. His atque aliis pluribus testimoniis

docetur quedam esse peccata et penas peccati

essentialiter.

Hic 2o probat idem ex hoc, quia invidia et ira sunt peccata, et eadem sunt pena. Nota quod si peccatum actus dicitur, verum est quod hic dicitur, quippe actus idem est, sub culpe vel pene, ut est actio, et est culpa, et est pena, ut est passio. Alioquin non videtur verum quod hic dicitur. Idem est ergo cum invidia sit dolor de alieno bono, iste dolor fit in anima ab eadem anima, et ita idem est agens et patiens, et actio et passio sunt idem motus unius, et actio ipsa peccatum est, ut aer tenebrosus tenebra, et passio ipsa pena est

de quibusdam que sine dubio peccata sunt et pene ut ira et invidia

Preterea nullatenus ambigendum est quedam peccata absque ullo scrupulo penas esse ut invidia que est dolor aliem boni et ira que etiam non inquantum pene sunt peccata sunt

Hic probat idem tercio de cupiditate quia omnis perturbatio est passio sed omnis cupiditas est perturbatio igitur omnis cupiditas est passio et per consequens pena et eadem cupiditas est peccatum et cetera et hoc probat per Augustinum 83 questionum. Similiter dicit sentiendum de timore. Nota quod prima consequentia non valet in qua infertur quod omnis cupiditas est passio nisi cupiditas dicatur actus ipse qui est actio et sic subiectum culpe et pena et passio et peccatum

Ita etiam de cupiditate et timore et aliis huiusmodi sentiendum est unde Augustinus in libro lxxxiii questionum ait omnis perturbatio passio est omnis cupiditas perturbatio omnis igitur cupiditas passio. Omnis vero passio cum est in nobis ipsa passione patimur omnis igitur cupiditas cum est in nobis ipsa cupiditate patimur et inquantum cupiditas est ea patimur

Omnis autem passio inquantum ipsa patimur non est peccatum ita et de timore non enim

consequcs est/ut si patrim² trnoc²ideo no

sit patrim/quia milia sunt prad que patrim²

f. te prata ab ab

ē no mq̃tū patrim² eius ē augg] prodest quod ordinate amare volum⁹ debitor

q̃ dam gen/m quo magd solut mandatq̃ dom quibus/quid pt qc milliges

q̃ augg pot/alia prad fieri q̃ mãte/cui scdm mutatiõ dicẽ quid q̃ volt

ctr magil ⁊ quod a do preceptu q̃ libri ⁊ impole/et q̃ no possit ipleꝛ

/ymo ip̃ossibile quod ⁊ prade/et no parare credat mr ibi q̃d quod

dicit/et volt ctr augg loquit̃ de mortalibꝫ/sed scdm de mortalibꝫ possibile

tm admittit quod/aliꝫ scdm loquit̃ ctr statui quod aliꝫ prem/sed augg

ctr statui alijs pm prem/sed bt. impleat istud solum/quos/q̃ precepta diuina

de quibꝫ loquit̃ scdm sunt data pm prem/sit ⁊ alijs ⁊ ad ctr sed augg

dicat illa/prad mãda/quos/q̃ non/ no pot mutari sunc grad/sed scdm dicit

illa no mãda/volt ctr quod mutari ad quod ℣ vbis augg̃m premissis quodq̃

sima/scientiam obuiare videt²

c6

Illud aute dligẽt est adnotand/q̃d

tres q̃ q̃ dif

sup̃ positis verbis augg̃ dictis/quedã

volita

nalitate facta/ee impiadu et mala/

f. ad Romanos vñ epla 32

videtur obuiare/quod scdm aut ⁊ expla-

d. 28.

nande fidei/ad̃ licet sit sup̃ positiu/thꝫ

q̃ no sunt posita sup̃ h ⁊ de Trinit

ut ps̃tans sciat² ligere no piget/exer-

cere

male dicunt ut videtur/q̃ blasphemia est/ verbu iniuriosum/ vel

q̃ ps̃ere est ad/ secundum/ detractor/ vituperatiu/ et hoc est/ lingua

qui deu/ vel/ sp̃i ds attribuit

Vide hanc ps̃e 82 t

mg. mqut dꝫ blasphemiaꝫ qui dñt

q̃ est ignis de sp̃u/ut ds q̃ deus est/ mentis/ut est/ immissus

impossibile aliquod homi adeo esse//

preptis/et madata dei/no a singulis/

ſ ab aut pt ſ ab ſ ſ ſ

[que non possunt vitari sine gratia et sola natura humana]

peccata inclusit. Ieronimus vero tantum de mortalibus loquitur

peccatis que unusquisque gratia illuminatus vitare valet

vel de homine secundum statum libri arbitrii ante

[et ista solutio ut videtur inconveniens est quia precepta legis hominum post peccatum data sunt, de quibus Ieronimus locutus est]

peccatum illud dicit Ieronimus.

Capitulum septimum in quo recapitulat supra determinata post quorundam opinionem dicentium omnes actus de sui essentia inquantum sunt actus esse bonos sed inquantum inordinate fiunt sunt mali et peccata. Item concludit secundum istos quod quidam actus sunt boni secundum essentiam quidam sunt boni ex causa vel ex fine vel ex genere ut dare elemosinam quidam sunt absolute boni ut actus primi supra dicti ut patet

Epilogum facit ad alia transitus

c. 1

Satis diligenter eorum posuimus sententiam qui

dicunt omnes actus naturas bonas esse et in

quantum sunt bonos esse in quo tractatu quedam

[de culpa et pena ut scilicet quod determinatum est peccatum corporale bonum spirituale et corporale et quod quedam peccata sunt pena peccati et quedam causa peccati et huiusmodi]

interseruimus que non ex eorum tantum persona ac

cipienda sunt quia ab omnibus catholice

sapientibus absque hesitatione tenentur atque

auctoritatum testimoniis et rationibus eorundem

traditionem munimus qui dicunt

omnes actus essentia sui id est inquantum sunt

actus

esse bonos quosdam vero inquantum inordinate

fiunt peccata esse. Addunt quoque quosdam non tantum esse essentia sed etiam genere bonos esse, ut reficere esurientem, qui actus est de genere operum misericordie, quosdam vero actus absolute ac perfecte bonos dicunt, quos non solum essentia vel genus sed etiam causa et finis commendant, ut sunt illi qui ex bona voluntate proveniunt et bonum finem meciuntur.

Utrum omne peccatum causa sit vel pena peccati

Et arguitur quod nullum peccatum est. Ergo quarta nota. Ergo arguitur a superiori ad inferius. Antecedens patet quia sicut pena privatio. Item vel esset causa per se vel per accidens non primum quia tunc ad eius esse sequeretur aliud, et de se ad unum peccatum sequitur aliud quod est falsum, nec potest dici secundum quia tunc peccatum aliud cuius illud esset causa per accidens haberet aliquam causam per se quod non videtur quia causa peccati non possit esse aliqua causa per se efficiens sed solum deficiens. Tertio arguitur nullum peccatum est pena alterius. Ergo quarta nota arguitur omnis pena est laudabilis nullum peccatum est laudabile. Ergo quarta nota arguitur propria parte. Sed ad primum patet quia omne iustum est laudabile sed omnis pena est iusta saltem quia fit per peccatum. Quarto arguitur addit quia si peccatum sequens esset pena precedentis ergo puniretur per ipsum peccatum precedens et quia deus non puniret bis pro peccato videtur quod precedens non deberet imputari et expediret homini quod peccaret quia per sequens reportaret commodum. Contra autem declarat magister in hac distinctione et patet principaliter per auctoritatem Gregorii dicentem omne peccatum aut esse causam peccati aut peccatum et penam peccati aut simul peccatum et causam et penam peccati. Ergo quod vel. Circa istam questionem sunt duo articuli. Primus an peccatum sit causa peccati. Secundus an peccatum sit pena peccati. Circa primum notandum quod peccatum possumus considerare vel quo ad privationem simpliciter vel etiam quo ad actum peccati. Secundo notandum quod esse causam alicuius potest intelligi dupliciter vel per se vel per accidens. Per se vel positive potest dici quod secundum se efficit aliquid vel disponit ad ipsum. Per accidens sicut removens prohibens dicitur causa. Tunc sit breviter quod prima illius articuli ista loquendo de peccato primo scilicet secundum privationem nullum

ꝑcij est ca ꝓpe uel ꝓpitio alteri illa ꝙ ſalteꝝ ꝑ ꝙdam ſalt̃ vñet
ad eꝑm ſic ely loquꝫ de ꝓcio uel ſic ely nec eciaꝫ alteri ſalteꝝ mag
ꝑmat q ꝙa ꝙ ſic loq̃ loquꝫ de ꝓcio vñ ꝑcij est ca alteri ꝑcij ca do ely
2 9° ſꝑ ꝓt reduct ꝓhibet dr ca ꝓpꝫa ꝙ ꝙ ꝑm ꝑcij mozle remouet
ꝓpꝫ q ꝓhibet oc mozle ꝑcij et ꝓ ut ꝑ ꝑcij mozle ca dſco
ꝑo om ſingulꝝ ꝓcij et ſilr ꝙdꝫ mozle ꝑcij ꝓhibꝫ ca alioꝝ ꝓcij
mozlꝫ ꝑ dr ca ꝙſſide loquꝫ ꝙ luꝫ ꝑcij mozle ꝑcij actꝫ nõ
reducat ꝓpꝫ ꝙ ely ꝙ ſ ꝑcij ꝓlata ely q ꝙd est dſc ſic nõſilitat aliꝫ
ꝙ ſ adeſſet ꝓpꝫ ꝓ tollit ca ꝓ ꝙ ꝙa ꝙ loquꝫ de ꝓcio ꝑcij actꝫ ꝑcij
2 9° ꝑcij ſt ſ ca alteri ꝓcio nõ ꝓtuꝫ ut reducꝫ ꝓhibꝫ ſed eciaꝫ ꝓdicꝫ
ꝓducꝫ illa ꝑ ꝑcij dubꝫ ꝓpꝫ ꝙ ſic vñ ꝑ ſ ca ſalteꝝ altꝫ
ut ſ alt ſuꝫ ad ꝓpoſ ꝙ ꝓpoſ ſ ꝑcij ad ſ ꝙ actꝫ ſormicacõnꝫ
nec qd ſ ſolꝫ dꝫ ꝓpꝫ rapꝫ dr ca ſſe ꝑ ꝙ actꝫ vñ ꝓcio
ſalteꝝ dꝫ ca actꝫ alteri ut actꝫ gule ad actꝫ ſormicacõ ꝙ ꝙ
29 ar. lug 110 ꝙ ca ꝑcij ꝓdꝫ ꝙ ꝑna ca vñ ſalt̃ ꝑ ꝙ miſ to miſigente
ꝑna ſ dicꝫ ꝙ miſ ſſe ꝓcij ꝙ alio ꝑna ꝙ ꝙ ꝓdicꝫ aſſicꝫ
ꝑcij ꝓ caciaꝫ ſ ſuꝫ ſ ſuꝫ ſ ſu

xxxvj^{a}

diat ordinator pos / vr rei culpe omne peccij sequus ē pena pena pecc̄ qz nusq̄
dei ordie dep̄ penalty vno pcto mōle q̄q̄ p̄mittit cade in aliud et sic
p aliud talp p̄ peccij ordinat peccij p̄cedens ad cmodetatē vnusq̄ eoz p̄mittit
dep̄ dedecij culpe sm dicte nusture / ep tpis p̄ go quid sit dō ad q̄cq̄ / et
p̄pter patet eidē ad q̄cq̄ tonet / qd primus dubit p̄ pl̄s ep tpis q̄me dra sūt
in p̄o actu q̄nitq̄ dō p̄ dō / cui q̄d dr oib pena z laudē dō / ep tpis nō
est simpl̄ vij / mpl mājtis pcd diat ordiej dīne nusture / rc bij q̄re ep q̄re z
valde laudāle ep dep̄ sic ordinat pcd p nusture / q dō q̄cq̄ dō ep vij z ep
deus peccij remel suffic̄ et de q̄digno punied nō ro punie sed q̄z p tpis
ep p̄mittit aliq̄d dō vnq pcto in aliud cade nō sic sufficiēt punit ep
delet peccij pter ḡnm peccij augetz et go q̄z solid dō tpis punit nō q̄ndut
vr rc p̄ tpis

Diffinitō xxxvij. Sup̄ mr dicta q̄rūda ppalia p̄ epicos sup̄ virtute dpc
z v. et alios q̄rūda vtupp / tpc diffinit q̄rūdā ppalia epicus rc / circa
p̄mo / quid sit peccatū rel̄ cōis dō malo culpe / 2o quid rel̄ omne peccatū
est dō malo pene / et dicit t. q. ca. 1a hic q̄ncq̄ ro narrat dicit epicos pdcs
/ q̄ne vult q̄ omne vocat̄ malū / et oib actu malus sic peccij / et q̄ talis
punit dīne / sed actu malq / q̄m dr mal̄ / q̄ a no esse scpat / et no esse
fit' cui pdcat / q̄ a deo scpat̄ / et sta opō q̄dut / q̄ actu malū no
fuit a deo / q̄ no fuit bona / q̄ sit pena
et peccij mal̄ est / ita q̄ in' no sint ausus diffine / q̄ne tanq̄ vlor sit / q̄d ty
teneō q̄ oib actus sine substrata pcd sit no / deo aliqua ḡmany
dialectica / et ny alias causas tales sustinetur / ut no inducat deo ab
q̄ sit ab pdict ab aliq̄ causa extra no computo dna sapoterna /
modicū equoc̄ nec ty inuat ab illa ca q̄ sola sibi sufficit et no
sicut dicit q̄ / q̄. d' q̄cdam q̄ stradūt / omib actib et omib motu
filiū est nulla res ty vellet pcd volendi / aut faciendi / nisi illo dante
vel pcto nec bon / nec quid / nec dubium est / a deo est / no esse
eatus dei sibitudinē q̄ngit ptcipal ty q̄dūdinē pfectoz pter
patet / et tpio pfect nobilior tanto sibitudo q̄ ty ens attēdit est
ppl̄ior / sicut aut q̄ aliquid dicit silere admittat ēpto ad ultimū
pfectū / et ty q̄tū ad prima pfectoz illaz silēcij vocat / et ny est tm dict
sibitudo esse dne bonū / ty obstacula reponūtur sicut ny predict ty
pcto cui est aliqd dictū silēcij vtunq̄ int d delecto corporalis / ḡnis

dei dedecij culpe sue dedecore iustie

dō ō q̄ro

q̄rit de q̄ dicit q̄ dicit dō ... ḡnis

ibi non sit plenitudo summi boni que est per gratiam, prout ergo tertia veniet plenitudo dei sic a deo sunt secundum vos quod eam admittunt nec a deo sunt nec entia sunt. Aliorum ponit sententiam qui dicunt malos actus nullo modo a deo esse nec esse bonos sive in eo quod sunt sive alio modo

Sunt autem alii plurimi longe aliter de peccato et de actu sentientes. Asserunt enim voluntatem malam et actum malum peccata esse et nulla ratione bona nec secundum aliquam rationem ex deo auctore esse, quia sine deo fiunt. Dicunt eo namque ut ait evangelista factum est nichil, id est peccatum. Quod dicitur esse nichil, non quia non sit actio vel voluntas mala que aliquid est, sed quia a vero esse separat homines et ad malum trahit et sic ad non esse deducit. Qui enim a summo bono participatione recedunt, quod solum vere ac proprie est, merito non esse dicuntur. Ideoque Augustinus dicit super Iohannem peccatum nichil esse, nichil quoque fieri homines cum peccant. Hac igitur ratione astruunt peccatum nichil esse

qz a vo ee homez elongat voluntate ꝑ
malaz atq; actõne ſue locutõne ma
lam ꝓcess esse dicit / qua ꝓuaitatio
et mobedientia iber ſuit / et qz lege di
ſuit / que tame ſuit ꝑ ab homine uel
a diabolo / no a deo / nullateng ema
deo. ibet esse dicit / ſue meritũ ſuit ſũ
aliomodo
Ad arg. cm / m qđ dicit / quõ ibet opus midet ad vitã alteri opus / et
ꝓpinq. dnggl ſuſſ. 3 7. ꝓpe. ca. qo / vbi dicit / omne qđ e / meritũ e / tm / a de / credit
bonũ e / et ꝑ deo auctori / et dicit / q̃ ista ꝛõa ſue intelligenda
de ꝑbis rebus q̃ ſunt ſed et male. de ꝑbis que ſunt male et ꝓbe / ſed a voluntate
/ et q̃ ꝑbis ſunt creata / ſed ꝓta. no ſunt tã esse / et nõ actiõ bonũ / nec
malũ ſunt tãe / ſed nec nasc / et qz dicit q̃ plurib; anctõs que ꝓbat videt
ſubi / q̃ vis tñ ſit ꝛõnõ quide / ſunt dr. a vitor. vers / nec ẽ q̃ ꝓficit
omne id quod cadit ſub cognitõe / ſme ſit vis actiõ / ſme d ſola opõe
/ et nec pcip. e vis / et quo ad actiõ ſubſtãtiã / pũ ceditq; ad deſtruẽdũ
quod dicit ſolũdm / dr illuns vã est victor / cui no e actus / et est
m̃ glõ. xo p̃o / xco ca. ꝑce / ſunt dicã a vitor. ca. tio. ſunt vitud dr esse
illud ꝑ tñ tñ ꝑo est m̃ cogitãde / ſed ceditq; m̃ ne nõ cudendo
ſit ens m̃ ſz ſme m̃ alio / z vis quitz ad entia / quod pcip. nõ vis
deſtruit ſed vãe actiõ ſubſtãtie eius / dr / ꝑ dr. dnggl. illud vis ꝑt ꝑbi
ꝑbonũ malũ ſunt / xco vis ca. m̃ſſ. ꝑce / ut dr a vitor. ſunt vitud dr
eius ꝑce et ſupra / ſic pcip. ut quo ad actiõ ſubſtãtiã / ut quo ad deſtruẽdũ
eius dr / xc capt. dnggl. hic m̃ lird cui dicit / q̃ opa diabli q̃ vitia
dnt / actiõ ſe nõ vis / nec ꝑplicãt. Qualiꝫ detrimẽt vba augustini
ꝓmissa quibus ait omne quod est meritũ est bonũ est

Illa de ꝑbis opõe / q̃ dicit actiõ malũ ee a deo / tñ dicit vis /

Illa quoq; augustini vba / ꝗbus
de vitor. ca. 1.
dicit. omne quod est meritũ et bonũ esse

et deum habere auctorem de naturis siue substan-
ciis tantum accipienda fore tradunt. Sbe vero nomine
atque naturae dicunt significari sbas ipas et ea
que naturaliter habent scilicet que cocta sunt
eis sicut aia naturaliter habet intellectum et inge-
nium et voluntatem et huiusmodi. Quod ex verbis
Augustini premissis colligitur ubi hominem appellat
bona naturam et malum hominem malam naturam. De
cuius hanc igitur assertionem vel acceptionem mali
actus non sunt naturae vel substantiae nec etiam
boni actus. Quod utique Augustinus videtur innuere
in li. retractationum distinguens inter sbas siue
naturas et bonas actiones siue malas.
Appeiens enim quomodo intelligendum sit quidam
in li. de vera religione ab eo traditum
ait hoc de substantiis atque naturis di-
ctum est. Inde enim disputabatur non de bonis
actionibus atque peccatis. Aperte hic videtur

diuide inter naturas siue substancias et actiones
siue peccata / deoque asserunt prefati doctores actiones
exteriores uel interiores non esse naturas uel substancias
que si male sunt peccata sunt, neque a deo sunt. Quia
uero mali actus non sunt nature. Augustinus videtur
notare in prima responsione contra pelagianos
ita dicens / opera dyaboli que vicia dicuntur actus
sunt non res. Idem in quarta responsione omne malum
natura non est sed actus accidens alicui
ex defectu boni. Quamobrem quod natura non est deus
non fecit quia natura est omne quod fecit. Idem
omne quod natura bonum est deus ex
nichilo fecit non dyabolus.

Capitulum 3m in quo ostendit quod isti confirmant suam opinionem aliquibus rationibus. Prima
talis est. Illud per quod homo fit deterior non est a deo / sed peccatum est illud per quod homo
fit deterior / ergo peccatum non est a deo. Et isti concedunt quod aliqua res distincte a deo non
sunt a deo effective. Et ad huius rationis fundamentum inducunt Augustinum in enchiridion
super illo verbo Ysaie / ve qui dicunt bonum malum. Dubitatur utrum malum sit natura
aliqua / et videtur quod / quia malum habitus est natura quedam sicut et bonum habitus. Iste malum
agit et corrumpit bonum / sed quod nichil est non agit. Dicunt Thomas prima parte q. 4. d.
Quid sit malum oportet ex ratione boni cognoscere. Et bonum est aliquid dequanto
appetibile / et cum omnis natura appetat suam perfectionem / et ita esse / et natura habet rationem boni
et ita malum non importat esse vel naturam et ita nomine mali significatur
absencia boni. Et si dicitur quod malum et bonum sunt duo genera. Respondet quod illa sunt
opinio pytagoricorum et suorum sequacium qui dixerunt unum esse principium malorum aliud
bonorum. Ad rationes respondetur ad primam dicitur quod malum in se non est habitus sed aliquid adiunctum

bono malo ¶ Et similiter dicitur ad 2am quod malum agit solum ratione boni adiuncti sibi. Item dubitatur circa hoc ubi dicitur quod peccatum nichil est, et cum hoc dicitur quod habet auctorem, videtur enim quod illud quod nichil est nullo modo habet auctorem. Dicitur ibi quod aliter peccatum dicitur esse nichil, quam illud quod nullo modo dicitur esse nichil, peccatum enim formaliter nichil est, nichilominus tamen circa aliquid est et aliquid est privatio, et quamvis illud quod simpliciter nichil est non habet auctorem, illud tamen quod dicitur defectus circa eius habet auctorem non tamen efficientem sed deficientem. Secundum hos res alique sunt que a deo non sunt quibus homines mali sunt

Ex quo colligitur res aliquas esse que a deo non sunt eis quibus homines mali sunt quod nichilominus et ipsi concedunt in intentis verbis Augustini superius positis qui in enchiridion determinans illa verba prophete ve his qui dicunt bonum malum dicit de ipsis rebus quibus homines mali sunt non de hominibus hoc esse intelligendum. Sunt ergo aliqui res quibus homines mali sunt. Idcirco quo homo fit deterior a deo non est. Quia ut ait Augustinus in li. lxxxiii. questionum deo auctore non fit homo deterior non est igitur deus auctor rerum quibus homo fit deterior. At sunt alique res ut dictum est quibus homines mali sunt. Sunt igitur alique res que a deo non sunt quia peccata

ꝛc̄o ... ꝓ ... dicit deꝰ cuncta que fecit ... ꝑ ... deꝰ ꝑ ... illa deus
mentez ne sciat
et deus ꝓ ... deus
fidē et abstīz ulla
mēdre

upē sūt ideoꝝ scīptura m pluribꝫ cōtestat
lōrīz deū nō esse auctōē malōꝝ i. eorꝑ que
ꝓ ... illud ... ꝓ ... deus et nō ... aliꝰ ... malid. i. ꝓ
formand luce
pcā sūt

Rēdā tō mchil deus nō est auctor/sed ꝑtīz mchil ē/go nō ḷz deū auctōē/
Sed ⁊ dicat ep̄s ꝙ ⁊ nō ꝓcludit/cuncta ⁊ ꝙ phatus aliꝰ ⁊ cat/ut claudet
scīptīz ꝙ ꝙdaz lupo ingrēdī in caulā/ est ēa tenebrare/et fāt tenebras
q̄ mchil sūt/ deū ꝓducit. luc̄/ qđ tenebras ꝓcedeat/ nec cuncta phatus aliquid
que ꝓcedāt deꝰ efficit ꝑ/ ḡnūs illa phatus mchil sūt/nō ꝓcedo illud qđ
ꝓcedeat ꝓphatus/ sic deꝰ nō dando bonū gradū/ fāt phatus gradū/sed ip̄e
defuīz ꝓcedit/ deꝰ ꝓpulit nō culpe/nō ꝑ culpe deꝰ/ sic ē/ q̄ nūq̄ est
ep̄s ista q̄ deꝰ nullo ꝑcedēte ⁊ auctōē malōꝝ/ē/ qz in ipō defectus
nullā causā ꝑ/et optet ep̄s ꝓtīz causā ep̄s agēdo/ quod ⁊ ꝓpīe ad defectū/
bon. ver. Sed ꝑ qđ ꝑ mala operāde/ aīa tō sūt a deo nec. a li. ac̄/ sic ep̄s tota
a deo/et cuncta tota a li. ac̄. modīs sic ⁊ mltīb sūt/ qđ duo fecīt lapidē/
et vnq̄ coopā alteī/ ep̄s cuncta sic deꝰ ⁊ coopāt. li. ac̄/ deꝰ cūctīz mtimē
agēdo ⁊ actōē/ et cuncta ⁊ mtimq̄ ipō agēdo/ ꝓcūrat ep̄s ꝓpīa ꝑ mchil optet/
qđ nō sūt ab ipō/ nec ep̄s hōr ꝓcūrāt/ ep̄s ēa actā tō sūt bona/ qz sūt a deo/et tota
mala qz tota a libō ac̄. qz deꝰ illa actōni nō dat mpl bōtīz nāture/
libīz aut ac̄. nō ꝓbat actōz illa bōtīz nāz/ sed solū bōtīz mas sūtīa
duo sūt opponīz/ nec sequit deꝰ ⁊ ꝑīle agēdo ⁊ ēa actā bō ⁊ mltīz et ⁊ deꝰ
est mouēdo ꝑīle/ nō tīz sequit ep̄s optet q̄nq̄ ac̄ ad finēz illīz actōnē
ep̄s optare/ sicut effectū gre ꝓcedēte ipīz resolutēz/ q̄ mltīz solū ⁊ mltīz
actōnibz/ m alīs aut̄ q̄ mltūdēs sūt nec male. sufficit sola exceptio/
dīne bōtīz/ q̄ ep̄s mltūd ēsentiāl ꝑfectiāl/ et pōtiāl. sic q̄ sūt
etīz ⁊ ēsse ꝑfectū sic admittat ⁊ opandō/ et ꝙ ibi/ esse ꝑfectū ēxceptō nō ꝓce
ctō nec sūlpcauit ꝙ. b.v. Excepto hoc ꝓmissō opponīz sme. m illo ebo
deus auctor malōꝝ non ep̄s

ꝙ deꝰ nō ⁊ auctor malōꝝ dī. 34 ad. ꝙ.

In hoc autē vbo. supiorū sme tcē
opponīz; qui dicat deū nō esse au
ctōē eōꝝ ep̄s que mala sūt mālīu ma
la/ sūt/ ꝑ mālīu sūt/ et mālīu mala
sūt. dicat ea mchil esse. quod igit
mīt. ꝑ deus dicī nō esse auctor eōrum

mẽtiũ mchil ſt. cũ mchili nllo auctor exiſtẽ

quicat, at nõ bo

ſ ſ ſ

dicens. Substancia intelligitur illud quod sumus
quicquid sumus. homo, pecus, terra, sol. omnia
ista substancie sunt, eo ipso quo sunt nature, ipse substancie
dicuntur. Nam quod nulla est substancia nichil omnino
est. substancia ergo est aliquid esse. Deus fecit
hominem substanciam, sed per iniquitatem lapsus est homo
a substancia in qua factus est. Iniquitas quippe ipsa
non est substancia. Non enim iniquitas est natura quam for
mavit deus, sed iniquitas est perversio quam fecit
homo. Nature omnes per ipsum facte sunt. Iniqui
tas per ipsum facta non est, quia iniquitas non est substancia.
In illo ypno trium puerorum universa creatura
laudans deum commemoratur. Laudant enim omnia
deum, sed que fecit deus. Laudat ibi deum
serpens, sed non avaricia. Omnia reptilia
ibi nominata sunt, sed non aliqua vicia. Vi
cia enim ex nobis et ex nostra volunta
te habemus, et vicia non sunt substancia.

Ghr magr admittit determinacz istarz opinionē diligēti lectori/ et ille deinde diligēter considerato quae istarz sit melior/ et quam/ est/ et deinde intendat ipse vobis/ no tñ dictis meis sto aut ipsi ppie/ sed eaz omnia pstitutis in hac determinacōe/ ultima pbabiliora videri/ nulli/ tñ scripturae sacrae ppie loquendo et quia pleraq; alia determinata/ nō sunt de fide/ nec oppositū eoz est hereticū/ nec aliq; fidei articulo repugnans/ nec determinata ecclesie/ nec sacre scripture/ nec determinata a doctoribus sacre theologie/ nec determinata a sanctis patribus/ nec determinata a philosophis/ nec determinata a canonibus/ nec determinata a legibus/ nec determinata a medicis/ nec determinata a naturalibus/ nec determinata a moralibus/ nec determinata a mathematicis/ nec determinata a grammaticis/ nec determinata a rhetoricis/ nec determinata a poetis/ nec determinata a logicis/ nec determinata a metaphysicis/ nec determinata a theologis/ nec determinata a sophistis/ nec determinata a sophistis/ nec determinata a sophist

aliquis effectus distat a prima causa / dixerunt defectum incidere / et si distantia est longior
tunc defectus maior / 2c. Cuncti / sed erronea est positio. Hec / et reprobata libro pro
distinctione xxxix / Sed ex quo et culpa et pena includat / privationem et malum /
quare culpa ut talis a deo esse non dicitur / et pena ut talis a deo auctore
esse dicitur. Q. 8. b. dat rationem quia cuilibet rei causa agens assignatur / prout ab agente
producitur. Et quia culpa prout a suo agente producitur / habet rationem mali et defectus / eo
quod actionem illam in finem debitum non ordinat / propter quod causa agens peccati sine
defectu assignari non potest / qui locum non habet in deo. Sed pena prout ab agente procedit
non habet rationem mali / nec defectus / quia ab agente penam infligente ordinate et
iuste procedit / licet in ipsum patientem suscipiatur cum defectu et cum alicuius privatione
boni / eo quod hoc sibi auferri demeruit / penarum ergo deus est auctor / et diuersarum
diuersimode / quedam enim sunt pene damni quedam vero pene sensus / istas cant.
non agendo quia enim non influit gratiam subtrahit / istas autem agendo. Q. 6. Quod de
peccato non de pena intelligitur cum dicitur non esse auctor mali

Cum igitur in hoc omnes consenciant
catholici tractatores scilicet quod deus non est
auctor malorum cauendum est tamen ne nomine
malorum penas sicut peccata generaliter includas
penarum enim deus auctor est. Sicut
ipse per prophetam ait. Non est malum in ci-
uitate quod dominus non fecit. Item alibi
ex persona sua ait. Ego sum deus cans ma-
lum et faciens bonum. Ecce hic dicitur creas-
se et fecisse malum. Sed mali nomine pena
intelligitur non peccatum. Sicut econuerso cum dicitur

distinctio

deus nō esse auctor malorum / nomine ma
li peccata intelliguntur. Ideoque Aug. qui di
xerat in li. lxxxiii quest. quod deus au
ctor mali non sit. In primo li. retractacionum
quo intelligendum sit apparet dicens. Videndum
est ne male intelligatur quod dixi. Deus
mali auctor nō est. qui et omnium que sunt
auctor est. quia inquantum sunt. intantum bona
sunt. Et ne hinc putetur nō ab illo esse
penam malorum que utique malum est. his
qui puniuntur. Sed hoc ita dixi sicut dictum
est. deus mortem nō fecit. cum alibi scri
ptum sit. Mors et vita a domino est. Malorum
ergo pena que a domino est. malum est
quidem mali. sed in bonis dei operibus
est. quoniam iustum est ut mali puniantur
et utique bonum est omne quod iustum est

Sic ergo dicatur deus no fecisse mortem.
ut p. abbr. secund p. dy mors nisi
qua no fecit illud p quo mors infligit
vel pena / audista lector causa dictorum et
qua intelligentia sancta formata cui dicat
deus no est auctor mali et deus morte
non fecit /

Sed omne actio sim omnes eendi sui modi effluit sic a deo
dey no act p se sic aliqr actio sup. rm qd actio phibe a deo / go aliq actio
rm qd actio no e a deo / qa tz ad dey no sequit subpd qre patet
phibui a cibus qm de se no sut mali / no phibe qre aliqd malu ex
tacde / et go simpr phibe actio met dey esset aliq defectus d comitat
si no secut pt quod qre sic tollit actu dey cmo dr odit deus est a deo
et plus cib actu malq rm qd tibi esset a deo quis patet et pz falsu qr tollend
dey sit principaliter agenti m ad actu nisi agit peccu debet sibi imputari
actio mala ipm sed qa tz qr sit omnes modi quida go est co nisi
cmo actio mala qre sic / da sic se qr cib actio spus sit modis bonis
sibi pz defect qa pz qr cib actio spus a nte bonu cata et sic bn sibi et
debitu ordine z moralib sed cib actu spus z quida go qa tz et sibi
qr dey cibi q agit agit sicut esse se go ordinat actu pne et fidei
m se et go cib actio ordinat m debitu finem qre sic tunc omne
peccu medicina et omne punitu esset a deo qa tz ea sit actus
aliquo spualis esse sed qr tunc dey esset auctor medicy et omnis punitor
et go no debet illa m aliqs vindicare ea a sua voluntate prohibeat go /
sed etiu actu / omne ens est a deo sed cib actio z aliqd ens vel aliq vel
sua sue / sed bn pz / qr alib actio aliq omo malu esset / sic no esset actio
go ens vel qualitas sunt qr tm difficultas ipsorum mo d' accidentis volut
tangit i quibus rapi defectus / et petri / et go de qre finit dns aquin
ma q dicat dey cib actus sit a deo / qr hoc sit mala / hoc actio z a deo sit
defectus no z a deo / ra dicit qr nulli actu malq sit a deo qr sicut di
cunt deus ad actu pena no tenet qre / potest ad aliqd actus qui sit et

ordinata

xxxvij

no est aliquis esse sed desire ab esse q sibi vid dy q ibi no sufficiat ad qz
q actio sit mobilis bona q sit ab aliq bona voluntate et ad debitu fin
mis addit q sit a voluntate tali bona et q a tō ad sua ordinē m debitu
fine ibi aut desiat m omnib⁹ p̄dō q sibi nec q̄ sibi nec q̄ actq ymmy ad
sunt adeo bñ ibi est tota possibile vel alter magnū dubiū cui q̄ de dubij
pena solū sit pena diminuēs et nullig imminuēs no cui ut dicit pmissa
est pena m actu mal⁹ actu desiat q̄ omnē penā est ibi q̄ aliq
omitti quod no debet omitti ēt negādo q̄ sed est q̄ p̄d
diminuēs penalis omittit tā actu quē debet age q̄ diu tandiu ymo
quātū debet age m p̄d imminuēs fiat quid actu sed q̄ desiat a tali
gratia pena de cui imminuēs q̄ omittit actu ēt no debet q
ēt deus totū actu p̄d agit cui vult et tm pena nō de sed sī vult
assebed dat saltare et q̄m d' claudicate vbi and p̄ pedes agit totū
actu claudicando et tm desinit claudicare no p̄ nec sed solū desinit
corpus imputari et sta d m q̄ dicit

Q̄ distinctio xxxvij / Cui⁹ mgr determinat de pcto p̄ q̄ dicit ad actus ēt
primā potuerā diffinitū pcti / hic determinat de pcto p̄ q̄ dicit ad ea
tribuit / et quid sit voluntas / vel pena m actu voluntatis mutatū / ēt
dnt m quātū tā / m quoz p̄ ponit aliq̄s q̄ / que put de tribus
ista voluntatis cognoscit an sit vna / vel no / et quo sit mutata / et no /
hic accipit nōīb⁹ p actu suo mutatū q̄ q̄ dī / sunt bñ voluntas
et vita etna que debeb sū deū / q̄ sunt male voluntas et mala desse
vel aliquid aliud m quo no debet quescere / deinde q̄ dicit p̄ / p̄
pena dnte / diē quadruplū vita sine vel diē quadruplū / diē bona
actus vita sine / tribus / et tribus / que de sūt deū / de q̄ loquit aplūs ibi ad tim̄ p̄ q̄
pū / acq sunt septē de tribus / de corde pūo / q̄ q̄d sit ibi carnale / dempto
tio / q̄ aliud q̄ sit q̄ carnalit. vel q̄ timoē pone / nisi sit q̄ sicut dī
dicit vbi sicut / dicat / et q̄ q̄sti bona nō extranea / qualez habebat
dicti sedō crudelitez / et tribuitez q̄ m q̄ q̄ q̄q̄d primū dec / et fidē
nō fuerā q̄ addit / q̄ fidē mortua que de sūt q̄ibz bonis / q̄ sit nō
p̄ dicē / voluntas est bona q̄ sunc / tm̄ de dicē / voluntas de bona q̄ ordinate
ad bñ sunc / q̄ / bō / dicat / ad q̄ q̄ dicit q̄ sit bona ordinata / quatuor requisita
q̄ requirē / q̄ esse sit bona finis / et q̄ duobz modis / primo q̄ sit bonus finis
id quod est / i / te / 2o / q̄ sit bonus sub ratē finiendi / aliq̄s cui de bñ nus
q̄ q̄d nō rē ordinat ad aliq̄d m rōne finis / q̄ eid p̄dicat⁹ cui⁹ q̄ter
conuertit / exemplo de bō m q̄ / sed nō q̄ rōne finiēdi p̄dicat⁹ / q̄ de nullo bō dī e romestio
/ 8p aliq̄s finis melior debet esse ordinat⁹ m finē / vbi duo requirunt q̄
ptē ordinatōis / p̄ ydoneitatē q̄ ptē actq ordinat⁹ / q̄ q̄ actq i q̄ et de
Actaa q̄ p̄ p̄ dicit m finis vidit⁹ et 2 q̄ vbi dī q̄ aliq̄s p̄cepta sit timē peue vel aliqua
lucidus carnali ut nos ieiunare ad bñ tm dei 2 p̄ximū / q̄ nō sit pour sed debet / 2 dein
mouē de aplūs finis septē 2 beatus de corde pūo / vide q̄ sup

nā sua sit bona / et talis / q̄ p̄ qua talis sit possit acq̄r / et ēpetuetur ēps
meritū ēptor bonū / vel ꝓpter aliā formā / ut habeat gr̄am / vel inclinatiuā
ut habeat vitā ḡplatā / vel finalē ut duc eleccionis de accepta / illi
actus ēps hui⁹ vite nūq̄ boni erūt / q̄r m̄ꝑ mali sūt / nec ad illos finis
ordinat⁹ accredēs q̄ho nēpe actualis / ēpo ēps p̄te voluntis ordinatis / et
q̄uis illa ꝓpter / nequit⁹ deū fine / hui⁹ tēp⁹ voluntas ēps finē nequit habe
/ et huiꝰ voluntis sūt p̄te ēpis bona / nō tñ oēs voluntates sūt equales
bone / ꝑpl̄ ḡdū ī appendēde et odiendo vēptes / ḡ. Bo. q̄ p̄te nō ly nul⁹ tēa
mouat ꝑ finē volūd / vī Bētus, dcip. et tā⁹ / q̄ dd bonū intelligēdū
nō⁹ dr̄ Bt. Michl p̄t m̄ finē volēt⁹ vēpi / q̄m ē q̄ndā ordo / ad mentē
finē / q̄m p̄no q̄nt dbē / et ille ē p̄ q̄ne vnūq̄q; vult ī volēt⁹ finē ordiā /
vī ꝑpa actus ꝑm ēptus / p̄fect⁹ aut ēpatorius ēt̄ vnalis p̄ q̄uī ī
volēt⁹ fīs ordinat / q̄ssit m̄ tñ⁹ / p̄ī obiect / q. dcipto ꝑ obiū ē alcuⁿ
dctō ēptus m̄ illud tēdē ē pulcū / q̄r. ēps obiō ēptus p̄fecto vēpit
Ego q̄ssit m̄ ḡdm / q̄r. ēps ḡdm p̄fecto ꝑfectō ēptus / ēps ḡdm p̄fecte ꝑfec
ta ēptus / ēps m̄ dctō / q̄r. ꝑfecte ꝑ obiū ēps dcat / dctō ꝑfecte ēptus
ꝑsit pulcdo īmūtet / ēpt⁹ obiū dctō equāda dcor ēptus / ēpte
go ut ēpte ḡdm dcm pt̄ finis vēpis voluntat / q̄r ēptus ꝑfecte dctudo
ēpt / obiū nobilitat⁹ dcip̄ / obiū ꝑfecte caritas ē / q̄ne ē dilectio. ꝑfecte
dpā / vta ēps vnūq̄ finis simpl⁹ vltīq; vī dcip̄ / dctō aut caritas et dilō
ꝑplectēs / ꝑte ꝑfectē finis sub fine / vltīo finū / q̄nq; / nō ꝑfecte ēptes vel dlā
dcūd ē dcūd ut ḡdm tā / ꝑ. Bt. / ḡdm nō ly ḡdm applicē diffinit caritatē ēt.
q̄ndoq; ꝑfecte ēptor / q̄ille dctiones tenēant ꝑfecte sibi / et ḡdm ēps ꝑ vī finis
p̄cepti / ꝑt notificatio / ut ꝑt ꝑfecta caritas p̄cedit ē / q̄nde p̄no nō ē finis p̄cepti
vī alij ē meq̄ dicēdi ḡgruenter ēt ḡ dcit B. v. q̄ ḡdm caritas ꝑ actū finis q̄m
ēt clare diffinit ille aut actū dupl⁹ ḡdm notificat / vnus ꝑ q̄nq; illi ad q̄s pdt
dlō ꝑ q̄nq; illi / q̄nd ad ipsā caritatē finitā ꝑfecte ad dctāte rōnis notificat
ḡdm vtrāq; applicēs tangit dicēs / d'cōit p̄no / q̄r. ēps nūq̄ pdūt et finis q̄
cepti / q̄r ḡdm finitā. Sed q̄r caritas cōitis a qua finitē pdūt actū caritatis
ꝑfecte ēptor finitā fidei et virtutes ꝑfecte caritas dispōnes p̄ambulas vt ēps ḡdm
manifestāt ut actū caritatis ꝑsupponit actū aliaꝰ virtutū theologicaꝝ ꝑfecte dispo
sitōis ēps dcat d'cōit p̄no m̄ quo tangit caritatē p̄fectā / vī ḡdm
fidēs m̄ quo tangit ꝑfectū assensū / de fide nō ficta m̄ quo tangit fidē ad
stādū / et m̄ ḡdm ꝑfectionē caritatē cōitat / q̄r m̄ suo actu ēpletit ꝑfectā
et applentē oēs virtutes et finis omis bonū applētis q̄ nōe ēptis
mēdū ꝑfectionē go illud difficilē ēpt / caritas ē finis ēptis / vī dm q⁹
ēpletat omnē malitiā implētio et oēs virtutis ꝑfectē et go ēptis nō. te.
magis laudat caritas vndē et obedientia ad caritatē ordinat / et vita ēpa
nō ē aliud q̄ caritas ḡdm dicta / sed quia caritas ꝑt finis oēs virtutes et oēs
actōes ad tñ vpa ꝑt dicta et p̄cepta oēs nūtorp / dm q̄ ē hui⁹ mēdi dicēdi
tñ B v applicat / sed bñ dicit ꝑ q̄ tā mēdi ꝑfecti et ordo sup ēdi cōdi finis
dant⁹ et tñ mēdi dicit ḡpriatis ad efficiēdū / ꝑfecti ad ēplendū / ordo ad
finē dicē caritatis vē bonū ēptis ꝑ tñ ēdē efficiat⁹ q̄r ḡmuat voluntis

uram ipi deo tamq̄ pn̄o moueri, pt etiam hre rōnē cāe formalis uel exemplaris
q̄ conformat voluntatē uram deo ut regule dirigenti, pt etiam hre rōnē cause finalis
q̄ ipa iungit voluntatē uram deo ut fini quietanti, sic ergo deus hz rōnē efficientis q̄ mouet
formalis q̄ dirigit, finalis q̄ inquantum quietat, sic et caritas, nec ē inquantum hoc q̄
est 2m philosophum cāe tres pnt coincidere hic b v. De voluntate et fine et ex quo ipa
iudicatur

Post predicta de voluntate eius q̄ fine dis
serendum est. Sciendum igitur est quod ex fine suo
ut ait Aug. voluntas cognoscitur utrum recta an
prava sit. Finis autem bone voluntatis bea
titudo est, vita eterna, deus ipse. Male vo
lunt finis est aliud, scilicet mala delectatio, uel aliquid
aliud in quo non debet voluntas quiescere, finem
bonum insinuat propheta dicens: omnis consuetudinis etc.

Caritas ergo cuius latum mandatum est, finis
omnis consuetudinis est, i. omnis bone volun
tatis et actionis ad quam omne preceptum re
ferendum est. Unde Aug. in enchiridion omnia precepta
diuina referuntur ad caritatem, de qua dicit
Apostolus finis precepti est caritas de corde puro
et conscientia bona et fide non ficta. Omnis itaque

distinctio

Et augustinus in li. de doc. christiana ostendit quod ad caritatem mandatum quemadmodum ordinatur tota scriptura et ita caritas non tantum est finis bone voluntatis sed etiam totius sacre scripture et cognitionis et licet deus vel beatitudo sine christo posset dici finis voluntatis bone, maluit tamen magister dicere quod caritas sit finis, pro eo quod completa ratio finiendi competit ipsi caritati. Cum enim triplicitur dicitur finis videlicet finis in quo quiescitur et finis quo quiescitur et quod dicitur vel simpliciter vel ut nunc et quodlibet istorum modorum est finis bone voluntatis. Nam caritas increata que deus est de qua dicitur in canonica Johannis deus caritas est finis in quo quiescitur. Caritas vero creata et consummata sicut caritas patrie est finis quo simpliciter quiescitur in deo. Caritas vero inchoata ut caritas vie est finis quo quiescitur in deo ut nunc.

precepti finis caritas est. i. ad caritatem refertur
ut precipitur
omne preceptum quod vero ita fit vel timore pene
vel aliqua intentione carnali ut non referatur
ad caritatem que est dilectio dei et proximi
ex caritate
nondum fit quemadmodum fieri oportet quamvis fieri
propter operis bonitatem
videatur. Tunc enim recte fiunt que mandat deus
et que consilio monet cum referuntur ad
dilectionem dei et proximi. Hiis verbis aperte insi
nuatur quis sit rectus finis voluntatis sive
bone
li. primo distinctione xvii
actionis scilicet caritas que et deus est ut supra ostendimus

Hic magister infert ex dictis quod sic ponens caritatem sibi finem, christum et deum ponit sibi finem, quia finis legis christus est ad iustitiam omni credenti ad Ro. x. Ipse finis caritatis. Et hoc etiam declarat per beatum Augustinum cuius verba ponit in littera. Nota quod christus est finis legis, quia ipse adimplevit et adimplet in se et in nobis quod lex precepit, qui etiam valet ad iustitiam omni credenti, i. qui est dator iustitie omni credenti. Vel potest etiam sic intelligi quod christus est finis legis propter quem et gratiam eius habendam illa fieri debent que lex precepit ab omni credente ad hoc ut iustificetur. Et ita exponit ibi glossa illud ad Ro. x. Et nota quod finis legis et precepti est christus vel deus simplex, et iste finis est ultimus et supremus. Item finis legis et precepti est caritas vel increata et iste est idem cum precepti statim supra, vel caritas creata et facta intra nos et in nobis, et est finis propinquus, quia propter hoc debemus facere que deus vult ut informemur caritate, et cum ipsa legem dei impleamus, quod ultimus debemus intendere ut habeamus deum. Et deus est finis omnis bone actionis quia caritas est nec tantum spiritus sed etiam christus et pater nec hii sunt tres fines sed unus

Qui ergo caritatem sibi ponit finem deum
quia deus charitas est
sibi ponit finem. Unde et christum finem legis
finem

ad iusticiam. dicit apostolus esse omni credenti

Et recte dicitur xpus finis legis ad iusticiam

Quia ut ait Aug. in li. sententiarum prosperi. in xpo

lex iusticie non consumitur sed impletur. Omnis

enim perfectio ex ipso est. ultra quem non est quo

spes se extendat. finis fidelium xpus est. ad

quem cum pervenerit currentis intencio non habet

quo possit amplius venire sed habet id in

quo debeat permanere. finis ergo rectus

atque supremus deus est pater et filius et spiritus

sanctus. neque hii tres sunt tres fines sed unus

finis quia non tres dii sed unus deus

Capitulum 2m in quo querit utrum omnium bonarum voluntatum vel actionum interiorum voluntatis sit tantum unus finis. et pro responsione vult istam conclusionem. Diversarum voluntatum possunt esse diversi et multi fines medii per quos recte veniunt ad ultimum finem qui est unus omnium. Et hanc probat per Aug. de trinitate. Tandem subdit de hoc aliud dictum eiusdem ibi. Idem recte sunt. Quia tunc omnes voluntates sunt bone que sic invicem sunt religate vel colligate. Quod illa est bona ad quam omnes alie referuntur. Et si ista est prava tunc omnes sunt prave. Secundum dicit b. th. 2m ordinem agentium est ordo finium quia eodem ordine quo res procedunt a principio eciam in finem referuntur. Et quia in progressu rerum a principio inveniuntur unum primum principium sub quo inveniuntur alia principia propria que diversis sunt diversa. ita eciam referendo res in finem inveniuntur ultimus finis omnium quibus tamen diversi sunt fines propter 2m diversitatem entium per quos fines recte voluntatis conservantur ad ultimum finem

distinctio

Quod omnes bone voluntates habent unum finem et tamen quedam bone diversos fines sortiuntur

c. 2

Sed queritur utrum omnes bone voluntates unum tantum habeant finem. De hoc Augustinus xi li. de trinitate ita ait: alie atque alie voluntates suos proprios fines habent, qui tamen referuntur ad finem illius voluntatis qua volumus beate vivere, et ad eam pervenire vitam, hec non referatur ad aliud, sed amanti per se ipsam sufficiat. Quemadmodum voluntas videndi finem habet visionem, et voluntas videndi fenestram, finem habet fenestre visionem, altera vero est voluntas per fenestram videndi transeuntes, cuius idem finis est visio transeuntium, ad quod etiam predicte referuntur voluntates. Idem recte sunt voluntates, et omnes sibimet religate. Si bona est illa, ad quam cuncte referuntur. Si autem prava est, prave sunt omnes. Et ideo rectarum voluntatum connexio iter quoddam

est ascendencium ad beatitudinem quod cit-
ctis velut passibus agitur. pravarum autem
et distortarum voluntatum implicacio vinculum
est quo alligabitur qui hoc agit ut pro-
ciatur in tenebras exteriores. hiis aucto-
ritatum testimoniis evidenter monstratur plures
in fidelibus rectas esse voluntates proprios ac
diversos fines habentes et tamen unum eundem
quia omnes referuntur ad unum qui est
finis finium. de quo paulo ante diximus
Ita e converso forte est et in malis.

Capitulum 3m in quo obicit contra quod iam positam de diversitate finium per dictum
beati Augustini in sermone domini in monte ubi movet nos ne fines duos
nobis constituamus quia salvator dicens primo querite regnum dei non adiecit et
postea querite temporalia sed subiunxit et hec omnia adicientur vobis. Et ideo Augustinus
ibi subiungit in eadem auctoritate eius nec solam mercedem temporalem nec illam cum
regno dei debemus meditari tanquam finem. Quidam huic sentencie videntur
adversari

Veruntamen huic sententie qua dictum est
fidelium quasdam rectas voluntates diver-
sos fines sortiri et tamen ad unum referri.

distinctio

videtur obviare quod alibi Aug. ad monet ne

scz nobis duos fines constituamus ita inquiens

in li. de sermone dni in monte non debemus

ideo ewangelisare ut manducemus sed ideo man

ducare ut ewangeliseus ut cibus non sit bonum

quod appetitur sed necessarium quod adicitur ut illud

impleatur Querite primum regnum dei et hec

omnia adicientur vobis non dixit primum querite

regnum dei et deinde querite ista quamvis

sint necessaria sed ait hec omnia adicientur vobis

i. hec consequentur si illa queratis ne cum ista

queritis illinc avertamini aut ne duos fines

constituatis ut et regnum propter se appetatis

et ista necessaria propter illud Ergo propter regnum dei

tantum debemus operari omnia non solam vel cum

regno dei mercedem temporalem meditari Ecce

hic aperte dicit ne duos fines nobis con

statuas. sed vnū tm̄ a regnū dei tu⁹ sup̄
dixerit bonas voluntates aliās et aliās
ꝑ̄ habere fines.

Respondit regē solum predictas diuicias et volt ei augē no ꝓhibet ꝓtendē ducē fines ꝓhibuimus subordinatas crimina q̄ ipē dicit ducē ei debeq̄ ma ducare ut euāgelizemus ꝓ regnū dei sed dns ꝓhibet me statuas mob dudū ducē fines ad duplā tendentes et ita omnā q̄ ad regnū dei appetūt pl̄r debeq̄ appetē ꝓ ipm et q̄ ꝓ appetūt tue ne stat simplr mā quid fiat dextra et tue leua manū est sub capite mō et dextra m amplexu⁹ tribuat vtr tm̄ vng ꝑ finis ois finū debet dic. ꝑa. ꝑ. q ꝑa. de alīd fine possūt legu duplr mos tm̄ vr vltimi finis alius tm̄ id ꝓt m̄ co ad vltimū finis mutent et ita tm̄ vr vltimi finis mutat finis. ois q̄ de ꝓfectus et beatitudo sed tm̄ illud a quo ad alīd finis mutent nō e vng finis omīs nāz q̄dā appetunt diuitias tanq̄ ꝓfectū q̄dā bonū et ꝑ. no. dicit ei vng e finis pl̄r ois bonaz voluptas sed alij mali pl̄r q̄n ad illud ordinant ꝑ nulla mā aliq̄ intendut religio alij nimiū ꝑ illi ieiunū illi oratōes et oēs bone vītes m̄ quid velit finē ordinate stultissime sed dubit finis mali pl̄r intēdit (ut fures tyranni et insti) et illos oīa ordinā m̄ deū vestib aut male nō q̄d omīa quid finē ꝓ amor mali ꝑ tē m̄ amato ꝑ vt illig m̄ dimitte illig m̄ dignitatib illig q̄ libet vidi et dubitat m̄ dubia nō Hic ostendit quo licet videat. non repugnet ꝓdicta

Vide autē nō sibi repugnāe amad
dat q̄ dixerit ꝓmissit simplicia dei
lo diligēt intendit cum cū dixit me
duos fines nobis constituas ꝑ omna
ꝓter regnū dei faciaq̄ ipē ꝓmisit quod
debeq̄ maducare ut euangelizemus

Cum autem hoc ita facimus actionis illius finem
ewangelium constituimus. Sed et huic fine
ad regnum dei referimus. Manducamus enim
propter ewangelium. Manducamus et ewange-
lium et manducamus et ewangelisamus propter
regnum. Duos ergo fines nobis in mandu-
cando constituimus. Sed ista facientes nunquid
peccamus? Absit. Nam et ipse sic facere suadet
si diligenter verba eius inspiciamus. Cum ergo
ait: Ne duos fines nobis constituamus, fines
in diversa tendentes intelligi voluit scilicet
quorum alter ad alterum non referatur. Ita et cum
dicit propter regnum dei tantum omnia agenda
nec cum ipso mercedem temporalem meditandam, ita
intelligendum est ut non appetendo medi-
temur cum regno mercedem temporalem, ita quod non
propter regnum sed propter se ut scilicet regnum

propter se appetamus et ista propter illud sicut
ipse docet. Si enim petimus vitam eternam petimus
quoque etiam temporalia a deo. Sed si ea petimus propter
eternam vitam non offendimus neque sinistra
tunc scit quid faciat dextera quia merce
dem temporalem non propter se meditamur sed propter
regnum dei ut sit leva sub capite et
dextera in amplexu. Alioquin si hec tem
poralia propter se querimus sicut eterna miscetur
dextere sinistra. Ideoque cum dominus dixerit
Attendite ne iusticiam vestram faciatis coram
hominibus ut videamini ab eis. Alibi ait
Sic luceat opera vestra bona co. ho. ut glo.
pa. v. qui in celis est. Propter deum ergo
omnia facienda sunt ut omnia que facimus
omnimque fines ad eum referamus

Tamen quia in quo quiescit quod dicunt inter se finis voluntas et intencio. Et respondet quod sic quia voluntas est qua volumus aliquid. Nota quod voluntas potest hic sumi tam pro actu voluntatis quam pro potencia volitiva sed tamen magis proprie pro actu

distinctio

finis est illud quod volumus vel potius illud propter quod aliquid volumus. Sed intentio quandoque sumitur pro voluntate quandoque pro fine intento. Circa litteram que dicit finis vero voluntatis est vel illud etc. Nota quod omne bonum habet rationem finis sed bonum est obiectum voluntatis ideo quodlibet volitum quod est obiectum voluntatis potest dici finis. Sed magis proprie dicitur finis in quod voluntas ultimo tendit quia hoc est ab ea primo volitum. Et ideo in tercio Ethicorum dicitur quod voluntas est ipsius finis. Electio vero eorum que sunt ad finem. Hec Thomas. Iste nota quod intentio proprie loquendo actum voluntatis significat. Sed non potest finem nisi materialiter nomen sumatur ut scilicet intentio sumatur pro re intenta ut fides quandoque sumitur pro re credita. Thomas. Differencia voluntatis et intencionis et finis etc.

Solet etiam queri quid distet inter voluntatem et intencionem ac finem. Ad quod dici potest inter voluntatem et finem certo atque evidenti modo distingui. Quia voluntas est qua volumus aliquid. Finis vero voluntatis est vel illud quod volumus per quod impletur ipsa voluntas vel potius aliud propter quod illud volumus. Intencio vero interdum pro voluntate interdum pro fine voluntatis accipitur que diligens ac pius lector in scriptura ubi occurrerit discernere studeat.

Ondit quid sit finis voluntatis et dicit quod est delectacio bona vel mala ad quam quilibet intitur pervenire. Et hoc probat per duo originalia Augustini. Et nota quod delectacio dicitur bona que consequitur operacionem bonam et mala que consequitur operacionem malam ut patet ex primo Ethicorum Thomas.

Finis autem voluntatis est delectatio bona
vel mala ad quem nititur quisque pervenire
Unde Augustinus super illum locum psalmi. Scrutans
corda et renes deus ait sic. Deus solus
scrutatur corda i. quid quisque cogitet. et
renes i. quid quemque delectet. quia finis curae
et cogitationis est delectatio. ad quam cura
et cogitatione nititur quisque pervenire. Et pau-
lo post. Opera nostra que sunt in dictis et fa-
ctis. possunt homines videre. sed quo animo fi-
ant. et quo venire cupiant solus deus
videt. qui cum videt cor esse in celo et
non delectari nos in carne sed in domino i. cum
bone sunt cogitationes et earum fines. dirigit
iustum. Idem super alterius psalmi locum scilicet
In laqueo isto quem absconderunt com-
prehensus est pes eorum dicit. pes anime

amor est, qui si p̄uus est, dicit cupiditas vel libido, si rectus, dicit caritas, eo q̄ mouet aīa q̄l ad locū quo tendit, i. ad delectacōem bonam vel malam, quo se p̄uenisse p̄ aōem letat.

Hic recapitulando resumit aliq̄ sup̄ dicta et dicit, q̄ finis ē illud quod volumus, intencio aut respicit illud ppt quod aliquid volumus. Ex ista lra patet q̄ intencio ppe dicta est voluntas nō q̄lisq̄ vel q̄litercūq̄ sed directa in finem vltimum. Iste nō, q̄ intencio includit actū rōnis, et ideo respicit ad id ad q̄d aliquid ordinatū ē. Sed voluntas nōiat actū voluntatis absolute, cuius nō est ordinare vel conferre, ideo voluntas respicit illud in quod ipa immediate fertur. Ideo Iste nō, dicam inter intencōem rōnalis et irrōnalium. Rōnale intendit quia ipse ordinat ad finem, sed alia tanq̄ mota ab aliq̄ p̄ncipali, et ita inanimata bruta dicuntur intendere finem tanq̄ mota a natura vel agente aliq̄ p̄ncipali finem intendente.

Finis ergo voluntatis vt p̄missū dicitur, et illud quod volumus, et illud ppt quod volumus, et intencio ad illud respicit ppt quod volumus, et voluntas ad illud quod volumus, vt vīgrā si velim esuriētem reficere ut habeam vitam eternam, voluntas est qua volo reficere esurientem, cuius finis est refectio esurientis, intencio vero qua sic

ad vitam pervenire volo finis autem supremus est

ipsa vita ad quam et alius finis refertur

Tertium quaeritur in quo quaeritur utrum illa intentio quae est respectu ultimi finis etiam sit voluntas sicut illa quae est ad finem subordinata. Videtur quod sic quia sicut voluntas qua volo reficere pauperem est voluntas similiter voluntas est illa intentio qua propter hoc intendo et volo habere vitam aeternam. An illa intentio sit voluntas

Sed quaeritur utrum intentio talis sit voluntas

et si voluntas est an in hoc opere una sit eadem

quae voluntas qua volo reficere esurientem et qua

volo habere vitam aeternam. Videtur nempe talis

intentio esse voluntas ut enim voluntas est

qua volo reficere pauperem ita et voluntas

est qua per istud volo habere vitam

Sed movet quod hoc aliam quaestionem an iste sint diversae voluntates vel una. Videtur quod non quoniam sunt diversae et est alia et alia quarum una ordinatur ad aliam. Cum alios est una et eadem diversitas nominata propter multiplicitatem subiectorum. Nota quod non solvit istam quaestionem quia quomodo sit eadem et quomodo alia voluntas dictum est supra. Unde utraque opinio habet aliquid veritatis

Et alia quidem videtur esse voluntas qua vo

lo habere vitam et alia qua pauperi subvenire

volo. Sed ista ad illam refertur nam et si

hoc ita placet ut in eo cum aliqua delectatione

voluntas acquiescat. Nondum tamen est illud quo
tenditur, sed hoc ad illud refertur ut illud
deputetur tanquam patria civis. Istud vero tanquam
refectio vel mansio viatoris. Et sunt iste
voluntates affectus sive motus mentis
quibus quasi gressibus vel passibus tenditur
ad patriam. Sicut ergo altera est voluntas
videndi fenestras ut supra docente Augustino
didicimus, altera que ex ista nectitur vo-
luntas per fenestras videndi transeuntes,
ita non nullis alia esse videtur voluntas
elemosinas dandi pauperi, alia voluntas
habendi vitam. Alii autem putant quod una
sit voluntas hic et ibi, sed propter subiecto-
rum multiplicitatem diversitas memoratur
voluntatum.

patria civis

Hic recapitulat ex dictis, quod nulli dubium est quin rectitudo et pravitas voluntatis
pensetur ex fine, et quod intentio quandoque capiatur pro voluntate, quandoque pro fine. Quomodo [illegible] hic
ponit duas responsiones, neutram reprobat et etiam neutram approbat, quia utraque
[illegible] diversas considerationes [illegible] dicit, immo utrumque dici oportet, nam illi qui dicunt

309
302

dicatur esse voluntates ad diuersa respicientes (vñ cum pt esse dupl' nr' finis/ qz aut nr' finis erit esse/ aut nr' finis non erit finis/ pr' pz/ qz voluntas duplex (sz actiua duplex/ vz vnius mentis/ et alius creatur/ Alia cum est voluntas q' volo finis/ et alia q' volo id quod est ad finem/ Alius etiã 2 modis quo ad vnum quod non est/ et aliud quo ad vnum existens (Si aut voluntas 2 finis sub rõne finis/ nichil sibi subiicit aliud ad quod ordinat/ sic vna voluntate et uno actu volo viatica/ quia voluntas finis et finis non possit esse sine viatico/ sed viatica sed propter/ sicut patet/ cui amo comestiõ pt' sanitatis/ quare comestiones medias amem/ salutis (Dicendum 2 ad duplex dicto/ q' 6v

Actenꝰ quod [illegible] hoꝝ vñ sit/ illud nulli ꝛ
ambiguũ venit: qñ voluntas ex suo fine
pensetur vtrũ ꝛa sit an ꝑua/ prima/ an
gra/ et qñ nomie mediꝰ aliqñ finis.
aliquo voluntas intelligat;

Et hz quod intendo pt actus act ꝛ sed finis/ actus ꝑ nata voluntis ꝑ finis ꝛ

Sꝫ voluntas humana moralis bonitas ex ipsa finis capia

q3 no go sic anima ppter tria corpi m beatus et sanctus esse beatus/ no
ralis/ et pz et q3 tenet tm m bonis vbi pt intendi finis pz ordinis cui
nibus aliquis finis intendit/ sine cui intendit mouet finis pz ordinis cui
us 2 pluribus q3 op sic tm esse omnis voluntas humana ad finem q3 sic
pz de se ad mille sunt minus pulse et q3 q3 q3 omnis intendit sic voluntas
et optim q3 dicat et dicat beatus/ duplo calle peccat ad vnum tñ finem bonis
nibus primo et go si intendi finis bonus facit moralis bonus omnis esse
bonus q3 go sic/ tm quando sic intendi bonus finis/ sic bonus moralis
sed sic pz q3 tm audiens vel adultus possit mortaliter q3 tñ 2 d' sic
ymo no 2 pole fieri sin pri/ et tñ pz q3 q3 ac predicte ppter bonus finem qui
dicit ad saluandũ beatus a morte et sibi vtiles apparent sic fornicatorem
et adulterũ ad saluandũ vtiq3 go ad tm sic obstinatus aliqñ intendit bonus
finem tñ actus finis non 2 malus finis et go vñ q3 bonus voluntas peccat
pt alterum qo pñs dicere vñtas/ sin q3 finis q3 intendit q3 ad est
tanta est vna bonitas omnis tantus simplex fuit totum corpus tunc bonitas est sic
ubi oppo p oculum intelligit intendi p corpus exigendo oppy/ et go vñ q3
si oppus vna fuit tota oppus pt vna/ et quidam et q3 sic fuit voluntas
moralis bonus go q3 vñ q3 vñtas ppter bonitas m titulo propter q3 soli illi
actus duo morales qui tendit sub impio et libro debito voluntas/ et go
voluntas dicit moralis bona/ qui quo ad actus finis finis diuersos pñs diuersos
dicat vel impiat/ sic 2 eligens et impiens q3 op vñs q3 intendit qz venit

sunt circūstancie tū ad ḡtū q̄ actꝰ melioꝝ uel ꝑfectioꝝ ad finē ordinē ḡtū q̄ ꝓ
uētꝰ. duo q̄ppte ordinabilit et duo q̄ppte finis. q̄ppte ordinē requirꝰ q̄ sit
de ḡnē bonoꝝ ita q̄ p̄ illū actū talis possit acq̄ri et ḡ q̄cludit ea q̄ cū
sit mala sunt ut medacium furtum q̄ nullū finē bēne fieri pt. Ideo
requirꝰ q̄ actꝰ ordinē in illud finē cū rectꝰ opans. q̄ppte finē ve
quirꝰ duo ꝑ. q̄ pt bonꝰ et ḡ. ḡptes vanꝰ glꝰ. nichil bene fit q̄
requiruꝰ q̄ppt debitꝰ illū opandi et ḡ requirꝰ q̄ finis sit melior q̄ opꝰ
quod ordinatꝰ in ipm. q̄ illa sunt q̄rūt tuc opꝰ ad finē ve ordinatus
p̄ fert patet visto ad q̄m. et similr rōnes in p̄posito sunt solute sicut p̄
dilige. in ꝑncipio.

q̄ distinct. q̄ppur. Dicit̄ ondit. unde pt uoluntas uel uolū in uolē. q̄ q̄
intendē. hic dicit. q̄ uo finis intendē uoluntas pt uel uel ꝑia. et q̄
dicit. q̄ in uoluntate possit esse pfectas et ꝑfa. pt. 6. etha. sm̄ q̄ esse
finis monet uolū q̄m. et q̄ uo nalem ꝑte. ut uolū et ingeniū q̄ut
bonitꝰ nalis. q̄ uolo in eis pt̄ p̄ ꝑtes assumit. et q̄ obumbilatus
et reactiue sed bona esse no desinunt. q̄nad̄ uoluntas est cuius pt
pt̄ nalis dicit mala q̄ uitet subiacet. q̄ nō ita bonꝰ. q̄ dicit. et pt
uitet obumbilet. q̄ pt obumbilatꝰ et cōpte uolū no intelligit ḡtū
ad actū ipm̄ ipius intellectꝰ. q̄ se cōparat. q̄ in multis ꝑtibus acutissimꝰ
inuenit multū. et ingenia acutissima sunt in eis. q̄ intelligit. q̄ habilitate
ad ḡtū et uitute. et ad opus bonū. pt. cuius dr. q̄ omib⁹ malus est
ignorat. ꝛc. et q̄ dicit. pt. q̄ ꝑta. q̄ cuius ipius intellectꝰ ꝓplacet. ipe
dicit et obumbilat. uolūtꝰ ꝑta passionib⁹ dupis ꝑturbat. et distra
hit. et ab actu ꝓplacentis impedit. ut sit ꝑta cōtualia. ut dicit
cōmentꝰ sup. 1°. ꝑtic. q̄ uirtutes morales ꝑficiunt ad finē. et sit
uolūtꝰ ab finē accipiendo et ꝑcipue uirtus castitatis. ibi. dicit. q̄
Cum uoluntas sit de hijs que nichil homo habet quare pena fore dicit
q̄m nullū aliud naturale pena sit

Hic autē oritur questio satis nōia
ex supioribus trahens dictū
est em̄ sup̄ uolūtate messe naturale
homī sicut intellectus et memoria. que
autē hominī naturalia sūt. q̄ntū ad

cient, bona tn esse no desinunt, q̄ no va
let vicium bonitate in qua deus fecit ea,
penitus consumere, ut verbi gratia intellectus vel ro
et ingenium ac memoria, et si vicijs et pec
catis obnubilentur, et corrumpantur, bona tn
sunt, nec peccata nominantur. Sicut Aug°
de roe que est ymago dei in qua facti sumus
evidenter ondit in xv. li. de trin. Hec e inquit
ymago in qua homines sunt creati, qua
ceteris animalibus presunt, que creatura in rebus
creatis excellentissima, cum a deo iustificatur a
deformi forma in formosam mutatur for
mam. Erat enim inter vicia natura bona.
Hec autem ymago ro e vel intellectus
Cum ergo voluntas de naturalibus sit, q̄
re ipsa no semper bonum est, et si aliquando
vicijs subiaceat

Cum 2m in quo rndet ad istam qstionem. Et rndet iuxta opinionem supra
tactam distinctione xxxv. Cum voluntas inquantum voluntas est bona. Sed

inquantum inordinata tunc est mala / et ut sic potest dici peccatum concretive.

Ad hoc facile respondent / qui dicunt omnia

que sunt / inquantum sunt / bona esse / quia

et ipsam voluntatem inquantum est / vel inquan-

tum voluntas est / ut supra posuimus / bonum

esse asserunt / sed inquantum inordinata est

mala est et peccatum

Hic movet unam obiectionem / ex quo voluntas dicitur peccatum vel mala / quare intellectus ratio et memoria non dicuntur mala vel peccata / sic voluntas [illegible] eandem opinionem / cum voluntas prout dicit naturalem potentiam / omnino inquantum dicitur mala vel peccatum / sicut nec intellectus / sed actus inordinatus istius potentie que est voluntas dicitur malus / et inordinatus / et peccatum

prout dicit actum inordinatum illius potentie dicitur mala Vn

Ubi potest ab eis rationabiliter queri / si volun-

tas inquantum inordinata est / peccatum est /

quare ergo intellectus ratio et inge-

nium et huiusmodi cum inordinata sunt /

peccata non sunt / inordinata vero sunt / sicut

voluntas / cum ad rectam finem non tendunt /

eorumque actus privationes existunt / ad

quod illi dicunt / voluntatis nomine aliquando

potẽtiaz

vim, ſcilicet naturalẽ potẽtiã volendi, ali

potẽtie potẽtia

quado actũ ipũm vt ſignificat, vt aut

ipã naturalit anime miſta, mucꝫ parũ e,

potẽtia

ſicut nec vt meatrandi vel intelligendi

potẽtie

ſed actus huiuſ vt qui et voluntas dicit

dr, quid actꝰ dr parꝫ, cui actus nõ ſꝑt dr ſed ſ. abſtracto, qr nõ dr ſꝑdr allecto, dr ep vbi
parꝫ cl ſtrue, qr deſcribitur dr ſed ꝑdicat nõ ꝑt

tuc parũ eſt, cũdo mordinatus eſt

q. Ca. 4m. 3m in quo aſſignat primã replicationẽ, nõquet aliqꝫ dubitatiue
q. nãc actus aliarꝫ potentiarꝫ nõ ſit ꝑua, cui cuidꝫ multotiẽ ſint
mordinati tendit cuidꝫ opꝰ vbi, dd qꝫ cuma ſit albedo gratie, ſꝫ
actus voluntatiſ cuma actus voluntatiſ eſt ad aliqꝫ habẽdꝫ vel nõ dimit-
tẽdꝫ, ſed actꝰ aliarꝫ potentiarꝫ nõ dicit habẽ nec nõ dimittẽ malũ, cuꝫ
eſt malũ, cognoſcẽ autẽ vel medicinale malũ, nõ cuꝫ eſt malũ
et ſꝫ magiſ ibi aſſignat corp, ſubdit, dr aliqꝫ nõ ꝓprie dicit, actꝰ aliarꝫ
potentiarꝫ, eſſe malũ, ut dñs quib⁹ medicinã malũ, ut ſanat, et intelligit
vtꝫ ut illud impugnet, ſed hic dubiũ eſt actꝰ ſit malũ et radicaliter
tantũ, et vltimo dicat ꝓpe dr, ꝑua actuale ſꝑt m aliqꝫ eſſe ꝑdtrup-
tiuũ ſupꝫnaturalẽ ut m organũ corꝑis, qr alia ſꝑt ꝓpe vtꝫ, alia audituꝫ rectꝫ
malũ, hic petit dari eſſe m obiectũ, qr ſint mã ꝓpriꝫ, hoc ſꝫ ꝓpe
ꝑua eſſe m aliqꝫ, ꝛ 200, ꝑua dicit eſſe m aliqꝫ ſubiective et formaliter
tunc cũ ſtatꝫ vicioſus actꝰ malũ efficit, et aliqꝫ potentiarũ, ut illaꝫ for-
malit, qr tũc ſimat illaꝫ pẽꝫ, ſtatꝫ bonꝰ vel actꝰ, ꝛ ꝓpe cuidꝫ ſint rectꝫ
et m attribuit, ꝛ ꝑ m cui cuidꝫ ſtatꝫ, ſtatꝫ ꝑ ꝑmotꝫ, ſtatꝫ ꝑ ꝓpriꝫ vel
motꝫ, nõ eſt mirabile obediri m rationali vel ꝓpriſtali vel irraſtali, quia illius
potentie, mat, cuiuſdꝫ libitꝫ obediendi vel nõ obedienti, et ſo ille vtꝫ
virtutiꝫ indiget, ad qꝫ ut obediat nõtꝫ, ꝓpe ꝑ dicat ꝓbꝫ m poliꝫ, ſed ꝓ
ꝑua corꝑa ꝓtꝫpatu dyſpotico, et ꝺnatiuo, ſunt duo ſimꝫ, qr nõ ꝓprie nõ
obediũ, hic ꝓprie ꝑ allegrie ill noſtꝫ pote, ꝛ nõ dicit irraſtali, et ꝛ
ꝛpiſtali et rationali, ꝓtꝫpatu politico, et regali, ꝛ quia ꝓtꝫpatu eſt libꝫ
, quia ꝓprie ꝑ allegrie et noſtꝫ pote, et nõ ſtatim obediũ, licet ꝑ ꝛ cauſa
ſcire m aſtus virtꝰ ſint ſtrictꝫ, et vtia ſtribue, et formalit, et nõ m
medint corꝑis, ſtrictꝫ ꝓprie eſt m aliqꝫ cauſalit, et formalit, tũc ꝑ
ꝑ monet ſe et alia ad ꝓtandũ, et hoc ꝓla voluntatꝫ ſtrictꝫ, voluntas cui
ſimꝫ ſtuſdm, eſt dicta ſiu actꝰ, et aliarꝫ virtutꝫ, et ideo cauſa omniꝫ ꝓtꝫ

est vel ab ea imperante vel consentiente vel non cohibente quod debet cohi
bere in aliis viribus unde vis apprehensiva obiectum oblatum non potest non apprehendere et
apprehensum non potest voluntati non denunciare et ergo sibi non imputatur peccatum sed voluntati imputatur
que etiam facta denunciatione libera est et sufficiens facere vel non facere que etiam po
tuit cohibere apprehensiva ne aspiceret quia ipsa claudit oculos et aperit prout vult
hec pe. d. t. Sed notandum unde est hoc ex quo intelligere dicit motum a rebus
in animam et voluntas dicit motum ab anima in res quia voluntas cum mala vult
mala dicitur et non intellectus ex quo actus intelligendi plus ab obiecto dependet
quam volendi dicit b. v. ergo ideo quia tanta est vis amoris ut transformet amantem in
amatum unde qui diligit iustitiam iustus est quia vero diligit iniquitatem iniquus est
propter quod scriptum est facti sunt abhominabiles sicut ea que dilexerunt non sic est de
intellectu licet enim intellectus aliquando conformat non tamen transformat ideo dicitur amorem
dicit unum unitivam unde prima cor. vi. qui adheret deo unus spiritus est cum eo et
etiam proprium obiectum voluntatis est bonum sed obiectum intellectus est verum et a propriis obiectis potentie sor
tiuntur denominationem cum enim intellectus intelligit malum non dicitur malus sed falsus et
cum voluntas vult falsum non dicitur falsa sed mala Quare actus voluntatis sit peccatum
si actus aliarum potentiarum non sunt peccata

Sed adhuc queritur. Quare huius na
turalis potentie actus peccatum sit si ali
arum potentiarum actus peccata non sunt scilicet po
tentie memorandi cuius actus est memorari
et potentie intelligendi cuius actus est
intelligere. Ad quod et ipsi dicunt quia
alterius generis est actus ille volun
tatis quam actus memorie vel intellectus
Hic enim actus est ad aliquid adipiscendum
vel non admittendum qui non potest esse de

circa enim bonum et malum consistit ratio ordinis vel deordinationis sicut quia bonum est obiectum solius voluntatis

Richardus: memoria enim et intellectus sunt de genere recipientium sed de genere passivorum et actionibus aliorum subiciuntur ideo eis non est peccatum sed memoria et intellectus sunt circa verum et falsum circa que non est peccatum sed voluntas est circa bonum et malum circa que est peccatum vel quia voluntas est de genere affectus vel motivi et circa illa peccatum est

distinc°

malis qn̄ sit malus / velle em̄ mala

malū est / sed intelligere uel memorare ma

la / malū non est / cuius eorū quidā etiā

hos actus / malos esse intrdū nō improbe

asserāt / memorat / memorat em̄ intrdū quis malū /

ut faciat, et quit intelligere verū ut sci

at impugnare / Ecce qualit soluit pre

missa questio / ab hijs qui dicunt / tradunt / oīa ee

bona inquātū sunt /

Hic magr dicit questionē motam breuius posse solui cum aliam opinionē supra distinctione 31 recitatam / Quia illa opinio dicit / quod potentia volitiua est bona et naturalis et a deo / et ista est in paruulis et in adultis / sed actus voluntatis nō est de naturalibus / et quandoque nō est a deo / et tunc nō est bonus / sed malus / Et nota quod hec responsio utrique opinioni communis esse potest precipue quantum ad actum malum in quem voluntas naturaliter nō ordinatur.

Qui vero dicunt / actus malarum voluntatum / voluntates malas ee peccata

et nullomodo bona breuius rndet dicentes

actū voluntatis nō esse de naturalibus sed

vim ipsam et potentiam volendi que semper bonū

est / et in omnibus est / etiam / et in paruulis

(ac voluntas inquantum potest bonum est / sed actus voluntatis aliquando malus est)

in quibus nondum est actus eius /

Capitulum xvi in quo movet aliam questionem trimembrem. Et oritur questio ex dictis beati Ambrosii super illud ad Ro. 7. Non quod volo bonum etc. Ubi Ambrosius dicit quod voluntas naturaliter vult bonum, sed semper caret effectu, nisi gratia dei eam liberet et adiuvet. Ex isto primo queritur quomodo homo seu voluntas hominis naturaliter vult bonum cum sit subiectus peccato, et libenter vult et facit peccatum. Secundo quaeritur an sit eadem voluntas vel idem motus voluntatis quo naturaliter vult bonum et quo libenter servit peccato vel non. Si non, tunc tertio quaeritur quae illarum voluntatum est quae liberatur et adiuvatur a gratia dum homo iustificatur. Nota circa litteram quod dicit quod haec voluntas semper caret effectu, hoc potest intelligi de effectu ultimo voluntatis, scilicet quo in ultimum finem ordinatur, scilicet de actu meritorio. Et tunc per gratiam intelligitur gratia gratum faciens, sine qua meritum esse non potest. Si autem intelligitur ultimus effectus bonae voluntatis quantum ad quodcumque bonum, sic per gratiam oportet intelligi gratuitum dei auxilium, quo omnibus non tantum gratuita, sed etiam naturalia confert, sine quo nichil bonum in nobis est nec esse potest. Et hoc quomodo etiam intelligendum sit illud homo etiam qui servus est peccati naturaliter vult bonum.

Preterea queri solet quomodo intelligendum sit, ad Ro. vii

quod ait Ambrosius exponens illud verbum apostoli,

non enim quod volo illud, sed quod nolo illud facio, dicit enim quod homo subiectus peccato,

facit quod non vult, quia naturaliter vult

bonum, sed voluntas haec semper caret effectu

nisi gratia dei adiuvet et liberet. Si homo

subiectus est peccato vult quidem malum,

et operatur quia servus est peccati, et eius

voluntatem sicut supra dixit Augustinus libenter

facit / Quomodo ergo naturaliter vult bonum an
est eadem voluntas, i. idem motus quo et libenter
peccato servit, et quo naturaliter vult bonum / Si
non, est eadem voluntas, que ergo est istarum, quia
cum homo iustificatur a servitute peccati, liberatur
ut enim supra disseruimus, gratia dei voluntatem
hominis liberat et adiuvat, que voluntatem
hominis preparat adiuvandam et adiuvat preparatam

propositam questionem exequitur prius 2m illos qui dicunt esse duos motus

Sed que est illa voluntas an illa que
naturaliter vult bonum, an "illa" que libenter ser
vit peccato, si tamen due sunt voluntates /

Ca^m quintum in quo ponit responsionem quorundam ad questionem propositam. Qui dicunt duos esse motus voluntatis, unus quo naturaliter vult bonum ex sui creatione, quia homo fuit bene creatus sine vicio. Et hoc declarat per Augustinum de fide ad Petrum. Et per Ieronimum qui dicit quod superior scintilla rationis etiam in Cayn extingui non potuit, quia illa semper vult bonum et semper malum odit. 2us motus est quo homo relicta lege superiori se subicit peccatis, et iste deprimit motum priorem et regnat in homine antequam gratia assit, veniente autem gratia malus motus eliditur et bonus liberatur ut efficaciter bonum velit, uterque tamen est ex libero arbitrio. Et quamvis ambo sint in voluntate, tamen ante gratie adventum potius dicitur mala quam bona propter dominium motus mali

Proposita est questio profunda que
varia a diversis expositione determinatur

voluntas

Alii enim dicunt duos esse motus unum quo

vult bonum naturaliter quare naturaliter

et quare naturalis dicitur quia talis

fuit motus naturae humanae in prima

... su

... homo

314

... conditus est, superior enim scintilla rationis, que etiam ut ait Ieronimus in Chaym

non potuit extingui bonum semper vult

... tate

et malū odit/ Aliū aute dant esse mo-
tū mentis/ quo mea/ relicta supiori lege/
subiciat se pticeps et oblectat⁹/ iste moty
ut aiūt antecy alicui assit grā/ dnatur
in homine et regnat/ alter⁹ et depmit
motū/ vterq; th ex libo arbitrio est/ ve-
mente aute grad ille moty malo elidit/
et alter⁹ naturaliter bono libatur/ et ad
unitatem ut effiat⁹ homi velit/ ante ꝙ
ex⁹ vo licet homo naturaliter velit bona
no⁹ absolute concedi optet, bona hic
volutate/ sed potius malo
ꝙ ex⁹ ſcptm m quo ponit hmoi et alioqn opinio qm dicit/ omne
esse meritū quo ho⁹ nat⁹ vt bonū licet et vitiū p omne meritū velit
malū/ et qm p ea ho⁹ nat⁹ velit ho⁹ dr bonū/ sed magis velit ma
lū dr malo/ nō ex forte hoc ita intelligend est/ ex nullo actu
hominis ē ita malo qui mediate ista velit ho⁹ naturaliter aliqd bonū/
ex⁹ ho⁹ appetit bonū et naturaliter bonū/ licet mediate moveatur
ad eos/ vel ab eis/ Oz/ quia omne pt esse malū/ quo ho⁹ vt ho⁹/ et qm malū/
et nō ex hoc ꝙ ho⁹ ſt ſpe⁹ rapt⁹ ad unū pōt⁹ ꝙ habet actuel vel velle
predict⁹/ ut ideo dicat omne malū/ ex quod odit⁹ ꝙ ab oīa nā dr ex ho
no sequit ex ꝙ ſt malū vel malle/ sed ex quod fugiat/ nō ista opinio vr
ponē/ ex quo vōl nā vt ho⁹/ ex iste motus vel⁹ ſp manet/ et ex
ex addens aliq velit⁹ distribuens bonis vel malis ſlupl/ ſ ista p
motū iste intelligūt actus quidā voluntatis/ qui ē opus ſc ſtis dnt
ex vōl nō ē nā⁹ determinādo omne ut ſp agat/ dr aut p motū dilti

ſm homo ſimul duo motus. Unus rectus
ſm hom ſit rectus in ſp̄ne ſit
rectus. Alia ſt varietas ſ vitia
ly q vitialis ſt ſ pōm. ſ mi ſa
tis. vn ſ pōm motus ſemp q
vult bonū ſ ſcdm motū contra
vult malū ;c ;c

nō bn.

quit mediatoꝝ voluntatis ny bon̄/ tuc tm̄ vult dnt/ qz illa mediata semp
manet eadē/ siue quis ꝙ deliberatoꝝ bon̄/ siue malū velit/ q tho

Sed dicit aut̄ dnt. vna ē esse voluntate
tho. i. vnū velle X. Istā ponit/ qz ꝙ tho vt bon̄/ qz manet/ sed p intelligit̄ per
medium actus voluntatis qui ē appetitus finis p se et principalē/ qz voluntas
1. vnū motū quo naturali volt homo
nō ē delectata ad
vnū actū/ declarat
quē istā/ ꝙ eadē voluntas ad bon̄/ qz manet/ et alterū voluntas deliberat bonū vel malū finis/ q
aut p illud medium intelligit/ medianꝝ vult ny bon̄/ tuc vult dicit/ qz ea mediatoꝝ qz manet
homi. et qz malo volt malū eo qz dele
eadē/ siue quis ꝙ deliberatoꝝ bon̄ velit p̄
malū
ctatur/ et mīm̄ vult homi naturali
vide
q tho qz esse vnū velle ꝙ tho vt bon̄/ et ꝙ vt malū homo/ ꝙ p̄ter p̄dē libi arbitrij ē ꝙ pl
cundū qz nō/ qz ē qz p̄ma ifin qua duo aut̄ vna velle sepr̄ vltī dnt qz p̄ma ad voluntē
ipsi/ ch voluntas
homib est. et mīm̄ malū vult ma
alicui ꝙ ḡdu/ et nō ē aliqs ḡdus diligē/ ita ꝙ nullus diligit aqs ḡdus diligēs/ considēte sine bonitē/
tpe ē vnus diligit. pl̄es diligit debet diligi et nō voluntē ḡdus/ nō qz ea bon̄ diligēs nō velle nō
sub est
vnū diligē/ et vlt̄ p̄s dicē a nullo/ qz bon̄ d/ ꝙ nō sequebat̄.

q Vtrū inter potentias animē ī solis voluntate actibꝫ sit peccm

ctē quālo/ in actu velle/ nō p̄t esse p̄m̄ qz ea sola qlitz et ad̄l dicē/ velle est
nāle vel scut intelligē intellectū/ uel medie medrai/ vel aliq̄ huiusmō
nāli p̄cedēs in subd actū/ sed in aliqbꝫ ista p̄ma nālia nō p̄t imputari p̄m̄
ea/ qlitz de se/ et ad̄l p̄z/ qz vōs ē p̄ma nālis/ et ea ꝙ aliqd actū nālē
/ et nō vt quis aliꝰ sit ḡnus hō velle ea ꝙ
ē ea defectū tōis et ea vt ea p̄m̄ p̄ncip̄ sit in tōne ꝙ in voluntē et p̄cm
nō vt p̄m̄ esse in sola voluntate ad̄ p̄z ea p̄m̄ in tōne ē ea vocis et p̄cm
cogitatōnis sed cogitatiue p̄tē ad. scire intelligē et nō ad voluntē ea ea
ad̄ ch tōne sc̄ omne defectus debite rectitudinis ista actus qui ē in p̄tē
et nō actū tōis sit in p̄tē nisi ea actu tōis qlitz defectus debite tōis
actibꝫ rectꝫ actū ē in solis illis respz culpa et p̄m̄ que desse sunt
voluntaria sed actus rect sue ḡnāles ea rectā qlitz et ad̄l ea p̄ta p̄z ea
tōne p̄ma sit ea sit voluntaria omisso uel dimisso p̄ legez dei et p̄ta p̄te
nāli ē ea
mīm̄ dicē esse p̄m̄ i nā est dicē actū p̄cise ea ea defuit in aliqo
requisito ad sui p̄fectū/ dicē ad magis p̄fectū et p̄cise p̄ culpa imputabili
ea p̄tē ē male agē uel saltē aliqd quod quis tenet̄ dimittē
ea nō ea ea actus voluntis ad p̄ns intelligo actus ducte p̄dictis
ab impio rect ita ea alii p̄cedit̄ intellectū uel medie ne appetz
vigē licet quis ea impio voluntis intellectū ꝙdlibet aliꝰ cognitus de
nouo. uel media medie/ tho simpr̄ medrai intelligē uel cogitare
nō dicit esse actus voluntis sed intelligē uel medie/ et ea volo

de malic arbuit nutric cognitac sic permitt ut effect et pdicat distinguat

Distinctio pol. Cuj⁹ magr est de pred tr⁹ actuu nutientu / hic determinat quid actus efficiet bonu aut⁹ bonu uel mali / uel sic / postq̃ est de uocabulis ad ipm / sc uoluntatis / hic incipit agere de uocabulis uarior⁹ pertinentiu ad radicem / sc quib⁹ aperuit ea a uoluntate / et dicit ut dicta / in pmo ult⁹ status questionis ostendit / quo dicta omnis actus sit bonu aut⁹ potest sit dicti / uel potest simul / uel ostendit absolute dicendi sit bonu sc̃ remunerabilem / uel ipsi / et quandoq̃ simpl⁹ malu / ut actus adulterij et homicidij et quandoq̃ simpl⁹ bonu / deinde ibi Quandoq̃ simpl⁹ uult q̃ q̃ istaq̃ illi actus sint simpl⁹ bonu / q̃ sint a bona uolte / et ad meritoꝝ / et tendit ad uerum et ad bonum finem / et illi sint simpl⁹ mali qui sunt a prua uolte / in retributione uoluntatis / et hoc quidem placet / pro q̃ bonu ambro. Quidam affirmat tantu ex hoc uerbo mendi dicendo / q̃ bonu optat sciat meritoꝝ rep. q̃ bonu est q̃ augo potest hic ex hac diuisione dicti precepti actuu / ubi precepta dicit ut ad bonu referat a forma que est principiu actuu / uoluntatis aut⁹ principiu et dicit omnis actus tenens finem et obiectu / q̃ ex q̃ uolte ad bonu obiectu ad finem bonu dicit actus bona dicit / sin autem in malu finem, tunc mala dicit actus ex quibus actus fit / nullus preceptu dicit capitul / q̃ sic omnis bonu sit sed potius sit ex q̃ fit in quo / magis / sic ergo ex q̃ ex quo uoluntatis et ad bonu / nil ama bilis / sit bonu uel malu fit / et sed potius dicit nil actus dicitur ex impetu / q̃ actu dicat uoluntas / q̃ ppe et immediate pertinet ad finem / quo modo ex ipo et simpl⁹ q̃ bonu et malu dicitur, sc̃ q̃ dicit essentiales / ex obiecto et impetu / no ppe dicitur q̃ bonu et malu sed pertinet ad ipm ordinem ad quem actus reducit. Ex hoc no uolte ad finem / in medio / et de illa q̃ sicut in fine uolte / et eligete / quit sicut in obiecto ppe / quod in fine uolte ordinat / aliqua uoluntas medio suffecit ad q̃ ex actu malus dicit / q̃ ex q̃d malo fine agit⁹ malus / sed bonitas uoluntis medio ad suffiat ad bonitatem actu q̃ ppe esse malu actu in se / nullo pacto ex fiat / sed ratio / p uoluntate eligete tue uter uis / et q̃ a bonitate uoluntis actu bonu dicit et a malicia malu / et ista ro pcia dicetur / dy

Ex fine omnes actus pensari debeant ut simplicit bonu uel malu dicit⁹

Hic accipe ubi actus p actu bonus determinat p actu finem uoluntis

Post hoc de actibus adiacentibus uidendum restat

et ipi ex fine sicut uoluntas pensari

debeant bonu uel malu / licet eiusdem

ut patet supra dist. 32 / bone nature /

quoslibet omnes bonu simpl⁹ / magis / sint

notanter absolute omne dicendi sit bonu

distinctio

nec omnes remunerabiles, sed quidam simpliciter
mali dicuntur, sicut et alii boni. Qui actus simpliciter boni dicendi sunt.
Nam simpliciter ac vere boni sunt illi, qui bonam
habent causam, et intentionem, i. qui bonam voluntatem
committunt, et ad bonum finem tendunt. Mali vero
simpliciter dici debent, qui perversam habent causam et inten-
tionem. Unde Ambrosius ait: Affectus tuus operi tuo
nomen imponit. Et Augustinus super psalmum xxxi: Nemo
computet bona opera sua ante fidem. Ita enim
michi videntur esse ut magne vires et
cursus celerrimus preter viam. Quia ubi
ipsa fides non erat, bonum opus non erat. Bonum
enim opus intentio facit, intentionem fides dirigit,
non valde attendas quid homo faciat, sed quid
cum facit attendat, quo lacertos optime
gubernationis digat. His testimoniis
insinuari videtur ex affectu et fine opera
esse bona vel mala, quibus consonat

Sicut sine via non potest homo celeriter ambulare. Ita sine fide non potest bona opera facere.

quod veritas in euangelio ait: non potest arbor
bona fructus malos facere, neque arbor mala
fructus bonos facere, nomine arboris non natura
humane mentis sed voluntas intelligitur, que
si mala fuerit, non bona sed mala opera facit,
si vero bona fuerit bona non mala facit.

Capitulum 2m in quo movet unam questionem, circa quam 2am supra positam istam: utrum sit verum quod omnia opera hominis ex affectu et fine sint bona vel mala. Et circa hoc recitat duas opiniones. Prima quod omnes actus de se sunt indifferentes, ita quod quilibet actus ex bona intentione fit bonus et ex mala malus. Utrum omnia opera hominis ex affectu et fine sint bona vel mala.

Sed queritur utrum omnia opera hominis ex
affectu et fine sint bona vel mala. Quibus
videtur ita esse qui dicunt omnes
actus esse indifferentes, ut nec boni nec
mali per se sint, sed ex intentione bona
bonus et ex mala malus, sit omnis
actus secundum quos quilibet actus potest
esse bonus si bona intentione geratur.

Ponit aliam opinionem que ponit triplices fore actus. Aliquos dicit ita esse bonos quod si etiam fiant ex tanta mala, adhuc non desinunt esse boni. Ad

ḡt allegat aug⁹ⁱⁿ sup. Joseph Dulcy/aliqꝫ bona nō bñ fiet/et aliqꝫ dñt
esse actꝰ qui/nō pñt esse bonꝰ/sd ꝑt. sñt mali ꝙ ꝗdꝫ causa fiat/cōis
sñt actꝰ/qui ḡtū d/ꝙ ꝑt/et ꝙ sno. qui sñt indñtē/et ista sñt bona
nec mali ꝙ voluntate bona nec mala/et ꝙ mitte ad finꝫ/et d illis
intelligēdꝫ sñt addēs finꝫ induce/qrō duas opiōes ꝗb ꝑt augꝰ. O
ꝙa bꝫ omnꝫ actꝰ ḡtūs est/qr nō d aliq actꝰ aliq ffici,
tuꝫ ffici aliq/nō possit esse mitꝫa et dimittꝫa/rē my se omnꝫ actꝰ ꝙ
tiōr est indñs ḡtūs ad mitt/et dimitt/bꝫ omꝫ actꝰ finalē d mala/nō
bꝫ my se/et my essentia sua/finalē cōis d acupe rez alienā inuito dño/ale
cepe aliq my se bē/d/sd ꝙ ḡr rē alienā/et inuito dño/nō sñt d essentia
actꝰ/sd sñt indñtē sine matꝫa. vnd actꝰ sit mala ꝑt voluntatꝫ
ad illa nfertꝫ. ꝙ dicit opinio dicit bꝫ tia sunt quā actꝰ nālia/secundū
sñt my se bona/tunc licet sint mala mitꝫdo/bꝫ my se sñt bona/et ꝙ
sñt d' quē bonꝰ/fiat my esse aliq singulē sint male/et alias sñt my se
male actꝰ ḡtūs quodlibꝫ fiat/ut finalē formalē semp my se male sint
bꝫ my ḡtū actꝰ/et my se opa indifferentia/ut ire ꝑ viā et sedē ꝙ
sñt bona et mala ꝙ voluntē/nō ꝙ iste duo opiōes bꝫ mitte non
sñt bona ꝙ finalē et formalē bona sñt actꝰ my se/et bꝫ opiōes
my essentia sua/bꝫ aliaꝫ opiōꝫ sñt male my se et my quē suo/bꝫ
sta ꝙ primꝫ se repugnat tuꝫ essentiaꝫ/my se totū esse actꝰ/actꝰ
restituꝫ sñt constituꝫ/sub quibꝫ significat sunt malꝫ/finalē cōis actꝰ
actꝰ sub constituꝫ mala ꝙ ꝙ ista nō ꝙ rō abstꝫ bꝫ essentiaꝫ tuꝫ
opi tuꝫ nōꝫ impugnat/intelligē. nisi rez opiōꝫ tuꝫ de voluntē quē actꝰ
(et d' eius actꝰ/ꝙcepta illa/que my se mala d ꝑt intelligē/et ꝙ bꝫ
acupē ꝙ bono remunerabili.

Alijs autē videtur ꝙ quidā actus ī se

mali sint/ita ut nō possint esse ni pena

/ctus si bonus habeat causam/et quidā

m se bon· ita vt etsi mala habeat ctus/

testimoꝫ nō bñ bonꝫ esse desinat/quod testimoꝫ

augr confirmat/qui dicit aliquo bonꝫ

no bene fieri/quod cum quisq; inuitꝫ

vel nãtate faat nõ bene facat/qua
nõ bona mtẽde faat/ut aut augr/ſuper
habet q̃ ſ̃ſ̃ ſ̃ſ̃ q̃ aũctas
ſ̃ſ̃ ſ̃ſ̃ ſ̃ſ̃ ad to ꝛ ſ̃ ſ̃ mod
ſ̃ſ̃ ſ̃ſ̃ ſ̃ſ̃ ſ̃ſ̃ ſ̃ſ̃
ſ̃ſ̃ ſ̃ſ̃ ſ̃ſ̃ ſ̃ſ̃ ſ̃ſ̃
ſohem/ ſeruilis mquit timor nõ eſt
timgr
m caũtate/ſy quo q̃ſ̃ ꝛ̃ ſ̃ſ̃ ſ̃ſ̃ ſ̃ſ̃ ſ̃ſ

dubes ⁊ acty bonos / malos ⁊ differentes / ut ⁊ tota ⁊ ea quia
opera / eq̃ magna ⁊ occasiõna / bona ⁊ q̃ grãe / ut causãta / ⁊ differẽtia
ut q̃libꝫ actꝰ unda

dicit Triplicã edit ista assẽtia actuũ

q̃ la ⁊m / m quo determinat quẽstiõ ⁊ vult ⁊ ual q̃ dicẽt / p̃ma illa mala
opa q̃ne sũt malicie cõsolutiõ nullo pũt esse bona q̃uãuis vñ
uel mẽdãe sint / seu ꝓpter q̃cunq̃ fine sint / sicut furta / adulteria / fornicã
dem / blasphemie ⁊c ⁊ nũq̃ ubi ⁊ q̃ ꝓpter / ⁊ ⁊ q̃ ⁊ q̃ q̃ ⁊ q̃ ⁊ q̃ ⁊ q̃ ⁊ q̃
q̃lla opa q̃ nõ sũt ꝓpter ꝓpria ut dicẽ ꝓpter / si sint ⁊ voluntate
/ et ꝓpter bonũ finẽ tunc sunt bona / si uñ tunc / nõ sunt bona / ꝓbat ⁊ q̃
crucis oppositũ / et dicẽs / q̃ licitũ ꝓpter finẽ bonũ / ut alleg dicẽt pau
lꝰ / et q̃ licitũ esset dare / furẽ testiũ / ut dicẽs ꝓ ꝓpter innocẽ / et q̃ licitũ
esset eũ alicꝫ adulterare ut illa adulterã ꝓ ꝓpter liberaret aliquẽ a morte / et
sic ⁊ esse destruẽt legem et ordẽ / modꝫ q̃ ⁊ ꝓ ⁊ tunc quodlibet furtum pos
sit / nupmuc / ḡmo esset p̃mittũ / q̃ ⁊ q̃ quodlibet posset fieri ꝓpter bonũ
finẽ / sed ⁊ ꝓ ⁊ q̃ / q̃ lex vel et iuste pũt fieri q̃ finẽ bonũ ut alat
pauperes / ⁊c / de aliis dicẽt q̃ dicẽt q̃ aliqñ bñ angꝰ in libro ḡ mendacii
dubitat / ⁊ q̃ uterus absq̃ bonitate ꝓpria sufficiat ad mẽdũ / dicẽt q̃ ille qui
ꝓ mittit / q̃ facultas bñ operandi adꝰ / a nõ q̃ / si nõ q̃ facultas / si tunc habz
bonã voluntatẽ et debitũ mittendi / sola plenitudo voluntatis sufficiat ad mittẽd /
nõ cui tñ videt ꝓ ⁊ dñs minuta ꝓpter vel et mutatio red di aut
asset facultas et offert se optunitas operandi q̃ ⁊ / sola mittẽs nõ sufficit
ad mittẽ / et hoc est d' unde dñs matthei cuiꝰ q̃ in tribꝰ nõs plena
voluntas eũ posset et nolit bñ operãi Vñ augꝰ sentẽ videt aĩ dicit
opa hominũ esse bona uel mala ex intẽcõne nec causa ꝓter quedam
que ꝑse peta sunt

Sed augꝰ euidentissime docet mihi cont
mendicũ / omnes actus scdm intẽcõẽ et cã
iudicandos bonos / vel malos ꝑ quos dz
qui ita sũt mali ut nullꝫ possint esse bñ
eadꝫ si videat habẽ bonã causã intẽst
inquit plinũ qua cã quo fine q̃ intẽdẽ
quid stat ded ea que constat esse peta
nullo bone cause obtentu nullo q̃ bono

fine nulla velud bona intencione facienda sunt.
Ea quippe opera hominum si causas habuerint bonas
vel malas nec sunt bona nec sunt mala que
non sunt per seipsa peccata. Sicut victum prebere pauperibus
bonum est si fiat causa misericordie cum recta fide et
concubitus coniugalis quando fit causa generandi si ea
fide fiat ut gignantur regnandi. Hec rursus
mala sunt si malas habeant causas velut
si iactancie causa pascitur pauper aut lasci
vie causa cum uxore concubitur aut filii generantur
ut non deo sed ut diabolo mitterentur. Cum vero
opera ipsa peccata sunt ut furta stupra blasphe
mie quis dicat causis bonis esse facienda
vel peccata non esse vel quod est absurdius
iusta peccata esse. Quis dicat furemur divi
tibus ut habeamus quid demus pauperibus
aut falsa testimonia proferamus non unde innocentes
ledantur sed potius saluentur. Duo enim

distinctio

bona hic sunt ut mops alatur et innocens
non puniatur / Aut quis dicat adulterium esse
faciendum ut per illam cum qua fit / homo de mor
te liberetur / Testamenta etiam vera cur non supp
rimimus et falsa supponimus / ne hereditates
habeant qui nil agunt boni / sed hi potius
qui indigentes adiuvant / Cur non fiant illa
mala propter hec bona / Cur non ab immundis
meretricibus que ditant stupratores rapiat divi
tias vir bonus / ut indigentibus eas largiatur /
cum nullum malum sit malum si pro bono fiat
Quis hoc dicat / nisi qui res humanas mo
res que conatur et legem subvertere / Quod enim
facimus non dicatur recte posse fieri / nec impune
tantum verecundia gloriose ut in eo non timeatur
supplicium sed speretur et premium / si semel consen
simus in malis actibus / non quid fiat sed quare
fiat esse querendum / ut hucusque pro bonis fiunt

finalibus

causis, nec ipsa esse mala iudicentur. At iusti-
cia merito puniet eum qui dicit se subtraxisse
superflua diuiti, ut preberet pauperi, et falsarium
qui alienum corrumpit testamentum, ut is esset
heres qui faceret elemosinas largas, non ille qui
nullas, et eum qui se fecisse adulterium on-
dit ut per illam cum qua fecit, hominem de mor-
te liberet

Capitulum xxiiii, in quo auctor respondet ad obiectionem que fieri potest contra dicta, quia si iste male
facit qui furatur aliquid diuiti, certus illud det pauperi, ergo ille qui voluntate
miserendi alterius furatur, dicendus est fur et furi equandus et malus censendus.
Respondet concedendo consequentiam et consequens, et quia ambo male operantur, sed unus est magis malus
quam alter. Deinde magister declarat aliam conclusionem exemplariter de mitterendo pauperem
et de concubitu coniugali, quod aliquid fiat bene et aliquid male

Sed diceret quis, Ergo equandus est fur qualibet
furi qui voluntate misericordie furatur, quis
hoc dixerit. Sed horum duorum non ideo quisquam
est bonus, quia peior est unus. Peior est enim
qui concupiscendo quam qui miserendo furatur.
Sed si furtum omne peccatum est, ab omni furto
abstinendum est. Quis enim dicat esse peccandum.

etiam si aliud sit grauius aliud leuius peccatum.
Nunc autem queremus quis actus peccatum sit
vel non, non quod grauius sit vel leuius. In
tende lector propositis verbis tota mentis con
sideratione que non inutilem habent exercitationem
et dinosces quis actus sit peccatum, scilicet qui ma
lam habet causam, nec ille tantum, quia sunt non
nulli actus, qui et si bonam causam habe
ant, tamen peccata sunt ut supra positum est. Ex quo
consequi videtur quod non semper ex fine iudi
catur voluntas siue actio mala sicut in
illis que per se peccata sunt. Illa enim cum quis
gesserit quasi pro aliqua bona causa bonum vi
detur habere finem, nec ex fine voluntas est
mala, nec ex voluntate actio fit ma
la, sed ex actione voluntas fit praua.

Ca[illegible] quintum, in quo concludendo infert ex dictis, quod non ex fine iudicatur vo
luntas vel actio, ut patet de actu furandi propter reficere pauperem, et de crucifixoribus Christi
propter prestandum per hoc deo obsequium. Et ad auctoritatem ambrosii supra primo capitulo huius dis[illegible]
in contrarium allegatam, quod affectus tuus operi tuo nomen imponit, respondet quod intelligitur
de [illegible] operibus non per se malis. Nota quod istud hic correlarie concluditur ex dictis

ad ostendendum dictam huius opinionis ad alias duas positas in hac distinctione. Et
ad intelligendum sane primum capitulum 38e distinctionis ubi dictum est cum voluntas a fine peu
et fine pensandus est. Non enim intelligenda sunt hec duo vel 2m opinionem positam
in proximo capitulo, sed exceptis illis actibus qui per se mali sunt et peccata, sic concluditur
in fine huius capituli. Notandum est cum voluntas dupliciter consideratur. Uno modo prout tendit in
finem ultimum et fertur in ipsum, ut tunc casu voluntate malicia voluntatis sufficit ad hoc quod
actus malus esse dicatur, quia quod malo fine agitur malum est. Non autem boni-
tas voluntatis intendentis sufficit ad bonitatem actus, quia actus potest de se esse malus qui
nullo modo bene fieri potest. Alio modo voluntas consideratur prout est eligens et prout fertur in obiectum
proximum quod ad finem ultimum ordinatur, sic vult verum quod a bonitate voluntatis actus dicitur
bonus et a malicia malus. Et ratio dat quia ad electionem precipitur consilium vi ethicorum
ad consilium autem tria requiruntur. Primo quod consiliarius prestituat sibi finem debitum, quia sicut
multas efficaces rationes invenit ad malum finem assequendum non dicitur bonus consiliarius.
Secundo requiritur quod ad assequendum finem bonum inveniat opus bonum et medium. Non enim est bonus
consiliarius qui inconvenienti medio sortitur finem bonum eo quod medium finem non est
proportionatum. Tertio quod et finem prestituat et media querat tempore convenienti, ne
esset precipitus in festinando et inutilis in tardando. Prima duo tenent se ex parte
rei consiliabilis sed ultimum ex parte consilii quod est in ratione inquirente et invenientem. Et
quia electio est finis consilii 3o ethicorum et conclusio, ergo oportet quod ad bonitatem voluntatis eligentis
concurrat bonus finis et bonitas eius quod ad finem ordinatur, et per consequens actus exterior
bonus erit. Si autem aliquid horum desit et voluntas erit mala et actus malus.

Sunt ea que per se mala sunt quidam ponunt actum iudeorum

in personalibus cum circumstantia

In quibus aliqui ponunt actum iudeorum
qui crucifigendo xpm arbitrabantur se quidem
obsequium prestare deo, quia bonum finem dicunt
eos sibi posuisse, scilicet dei obsequium
et tamen voluntatem eorum et actionem perversam fo-
re asserunt. De bonis autem nulla fit
exceptio in premissis verbis Augustini quia vo-
luntas bona omnis ex fine sit bona et ex
fine et ex voluntate omnis bona actio bona

Hoc intellige de simplicibus iudeis, quia de maioribus scriptum est de pylato et ipsis. Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum, maiores enim sciebant eius sanctitatem et innocentiam, hoc eos latebat divinitas.

Simplices vero et populares moti sunt quia ignorantia, audientes enim a maioribus quod blasphemasset, putabant se occidendo xpm blasphemum iustificare et obsequium deo prestare. Ista tamen ignorantia non excusat, pro eo quod opera que xpus fecit non solum magnis sed etiam parvis notitiam sanctitatis eius prestare poterant.

Ecclesiastes: hec intelligi de minoribus decepti fraude maiorum qui eum ex malicia persequebantur, cogitantes eum a deo venisse per signa que faciebat.

quia ibi Augustinus solum malos actus ex suo genere excipit, qui dicit omnes actus iudicari ex fine

Ioh. 16 predicit

actibus

qui sic habent plures libri et est rectior littera sed alii habent ex fide

et est ex circumstantia

est, sed non omnis mala voluntas ex fine
mala est, nec omnis mala actio ex fine
et voluntate mala est. Et omnis que habet
malam causam mala est, sed non omnis que bonam
causam habet bona est. Ideoque cum ex affectu
dicitur nomen imponi operi in bonis operibus
generaliter vera est hec regula. Sed in malis
illa excipiuntur que per se mala sunt. Omnia
igitur hominis opera secundum intentionem et causam iudi
cantur bona vel mala exceptis hiis que
per se mala sunt, id est que sine prevaricatione
fieri nequeunt.

Capitulum sextum in quo ostendit quod tenentes primam opinionem scilicet quod omnes operationes humane sunt indifferentes et iudicentur ex fine, respondet ad obiectionem supra positam scilicet quod fieri fit propter bonum finem, et tamen non est bonum, ipsi negant antecedens, quia non est bonum aliena pauperibus erogare, iuxta illud Eccli. 34 qui offert sacrificium de substantia pauperis quasi qui victimat filium in conspectu patris. Et si dicitur quod Augustinus in predicto originali hoc senserit, quod talia quandoque fiant bono fine, dicunt quod non sensit hoc, sed cautele dixit quod non sunt facienda sub colore bone intentionis seu boni finis, quia apparet quod fiant bono fine, sed non ita fiunt, ut dicitur.

Dubitatur utrum actio dicatur bona vel mala ex circumstantia. Dicitur quod sicut in rebus naturalibus non invenitur plenitudo perfectionis ex sola forma, sed accidentia superaddunt multum et ornant quodammodo, ut figura et color, et huiusmodi sunt circumstantie, et si desunt que debent esse tempore et loco, non res non dicitur ita bona, et similiter ymaginari potest in actionibus quod non sufficit sola actio sed ubi quando et quomodo. Respondendum quod bonitas in actionibus humanis quadrupliciter considerari potest uno modo secundum genus actionis, scilicet quod actio est bona ex genere, secundo secundum speciem et illa bonitas

bonitas actionum humanarum

attendit penes obiectum conveniens. Nam si esset actio bona ex genere et obiectum non esset debitum ipsa non sortiretur suam speciem secundum suam bonitatem. Secundo secundum circumstantias quasi penes quedam accidentia. Nam quod uni est bonum vel in uno loco, hoc alteri vel in alio loco non valet. Tertio secundum finem quasi penes hominem ad suam causam. Et ita omnia requisita ad bonitatem actus debent convenire. Si enim unum deficit actus dicitur vitiatus sicut natura bona que non habet omnia requisita. Non sic autem est de actu malo qui non requirit hominem omnium quia una habita dicitur malus. Et ex hoc est quod bonus actus una deperdita circumstantia dicitur malus sed ad actum quod sit bonus omnes circumstantie requiruntur penes quas attenditur bonitas. Quidam dicunt hec predicta non posse fieri bono fine

Que tamen quidam contendunt nunquam habere bonam causam. Qui enim aliena furatur ut pauperibus tribuat non pro bono ut aiunt furatur. Non enim bonum est aliena pauperibus dare. Qui enim de rapina sacrificium deo offert ut ait auctoritas, idem facit ac si filium in conspectu patris victimet vel sacrificium canis deo offerat. Abhominabilis nempe est deo impiorum oblatio. Ita etiam hominem per adulterium a morte liberare malum esse dicunt. Et si enim bonum sit hominem a morte liberare, tamen sic liberare malum fore asserunt. Ideo autem Augustinus in superioribus dicunt temperasse sermonem cauteque

locutū vbi aut ea que constat esse pcā
nullo q̄ bono fine nilla velut bona ite
ratione facienda no ē simpliciter dixit
bono fine et bona mtēde ꝙ addidit quasi
et velud qz illa nō fuit bono fine et bō
mtēde ꝙ mtēde que vidē bona et fine
quu putat bono et nō est nec ideo erre
put dungs ista ut aut q̄ causas habeant
malas ꝙ qz tales sint que vident bone et
sūt tamē male;

Quia opus exterius bonitatis vel malicie sm̄ intentionis qualitatez et quantitatē mensuretur ergo nō dr̄ ꝑ se aliq̄s fur
mala q̄ nō put bn̄ fieri q̄tūcūq; intentio affert bō go qz furto nō de se malū
qz simile adulteriū et hmōi q̄ nusq̄ nonnata sint malicia aliqua nulla
intentio put bn̄ fieri et go nec bonitas ex ea intentione ortū qz sit tale ordo ejus
ptioris esset simplr̄ nutritiua fidei p̄ qz tue eque nutritiue esset libidinē ino
dati nec crudelis ne tollē cibū nec quidā ꝑ se ex se de se ordinē ad tale actū
ptior nō addit supra intentū aliquid bonitatis nec malicie ꝙ ꝑ qz tunc
nō plus nutriū vellet et faceret q̄ vellet et nō faceret de pquū actū ptis
erit videtur simpliciter q̄ dr̄ qz si ponat quis ad bonitatē et malicia tales ptis
q̄ ejus ex intentione tue vtriq; multū superaddit qz sit tale quale de simpe
dr̄ bonū vel malū qui intendit esse bonū nec malū ꝙ ꝑ eū semper
dr̄ intendit bonū qui furtū et bonū et dr̄ intendit malū qui furtū
qui tū nō et furtū ꝙ et qz patet nō vel si ergo ab intentione recipiet et
ꝑdit et ejus q̄ oppositū dr̄ ergo adeo nec bonū nec malū moraliter nisi
ejus vel bona nec mala morali sed bonitas nec malicia a volute
qualitate et ejus ex q̄ intendit go ex vel qz nō et ex p̄ ꝑte
voluti et ejus moralis bonitas dependet ex electione voluti p̄ ꝑte p̄ qz
vel nō et bonū nec malū si nichil bn̄ vel male nō intenti aut
actū vel q̄ ny simile simile dicit et vel q̄. ex sit vel similiū q̄ ex ꝑ

xlc

quit de bonte malli uel malicia / et qo d' bonte nãli ꝓcessit actiue nisi
ad ꝓle qo nisi qs uentre uultꝰ ead ꝓa intendere / sic uel
qm si di eniq tuntz sumꝑ sint . intendit aliqd ead ꝓpter intenta
sic dicit ꝓle intendit qcc uel illud diuersum qcc ad qd aliqs tendit condt
sua uoꝫ nec ead ꝓ actu qno sect' ni uel intendit / qd uocabo sonat quodo
dicit intendit qo nisi qs actu optione pessimi qm huiꝰ ni sic / aliud qui acty ꝑti
ꝓdit qs dubitatiue et electiue / ꝑ qd ꝓpli ꝑ / ad ꝓa dubia sunt sibi pessimi
qm sumꝑ put ꝑ illa uno ꝑtia / uel put ni / actualiq uisio libet debi
ni intendit et d' nisi dupp ꝑ ni / et ꝑ ead ni intendit uolit / et aliud /
uolit ut qs uel uolo opus plurib ꝓsit uel qs ꝑ opi adꝫ ꝑ ad malu /
uolit ead qs ꝓ uolligi dupl' qs uel d' no uel d' digno qm sit ꝑ qd ita / i
qs ni dubi ꝓtes / ꝑ ꝑ ead ꝑ actu qno / nulli ni / nisi ad actu ꝓ /
aliqs ad libi / act' / go q' quo ad ꝑ ꝓtes uel / qd ni / et a' ꝓtes uolit ead
de se / ꝑ ra ꝓtes qs ꝑ libet tm ꝓdit qs electiue bonu uel mala qo quilibet
tales d bonu uel malu qd ꝑtes no ut et ni ꝑ d' se / ꝑ ra ꝑ qs d casu ad
ducit ꝑ / ut nisi ut ad ducit / et ducit ni ducit ꝑ ni qc ad ducu
ens qs ꝑ ad uolit uel ad uolitu qs ꝑ ra ꝓtes qs ꝑ qs ut plus
ꝑfect / et go ꝑ ꝑ ꝑ ꝓs uoli / ra ꝑ qs ad ꝓtes uolit / ut uocat ꝓmo /
ra qo ad uolit / uolitꝰ simꝑ ducit / modi tendendo ni / opꝰ gotiq ut uapul-
qlitꝰ ut qs bonu / moral qs uolitꝰ / ꝑ qc ꝓtes ꝑ ra uolit / ii go.
dit. sed dubitata uolitꝰ / qo / nisi ni de se simꝑ malu bonu go / bonu
uolitꝰ / ut / et uolitꝰ qo ad uolit / sed ad ꝓtes ut bona uolitꝰ / qo
sua d ꝑ ra / qno ad actu ut ꝑtinet ad ra ꝓtes ut / ni / et ni uolitꝰ
qo / cum opi deliberatu / adꝫ ꝓdit capit / ꝑ ni / go / iii go
se capta d / uolitꝰ qno admit / uolitas monet se ad / ni uolitꝰ / ni
qs uolitꝰ / bonu uel / mala go / qs ni / et a' ni ꝑ ꝑ ꝓtes ni / qm ni qo /
et ꝑ ra ꝓtes ni / qs ni / qs bono uel malo assiꝫ ꝓcipit se uolitꝰ / ꝑ
d ordinata uel mortificata uolitꝰ / ra uolitꝰ / et hic assiꝫ qs hic ꝓdit
ꝑ ead uolitꝰ qo ead uolitꝰ / go / iiii go
qs ni / a bona uolitꝰ / sed qs / malu ꝓdit a mala / uolitꝰ / capit
qs ni / ab uolitꝰ / qno ad augtu / sed no qno ad dimin / illa qo ad ꝓma
qs ni / qr ab uolit multa fiuꝫ et multu ni / qc ꝓno qtion / uolitꝰ qu
ni uolitꝰ / ꝑfect qs uolitꝰ / go ꝑ ꝓs uolitꝰ / ꝑ ꝓs ni qs duab ꝓtes ꝓma
ni qs ad augtu malu / capit qs ab uolitꝰ / ca
ꝑ qr qs ad ꝓfec uolit adue / ni / imputat / et d imputatꝰ / qm adꝫ
licet cauꝫ uel ꝑ qm ni se ni / magnu qd ille uolebat / uolitꝰ / ꝓtit
moralis secundo / ꝑ ab uolitꝰ adultiu cu legitꝫ / ꝓdit cu soluta
qua credit legitꝫ / qs ꝑ qm legitꝫ go ꝑ ꝓs ra ꝑ qs ꝑ ra
ra ꝓs ni / in casu / ab uolitꝰ / uolitꝰ nec ꝓdit in adultiu nec ꝑ ra uolitꝰ
et ni ꝓuenit mortalit go / qs illa qui ꝑ ni / qui uolitꝰ ꝓdit uolitꝰ
ꝓdit mortalit / qs uolitꝰ qui uolitꝰ ꝓdit uenialit ꝓdit uolitꝰ
illa qs qui cu ꝑ ra / go / qs acty qs ior uel addit sup uolitꝰ

Cum aliquis intrans religionem intendit semper suo prelato obedire propter deum, non est
quod in qualibet obedientia iniuncta vel peracta actu ferat intentionem in deum, sed sufficit
quod ab illa prima non recessit. Si autem opus respicit immediate deum puto quod non
sufficit ad cottidianum meritum quod posset haberi per opus impletum, sed bene sufficit
vel ad optinendum quod intentionis meritum vel ad evitandum peccatum. Virgo ars promisit dicere
certam orationem quamdiu vixerit ad dei honorem, si postea dicat illam non attendens deum
nec actu intendens in eum, solvit promissum, nec est prevaricator facti, et ideo retinet
sibi meritum ex prima intentione actuali debitum, sed cottidiane non meretur. Et
licet ex labore quem habet in orando acquirit meritum, maius tamen acquireret si actu
tenderet in deum. Et ita dicit Ambrosius: neque deus verba orantis respicit si cor
non respicit. Et Gregorius super c. Job 31: desiderium meum audiat omnipotens. Dicit vera
postulatio non in oris est vocibus sed in cogitationibus cordis. Item notandum dicit Bernardus
intentio respicit duo, scilicet oculum intellectus et pedem affectus, et ergo duplici directione
indiget, videlicet fide que intellectum illuminet et caritate que affectum inflammet. Et
ideo dicit Bernardus quod ad simplicitatem oculi concurrit veritas et caritas. Cum ergo magister dicit
quod fides dirigit intentionem intelligit de fide operante per dilectionem, plus tamen directio
attribuitur fidei quam caritati, quia in via dirigere potius est luminis illustrantis quam caritatis
adiuvantis, licet utrumque est necessarium. Spei autem non est dirigere sed erigere, ex quo expectat
per modum futuri, et dat quandam securitatem ne in via fides deficeret aut caritas.
Item notandum per Bernardum: sicut ad obtinendum finem humanum oportet habere virtutem prudentie que in huiusmodi
finem dirigit, et habitus morales qui vires motivas ad sequendum inclinant, ut Ethicorum
multo magis necessarium est ad assequendum finem quem oculus non vidit nec auris
audivit nec in cor hominis ascendit, et qui totum est supra vires hominis, habere lumen
supernaturale, scilicet fidem que hunc finem ostenderet et dirigeret motum aliarum virtutum in ipsum,
et alios habitus in affectu ut est caritas spes iustitia temperantia etc. que inclinant ad recte
sequendum fidei documentum, et cum sic intentio perficitur, tunc sufficienter recta est. Ad omnis
intentio et actio eorum que fide caret sit mala.

Cumque intentio ut supradictum est bonum
opus faciat et fides intentionem dirigat
non immerito queri potest utrum omnis intentio
omnemque opus illorum malum sit qui fidem
non habent. Si enim fides intentionem dirigit et inten-
tio opus bonum facit, ubi non est fides nec
intentio bona nec bonum opus esse videtur.

distinc°

Quod a quibusdam non irrationabiliter astruitur, qui
dicunt omnes actiones et voluntates hominis sine
fide malas esse, que fide habita bone existunt.
Unde apostolus ait: Omne quod non est ex fide pec-
catum est. Quod Augustinus exponens ait: Omnis infi-
delium vita peccatum est, et nichil bonum est sine
summo bono, ubi deest agnitio eterne veritatis.
Falsa virtus est etiam in optimis moribus.
Et Jacobus in canonica epistola sic ait: Qui of-
fenderit in uno scilicet in caritate factus est
omnium reus. Qui ergo fidem et caritatem non
habet omnis eius actio peccatum est, quia ad caritatem
non refertur. Quod enim ad caritatem non refertur
ut supra meminit Augustinus, non fit quemadmodum
fieri oportet, ideoque malum est. Non ergo
mandata custodit qui caritate caret, quia
sine caritate nullum mandatorum custoditur.

unde Aug. sup epl'am ad galathas ait Custo
dicionem legis dicit Aplus non occidere non mechari
et alia huiusmodi ad bonos mores pertinentia
que nisi caritate et spe impleri non possunt nullum
ergo implet mandatum nullum quoque opus bonum
facit qui fidem et caritatem non habet impossi
bile est enim ut ait Aplus sine fide aliquid placere
deo Que ergo sine fide fiunt bona non sunt
Quia omne bonum placet deo

Ca. 2 in quo obicit contra istam opinionem per illud dictum Aug. super Johannem allegatum supra distinctione proxima ca. 2 Quod licet in timore servili fiat bonum non tamen bene ergo non habens caritatem facit bonum Item Aug. super illud Ps. 83 Tur tur invenit sibi domum dicit Quod iudei pagani et heretici faciunt bona quia vestiunt pauperes et pascunt sed non in vido ecclesie ideo nulli corporis i. opera conculcantur

Que premisse obiciuntur sine ex verbis Augustini

Hiis autem obicitur quod supra dixit Aug. scilicet
quod in servili timore et si bonum fiat non tamen
bene nemo enim invitus bene facit etiam si
bonum est quod facit hic enim bonum dicit fi
eri sed non bene ab illo qui caritatem non
habet Qui enim servilit timet caritate

vacuus est / de quo tamen hic dicit quia bonum
facit sed non bene quia etiam super illum lo-
cum psalmi Turtur invenit sibi nidum ubi repo-
nat pullos suos / dicit quod iudei et heretici et
pagani opera bona faciunt quia vestiunt nudos et
pascunt pauperes et huiusmodi sed non in nido
ecclesie i. in fide / et ideo conculcantur pulli eorum

Hic ponit responsum istorum de ista opinione quia dicunt ad istam obiectionem / quod ista opera non dicuntur sic bona quia sunt bona / sed quia essent bona si fierent ex caritate / vel ideo dicuntur bona / quia ex genere sunt bona / sed ex affectu mala

Quibus illi respondent, dicentes opera bona ap-
pellari huiusmodi que sine caritate fiunt / non quia
bona sint / quando sic fiunt / quod supra docu-
it evidenter Augustinus / sed quia bona essent si
aliter fierent / que etiam sui genere sunt bona /
sed ex affectu fiunt mala

Capitulum 3m / in quo recitat aliam opinionem illorum videlicet / qui ponunt triplices actus / illi dicunt / quod omnia opera que fiunt ad subsidium nature bona sunt / sed infideles faciunt bona opera / sed non bene / immo peccant dum talia faciunt / quia malo fine faciunt / Et quod dicitur 2m Augustinus quod illa que fiunt mala intentione mala sunt / dicunt quod ideo dicuntur mala / quia peccant qui taliter talia agunt / Et quod arguitur / fides dirigit intentionem / et intentio facit opus bonum / dicunt

q̄ hoc intelligitur de bono remunerabili ad vitam / quia bonum dicitur multipliciter / quandoque recipitur pro utili / quandoque pro remunerabili / quandoque pro signo boni / quandoque pro specie boni / vel pro bono apparenti / quandoque pro licito .i. pro non prohibito. Aliorum sententia de premissa questione qua querebatur si omnis eorum actio mala est qui fidem non habent

Alii vero qui tripharia distinctionem actuum faciunt / opera cuncta que ad nature subsidium fiunt semper bona esse astruunt / sed quod Aug. mala esse dicit si malas habent causas / non ita est accipiendum quasi ipsa mala sint / sed quia peccant et mali sunt / quia ea malo fine agunt / Item et illud aliud scilicet bonum opus intencio facit / et intencionem fides dirigit / determinant dicentes / ibi bonum vocatum quod remunerabile est ad vitam / non quod illud solum sit bonum opus / immo et alia multa / licet non ea ratione qua illa sint bona / bonum enim multipliciter accipitur scilicet pro utili pro remunerabili pro signo boni / pro specie boni / pro licito / et aliis forte modis

Sola qz illa mtcõo remunabilis e adiuta
quaz fides dicit ꝙ no illa sola bona e/ut
aiut/naz siquis iudeus uel malus crsti
anus nãtate ꝓxmm retinuit naturali
ꝓtate ductus/bonũ fcat et bona fiut
illa uolutas/qua illud fcat

Sed ar qm in quo qrit/quid uelit ille ut illud dem aliqd/unde pueit ꝫ volũ
tatis/respondet ꝙ unde ex ꝙ ꝫ uelit de illo ꝓd ꝙ solũ ꝫ pueniat ista
cuaz pena ꝓd/ꝙ erat ꝓpin ꝓpm/et cuaz uelit ꝫ in aliis q̃ qrit
deus/in uolutate/qma ꝙ ignoratiaz uel infirmitz fcit/qz multi ꝫ uolutate
fiunt/naz ille qm facit aliqd turpe/ignorat hoc qz turpe/multos fit hoc
uolutate/ex ipis quibus qrupta cazam trahit ad male faciendũ/multos ex ipis
pua educatio uolũtate/ita pueniũt aliqs fiunt ꝙ uelit ꝓpm hoiem/qd addun
et ꝙ hoc/unde pueit uolutate/q̃ mundi pa dr pont pulcherrimas
structas duct/aliud ꝫ ignorãte aliquid fiat/aliud eid ignoranti/aliud ꝓter
ignoratiaz/m ꝓ ignoratia sequit uolutate/qd ab uolt ignoãte quod debet
fieri/et ꝙ no facit/nuolutate/nc expetat sed nesciat/cuius id ꝓ no
fiunt nitligẽ ut hy ageat/uel fiat/no uelit ignoãte/uolt hy no tollẽ
ꝙ ꝓdit fieri/ut ignoranti inimici uel ꝓximi accidat ꝙ obnubilat
uos/uel malũ ipius ꝓtate/mdum uenus/uel qz uolt actu no uespiã
ut quod debet eligẽ/sic dr ꝓpe cit malis ignoãte/sic ignoãs no facit
nuolutate simpl/licz et si aliqd ꝓpe uolũte tractet/no hy uenia
ꝫ/qz ista hy no ꝓpe/et nitpatur uolt eis/qz no ut eis tollẽ/ꝫ aut aliis
facit eid ignoãti/ubi ignoãs no ꝙpit uolutz sed ignoratiaz/et hoc facit no
uolutate/no facit hy nuolutate/ꝙpont epi/sequit uellet eundẽ in
metu/et credit inimicus/quo fiunt uolutz occidendi/p simplr et eid assi
ste/ihc occisoz imitz/no ꝓcepit ignoãtia uel odii/nc sequit ꝫ ignoratiã/
qz uolunt hy quidã/licet no hy ꝓpũ/sed ꝓpe ignorãtiaz hoc facit
qui uolutz hominis ignorãtia ꝓdit/et ipse no uelint eis ignorare/
nc ignoratia uincibilis ꝫ simplr/qz [illegible] uolũ nisi nec
ignorat nisi uolens/uolũtas fiat aliquis fiant uolũtz nisi/prius no
esse credit/et cogitat ad hoc ubi cogitat ꝙ ipsum adhibita diligẽtia

q̄ dr/q ibi milly ambulat/ambulat ante ibi p̄ quod ꝺ ſingl̄e/et illud
ignorat/q̄ ſi ꝑ̄t nō ſagittaꝫ/ſ. ſagittat et occidit/voluntariū ſat. ſ̄pl̄r/q̄
ignorāſ. ꝑ̄t facit ſcrupl̄ cogitaſſe/ligatū putauit ſolue/ratiſſe q̄ſi nō ꝺr.
ꝺ/pc.ꝺ/tr q̄ ||uelle
q̄ſi pc.ꝺ/tr q̄ q̄rupia eſt tyro vt natꝰ/et ſ̄ꝫ tꝫ q̄nd/very/et ꝑfect tꝫ
eſt ſ̄mpl̄/ſ. cū ꝺ̄ q̄rupſit nolet/ſpe ſ̄uat ꝑuade ꝑm velle/mā cuj/
nālis voluntas mutata p̄ ſ̄pl̄ſſm̄ nō volt/volt tꝫ velle vult q̄ eſt
velle ꝺeliber̄ et velle ſ̄mpl̄/et ita q̄rupia nō facit mutatiōē ſ̄d
magis voluntatē/tm̄ q̄ q̄rupia ꝺ passio appetꝰ ſ̄nſitiui ꝛ̄nſpic ꝑuꝺ
et bruta libē agūt/tm̄ q̄ melmat voluntarie/ut libēt agat q̄ſi
ſ̄ualitas ꝺ̄ſidat/tm̄ q̄ ꝺ̄ꝫ monet/mutiplicand nō ꝺ̄ſtruend/non ||tm̄ ſualitatē
inſēns violentus/ſ. allucet ꝑ applaudat/Galle/ſic nr̄ Walſyngho mag
¶ gaufrid a ¶ q̄ passio ꝺ magis voluntaria/q̄ mag. a mā/cut nr̄ ꝺ̄tatis et ſapie
nō ſ̄ꝺ ꝺ ea cāq/ſ̄ꝺ ſ. ea cauſ nō eſſet/ſ̄ꝺ a cauſa vel ab impedimēto
remot/ibi actꝰ ſ̄ꝑ vel eſſet mutabilꝰ vel venia dignꝰ/ponit
q̄ꝺ ꝺ illo/qui nō ꝺ eſſet/ſ̄ꝺ potiꝰ/vid m ꝺ̄ſpꝺ legionibꝰ
ꝺuc eſſe paucꝭ qui ꝭ magistꝰ ſui ꝺ̄ſp̄ erudiēt conꝺ̄ctꝰ/ſ. ille/
ſpe nō q̄ ꝺ eſſet ꝑ/q̄ omne ꝑtm̄ voluntariū ꝺ mag̃ ſibi vitaſſe nō mirū
melmat/m̄ actus/et ꝺ lucet nō ſit m̄ ꝑtate illius qui vitaſſe acquirit
ſ̄ſtiā ut ꝑpl̄ſ ſtatū ꝺponat/q̄ ſic ꝑ ꝑcipiū acquirit ſic ꝑ ꝑcipiū ꝺ̄ſtruit
ꝑpl̄ſ tollit ꝺ/eſſe tꝫ/m̄ ꝑtate ſunt nō ſtatū nō ſ̄ꝺ illū ſ̄ſtiā ꝺ̄ſpe
ꝺr cauſ actꝰ obmiſſꝰ voluntarij ſint/nō ſ̄ꝺ ꝺ ab actus/obmiſſ
ſpe ꝺ̄ſiſtat/ſ̄ꝺ ꝺ̄ꝺ/q̄ m illius ꝑtate ſunt obmitt̄/vel nō obmitt̄/
/ſ. normalia cauſ voluntaria ſunt/q̄ ſunt a voluntate nō ꝓhibente
/ſcit nō ꝓuenire nō poſſit ꝺnodū/ꝺ eū ſociale ſ̄ngl̄are/ſanct
ꝺ̄ſ/ſunt omnia ſnāl ꝓuenī nō ꝑt/cauſ q̄ nō normale/ꝓuen
nūſ q̄n voluntatē/et ſunt ab ſ. ſtatu nīſi q̄ normale ꝓuenī
nō ꝑ/alle tꝫ ſtatu ꝓuenī ꝑtuit/et ꝺ impetꝰ voluntatē ~~ſ. nō~~ ſi nō ꝓuenit
Hic ponit̄ quedam ſingulſtm capitula q̄ tetigit non ꝺ̄ſ ꝑ̄ꝺicti
ſed quo ſenſu ꝺ̄ꝺit in ſuis libris ꝛc

Poſt hec inveſtigat optet ꝺ̄ſiē intelli c 29
gendꝫ ſit/quod ait augꝰ m.li ꝺ̄ vel reli
mutatū
gione/voluntatē adeo meā/ꝑtm̄ voluntariū
malū ꝺ/ut nullomo ꝑtm̄ ſit. ſi no ſit
/vel a cā ꝑfa et rectꝰ/ut angl̄e
/vel a cā ꝑfa et iuncta/ut actuale
/ſit q̄ nō ꝺ ꝑ ꝺ̄ſtruct̄ nēc effectꝰ
vel appetē
nūl q̄ſcente
vel ꝑmittente
voluntariū/huiꝰ ꝺicti tenet augꝰ apert

hic ꝺ̄ſ ꝫ ꝑs ꝓpl̄ in q̄a c 2
q̄ꝑt malos actꝰ ſ. nec
mala ſpa ab voluntatꝫ
ꝺ̄ſt ꝺmidꝰ m tres partes
In ꝓma q̄ſt. vtrū omne
peccm̄ oꝑtus ſit voluntarium
ſ. a voluntate/In ij q̄ſt
vtrū peccm̄ ſit a voluntate/
In iij q̄ſt vtrū ꝺ̄ſtingant
In tres nō ꝺ̄ſcindit/In hac
nō ꝓpl̄ vtrū ſit ꝺ peccato
originali. In ſ. ſit voluntarium
/In ij vtrū ſit ꝺ peccato
mortali. In iij vtrū ignorantia
ſit ꝺ̄ſ ꝑ̄ꝺicti motiū/In
iij ꝺ̄ſt omne peccm̄ malum
ſit ꝺ duab⁹ cauſis principalibꝰ
ſit ꝺ̄ſ ꝑ̄ꝺicti
ſit ꝺ̄ſ ꝑ̄ꝺicti

li. p° c. 13 pag. 6

in li. retractacionum dicens: pt videri fla hec
diffinicio, sed si diligenter discuciatur inveniatur
esse verissima. peccatum quippe illud intelli
gendum est quod tantum peccatum est, non quod est
etiam pena peccati, scilicet peccatum primi hominis
quod fuit peccatum et causa peccati, sed non pena quam
vis et illa que non sunt voluntaria peccata non immer
to dicuntur, quia vel a nescientibus vel a
coactis perpetrantur, non omnino possunt sine
voluntate committi, quoniam et ille qui peccat
ignorans voluntate utique facit quod cum facien
dum non sit putat esse faciendum, et ille qui
concupiscente adversus spiritum carne non ea que
vult facit concupiscit quidem nolens et in eo
non facit quod vult, sed si vincitur concupi
scentie consentit volens et in eo non facit
nisi quod vult, et quod in parvulis est originale

hic alicq libri quit/ cu
absque no vtaq volitas
aubito no absurde vocat
volitatiu qr ge p' gois xo

no absurde vocat
volitatiu

ptaq/ cr pmu hoīe mala volitate cotra-
rtiū est/ non utiq falsū est quod dixit/ vsq
adeo ptaq volitatiu est xc esse quale illd
ampiendi sit/ sc vel de pmo pcto hoīe/
vel de oībq gnāliter ptis mortifer/ quoq
licet quedā dicat no volitatia/ que salue
p ignorātiaq/ vel p infirmitatē fiunt/ eadē tñ ra
rone pnt dia volitatia qr sine volitate
non cōmittut

Augt. s. m. p. c. 28.
s. m. de verb. dñi.

qr

de inobedientia

mtlligi qd de ptaq est no
volitatiu

qui pecta habē
in volitate

non manēte fiunt

q Ca. qritur/ m quo qūt de mtlligu aliq dicti augt. dicēs qz ignoī ampl
m volitate pcta est/ et p volitate mtelligit actus volendi/ cuiusq ge
ris qz dom apli ad cō. vm no q̄d volo hoc facio/ et tñ hoc mtelli-
de pcto pmi hoīs q̄ dicit augt. dicat qz no ignoī volitate pcatur/ cum
cuiq; differens volitatez dicat qz z similr multa cogentur ad alq
no admittēda uel adipiscēda/ et ibi dicat/ qz ge maxie vni est de pcto
pmi hoīs/ et ubi nota qm excusat adhuc qz ille qui ex ignōātia vel
ex infirmitate pcāt/ quodāmodo noleat et quodāmodo velit pcat/ qz ut illud
fiat/ sed si scīat ipm hoc pcm/ ipm nollet/ et quicquid pt repellit ipm pcm
impellenti ad pcandū et no repellit utiq/ volens edit/ et hoc quo
qz ame pcm z volitatiu/ et no pt esse sine volitate cōmitti. et dr/
pcm in alicq esse/ dupl mtelligit/ aut sic in ea/ sic q̄ndq z in vōte
mgtio est volitatiu/ aut sic in ope/ et qz sepiꝰ z dupl/ ppt ignōām/ et
dicat id quod actiu pcm dicat/ sc ad pōe dicte dupl actu dicunt/ in
primo de esse pcm/ alio z volitatiu/ et id pcm sepiꝰ vōe cum nesc hoīes
susceptibilitatis pcm/ et qz z vōe/ cupita cum hac ipsa z dicta prop actum
et nisi esset z culpe sibi susceptē aliud capitulum

Liber octauꝰ intelligentia pdicta

quod in li. de duabus animabus edidit di-
cens nusquam nisi in voluntate peccatum est
Quod etiam in li. retractationum plane deter-
minat dicens potest putari falsa esse ista
sententia qua diximus nusquam nisi in volunte
esse peccatum cum apostolus dicat non quod volo
hoc facio etc. Sed peccatum quod nusquam est nisi
in voluntate illud precipue intelligendum est quod
iusta damnatio consecuta est in primi hominis peccatum

En eodem quoque libro de duabus animabus
aliud tradidit consideratione dignum ait enim
non nisi voluntate peccatum peccamque voluntatem
diffiniuit dicens voluntas est animi mo-
tus cogente nullo ad aliquid uel non
admittendum uel adipiscendum huius dicti
apperiens causam et intelligentiam pandens
in li. retractationum ait hoc propterea dictum est

ut hac diffinicione volens a nolente discer-
nerentur et sic ad illos referre intencio qui
in paradiso fecerunt originem mali nullo co-
gente peccando i. libera voluntate quia et
scientes contra preceptum fecerunt et ille te-
ptator suasit sed ut hoc fieret non coegit nam
qui nesciens peccauit non incongruenter volens
peccasse dici potest quamuis et ipse quod nesciens
fecit volens tamen consensit ita nec tale peccatum
sine voluntate esse potuit sed voluntas
facti ibi fuit non voluntas peccati quod tamen
factum fuit peccatum hoc enim factum est quod
fieri non debuit Quisquis autem sciens peccat
si potest ad peccatum cogenti sine peccato re-
sistere nec tamen facit utique volens peccat
Quia qui potest resistere non cogitur cedere
Quapropter peccatum sine voluntate esse non

[illegible]

posse verissimum est ex hijs liquet qualiter su
periora accipienda sint

Calculum sextum in quo ex dictis infert unam conclusionem correlariam quod volitio mala sit voluntaria et hoc declarat per dictum Augustini quia nichil est ita in voluntatis potestate sicut voluntas mala. Nota quod in conclusione hoc corpus ex dictis non ex hijs quod non sit notum et certum catholicis sed contra manicheos. Item declarat hoc corpus ex illo dicto Augustini in quo dicit cuius voluntas est prima causa peccandi et nulli tam recte imputatur peccatum nisi voluntati. Ex mala voluntas est voluntarium peccatum

Si autem omne peccatum mortale voluntarium
est cum voluntas mala peccatum sit mortale con
stat ipsam esse voluntarium peccatum quid enim ut
ait Augustinus tam in voluntate quam ipsa voluntas sita
est voluntas itaque mala recte voluntarium dicitur
peccatum quia quod in voluntate consistit Voluntas
quippe ut ait Augustinus in eodem est prima peccandi
causa aut nullum peccatum est prima causa
peccandi nec est cui recte imputetur peccatum
nisi peccanti non est ergo cui recte imputetur
nisi voluntati hoc autem de peccato actuali
et mortali intelligendum est neque hijs verbis

aliud voluit ondē augē ut ipē aut m ētra

etacombꝫ msl qua validat est q̄ peccat

et recte vuultꝰ

Sotii ad hoc q̄ opatio sit moraliter bona fides rectam

intentionē ordinans in finem vltimū requiritur

q̄stio nō q̄ true quotiēs nō ḡret fidē nō posset facē opus moraliter bonū
quia vī sīm q̄ true virtutes morales nō esset virtutes quod implicat et q̄
tenet tm nō p̄ficerent fideles nec redderent opus bonū et q̄ patet ex dc
q̄o sit p̄cipue q̄ quilibet opus deliberatū nō finit fide esset peccm finaliter
videz patē true cū infidelis dando elemosinā peccaret et q̄ videz patē
q̄to q̄ omne opus deliberatū tacitē vel intentē malū moraliter q̄o
sit dicē q̄o virtē actualis intentio p̄sidem vel habitualis (nō q̄ true
qui cū p̄dō diu intendēt opa sua ordinauē in finē vltimū finē deū
et post multū actuāl toto diu adhuc in eodē actu suo intēte q̄d
esset minus largū tñ pē dicā sīm q̄ true qui nō ḡret actuale mālē
tē in deū poterit in eodē opē suo quod q̄ deliberate p̄det ac come-
dens p nūtie natue et nō ḡret actuale intentē in deū p̄dā et q̄
esset minus strictē q̄ true cū ꝯpō nō finxerit vna intentio et q̄ opus
bonū moraliter finitū necessaria est et sīm q̄ tm nō finit fidē
et q̄o nō vidē q̄ requiratur fidē digne intentē et p̄fecte q̄o finaliter ad 57
nullū est bonū nisi sit placitū deo sed sine fide nullo modo est placē deo.
q̄nōdū q̄ q̄ sunt et adhuc sint opiniōes sine dō ullatenus mālē quidē cōi- 1-3 bl.
dunt ecclām nō ḡrētes fidem posse facē opa moraliter bona sed nō meritoria
/et q̄o dūt q̄ fidē nō requirat /et ideo dūt q̄ nō requirit fidē sed sufficit
alia aut opō fiat oppositū vī q̄ sine dilectōne meritorie meritoriū
finē cui dē. nō fit opus moraliter bonū /et q̄o dūt q̄ fidē requirat
q̄tūlīt pene q̄d̄ p̄babiliter ad veritatē ullatenus et q̄o p̄mittō q̄ meritū p̄t
cōsistere nec in fine p affectū et q̄tūdūtē q̄tūtē in illo duplex dē nō
est moraliter bonū nisi q̄tūd̄ et vē q̄uēdē illa patet nō de ecclā expressū
tali /et actuāli et habituāli plus diligēdo ecclām plus ḡ cōtēnēdo dē in p̄ceptū
de se q̄ q̄m diligit q̄tūcūq̄ plus q̄ deū nō est ei dignū q̄mo dicte
facit ḡ rationē cōm propter q̄ true sit p̄a q̄ ista q̄mlibet homo omēs 19

actu sm̃ deliberatę dicit m aliquę sm̃e/m quo sm̃a actu nec habitu ẽssent
/ꝑ quelibet actu deliberatę dicit m aliquę sm̃e ꝓmiss/mittendi/nec ꝙ illum
sm̃e eligit sumꝑ ꝑtę se/nec ꝑtę aliud si sm̃a tm̃e stando m̃ illo reqrẽt sm̃am/
si tm̃ tm̃ deꝰ arguit sic sm̃a/nil utile/nisi/nil ducẽ ad aqꝛ/hmõi/falte
sm̃a assẽt promiss et m̃ ꝙ affue reqrẽt ꝙ ꝛ ꝙ nilly ꝑ m̃ actu
aliqꝰ habitu/mittendi deꝰ sm̃a et m̃ co tanq̃ m̃ sine reqsẽ sm̃ habitu cult/
upꝰ ad qꝰ elevate et inclinante/ꝑz illa ad dilectꝰ deꝰ sup̃ oia ꝑt omnes sup̃
nũq̃ gradꝰ/ꝙ ꝙ ad qꝰ ꝙ ad̃ fiat/mittat deꝰ tanq̃ sm̃e/reqrẽ fide
digẽt/mittor/ꝑz qꝛ cult reqrẽ mouet/sed nõ sic. mouet ad habitu
reqsẽt m̃ vide et cad to ẽt ꝙ nihilꝯ ad qꝰ nõ sufficiat/mouẽ ẽt reqrẽ
tus/ꝛor illa q sup̃ ꝙꝛ sint illuminãs/et digẽt/ꝙ ꝙ ꝙ nilly pceptꝰ
meritũ m̃ co actu qꝰ ꝑceꝑt ẽst laudandꝰ/illa ꝑz eo ꝑceꝑ nõ ꝑt laude
digꝝ/sed nisi virtꝰ ꝙ ꝙ ꝙ quid scolastice ꝓbat/pono deꝰ nõ ꝙꝛ fide
ꝑceꝑ vualtꝰ m̃ quoꝯ actu deliberatiꝯ/ꝙ ꝙ cetꝛe/ab ipo ꝑcepte/ꝑceꝑt mor
talit/illaꝯ ꝑsuadeo sic etiam/tal ꝑte agendo diligit aliqꝯ cultu/plus
ꝙ deꝰ tm̃ actuat ꝙ habitu/ꝙ ꝙ nõ/ꝙ ꝙ tꝛ ꝙ supꝑse ꝙ et ꝙꝛ ꝑz eo tm̃
nõ diligit deꝰ sup̃ cultuꝯ/nõ ens ꝑt diligẽ cultuꝯ sm̃ fide ut dicit
ꝑceꝑt/ꝛe et tm̃ dilit aqꝝ pceꝑ ut ꝙ ꝑa ꝙ ꝙ/ꝙ ꝙ nilly ꝙ nõ
habẽs fide faciat opus moraliter bonũ ꝑz/nilly opꝰ ẽ moral/bonũ quod
nõ ẽ laudabile/ꝙ ꝙ nõ ẽ et ꝙꝛ ꝑz ꝑa ꝑte ẽ ꝙ supꝑse/ꝙ ꝙ ꝑte tm̃e/m̃
opus quo ad ꝑceꝑt mortalit ẽst nõ laudabile/omne opus deliberate a nõ habẽte
fide/meritũ ẽ habẽti/ꝙ ꝙ ꝙ et ꝙꝛ ꝙ ꝙ et ꝙ ꝙ ꝙ/ꝙ illa ꝛnsõ ꝙ ꝑb
ꝑbat/ꝙ ꝙ/ꝙ nilly m̃ ꝑceꝑt meritũ habẽs fiant aliqꝯ opus moral/bonũ
illa ꝑz eo tm̃ medium ꝙꝛat/mittendi/ꝙ sm̃a/m̃ deꝰ sic nõ habẽs
fidẽ ẽt habitꝰ/ꝙ ꝙ ꝙ ꝙ ꝙ ꝙ ꝙ/ꝙ ꝙ ꝙ ꝙ ꝙ ꝙ ꝙ

go dando cleric, & de alijs pcib; aplis pdict tu[m] q; qr opj demandat ab milite. Nota. recipit uty distincte preb: licet opj, q; sit d' gene honorp[ro]b; ꝑ qd qs[ti]onat[ur] a tlo clerice pdict est pcm tu[m] illud qd similiu[m] ꝑ hoc quia sit pne alteri ad hoc tne est dubiu[m] qz z; qd vt q; ms pbs se dispone ad hoc nec fide qz ea dispondo se pdict quod vt absq; eo hoc facit ad hoc q; fiat bonu[m] et go sequedo ꝑ dnu[m] pdict et qz vt no[n] q; dubiu[m] pm[u]m q; qd 2 de clerice no[n] habe fide no[n] ꝑ agre q; sit mitoid cuiq; de congruo licet actu de suo que sit dispone adhoc et go talis audi; q; fides a deo infusa no[n] intendit simpl[ite]r deu[m] ꝑ hoc sciu[m] dn[u]m et ꝑ[ro]pm recipi, et go si q; ꝑdicte audit fides et vt intende hoc quo audit hoc pbis fiat qz q; ꝑ[ro]pm pbi hoc, hoc q; mitt dat reputat sandi dei qd videt de q; q; mittit de pne voluntib; ꝑ hoc dica q; licet fides no[n] sit m ppd quo ad enigma quo nob cognoscib; sit hoc quo ad hoc quod ꝓfectis, q; 2 cognosci dei ꝑ quam fides pue requ[ir]it qd sit de

Quinto. Quinto nr dubitat de pdo rom se hoc dubitat de pdo z; scdo ad scdm ptes et ꝓ. Arabia m epistola primo queritur hoc actus ethicus q; intelligit est pcm dicit sint rona pcm nec plura et ꝑ hoc opponit dicendu[m] q; sint rona pcm et dicendu[m] q; duplex et vi q; duplex primo dupla et ista de q; opinione se potest sm intellectu actu inter et ethice sint duo pcta quia quoq; primu[m] habet quia q; pcm et go sint duplex pcta nec pcta nec pcta nec ꝑ dna z; q; 2 q; ad hoc respondet illi de prima opione dicit q; sint duo duplex no duo duplex pcta ꝓ vn pcm et ꝑ m rone 2 ib dicit et ad tertiu[m] magis q; 2 pcm ad mala nre opis applicatur q; si malicia m sola voluntate addicit sic m ille q; z; q; vitiu[m] augmt et m[u]lt dnt no 2 per .o uer q; vitiu[m] fiat nec nec addit calor cala nt m[u]lt calidu[m] fiat nec aug id q; mittit ꝓ[ro]pm mittit et suo oppto mpm[u]ltiplicat vn z; addit q; alt pcm et ꝑ hoc q; alt q; transitoria tangit qrt q; videt pdict maior dnt 2 deformitas m actu ethico q; 1a q; tm q; si voluntas tne mst tm voluntas qrt ꝓpria q; ꝓ actu reputat et actio mala m eodem homine 2 ad eand; dnt sint vnu[m] pcm ut plura pcta

volucio 2 actu intio

Quum autem voluntas mala. et opus

pcm sint quiet solet retu m eode

pcta adultiu[m] act opj

homine et ita eand; re hec duo vnu[m]

voluntas et opus actus intrinsec

sint peccatum vel diuisa, ut si quis voluntate fura-
tur, voluntatem habuit malam, que peccatum est,
et actum malum, qui idem peccatum est. Hec autem duo
diuisa sunt, scilicet voluntas et actio. Sed numquid
diuisa sunt peccata an unum. Quidam dicunt
unum esse peccatum, alii vero dicunt diuisa esse peccata
quia cum constet hec duo esse diuisa, aut duo
diuisa peccata esse dicuntur, aut duo diuisa non
peccata. Quibus alii respondent, hec duo diuisa
esse peccata, non enim peccata sunt, sed unum peccatum
quia una preuaricatio vel inobedientia in utroque
admittitur, siue quando vult, siue quando agit
et unus est ibi contemptus, sed minor cum in
voluntate solum peccatum continetur, maior
vero cum voluntati etiam operatio additur. Et
ideo maius fit peccatum, sed non plura cum vo-
luntas operi mancipatur.

q̄da⁹ ⁊ ly quo adhuc q̄ appet cont̄ p̄a⁹ opiōnē ⁊ st̄at trō m̄ q̄ ⁊ vōl ct̄actus nō fuit dissa. p̄a⁹ go ille nō dicet plus. p̄mū ⁊ qm̄ voluntate p̄ced⁹ q̄ q̄m actu p̄ced⁹ hoc aliter ⁊ ita ista duo actus mutāt ⁊ q̄tāt fuit cum vō p̄mū tūc p̄fuit q̄ cū aliq̄s q̄cepta mala voluīt p̄ca tūsiet ad opus nō plꝰ esset reus post mali opus impletū q̄ ante ⁊ q̄ ⁊ q̄ polū ꝙ p̄ca sit q̄ reus ⁊ sed vnū est ⁊ id p̄mū post et ⁊ ⁊ sed hoc videt ꝓbm negādo q̄ ⁊ q̄ licet sit id p̄mū tū aliud ⁊ actus q̄tāt quo sit homo reus rōe cuius p̄ced⁹ sed nō quo ⁊ hoc opus actus q̄tāt est aliud q̄ voluitas mutāt ⁊ duc voluitates fuit duo p̄ced⁹ soīt⁹ q̄re q̄tāt actꝰ et voluitas mutāt nō ⁊ p̄ced⁹ dissa. q̄ nisi voluitas cū vōe ⁊ q̄ actꝰ q̄tāt cū voluitate ⁊ d. ꝙ q̄ vōl cū voluitate magis ⁊ quo ad formalitē sed nō magis quo ad tēpus q̄ nō fuit ordinat voluitas ad voluitatē. nec fuit vōl ꝓdit q̄ vōte ⁊ actꝰ q̄tāt ꝓdit q̄ actu mutāt voluitatis et ꝙ cū fuit duc male voluitates duc sē deformitates. ⁊ duo p̄ced⁹ cū vō opus q̄tūs ⁊ medū vītī mutāt ⁊ ꝓdit ⁊ vna est ubi ordinat et vnū actuale p̄ⁿ ordinatōnē et ideo vnū p̄mū

Alia oppositio cont̄ eosdem

Sed adhuc esse obiat⁹ si vnū tm̄ ⁊ dilo p̄mū fuit cū quo voluitate mali q̄ ⁊ ⁊ q̄tūs
ut contēpta deinde opus patrauerit ⁊ ⁊ p
nō p aliquo reus est nisi p quo ante
opus reus erat cū adhuc m sola vo ⁊
luntate p̄ma consistebat nullo em̄ re ⁊
us est etne mortis. nisi p ꝓcō sed ⁊
p̄ma aliud nō est admissū actione
q̄ p̄us admissū erat voluitate non
igitur p aliquo alio iste sit dapna ⁊

c2

bilis actu peccando quam ante fuerat cum so
la voluntate delinquebat. Ad hoc etiam
illi respondent dicentes propter peccatum quidem tamen
furem illum reum constitui. et quamvis eius
voluntas et actio unum sint peccatum, pro alio tamen
factus est reus actu peccando quam prius
erat sola voluntate delinquendo, quia pro actu
qui est aliud quam voluntas licet non aliud peccatum.

Capitulum 3m in quo ponitur tertia obiectio istorum de 2a opinione quam primam, et stat in hoc voluntas mala et malus actus prohibentur diversis preceptis divinis, ergo sunt diversa peccata, antecedens quia aliud preceptum est non concupisces rem proximi tui et aliud non furtum facias. Ad hoc respondent primi quod sicut sunt duo mandata caritatis tamen una est caritas principaliter, ita diversis preceptis prohibentur illa que faciunt unum peccatum vel aliter, dicendum quod licet sint diversa precepta tamen eis non servatis tamen una prevaricatio incurritur, sicut duo sunt mandata caritatis quibus precipitur diligi deus et proximus tamen una est caritas. Alia adversus eosdem obiectio

Item adhuc questioni instant dicentes, ideo
hec duo diversa esse peccata, quia diversorum legis
mandatorum prevaricationes sunt. Alio enim
mandato legis prohibetur actio furti scilicet
non furaberis, alio voluntas furandi scilicet
non concupisces rem proximi tui. Cum autem

hec duo diuersa mandata sint quibus illa duo
prohibentur patet illa duo diuersas esse preuarica-
tiones diuersa igitur sunt peccata Ad quod etiam
illi dicunt diuersa quidem esse mandata quibus illa
duo distinctim prohibentur ut Augustinus super exodum
docet Verumptamen in illis non obseruatis vna preua-
ricatio tantum incurritur vnumque peccatum contrahitur
licet duo diuersa illis prohibeantur sicut e conuerso
duo sunt mandata caritatis quibus duo preci-
piuntur diligi vna tamen in eis nobis cari-
tas commendatur

Ad quam quaestionem in quo quaerit utrum transeunte actu interiore et exteriore peccati in
homine peccatum maneat in ipso vera penitentia nondum habita Et respondet per istam
conclusionem quod dum homo agit vel elicit actum deformem tunc peccatum est in eo actu
et reatu sed transeunte actu peccatum manet solum reatu quia mens manet
polluta et corrupta et ex hoc totus homo penis perpetuis obligatur Et addit
quod preter peccatum originale numquam est peccatum actu in homine quin etiam sit reatu
in eo Sed aliquando est peccatum in homine solum reatu et non actu Nota
reatus ut dicit Petrus de Tarentasia est triplex primus est culpe non habende et hic est cum cul-
pa et ante culpam et post culpam Nec est culpa sed est dignitas creature rationalis
quilibet enim talis obligata est ad culpam non habendam et hic reatus numquam tollitur
Secundus reatus est culpe de preterito fuisse vel esse non fuisse commisse et hic semper
manet peccato tamen dimisso non imputatur in culpam iuxta illud beatus vir
cui non imputauit dominus peccatum Tertius est pene exoluende quia quandoque est temporalis
quandoque purgatorii quandoque eternae vnde dicit beatus Tarentasia obligatio ad penam non fundatur

directe sup dispositionem vel habitum in animam inductum per peccatum sed solum per accidens
prout scilicet tali dispositioni vel habitui quedam defectus coniungitur scilicet defectus similitu-
dinis puritatis rectitudinis etc. Et quia pena ut dicit philosophus 2° ethicorum quedam
medicina est et non est nisi contra aliquem defectum ergo ~~nisi~~ defectus ex peccato vbi
incidit oportet quod homo ad aliquam penam obligetur. Non sic quod ille defectus
semper sanetur per penam ut patet in fure qui suspenditur et in dampnatis sed
quia pena defectum restaurat in statum universi vel etiam reipublice propter
ordinem iusticie qui in peccato apparet. Sed unde est hoc quod ex culpa est causa
pene quod culpa sublata non etiam tollitur pena. Dicit b. t. in peccante sunt duo
defectus unus est in ipso actu peccati per quem fit transgressio divine legis et recte rationis
secundus est privatio virtutis ex actu supervenientis. Cum ergo gratia recuperatur secundus defectus
tollitur non tamen ex toto priori sublato. Oportet enim ut peccator quantum voluntati sue obediunt
preter legem dei ut in contrarium recompensetur ut sic iusticie servaretur equalitas. Propter quod
post gratiam reacceptam iungitur satisfactio. Unde ista recta sublata causa tollitur effectus. Vel
est vera sed solum de causa efficiente et conservante effectum non de causa promerente qualis
est culpa respectu pene. Hic tho. Si peccatum ab aliquo commissum in eo sit quousque
peniteat

Preterea queri solet cum ab aliquo perpe-
trato voluntate peccato voluntas id agendi
et actio transierint nondum tamen inde habita pe-
nitentia utrum illud peccatum usque peniteat
sit in eo quod non esse videtur quia
voluntas illa que prius fuit non est neque
actio quia non illud vult vel agit quod
ante voluit vel egit. Sed non est igno-
randum peccatum duobus modis dici esse in
aliquo et transire scilicet actu et reatu

Actu est in aliquo dum ipsum quod peccatum est
ut actio vel voluntas in peccante est. Reatu
vero cum pro eo sive transierit sive assit mens hominis
polluta est et corrupta totus quoque homo sup
pliciis obligatus perpetuis. Nec unquam est in aliquo
peccatum actu preter originale quin sit etiam reatu
sed est reatu interdum postquam transiit actu

Hic occasione dicti supra de reatu ostendit quomodo reatus accipitur in scriptura et dicit quod aliquando accipitur pro culpa, aliquando pro peccato et quandoque pro obligatione ad penam temporalem, quandoque ad eternam. Nunc modo culpe sive speciem peccati quia duplex est peccatum mortale quod obligat ad penam eternam et veniale quod obligat ad penam temporalem. Quibus modis dicitur in scriptura reatus

Reatus autem in scriptura multipliciter
accipitur scilicet pro culpa pro pena pro obligatione
temporalis pene vel eterne. Si enim mortale
est obligat nos pene eterne si veniale
obligat nos pene temporali. Duo enim sunt
peccatorum genera mortalium scilicet et venia
lium. Mortale est per quod homo mor:

tem eternam meretur. Crimen enim ut ait Aug. est
quod est dignum accusatione et dampnatione. Veni
ale autem quod hominem usque in reatum perpetue
mortis non gravat. Verumtamen penam meretur sed
facile indulget.

Capitulum 5m. Supra distinxit peccata iuxta penas peccatis debitas. In 1o capitulo distinguit
peccata penes radices a quibus oriuntur. Et dicit quod omne peccatum vel committitur
cupiditate vel timore. Quia quedam peccata proveniunt ex cupiditate male inflammante
quedam ex timore male humiliante. Et hoc declarat ex dicto Aug. super ps. 19
super illo loco incensa igni et suffossa. Nota quod quedam peccata directe oriuntur ex
timore quedam directe ex cupiditate sed illa que ex timore oriuntur directe secundario oriuntur
ex cupiditate. Omne enim peccatum ex cupiditate sive ex libidine oritur. Ideo enim ex
timore quis peccat quia vult vivere. Et ideo quia nimis diligit se. Unde talis primo
et per se ex timore peccat sed ex cupiditate secundario et per medium. Dicuntur ergo illa peccata
ex timore esse quia primo sunt ex eo et illa ex cupiditate que primo sunt ex ea. De
modis peccatorum quod multiplicatur assignentur.

Modi autem peccatorum varias in scriptura habent
distinctiones in qua dicitur duobus modis
peccatum committi scilicet cupiditate et timore
ut Aug. tradit super illum locum ps. incensa
igni et suffossa. His enim duobus dicit
omnia peccata mortalia includi et incensa
ea dicit que ex cupiditate male incendente

oriuntur. Suffossa vero que ex timore male hu
miliante proueniunt, quod est, quando quis cupit
non cupienda uel timet non timenda

Hic distinguit peccata penes actus. Et vult quod omnia peccata committuntur cogitatu ore et opere. Et sic tribus modis. Et hoc declarat per Ieronimum super Ezechielem. Et istis tribus modis additur consuetudo, scilicet per consuetudinem. Et istud peccatum consuetudinarium per Lazarum significatur.
Nota quod cogitatio non est peccatum nisi inquantum subiacet voluntati et imperio ipsius.
Item nota quod consuetudo non est peccatum speciale distinctum contra tria supra dicta, sed habet se ad omnia alia tria tanquam quedam conditio aggrauans.

Alibi uero dicitur peccatum fieri tribus modis
cogitatu verbo et opere unde Ieronimus super Eze
chielem. Tria generalia delicta generalia delictorum sunt quibus
humanum subiacet genus, aut enim cogita
tione uel sermone aut opere peccamus. Hiis ali
quando etiam quartus additur modus, scilicet
consuetudinis quod in quadriduano Lazaro
significatum est

Hic 4o distinguit peccata penes obiecta, quia homo tribus adhuc peccare, quandoque in deum quando male sentit de deo, uel quando sibi usurpat que dei sunt, uel sacramenta ecclesie indigne sunt uel tractat, uel nomen dei contemptibile reddit per iuramentum uel alio modo, quandoque in proximum quando illi nocet in bonis spiritualibus naturalibus uel temporalibus, quandoque et tercio modo sibi ipsi in talibus nocet. Nota quod quando homo peccat in deum uel in proximum tunc etiam peccat in se. Et quando peccat in se et proximum tunc etiam in deum. Et quando in se tunc frequenter in proximum.

Dicitur quoque homo peccare in deum in se

et m̃ prem̃ in deū aī de deo male sentit
ut hęticus vel que dei sūt vsurpare
psūit indigne ptinendo sac̃mēta vel
qñdo nomen dei peierando contemptibi
le fuat in prem̃ pñt aī prem̃ iuste le
dit in se vs aī sibi nō aly noceat

Iste distinct pria pnēt nomīa una aut pmi consistit in mali ꝓpetuāde
q̃s vocā et est pmi vel in bni dispōe q̃s vocā et est delictū q̃ delictū
vel delictū q̃s actus q̃ ingrauāt sit pmi q̃s sucnt q̃ dot bn̄ q̃s timut vt
diuplōcēs pcorp nūs ipig sēptiplicē ofpactoz q̃s ex pmi ꝓpī ad
tanstū finē q̃ qua ht actū q̃s ad dā diuplō pcorp aliud dignale aliud
actuale q̃o ꝓpī ad pnēs ad quē timēt q̃s ad illa diuplō pcorp aliud
ē mōle aliud venale quā diuplōs pñt pmit q̃o ꝓpī q̃ ad
motū q̃s nō est ad bn̄ ꝓpīū nō ad malū fugiēdū q̃s est dā diuplō
quā pnēt in pmi q̃ amore et in pmi q̃ timōē q̃o ꝓpī ad actū
substratū q̃s est illa in pmi cogitatōnē q̃i et q̃b in tplici pcorp
affectū mētis q̃ et operatū q̃s q̃ assensū q̃ cognitōē cū q̃o ꝓpī
ad ffōnāt quē assendit q̃s ē dā diuplō in deū q̃ q̃s et in ꝓpī q̃o ꝓpī
ad maledictū cum oppō q̃s est illa in dimissū et delictū q̃s dimissū ē
q̃ preptū affirmatiū delictū nō est q̃ preptū negatiū q̃o ꝓpī ad vnū
q̃ q̃ ipō opōt q̃s est illa in vn vñ duab̄ capitalib̄ est q̃ vñ alie diuplō
ones pria vrtuāt q̃ ad aliquā istaz vertūt vñ illa diuplō nōiē in
cōtra pria in superbiā vale et in cupidū crudelē et cupidū rapacē
reducūt ad illaz que ē q̃ pte motiū dele illa quā pnēt ignorāde in
pmi q̃ malicā q̃ nesciēmitate et ignorāda illa aut quā pnēt
q̃ in pmi carnalia et spūalia et capit eaz q̃ sibi apli dicūt
q̃a torp vñ vñdā nos ab oīa mēdacia rapina et spūt reducūt ad
illaz que pmi diuidūt ꝓ ofpactoz ad actū substratoz Quo differunt
pctm et delictum

Quia quoq; appellatōne habet di
ctum ut in ꝓpī
citur eñ pmi. et delictū. et delictū

fortasse est ut ait Aug. in quibus leuitici
declinare a bono peccatum est facere malum. Ali
ud est enim declinare a bono aliud facere
malum. peccatum ergo est perpetratio mali. De
lictum vero desertio boni quod et ipsum nomen
ostendit. Quid enim aliud sonat delictum nisi
delictum. Et quid delinquit qui delinquit
nisi bonum. vel delictum est quod ignoranter
fit. peccatum quod scienter committitur. Indifferen
ter tamen et peccatum nomine delicti et deli
ctum nomine peccati appellatur.

Nota quod declinare a malo. Vnde dicit actum detestationis et fuge [illegible] mali. Sic dicit [illegible] actum et motum [illegible] quod est facere bonum [illegible] dicit [illegible] a [illegible] sic non dicit [illegible] actum et [illegible] quia [illegible] motum et [illegible] quo quis accedit ad bonum [illegible] a malo. [illegible]

Tam septimum in quo distinguit septem peccata capitalia que enumerat. Et ista sunt designata per septuplicem gentem qui tenebant terram promissam filiis israel et inde expulsi fuerunt scilicet etheus, gergezeus, amorreus, chaneus, phereseus, eueus, iebuseus, de quibus deut. 7. in principio. Et dicuntur ideo capitalia quia ex ipsis omnia mala oriuntur. Deinde specialiter dicit de superbia quia ex ipsa cetera sex et omnia alia mala oriuntur. Quia ipsa est radix et initium omnis mali secundum Aug. Deinde ponit quatuor species superbie. Prima quando homo bonum habitum credit se a se habere. Secunda quando credit illud sibi datum a deo sed pro suis meritis. Tertia cum iactat se habere quod non habet vel cum ascribit sibi aliquod bonum quod tamen non habet. Quarta quando appetit videri singulariter habere quod habet. Nota bene iam glossa ut est appetitus laudis sic est filia superbie et ut est appetitus excellentie sic est [illegible] capitale idem cum superbia. Nota secundo quod vicium unum dicitur quia est principium et magnum in genere vitioso sic capit glossa prima vi super [illegible] sunt que odit deus. Vbi enumerantur peccata pro quibus homo redditur dignus magna pena. Alio modo dicitur capitale quia est [illegible] principiandi multa peccata [illegible] quod [illegible] cuilibet peccato assignat filias et suffia eorum multiplicatur. Ex quo enim peccatum capitale est pronitas

capitale

ve illig ad quod nã gena est et corrupte ꝓmania ideo antiq̃ dr̃ sic multe
illa ꝓmitas illa ꝓmitas aut ē ne bonū apparēs quod repellit ssus m
carne aut vt repiat ꝓpy ꝛ̃ sc̃ ls ē ne bonū q̃ ꝛ̃ppt ꝓpy ꝛ̃ sc̃ q̃ est
diuersū ꝛ̃ ꝓmo bō ad q̃ pmg ē ssc ne appetit alq̃ q̃ bō ꝓ de
ꝓ vna aut sub ne q̃ ꝓ auaria et aut est ꝓmitas ne bonū q̃ repiat
ssply m carne sc̃ ē q̃ ꝛ̃ ꝓpiaz q̃ sub q̃a ssc carnal bō appe
tit aut alq̃ appetit bō sub ne sufficiēs sc̃ ē auaria aut ꝓ vane
demittēs sc̃ ē luxuria aut sub ne refrenās sc̃ ē gula et ꝓ
mūs vicior ne cū ꝛ̃ oppositū ad virtute ne ꝛ̃ oppositū ad beatitudē
ne ꝛ̃ oppositū ad dona ꝓ ꝛ̃ ꝓmitis repugnātes q̃dē bonū apparēs
ssc cuius q̃ q̃ sc̃ne nō ꝑfectū vnita ꝑfectis alicui ssc ꝑfectis gaudii et
beatitudē sc̃ m̃ q̃ regnat ꝓmitas amplior q̃ m alijs ꝓphis vel si m
alijs ꝓphis delectatōes ꝑpue ad hās reducūt sic ꝓpe vellet appetere
mlicz pulcritz ut m ca delectōes ad luxuriaz reducūt et q̃ vellet ꝓpi
re bonū libr̃ ut ꝓpter hoc cū ad auaritiaz q̃ nō ꝛ̃ ꝓphia gallet
manoz aptūz ut q̃ ca dna alia vnita clauū ꝓ aliq̃ alioz ideo
q̃ nō ꝑsunt ꝓphiaz q̃ ꝓ caput vnitoz sed q̃ caput vlē cū
et notat ca regiaz cū vnitoz et nūc capitalia vnita bōa cū ꝓpter
dnm gliaz q ē ꝓmissa filia sua de septē viis ꝓpulsibus

Preter scienda est septē esse vnita capita
lia vel principalia ut ego super exodū aut
saliz manez gliaz ire inuidiaz accidiaz
uel efficaciaz auaritiaz castrimargiaz luxu
riaz que ut aut ꝓhet ꝓposito significata sut
in septē ꝓphis qui tituz ꝓmissionis et ysa
hel ꝓmissa tenebat de hijs q̃ septem
fontibꝫ emate aute mortifē corruptele
emanat et dant hec capitalia quia
ex eis oiuz oma mala nullu ens

nō vnū capitale ꝑ dicz vnū q̃ ꝓnc̃ capitis ꝓpagis seu mortis illatoꝛ vel ꝓpy nōi ꝑ
dia capitale q̃ ipsi ꝓpriaz delectāt ꝓnc̃ morte etiā alio dia capitale q̃ ab ipo plura
oiuz vicia sunt q̃ aliq̃ tamq̃ duc capitale a quo plures ignis oiuz ꝛc̃ vicia q̃ emana
q̃nis vnū oiuz q̃ alio vel q̃libz istoꝛ ꝑ ꝓ ꝓnc̃ plura ꝑ alia vicioꝛ ꝛc̃ q̃libz d capitale

quod nō ab aliquo horū originem trahat de superbia que est radix omnis mali

Ex superbia tamen omnia mala oriuntur et

hec et alia quia ut ait Gregorius radix cuncti

mali est superbia de qua dicitur initium omnis

mali superbia est que est amor proprie excellen

cie cuius quatuor sunt species ut Gregorius ait prima

est cum bonum quod quis habet sibi attribuit

secunda cum credit a deo esse datum sibi tamen pro

suis meritis tercia cum iactat se habere quod

nō habet quarta cum ceteris deprecatis sin

gulariter vult videri merito ergo radix omnis

mali dicitur superbia ~~hinc autem videtur ob~~

~~viare quod~~ ~~ait radix omnium malorum~~

~~Et cupiditas quia si ra~~

Capitulum septimum in quo opponit contra hoc quod dixit supra quod superbia sit radix omnium malorum per dictum apostoli prima ad thimotheum vi radix omnium malorum est cupiditas igitur non superbia Respondet ibi sed utrumque recte et vult quod utrumque est verum quia quantum ad genera singulorum peccatorum tunc nullum est peccatum quod non intendit ex superbia et ex cupiditate possit oriri et ideo utrumque istorum dicitur radix Et hec duo etiam ita se habent adinvicem quod unum ex altero potest oriri quia quandoque cupiditas est radix superbie quandoque ergo superbia est radix cupiditatis et hoc declarat per augustinum quando dicit o. v. quod dicitur dicere radix et initium nam initium id dicitur a quo inchoat motus radix vero unde trahit fomentum seu nutrimentum Et ideo quia in omni peccato est aversio

et conversio / ideo initium attenditur ex parte aversionis / radix vero ex parte conversionis / quia aversio est ratione contemptus / sed conversio ratione cupiditatis sive libidinis / Et hinc est quod superbia proprie loquendo est initium / et cupiditas dicitur radix omnium malorum / et ambo stant simul / Item nota / cupiditas uno modo est inordinatus appetitus divitiarum / sic idem est quod avaricia / et est vicium capitale / Alio modo est inordinatus appetitus cuiuslibet rei temporalis / sic est genus omnium malorum ex parte conversionis ut dicit Tullius / Tertio est inclinatio nature corrupte ad appetenda bona corruptibilia / sic est radix omnium malorum / ad similitudinem radicis / que in terra mala manens / humorem malum trahit / quem ad ramos transmittit / Sic cupiditas ex natura hominis corrupta / inclinationes malas propellit / Item nota dicit Po. d. c. Alius est ordo intentionis / et alius executionis / quia quod est primum in intentione ultimum est in executione / ut potest finis movens in omni peccato est obiectum superbie vel propria excellentia / et nulli subesse / propter hoc enim dicitur initium omnis peccati quia est primum movens / Sed ex parte executionis tunc cupiditas est radix omnium quia obiectum eius quod est pecunia primo et precipue prebet oportunitatem et adiutorium exequendi omne peccatum quia pecunie obediunt omnia

Quo sensu utrumque radix dicatur omnium malorum

Hinc autem videtur obviare quod apostolus ait radix omnium malorum est cupiditas / quia si radix omnium malorum est cupiditas ergo superbie

radix est cupiditas

Quomodo ergo superbia est radix et initium omnis peccati

Respondeo. glossa super dicta ad Thimotheum vi radix omnium malorum est cupiditas

Sed utrumque recte dictum esse intelligitur si genera peccatorum singulorum non singula generum / utraque locutione includi intelligantur / nullum quippe genus peccati est quod interdum ex superbia non proveniat / nullum etiam quod ex cupiditate aliquando non descendat / Sunt enim nonnulli hominum qui ex cupiditate fiunt superbi et aliqui ex superbia cupidi / Est enim ut ait Augustinus homo

Nota superbia est initium omnium peccatorum a parte superiori / quia dicitur aversio a bono incommutabili / sed cupiditas est eorum initium ex parte inferiori / quia dicitur conversio ad bonum commutabile

qui nō esset amator pecunie nisi p hoc putaret
se excellentiorem esse. Ideoque ut excellat diuici
as cupit. Tali ex superbia oritur cupiditas.
Et est aliquis qui nō amaret excellere nisi pu
taret p hoc maiores diuicias habere. Ideo ergo
excellere laborat quia diuicias habere amat.
Huic innascitur superbia i. amor excellentie
ex cupiditate. Patet ergo quod ex superbia aliquando
cupiditas et ex cupiditate aliquando superbia
oritur. Et ideo de utraque recte dicitur quod sit radix
omnis mali.

Utrum actus interior voluntatis et exterior sint tantum unum in numero peccatum

Arguitur quod sic sicut tunc eadem peccata debent utique quia videtur satis nota et similiter patet quod pro solo
actu exteriori quis incurrit sententiam excommunicationis et non pro actu interiori ergo videtur
quod actus interior cum exteriori non faciant idem peccatum numero. Sed sic tunc peccatum operis
nichil addet super peccatum cordis quia itaque videtur nota quod si addet aliquem gradum
peccati cum etiam quilibet pars malicie sit malicia saltem dictato esset speciale peccatum sed
similiter patet quod tunc non gravius peccaret occidens hominem quam volens occidere et per consequens
nec gravius esset puniendus secundum leges. Tertio sic actus interior et exterior prout sunt peccata
opponuntur et prohibentur distinctis preceptis ergo sunt distincta peccata quia videtur nota
quod tantum unum unum opponitur et alium patet quod aliud preceptum est non concupiscens et aliud
non mechaberis. Quarto sic sicut tunc esset actus exterioris et interioris precise esset
idem meritum et demeritum quia videtur nota et similiter patet quod tunc non plus mereretur predicans
et edificans multos quam solum volens hoc facere et similiter non plus peccaret volens
scandalizare multos et faciens quam volens tantum. Ad oppositum arguitur si non essent unum
peccatum ergo peccato operis et peccato intentionis debent distincte penitentie iniungi

Dest̄mcord̄ ꝓlim̄ quo⁹ eḡit de ꝓbis ꝓcerp ſmul et gnāle / hic agit ſpāle
de quibꝫ ꝓcessum fuit / et de pced̄ ip̄i⁹ ꝓcur̄ / et tz̄ ꝯcessa fuit ꝙ ꝯuoc
ꝓ eund̄ dict̄i petri gnāle ꝙ dicto abbāte ad̄ tz̄ / vbi ꝓ / ip̄i ꝓcur̄ ip̄i⁹
ſpāl̄ ſcij nō remittit hic / nec ip̄i fuit ꝙſtitut̄ ꝙ dcō dño Johē / ꝑa ꝓ vbi
ꝓ / ip̄i ꝓ ſic ꝓcurante nō d̄ intend̄ / qz̄ petrus ad mortē / nō ip̄i quicq̄
hic dict̄ de ſic pced̄ ad cald̄ ip̄i hō deſtrahit / habē ip̄i gl̄ō ſup
illud ad ro. ꝙ ꝑe pñs / ſcz̄ aut̄ dñicus tuus / et ro. imperitiā
thezaurū ab tibi uetꝫ ip̄i dic nec / ꝑ alterū d̄ ibi et alio ordie / dicit
hodiꝫ ip̄i dict̄ ſcm aut̄ blaſphemauit ip̄i ꝓcur̄ / nō remittit ea / cont
ip̄m fregit blaſphemat et petit / dō ip̄i dñā d̄ mt̄ blaſphemiā et
ip̄m blaſphemat / qz̄ blaſphemia dr̄ ſtrictiā dō illata ip̄i ꝙ hodiꝫ ea / et hec
fregit remittit / dr̄ ip̄m blaſphemē dr̄ deridiū et voluptat̄ blaſphemiā di
cū quā delatat⁹ ip̄i ꝯa malicia m blaſphemando deū / et ſcd petrus
vic remittit / pce. dēt. Q ſtat eōd / petrus m ip̄m ſcm / nō dr̄ hic ip̄i ꝓba⁹
dēfiat ip̄m ſcm eſſe ēſtrū / et eſſe mīſtr̄ pat et filiū ei⁹ ē petrus inſi
dēt / ſed illud d̄ petro m ip̄m ſcm / ip̄i ꝓbat⁹ ꝙ attributa ip̄m ſcm de
nō mīſ / bt / petrus m attributa trina ꝓpriet̄ accumbit⁹ mīſ ꝑ tā ꝙ pat
filiū et ſpūs ſc̄ / et ei / petrus tribꝫ noīb⁹ amittit / ip̄i ignoscā / ip̄i paſſioē / ip̄i
dicende / eſſe ignoscā petrus amittit / qđ ignoscat aliquā / cuius ſcd a pced
impedimentū / bi ignoscā / ē ea pced / quod dr̄ eſſe petrus m filiū / ip̄i ubi deſt
ſapiā ꝙ filio appēt / eſſe paſſioē prede ſiue inulta ſiue illata ē / qđ ip̄ius
paſſionis ip̄ius obtinuit⁹ mediū / nōiū / et ip̄i ē prede ip̄i mſi mittit
et ꝙ ꝓ / ip̄i ubi deſt ꝓbat⁹ que appāt⁹ pced / ip̄i prede ip̄i dicende / qđ
ip̄i dicēdū / pced adiect / nō qz̄ vidz̄ / aut ip̄i aliq̄ vtilit⁹ nil dicende / q
poſſet ip̄i pced ꝓcurē / ſed ideo / qz̄ ip̄i corrupte appetit / placet ſibi illud
petrus ex ſcia / ip̄i ē prede ip̄i malicia m ip̄m ſcm / ip̄i ubi deſiat ſignificat
q ip̄m ſcm appāt / eſſe ip̄i ſcripti corpꝰ / q nō ame petrus ip̄i ea malicia
ē petrus m ip̄m ſcm / ip̄i multa pced ip̄i ea malicia fuit / q nō placet
ip̄i ſcia pced ip̄i aliud / qz̄ aut ip̄ius dicendū / nec ip̄i aliqđ vtilit⁹ nil
ip̄ius aliq̄ ꝓcula euaſiō / denip̄ eiꝰ nō petit ſcientia ip̄ius ætatis ætne

hugo. qd
ſpūs blaſ
phemiā m
aſſerit et
ſcidere
dicere

μ quod gdiget
ſtatū ꝙ
ſcipiendo
ut ꝙ
ꝙ ne paſſi
ane blaſphe
mat / quia
ad ſi ego
kadia ſcio in
ſuis q ætat
de ſco nati
ſcire tuis

suam ut fornicaretur ex malicia peccat et non spiritum sanctum quia ipse peccatum non ex malicia sed ex industria oritur nec placet propter se sed in eo quiritur carnalis delectatio b. v.

de peccato in spiritum sanctum quod dicitur etiam peccatum ad mortem

Est preterea quoddam genus peccati ceteris gravius et abhominabilius quod dicitur peccatum in spiritum sanctum de quo veritas in ewangelio ait, Qui peccaverit in spiritum sanctum non remittetur ei neque hic neque in futuro. Et Johannes in epistola canonica est peccatum ad mortem non pro eo dico ut quis oret. Qui enim peccat in patrem remittetur ei. Et qui peccat in filium remittetur ei. Qui autem blasphemaverit in spiritum sanctum non remittetur ei neque hic neque in futuro

Ad primum in quo queritur quid sit illud peccatum in spiritum sanctum. Et ponit de hoc opiniones quorundam dicentium illud esse desperationem vel obstinationem. Quid autem sit obstinatio. Respondetur quod est indurate mentis in malicia quedam pertinacia. Desperatio est diffidentia de dei bonitate ut patet de Caym gen. 4. Per primum dei iusticia contempnitur per secundum dei bonitas et misericordia. Deinde ostendit rationem quare utrumque sit peccatum in spiritum sanctum quia spiritui sancto amor et benignitas specialiter appropriatur. Illi ergo qui credunt quod ipsorum malicia superet dei bonitatem et amorem et propter hoc non penitent in spiritum sanctum peccant. Sed dicet aliquis contra litteram ibi Estimans suam maliciam. Tamen bonitas dei est aliquid quo maius bonum cogitari non potest ergo nullus hoc estimat. Respondetur quod estimare maliciam bonitatem excedere potest esse dupliciter vel in se sic nullus estimat vel in effectu et hoc dupliciter vel in voluntate sic hereticus qui negat remissionem peccatorum estimat vel in particulari sic desperans estimat peccatum. Item contra hoc quod dicit quibus placet malicia propter se contra omnia bonum appetunt ergo nulli placet malum vel malicia propter se. Respondetur quod propter se formaliter nulli placet malicia sed propter se finaliter id est sine alia utilitate potest placere habenti palatum cordis corruptum in quantum ipsam maliciam bonam existimat. Item non dicit b. v. non semper desperatio est peccatum in spiritum sanctum quia quandoque ab desperat ex pusillanimitate et ea non invenit

ut quis oret. Sciendum quod peccatum in spiritum sanctum includit finalem impenitentiam ut dicit quedam opinio tunc pro illis non est orandum quia qui in peccato mortali perdurat usque ad mortem non vivat omnino nisi. Si autem sunt prout non includit finalem impenitentiam sic tunc est intelligendum non pro eo quis oret id est qualiscumque. Illud enim est difficilis et miraculosa tamen sicut non cuiuslibet est orare pro miraculis faciendis sic et hic. Sic ergo hic electus non repellitur ab orationis suffragio sed declaratur quod preceptum orandi pro proximis ad electos se non extendit ex quo enim ecclesiam non audiunt publicanus et ethnicus habendi sunt et hoc deformitatibus suorum peccatorum merentur ut a fidelibus relinquantur. Quod b. Tho.

Sed queritur quod sit illud peccatum in spiritum sanctum vel ad mortem. Quidam dicunt illud esse peccatum desperationis vel obstinationis. Obstinatio est induratio in malicia mentis pertinacia per quam fit homo impenitens. Desperatio est qua quis penitus diffidit de dei bonitate estimans suam maliciam divine bonitatis magnitudinem excedere sicut Caym qui dixit maior est iniquitas mea quam ut veniam merear. Utrumque vero dicitur peccatum in spiritum sanctum quia spiritus sanctus amor est patris et filii et benignitas qua se invicem et nos diligunt que tanta est cuius finis non est. Recte ergo in spiritum sanctum delinquere dicuntur qui suam maliciam dei bonitatem superare

putat / et ideo penitenciam non assumunt / et
qui iniquitati tam pertinaci mente inherent /
ut eam nunquam relinquere proponant / et ad bo-
nitatem spiritus sancti nunquam redire / paciencia dei ab-
utentes / et de misericordia dei nimis
presumentes / quibus placet malicia propter
se / sicut piis bonitas / isti nimia pertinacia
et presumpcione peccant / autumantes deum non
esse iustum / illi desperacione / deum non bonum
estimant / tollentes in hoc turbulentissimo
iniquitatum mari portum divine indulgen-
cie / quo se recipiant fluctuantes / atque ipsa
desperacione addunt peccata peccatis / dicentes mi-
sericordiam nullam esse / et super peccatores
necessaria dampnacio debetur;

Capitulum 3m in quo queritur utrum omnis obstinacio et omnis desperacio sit peccatum in spiritum sanctum. Quidam dicunt quod sic. Et isti habent credere quod peccatum in spiritum sanctum aliquando remittitur. Et hoc declarat ex pluribus dictis beati Augustini super psalterio. Ex hac opinione sequitur quod peccatum in spiritum sanctum non sit simpliciter irremissibile, sic quod nullo modo remittatur, sed quia non tam facile remittitur ut alia. Alii dicunt tamen illam desperacionem vel obstinacionem esse peccatum in spiritum sanctum, quia sequitur finalis impenitencia. Et isti dicunt peccatum in spiritum sanctum simpliciter esse irremissibile. Et

ad hoc inducunt dicta Augustini et beati Jeronimi. Et talis finaliter impenitentia nec hic
nec in futuro ordinibus ecclesie innatam pt. Et nota quod impenitentia vult hic accipi
non solum prout negat actum sed prout negat propositum penitendi et actum. Et sic
isti de ista opinione accipiunt peccatum in spiritum sanctum strictissime. Item nota impenitentia
prout est peccatum in spiritum sanctum non dicitur privative quia non potest novum peccatum sed solum
dicit circumstantiam peccati precedentis. Sed dicitur contrarie et dicitur impenitentia i. voluntas non
penitendi. Et hec non vitat deformitatem que est in actu peccati sicut delectatio
non vitat delectationem et ideo dicitur ex malicia procedere. Et licet ut aliqui volunt
omnes alie species peccati in spiritum sanctum ad ipsam ordinentur et ipsa sit quodammodo eis
annexa, eque bene tamen est vicium speciale quia et in habitibus virtuosis una virtus disponit
ad aliam licet non sit tanta connexio in habitibus viciorum quanta est in habitibus virtutum
ut patebit in 3o li. [illegible] An omnis obstinatio vel desperatio peccatum sit in spiritum
sanctum

Sed queritur utrum omnis obstinatio mentis
obduratae in malicia, omnis quoque desperatio
sit peccatum in spiritum sanctum. Quidam dicunt omnem
obstinationem et desperationem peccatum esse in spiritum sanctum
Quod si est aliquando illud peccatum remittitur
quia multi etiam obstinatissimi et despera-
tissimi convertuntur, ut Augustinus ait super illum locum
psalmi Convertam in profundum maris i. eos qui
erant desperatissimi. Et ibi mittit cristallum
sicut frusta panis i. obstinatos facit do-
ctores aliorum. Talium conversio ibi etiam evi-
denter ostenditur ubi ait Qui educit vinctos

Qui educit vinctas in fortitudine similiter eos qui exasperant qui habitant in sepulcris

distinctio

in fortitudine. s. e. q. e. q. h. in sepulcris. Secundum istos illud peccatum dicitur irremissibile. non quin aliquando remittatur sed quia vix et raro ac difficulter dimittitur. non enim soluitur cristallus nisi vehementi spiritus impetu. Alii vero tradunt non qualibet obstinationem vel desperationem appellari peccatum in spiritum sanctum. sed illam tantum quam committatur impenitentia qui etiam impenitentiam dicunt peccatum in spiritum sanctum. Quia Augustinus dicit impenitentiam esse peccatum in spiritum sanctum. Sed cum sic obstinatus est aliquis ut non peniteat discuti oportet an aliud obstinatio aliud impenitentia sit in eo peccatum an idem sed diversis modis commissum. secundum istos peccatum illud dicitur irremissibile eo quod numquam dimittatur. Unde Augustinus etiam dicit quod hoc solum peccatum veniam mereri non potest. Et Ieronimus inquit quod taliter peccans digne penitere non potest. Et ideo recte Iohannes dicit

ut nō p eo oret quis/quia qui sit pcat/

orōmbq ecclie hic vel in futuō uuiai nō

pt/habens cor indurat tanq̄ lapis/sicut

Job 41/cor eius ↄ dūabet quasi lapis

de dyabolo legitur/post hec ultra/q̄ valde

mali sūt mītis erāt uuiai nō pnt

Gl Cam q̄ dicit/q̄ dr aug̃/intelligit p̄ter p̄ccm in spm scm/vel ad mor-
1 tem/qui nollit/aq̄ d illud pmū q̄s q̄ris/p̄ agnitōz ppi/et gr̄az receptā/op
pugnat vitate/et p̄ gr̄az q̄a indebitā ē/diabq̄ invidie agitatus
2 Ideo addit/aq̄ pmū dr̄ nō remitti/nec q̄ deo/op aq̄ nō. pōt pdonari p̄
mītt/sed q̄ tanta ē labes aq̄/ut nō possit p̄bē q̄libz deprēdi/sed
ne aliqs op q̄ps et alijs p̄ps dicti cedat/op q̄ pmū valeo peccat re
3 mitti/ideo ait ibi/illatz aq̄/subdit deus eqd̄ b̄ti aug̃ exp̄lī/intelligendū
ubi dr/aq̄ q̄ nō dicit adhuc/sed putatur/vel dr intelligi dictū
aug̃ de illo qui in vita mala et deprēta moit̄/q̄ d' multo plus ite
rū [illegible] d̄ēndū ē/sed p q̄libz ē oīdū/Ideo q̄ plenit ubi spūs ꝑ
aq̄ pmū ad mortē vel in spm scm ē illud q̄d nō sequit̄ pmū/mortē
& sufficientia p̄cp̄ q̄dā/p̄cū/vitz/pmū ? spm scm opz/q̄ pdēcīali/
p q̄d sit remissio p̄ccōz/aq̄ duo requirūt/op p̄te dei p̄mittēs/aq̄ mīa
aia p q̄d remitti offēsa/et ? q̄ ē dēpcatz/et missa p q̄d requirit
cordis cont̄ q̄d ē offensa/Op p̄te aut aq̄ vñ sit remissio/duo q̄rūd
dr detestatio p̄cī p̄teriti/et p̄positū ad p̄cādi/imp̄ aq̄ q̄ si q̄libz nō ē
dignus/ut sīt gr̄a in eo q̄ad effectū/? p̄ns ē obstaculū ? ēsentialiter ip̄ēdēs/
Op p̄te aut aq p q̄d sit remissio/cui? q̄rūt duo/vz fides cui? seu vitaꝫ
detūe p q̄d p̄cedit institūt/? q̄d ē impugnatio vitaꝫ augmte/et sa
cietatis gr̄e p q̄libz admīnat̄ et fōtenat̄/? q̄d ē invidia fr̄e/Et nō q
ster duo vltra cōia sūt cui? ? cui? sacietatis cōitatē ? alit̄ accipit̄ p̄cm in
spm scm

hic agit ē alijs duabz ssēbz sc̄z ē impugnatiue vitaꝫ augmte/et ē invidia
fr̄e gr̄e

Est eciam et alia huiꝰ p̄cī assignatio/

ego p

hoc em̄ augꝰtinus in libro de fīnē

dm̄ mōte aut̄ p̄cm ad mortē est. cū

cui impugnatio vitaꝫ augmte/q̄d ? sit et aq̄ voluntē/? dēgim̄ ? actibz suis

post agnitōz dei/p gr̄am xpi oppugnat

Nota mundus impugnat diffamando impedimento ssēbz
presumēdo obstando per hoc mortua fratres

aliquis [illegible] vitatem et adversus ipsam gratiam quam
reconciliatus est deo invidentie facibus
agitatur quod fortasse est peccare in spiritum
sanctum. Quod peccatum dicitur non remitti non
quia non sit ignoscendum peccanti si peniteat.
sed quia tanta est labes illius peccati ut depre-
candi humilitatem subire non possit etiam si
peccatum suum mala conscientia agnoscere et enuncia-
re cogatur ut Judas cum dixerit peccavi fa-
cilius desperans cucurrit ad laqueum quam humilitate
veniam peteret. Quod propter magnitudinem
peccati iam ex dampnatione peccati tales habere cre-
dendum est. Ecce quedam assignatio peccati in
spiritum sanctum vel ad mortem hic posita est quam
illud peccatum esse traditur oppugnatio fra-
ternitatis post agnitionem et invidentia gratie
post reconciliationem quod spes quedam ob-
stinationis intelligi potest. Illam tamen diffi-
nitionem Aug. in li. retractationum rememorans

aliquid ibi adiciendum fore nec asserendo se dixisse
aperit ita dicens. Quod quidem non confirmavi quo-
niam hoc putare me dixi. Sed tamen addendum
fuit si in hac scelerata mentis perversitate finie-
rit hanc vitam. Quoniam de quocumque pessimo
in hac vita constituto non est desperandum nec
pro illo imprudenter oratur de quo non de-
speratur. Hiis verbis insinuatur peccatum premissa
diffinitione descriptum. Tunc solum debere dici ad
mortem vel in spiritum sanctum cum non habet comi-
tem penitentiam nec de aliquo peccatore in hac vita
esse desperandum et ideo pro omni esse orandum

Hic respondet ad dictum beati Johannis prima Johannis v° dicens quod debet intelligi de finaliter impenitenti quia pro illo non est orandum. Et isto etiam infertur ex firma oppugnatione vel inordinatione fraterne gratie et caritatis non dicitur peccatum simpliciter irremissibile vel ad mortem nisi ipsum sequatur finalis impenitentia. Et impenitens proprie loquendo non dicitur ille qui non penitet sed qui non habet intentionem et propositum penitendi et qui est obstinatus

Unde illud Johannis non pro eo dico ut quis
oret sic accipiendum videtur ut pro aliquo
peccante ad mortem vel in spiritum sanctum postquam
finierit hanc vitam non oremus. Dum autem

in hac vita est nec peccatum illius iudicare
nec de illo desperare sed pro illo orare de
bemus. unde Augustinus de verbis domini de impeni
tencia que est blasphemia in spiritum sanctum
sic ait. ista impenitencia vel cor impenitens
quamdiu quisque in hac carne vivit non potest iu
dicari. de nullo enim desperandum est quamdiu pa
ciencia dei eum ad penitenciam adducit. paga
nus est hodie. iudeus infidelis est hodie. here
ticus est hodie. scismaticus est hodie. quid si
cras amplectatur catholicam pacem. et sequatur
catholicam veritatem. Quid si isti quos in quo
cumque genere erroris notas. et tamquam despera
tissimos dampnas. antequam finiat hanc vitam.
agunt penitenciam. et inveniunt veram vitam in futuro.
nolite ergo ante tempus quemquam iudicare
Ex hiis ostenditur pro singulis peccatoribus in hac
vita esse orandum. nec de aliquo esse diffi

dendum. quia conuerti potest dum in hac uita est. quia
non potest sciri de aliquo utrum peccauit ad mortem.
vel in spiritum sanctum. nisi cum ab hac uita discesserit.
nisi forte alicui per spiritum sanctum mirabiliter reue
latum fuit. Ex predictis aliquatenus capi potest. quomodo
accipiatur peccatum in spiritum sanctum. scilicet inuidencia gracie.
fraternitatem impenitenter oppugnans. que utique
obstinacio esse videtur. et omnis impenitentis ob
stinacio atque desperacio. notandum vero est quod non omnis
qui non penitet dici potest impenitens. quia im
penitencia proprie obstinati est. et ut quidam
volunt etiam desperati

Circa quartum in quo ponit sententiam beati ambrosii de peccato in spiritum sanctum. quod vult
quod ille qui ex certa malicia abnegat spiritus sancti dignitatem potestatem et maiestatem.
et putat non in spiritu sancto sed in belzebub eici dicionem. iste peccat ad mortem
seu in spiritum sanctum. Et huius rationem assignat. per plenitudo sacrilegii. ut patet. Item dicit
beatus ambrosius. quod dicimur peccare specialiter in spiritum sanctum. non sic. quod alia sit
offensa patris. alia filii. alia spiritus sancti. Quia sicut istarum personarum una est dignitas
sic etiam una iniuria. Notandum quod hec responsio beati ambrosii in hac auctoritate videtur data contra
arrianos. qui dixerunt. filium et spiritum sanctum esse creaturas. Quia maior est excusacio
erroris circa filium qui uniuit sibi creaturam. quam circa spiritum sanctum cui numquam uniuit
creatura. Alia assignacio peccati in spiritum sanctum

De hoc quoque peccato in spiritum sanctum ambrosius in
libro de spiritu sancto. differens diffinitiuam assignacionem

tradit / dicens Cur dns dixerit qui blasphe
mauit filiu hominis remittet ei / Qui aut blasphe
mauit i spu sco nec hic nec in futo remittet
ei / Diligent amaduerte / Numquid est alia offensa
filij alia spus sci / Sicut vna dignitas sic
vna iniuria / Sed si quis corporis spe deceptus
humani / remissius sentit aliquid de xpi car
ne quam dignum est / hec culpa / non est tn exclusus
a venia / Si quis vero sci spus dignitate ma
iestate et ptate abnegaret sempiterna / et
putet non in spu dei eici demonia sed in
beelzebub / non pt ibi exhortatio esse venie
ubi sacrilegij plenitudo est / satis apte
hic explicatur quid sit peccatum i spm scm

Capitulum sextum / in quo augustinus adducit dictum beati augustini consonum / dicto beati ambrosij
precedenti / deinde dicit / Ergo peccatum in patrem in filium et in spm scm non debet intelligi
quod distincte sint offense / tamen personarum / sed hec debent intelligi secundum attributa vel
appropriata diuinis personis / quia patri attribuitur potentia / filio sapientia / spiritui sancto bonitas / Quicumque
ergo peccat ex infirmitate peccat contra patrem / qui ex ignorantia contra filium / qui ex
certa malicia contra spm scm / Et hoc vltimum debet irremissibile / quia vix vel raro dimittitur /
et quia frequenter hoc peccatum finalis in penitentia committitur

Quod illi augustini descriptioni congruere

videtur, qua illud peccatum dicitur esse invidentia gratie
oppugnans fraternitatem. Qui enim post agnitionem
veritatis, sancti spiritus veritatem negat, eiusque opera
dicit esse beelzebub, potestati bonitati et gratie
dei invidere non dubitat. Non itaque distinctio
illa verborum sic accipienda est, quasi tria personarum
divise sint offense, sed ibi genera peccatorum distin-
cta sunt. Peccatum enim in patrem illud intelligitur
quod fit per infirmitatem, quia patri scriptura fre-
quenter attribuit potentiam. Peccatum in filium quod
fit per ignorantiam, quia sapientia filio attribuitur.
Tertium expositum est: Qui ergo peccat per infir-
mitatem vel per ignorantiam facile veniam
adipiscitur, sed non ille qui peccat in spiritum
sanctum. Cum autem una sit potentia, sapientia, bo-
nitas trium, quare patri potentia, filio sapientia,
spiritui sancto bonitas, sepius assignetur. Superius
dictum est.

Utrum sit aliquid peccatum speciale in spiritum sanctum simpliciter irremissibile tam hic quam in futuro

[illegible]

ab actu sup̃plicedi impunend̃i regie ꝑmoti d̃ hount. adiect̃ q̃ hugo q̃rens ꝑd̃
mortale homo voluntat̃ habuit gram̃ nos tñ q̃ ipse ad actu eius ꝑtinuer̃ hug
que vene fat auferr̃ gra ꝑd ipse eu ꝓpuit abuit cat̃ q̃ueo recollect adhuc vide
gratiosi ꝑd̃ q̃uo tñ ꝑd̃ hugo ꝑ ipm̃ q̃rens habuit d̃ q̃ ipm̃ ꝓpuit obtinere et ipse
et q̃uo a regno ꝓpuit ꝑtrahi. Et q̃ hug̃ auctor dr̃ ipse fuit q̃ vill̃ cu ꝑd̃ ꝑ ꝑ
ꝑd̃ est ꝑd̃ ꝑ ꝑtrahe ab alijs dñicis ꝑt̃ q̃d̃ hugo de ꝑd̃ ꝑ ꝑ q̃ ꝑd̃
ꝑ ꝑ est ꝑd̃ ꝑ attinuit ipse fu q̃ d̃ hugo et q̃ q̃ malicia ꝑd̃ ꝑt̃ m̃
ꝑd̃ hug̃ d̃ est nr̃ ꝑd̃ m̃ ipm̃ ꝑsonã nõiat̃ q̃ sciat ꝑ opibz mitigat̃ aud
ꝓpinq̃ ꝓpinq̃ et alie ꝑt̃ ꝑ ꝑtrahi q̃ ad q̃ q̃ dicat ꝑ ꝑ ꝓpinq̃ ꝓpinq̃ a
malicia et q̃ licet cat̃ ꝑd̃ q̃ ꝑd̃ q̃ malic etiã ꝓpuit ꝑd̃ et mitigat
vlt̃ ꝑtrahi thom̃ mcõt dñs d̃ ꝑ nr̃ auctor ꝓduc q̃ ita malia et illud
ꝑcit m̃ ꝑcit assigñ ꝑt̃ m̃ actu volũt ꝑt̃ tactu ꝑ cat̃ ꝑ ꝑ ꝑ ꝑ ꝑ ꝑ
multi assigñ ꝑ ꝑ q̃ ꝑd̃ d̃ ꝑ ꝑ q̃ ꝑ ꝑ ꝑ ꝑ ꝑ ꝑ

Distinctio 1 pl'imi Quest. unica. A destructe pfferry agit de radice pcti pfert pte d'vste
Quest agit de radice pcti Quest de pena peccati vel alt' Quest diffinit d' pcto
Quest de pena peccati Et Quest vna cala mq quor quo Quest vtr pena
Quest a deo Et Quest vtr licet ad vtrumq; Quest vtr pena
vel a deo Quest pena peccati no Et Quest pena Quest voluntas bona Et
a deo vel a malo Quest alt Quest de Quest pfert recipe bona vel quid p pena
p diffinit Sed Quest Quest vt angeli dampnati Quest Quest de quibus vtr vtr
Quest pfectus my ambitus Et vel Quest impedimenta a corpe Et vtr Et
de vte mala voluntate no a deo vel Et patrina et actus a deo Et Quest
de vte mala vitiosa mala est vel vitiosa voluntas Et h' Quest Et bene mag
voluntatis et cogitationis mouit vel Quest Quest Et Quest bene mag
bo Quest Quest Et Quest aliud Et cogitatio de bono aliud cogitat bonu Quest Et bo
Et alia cogitationis Quest Sed my Et Quest pena d' Et Quest mouit Et pe. d' Et pena
Et vel. cuius my quo Et vt my aut aliq Et Quest pena peccati Et id Quest Et
vel aq ad Quest vitiosa Et aliq Quest Quest Et Quest my ordie ad bo Quest Quest Et ad mala
Quest actus Et Quest vel aliq ad Quest ordie caret vt mala Quest vel Quest ordine
caret Quest no pena Sed magis impena Quest eny posse pena Quest pena Et Quest
subtatis pena ad subtate vel Et Et Quest Quest Et Quest pena Et Quest
Quest Et Quest Et Quest Quest Et Quest Et Quest Et Quest Et Quest
a deo Quest Et pena Et Quest Et Quest Et Quest Et Quest Et Quest
quod Et Et Quest Quest Et Quest ab Quest Et Et Et Quest Quest
ab illo ad Quest vel ordiata Et Quest vel Quest Et Quest Quest Et Quest
ordiata Et Quest Et Quest Et Quest Et Quest Et Quest Et Quest
vnitatur vel Et Et Quest vel Quest Et Quest Et Quest Et Quest
Quest Quest Et Quest Et Quest Et Quest Et Quest Et Quest Et Quest
Quest Quest Et Quest Et Quest Et Quest Et Quest Et Quest Et Quest
Quest Quest Et Quest Et Quest Et Quest Et Quest Et Quest Et Quest
Quest Quest Et Quest Et Quest Et Quest Et Quest Et Quest Et Quest

De potencia pandi ay sit homi a deo

Post pdicta considerandum occurit, vtr

potencia pandi sit nob a deo, uel

a nobis putat quidam potencia tre agendi

nobis esse a deo potencia vo pandi

no a deo sed a nobis uel a diabolo ec

sicut mala voluntas non a deo nobis est, sed a nobis
et a dyabolo, bona autem a deo nobis tantum est
bone namque voluntatis et cogitationis initium,
non homini ex seipso nasci, sed divinitus parari
et tribui, in eo deus evidenter ostendit, quia nec
dyabolus, nec aliquis angelorum eius, ex quo
in hanc caliginem sunt detrusi, bonam potuit
vel potuit resumere voluntatem, quia si possibile
foret ut humana natura postquam a deo aversa
bonitatem perdidit voluntatis, ex seipsa rursus
eam habere potuisset, multo possibilius hoc
natura angelica haberet, que quanto minus gravatur
terrenis corporis pondere, tanto magis esset hac
predita facultate, non igitur homo vel angelus a
se voluntatem potest habere bonam sed malam. Similiter
et de potentia inquiunt, per similitudinem
voluntatis, de potentia boni et mali disse-
rentes, quod illa sit a deo non ista

Sed pluribus sanctorum testimoniis indubitanter monstratur quod potestas mali a deo est, a quo est omnis potestas. Ait enim apostolus: non est potestas nisi a deo, quod non de potestate boni tantum sed etiam mali intelligi oportet. Cum Pylato etiam veritas dicat: non haberes in me potestatem nisi tibi esset datum desuper, malicia nempe hominum, ut ait Augustinus: cupiditate nocendi per se habet potestatem autem, si ille non dat, non habet. Ideoque diabolus antequam tolleret aliquid beato Job dicebat domino: mitte manum tuam, id est da potestatem, quia etiam nocentium potestas non est nisi a deo. Dicit sapientia ait: per me reges regnant et tyranni per me tenent terram. Unde et Job de domino ait: qui facit regnare

ypocritam propter perversitatem populi. Et de populo israel
dominus dicit: dedi eis regem in ira mea, nocendi.
Di enim voluntas potest esse ab hominis animo, potestas
autem non est nisi a deo, et hec abdita operta
que iustitia, nam per potestatem dyabolo datam iustos
deus facit suos. De hoc etiam Gregorius in mora-
libus ait: Tu moris elatio non potestatis ordo,
in crimine est, potentiam deus tribuit, elationem
vero potentie malicia nostre mentis invenit. Tollamus
ergo quod de nostro est, quia non potentia iusta
sed actio prava dampnatur. His auctoritatibus aliis
que plurimis evidenter ostenditur quod non est potestas
boni vel mali cuiuscumque nisi a deo equo, et
si lateat te equitas.

Capitulum 3m. In quo certa dictam questionem et eius probationem movet talem dubitationem. Ex quo omnis potestas est a deo. Et cum dicat apostolus ad Ro. xiij. in principio: Qui potestati resistit dei ordinationi resistit. Videtur ex hiis dictis quod potestati dyaboli non sit resistendum. Unde dicitur quod apostolus loquitur de potestate seculari cui non est resistendum in hiis que deus iubet. Ex hoc vult istam questionem: Si princeps vel dyabolus aliquid iusserit contra deum, eis est resistendum. Et hanc probat per Augustinum dicentem: Si iubet potestas aliquid quod facere non debes, illud contempne timendo potestatem maiorem dei. Et de hoc exemplificat. Et addit magister Augustinus in contempnendo mala iussa principum non resistimus divine ordinationi, sed obtemperamus qui precepit ut in malis nulli potestati obediamus. ~~Unde magister [illegible]~~

[illegible] de incarnatione verbi dei / et de spectantibus ad ipsam / ut clare patet / quam multi libri non
habent / et aliqui habent istam continuationem in principio tertii libri / Sed quia solutionem que dicit o
Sed sciendum est apostolum ubi loquitur de secularibus potestate / Contra omnis potestas dyaboli a deo est ergo ei
non est resistendum dicendum quod apostolus loquitur de potestate quo ad rectum usum potestatis non quo ad eius
abusum quia ut sic non est ordinata a deo / et ideo ei resistendum est quando trahit ad ma
lum [illegible] / Item quia hoc quod dicitur [illegible] [illegible] [illegible] / Contra per glosam super
apostolum 2° et angelo [illegible] / ubi glossa dicit non audet archiepiscopus super subditos
episcopi manum ponere sine eo ergo non semper obediendum est superiori potestati / Dicendum autem potestas
superior super inferiorem et eius subditos habet plenam potestatem ut imperator super iudices
secularis et papa super [illegible] ecclesiasticos / et tunc semper superiori est magis obediendum
quia tota potestas inferioris fluit a superiori / Aut habet limitatam et tunc in casibus in quibus potestas
eius artata non est magis est obediendum superiori in aliis vero magis inferiori / Sed deo
propter plenitudinem potestatis semper in omnibus est obediendum ut hic ecclesiastes ultimo / Deum tiene et man
data eius observa / iste est finis loquendi [illegible] / Ultimo notandum quod ex hiis patet quod semper ma o
iori potestati magis est obediendum / Ad cuius evidentiam notandum [illegible] / Quia potestas superior et
inferior dupliciter se habent / uno modo sic quod inferior in toto oritur a superiori / sic quod tota
virtus inferioris potestatis fundatur in superiori / Et se habet potestas dei ad omnem potestatem [illegible]
sic se habet potestas [illegible] ad omnem ecclesiasticam potestatem / Sic se habet potestas imperatoris ad omnem
potestatem secularem / et ubi in omnibus magis obediendum est superiori quam inferiori / Sic omnis
monachus tenetur plus obedire [illegible] quam abbati / quia eius potestas est fundamentum totius potestatis
ecclesiastice [illegible] / Et omnes dignitates et potestates in ecclesia ab ipso disponuntur / Alio modo habent
se sic quod superior et inferior potestas ex una supra potestate oriuntur quia una alteri subdit
sicut vult / et tunc una non est simpliciter superior alia / nisi in illis in quibus una supponitur
alteri a superiori potestate / Et in talibus solum magis obediendum est superiori quam inferiori / Unde
archiepiscopo magis obediendum est quam episcopo solum in casibus sibi a iure reservatis / quia
in illis papa subdidit episcopum ei / Similiter monachus tenetur plus obedire episcopo in hiis que ad
disciplinam ecclesiasticam pertinent / licet plus abbati in hiis que ad statuta regule per
tinent / Similiter potestas secularis et spiritualis a divina educuntur potestate / ideo una est sub alia
solum in hiis que ad salutem anime pertinent / vel ad regimen civile [illegible] / An
aliquando resistendum sit potestati

Hic oritur questio non transilienda silentio /
dictum est supra quod potestas peccandi et nocendi
non est homini vel dyabolo nisi a deo /
Apostolus autem dicit quod qui potestati resistit dei
ordinationem resistit / Cum ergo dyabolo
sit potestas mali dei ordinatione eius potestati

non esse resistendum videtur. Sed sciendum est apo-
stolum ibi loqui de seculari potestate, scilicet rege et
principe et huiusmodi quibus non est resistendum
in hiis que iubet deus eis exhiberi, scilicet in
tributis et huiusmodi. Si vero princeps aliquis vel
dyabolus aliquid iusserit vel suaserit contra
deum, tunc resistendum est. Unde Augustinus de ciuitate
quando sit resistendum potestati in libro de natura boni
ait: Si illud iubeat potestas quod non debes
facere, hic sane contempne potestatem timendo potesta-
tem maiorem, ipsos humanarum rerum gradus adverte.
Siquid iusserit curator, nunquid faciendum est si
contra proconsulem iubeat? Rursus siquid
ipse proconsul iubeat et aliud iubeat impera-
tor, nunquid dubitatur illo contempto illi esse
seruiendum? Ergo si aliud imperator, aliud deus
iubeat contempto illo obtemperandum est deo. Po-
testati ergo dyaboli vel hominis tunc resistamus.

Jam nūr his intelligendꝫ atq; ꝓtractandꝫ. que ad distinctōē
ad xpi incarnati mysteriū ꝓfitent. integra mente rōsidrare
intendamꝰ. vt de — mefabilibꝫ vt mos est aliquid fari.
Deo reuelante valeamꝰ

cū aliquid contra deū suggessit/ in quo.

ordinatōi dei nō resistit/ sed obtpꝫ suc/

cum deus ꝓcepit ut malus milli potati obediat.

hic gitur se ad dicendā in libro sequenti

Sic cum ordo rōnis postulat/ ut q̄ ꝓ libo

de inexplicabili mysterio sūme trinitatis/ vere

fragabili scripturarū attestatōe dignū aliquid/ ac

deinde mysterio libro conditionis respondeā

§ A

Jam nunc his ꝓmissis ꝓtractandū q̄ de

mysterio ꝓmissū/ et de

libris aliis medendi

de nocturna valeamus

ordinat

differale fabilibus

ad ꝓsens

hoīs ex lapsu subditis auctoritatis regulis.

mysteriis/ et de eius reparatōe ꝓgrātis me

diatoris dei et hoīm ꝓstita/ atq; humane

deprōmus sacramēta, quibus contracte/ hoīs

allegat/ ac volūtati pareāt audiāt/ et cognite

mysterio libro et mysterio differāt/ ut de

maturo ad voluntatis medico ad mysteriū

grātie accedat/

Vtrum omnis potestas sit a deo

a deo go, q̄ ex. ad. ꝓtās prōdi nō

prudenti et malitiosi go, q̄ nūq; ex. ꝓ ad deū ad ꝓtās

q̄ cum virtute, malū et ꝓfectū malum sed q̄at q; vtq; ꝓtās prudentie et malū

adiūg nō desinit et a deo sed ꝓtās prudentie et desinit go q̄ nūq; ex. ꝓtās

q̄ ꝓfectus q̄ et cum deo et ex q̄a cum deo sed desinit nullū et cum deo vt ex. dem

plar in co go q̄ nō ex. ꝓtās ꝓsidentie q̄ a deo go q̄ sed q̄ nūq; ex.

nullū imprudens et a deo sed aliq; ꝓtās ꝓsidentie sine vigilantia go q̄ nūq

bona ꝓ q̄ ex. vbi de iniste ꝓtātes dicit ꝓ vigilant et nō q̄ sine et go

dicit q̄ malos placeo nō sit a deo q̄ nō ꝓtās sit a deo go studiū vigi

sitet alicui ꝓtāti ille ꝓcedit q̄ nisi ꝓ aliq; dei ordinatōi resistit sed ꝓtās ꝓ

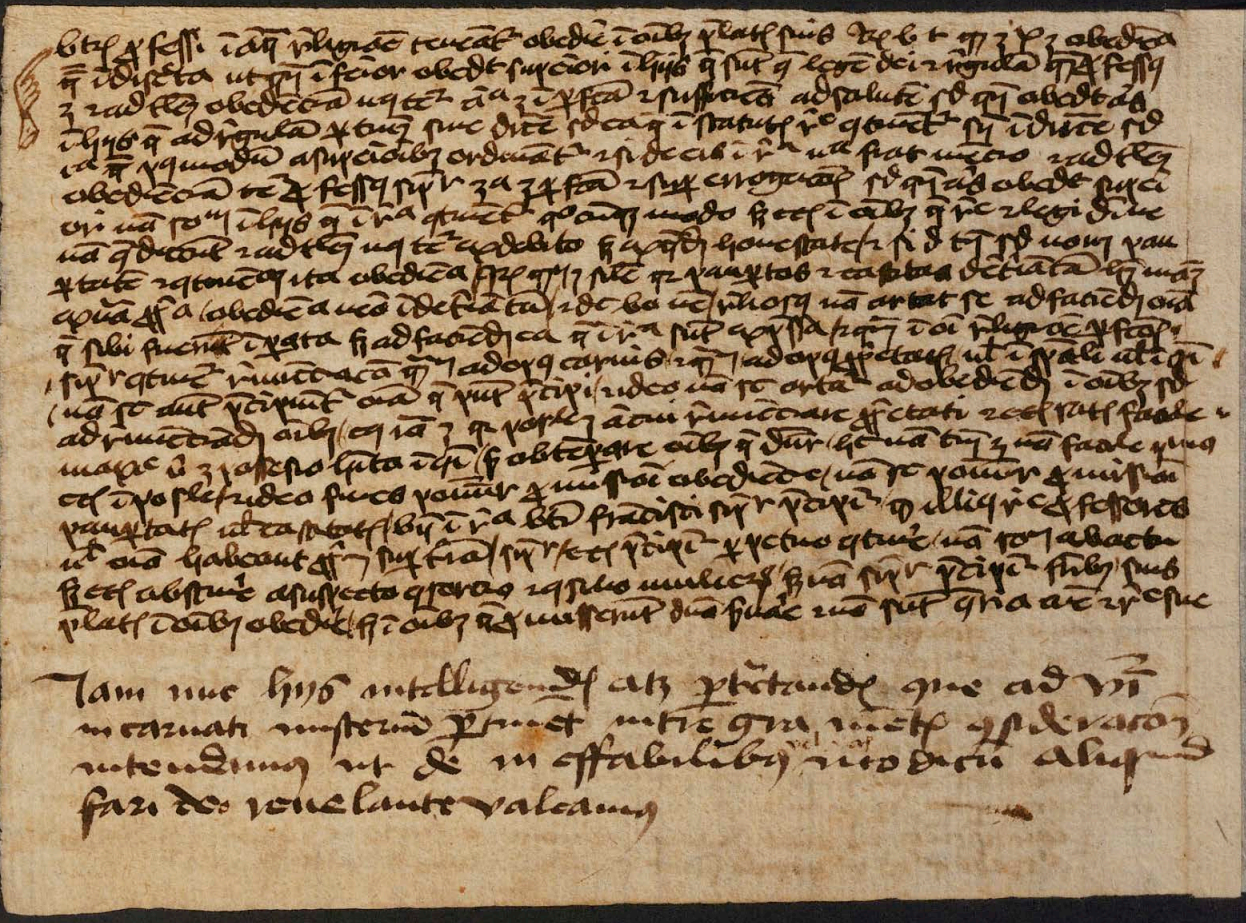

Explicat secundus liber Ethicorum scripto per Mathiam de Konarske
baccalaureum facultatis artium studio Cracouiensi feria quinta infra
octauas epyphanie domini Anno eodem huiusmodi expletum

354
344.

II

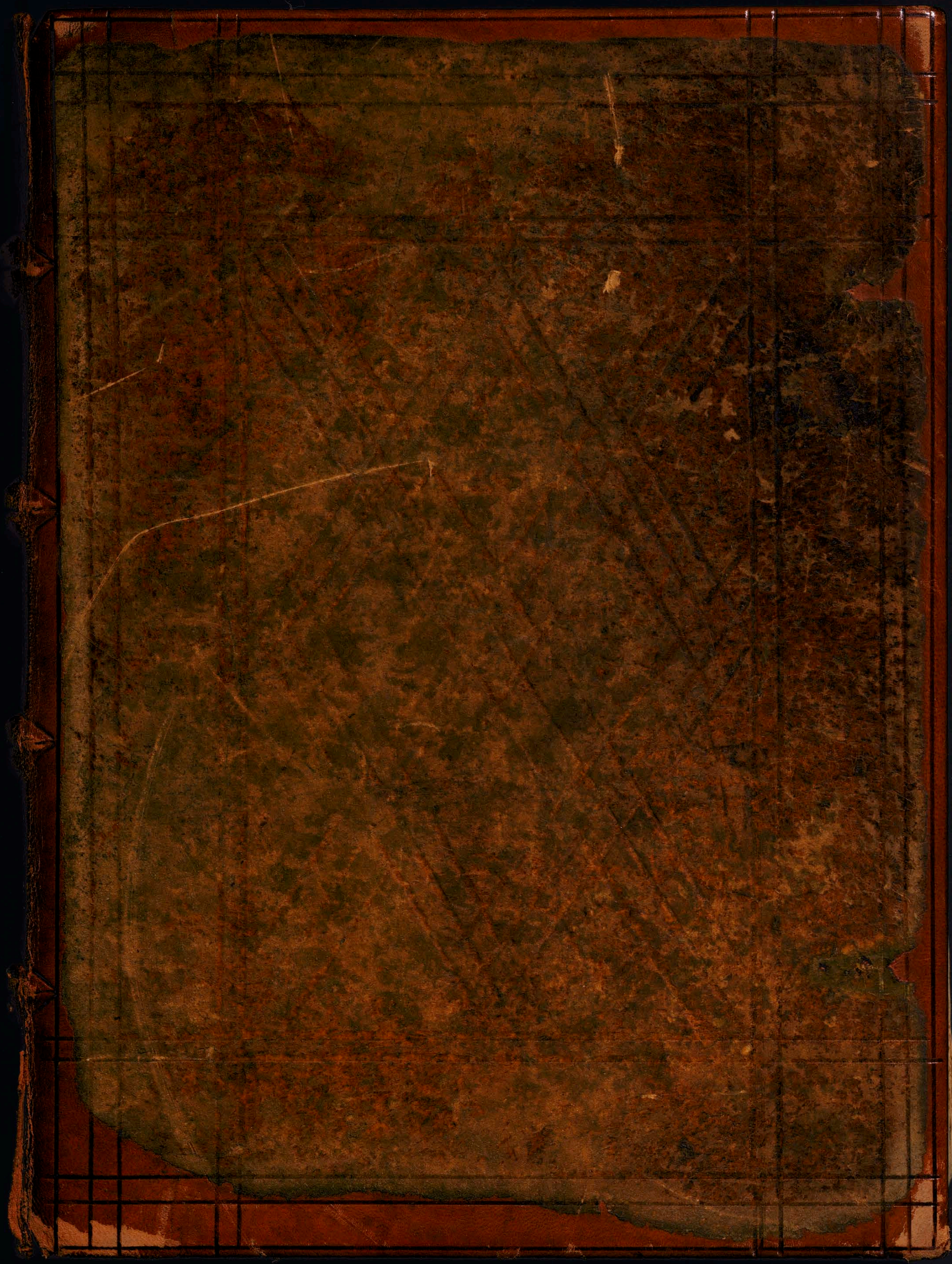

1519